

347

B69

C
E

Gabriel Boroi, Mirela Stancu

concursuri și examene

Fișe de procedură civilă

Editura
Amangiu
2019

III 325 756

BCU IASI

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fișe de procedură civilă

BCUIASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2019

Copyright©2019 Editura Hamangiu SRL

Editură de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale CNATDCU

Toate drepturile rezervate Editurii Hamangiu

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii Hamangiu

Editura Hamangiu:

Str. Mitropolit Filaret nr. 39-39A, Sector 4, București, O.P. 5, C.P. 91

Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21;

Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24

E-mail: redactia@hamangiu.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOROI, GABRIEL

Fișe de procedură civilă / Gabriel Boroi, Mirela Stancu. - București : Editura Hamangiu, 2019

ISBN 978-606-27-1212-9

I. Stancu, Mirela

347
1569

Gabriel Boroi

Mirela Stancu

Fișe de procedură civilă

803650

Editura
Stamangiu
2019

Cuvânt introductiv

În contextul adoptării și intrării în vigoare, în februarie 2013, a noului Cod de procedură civilă al României, ne-am propus publicarea unui curs universitar, adresat cu precădere studenților la drept și absolvenților care se pregătesc pentru examenele și concursurile de admitere și definitivat în profesiile juridice, vizând o analiză axată, în special, pe prezentarea teoretică a instituțiilor procedurii civile, astfel cum au fost acestea configurate, respectiv, reconfigurate, prin noua reglementare.

Însă, impactul noului Cod de procedură civilă, concretizat în conturarea unei jurisprudențe nu de puține ori neunitară la nivelul instanțelor judecătorești și declararea neconstituționalității unora dintre dispozițiile sale, la scurt timp după intrarea în vigoare, ne-a determinat atunci să regândim modalitatea de analiză a instituțiilor procesuale civile și dintr-o perspectivă practică, prin care să valorificăm cât mai mult din jurisprudența, precum și doctrina relevantă publicată în cursul elaborării acelei cărți.

Prima ediție a *Dreptului procesual civil*, scrisă, de asemenea, împreună cu colaboratoarea mea Mirela Stancu, a ieșit de sub tipar în ianuarie 2015. Revizuită și adăugită în permanență, cartea a ajuns în prezent la ediția a IV-a, într-un volum care totalizează aproape 1.400 de pagini, ceea ce, evident, reprezintă un impediment serios pentru studenții care iau prima dată contact cu această disciplină de studiu și chiar pentru cei care se află în fața examenului de licență sau a concursurilor de admitere în profesie.

Iată de ce, după cinci ani, am decis să reluăm conceptul inițial, într-o nouă lucrare, dedicată exclusiv celor care studiază sau recapitulează dreptul procesual civil în perspectiva susținerii unor examene sau concursuri profesionale.

Încurajați și de modul în care au fost primite de cititori *Fișele de drept civil*, am acceptat propunerea Editurii Hamangiu de a include și această carte în seria de *Concursuri și examene* și de a structura întreaga materie sub formă de fișe, chiar dacă uneori ni s-a părut că anumite instituții ale dreptului procesual civil sunt prea ample ca să poată fi tratate schematizat, cum ar

impune-o conceptul unor „fișe de studiu”. Așa fiind, multe dintre fișele noastre au câte 20-30 de pagini, iar unele și peste 50, cum sunt cele care privesc participanții la procesul civil, competența, etapa scrisă la judecata în primă instanță sau probele.

Față de cealaltă carte a noastră, ne-am străduit și credem că am reușit de această dată să rescriem întreaga materie sintetic și concentrat, eliminând orice referințe la dezbateri teoretice sau probleme incidentale din practică și păstrând numai esența, pentru a favoriza cursivitatea lecturii, astfel încât cel care va învăța după această carte să deprindă mecanismele procedurii civile într-o manieră cât mai structurată, logică și clară.

Nu am renunțat însă la niciuna din informațiile pe care noi le considerăm importante, la problemele de drept ridicate în practică, ci doar am încercat o prezentare mai concisă a acestora. Uneori chiar am revenit asupra unor soluții pe care le-am avansat anterior, de exemplu, în privința momentului de la care curge termenul de apel în cazul în care, în procedura specială a evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept, instanța dispune odată cu evacuarea și obligarea pârâtului la plata chiriei sau a arenzii exigibile.

De asemenea, având în vedere că, recent, a fost adoptată și a intrat în vigoare *Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă*, în prezenta lucrare am avut în vedere și modificările aduse prin acest act normativ, inclusiv impactul lor asupra unor texte de lege nemodificate sau asupra unor soluții sau opinii anterioare.

Predeal, 21 decembrie 2018

Prof. univ. dr. Gabriel Boroi

CUPRINS

FIȘA NR. 1. NOȚIUNEA, FAZELE ȘI ETAPELE PROCESULUI CIVIL. NORMELE DE DREPT

PROCESUAL CIVIL	1
I. NOȚIUNEA, FAZELE ȘI ETAPELE PROCESULUI CIVIL	1
II. NORMELE DE DREPT PROCESUAL CIVIL	2

FIȘA NR. 2. PRINCIPIILE PROCESULUI CIVIL

I. DREPTUL LA UN PROCES ECHITABIL, ÎN TERMEN OPTIM ȘI PREVIZIBIL	6
II. PRINCIPIUL DISPONIBILITĂȚII	8
III. PRINCIPIUL CONTRADICTORIALITĂȚII	12
IV. ROLUL JUDECĂTORULUI ÎN AFLAREA ADEVĂRULUI	14
V. PRINCIPIUL LEGALITĂȚII	19
VI. PRINCIPIUL EGALITĂȚII	19
VII. DREPTUL LA APĂRARE	20
VIII. PRINCIPIUL ORALITĂȚII DEZBATERILOR	21
IX. PRINCIPIUL PUBLICITĂȚII	22
X. PRINCIPIUL CONTINUITĂȚII	23
XI. PRINCIPIUL NEMIJLOCIRII	23
XII. PRINCIPIUL BUNEI-CREDINȚE	24
XIII. LIMBA DESFĂȘURĂRII PROCESULUI	25

FIȘA NR. 3. ACȚIUNEA CIVILĂ

I. NOȚIUNEA ȘI TRĂSĂTURILE ACȚIUNII CIVILE	26
II. CONDIȚIILE DE EXERCITARE A ACȚIUNII CIVILE	26
1. Considerații introductive	26
2. Formularea unei pretenții	27
3. Interesul	28
4. Capacitatea procesuală	29
5. Calitatea procesuală	34
III. CLASIFICAREA CERERILOR ÎN JUSTIȚIE	41

FIȘA NR. 4. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL

I. INSTANȚA	50
1. Compunerea și constituirea instanței	50

2. Incidentele procedurale privind compunerea sau constituirea instanței	54
2.1. Incompatibilitatea	54
2.2. Alte incidente procedurale referitoare la alcătuirea instanței	66
II. PĂRȚILE ÎN PROCESUL CIVIL	67
1. Aspecte generale	67
2. Coparticiparea procesuală	71
3. Participarea terților la judecată	74
3.1. Considerații introductive	74
3.2. Intervenția voluntară	75
3.3. Intervenția forțată	89
3.3.1. Chemarea în judecată a altor persoane	89
3.3.2. Chemarea în garanție	95
3.3.3. Arătarea titularului dreptului	102
3.3.4. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane	104
4. Reprezentarea convențională a părților în procesul civil	107
5. Participarea Ministerului Public în procesul civil	112
FIȘA NR. 5. COMPETENȚA	116
I. NOȚIUNE ȘI CLASIFICARE	116
II. COMPETENȚA GENERALĂ A INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI	118
III. COMPETENȚA MATERIALĂ	128
IV. COMPETENȚA TERITORIALĂ	153
1. Noțiune. Clasificare. Natura juridică a normelor	153
2. Competența teritorială de drept comun	153
3. Competența teritorială alternativă (facultativă)	155
4. Competența teritorială exclusivă (excepțională)	163
V. INCIDENTE PROCEDURALE PRIVITOARE LA INSTANȚA SESIZATĂ	172
1. Întinderea competenței instanței sesizate	172
1.1. Competența instanței sesizate de reclamant în privința excepțiilor și apărărilor invocate în cursul procesului	172
1.2. Competența instanței sesizate prin cererea principală în privința incidentelor de procedură	174
1.3. Prorogarea competenței	175
2. Mijloacele procedurale de invocare a necompetenței	184

FIȘA NR. 6. ACTELE DE PROCEDURĂ	193
I. ACTELE DE PROCEDURĂ	193
II. NULITATEA ACTELOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ	199
FIȘA NR. 7. CITAREA ȘI COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ	210
I. REGULI GENERALE	210
II. CITAȚIA	213
III. PERSOANELE CARE URMEAZĂ A FI CITATE ȘI LOCUL CITĂRII	215
IV. ORGANELE COMPETENTE ȘI MODALITĂȚILE DE COMUNICARE	220
V. ÎNMÂNAREA CITAȚIEI ȘI A ALTOR ACTE DE PROCEDURĂ	222
VI. VERIFICAREA PRÓCEDURII DE COMUNICARE A ACTELOR DE PROCEDURĂ	227
VII. INVOCAREA ȘI ÎNLĂTURAREA NEREGULARITĂȚILOR PRIVIND CITAREA	229
FIȘA NR. 8. TERMENELE PROCEDURALE	230
FIȘA NR. 9. ETAPA SCRISĂ LA JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ	244
I. CONSIDERAȚII GENERALE	244
II. CEREREA DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ	244
III. INTRODUCEREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ ȘI CONSTITUIREA DOSARULUI	260
IV. PROCEDURA (VERIFICĂRII ȘI) REGULARIZĂRII CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ	261
V. FIXAREA PRIMULUI TERMEN DE JUDECATĂ ȘI MĂSURILE PENTRU PREGĂTIREA JUDECĂȚII	269
VI. ÎNTÂMPINAREA	271
VII. CEREREA RECONVENȚIONALĂ	275
VIII. MĂSURILE ASIGURĂTORII	280
1. Considerații introductive	280
2. Sechestrul asigurator	281
3. Poprirea asiguratorie	285
4. Sechestrul judiciar	286
FIȘA NR. 10. ETAPA CERCETĂRII PROCESULUI	289
I. CONSIDERAȚII GENERALE CU PRIVIRE LA ETAPA CERCETĂRII PROCESULUI CIVIL	289
II. ȘEDINȚA DE JUDECATĂ	292
III. PRIMUL TERMEN DE JUDECATĂ	298
IV. ÎNCHEIERILE DE ȘEDINȚĂ	302

FIȘA NR. 11. EXCEPȚIILE PROCESUALE	306
I. DEFINIȚIA, NATURA JURIDICĂ ȘI CARACTERISTICILE EXCEPȚIILOR PROCESUALE	306
II. CLASIFICAREA EXCEPȚIILOR PROCESUALE	307
1. Excepții de procedură și excepții de fond	307
2. Excepții dilatorii și excepții peremptorii	308
3. Excepții absolute și excepții relative. Invocarea excepțiilor procesuale	309
III. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A EXCEPȚIILOR PROCESUALE	312
FIȘA NR. 12. PROBELE	315
I. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROBELE ÎN PROCESUL CIVIL	315
II. REGULI COMUNE REFERITOARE LA ADMISIBILITATEA, ADMINISTRAREA ȘI APRECIEREA PROBELOR	320
III. ASIGURAREA PROBELOR	327
IV. PROBA PRIN ÎNSCRISURI	329
V. PROBA CU MARTORI (PRIN DECLARAȚIILE MARTORILOR)	352
VI. PROBA PRIN RAPORTUL DE EXPERTIZĂ	365
VII. MIJLOACELE MATERIALE DE PROBĂ	373
VIII. CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI	376
IX. MĂRTURISIREA	378
X. PREZUMȚIILE	384
FIȘA NR. 13. INCIDENTE PROCEDURALE CARE POT APĂREA ÎN CURSUL JUDECĂȚII	389
I. SUSPENDAREA JUDECĂȚII	389
II. PERIMAREA	403
FIȘA NR. 14. ACTELE PROCESUALE DE DISPOZIȚIE ALE PĂRȚILOR	412
I. CONSIDERAȚII GENERALE	412
II. DESISTAREA	413
1. Renunțarea la judecată	413
2. Renunțarea la dreptul subiectiv	417
III. ACHIESAREA	418
1. Achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului	418
2. Achiesarea la hotărârea pronunțată	419
IV. TRANZACȚIA JUDICIARĂ	421
FIȘA NR. 15. ETAPA DEZBATERILOR ÎN FOND	425

FIȘA NR. 16. ETAPA DELIBERĂRII ȘI PRONUNȚĂRII HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	428
I. DELIBERAREA	428
II. PRONUNȚAREA HOTĂRÂRII	433
FIȘA NR. 17. HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ	435
I. NOȚIUNEA ȘI CLASIFICAREA HOTĂRÂRIILOR JUDECĂTOREȘTI	435
II. FORMA ȘI CONȚINUTUL HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	437
III. REDACTAREA, SEMNAREA ȘI COMUNICAREA HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	441
IV. TERMENUL DE GRAȚIE	444
V. CHELTUIELILE DE JUDECATĂ	445
VI. EFECTELE HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	450
1. Enumerarea efectelor hotărârii judecătorești	450
2. Autoritatea de lucru judecat	451
3. Puterea executorie a hotărârii judecătorești. Executarea provizorie	456
VII. ÎNDREPTAREA HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	458
VIII. LĂMURIREA HOTĂRÂRII ȘI ÎNLĂTURAREA DISPOZIȚIILOR CONTRADICTORII	460
IX. COMPLETAREA HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI	461
FIȘA NR. 18. REGULILE GENERALE PRIVIND CĂILE DE ATAC	463
I. NOȚIUNEA ȘI CLASIFICAREA CĂILOR DE ATAC	463
II. REGULI GENERALE PENTRU FOLOSIREA CĂILOR DE ATAC	465
FIȘA NR. 19. APELUL	472
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	472
II. FORMELE APELULUI	472
III. OBIECTUL APELULUI	475
IV. SUBIECTELE APELULUI	478
V. INSTANȚA COMPETENTĂ	481
VI. TERMENUL DE APEL	481
VII. CEREREA DE APEL ȘI EFECTELE EI	485
1. Cuprinsul și timbrarea cererii de apel	485
2. Efectele cererii de apel	488
VIII. DEPUNEREA CERERII DE APEL. REGULARIZAREA CERERII DE APEL. PREGĂTIREA JUDECĂȚII APELULUI LA INSTANȚA DE APEL	495
IX. JUDECAREA APELULUI	498
X. SOLUȚIILE PE CARE LE PRONUNȚĂ INSTANȚA DE APEL	501

FIȘA NR. 20. RECURSUL (OBIECTUL RECURSULUI ȘI TERMENUL DE RECURS)	507
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	507
II. OBIECTUL RECURSULUI	507
III. TERMENUL DE RECURS	513
FIȘA NR. 21. CONTESTAȚIA ÎN ANULARE	518
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI. FELURILE CONTESTAȚIEI ÎN ANULARE	518
II. CONTESTAȚIA ÎN ANULARE DE DREPT COMUN (OBIȘNUITĂ)	518
III. CONTESTAȚIA ÎN ANULARE SPECIALĂ	521
IV. PROCEDURA DE JUDECATĂ A CONTESTAȚIEI ÎN ANULARE	526
FIȘA NR. 22. REVIZUIREA	533
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	533
II. OBIECTUL REVIZUIRII	533
III. MOTIVELE DE REVIZUIRE	535
IV. PROCEDURA DE JUDECATĂ A REVIZUIRII	546
FIȘA NR. 23. SESIZAREA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE ÎN VEDEREA PRONUNȚĂRII UNEI HOTĂRÂRI PREALABILE PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT	556
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI. NATURĂ JURIDICĂ	556
II. CONDIȚII DE ADMISIBILITATE. PROCEDURA DE JUDECATĂ	556
FIȘA NR. 24. PROCEDURA NECONTENCIOASĂ JUDICIARĂ	562
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	562
II. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A CERERII	562
III. APLICAȚII ALE PROCEDURII NECONTENCIOASE	565
FIȘA NR. 25. PROCEDURA DIVORȚULUI	568
I. CONSIDERAȚII INTRODUCTIVE	568
II. PROCEDURA JUDICIARĂ A DIVORȚULUI	568
1. Instanța competentă. Sesizarea instanței	568
2. Particularități privind faza judecătii	572
3. Hotărârea de divorț	577
4. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară	580
III. DIVORȚUL PRIN ACORDUL SOȚILOR PE CALE ADMINISTRATIVĂ SAU PRIN PROCEDURĂ NOTARIALĂ	582

FIȘA NR. 26. ORDONANȚA PREȘEDINȚIALĂ	585
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	585
II. CONDIȚIILE (SPECIALE) DE ADMISIBILITATE	585
III. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE	589
IV. SFERA DE APLICARE A ORDONANȚEI PREȘEDINȚIALE	592
FIȘA NR. 27. ORDONANȚA DE PLATĂ	598
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI	598
II. CONDIȚII (SPECIALE) DE ADMISIBILITATE	598
III. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE A ORDONANȚEI DE PLATĂ	601
IV. CEREREA ÎN ANULARE	606
FIȘA NR. 28. PROCEDURA CU PRIVIRE LA CERERILE DE VALOARE REDUSĂ	608
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI. CARACTERUL PROCEDURII. NATURĂ JURIDICĂ	608
II. CONDIȚII (SPECIALE) DE ADMISIBILITATE	608
III. SESIZAREA INSTANȚEI. PROCEDURA DE JUDECATĂ	610
FIȘA NR. 29. PROCEDURA EVACUĂRII DIN IMOBILELE FOLOSITE SAU OCUPATE FĂRĂ DREPT	614
I. NOȚIUNE. CARACTERUL PROCEDURII. SEDIUL MATERIEI	614
II. CONDIȚII DE EXERCITARE	614
III. PROCEDURA DE SOLUȚIONARE	618
IV. MĂSURI SPECIALE PRIVIND FOLOSINȚA UNUI IMOBIL	621
FIȘA NR. 30. PARTAJUL JUDICIAR	623
I. NOȚIUNEA DE PARTAJ. FELURI. REGLEMENTAREA PARTAJULUI JUDICIAR	623
II. PĂRȚILE ÎN PARTAJUL JUDICIAR. INSTANȚA COMPETENTĂ. CEREREA DE PARTAJ	624
III. PARTAJUL PRIN BUNĂ ÎNVOIALĂ ÎN CADRUL PROCESULUI. SUSPENDAREA PRONUNȚĂRII PARTAJULUI	631
IV. PROCEDURA PARTAJULUI JUDICIAR	632
V. SOLUȚIILE PE CARE LE POATE PRONUNȚA INSTANȚA SESIZATĂ CU CEREREA DE PARTAJ	638
FIȘA NR. 31. PĂRȚILE ÎN FAZA EXECUTĂRII SILITE	642
I. CONDIȚIILE PENTRU A FI PARTE ÎN FAZA DE EXECUTARE SILITĂ	642
II. COPARTICIPAREA PROCESUALĂ ÎN FAZA DE EXECUTARE SILITĂ	651
III. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE PĂRȚILOR ÎN FAZA DE EXECUTARE SILITĂ	658
IV. CHELTUIELILE DE EXECUTARE	660

FIȘA NR. 32. EXECUTORUL JUDECĂTORESC. INSTANȚA DE EXECUTARE	663
I. EXECUTORUL JUDECĂTORESC	663
1. Organele de executare. Îndatoririle executorului judecătoresc	663
2. Recuzarea și abținerea executorului judecătoresc. Înlocuirea executorului judecătoresc	665
3. Competența executorului judecătoresc	666
4. Actele executorului judecătoresc	669
II. INSTANȚA DE EXECUTARE	671
FIȘA NR. 33. TITLURILE EXECUTORII	673
I. NOȚIUNEA DE „TITLU EXECUTORIU”	673
II. CATEGORIILE DE TITLURI EXECUTORII	674
1. Hotărârile judecătorești și cele emise de alte organe cu activitate jurisdicțională	674
2. Titlurile executorii care nu sunt emise de organe cu activitate jurisdicțională	678
FIȘA NR. 34. ÎNCUVIINȚAREA EXECUTĂRII SILITE ȘI ÎNȘTIINȚAREA PREALABILĂ A DEBITORULUI	682
I. ÎNCUVIINȚAREA EXECUTĂRII SILITE	682
1. Sesizarea executorului judecătoresc	682
2. Procedura de soluționare a cererii de executare	684
II. ÎNȘTIINȚAREA PREALABILĂ A DEBITORULUI	688
FIȘA NR. 35. PRESCRIPTIA DREPTULUI DE A OBTINE EXECUTAREA SILITĂ	691
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI. CARACTERUL NORMELOR	691
II. EFECTUL PRESCRIPTIEI DREPTULUI DE A OBTINE EXECUTAREA SILITĂ	691
III. TERMENUL DE PRESCRIPTIE	692
IV. CURSUL PRESCRIPTIEI DREPTULUI DE A OBTINE EXECUTAREA SILITĂ	693
V. REPUNEREA ÎN TERMENUL DE PRESCRIPTIE	697
FIȘA NR. 36. CONTESTAȚIA LA EXECUTARE	700
I. NOȚIUNE. SEDIUL MATERIEI. NATURĂ JURIDICĂ	700
II. OBIECTUL CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE	700
III. SUBIECTELE CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE	705
IV. COMPETENȚA DE SOLUȚIONARE A CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE	706
V. TERMENUL DE EXERCITARE A CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE	707
VI. PROCEDURA DE JUDECATĂ A CONTESTAȚIEI LA EXECUTARE	710

FIȘA NR. 1

NOȚIUNEA, FAZELE ȘI ETAPELE PROCESULUI CIVIL. NORMELE DE DREPT PROCESUAL CIVIL

I. Noțiunea, fazele și etapele procesului civil

Noțiune	– prin proces civil se înțelege activitatea pe care o desfășoară instanța de judecată, părțile, alte persoane sau organe care participă la judecată, în scopul realizării sau recunoașterii drepturilor subiective și a altor situații juridice deduse judecății, precum și al executării silite a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii, conform procedurii stabilite de lege.
Faze și etape	A. Faza judecății – cuprinde două mari etape: 1. judecata în primă instanță • parcurge, de regulă, patru etape: a) <i>etapa scrisă</i> – se stabilește cadrul procesual, din punctul de vedere al obiectului și al părților; are loc informarea reciprocă a părților despre pretențiile și mijloacele lor de apărare, care, în același timp, sunt aduse și la cunoștința instanței; începe cu cererea de chemare în judecată; b) <i>etapa cercetării procesului</i> – sunt administrate probele și analizate eventualele excepții procesuale invocate; c) <i>etapa dezbaterilor în fond</i> – prin intermediul concluziilor în fond, părțile au posibilitatea de a a-și susține în mod real pretențiile și apărările, în urma probatoriului administrat în cauză; d) <i>etapa deliberării și pronunțării hotărârii</i> – deliberarea are loc în secret, în camera de consiliu, însă hotărârea se pronunță, în principiu, în ședință publică; 2. judecata în căile de atac • se desfășoară atunci când partea nemulțumită de hotărârea pronunțată exercită căile de atac prevăzute de lege, și anume: a) apelul împotriva hotărârii primei instanțe, dacă legea nu prevede altfel; b) recursul împotriva hotărârii instanței de apel, dacă legea nu prevede altfel; c) contestația în anulare și revizuirea, doar în cazurile și condițiile legii. B. Faza executării silite – intervine în cazul hotărârilor judecătorești susceptibile de a fi puse în executare și al altor titluri executorii, dacă debitorul nu își execută de bunăvoie obligația.

	Precizare: Procesul civil poate să parcurgă numai una dintre aceste faze: ▪ <i>va lipsi faza executării silit</i> atunci când debitorul își execută de bunăvoie obligația sau când hotărârea judecătorească nu este susceptibilă de executare silită (<i>de exemplu</i>, hotărârile pronunțate în cererile în constatarea existenței sau inexistenței unui drept, cele prin care se respinge cererea de chemare în judecată, prin care se dispune anularea sau rezoluțiunea, rezilierea unui contract, fără a se dispune și restituirea prestațiilor, în toate cazurile, fără să se fi solicitat cheltuieli de judecată etc.); ▪ <i>va lipsi faza judecării</i> atunci când se pune în executare un alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească (<i>de exemplu</i>, un act autentic notarial care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă, o cambie, un bilet la ordin etc.).
--	---

II. Normele de drept procesual civil

Noțiune	– acele reguli generale și abstracte care reglementează organizarea și desfășurarea procesului civil.
Clasificare	A. În funcție de obiectul pe care îl reglementează 1. <i>norme de organizare judecătorească</i> – reglementează funcționarea instanțelor judecătorești și a parchetelor, admiterea în magistratură, statutul magistraților (numirea și avansarea în funcție, drepturi și îndatoriri, răspunderea disciplinară), compunerea și constituirea instanței, activitatea personalului auxiliar, administrativ și de serviciu, vacanța judecătorească; 2. <i>norme de competență</i> – reglementează delimitarea atribuțiilor instanțelor judecătorești de atribuțiile altor organe de jurisdicție sau cu activitate jurisdicțională (competența generală), repartizarea pricinilor civile de competența instanțelor judecătorești între instanțe de grad diferit (competența materială), precum și între instanțe de același grad (competența teritorială); 3. <i>norme de procedură</i> – reglementează modul de judecată și executarea silită. B. În funcție de întinderea câmpului de aplicare 1. <i>norme generale</i> – se aplică în toate cazurile și în orice materie, dacă legea nu prevede altfel; 2. <i>norme speciale</i> – se aplică numai în cazurile expres stabilite de lege; – <i>regulile</i> care guvernează concursul dintre norma generală și norma specială (importanța clasificării): • norma specială derogă de la norma generală (<i>specialia generalibus derogant</i>); • norma generală nu derogă de la norma specială (<i>generalia specialibus non derogant</i>). – <i>consecințele</i> regulilor de mai sus: • norma specială se aplică ori de câte ori este un caz ce intră sub incidența prevederilor sale, astfel că norma specială se aplică prioritar față de norma generală, chiar și atunci când norma specială este mai veche decât norma generală;

- norma de drept procesual civil specială nu poate fi modificată sau abrogată decât expres de o normă generală ulterioară;
- norma specială se completează cu normele generale în materie, iar nu cu alte norme speciale, afară de cazurile expres prevăzute de lege;
- norma specială este de strictă interpretare și aplicare, deci nu poate fi aplicată prin analogie.

C. În funcție de natura interesului ocrotit la edictarea normei de drept procesual civil

1. *norme de ordine privată* – urmăresc ocrotirea unui interes individual;

2. *norme de ordine publică* – depășesc cadrul interesului individual al părților, protejând (și) un interes public sau chiar interesul general al societății;

– *reguli* de determinare a caracterului normei:

- normele de organizare judecătorească au caracter de ordine publică, exceptând normele care reglementează recuzarea pentru cazurile de incompatibilitate prevăzute de art. 42 C.proc.civ.;
- normele de competență generală, normele de competență materială și normele de competență teritorială exclusivă sunt de ordine publică [art. 129 alin. (2) C.proc.civ.];
- sunt însă de ordine privată normele care reglementează competența teritorială atunci când părțile pot înlătura o asemenea competență [potrivit art. 129 alin. (3) C.proc.civ.];
- normele de procedură au caracter de ordine publică dacă determină ordinea firească a judecății și a executării silite, potrivit fazelor și etapelor procesului civil, sau dacă stabilesc principii ale procedurii civile; au însă caracter de ordine privată dacă stabilesc facilități pentru ambele părți ori pentru una dintre ele.

Precizare:

În funcție de caracterul conduitei prescrise se poate reține și clasificarea în *norme imperative* și *norme dispozitive*. Raportat la clasificarea anterioară, sunt imperative toate normele de ordine publică, dar și o parte semnificativă a normelor de ordine privată, în măsura în care derogarea de la o asemenea normă ar atrage sancțiuni procedurale; o normă este dispozitivă atunci când s-ar putea deroga de la conținutul ei fără a atrage vreo sancțiune procedurală.

– importanța clasificării:

- părțile nu pot conveni, nici chiar cu autorizarea instanței, să se abată de la normele de ordine publică, dar se pot înțelege, expres sau tacit, să deroge de la normele de ordine privată;
- efectuarea unui act de procedură cu nerespectarea unei norme de ordine publică prin care se instituie o condiție de validitate atrage nulitatea absolută, în timp ce încălcarea unei norme de ordine privată (și imperativă) atrage nulitatea relativă;
- părțile nu pot acoperi, prin voința lor, viciile unui act de procedură săvârșit cu încălcarea unei norme de ordine publică și nici nu pot, în principiu, renunța valabil la dreptul de a invoca nesocotirea unei astfel de norme, însă, în cazul normei de ordine privată, partea protejată de acea normă poate renunța la dreptul de a se prevala de nerespectarea acesteia;

- încălcarea unei norme de ordine publică, de regulă, poate fi invocată de oricare dintre părți, de instanță din oficiu sau de procuror, însă nerespectarea normei de ordine privată (și imperativă) poate fi invocată numai de partea în favoarea căreia a fost edictată norma respectivă;
- încălcarea unei norme de ordine privată (și imperativă) trebuie invocată într-un anumit termen; nerespectarea normei de ordine publică poate fi invocată, de regulă, în orice stare a judecății, ținându-se cont și de dispozițiile legale referitoare la exercitarea căilor de atac, cum ar fi art. 488 alin. (2) C.proc.civ.

Aplicarea în timp a normelor de procedură

Regulile aplicabile [art. 24 și art. 25 alin. (1) C.proc.civ.]

– *faza judecății*, în întregul ei, este guvernată de dispozițiile legii în vigoare la momentul pornirii acesteia, respectiv la data înregistrării cererii de chemare în judecată;

– *faza executării silite* este guvernată de legea în vigoare la momentul declanșării executării silite, respectiv al înregistrării cererii de executare silită la executorul judecătoresc; executarea silită începe odată cu sesizarea organului de executare, potrivit dispozițiilor Cărtii a V-a a Codului de procedură civilă, dacă prin lege specială nu se prevede altfel [art. 622 alin. (2) C.proc.civ.].

În cazul în care hotărârea (sau un alt titlu executoriu) ce urmează a fi pusă în executare a fost obținută sub imperiul vechii reglementări, iar cererea de executare silită a fost înregistrată după intrarea în vigoare a unei noi reglementări, executării silite îi vor fi aplicabile dispozițiile noii reglementări.

În ceea ce privește caracterul executoriu, titlurile executorii nu sunt supuse regulii înscrise în art. 24 C.proc.civ.:

- hotărârile judecătorești și arbitrale sunt supuse legii care guvernează efectele acestora, deoarece executorialitatea este un efect al hotărârii judecătorești, respectiv arbitrale;
- celelalte înscrisuri care constituie, potrivit legii, titluri executorii vor fi supuse legii în vigoare la data întocmirii lor, deoarece, în cazul acestor titluri executorii, executorialitatea este o caracteristică intrinsecă a înscrisurilor respective.

Situații particulare

– succesiunea în timp a *normelor de competență* [art. 25 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]:

- procesele în curs de judecată la data schimbării competenței instanței legal învestite vor continua să fie judecate de acele instanțe, potrivit legii sub care au început;
- în caz de trimitere spre rejudecare, rămân aplicabile dispozițiile legale privitoare la competență în vigoare la data când a început procesul;
- în cazul în care legea nouă desființează o instanță, dosarele se vor trimite din oficiu instanței competente potrivit legii noi;

– legea aplicabilă *mijloacelor de probă* (art. 26 C.proc.civ.):

- condițiile de admisibilitate și puterea doveditoare a probelor preconstruite și a prezumțiilor legale vor fi guvernate de legea în vigoare la data producerii ori, după caz, a săvârșirii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii;

În privința admisibilității probelor nepreconstruite (*spre exemplu*, admisibilitatea probei prin declarațiile martorilor), urmează a se aplica regula generală, și anume admisibilitatea probelor nepreconstruite este guvernată de legea în vigoare la data declanșării procesului.

	• administrarea probelor se face potrivit legii în vigoare la data administrării lor, deci legea nouă este de imediată aplicare; – legea aplicabilă <i>hotărârii judecătorești</i> (art. 27 C.proc.civ.): • este aceea în vigoare la data începerii procesului în ceea ce privește căile de atac, motivele și termenele de exercitare. În cazul contestației la titlu, atunci când titlul pus în executare este o hotărâre judecătorească pronunțată sub imperiul Codului de procedură civilă din 1865, iar executarea silită a fost demarată ulterior intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, pentru determinarea căii de atac de care este susceptibilă hotărârea pronunțată în contestația la titlu va fi aplicabilă legea care guvernează regimul căilor de atac, motivele și termenele de exercitare cu privire la hotărârea pusă în executare și care a făcut obiectul contestației la titlu.
Aplicarea în spațiu a normelor de procedură	– dacă prin lege nu se dispune altfel, dispozițiile legii de procedură se aplică proceselor care se judecă de către instanțele române [art. 28 alin. (1) C.proc.civ.]; – Cartea a VII-a a Codului de procedură civilă conține norme juridice referitoare la procesul civil internațional.

FIȘA NR. 2

PRINCIPIILE PROCESULUI CIVIL

I. Dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil

Reglementare	– orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî asupra drepturilor și obligațiilor sale (art. 10 din Declarația Universală a Drepturilor Omului); – orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (art. 14 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice); – orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (art. 6 parag. 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale); – părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil [art. 21 alin. (3) din Constituție]; – orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege; în acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecății; aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător și în faza executării silit (art. 6 C.proc.civ.).
Domeniul de aplicare	– dispozițiile art. 6 C.proc.civ. sunt aplicabile tuturor proceselor în materie civilă, precum și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu exclud aplicabilitatea Codului de procedură civilă. <i>De exemplu, contestația al cărei obiect îl constituie obligații patrimoniale din domeniul dreptului fiscal nu intră în noțiunea de „contestație asupra unor drepturi și obligații cu caracter civil”, reținută în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și, prin urmare, este exclusă din sfera de aplicare a art. 6 parag. 1 din Convenția europeană; în schimb, soluționarea unui asemenea litigiu în fața instanțelor române se va face cu respectarea art. 6 C.proc.civ.</i>
Garanțiile dreptului la un proces echitabil	Dreptul la o instanță – conținut: • dreptul persoanei de a sesiza instanța de judecată; • dreptul justițiabilului de a obține pronunțarea unei soluții, în urma examinării cauzei sale, de către instanța sesizată; • dreptul de a obține executarea hotărârii pronunțate în cadrul procesului, dacă aceasta este susceptibilă de executare;

– dreptul la o instanță *nu este un drept absolut*, fiind compatibil cu limitări legale, însă numai în măsura în care acestea nu ating dreptul în însăși substanța sa; o limitare a dreptului de a sesiza instanța este în concordanță cu dispozițiile art. 6 par. 1 din Convenție dacă urmărește un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit.

Instanță independentă, imparțială, stabilită de lege

– *independența* instanței care soluționează cauza se apreciază:

- după factori precum: modul de desemnare și durata mandatului membrilor care o compun; existența unei protecții adecvate împotriva presiunilor exterioare; posibilitatea de a se verifica dacă instanța prezintă sau nu aparența de independență, în sensul de încredere pe care, într-o societate democratică, instanțele trebuie să o inspire justițiabililor;
- atât în raport cu părțile, cât și față de celelalte puteri constituite în stat – puterea executivă și puterea legislativă;

– *imparțialitatea* instanței care soluționează cauza:

- constă în absența oricărei prejudecăți sau a oricărei idei preconcepute privitoare la soluția unui proces;
- se apreciază sub două aspecte: posibilitatea de a determina convingerea personală a unui judecător într-o anumită împrejurare (*imparțialitate subiectivă*) și împrejurarea că judecătorul oferă toate garanțiile suficiente spre a exclude, în persoana sa, orice bănuială legitimă (*imparțialitate obiectivă*);

– *condiția stabilirii instanței prin lege* se referă la:

- necesitatea reglementării legislative a existenței și organizării instanței;
- compunerea și constituirea instanței.

Judecata cauzei într-un termen optim și previzibil

– *termenul optim de soluționare* a unei cauze:

- implică durata care asigură cea mai bună eficiență în realizarea justiției;
- se apreciază în funcție de particularitățile fiecărei cauze, de complexitatea cauzei în fapt și în drept, de comportamentul părților în proces, de comportamentul autorităților statale competente;
- impune în sarcina judecătorului obligația de a dispune toate măsurile permise de lege pentru a asigura desfășurarea cu celeritate a procesului;

Celeritatea trebuie să caracterizeze orice procedură de soluționare a unei cauze, iar nu numai a celor pentru care legea prevede în mod expres o procedură urgentă: celeritatea impune judecătorului obligația de a evita ca procesul să treneze pe rolul instanței, pe când în ipoteza procedurilor care se soluționează de urgență, legea însăși apreciază că pricina respectivă impune o celeritate sporită în soluționare în raport de celelalte cauze.

– *previzibilitatea duratei de soluționare* a cauzei conferă părților posibilitatea de a estima evoluția etapelor procesuale în timp;

Dispoziții care au ca scop asigurarea unui termen optim și previzibil procesului civil: art. 238 alin. (1), art. 201 alin. (3), (4) și (5), art. 241 alin. (1) C.proc.civ. etc.

– încălcarea dreptului părților la soluționarea procesului într-un termen optim și previzibil poate fi invocată pe calea *contestației privind tergiversarea procesului*.

II. Principiul disponibilității

Reglementare. Conținut	– este consacrat de art. 9 C.proc.civ., precum și, explicit sau implicit, de alte dispoziții legale, cum ar fi art. 22 alin. (6) C.proc.civ.; – presupune faptul că <i>părțile pot determina existența procesului</i>, prin declanșarea procedurii judiciare și prin libertatea de a pune capăt procesului înainte de a interveni o hotărâre asupra fondului pretenției supuse judecării, <i>și conținutul procesului</i>, prin stabilirea cadrului procesual, în privința părților, obiectului și cauzei, precum și a fazelor și etapelor pe care procesul le-ar putea parcurge.
Domeniul de aplicare	– guvernează atât faza judecării, cât și faza executării silite; – nu are caracter absolut, fiind susceptibil de limitări, însă numai în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege.
Formele de manifestare a disponibilității	Dreptul persoanei interesate de a porni sau nu procesul – procesul civil poate fi pornit la cererea celui interesat [art. 9 alin. (1) teza I C.proc.civ.], orice persoană având dreptul (nu și obligația) de a se adresa justiției prin sesizarea instanței competente cu o cerere de chemare în judecată, pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime [art. 192 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – în materie civilă, declanșarea procedurilor judiciare nu are loc din oficiu; – dreptul de a porni sau nu procesul include și dreptul părților de a exercita sau nu căile de atac, precum și dreptul de a porni sau nu executarea silită, ca ultimă fază a procesului civil; – <i>limite</i> ale dreptului părții de a porni procesul civil: • în cazurile și în condițiile prevăzute exclusiv prin lege, se pot introduce cereri sau se pot formula apărări și de către persoane, organizații, instituții sau autorități care, fără a justifica un interes personal, acționează pentru apărarea drepturilor ori intereselor legitime ale unor persoane aflate în situații speciale sau, după caz, în scopul ocrotirii unui interes de grup ori general [art. 9 alin. (1) teza a II-a, art. 37, art. 192 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; <i>Exemplu:</i> Conform art. 92 alin. (1) C.proc.civ., <i>procurorul</i> poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, iar în condițiile stabilite de art. 92 alin. (4) și (5) C.proc.civ., procurorul are dreptul de a exercita căile de atac și de a cere punerea în executare a titlurilor executorii. • există anumite excepții, parțiale, în care declanșarea procedurilor judiciare are loc din oficiu, în sensul că vizează doar anumite capete de cerere; <i>Exemplu:</i> În procesul de divorț, când soții au copii minori, născuți înaintea sau în timpul căsătoriei ori adoptați, instanța se va pronunța asupra exercitării autorității părintești, precum și asupra contribuției părinților la cheltuielile de creștere și

educare a copiilor, chiar dacă acest lucru nu a fost solicitat prin cererea de divorț. De asemenea, *instanța se va pronunța din oficiu* și asupra numelui pe care îl vor purta soții după divorț, potrivit prevederilor Codului civil [art. 919 alin. (2) și (3) C.proc.civ.].

Dreptul părților de a determina cadrul procesual

– părțile stabilesc cadrul procesual atât din punct de vedere al obiectului, cauzei și părților, cât și din perspectiva cererilor și apărărilor formulate în proces [art. 9 alin. (2) C.proc.civ.];

– cadrul procesual determinat de părți obligă, ca regulă, instanța, care trebuie să se pronunțe numai asupra a ceea ce părțile au dedus judecății, fără a avea posibilitatea să dea mai mult decât s-a solicitat ori să se pronunțe asupra unei pretenții nesolicitate;

Exemple:

- în cazul în care victima unei fapte ilicite și prejudiciabile cere obligarea pârâtului la plata unei sume de bani cu titlu de despăgubiri, instanța, ținând cont de concluziile raportului de expertiză în ceea ce privește întinderea prejudiciului, nu ar putea să acorde o sumă mai mare, dacă reclamantul nu și-a mărit valoarea pretenției formulate;
- dacă se pretinde numai dreptul de uzufruct, nu i se poate recunoaște reclamantului dreptul de proprietate;
- în situația în care, într-un proces de partaj succesoral, un moștenitor solicită o cotă succesorală de 1/2, deși legea îi acordă o cotă de 3/4, instanța nu ar putea decât să îi învedereze că, potrivit legii, ar avea dreptul la o cotă mai mare, însă, dacă reclamantul nu își majorează, în condițiile legii, câtimea obiectului, instanța nu îi poate stabili decât cota pretinsă;
- dacă reclamantul cere obligarea pârâtului să îi lase imobilul în posesie, instanța nu îi poate recunoaște dreptul de proprietate fără să fi intervenit o transformare a cererii posesorii într-o cerere petitorie;
- dacă în cursul judecății partea și-a micșorat câtimea obiectului cererii, instanța nu poate acorda cât s-a pretins inițial;
- dacă reclamantul a cerut obligarea pârâtului la plata sumei datorate, instanța nu poate acorda din oficiu dobânzile aferente sumei respective; dacă s-a solicitat numai restituirea bunului, pârâtul nu poate fi obligat și la restituirea fructelor sau la plata contravalorii acestora;
- instanța nu poate dispune evacuarea locatarului, dacă s-a cerut numai obligarea lui la plata chiriei restante;
- nu pot fi acordate cheltuieli de judecată fără ca acestea să fi fost solicitate;
- nu se poate transforma din oficiu o cerere de drept comun într-o cerere de ordonanță președințială și nici o cerere în constatare într-o cerere în realizare;
- restituirea prestațiilor, ca efect al dispunerii rezoluțiunii judiciare sau al declarării nulității actului juridic, reprezintă o cerere distinctă, de sine stătătoare, cu care trebuie sesizată instanța de judecată, în lipsa căreia instanța nu poate aplica principiul *restitutio in integrum*.

– instanța este ținută și de cauza cererii de chemare în judecată ori a actului de procedură având această natură juridică (*de exemplu*, cererea reconvențională, cererea de intervenție voluntară principală etc.), în sensul că instanța nu ar putea să schimbe,

peste voința celui care are calitatea de reclamant în cererea respectivă, fundamentul pretenției formulate;

Precizare:

Prin *cauza cererii de chemare în judecată* înțelegem *situația de fapt calificată juridic*; judecătorul va stabili situația de fapt a speței, reținând din împrejurările de fapt prezentate de părți numai pe acelea care au fost probate, *fără să poată da o altă calificare juridică*, iar apoi va aplica textul de lege corespunzător acestei situații, indiferent de eventualele dispoziții legale indicate de părți.

Exemple:

- dacă reclamantul și-a fundamentat pretenția, în mod greșit, pe răspunderea civilă delictuală, hotărârea nu va putea fi pronunțată pe temeiul răspunderii civile contractuale;
- dacă se solicită anularea unui contract pentru dol, instanța nu poate să declare nulitatea contractului pentru un alt motiv neinvocat de reclamant, cum ar fi lipsa formei *ad validitatem*;
- în cazul în care se pretinde obligarea pârâtului la plata unei sume de bani pe temeiul îmbogățirii fără justă cauză, instanța nu ar putea acorda acea sumă ca preț al unei vânzări sau ca despăgubiri pentru fapta ilicită cauzatoare de prejudicii;
- dacă se solicită declararea nulității unui testament olograf pe motiv că acesta nu a fost scris, semnat și datat de mâna testatorului, instanța nu ar putea anula testamentul pentru incapacitatea testatorului de a dispune de bunurile sale;
- dacă reclamantul cere obligarea pârâtului la plata unei sume de bani, pe care i-ar fi împrumutat-o, instanța nu poate acorda suma respectivă ca preț al unei vânzări;
- dacă se cere obligarea pârâtului la predarea unui imobil, pe temeiul unui contract de vânzare, instanța nu ar putea admite pretenția reclamantului pe temeiul unui contract de locațiune, al succesiunii legale, al succesiunii testamentare sau al accesiunii imobiliare artificiale etc.;

Practică judiciară:

Principiul disponibilității, specific procesului civil, se caracterizează prin dreptul părții de a dispune de obiectul procesului, dar și de mijloacele procesuale acordate de lege. Prin principiul disponibilității se înțelege și faptul că reclamantul trasează inițial cadrul procesual, acesta trebuind să indice, între altele, părțile din proces, pretenția dedusă judecății, motivarea în fapt și în drept. Cât privește obiectul, instanța este ținută de cererea reclamantului, neputând depăși limitele acesteia; în cazul în care formulările reclamantului sunt improprii, neputându-se determina exact obiectul, instanța este obligată, în baza rolului activ, să solicite precizarea necesară, asigurându-se astfel respectarea principiului disponibilității. În baza rolului activ, judecătorul dă calificarea cererii în raport de conținutul ei, și nu după denumirea dată de parte. În cauză, obiectul cererii deduse judecății este reprezentat de o acțiune de drept comun, formulată în temeiul răspunderii civile delictuale, nefiind incidente dispozițiile art. 66 alin. (1) din O.U.G. nr. 54/2006 privind regimul contractelor de concesiune de bunuri proprietate publică, coroborat cu dispozițiile art. 8 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, așa cum a reținut curtea de apel, cu încălcarea principiului disponibilității. Nerespectarea principiilor ce guvernează

dreptul procesual civil produce o vătămare a drepturilor părților și se sancționează cu nulitatea actelor procedurale îndeplinite. Nulitățile decurgând din nesocotirea acestor principii (principiul contradictorialității, principiul dreptului la apărare, principiul disponibilității și principiul oralității dezbaterilor) sunt nulități virtuale și operează fără ca partea care le invocă să fie obligată să facă dovada vătămării (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 221 din 15 februarie 2017, www.scj.ro).

– *limite* ale dreptului părților de a determina cadrul procesual:

- introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane (art. 78-79 C.proc.civ.), formă de intervenție forțată posibilă în procedura contencioasă numai în cazurile expres prevăzute de lege, precum și în procedura necontencioasă;
- în materia impreviziunii, instanța poate să dispună adaptarea contractului chiar și atunci când reclamantul a solicitat doar încetarea contractului, fără a formula și un capăt de cerere subsidiar privitor la distribuirea echitabilă între părțile contractante a pierderilor și beneficiilor rezultate din schimbarea împrejurărilor [art. 1271 alin. (2) C.civ.];
- pentru ipoteza în care una dintre părți cere desființarea contractului, solicitând și restituirea prestației pe care a executat-o, fără a menționa nimic despre restituirea prestației părții adverse (deci reclamantul solicită doar restituirea propriei prestații), instanța investită este obligată să se pronunțe cu privire la repunerea ambelor părți în situația anterioară, prin restituirea prestației fiecăruia, indiferent dacă pârâtul a solicitat expres restituirea prestației sale, nefiind necesară cererea reconvențională, astfel că nu se pune problema timbrării, inclusiv în cazul în care se formulează o astfel de cerere;

– nu constituie o limitare a dreptului părților de a stabili fundamentul pretenției formulate *dreptul instanței de a da calificarea corectă* unei cereri de chemare în judecată sau pentru exercitarea unei căi de atac, a cărei denumire a fost stabilită greșit de către părți, în temeiul art. 152 C.proc.civ., întrucât instanța nu procedează la schimbarea obiectului sau a cauzei juridice a acțiunii, ci îi fixează numai denumirea legală.

Calificarea unei cereri nu înseamnă modificarea acesteia. A *califica* înseamnă a *da denumirea legală* unei cereri fundamentate corect în raport de situația de fapt, chiar dacă textele legale sunt eronat indicate, instanța având acest drept, în principiu, independent de poziția procesuală a părților [afară de cazul prevăzut de art. 22 alin. (5) C.proc.civ.], dar cu obligația de a pune în discuția părților calificarea juridică exactă.

Dreptul părților de a pune capăt procesului

– părțile au posibilitatea de a pune capăt procesului prin efectuarea actelor procesuale de dispoziție [art. 9 alin. (3) C.proc.civ.];

Exemple:

- reclamantul are dreptul de a renunța la judecata cererii (art. 406-407 C.proc.civ.) și dreptul de a renunța la dreptul pretins (art. 408-410 C.proc.civ.);
- pârâtul are dreptul de a achiesa la pretențiile părții adverse (art. 436-437 C.proc.civ.);
- ambele (toate) părți(ile) au dreptul de a încheia o tranzacție (art. 438-441 C.proc.civ.);

	▪ părțile au dreptul de a renunța la exercitarea unei căi de atac, de a renunța la judecata căii de atac exercitate (art. 404, art. 463-464 C.proc.civ.), de a renunța la executarea unei hotărâri judecătorești obținute în cauză, precum și dreptul de a renunța la orice alt drept procedural, dacă această posibilitate nu este îngăduită de lege (<i>spre exemplu</i>, partea poate renunța la administrarea unui mijloc de probă care i-a fost încuviințat); ▪ în ipoteza introducerii în cauză, din oficiu, a altor persoane, în condițiile legii, acestea vor avea posibilitatea, după caz, de a renunța la judecată sau la dreptul pretins, de a achiesa la pretențiile reclamantului ori de a pune capăt procesului printr-o tranzacție [art. 22 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; ▪ în cazul în care procesul civil a fost pornit de către procuror, titularul dreptului va fi introdus în proces și va putea efectua acte procesuale de dispoziție (art. 93 C.proc.civ.). – posibilitatea părților de a pune capăt procesului prin efectuarea unor acte de dispoziție: • <i>ca regulă</i>, nu poate fi cenzurată de către instanță; • <i>prin excepție</i>, actele procedurale de dispoziție, făcute în orice proces de reprezentanții minorilor, ai persoanelor puse sub interdicție și ai dispăruților, nu vor împiedica judecarea cauzei, dacă instanța apreciază că ele nu sunt în interesul acestor persoane [art. 81 alin. (2) C.proc.civ.].
--	--

III. Principiul contradictorialității

Reglementare. Conținut	– este consacrat de art. 14 C.proc.civ., dar și de multe alte dispoziții legale; – presupune ca orice aspect privitor la litigiu să fie pus în discuția părților, iar actele de procedură și înscrisurile să fie comunicate între acestea, în condițiile legii, astfel încât să aibă posibilitatea de a-și exprima opinia în legătură cu problemele de drept substanțial sau de drept procedural ori de fapt în dezbatere; – constituie o garanție a respectării principiului dreptului la apărare și a principiului egalității părților în procesul civil; – constituie o garanție a unui proces echitabil prin prisma exigențelor cerute procedurii de judecată de către art. 6 par. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului.
Domeniul de aplicare	– guvernează atât faza judecătii (<i>cu excepția</i> etapei deliberării și a pronunțării hotărârii judecătorești), cât și faza executării silite; – se manifestă în raporturile dintre părți, precum și în raporturile dintre părți și instanță: • <i>părțile</i> au obligația de a prezenta situația de fapt la care se referă pretențiile și apărărilor lor în mod corect și complet, fără a denatura sau omite faptele care le sunt cunoscute, precum și de a-și expune un punct de vedere propriu față de afirmațiile părții adverse cu privire la împrejurări de fapt relevante în cauză [art. 14 alin. (3) C.proc.civ.]; • <i>instanței</i> îi revine obligația de a dispune citarea părților și comunicarea actelor de procedură între acestea, potrivit legii, de a pune în discuția părților orice chestiune de drept procesual sau substanțial ori de fapt, precum și de a-și întemeia hotărârea

	numai pe motive de fapt și de drept, pe explicații sau pe mijloace de probă care au fost supuse, în prealabil, dezbaterii contradictorii [art. 14 alin. (1), (5) și (6) C.proc.civ.].
Aspectele contradictorialității	Citarea sau înfățișarea părților – instanța nu poate hotărî asupra unei cereri decât după citarea sau înfățișarea părților, dacă legea nu prevede altfel [art. 14 alin. (1) C.proc.civ.]; – pentru ca principiul contradictorialității să fie respectat nu este necesar ca partea să își fi exprimat efectiv opinia, ci este suficient să i se fi conferit această posibilitate, astfel că: • dacă părțile au fost legal citate, chiar dacă niciuna dintre ele nu se prezintă, instanța poate dispune măsuri în dosar, în măsura în care cel puțin o parte a solicitat judecarea cauzei în lipsă, în condițiile art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.; • în situația în care se prezintă doar una dintre părți, instanța poate pune numai în discuția acesteia aspectele referitoare la proces, dacă restul părților, care nu s-au înfățișat în fața instanței, au fost legal citate; • dacă o cerere se soluționează, potrivit legii, fără citarea părților, însă se înfățișează numai una dintre părți, instanța nu îi va da cuvântul asupra chestiunilor privitoare la cererea respectivă, pentru a nu se încălca principiul contradictorialității, precum și dreptul la apărare al părților adverse și egalitatea acestora în procesul civil; dacă toate părțile se înfățișează în sala de judecată la termen, instanța este obligată să le acorde cuvântul asupra diverselor chestiuni ce presupun contradictorialitate. Încunoștințarea reciprocă a părților – părțile trebuie să își facă cunoscute reciproc și în timp util, direct sau prin intermediul instanței, după caz, motivele de fapt și de drept pe care își întemeiază pretențiile și apărările, precum și mijloacele de probă de care înțeleg să se folosească, astfel încât fiecare dintre ele să își poată organiza apărarea [art. 14 alin. (2) C.proc.civ.]; <i>Exemple:</i> ▪ cererile de intervenție voluntară principală și accesorie se vor comunica părților inițiale împreună cu copiile înscrisurilor care le însoțesc [art. 64 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ cererea de chemare în judecată a altor persoane va fi motivată și, împreună cu înscrisurile care o însoțesc, se va comunica atât celui chemat în judecată, cât și părții potrivnice [art. 69 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ instanța va comunica celui chemat în garanție cererea și copii de pe înscrisurile ce o însoțesc, precum și copii de pe cererea de chemare în judecată, întâmpinare și de pe înscrisurile de la dosar [art. 74 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ cererea, împreună cu înscrisurile care o însoțesc și o copie de pe cererea de chemare în judecată, de pe întâmpinare și de pe înscrisurile de la dosar, va fi comunicată celui arătat ca titular al dreptului [art. 77 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ cel introdus forțat în proces, din oficiu, va fi citat, odată cu citația comunicându-i-se, în copie, și încheierea prin care s-a dispus introducerea sa în cauză, cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, precum și înscrisurile anexate acestora, prin citație fiind înștiințat cu privire la termenul până la care

va putea să arate excepțiile, dovezile și celelalte mijloace de apărare de care înțelege să se folosească [art. 79 alin. (1) C.proc.civ.];

- cererea de chemare în judecată cuprinde, printre alte elemente, arătarea motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază, precum și a dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere, aceasta fiind supusă comunicării către pârât [art. 194 lit. d) și e) și art. 201 alin. (1) C.proc.civ.];
- întâmpinarea cuprinde, printre alte elemente, răspunsul la toate pretențiile și motivele de fapt și de drept ale cererii de chemare în judecată, precum și dovezile cu care se apără pârâtul împotriva fiecărui capăt de cerere, fiind supusă comunicării către reclamant [art. 205 alin. (2) lit. c) și d) și art. 201 alin. (2) C.proc.civ.];
- cererea reconvențională se comunică reclamantului și, după caz, altor persoane împotriva cărora s-au formulat pretenții prin intermediul acesteia, pentru a formula întâmpinare [art. 209 alin. (5) C.proc.civ.];
- cererea adițională modificatoare se comunică pârâtului, în vederea formulării întâmpinării [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.];
- după primirea cererii de apel, respectiv a motivelor de apel, se va dispune comunicarea lor intimatului, însoțite de copiile certificate de pe înscrisurile alăturate și care nu au fost înfățișate la prima instanță, punându-i-se în vedere obligația de a depune la dosar întâmpinare [art. 471 alin. (5) C.proc.civ.].

– *ca regulă*, în procesul civil, actele de procedură se comunică părților prin intermediul instanței;

- *prin excepție*, după sesizarea instanței, dacă părțile au avocat sau consilier juridic, cererile, întâmpinările ori alte acte provenind de la părți se pot comunica direct între aceștia (art. 169 teza I C.proc.civ.).

Punerea în discuția părților a oricărei chestiuni de fapt sau de drept invocate

– *părțile au dreptul* de a discuta și argumenta orice chestiune de fapt sau de drept invocată în cursul procesului de către orice participant la proces, inclusiv de către instanță din oficiu [art. 14 alin. (4) C.proc.civ.];

– *instanța are obligația* de a supune discuției părților toate cererile, excepțiile și împrejurările de fapt sau de drept invocate de ceilalți participanți la procesul civil sau din oficiu [art. 14 alin. (5) C.proc.civ.].

Nerespectarea acestei obligații poate atrage, potrivit legii, schimbarea sau casa-rea, în căile de atac, a hotărârii judecătorești astfel pronunțate.

IV. Rolul judecătorului în aflarea adevărului

Reglementare. Conținut

- principalele aspecte sub care se manifestă rolul activ al judecătorului se desprind din dispozițiile art. 22 C.proc.civ., precum și din alte prevederi legale;
- art. 22 alin. (2) teza I C.proc.civ. evocă silogismul judiciar, care constituie esența rolului judecătorului în activitatea de înfăptuire a justiției: stabilirea situației de fapt în baza probelor administrate, aplicarea normelor de drept substanțial incidente situației de fapt respective și deducerea de efecte juridice, adică pronunțarea unei hotărâri legale și temeinice.

**Aspectele
rolului activ al
judecătorului**

Dreptul de a ordona dovezile pe care le consideră necesare pentru aflarea adevărului, în afara probelor propuse de părți și, uneori, chiar împotriva susținerilor părților
– dacă se constată că probele propuse de părți nu sunt suficiente pentru lămurirea în întregime a procesului, judecătorul [art. 254 alin. (5) C.proc.civ.]:

- mai întâi, va cere părților să își completeze probatoriile;
 - în al doilea rând, poate pune, din oficiu, în discuția părților necesitatea administrării și a altor probe decât cele propuse de părți;
 - în al treilea rând, are posibilitatea să dispună, din oficiu, administrarea unor probe, chiar dacă părțile se împotrivesc, cu obligația prealabilă de a pune în discuția părților necesitatea administrării acestora;
- ordonarea unor probe din oficiu nu este o obligație pentru judecător, ci doar o *facultate*; astfel:
- obligația părților de a-și proba pretențiile și apărările primează față de facultatea judecătorului de a ordona probe din oficiu;
 - este posibil ca instanța să soluționeze cauza numai prin raportare la probele propuse de către părți, caz în care părțile nu pot invoca în căile de atac omisiunea instanței de a ordona din oficiu probe pe care ele nu le-au propus și administrat în condițiile legii;
 - instanța de apel poate dispune refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanță, în cazul în care consideră că sunt necesare pentru soluționarea cauzei;
- ordonarea probelor de către instanță din oficiu presupune respectarea următoarelor *cerințe*:

- proba să fie admisibilă potrivit legii;
 - proba să ajute la soluționarea cauzei, deci să fie concludentă;
 - proba să fie pusă în mod obligatoriu în discuția părților;
- instanța poate dispune din oficiu administrarea probei în orice moment al judecății, iar nu într-un anumit termen, precum părțile;
- *consecința* posibilității judecătorului de a ordona probe chiar și din oficiu: cererea de chemare în judecată (sau un alt act de procedură cu această natură juridică, cum ar fi cererea reconvențională) nu poate fi respinsă ca nedovedită, ci, eventual, ca neîntemeiată sau nefondată, după ce au fost epuizate toate mijloacele probatorii.

Nu sunt avute în vedere aici acele situații în care cererea de chemare în judecată este respinsă ori anulată ca urmare a admiterii unei excepții procesuale pe rempatorii.

Soluția prezintă importanță practică, deoarece, referitor la pretenția supusă judecății, nu ar exista autoritate de lucru judecat în cazul în care cererea de chemare în judecată ar fi respinsă ca nedovedită, însă, atunci când cererea ar fi respinsă ca neîntemeiată, ar exista autoritate de lucru judecat.

Dreptul de a cere părților să prezinte explicații, oral sau în scris, cu privire la situația de fapt și motivarea în drept pe care acestea le invocă

– această posibilitate a judecătorului se exercită în legătură cu aspectele menționate de părți în actele de procedură efectuate în cauză.

Dreptul de a pune în dezbateră părților orice împrejurări de fapt sau de drept, chiar dacă nu sunt menționate în cerere sau în întâmpinare

- punerea în discuția părților a unor împrejurări de fapt sau de drept de natură să ducă la dezlegarea pricinii trebuie să aibă loc sub forma unor simple ipoteze, fără a se restrânge cu nimic drepturile procesuale ale părților, ce decurg din principiul disponibilității și fără a se anticipa soluția care ar trebui să se dea în final, după analiza tuturor susținerilor și probelor;
- în cazul împrejurărilor de fapt sau de drept nemenționate de părți în actele de procedură efectuate în cauză, trebuie să fie vorba de împrejurări de fapt sau de drept ce se înscriu în limitele cadrului procesual, sub aspectul obiectului, trasat deja de părți, și al fundamentului pretențiilor și apărărilor formulate, deci de motivarea prin care s-a fixat cadrul procesual.

Dreptul de a invoca din oficiu încălcarea normelor juridice de ordine publică

- fac excepție cazurile în care printr-o normă specială se dispune altfel;

Exemple:

- nulitatea absolută a actelor de procedură poate fi invocată din oficiu de judecător, în orice stare a judecății, dacă legea nu prevede altfel [art. 178 alin. (1) C.proc.civ.];
- excepțiile absolute pot fi invocate de instanță în orice stare a procesului, dacă prin lege nu se prevede altfel [art. 247 alin. (1) C.proc.civ.];
- instanța de apel poate să invoce din oficiu motivele de ordine publică [art. 479 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];
- dacă legea nu dispune altfel, motivele de casare care sunt de ordine publică pot fi ridicate din oficiu de instanța de recurs, chiar după împlinirea termenului de motivare a recursului, fie în procedura de filtrare, fie în ședință publică [art. 489 alin. (3) C.proc.civ.];
- instanța este obligată să invoce din oficiu nulitatea absolută a actului juridic civil [art. 1247 alin. (3) C.civ.] etc.

– *la judecata în primă instanță*, dreptul judecătorului de a invoca din oficiu încălcarea normelor de ordine publică este, totodată, și o *obligație*, deoarece, dacă nu ridică din oficiu o excepție absolută, atunci va pronunța o hotărâre susceptibilă de a fi desființată în urma controlului judiciar, afară de cazul în care legea ar dispune altfel;

– *în apel și în recurs*, invocarea motivelor de ordine publică din oficiu de către instanță constituie o *facultate*, iar nu o obligație a acesteia;

– întotdeauna, excepțiile procesuale sau încălcarea unor norme de drept material, respectiv motivele invocate din oficiu de către instanță trebuie puse *obligatoriu în discuția contradictorie a părților*;

– dacă instanța constată nesocotirea unei norme de ordine publică *după închiderea dezbaterilor, cu ocazia deliberării*, pentru asigurarea contradictorialității și a dreptului la apărare, cauza se va repune pe rol, iar părțile vor fi citate, dându-le astfel posibilitatea să discute împrejurarea respectivă.

Posibilitatea de a dispune și alte măsuri prevăzute de lege, chiar dacă părțile se împotrivesc

- aceste măsuri pot fi dispuse din oficiu, însă numai după punerea în discuția părților, pentru a se respecta principiul contradictorialității și cel al dreptului la apărare.

De exemplu, instanța poate dispune conexarea a două dosare sau, dimpotrivă, disjungerea unei cereri, chiar dacă toate părțile se împotrivesc, dacă apreciază că măsura respectivă se impune pentru buna administrare a justiției.

Posibilitatea de a dispune introducerea în cauză a altor persoane, în condițiile legii

- este recunoscută în materie contencioasă numai în cazurile expres prevăzute de lege, precum și în procedura necontencioasă (art. 78 C.proc.civ.);
- reprezintă o derogare de la principiul disponibilității părților în procesul civil, întrucât acest drept poate fi exercitat chiar dacă părțile se împotrivesc.

Judecătorul dă sau restabilește calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecării, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire

- dacă o parte invocă greșit un text de lege, judecătorul nu este ținut de textul legal respectiv, ci, după punerea în discuția părților, poate (și trebuie) să aplice dispoziția legală incidentă situației de fapt fundamentate juridic de către parte;
- după punerea în discuția părților, instanța poate califica corect o cerere denumită greșit de parte;

De exemplu, instanța poate califica o intervenție accesorie ca fiind o cerere de intervenție principală sau o cerere denumită de pârât cerere reconvențională ca fiind o cerere de chemare în garanție etc.

- judecătorul *nu poate schimba denumirea sau temeiul juridic* în cazul în care părțile, în virtutea unui acord expres privind drepturi de care, potrivit legii, pot dispune, au stabilit calificarea juridică și motivele de drept asupra cărora au înțeles să limiteze dezbaterile, dacă astfel nu se încalcă drepturile sau interesele legitime ale altora [art. 22 alin. (5) C.proc.civ.].

Atenuarea unor dispoziții legale restrictive, prin aplicarea altor dispoziții legale

Exemple:

- înlăturarea sancțiunii decăderii, prin repunerea în termen, atunci când instanța apreciază că partea nu a îndeplinit actul de procedură înăuntrul termenului peremptoriu din cauza unor motive temeinic justificate (art. 186 C.proc.civ.);
- încuviințarea unor probe, nepropuse în termen, în anumite cazuri prevăzute de art. 254 alin. (2) C.proc.civ., unele dintre aceste cazuri implicând o apreciere din partea judecătorului, spre exemplu, existența unor motive temeinic justificate care au împiedicat partea să propună probele în termen;
- administrarea probei prin declarațiile martorilor pentru dovedirea unui act juridic, dacă a existat o imposibilitate materială ori morală de a preconstitui înscrisul, imposibilitate ce urmează a fi apreciată de către judecător etc.

Posibilitatea de a aplica sau nu sancțiunea prevăzută de norma juridică, uneori, chiar de a determina sancțiunea

Exemple:

- în ipoteza în care numai cererea principală este în stare de a fi judecată, instanța poate să dispună judecarea separată a cererii reconvenționale [art. 210 alin. (2) C.proc.civ.];
- instanța poate să amâne sau nu judecata pentru motive temeinice și neimputabile părții care cere amânarea (art. 222 C.proc.civ.);

	▪ suspendarea facultativă (lăsată de lege la aprecierea judecătorului) (art. 413 C.proc.civ.); ▪ executarea provizorie judecătorească [art. 449 alin. (1) C.proc.civ.] etc. – ori de câte ori legea îi rezervă judecătorului puterea de apreciere sau îi cere să țină seama de toate circumstanțele cauzei, judecătorul va ține seama, între altele, de principiile generale ale dreptului, de cerințele echității și de buna-credință [art. 22 alin. (7) C.proc.civ.]. Încercarea de împăcare a părților – modalități de realizare a împăcării părților (art. 21 C.proc.civ.): • judecătorul <i>va recomanda</i> părților soluționarea amiabilă a litigiului prin mediere, potrivit legii speciale; • judecătorul, în tot cursul procesului, <i>are obligația</i> de a încerca împăcarea părților, dându-le îndrumările necesare, desigur, cu menținerea însă a imparțialității sale.
Îndatoririle legale ale judecătorului	– judecătorul este obligat <i>să primească</i> orice cerere de competența instanțelor judecătorești [art. 5 alin. (1) teza I C.proc.civ.], iar această obligație există indiferent de modalitatea în care cererile au fost trimise instanței, inclusiv atunci când cererea este depusă la dosar în cursul ședinței de judecată; – după primirea și înregistrarea cererii pe rolul instanței, judecătorul are obligația <i>să o soluționeze</i>, în conformitate cu dispozițiile legale aplicabile, neputând refuza să o judece pe motiv că legea nu prevede, este neclară sau incompletă [art. 5 alin. (1) și (2) C.proc.civ.], încălcarea acestei ultime obligații fiind cunoscută sub denumirea de <i>denegare de dreptate</i>; – dacă legea nu dispune, cauza va fi soluționată conform uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare (analogia legii). În cazul inexistenței unor dispoziții legale privitoare la situații asemănătoare, pricina va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității [art. 5 alin. (3) C.proc.civ.]; – prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecării, judecătorului îi este interzis să stabilească dispoziții general obligatorii [art. 5 alin. (4) C.proc.civ.].
Consecințele neexercitării rolului activ al judecătorului	– întrucât judecătorul are posibilitatea de a manifesta un rol activ, în limitele prevăzute de lege, ca regulă, neexercitarea acestei facultăți nu reprezintă un motiv pentru desființarea hotărârii; • <i>prin excepție</i>, dacă o normă legală stabilește nu numai dreptul, ci și <i>obligația</i> judecătorului de a avea un rol activ, neîndeplinirea acesteia poate duce la <i>desființarea hotărârii</i> prin intermediul apelului sau, după caz, al recursului.
Corelația cu alte principii	– nu s-ar putea deroga de la principiul disponibilității, pe temeiul rolului activ al judecătorului, fără să existe o dispoziție legală expresă; – atunci când instanța de judecată dispune orice măsuri legale care reprezintă concretizări ale rolului activ, trebuie să acorde, în prealabil, tuturor părților din proces posibilitatea de a discuta în contradictoriu luarea acestora.

V. Principiul legalității

Reglementare	– procesul civil se desfășoară în conformitate cu dispozițiile legii [art. 7 alin. (1) C.proc.civ.]; – judecătorul are îndatorirea de a asigura respectarea dispozițiilor legii privind realizarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părților din proces [art. 7 alin. (2) C.proc.civ.].
Conținutul principiului legalității	– legalitatea constituie o cerință obiectivă într-un stat de drept, precum și o garanție a desfășurării în condiții optime a mecanismului de înfăptuire a justiției, întrucât exclude arbitrariul și lipsa de previzibilitate; – judecătorul soluționează litigiul conform regulilor de drept care îi sunt aplicabile [art. 22 alin. (1) C.proc.civ.]; – executarea silită se face cu respectarea dispozițiilor legii, a drepturilor părților și ale altor persoane interesate, fiind interzisă efectuarea de acte de executare de către alte persoane sau organe decât cele legal prevăzute (art. 625 C.proc.civ.); – procesul trebuie să se desfășoare potrivit normelor legale care îl reglementează nu numai în ceea ce privește judecata și executarea silită, dar și sub aspectul competenței și al alcătuirii instanței de judecată; – hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile și termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei [art. 457 alin. (1) C.proc.civ.]; – orice măsură dispusă de instanță în cadrul procesului trebuie să se întemeieze pe prevederile legale incidente, în caz contrar hotărârea fiind susceptibilă de a fi desființată în căile de atac; – părțile și ceilalți participanți la procesul civil sunt, de asemenea, datori să respecte dispozițiile legale, orice act efectuat de către aceștia cu nerespectarea legii urmând a fi cenzurat de către instanță.

VI. Principiul egalității

Reglementare	– toate persoanele sunt egale în fața legii, fără privilegii și fără discriminări [art. 7 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată]; – justiția se realizează în mod egal pentru toți, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, avere, origine ori condiție socială sau de orice alte criterii discriminatorii [art. 7 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată]; – în procesul civil părților le este garantată exercitarea drepturilor procesuale, în mod egal și fără discriminări (art. 8 C.proc.civ.); – este o aplicație a unui principiu fundamental al dreptului, înscris în art. 16 alin. (1) din Constituție, anume principiul egalității în fața legii și a autorităților publice, precum și în art. 124 alin. (2) din Constituție, care prevede că justiția este unică, imparțială și egală pentru toți; – este o garanție a unui proces echitabil.
Conținutul principiului egalității	– în situații identice, părților nu li se poate acorda un tratament diferit; Astfel, părțile au dreptul să fie judecate de către aceleași organe ale puterii judecătorești, după aceleași reguli procedurale, beneficiind de drepturi procesuale egale, în raport de cauza concretă dedusă judecătii.

	– existența unor <i>instanțe specializate</i> sau instituirea unor <i>reguli de procedură diferite în anumite materii</i> nu încalcă acest principiu. Aceasta, deoarece instanțele respective soluționează toate litigiile ce intră în competența lor specializată, fără nicio discriminare din punctul de vedere al părților, iar regulile de procedură specială se aplică oricărei persoane care este parte într-un litigiu supus dispozițiilor derogatorii respective. Diferența de tratament ar deveni discriminatorie doar atunci când se introduc distincții între situații analoage sau comparabile, fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă.
Principiul egalității armelor	– consacrat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului; – consacrat de art. 7 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată, introdus prin Legea nr. 207/2018, potrivit căruia configurația sălii de judecată trebuie să reflecte principiul egalității de arme în ceea ce privește așezarea judecătorului, procurorilor și avocaților; – are semnificația tratării egale a părților pe toată durata desfășurării procedurii în fața unei instanțe, fără ca una dintre ele să fie avantajată în raport cu cealaltă sau cu celelalte părți din proces; – situații în care se poate reține încălcarea principiului egalității armelor: <i>Exemple:</i> ▪ atunci când legea impune obligația comunicării actelor de procedură, iar instanța ar comunica numai unuia dintre pârâți cererea de chemare în judecată; ▪ dacă, în dovedirea sau, după caz, în combaterea aceleiași teze probatorii, instanța ar încuviința proba cu martori numai uneia dintre părți, respingându-i-o însă părții adverse, deși aceasta propusese proba cu respectarea termenelor și a altor cerințe stabilite de lege.

VII. Dreptul la apărare

Reglementare	– dreptul la apărare este garantat, în tot cursul procesului, părțile având dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu [art. 24 din Constituție, art. 15 din Legea nr. 304/2004, republicată, art. 13 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].
Conținut	– în toate etapele procesuale, inclusiv în faza de executare silită, părțile au dreptul să fie asistate sau reprezentate de un avocat, ales sau numit din oficiu, regula fiind aceea că părțile sunt libere să se prevaleze sau nu de acest drept, apreciind în concret dacă este necesar să apeleze la cunoștințele unui specialist în domeniul juridic sau dacă pot înțelege, fără un atare sprijin, procedurile judiciare; – în cadrul procesului civil, părțile au posibilitatea să ia cunoștință de cuprinsul dosarului, consultându-l în cadrul arhivei sau în sala de ședință, să propună probe, să își facă apărări, să își prezinte susținerile în scris și oral și să exercite căile legale de atac, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege [art. 13 alin. (3) C.proc.civ.]; – instanța poate dispune înfățișarea în persoană a părților, chiar și atunci când acestea sunt reprezentate (<i>spre exemplu</i>, în încercarea de împăcare a părților) [art. 13 alin. (4) C.proc.civ.];

– o *garanție a acestui principiu* este reprezentată de *ajutorul public judiciar* acordat persoanelor fizice sub forma onorariului pentru asigurarea reprezentării, asistenței juridice și, după caz, a apărării, printr-un avocat numit sau ales, pentru realizarea sau ocrotirea unui drept ori interes legitim în justiție sau pentru prevenirea unui litigiu [art. 6 lit. a) din O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă].

VIII. Principiul oralității dezbaterilor

Reglementare	– procesele se dezbate oral, cu excepția cazului în care legea dispune altfel sau când părțile solicită expres instanței ca judecata să se facă numai pe baza actelor depuse la dosar (art. 15 C.proc.civ.).
Domeniul de aplicare. Conținut	– oralitatea se referă la <i>dezbateri</i>, indiferent că ar fi vorba despre dezbaterile asupra fondului cauzei sau despre dezbaterile asupra oricărei alte chestiuni de fapt sau de drept supuse discuției părților; – <i>ca regulă</i>, nu este necesar ca părțile să își formuleze susținerile orale și în scris pentru a fi reținute de către instanță la pronunțarea unei soluții; – situații în care părțile au posibilitatea de a depune și <i>note scrise</i> privind susținerile lor: • în cazul în care judecătorul declară cercetarea procesului încheiată și fixează un alt termen pentru dezbaterile fondului, el poate pune în vedere părților să redacteze note privind susținerile lor și să le depună la dosar cu cel puțin 5 zile înainte de termenul astfel stabilit, fără a aduce atingere dreptului acestora de a formula concluzii orale [art. 244 alin. (2) C.proc.civ.]; • dacă va considera necesar, instanța poate cere părților, la încheierea dezbaterilor, să depună completări la notele menționate în precedent, părțile putându-le depune și în cazul în care acestea nu au fost solicitate de către instanță [art. 394 alin. (2) C.proc.civ.]; – oralitatea este <i>dublată de o procedură scrisă</i>, astfel încât susținerile părților, declarațiile martorilor, răspunsurile la interogatoriu, precum și orice alte chestiuni dezbătute oral sunt consemnate și în scris, pentru a se putea exercita controlul judiciar asupra măsurilor dispuse de instanță.
Excepții de la principiul oralității dezbaterilor	– <i>excepțiile</i> sunt prevăzute în mod expres de lege. <i>Exemple:</i> ▪ procedura cu privire la cererile cu valoare redusă este scrisă, însă, și în această procedură, instanța poate dispune înfățișarea părților [art. 1030 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; ▪ situația în care părțile solicită expres instanței ca judecata să se facă numai pe baza actelor depuse la dosar; ▪ ipoteza în care părțile solicită judecarea cauzei în lipsă și nici nu se prezintă, soluționarea pricinii având loc numai pe baza actelor aflate la dosarul cauzei.
Sanctiune	– încălcarea principiului oralității dezbaterilor atrage <i>nulitatea hotărârii</i> pronunțate, care poate fi invocată prin exercitarea apelului sau, după caz, a recursului, în condițiile prevăzute de lege.

IX. Principiul publicității

Reglementare	– ședințele de judecată sunt publice, în afară de cazurile prevăzute de lege (art. 127 din Constituție, art. 12 teza I din Legea nr. 304/2004, republicată, art. 17 C.proc.civ.); – reprezintă o garanție a unui proces echitabil prin prisma exigenței de transparență impuse procedurii de judecată.
Conținut	– procesul civil se desfășoară, ca regulă, în fața instanței, în ședință publică, în prezența părților, dar și a oricărei altei persoane străine de litigiu, care dorește să asiste la dezbateri; – hotărârea se poate pronunța în ședință publică sau prin punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței (art. 402 C.proc.civ.); – în vederea respectării acestui principiu, judecarea proceselor are loc la sediul instanței, dacă prin lege nu se dispune altfel (art. 212 C.proc.civ.), iar pentru fiecare ședință de judecată se întocmește o listă cu procesele ce se dezbate în acea zi, care se afișează pe portalul instanței și la ușa sălii de ședință, cu cel puțin o oră înainte de începerea acesteia [art. 215 alin. (1) C.proc.civ.].
Excepții de la principiul publicității ședinței de judecată	Desfășurarea ședinței de judecată în camera de consiliu, în cazurile expres prevăzute de lege <i>Exemple:</i> ▪ soluționarea cererii de abținere sau de recuzare [art. 51 alin. (1) C.proc.civ.], a conflictului de competență [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.], a cererii de strămutare [art. 144 alin. (1) C.proc.civ.], a cererii de reexaminare a încheierii prin care s-a stabilit amenda judiciară sau despăgubirea [art. 191 alin. (3) C.proc.civ.]; ▪ soluționarea cererii de reexaminare împotriva încheierii prin care s-a anulat cererea de chemare în judecată, în condițiile art. 200 alin. (7) C.proc.civ.; ▪ ascultarea minorilor (art. 226 C.proc.civ.); ▪ soluționarea cererii de preschimbare a termenului de judecată (art. 230 C.proc.civ.); ▪ procedura asigurării probelor [art. 360 alin. (4) C.proc.civ.]; ▪ soluționarea cererilor de îndreptare a erorilor materiale, de lămurire și de înlăturare a dispozițiilor contradictorii [art. 442 alin. (2) și art. 443 alin. (2) C.proc.civ.] ▪ soluționarea cererii de suspendare a executării hotărârii recurate [art. 484 alin. (3) C.proc.civ.]; ▪ rezolvarea cererilor necontencioase, inclusiv a apelurilor exercitate în materie necontencioasă [art. 532 alin. (1) și art. 534 alin. (5) C.proc.civ.]; ▪ soluționarea cererii de încuviințare a executării silite [art. 666 alin. (2) C.proc.civ.]; ▪ judecarea cererii de divorț prin acordul soților [art. 930 alin. (3) C.proc.civ.]; ▪ luarea sechestrului și a popririi asigurătorii [art. 954 alin. (2), art. 961 alin. (2) C.proc.civ.]; ▪ soluționarea cererilor de valoare redusă [art. 1030 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ judecarea cererilor prin care se solicită evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (2) C.proc.civ.] etc. Declararea ședinței de judecată secretă, din oficiu sau la cerere – în cazurile în care cercetarea procesului sau dezbaterea fondului în ședință publică ar aduce atingere moralității, ordinii publice, intereselor minorilor, vieții private a părților

	ori intereselor justiției, după caz, instanța, la cerere sau din oficiu, poate dispune ca acestea să se desfășoare în întregime sau în parte fără prezența publicului; • în aceste situații, au acces în sala de ședință părțile, reprezentanții lor, cei care îi asistă pe minori, apărătorii părților, martorii, experții, traducătorii, interpreții, precum și alte persoane cărora instanța, pentru motive temeinice, le admite să asiste la proces (art. 213 C.proc.civ.). Publicitatea ședinței de judecată este restrânsă (excepție parțială) – în cazul în care părțile sau alte persoane care asistă la dezbateri tulbură ședința ori nesocotesc măsurile luate sau se prezintă într-o ținută necuviincioasă, pot fi îndepărtate din sală, prin dispoziția președintelui completului de judecată, după ce în prealabil li se atrage atenția să respecte ordinea și buna-cuviință; pot fi, de asemenea, îndepărtați din sală minorii [art. 217 alin. (6) și (7) C.proc.civ.].
Sanctiune	– încălcarea principiului publicității atrage <i>nulitatea hotărârii judecătorești</i> , nulitate care nu este condiționată de existența unei vătămări (art. 176 pct. 5 C.proc.civ.).

X. Principiul continuității

Reglementare. Conținut	– judecătorul sau, după caz, membrii completului învestit cu soluționarea cauzei nu pot fi înlocuiți pe durata procesului decât pentru motive temeinice, în condițiile legii [art. 19 și art. 214 alin. (1) C.proc.civ.]; Pot constitui motive temeinice de înlocuire a unui judecător detașarea, transferul, promovarea sa, intrarea în concediu de creștere a copilului etc. – la deliberare și la pronunțarea hotărârii vor lua parte numai judecătorii în fața cărora au avut loc dezbaterile în fond [art. 395 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; – dacă înlocuirea judecătorului are loc după ce s-a dat cuvântul în fond părților, cauza se repune pe rol [art. 214 alin. (3) C.proc.civ.]. Continuitatea trebuie asigurată și în caz de disjungere, dosarul nou-format repartizându-se aceluiași complet [art. 111 alin. (4) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].
Sanctiune	– dacă hotărârea a fost pronunțată de un alt judecător decât cel care a luat parte la dezbaterile pe fond a procesului sau de un alt complet de judecată decât cel stabilit aleatoriu pentru soluționarea cauzei ori a cărui compunere a fost schimbată cu încălcarea legii, intervine <i>nulitatea hotărârii</i>; – această situație constituie un motiv de casare, conform art. 488 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.

XI. Principiul nemijlocirii

Reglementare	– probele se administrează de către instanța care judecă procesul, cu excepția cazurilor în care legea stabilește altfel (art. 16 C.proc.civ.); – administrarea probelor se face în fața instanței de judecată sesizate, dacă legea nu dispune altfel [art. 261 alin. (1) C.proc.civ.].
Conținut	– presupune ca probele să fie administrate de către instanța care va pronunța soluția în cauză, pentru ca aceasta să le perceapă în mod direct, formându-și convingerea în acest mod.

Excepții de la principiul nemijlocirii	– acele cazuri în care instanța care soluționează cauza nu este aceeași cu cea în fața căreia sunt administrate dovezile: • administrarea probelor prin comisii rogatorii [art. 261 alin. (2)-(5) C.proc.civ.]; • administrarea dovezilor prin procedura asigurării probelor, dacă aceasta are loc pe cale principală, înainte de judecata fondului cauzei în cadrul căreia vor fi folosite (art. 359-363 C.proc.civ.); • în cazul declarării necompetenței, dovezile administrate în fața instanței necompetente rămân câștigate judecătii și instanța competentă investită cu soluționarea cauzei nu va dispune refacerea lor decât pentru motive temeinice (art. 137 C.proc.civ.); • în cazul constatării perimării unei cereri de chemare în judecată, dacă se va face o nouă cerere de chemare în judecată între aceleași părți, cu același obiect și aceeași cauză, părțile pot folosi dovezile administrate în cursul judecării cererii perimate, în măsura în care noua instanță socotește că nu este necesară refacerea lor [art. 422 alin. (2) C.proc.civ.]; • în ipoteza admiterii cererii de strămutare, încheierea pronunțată asupra acestui incident procedural va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanță înainte de strămutare, printre care și probele administrate, urmează să fie păstrate și, în consecință, luate în considerare de instanța desemnată în urma strămutării [art. 145 alin. (2) C.proc.civ.]; • în situația admiterii abținerii sau a recuzării, încheierea prin care aceste incidente procedurale au fost soluționate va arăta în ce măsură actele îndeplinite de judecător, printre care și eventualele probe administrate, urmează a fi păstrate [art. 51 alin. (6) C.proc.civ.]; • administrarea probelor de către avocați sau consilieri juridici (art. 366-388 C.proc.civ.); • în cazul în care, în condițiile prevăzute de lege, instanța penală a lăsat nesoluționată acțiunea civilă prin hotărâre definitivă, persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acțiune la instanța civilă, în fața căreia pot fi folosite probele administrate în cursul procesului penal [art. 27 alin. (2) C.proc.pen.].
---	---

XII. Principiul bunei-credințe

Reglementare	– drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți [art. 12 alin. (1) C.proc.civ.]; – obligațiile procesuale trebuie îndeplinite cu bună-credință [art. 12 alin. (3) C.proc.civ.].
Abuzul de drept. Sanctiune	– exercitarea cu rea-credință a unui drept procesual poate constitui un abuz de drept; – abuzul de drept se sancționează cu angajarea răspunderii pentru prejudiciile materiale și morale cauzate, precum și cu obligarea, potrivit legii, la plata unei amenzi judiciare; – neîndeplinirea cu bună-credință a obligațiilor procesuale poate atrage aceleași sancțiuni.

XIII. Limba desfășurării procesului

Reglementare. Conținut

- procesul civil se desfășoară în limba română [art. 18 alin. (1) C.proc.civ.];
- cetățenii români aparținând minorităților naționale au însă dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii [art. 18 alin. (2) C.proc.civ.], caz în care instanța de judecată trebuie să asigure, în mod gratuit, folosirea unui interpret sau traducător autorizat [art. 14 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată];
- dezbaterile purtate de părți în limba maternă se înregistrează, consemnându-se în limba română [art. 14 alin. (6) teza I din Legea nr. 304/2004, republicată];
- cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin traducător autorizat, dacă legea nu prevede altfel [art. 18 alin. (3) C.proc.civ.];
- când una dintre părți sau dintre persoanele care urmează să fie ascultate nu cunoaște limba română, instanța va folosi un traducător autorizat; dacă părțile sunt de acord, judecătorul sau grefierul poate face oficiul de traducător; în situația în care nu poate fi asigurată prezența unui traducător autorizat, se vor aplica prevederile art. 150 alin. (4) [art. 225 alin. (1) C.proc.civ.];
- cererile și actele procedurale se întocmesc numai în limba română [art. 18 alin. (4) C.proc.civ.];
- dacă înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele se depun în copie certificată, însoțite de traducerea legalizată efectuată de un traducător autorizat, iar în cazul în care nu există un traducător autorizat pentru limba în care sunt redactate înscrisurile în cauză, se pot folosi traduceri realizate de persoane de încredere cunoscătoare ale respectivei limbi, în condițiile legii speciale [art. 150 alin. (4) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 3

ACȚIUNEA CIVILĂ

I. Noțiunea și trăsăturile acțiunii civile

Definiție legală	– este ansamblul mijloacelor procesuale prevăzute de lege pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces (art. 29 C.proc.civ.).
Trăsături	– este în strânsă legătură cu protecția judiciară a drepturilor subiective civile, precum și a altor situații juridice (în materie posesorie, în materia filiației, a divorțului etc.), respectiv cu apărările părților în proces; – cuprinde toate mijloacele procesuale pe care legea le pune la dispoziție pentru protejarea drepturilor subiective și a altor situații juridice, respectiv pentru asigurarea apărărilor părților în proces, fiecare dintre aceste mijloace procesuale reprezentând forme de manifestare a acțiunii civile (cereri, apărări de fond, excepții procesuale, căi de atac etc.); Acțiunea civilă nu este sinonimă cu cererea de chemare în judecată: cererea de chemare în judecată reprezintă numai una dintre formele concrete de manifestare a acțiunii civile (cea prin care se pune în mișcare acțiunea civilă), însă acțiunea civilă există mai înainte de cerere, chiar și atunci când titularul dreptului subiectiv civil nu sesizează instanța. – este uniformă, în sensul că reunește aceleași mijloace procesuale, indiferent de dreptul ce se valorifică, dar când se exercită, acțiunea este influențată de dreptul subiectiv (sau de situația juridică protejată de lege), dobândind din natura și caracteristicile acestuia; – în momentul în care se apelează la acțiune, aceasta se individualizează, devine proces.

II. Condițiile de exercitare a acțiunii civile

1. Considerații introductive

Enumerare	– capacitatea procesuală, calitatea procesuală, formularea unei pretenții și interesul [art. 32 alin. (1) C.proc.civ.].
Trăsături	– sunt, în același timp, și condițiile ce trebuie îndeplinite pentru ca o persoană fizică sau juridică să fie parte într-un proces civil; – trebuie îndeplinite nu numai la declanșarea acțiunii civile prin sesizarea instanței cu cererea de chemare în judecată, ci și pentru punerea în mișcare a oricăreia dintre formele procesuale ce intră în conținutul acțiunii civile; – trebuie îndeplinite și în cazul apărărilor (atât de fond, cât și de procedură) [art. 32 alin. (2) C.proc.civ.].

Sanctiuni	– reglementate cu titlu general de art. 40 C.proc.civ.: • cererile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală sunt nule sau, după caz, anulabile; • în cazul lipsei calității procesuale sau a interesului, instanța va respinge cererea ori apărarea formulată ca fiind făcută de o persoană sau împotriva unei persoane fără calitate ori ca lipsită de interes, după caz; • încălcarea dispozițiilor ce reglementează acțiunea civilă poate, de asemenea, atrage aplicarea și a altor sancțiuni prevăzute de lege, iar cel care a suferit un prejudiciu are dreptul de a fi despăgubit, potrivit dreptului comun.
-----------	---

2. Formularea unei pretenții

Noțiune	– oricine are o pretenție împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente [art. 30 alin. (1) C.proc.civ.]; – cu alte cuvinte, pentru exercitarea acțiunii civile este necesar ca o persoană să pretindă (să afirme) un drept subiectiv civil sau să se prevaleze de o situație juridică pentru a cărei realizare este necesară calea judecătii, deci să supună judecătii o pretenție; – această condiție nu vizează însăși existența dreptului subiectiv, ci numai formularea unei pretenții, adică <i>afirmarea dreptului</i> respectiv.
Cerințele dreptului subiectiv afirmat	1. să fie <i>recunoscut și ocrotit de lege</i>, adică să nu intre în conținutul unui raport juridic care să contravină normelor legale imperative sau regulilor de conviețuire socială; 2. să fie <i>exercitat în limitele sale externe, de ordin material și juridic, precum și în limitele sale interne</i>, adică numai potrivit scopului economic și social în vederea căruia este recunoscut de lege; 3. să fie <i>exercitat cu bună-credință</i>; 4. să fie <i>actual</i>, adică să nu fie afectat de un termen suspensiv sau o condiție suspensivă; • această cerință se referă numai la ipotezele în care se solicită instanței <i>realizarea dreptului</i>, nu și atunci când se cere să se constate existența dreptului în starea în care se găsește; • în cazul în care dreptul subiectiv civil <i>nu este actual</i>, deci este supus unui termen suspensiv sau unei condiții suspensive, titularul acestuia poate: a) să solicite anumite măsuri de asigurare ori de conservare; b) să procedeze la o asigurare de probe; c) să introducă o acțiune preventivă, în cazurile prevăzute de art. 34 C.proc.civ., care nu îl va prejudicia cu nimic pe debitor, deoarece hotărârea obținută se va putea pune în executare numai după ce dreptul subiectiv a devenit actual. Cazurile prevăzute de art. 34 C.proc.civ.: ▪ cererea pentru predarea unui bun (mobil sau imobil) la împlinirea termenului contractual poate fi făcută chiar înainte de împlinirea acestui termen; ▪ executarea la termen a unei obligații de întreținere sau a altei prestații periodice poate fi cerută înainte de termen; ▪ pot fi încuviințate, înainte de împlinirea termenului, și alte cereri pentru executarea la termen a unor obligații, ori de câte ori se va constata că acestea pot

	preîntâmpina o pagubă însemnată pe care reclamantul ar încerca-o dacă ar aștepta împlinirea termenului.
Verificarea condiției formulării unei pretenții	– existența dreptului subiectiv civil pretins (sau, după caz, a situației juridice afirmate), precum și îndeplinirea cerințelor menționate mai sus se stabilesc de către instanță, în urma probelor administrate și după debateri contradictorii; – dacă se constată că dreptul subiectiv pretins de reclamant <i>nu există</i>, atunci cererea de chemare în judecată va fi <i>respinsă ca neîntemeiată (nefondată)</i>, iar hotărârea va avea autoritate de lucru judecat; – dacă se constată că dreptul subiectiv pretins <i>nu este actual</i>, ceea ce înseamnă că s-a invocat <i>excepția de prematuritate</i> a cererii (excepție de fond, absolută și peremptorie), cererea de chemare în judecată va fi <i>respinsă ca prematură</i>, fără a mai fi cercetată pe fondul pretenției, iar reclamantul va fi îndreptățit să reitereze cererea în momentul în care dreptul subiectiv devine actual, fără a i se putea opune excepția autorității de lucru judecat; • dacă, la declanșarea acțiunii civile, dreptul subiectiv pretins de reclamant nu este actual, cererea va fi respinsă ca prematură chiar și atunci când, față de momentul pronunțării, data împlinirii termenului suspensiv ar fi foarte apropiată sau condiția suspensivă ar fi pe punctul de a se realiza; • dacă, în momentul în care instanța urmează a se pronunța asupra excepției de prematuritate a cererii, dreptul subiectiv a devenit actual (s-a împlinit termenul suspensiv ori s-a realizat condiția suspensivă), atunci cererea de chemare în judecată nu va mai putea fi respinsă ca prematură, ci va trebui cercetată pe fond.

3. Interesul

Noțiune	– folosul practic urmărit de cel ce a pus în mișcare acțiunea civilă, respectiv oricare dintre formele procedurale ce intră în conținutul acesteia.
Clasificare	1. <i>interesul material</i> – se urmărește obținerea unui folos material; <i>De exemplu</i>, o sumă de bani, predarea unui bun etc. 2. <i>interesul moral</i> – se urmărește obținerea unei satisfacții de ordin nepatrimonial. <i>De exemplu</i>: ▪ punerea sub protecția legii, prin instituirea interdicției, a alienatului sau a debilului mintal. <i>Precizare:</i> Interesul moral nu trebuie confundat nici cu prejudiciul moral și nici cu compensarea materială a prejudiciilor morale.
Cerințele interesului	1. să fie <i>determinat</i> – apelarea la un mijloc procesual ce intră în conținutul acțiunii civile să fie justificată de un avantaj, de un folos practic concret; această cerință se confundă cu condiția existenței interesului însuși; 2. să fie <i>legitim</i> – folosul practic urmărit să nu contravină legii sau regulilor de conviețuire socială (bunelor moravuri); Interesul trebuie să fie și juridic; astfel, un interes pur economic (<i>spre exemplu</i>, dorința unui comerciant de a elimina concurența pe o anumită piață relevantă) sau pur teoretic nu ar justifica exercițiul acțiunii civile.

	3. să fie <i>personal</i> – folosul practic urmărit să îl vizeze pe cel care recurge la forma procedurală, iar nu pe altcineva; Cerința este îndeplinită și atunci când forma procedurală nu este promovată de titularul dreptului, ci de alte persoane sau organe cărora legea le recunoaște legitimare procesuală, întrucât folosul practic se produce asupra titularului. 4. să fie <i>născut și actual</i> – să existe în momentul în care se exercită acțiunea civilă (forma procedurală concretă), în sensul că partea s-ar expune la un prejudiciu numai dacă nu ar recurge în acel moment la acțiune (la forma concretă de manifestare a acțiunii). Cerința trebuie să se verifice și în cazurile prevăzute de art. 34 C.proc.civ., precum și în ipoteza cererilor în constatare (art. 35 C.proc.civ.) ori în caz de asigurare a probelor (art. 359 și urm. C.proc.civ.). Chiar dacă interesul nu este născut și actual, se poate formula o cerere cu scopul de a preveni încălcarea unui drept subiectiv amenințat sau pentru a preîntâmpina producerea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara (art. 33 C.proc.civ.).
Verificarea condiției interesului	– condiția interesului, precum și cerințele acestuia se verifică în funcție de data cererii de chemare în judecată; – lipsa interesului sau a uneia dintre cerințele acestuia se invocă pe cale de excepție, <i>excepția lipsei de interes</i> (excepție de fond, absolută și peremptorie), iar în cazul în care instanța consideră că această excepție este întemeiată, cererea de chemare în judecată (sau, după caz, alt mijloc procedural ce intră în conținutul acțiunii civile) va fi <i>respinsă ca lipsită de interes</i> [art. 40 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]. <i>Exemple:</i> ▪ invocarea, pe calea apelului, a lipsei procedurii de citare cu cealaltă parte la termenul când a avut loc dezbaterile în fond la prima instanță; totuși, reclamantul care a câștigat ar justifica interesul să atace hotărârea pe motiv că pârâtul nu a fost legal citat, dacă ar urma să execute acea hotărâre într-o altă țară în care executarea silită a unei hotărâri străine ar fi condiționată de respectarea procedurii de citare; ▪ exercitarea apelului sau, după caz, a recursului de către partea care a câștigat la judecata finalizată cu hotărârea atacată; cu toate acestea, în condițiile art. 461 alin. (2) C.proc.civ., partea care a câștigat în faza procesuală finalizată prin hotărârea atacată poate formula calea de atac împotriva considerentelor hotărârii; ▪ introducerea unei contestații în anulare pe motiv că partea adversă nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata; ▪ cererea prin care creditorul urmărește aducerea unor bunuri în patrimoniul debitorului său, deși acesta este solvabil etc.

4. Capacitatea procesuală

Noțiune	– reprezintă aplicarea pe plan procesual a capacității civile.
A. Capacitatea procesuală de folosință	
Noțiune	– reprezintă aptitudinea unei persoane de a avea drepturi și obligații pe plan procesual; – poate fi parte în judecată orice persoană care are folosința drepturilor civile [art. 56 alin. (1) C.proc.civ.].

Capacitatea procesuală de folosință a persoanei fizice	Început – capacitatea procesuală de folosință începe la naștere. Conținut – nimeni nu poate fi lipsit total de această capacitate; – în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege, capacitatea procesuală de folosință poate fi limitată. Încetare – capacitatea procesuală de folosință încetează la data morții.
Capacitatea procesuală de folosință a persoanei juridice	Început – capacitatea procesuală de folosință pentru persoanele juridice care sunt <i>supuse înregistrării</i>, se dobândește la data înregistrării lor [art. 205 alin. (1) C.civ.]; – legea recunoaște persoanei juridice supuse înregistrării și o <i>capacitate de folosință anticipată</i>, chiar de la data actului de înființare, în măsura necesară ca aceasta să ia ființă în mod valabil [art. 205 alin. (3) C.civ.]; pentru acest scop, persoana juridică <i>poate sta în judecată anterior înregistrării</i>, dar numai pentru drepturile și obligațiile asumate pentru a lua naștere în mod valabil, deci în limita capacității procesuale anticipate și restrânse; pentru actele care depășesc limitele stabilite de art. 205 alin. (3) C.civ., vor sta în judecată numai fondatorii, asociații, reprezentanții și orice alte persoane care au lucrat în numele unei persoane juridice în curs de constituire; – pentru persoanele juridice care <i>nu sunt supuse înregistrării</i>, capacitatea procesuală de folosință se dobândește la data actului de înființare, la data autorizării constituirii lor ori la data îndeplinirii oricărei alte cerințe prevăzute de lege, după caz [art. 205 alin. (2) C.civ.]. Conținut – <i>regula</i>: persoana juridică poate avea orice drepturi și obligații civile, afară de cele care, prin natura lor sau potrivit legii, nu pot aparține decât persoanei fizice [art. 206 alin. (1) C.civ.]; • <i>excepția</i>: conținutul capacității de folosință a persoanei juridice fără scop lucrativ este dominat de principiul specialității capacității de folosință, în sensul că o asemenea persoană juridică nu poate avea decât acele drepturi civile și nu își poate asuma prin acte juridice decât acele obligații civile care sunt necesare realizării scopului ei stabilit prin lege, actul de constituire sau statut [art. 206 alin. (2) C.civ.]; – în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege, capacitatea procesuală de folosință a persoanei juridice poate fi limitată. Încetare – are loc la data încetării persoanei juridice înseși printr-unul dintre următoarele moduri (art. 244 C.civ.): • constatarea sau declararea nulității; • fuziune; • divizare totală; • transformare; • dizolvare (în acest caz, persoana juridică încetează la data încheierii operațiunilor de lichidare);

	• desființare; • alt mod prevăzut de lege sau actul constitutiv.
Entitățile fără personalitate juridică, constituite potrivit legii	– pot sta în judecată asociațiile, societățile sau alte entități fără personalitate juridică, dacă sunt constituite potrivit legii, independent de poziția procesuală avută în cadrul litigiului (reclamant, pârât sau terț intervenient) [art. 56 alin. (2) C.proc.civ.]; – se pot încadra în această categorie: societatea simplă; societatea supusă condiției înmatriculării conform legii și rămasă neînmatriculată; societatea de fapt (art. 1892 și art. 1893 C.civ.); sucursalele etc. Asocierea în participație nu poate dobândi personalitate juridică și nu constituie față de terți o persoană distinctă de persoana asociaților, terțul neavând niciun drept față de asociere și obligându-se numai față de asociatul cu care a contractat (art. 1951 C.civ.); întrucât nu reprezintă o entitate distinctă față de persoana asociaților, rezultă că, în ipoteza chemării sale în judecată, trebuie invocată și admisă excepția lipsei capacității procesuale de folosință.
Sanctiune	– cererile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală de folosință sunt <i>nule</i> [art. 40 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – lipsa capacității procesuale de folosință se invocă prin intermediul <i>excepției lipsei capacității de folosință</i> (excepție de fond, absolută și peremptorie), în orice stare a procesului [art. 56 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; – actele de procedură făcute de o persoană fără capacitate de folosință sunt lovite de <i>nulitate absolută</i>, aceeași fiind sancțiunea și în cazul actelor de procedură făcute în contradictoriu cu o persoană fără capacitate procesuală de folosință (a cărei capacitate de folosință încetase prin deces) [art. 56 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]. <i>Practică judiciară:</i> ▪ cererea de introducere în cauză a moștenitorului pârâtului, în condițiile art. 243 C.proc.civ. 1865 (actualul art. 412 C.proc.civ. – <i>n.n.</i>), nu poate fi primită, întrucât moștenitorii preiau poziția procesuală a autorului numai dacă decesul a intervenit pe parcursul judecății (C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 501/2002, în P.J.C. 2001-2002, p. 357); însă, în condițiile art. 204 C.proc.civ., reclamantul va putea să își modifice cererea de chemare în judecată; ▪ în cazul în care acțiunea a fost respinsă (mai exact, anulată – <i>n.n.</i>) pentru lipsa capacității de folosință a reclamanților, moștenitorilor persoanelor care au figurat în proces în calitate de reclamanți la data înregistrării cererii de chemare în judecată nu li se poate recunoaște calitatea de apelanți. Cererea de apel a acestora este inadmisibilă, întrucât nu a intervenit transmisiunea procesuală în cursul judecății, în fața primei instanțe, ori după darea hotărârii (C.A. București, s. a III-a civ., dec. nr. 1214/2001, în P.J.C. 2001-2002, p. 516); ▪ este lovită de nulitate decizia instanței care a soluționat apelul în contradictoriu cu persoana decedată (C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 839/1999, în Juridica nr. 1/2000, p. 39), afară de cazul în care decesul a survenit după închiderea dezbaterilor [art. 412 alin. (2) C.proc.civ.].
B. Capacitatea procesuală de exercițiu	
Noțiune	– reprezintă aptitudinea unei persoane de a-și valorifica singură drepturile procedurale și de a-și îndeplini singură obligațiile procedurale, deci de a sta în judecată;

	– cel care are calitatea de parte își poate exercita drepturile procedurale în nume propriu sau prin reprezentant, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel [art. 57 alin. (1) C.proc.civ.]; – partea care nu are exercițiul drepturilor procedurale nu poate sta în judecată decât dacă este reprezentată, asistată ori autorizată în condițiile prevăzute de legile sau, după caz, de statutele care îi reglementează capacitatea ori modul de organizare [art. 57 alin. (2) C.proc.civ.].
Capacitatea procesuală de exercițiu a persoanei fizice	Început – <i>regula</i>: se dobândește la împlinirea vârstei de 18 ani; – <i>excepții</i>: • minorul care a împlinit vârsta de 16 ani dobândește, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu; în cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu (art. 39 C.civ.); • pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu (art. 40 C.civ.). Încetarea – are loc, definitiv sau temporar, după caz, prin: • moarte; • punere sub interdicție judecătorească; • în situația anulării căsătoriei înainte ca minorul de rea-credință la încheierea acesteia să fi împlinit vârsta de 18 ani. Reprezentarea legală a persoanei fizice – intervine în cazul persoanelor fizice lipsite de capacitate de exercițiu (minorii sub 14 ani și cei puși sub interdicție judecătorească); – aceste persoane nu stau personal în proces, ci prin reprezentanții lor legali (părinții sau, după caz, cei care îl reprezintă pe cel dat în plasament ori tutorele). Asistarea persoanei fizice – intervine în cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă (minorii între 14-18 ani); – aceștia vor fi citați și vor sta personal în proces, dar asistați, după caz, de părinți sau tutore, care vor semna alături de minori cererile adresate instanței, iar, în acest scop, părinții sau tutorele vor trebui citați; – dacă minorul împlinește în cursul procesului vârsta de 14 ani, reprezentarea legală se transformă în asistare, astfel încât, după împlinirea acestei vârste, minorul va fi citat personal; – în litigiile privitoare la munca, îndeletnicirile artistice sau sportive ori la profesia minorului, se citează numai minorul personal și tot el efectuează exclusiv actele de procedură (art. 42 C.civ.). Persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani; persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale,

dacă astfel nu îi sunt periclitată sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională [art. 13 alin. (1) și (2) C.muncii].

Poate încheia contract de ucenicie persoana care a împlinit vârsta de 16 ani și îndeplinește celelalte condiții prevăzute de art. 7 din Legea nr. 279/2005 privind ucenicia la locul de muncă, republicată.

Curatorul special

– este numit de instanța care judecă procesul, la cererea părții interesate, atunci când [art. 58 alin. (1)-(3) C.proc.civ.]:

- persoana fizică lipsită de capacitate de exercițiu nu are reprezentant legal, respectiv partea cu capacitate de exercițiu restrânsă nu are ocrotitor legal și există urgență în soluționarea cauzei;
- există contrarietate de interese între reprezentantul legal și cel reprezentat, respectiv între cel cu capacitate de exercițiu restrânsă și cel ce îl asistă;

De exemplu, în procesele de ieșire din indiviziune în care figurează printre părți, alături de minor, unul sau ambii părinți ai acestuia, care stau deci în proces atât în nume propriu, cât și ca reprezentanți legali ai uneia dintre părți.

– are toate drepturile și obligațiile prevăzute de lege pentru reprezentantul legal [art. 58 alin. (3) C.proc.civ.];

– este numit dintre avocații anume desemnați în acest scop de barou pentru fiecare instanță judecătorească [art. 58 alin. (3) C.proc.civ.];

– prin încheierea de desemnare a curatorului special, instanța va stabili remunerația provizorie a curatorului, precum și modalitatea de plată [art. 58 alin. (4) C.proc.civ.].

Avansarea remunerației curatorului special numit de instanță este în sarcina persoanei ale cărei interese sunt ocrotite prin numirea curatorului, instanța putând însă stabili ca avansarea remunerației curatorului să se facă de cealaltă parte, atunci când o asemenea măsură este în interesul continuării procesului. În cazuri urgente, care nu suferă amânare și dacă nici nu sunt îndeplinite condițiile pentru executarea silită de către ANAF, instanța va încuviința avansarea remunerației cuvenite curatorului special din bugetul statului. Sumele avansate din bugetul statului cu titlu de remunerație pentru curatorul special constituie cheltuieli judiciare și vor fi puse în sarcina părții care pierde procesul, însă, în ipoteza în care partea ocrotită prin numirea curatorului a pierdut procesul și este lipsită de venituri ori face parte dintr-o categorie pentru care legea prevede acordarea asistenței juridice gratuite, atunci sumele avansate din bugetul statului vor rămâne în sarcina acestuia [art. 48 alin. (1) și (2) și art. 49 din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru].

Autorizarea

– intervine în cazul în care reprezentantul legal al celui lipsit de capacitate de exercițiu sau minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă și ocrotitorul legal care îl asistă efectuează acte procesuale de dispoziție;

– pentru aceste acte este necesară:

- autorizarea specială a instanței de tutelă, atunci când minorul este ocrotit prin părinți, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială prevăzute de lege;

	• autorizarea instanței de tutelă și avizul consiliului de familie, în cazul în care ocrotirea incapacabilului sau a minorului cu capacitate restrânsă de exercițiu se realizează prin tutelă. Actele procesuale de dispoziție făcute în orice proces de reprezentanții minorilor, ai persoanelor puse sub interdicție și ai dispăruților nu vor împiedica însă judecarea cauzei, dacă instanța apreciază că ele nu sunt în interesul acestor persoane [art. 81 alin. (2) C.proc.civ.].
Capacitatea procesuală de exercițiu a persoanei juridice	Modalitatea de realizare – se realizează prin intermediul organelor de administrare ale persoanei juridice (sau alte organe prevăzute prin norme speciale, <i>spre exemplu</i>, rectorul universității), acestea fiind persoanele fizice sau juridice care, prin lege, actul de constituire sau statut, sunt desemnate să acționeze, în raporturile cu terții, individual sau colectiv, în numele și pe seama persoanei juridice. Curatorul special – este numit de instanța care judecă procesul atunci când o persoană juridică ori o entitate fără personalitate juridică, constituită potrivit legii, chemată să stea în judecată, nu are reprezentant; – curatorul special este numit dintre avocații anume desemnați în acest scop de barou pentru fiecare instanță judecătorească.
Sanctiune	– cererile făcute de o persoană care nu are capacitate procesuală de exercițiu sunt anulabile [art. 40 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – actele de procedură îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile [art. 57 alin. (4) teza I C.proc.civ.]; – nulitatea nu intervine automat, ci instanța va acorda un termen pentru împlinirea lipsurilor, reprezentantul sau ocrotitorul legal putând confirma, total sau parțial, actele îndeplinite de cel care nu are exercițiul drepturilor procedurale; dacă lipsurile nu se împlinesc în termenul acordat, actul se va anula [art. 57 alin. (4)-(6) C.proc.civ.]; – <i>excepția lipsei capacității de exercițiu</i> va putea fi invocată în orice stare a pricinii [art. 57 alin. (3) C.proc.civ.], chiar și de către adversar, care are interesul să se pronunțe o hotărâre valabilă.

5. Calitatea procesuală

Noțiune	– calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății [art. 36 teza I C.proc.civ.]; – calitatea procesuală presupune existența unei identități între persoana reclamantului și cel care este titularul dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între persoana chemată în judecată (pârâtul) și cel care este subiect pasiv în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă); – în cazul situațiilor juridice care se bucură de protecție judiciară, calitatea procesuală activă aparține celui ce se poate prevala de acea situație juridică, iar calitatea procesuală pasivă aparține celui față de care se poate realiza situația juridică respectivă.
----------------	---

Justificarea calității procesuale	– reclamantul trebuie să justifice atât calitatea procesuală activă, cât și calitatea procesuală pasivă a persoanei pe care a chemat-o în judecată, prin indicarea obiectului cererii și a motivelor de fapt și de drept pe care se întemeiază pretenția sa.
Verificarea calității procesuale	– după ce a fost sesizată, instanța trebuie să verifice atât calitatea procesuală activă, cât și calitatea procesuală pasivă; – verificarea calității procesuale nu presupune verificarea existenței a însuși dreptului și a înseși obligației corelative care intră în conținutul raportului juridic dedus judecătii, deoarece existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond [art. 36 teza a II-a C.proc.civ.]; – uneori, legea stabilește cine are calitate procesuală activă, cum ar fi în cazul: • divorțului (art. 918 C.proc.civ.); • stabilirii filiației față de mamă (art. 423 C.civ.); • tăgăduirii paternității (art. 429 C.civ.); • stabilirii paternității (art. 425 C.civ.); • tăgăduirii paternității copilului pentru motive ce țin de reproducerea asistată medical [art. 443 alin. (2) C.civ.] etc.; – verificarea existenței calității procesuale nu prezintă dificultăți deosebite în cazul acțiunilor prin care se urmărește valorificarea unui drept de creanță, deoarece în raportul juridic obligațional dedus judecătii sunt determinați atât subiectul activ, cât și subiectul pasiv; <i>Practică judiciară:</i> Obligația de a desființa construcția ridicată fără autorizație incumbă beneficiarului lucrării, căruia îi revenea și obligația de a solicita eliberarea autorizației de construire, astfel că persoana care a executat imobilul în baza unui contract nu poate fi obligată la desființarea construcției, fiind un terț față de raportul juridic creat între beneficiarul lucrării și autoritatea administrativă. În acest context, instanța trebuia să respingă cererea, constatând lipsa calității procesuale pasive (C.A. București, s. a III-a civ., dec. nr. 226/1998, în C.P.J.C. 1993-1998, p. 187). – în cazul acțiunilor prin care se urmărește valorificarea unui drept real principal, pentru a se stabili calitatea procesuală activă trebuie să se administreze aceleași probe ca și pentru dovedirea temeiniciei cererii (ceea ce permite și are, de regulă, drept consecință unirea excepției cu administrarea probelor sau, după caz, cu fondul); <i>Precizare:</i> Lipsa calității procesuale nu se confundă cu netemeinicia, deoarece, în ipoteza unei acțiuni reale introduse de o persoană fără calitate, dreptul subiectiv există, dar cererea de chemare în judecată nu a fost introdusă de titularul dreptului respectiv, pe când, în cazul unei acțiuni (cereri) netemeinice (nef fondate), nu există dreptul pretins de reclamant. Într-o acțiune în revendicare, calitatea procesuală activă aparține proprietarului, iar calitatea procesuală pasivă revine celui care stăpânește, ca posesor sau chiar ca detentor, bunul revendicat. <i>Practică judiciară:</i> Întrucât uzucapiunea (guvernată de dispozițiile Codului civil din 1864 – n.n.) apare ca o sancțiune îndreptată împotriva proprietarului nediligent, acesta, iar nu Consiliul General al Municipiului București, are calitate procesuală pasivă într-o

	acțiune prin care se solicită constatarea dobândirii dreptului de proprietate prin uzucapiune (C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 1528/1996, în C.P.J.C. 1993-1998, p. 95). – verificarea calității procesuale active are loc: • fie <i>înainte de începerea dezbaterilor</i>, dacă acest lucru este posibil (de regulă, în cazul cererilor personale, iar în cazul cererilor reale, numai dacă se invocă lipsa calității procesuale pasive); • fie <i>în cadrul dezbaterilor asupra fondului dreptului</i> (de exemplu, dacă se invocă excepția lipsei calității procesuale active, în cazul cererilor reale), acest caz presupunând, prin ipoteză, că a avut loc unirea excepției cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei, după caz.
Delimitarea calității procesuale de interes	1. dreptul la acțiune se exercită de o persoană fizică sau juridică având un interes personal; • în acest caz, de regulă, cel ce justifică un interes personal are și calitatea procesuală activă; • legea poate să nu acorde calitatea procesuală activă unor persoane care ar justifica totuși un interes propriu; <i>Exemple:</i> ▪ numai soții pot cere desfacerea căsătoriei prin divorț; ▪ paternitatea poate fi tăgăduită de către soțul mamei, de mamă, de tatăl biologic, precum și de copil (moștenitorii lor pot porni sau, după caz, continua acțiunea pornită de aceștia), cu precizarea că acțiunea în tăgăduirea paternității poate fi pornită și de procuror [în baza art. 92 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ dreptul la acțiune pentru stabilirea filiației față de mamă aparține copilului sau, după caz, moștenitorilor acestuia; ▪ cererile de nulitate pot fi intentate de un număr mai mic sau mai mare de persoane, în funcție de natura lor etc. 2. dreptul la acțiune este exercitat de o persoană sau de un organ ce urmărește realizarea interesului unei alte persoane; • în aceste cazuri, este necesar ca legea să recunoască expres calitatea procesuală activă persoanei (nu este avut în vedere reprezentantul titularului dreptului) sau organului (art. 37 C.proc.civ.); • în cazul instituțiilor de ocrotire și al procurorului, chiar dacă se poate spune că urmăresc și realizarea unui interes general, se observă că interesul, în înțelesul de folos practic material sau moral, se răsfrânge numai asupra persoanei în favoarea căreia s-a acționat; <i>Exemple:</i> ▪ creditorul a cărui creanță este certă și exigibilă poate să exercite drepturile și acțiunile debitorului atunci când acesta, în prejudiciul creditorului, refuză sau neglijează să le exercite (<i>acțiunea oblică</i>) [art. 1560 alin. (1) C.civ.]; interesul nu îi este personal celui ce exercită acțiunea, ci debitorului acestuia; este adevărat că și creditorul justifică un interes, dar acesta nu este direct; ▪ în ipotezele avute în vedere de art. 111 C.civ. (sesizarea instanței de tutelă pentru deschiderea tutelei), art. 155 C.civ. (plângerea împotriva tutorelui), art. 165 C.civ. (persoanele care pot cere punerea sub interdicție a unei persoane),

art. 177 C.civ. (ridicarea interdicției), art. 182 (instituirea curatelei), art. 403 C.civ. (modificarea măsurilor cu privire la drepturile și îndatoririle părinților divorțați față de copiii lor minori) sau art. 508 C.civ. (decăderea din exercițiul drepturilor părintești), calitatea procesuală activă este recunoscută și *instituțiilor de ocrotire*; în aceste situații, interesul este personal, dar aparține minorului sau incapacilului, după caz;

- *procurorul are dreptul de a porni orice acțiune civilă (de a introduce orice cerere de chemare în judecată, inclusiv cele cu caracter strict personal), dacă apreciază că aceasta este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege [art. 92. alin. (1) C.proc.civ.].*

3. dreptul la acțiune este exercitat de reprezentanții unor grupuri, în interesul acestor grupuri;

- în această situație, interesul este personal, iar calitatea procesuală activă aparține grupului (așa-numitele *acțiuni sociale*);

Exemplu:

- art. 28 din Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997, referitor la comitetul constituit pentru dobândirea personalității juridice de către formele asociative de administrare și de exploatare a terenurilor forestiere (obști nedivizate de răzeși, păduri grănicerești, posesesorate, devălmășii de moșneni etc.).

4. dreptul la acțiune este exercitat în interesul grupului de către unul dintre membrii acestuia (așa-numitele *acțiuni sociale ut singuli*), acesta din urmă neavând împuternicirea de a reprezenta grupul;

- pentru această ipoteză, este necesar ca legea să recunoască expres calitatea procesuală activă celui ce acționează în locul grupului;

Exemple:

- art. 132 alin. (2) din Legea societăților nr. 31/1990, republicată, potrivit căruia hotărârile adunării generale (a unei societăți pe acțiuni) contrare legii sau actului constitutiv pot fi atacate în justiție de oricare dintre acționarii care nu au luat parte la adunarea generală ori care au votat contra și au cerut să se treacă aceasta în procesul-verbal al ședinței;

- art. 174 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, conform căruia hotărârile adunării deținătorilor de obligațiuni pot fi atacate în justiție de către deținătorii care nu au luat parte la adunare sau au votat contra și au cerut să se insereze aceasta în procesul-verbal al ședinței.

5. dreptul la acțiune este exercitat de un grup în apărarea intereselor unui membru al grupului;

- în lipsa unei dispoziții legale exprese, grupul nu are calitate procesuală;

Exemplu:

- organizațiile sindicale au dreptul de a întreprinde orice acțiune prevăzută de lege, inclusiv de a formula acțiune în justiție în numele membrilor lor, în baza unei împuterniciri scrise din partea acestora. Acțiunea nu va putea fi introdusă sau continuată de organizația sindicală dacă cel în cauză se opune sau renunță

la judecată în mod expres [art. 28 alin. (2) din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată].

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 1/2013 (M. Of. nr. 118 din 1 martie 2013): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 28 alin. (2) din Legea sindicatelor nr. 54/2003 [în prezent abrogată, textul în vigoare fiind art. 28 alin. (2) din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată] s-a stabilit că organizațiile sindicale au calitate procesuală activă în acțiunile promovate în numele membrilor de sindicat.

6. dreptul la acțiune este exercitat în apărarea intereselor membrilor unui grup, de către aceștia;

- în această situație nu este vorba de un interes colectiv, ci de o sumă de interese individuale, aplicându-se regulile de la coparticiparea procesuală;

Când însă grupului i se recunoaște, prin lege, calitatea procesuală, se ridică problema de a ști dacă membrii grupului mai pot exercita dreptul la acțiune. Având în vedere faptul că grupul are calitate procesuală numai dacă interesul este colectiv, înseamnă că toți membrii săi au un interes de aceeași natură, chiar dacă prejudiciile lor nu sunt egale. În consecință, ar avea calitate procesuală activă un membru al grupului care ar invoca un prejudiciu special, ce nu a fost suferit de toți ceilalți membri ai grupului.

7. dreptul la acțiune este exercitat de un grup, care urmărește realizarea unui interes colectiv;

- prin definiție, interesul nu este personal, ci este înlocuit cu unul colectiv, însă numai dacă legea acordă expres calitate procesuală activă grupului;

Exemple:

- *asociațiile de consumatori*, cărora art. 37 lit. h) din O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, republicată, le acordă calitate procesuală activă pentru introducerea de cereri de chemare în judecată pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor;
- *organizațiile sindicale*, care apără drepturile membrilor lor, ce decurg din legislația muncii, statutele funcționarilor publici, contractele colective sau individuale de muncă, precum și din acordurile privind raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, în fața instanțelor judecătorești, organelor de jurisdicție, a altor instituții sau autorități ale statului, prin apărători proprii sau aleși (art. 28 din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată);
- *organizațiile neguvernamentale* care au ca scop protecția drepturilor omului sau care au un interes legitim în combaterea discriminării, ce au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane. Ele au, de asemenea, calitate procesuală activă și în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, dar numai la cererea acestuia din urmă (art. 28 din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată).

8. dreptul la acțiune este exercitat în apărarea unui interes general.

- în principiu, numai Ministerul Public ar trebui să aibă calitate procesuală și niciun grup sau persoană nu s-ar putea prevala direct de acest interes, însă violarea unui interes general nu exclude și violarea unui interes colectiv sau individual;

	• uneori, legea desemnează anumite organe ca având calitate procesuală pentru valorificarea unui interes ce poate fi considerat ca fiind general. <i>De exemplu</i>, contestația privind constituționalitatea unui partid politic poate fi formulată de președintele uneia dintre Camerele Parlamentului (pe baza unei hotărâri adoptate de Cameră cu votul majorității membrilor săi) sau de Guvern [art. 39 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată].
Transmiterea calității procesuale	Clasificare A. În funcție de izvorul transmisiunii 1. transmisiunea legală; – în cazul <i>persoanei fizice</i>: • <i>ca regulă</i>, transmisiunea legală are loc pe calea moștenirii (succesiunii), moștenitorii care acceptă succesiunea preluând poziția procesuală pe care o avea <i>de cuius</i>; • <i>excepții</i>: a) <i>ipoteza acțiunilor (drepturilor) cu caracter strict personal</i>, când legea nu permite transmiterea, deoarece este vorba de drepturi legate nemijlocit de persoană; cu toate acestea, în anumite cazuri, deși este vorba de drepturi cu caracter strict personal, dacă acțiunea a fost pornită de titular, atunci ea poate fi continuată de moștenitorii acestuia; de asemenea, și în privința calității procesuale pasive, prin lege sunt stabilite cazuri în care acțiunea nu poate fi pornită direct împotriva moștenitorilor unei anumite persoane, dar poate fi continuată împotriva acestora; <i>Exemple:</i> ▪ acțiunea în anularea căsătoriei (art. 302 C.civ.); ▪ acțiunea în revocarea donației pentru ingraturitudine, care poate fi introdusă de moștenitorii donatorului în cazul în care donatorul a decedat în interiorul termenului de prescripție de un an din ziua în care donatorul a știut că donatarul a săvârșit fapta de ingraturitudine, fără să îl fi iertat pe donatar; de asemenea, moștenitorii pot introduce acțiunea în revocare în termen de un an de la data morții donatorului, dacă acesta a decedat fără să fi cunoscut cauza de revocare [art. 1024 alin. (3) C.civ.]; ▪ acțiunea în revocarea donației pentru ingraturitudine, care poate fi exercitată numai împotriva donatarului, dar dacă acesta decedează pe parcursul procesului, judecata va putea fi continuată împotriva moștenitorilor [art. 1024 alin. (2) C.civ.]. b) <i>ipoteza în care legea prevede o altă soluție în caz de deces al unei părți;</i> <i>De exemplu</i>, dacă unul dintre soți decedează în timp ce procesul de divorț este <i>pendente</i>, atunci căsătoria încetează prin deces, iar dosarul se va închide. Cu toate acestea, când cererea de divorț se întemeiază pe culpa pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, lăsând moștenitori, aceștia vor putea continua acțiunea, pe care instanța o va admite numai dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât. În caz contrar, instanța va lua act de încetarea căsătoriei și va dispune, prin hotărâre definitivă, închiderea dosarului [art. 926 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]. – în cazul <i>persoanelor juridice</i>: • transmisiunea legală a calității procesuale are loc pe calea reorganizării (prin fuziune, divizare sau transformare) persoanei juridice care este parte în proces.

2. *transmisiunea convențională*;

– poate avea loc ca urmare a cesiunii de creanță, a vânzării sau donării bunului litigios, a preluării datoriei cu consimțământul creditorului, precum și a altor mijloace juridice indirecte de schimbare a subiectului activ sau pasiv al raportului juridic substanțial dedus judecății.

B. În funcție de întinderea transmisiunii

1. *transmisiunea universală* – cazul moștenitorului legal unic și al legatarului universal și cazul fuziunii prin absorbție sau contopire și al transformării persoanei juridice;

2. *transmisiunea cu titlu universal* – cazul moștenitorilor legali și al legatarului cu titlu universal, al fiduciei și cazul de divizare totală sau parțială a persoanei juridice;

3. *transmisiunea cu titlu particular* – cazul legatarului cu titlu particular și al transmisiunii convenționale.

Practică judiciară:

Legatarul cu titlu particular este succesor în drepturile autorului său numai în limitele legatului transmis. Prin urmare, legatarul unei sume de bani nu are calitate procesuală activă într-o acțiune în revendicare care are ca obiect un bun imobil din patrimoniul autorului său, întrucât vocația sa succesorală privește strict suma de bani (C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 923/1995, în C.P.J.C. 1993-1998, p. 87).

Efectele transmiterii calității procesuale. Poziția procesuală a succesorului

– regula:

- cel care dobândește calitatea procesuală ca efect al transmisiunii este introdus în proces în locul autorului său și preia procedura în starea în care aceasta se găsește în momentul în care a avut loc transmisiunea, actele procedurale îndeplinite de autorul său fiindu-i opozabile;

– *particularități* în cazul transmiterii calității procesuale (active sau pasive) prin acte juridice cu titlu particular (prin acte între vii sau *mortis causa*) (art. 39 C.civ.):

- transmisiunea nu se va produce imediat;
- judecata va continua *între părțile inițiale*, dacă transmiterea a avut loc printr-un act juridic între vii cu titlu particular (*de exemplu*, vânzare, donație etc.), respectiv *cu succesorul universal sau, după caz, cu succesorii cu titlu universal ai înstrăinătorului*, dacă transmiterea a avut loc prin act juridic pentru cauză de moarte cu titlu particular (adică prin legat cu titlu particular);
- dobânditorul cu titlu particular este *obligat să intervină în proces*, dacă are cunoștință de existența procesului, sau *va fi introdus în proces*, la cererea uneia dintre părțile inițiale sau din oficiu de către instanță;

Intervenția subdobânditorului cu titlu particular nu este o formă de intervenție voluntară, în sensul dispozițiilor art. 61-67 C.proc.civ., aceasta fiind făcută în scopul de a se stabili dacă subdobânditorul îl va înlocui sau nu în proces pe înstrăinător sau, după caz, pe succesorul universal sau pe succesorii cu titlu universal ai acestuia.

În cazul introducerii din oficiu a terțului în proces sunt aplicabile prevederile art. 78-79 C.proc.civ., deoarece suntem într-un caz expres prevăzut de lege în care operează introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane.

	• instanța decide, după împrejurări și ținând seama și de poziția celorlalte părți, dacă înstrăinătorul sau, după caz, succesorul său universal sau succesorii săi cu titlu universal vor fi scoși din proces; • dacă instanța decide <i>scoaterea din proces</i> a înstrăinătorului sau, după caz, a succesorului său universal sau a succesorilor săi cu titlu universal, judecata continuă numai cu dobânditorul cu titlu particular, care va prelua poziția procesuală a autorului său și va lua procedura în starea în care aceasta se afla la data la care el a intervenit sau a fost introdus în cauză; • atunci când <i>dobânditorul cu titlu particular nu a intervenit și nici nu a fost introdus în proces</i>, hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori succesorilor cu titlu universal ai acestuia, indiferent de poziția procesuală, <i>va produce de drept efecte și contra dobânditorului cu titlu particular și va fi opozabilă acestuia din urmă</i>, cu excepția cazurilor în care succesorul cu titlu particular a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular al dreptului. <i>De exemplu, cazul în care terțul a dobândit un drept tabular cu bună-credință prin act juridic cu titlu oneros în condițiile art. 901 C.civ. ori, în ipoteza bunurilor mobile corporale, sunt incidente dispozițiile art. 937 alin. (1) C.civ.</i>
Sanctiunea lipsei calității procesuale	– lipsa calității procesuale (active sau pasive) se invocă pe calea <i>excepției lipsei calității procesuale</i> (excepție de fond, absolută și peremptorie); – dacă se constată lipsa calității procesuale (active sau pasive), cererea sau apărarea se <i>va respinge ca fiind introdusă/făcută de o persoană fără calitate sau ca fiind introdusă/făcută împotriva unei persoane fără calitate</i> [art. 40 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]. Dacă într-o acțiune (cerere) reală se invocă lipsa calității procesuale active, iar instanța, după ce a unit excepția cu administrarea probelor sau cu fondul, constată că <i>reclamantul nu este titularul dreptului real principal</i>, cererea va fi <i>respinsă ca fiind introdusă de o persoană fără calitate</i>, iar nu ca nefondată. Legislația noastră, cu excepția situației în care și-ar găsi aplicarea prevederile art. 39 C.proc.civ. ori dacă reclamantul nu își modifică acțiunea în condițiile prevăzute de art. 204 alin. (1) și (3) C.proc.civ. sau dacă nu se recurge, în cazul acțiunilor reale, la instituția arătării titularului dreptului în condițiile prevăzute de art. 75-77 C.proc.civ., nu cunoaște instituția înlocuirii persoanei chemate în judecată și care nu are calitate procesuală pasivă, cu persoana care ar avea această calitate. Chiar și în cazul prevăzut de art. 77 alin. (3) C.proc.civ., înlocuirea pârâtului cu cel indicat ca titular al dreptului nu poate avea loc decât cu consimțământul reclamantului.

III. Clasificarea cererilor în justiție

A. Cereri principale, cereri accesorii, cereri incidentale și cereri adiționale	
Criteriul de clasificare	– calea procedurală aleasă de parte pentru a obține protecția judiciară a dreptului subiectiv; – criteriul de clasificare este de natură pur procedurală.
Cererea principală	– este acea cerere prin care se declanșează procedura judiciară; – poate cuprinde atât capete de cerere principale, cât și capete de cerere accesorii [art. 30 alin. (3) C.proc.civ.].

Cererea accesorie	– o cerere este accesorie dacă rezolvarea ei depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal [art. 30 alin. (4) C.proc.civ.]; <i>Exemplu:</i> ▪ dacă prin cererea de chemare în judecată se solicită anularea unui contract pentru vicii de consimțământ, repunerea părților contractante în situația anterioară încheierii contractului prin restituirea prestațiilor executate, precum și cheltuieli de judecată, numai capătul de cerere referitor la anularea contractului are caracterul de cerere principală, celelalte două capete de cerere fiind accesorii, rezolvarea lor fiind în funcție de soluția dată capătului de cerere principal. – pentru a fi în prezența unei cereri accesorii, este necesar ca partea să o formuleze în cadrul aceluiași litigiu cu cererea principală de a cărei soluționare depinde. Dacă o cerere a cărei soluționare depinde de o altă cerere, ce face obiectul unei alte judecăți, este formulată pe cale principală, vom fi în prezența a două cereri principale. În acest caz, este posibilă suspendarea judecății cererii a cărei soluționare depinde de soluția dată cererii care face obiectul unei alte judecăți [art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.], însă cele două cereri sunt și rămân două cereri principale.
Cererea incidentală	– este acea cerere care poate avea o existență de sine stătătoare (ca o cerere principală), dar care este formulată într-un proces deja început [art. 30 alin. (6) C.proc.civ.]; <i>Exemple:</i> ▪ cererea reconvențională; ▪ cererile de intervenție voluntară; ▪ cererile de intervenție forțată. – poate cuprinde mai multe capete de cerere, dintre care unele principale, în sensul că nu depind de soluția dată altui capăt de cerere, și altele accesorii.
Cererea adițională	– este acea cerere prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare [art. 30 alin. (5) C.proc.civ.]; – această categorie include orice cereri prin care partea (reclamantul) modifică o cerere în justiție cu care a sesizat anterior instanța, fie că aceasta era o cerere principală, fie una accesorie sau incidentală; – modificarea poate privi atât obiectul, cât și cauza cererii inițiale, precum și partea împotriva căreia aceasta era formulată.
Importanța clasificării	– din punct de vedere al competenței (materiale și teritoriale): • cererile accesorii, adiționale și incidentale sunt în căderea instanței competente să judece cererea principală (prorogarea legală de competență) (art. 123 C.proc.civ.); În privința cererilor adiționale, prorogarea legală de competență nu va opera decât în măsura în care există o legătură suficientă între aceasta și cererea inițială, iar nu și atunci când modificarea cererii este totală ori de esență, întrucât, în caz contrar, s-ar da posibilitatea eludării normelor de competență materială sau teritorială fără justificare. – există cereri care se pot formula numai pe cale principală sau numai pe cale accesorie; <i>Exemple:</i> ▪ cererea în tăgăduirea paternității se poate formula numai pe cale principală; ▪ cererea soțului care solicită ca, în caz de desfacere a căsătoriei prin divorț, să poarte în continuare numele de familie dobândit prin încheierea căsătoriei se poate formula numai pe cale accesorie [art. 383 alin. (2) C.civ.].

– unele cereri accesorii și incidentale trebuie rezolvate din oficiu de către instanța sesizată cu cererea principală;

Exemplu:

- art. 919 alin. (2) și (3) C.proc.civ. obligă instanța ca, în caz de pronunțare a divorțului, să se pronunțe din oficiu asupra exercitării autorității părintești și asupra contribuției părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, precum și asupra numelui pe care îl vor purta soții după divorț.

– prin intermediul unor cereri incidentale pot fi atrase în proces terțe persoane, care dobândesc calitatea de parte, iar hotărârea pronunțată le va fi opozabilă;

– din perspectiva regimului juridic al hotărârii prin care sunt soluționate și cereri accesorii sau incidentale:

- ca *regulă generală*, în acest caz, calea de atac este determinată în funcție de cererea principală, potrivit principiului *accessorium sequitur principale*;

- *excepții*:

a) atunci când prin aceeași hotărâre au fost soluționate o *cerere principală și una sau mai multe cereri accesorii*, hotărârea este supusă căii de atac de reformare, după caz, apel sau recurs, prevăzute de lege pentru cererea principală, iar termenul de apel sau, după caz, de recurs va fi cel de drept comun, chiar dacă prin legi speciale se prevede altfel; dacă hotărârea cu privire la capătul principal de cerere nu este supusă nici apelului și nici recursului, hotărârea, în privința soluției date asupra unei cereri accesorii, este supusă căii de atac de reformare prevăzute de lege pentru această cerere, însă termenul va fi cel de drept comun [art. 460 alin. (2), (4) și (5) C.proc.civ.];

b) atunci când prin aceeași hotărâre au fost soluționate o *cerere principală și una sau mai multe cereri incidentale*, dacă cererea principală și cea incidentală sunt supuse, potrivit legii, aceleiași căi de atac, calea de atac și termenul de exercitare a acesteia se vor determina potrivit principiului *accessorium sequitur principale*; dacă cererile soluționate prin aceeași hotărâre sunt unele supuse apelului, iar altele recursului, hotărârea în întregul ei este supusă apelului în termenul de drept comun; în acest ultim caz, hotărârea dată în apel va fi supusă și recursului, de asemenea, în termenul de drept comun; dacă hotărârea cu privire la o cerere principală sau incidentală nu este supusă nici apelului și nici recursului, soluția cu privire la celelalte cereri este supusă căilor de atac în condițiile legii, însă termenul de exercitare pentru căile de atac de reformare va fi cel de drept comun [art. 460 alin. (3), (4) și (5) C.proc.civ.];

c) atunci când prin aceeași hotărâre au fost soluționate *mai multe cereri principale*, dintre care unele sunt supuse apelului, iar altele recursului, hotărârea în întregul ei este supusă apelului în termenul de drept comun, iar hotărârea dată în apel este supusă recursului [art. 460 alin. (3) și (5) C.proc.civ.];

d) atunci când prin aceeași hotărâre se soluționează *mai multe cereri principale* supuse aceleiași căi de atac, dar pentru care legea prevede termene de exercitare diferite, pentru identitate de rațiune, își va găsi aplicarea regula prevăzută de art. 460 alin. (3) și (5) C.proc.civ., astfel încât termenul de exercitare a căii de atac va fi cel de drept comun;

	e) atunci când prin aceeași hotărâre se soluționează <i>mai multe cereri principale</i>, dintre care unele sunt supuse numai apelului, iar altele atât apelului, cât și recursului, hotărârea ar trebui supusă în întregul ei atât apelului, cât și recursului, în termenele de drept comun, urmând deci ca și în această situație să fie aplicate prin analogie dispozițiile art. 460 alin. (3) și (5) C.proc.civ.
B. Cereri în realizare, cereri în constatare și cereri în constituire	
Criteriul de clasificare	– scopul material urmărit de reclamant (de a obține executarea obligației sau doar recunoașterea unui drept).
Cererile în realizare	– sunt consacrate de art. 30 alin. (1) C.proc.civ.; – sunt acele cereri prin care reclamantul, ce se pretinde titularul unui drept subiectiv, solicită instanței să îl oblige pe pârât la respectarea dreptului său, iar dacă acest lucru nu mai este posibil, la despăgubiri pentru prejudiciul suferit. <i>Exemple:</i> ▪ cererile în revendicare; ▪ cererile prin care se solicită plata unor sume de bani cu titlu de despăgubiri; ▪ cererile prin care se solicită predarea unor bunuri sau îndeplinirea unor obligații contractuale; ▪ cererile prin care se solicită anularea unui act juridic (indiferent că s-ar invoca o cauză de nulitate relativă sau de nulitate absolută), cu mențiunea că cererea prin care se solicită declararea (constatarea) nulității absolute a unui act juridic (ca și cererea în declararea nulității relative) este o cerere în realizare, și nu în constatare, deoarece nu există nulități de drept în afara cazurilor expres prevăzute de lege; ▪ cererile prin care se solicită instanței pronunțarea rezoluțiunii sau rezilierii; în cazul rezoluțiunii unilaterale și al celei de plin drept însă, cererea este una în constatare, deoarece intervenția instanței vizează doar constatarea existenței unei neexecutări culpabile, validitatea pactului comisoriu și corecta sa aplicare de către partea îndreptățită sau, după caz, incidența unei dispoziții legale care să prevadă rezoluțiunea de plin drept (cu alte cuvinte, instanța va constata că a operat rezoluțiunea sau, după caz, rezilierea). <i>Practică judiciară:</i> Acțiunea în declararea nulității este o acțiune în realizare, efectul ei fiind desființarea actului juridic, deci schimbarea unei situații juridice, fapt care nu se întâmplă în cazul acțiunii în constatare [C.A. București, s. a IV-a civ., dec. nr. 414/2000 și s. a III-a civ., dec. nr. 2372/2000, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), <i>Noul Cod</i>, vol. I, 2016, p. 173, nr. 43 și 44].
Cererile în constatare	Noțiune – sunt acele cereri (acțiuni) prin care reclamantul solicită instanței numai să constate existența unui drept subiectiv al său ori inexistența unui drept subiectiv al pârâtului împotriva sa, deci reclamantul solicită constatarea existenței sau inexistenței unui raport juridic concret (art. 35 C.proc.civ.). Clasificare 1. <i>cereri în constatare pozitive și cereri în constatare negative</i>, după cum se solicită constatarea existenței unui drept (unui raport juridic substanțial între reclamant și pârât), respectiv constatarea inexistenței unui drept al pârâtului;

2. *cereri în constatare declaratorii* (prin care se solicită instanței constatarea existenței sau inexistenței unui raport juridic), *cereri în constatare interogatorii* (prin care, în mod preventiv, titularul dreptului cheamă în judecată o persoană care ar putea eventual să-i conteste dreptul, pentru a răspunde și a se lua act dacă recunoaște sau nu dreptul) și *cereri în constatare provocatorii* (prin care titularul unui drept îl cheamă în judecată pe cel care, prin atitudinea sau prin actele sale, îi cauzează o tulburare – bazată pe un pretins drept al celui chemat în judecată – serioasă în exercițiul dreptului său).

Trăsăturile acțiunii în constatare

– pe calea acțiunii în constatare se poate solicita doar constatarea existenței sau inexistenței unui drept determinat sau determinabil, nu și a unei situații de fapt;

Exemple:

a) *cererea este inadmisibilă*, fiind vorba de o simplă situație de fapt, dacă se solicită să se constate:

- identitatea de persoană dintre reclamant și cel care figurează cu un alt nume într-un act juridic;
- faptul că un înscris s-a pierdut în anumite împrejurări sau că un spațiu dintr-un imobil constituie o singură unitate locativă;
- faptul că reclamantul nu are niciun fel de datorie către pârâți, deoarece acțiunea nu se referă la un drept determinat sau determinabil etc.;

b) *cererea este admisibilă*, fiind vorba de constatarea unui raport juridic, dacă se solicită să se constate:

- existența consimțământului pârâtului la efectuarea unor lucrări de îmbunătățire a imobilului;
- calitatea în care o persoană a construit pe terenul altei persoane (constructor de bună-credință, de rea-credință ori constructor în temeiul unei convenții cu proprietarul);
- inexistența unor raporturi de rudenie între reclamant și pârât de care legea leagă existența anumitor consecințe juridice;
- intervenirea rezoluțiunii unilaterale și a celei de plin drept;
- intervenirea prescripției dreptului material la acțiune al pârâtului etc.

Precizare:

Cererea în constatare nu se confundă cu cererea privitoare la constatarea unor situații de fapt în cadrul procedurii de asigurare a probelor (art. 359-365 C.proc.civ.) și nici cu constatarea (certificarea), de către notarul public, a unor fapte arătate de lege (art. 150-151 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, republicată).

– hotărârile pronunțate cu privire la cererile în constatare *nu pot fi titluri executorii*, nefiind susceptibile de executare silită, în ceea ce privește *soluția dată capătului principal de cerere*, indiferent dacă cererea în constatare a fost admisă ori respinsă (însă, dacă s-au acordat și cheltuieli de judecată, această dispoziție a instanței poate fi pusă în executare silită);

– judecata cererii în constatare se face după procedura contencioasă, iar nu după cea necontencioasă;

- *prin excepție*, în funcție de împrejurările concrete, pot deveni incidente dispozițiile procedurii necontencioase, *spre exemplu*, în unele cazuri de accesione;

– cererea în constatare are un *caracter subsidiar* față de cererea în realizare, urmând a se respinge ca inadmisibilă dacă partea poate cere realizarea dreptului *pe orice altă cale prevăzută de lege*, inclusiv contestația la executare sau o procedură administrativă.

Exemple:

a) *este admisibilă cererea în constatare*, nefiind deschisă o cale pentru realizarea dreptului:

- în ipoteza unei clauze considerate ca nescrisă ori a altei nulități care, în temeiul unei dispoziții legale exprese, operează de drept;
- în cazurile în care rezoluțiunea sau rezilierea operează de drept;
- dacă debitorul, înainte de declanșarea executării silită, solicită să se constate că a intervenit prescripția dreptului creditorului de a cere și obține executarea silită (o eventuală contestație la executare ar urma să fie respinsă ca prematură, deci debitorul nu are la îndemână o cerere în realizare decât după ce s-a declanșat executarea silită);
- atunci când autorul unei lucrări realizate asupra imobilului proprietatea altei persoane solicită instanței să constate fie calitatea sa de autor de bună sau de rea-credință, fie dreptul său de proprietate rezolubilă asupra lucrării (în intervalul de timp cuprins între momentul edificării lucrării și cel al invocării acce-siunii imobiliare artificiale, autorul nu are la îndemână o cerere în realizarea dreptului de a fi despăgubit);
- în cazul cererii în constatarea dreptului de proprietate, formulată de proprietarul care se găsește în posesia bunului, dacă dovedește că acest drept îi este contestat de pârât, fiindu-i necesară o hotărâre judecătorească prin care să i se recunoască dreptul său, deoarece în această situație nu are la îndemână calea acțiunii în revendicare (acțiune în realizare), aceasta din urmă presupunând existența unui proprietar neposesor și a unui posesor neproprietar;
- dacă unul dintre soți solicită să se constate că unul sau mai multe bunuri dobândite în timpul căsătoriei, în cadrul regimului comunității legale, sunt bunuri comune ori, dimpotrivă, sunt bunuri proprii;
- dacă unul dintre copărtași solicită să se constate calitatea de coproprietari, cota din dreptul de proprietate comună sau compunerea masei bunurilor comune etc.;

b) *este inadmisibilă acțiunea (în constatare) prin care se solicită a se constata că:*

- între părți a intervenit o convenție privind vânzarea unui teren, întrucât partea interesată poate să ceară direct realizarea dreptului, prin constrângerea debitorului la executarea prestației asumate;
- proprietarul terenului a devenit proprietarul construcției ridicate de el fără autorizație de construire, în scopul înscrierii ulterioare a dreptului de proprietate asupra construcției în cartea funciară, în acest caz fiind reglementată o procedură pentru realizarea dreptului, și anume procedura prevăzută de art. 37 din Legea nr. 7/1996, republicată.

ICCJ, *Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 13/2016 (M. Of. nr. 862 din 28 octombrie 2016)*: acțiunile în constatarea dreptului la încadrarea în grupe de muncă conform dispozițiilor Ordinului nr. 50/1990 intră în categoria acțiunilor în constatare de drept comun și sunt imprescriptibile.

Cererile în constituire de drepturi	– sunt acele cereri prin care reclamantul solicită aplicarea legii la anumite fapte pe care le invocă, în scopul de a crea o situație juridică nouă între părți; <i>Exemple:</i> ▪ cererea de divorț; ▪ cererea pentru punerea sub interdicție sau ridicarea acesteia; ▪ cererea de încuviințare a adopției sau de desfacere a acesteia etc. <i>Precizare:</i> Acțiunea prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de vânzare nu este o acțiune în constituire de drepturi, ci este o veritabilă acțiune în realizare, deoarece, prin intermediul său, reclamantul urmărește realizarea dreptului său de creanță corelativ obligației asumate de debitor de a încheia în viitor contractul de vânzare. – printr-o cerere în constituire se urmărește schimbarea sau desființarea unui raport juridic ce exista la data introducerii cererii și crearea unui nou raport juridic; – hotărârile pronunțate își vor produce efectele, în principiu, <i>numai pentru viitor</i>; • <i>prin excepție</i>, în anumite cazuri, deși se creează o situație juridică nouă, hotărârea produce efecte retroactiv, în cereri precum: cererile în anularea căsătoriei, cererile de stabilire a filiației față de mamă sau față de tată, cererile de tăgăduire a paternității, cererile de anulare a adopției.
C. Cereri nepatrimoniale și cereri patrimoniale (personale, reale și mixte)	
Criteriul de clasificare	– caracterul patrimonial sau nepatrimonial al dreptului subiectiv care se valorifică prin cerere.
Cererile nepatrimoniale	– sunt acele cereri prin care se valorifică un drept nepatrimonial. <i>Exemple:</i> ▪ cererea de divorț; ▪ cererea în anularea căsătoriei; ▪ cererea prin care se solicită încuviințarea, desfacerea sau desființarea adopției; ▪ cererea de stabilire a paternității; ▪ cererea în tăgăduirea paternității; ▪ cererea în declararea nulității recunoașterii voluntare de filiație; ▪ cererea în contestarea recunoașterii voluntare de filiație etc.
Cererile patrimoniale	– sunt acele cereri prin care se valorifică un drept patrimonial; – se împart în: 1. <i>cereri personale</i> – prin care se încearcă valorificarea unui drept de creanță (numit și drept personal), care, la rândul lor, se subclasifică în: • cereri personale <i>mobiliare</i>, dacă dreptul de creanță pretins are ca obiect un bun mobil; • cereri personale <i>imobiliare</i>, dacă obiectul dreptului pretins este un imobil. <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 8/2013 (M. Of. nr. 581 din 12 septembrie 2013): cererea prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act de vânzare a unui imobil are caracterul unei acțiuni personale imobiliare.</i> 2. <i>cereri reale</i> – prin care se urmărește valorificarea unui drept real sau apărarea posesiei unui bun, care, la rândul lor, se subclasifică în: • cereri reale <i>mobiliare</i>, dacă au ca obiect un bun mobil;

• cereri reale *imobiliare*, dacă obiectul dreptului real este un imobil sau dacă posesia poartă asupra unui imobil;
respectiv în:

- cereri *petitorii*, dacă prin intermediul lor se urmărește apărarea unui drept real;
- cereri *posesorii*, dacă reclamantul urmărește apărarea posesiei, ca simplă situație de fapt.

Sunt *cereri reale*:

- cererea în revendicare (prin care se apără dreptul de proprietate);
- cererea confesorie (prin care se apără un dezmembrământ al dreptului de proprietate);
- cererea negatorie (prin care se contestă un dezmembrământ al dreptului de proprietate);
- cererea prin care se valorifică în justiție anumite dispoziții legale referitoare la anumite limite în exercitarea dreptului de proprietate (*spre exemplu*, cererea prin care se solicită instanței determinarea întinderii și modului de exercitare a dreptului de trecere);
- cererea prin care se valorifică un drept real accesoriu (*de exemplu*, dreptul de gaj sau de ipotecă);
- cererea de partaj (prin care se solicită împărțirea bunurilor aflate în proprietate comună);
- cererea în grănițuire;
- petiția de ereditate (cu excepția cazului când reclamantul nu solicită și restituirea bunurilor succesoriale, ipoteză în care cererea nu are caracter patrimonial);
- cererea posesorie (prin care se solicită apărarea posesiei, ca situație de fapt, dar care produce efecte juridice).

3. *cereri mixte* – prin care se urmărește valorificarea, în același timp, a unui drept real și a unui drept de creanță, dacă aceste drepturi sunt efectul aceleiași cauze (izvorăsc din același act juridic) sau se găsesc într-un raport de conexitate; la rândul lor, se subclasează în:

- *cereri prin care se urmărește executarea* unui act juridic ce a creat sau transferat un drept real asupra unui bun individual determinat, dând naștere, totodată, unor obligații personale;

De exemplu:

- cererea în predarea unui bun individual determinat (nefungibil) a cărui proprietate a fost transferată printr-un contract de vânzare.

Precizare:

Cererea mixtă din această categorie nu trebuie confundată cu „dualitatea de acțiuni” (situația în care titularul unui drept real are la îndemână atât o cerere personală, pentru a solicita restituirea bunului, ca drept de creanță izvorât dintr-un act juridic neconstitutiv sau netranslativ de drepturi reale, cât și o cerere reală; este cazul deponentului, comodantului, locatorului, proprietarului bunului gajat etc.), deoarece, în cazul acesteia din urmă, dreptul real și dreptul de creanță nu au același izvor (deci, cererea mixtă din prima categorie presupune un act juridic translativ sau constitutiv de drepturi reale).

	• <i>cererile în anulare, rezoluțiunea, rezilierea (revocarea, în cazul donației) unui act juridic prin care s-a transmis ori s-a constituit un drept real.</i>
Importanța clasificării	– din perspectiva <i>competenței teritoriale</i>: • pentru cererile personale mobiliare și cele reale mobiliare se aplică, de regulă, art. 107 C.proc.civ.; • pentru cererile reale imobiliare se aplică art. 117 C.proc.civ.; • pentru cererile personale imobiliare se aplică art. 113 alin. (1) pct. 3, 4 și 5 C.proc.civ.; • pentru cererile mixte se aplică art. 113 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.; – din perspectiva <i>calității procesuale</i>: • în cazul cererilor personale, calitatea procesuală pasivă aparține subiectului pasiv al raportului juridic obligațional, deci debitorului; • în cazul cererilor reale și al celor mixte, poate avea calitate procesuală pasivă deținătorul bunului; – din perspectiva <i>prescripției extinctive</i>: • <i>ca regulă</i>, cererile nepatrimoniale și cele prin care se valorifică drepturi reale principale sunt imprescriptibile extinctiv; • termenul de prescripție în cazul cererilor prin care se valorifică drepturile reale principale supuse prescripției extinctive este mai lung decât în cazul celor prin care se valorifică un drept personal patrimonial etc.

FIȘA NR. 4

PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL

I. Instanța

1. Compunerea și constituirea instanței

Noțiune	– prin <i>compunerea instanței</i> se înțelege alcătuirea sau formarea instanței de judecată cu numărul de judecători prevăzut de lege; – prin <i>constituirea instanței</i> se înțelege alcătuirea ei complexă, cu toate organele și persoanele prevăzute de lege, respectiv participarea, alături de judecătorul unic sau, după caz, de completul de judecată, a grefierului, a asistenților judiciari, a magistratului-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și a procurorului; – atât compunerea, cât și constituirea instanței reprezintă o componentă a cerinței ca instanța să fie stabilită prin lege, cerință impusă de exigențele dreptului la un proces echitabil. <i>CEDO, Hotărârea din 17 decembrie 2013, Jenița Mocanu împotriva României, parag. 37 și 38 (https://hudoc.echr.coe.int): expresia „instituită de lege” de la art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului înseamnă, de asemenea, „instituită potrivit legii” (...). În plus, expresia „instituită de lege” nu se referă numai la temeiul legal pentru însăși existența unei „instanțe”, ci și la respectarea de către instanță a normelor speciale care o reglementează (...) și la alcătuirea completului de judecată din fiecare cauză (...), astfel că, în principiu, o încălcare de către o instanță a dispozițiilor legale interne referitoare la constituirea și alcătuirea organelor judiciare dă naștere unei încălcări a art. 6 parag. 1.</i>
Regulile de compunere a instanței	– cauzele date, potrivit legii, în competența de primă instanță a judecătoreiei, tribunalului și curții de apel se judecă în complet format dintr-un judecător [art. 54 alin. (1) teza I din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată]; • <i>prin excepție</i>, pentru cauzele privind conflictele de muncă și de asigurări sociale, în primă instanță, completul se constituie dintr-un judecător și doi asistenți judiciari [art. 55 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată]; – la judecarea apelurilor și a recursurilor, se aplică întotdeauna sistemul colegialității; astfel: • apelurile se judecă în complet format din trei judecători, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel [art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată, modificat prin Legea nr. 207/2018]; Această regulă, introdusă începând cu data de 22 iulie 2018, data intrării în vigoare a Legii nr. 207/2018 (publicată în M. Of. nr. 636 din 20 iulie 2018), este aplicabilă cauzelor înregistrate pe rolul instanțelor după intrarea în vigoare a acestei legi (art. IV din Legea nr. 207/2018). De asemenea, cu privire la aplicarea acestei reguli,

art. VI alin. (1) din O.U.G. nr. 92/2018 (publicată în M. Of. nr. 874 din 16 octombrie 2018) dispune că dispozițiile art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 privitoare la judecarea apelurilor în complet format din trei judecători se aplică apelurilor formulate în procese pornite începând cu data de 1 ianuarie 2020, iar în procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a O.U.G. nr. 92/2018 (data de 16 octombrie 2018) și până la data de 31 decembrie 2019 inclusiv, apelurile se judecă în complet format din doi judecători. Rezultă că pentru cererile introduse în intervalul cuprins între 22 iulie 2018 (data intrării în vigoare a Legii nr. 207/2018) și 15 octombrie 2018 inclusiv (până la data intrării în vigoare a O.U.G. nr. 92/2018), apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță se vor judeca în complet de trei judecători.

- recursurile se judecă în complet format din trei judecători, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel [art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată, modificat prin Legea nr. 207/2018];

Recursurile se judecă în complet format din trei judecători inclusiv în cazul în care se atacă o hotărâre ce a fost pronunțată de un singur judecător (avem în vedere situația în care, deși a avut loc o judecată de primă instanță, hotărârea nu este supusă apelului, ci direct recursului).

- la Înalta Curte de Casație și Justiție, completurile de 5 judecători constituite în alte materii decât cea penală soluționează și recursurile date prin lege în competența lor;

De exemplu, când perimarea se constată de o secție a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul se judecă de completul de 5 judecători [art. 421 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].

– în cazul contestațiilor la titlu, contestațiilor în anulare, revizuirilor, cererilor de îndreptare a greșelilor materiale, lămurire sau completare, precum și al cererile de constatare a perimării se aplică principiul *accessorium sequitur principale*, astfel că cererile menționate se judecă:

- de un singur judecător dacă se referă la hotărârile pronunțate în primă instanță de judecătorii, tribunale sau curți de apel;
- de un complet format din trei judecători, dacă se referă la hotărâri pronunțate în apel sau, după caz, în recurs;

– situații particulare:

- acțiunea în anulare declarată împotriva unei hotărâri arbitrale se judecă de curtea de apel în completul prevăzut de lege pentru judecata în primă instanță [art. 613 alin. (1) C.proc.civ.];
- plângerea împotriva încheierii prin care s-a respins contestația privind tergiversarea procesului se judecă de un complet format din trei judecători [art. 525 alin. (1) C.proc.civ.];
- pentru cererea în anulare a ordonanței de plată, completul se formează din doi judecători [art. 1024 alin. (4) C.proc.civ.];
- în cadrul secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, în alte materii decât cea penală, completurile de judecată se compun din trei judecători ai aceleiași secții [art. 31 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată];

- la Înalta Curte de Casație și Justiție, completurile de 5 judecători soluționează, în afara anumitor căi de atac în materie penală, cauzele în materie disciplinară potrivit legii și alte cauze date în competența lor prin lege, precum și recursurile împotriva hotărârilor de respingere a cererilor de sesizare a Curții Constituționale, pronunțate de un alt complet de 5 judecători (art. 24 din Legea nr. 304/2004, republicată, modificat prin Legea nr. 207/2018);
- pentru soluționarea sesizărilor privind schimbarea jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție și sesizarea Curții Constituționale pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare, Înalta Curte de Casație și Justiție se constituie în Secții Unite (art. 25 din Legea nr. 304/2004, republicată);
- Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii este format din [art. 516 alin. (1)-(3) C.proc.civ.]:
 - a) președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție;
 - b) președinții de secții din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție;
 - c) 20 de judecători, din care 14 judecători din secția/secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție în a cărei/căror competență intră problema de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătorești și câte doi judecători din cadrul celorlalte secții; în cazul în care problema de drept prezintă interes pentru două sau mai multe secții, președintele sau, după caz, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va stabili numărul judecătorilor din secțiile interesate care vor intra în compunerea completului care soluționează recursul în interesul legii, celelalte secții urmând a fi reprezentate potrivit regulii menționate anterior; atunci când problema de drept nu intră în competența niciunei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele sau, după caz, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va desemna câte cinci judecători din cadrul fiecărei secții, cu respectarea numărului total de judecători prevăzut de art. 516 alin. (1) C.proc.civ.;
- Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este format din:
 - a) președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau un judecător desemnat de acesta și 12 judecători din cadrul secției respective [art. 520 alin. (6) C.proc.civ.];

Dispoziții tranzitorii: dispozițiile art. 520 alin. (6) C.proc.civ. se aplică sesizărilor formulate în procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, în timp ce sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, formulate în procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 8 judecători din cadrul secției respective; președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor (art. XIX din Legea nr. 2/2013, O.U.G. nr. 62/2015 și O.U.G. nr. 95/2016).
 - b) atunci când chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre

	vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va transmite sesizarea președinților secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept; în acest caz, completul va fi alcătuit din președintele sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va prezida completul, din președinții secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept, precum și câte cinci judecători din cadrul secțiilor respective desemnați aleatoriu de președintele completului; în mod corespunzător se va proceda și atunci când chestiunea de drept nu intră în competența niciunei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 520 alin. (8) și (9) C.proc.civ.].
Natura normelor	– normele care reglementează compunerea și constituirea instanței sunt: • norme de organizare judecătorească; • norme de ordine publică; – greșita compunere sau constituire a instanței poate fi invocată de oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu.
Mijloacele procesuale prin care se invocă greșita compunere/ constituire a instanței	1. <i>excepția procesuală</i>, în cursul judecății în fața instanței respective; în cazul admiterii excepției privind greșita compunere a instanței, aceasta se va pronunța prin încheiere interlocutorie; 2. <i>apelul sau recursul</i>, în cazul în care greșita alcătuire privește instanța care a pronunțat hotărârea atacată; dacă instanța de apel sau de recurs găsește întemeiat motivul respectiv, hotărârea va fi anulată, respectiv casată în vederea rejudicării; 3. <i>contestația în anulare</i>, în cazul în care hotărârile instanțelor de recurs, precum și cele ale instanțelor de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs au fost pronunțate cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței [art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ.].
Dispoziții legale referitoare la constituirea instanței	– art. 54 C.proc.civ.: dispozițiile vizând incompatibilitatea se aplică în mod corespunzător și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor; – art. 233 alin. (1) lit. m) C.proc.civ.: încheierea de ședință va cuprinde și semnătura membrilor completului și a grefierului; – art. 305 alin. (1) C.proc.civ.: judecătorul va constata de îndată, prin proces-verbal, starea materială a înscrisului denunțat ca fals, dacă există pe el ștersături, adăugiri sau corecturi, apoi îl va semna, spre neschimbare, și îl va încredința grefei, după ce va fi contrasemnat de grefier și de părți; – art. 323 alin. (1) C.proc.civ.: mărturia se va scrie de grefier, după dictarea președintelui sau a judecătorului delegat, și va fi semnată pe fiecare pagină și la sfârșitul ei de judecător, grefier și martor, după ce acesta a luat cunoștință de cuprins; – art. 323 alin. (2) C.proc.civ.: orice adăugiri, ștersături sau schimbări în cuprinsul mărturiei trebuie încuviințate și semnate de judecător, de grefier și martor, sub sancțiunea de a nu fi luate în considerare; – art. 346 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.: prezența procurorului la cercetarea la fața locului este obligatorie când participarea acestuia la judecată este cerută de lege; – normele speciale care stabilesc obligativitatea concluziilor procurorului în anumite materii.

2. Incidentele procedurale privind compunerea sau constituirea instanței

2.1. Incompatibilitatea

Noțiune	– reprezintă situația în care un judecător (sau un procuror, magistrat-asistent, asistent judiciar, grefier) nu poate participa la soluționarea unei pricini, în cazurile expres prevăzute de lege; – este un incident procedural privitor la compunerea sau constituirea instanței.
Precizări prealabile	– textele legale ce reglementează incompatibilitatea (art. 41-54 C.proc.civ.) cuprind norme de organizare judecătorească; – incompatibilitatea, ca incident privitor la compunerea sau constituirea instanței, nu se confundă cu incompatibilitățile funcției de magistrat stabilite de Legea nr. 303/2004; Ca incident de procedură, incompatibilitatea are ca scop împiedicarea unui judecător, procuror, grefier, magistrat-asistent sau asistent judiciar de a soluționa o anumită pricină sau, după caz, de a participa la soluționarea unei pricini și, deci, se analizează în concret la cazul de speță, în vreme ce incompatibilitatea funcției de magistrat are în vedere exercitarea funcției de magistrat. – actuala reglementare nu mai distinge între cazurile de incompatibilitate, pe de o parte, și cele de recuzare și de abținere, pe de altă parte; în prezent, abținerea și recuzarea reprezintă mijloacele procedurale prin care sunt invocate cazurile de incompatibilitate; – legea distinge între două categorii de cazuri de incompatibilitate: 1. <i>cazurile de incompatibilitate absolută</i> (art. 41 C.proc.civ.); 2. <i>cazurile de incompatibilitate relativă</i> (art. 42 C.proc.civ.).
Incompatibilitatea absolută	Reglementare. Cazuri – judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire și nici după trimiterea spre rejudecare, cu excepția cazului în care este chemat să se pronunțe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanța de apel sau, după caz, de recurs; nu poate lua parte la judecată nici cel care a fost martor, expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator în aceeași cauză (art. 41 C.proc.civ.); – cazuri: 1. <i>judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în apel, recurs, contestație în anulare sau revizuire;</i> • acest motiv de incompatibilitate urmărește împiedicarea judecătorului de a-și controla propria hotărâre în cadrul căii de atac de reformare, respectiv de a fi pus în situația de a-și retracta propria hotărâre în cadrul căilor de atac de retractare; • <i>prima ipoteză</i> a acestui motiv de incompatibilitate presupune că un judecător, după ce a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre în primă instanță sau în apel, este avansat la instanța superioară, la care vine spre soluționare apelul sau, după caz, recursul declarat împotriva hotărârii respective; • <i>a doua ipoteză</i> a acestui motiv de incompatibilitate presupune că judecătorul a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre și ulterior este sesizat cu o revizuire sau o contestație în anulare împotriva propriei hotărâri;

2. judecătorul care a pronunțat o încheiere interlocutorie sau o hotărâre prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină după trimiterea cauzei spre rejudecare, cu excepția cazului în care este chemat să se pronunțe asupra altor chestiuni decât cele dezlegate de instanța de apel sau, după caz, de recurs [art. 41 alin. (1) teza a II-a și teza a III-a C.proc.civ.];

- acest motiv de incompatibilitate se justifică prin intenția legiuitorului de a asigura condiții optime pentru rejudecarea fondului după anulare/casare, evitând situația ca judecătorul care a dat hotărârea care ulterior a fost anulată/casată să pronunțe aceeași soluție și după rejudecare, numai din dorința de a demonstra că el a avut dreptate;

- acest caz de incompatibilitate vizează, de regulă, anularea, respectiv casarea cu trimitere;

Întrucât există posibilitatea ca, în condițiile prevăzute de lege, compunerea completului care rejudecă fondul după casarea cu reținere să fie schimbată, va exista incompatibilitate și în situația rejudecării fondului după casarea cu reținere atunci când hotărârea recurată și casată a fost pronunțată de un judecător care ulterior a fost avansat la instanța de recurs și ar intra în completul ce ar urma să rejudece fondul.

- nu este incompatibil judecătorul care s-a pronunțat printr-o încheiere interlocutorie asupra unei excepții procesuale (sau a dispus o altă măsură), iar instanța de control judiciar a anulat sau casat ca nelegală hotărârea, dispunând trimiterea cauzei spre rejudecare, dacă la instanța de trimitere nu mai trebuie discutată și soluționată excepția procesuală respectivă;

Precizare:

În cazurile de incompatibilitate menționate anterior, pentru a deveni incompatibil, judecătorul trebuie fie să fi pronunțat hotărârea prin care s-a dezinvestit instanța, fie, printr-o încheiere interlocutorie, să fi rezolvat unele situații juridice care, în urma declarării apelului sau a recursului, se dezbat din nou în instanța de control judiciar, respectiv care, prin efectul admiterii apelului sau a recursului și al anulării/casării, se dezbat din nou la instanța de fond.

Așadar, redactarea părții finale a art. 41 alin. (1) C.proc.civ. este deficitară, deoarece excepția la care se referă vizează nu numai rejudecarea după anularea/casarea hotărârii, ci poate privi chiar soluționarea apelului sau recursului de către judecătorul ce a dezlegat o chestiune care nu este supusă controlului judiciar (spre exemplu, doar a respins excepția de necompetență teritorială, iar în apel nu este criticată soluția cu privire la excepția respectivă).

3. nu poate lua parte la judecată judecătorul care a fost martor, expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator în aceeași cauză [art. 41 alin. (2) C.proc.civ.];

- acest caz de incompatibilitate se justifică prin prezumția că judecătorul care a fost martor, expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator într-o cauză nu ar fi obiectiv, fiind înclinat să-și mențină punctul de vedere pe care deja și l-a format cu privire la cauza respectivă;

- în ipoteza în care judecătorul a fost martor în pricina care este în curs de soluționare, pentru a deveni incompatibil, nu este suficient ca judecătorul să fi fost

doar citat într-o asemenea calitate, ci trebuie ca el să fi fost efectiv audiat ca martor în procesul cu privire la care a avut cunoștință de unele împrejurări de fapt;

Exemple:

- judecătorul nu ar putea participa la judecata unei căi de atac exercitate împotriva unei hotărâri pronunțate într-o pricină în care el a depus mărturie;
- atunci când un judecător care face parte din completul de judecată ar cunoaște faptele ce formează obiectul litigiului, iar instanța de judecată apreciază că depoziția sa este necesară pentru rezolvarea cauzei, el va putea fi ascultat ca martor, însă, pentru aceasta, va trebui să se retragă din completul de judecată, deoarece, din acel moment, devine incompatibil;
- dacă s-ar pune problema înlocuirii unui membru din completul de judecată, locul acestuia nu va putea fi luat de judecătorul care a fost audiat ca martor în pricina respectivă;
- dacă un judecător a fost ascultat ca martor în cadrul procedurii de asigurare a probelor pe cale principală, atunci el nu va putea participa la soluționarea litigiului în care ar urma să se utilizeze ca mijloc de probă declarația sa etc.
- celelalte ipoteze ale acestui caz de incompatibilitate presupun că judecătorul și-a îndeplinit efectiv însărcinarea de expert, arbitru, procuror, avocat, asistent judiciar, magistrat-asistent sau mediator în pricina care i-ar reveni spre rezolvare;
- în situația avocatului devenit ulterior judecător va exista incompatibilitate și în ipoteza în care acesta a redactat acte procedurale în numele părții ori i-a acordat consultanță juridică, iar nu numai atunci când a reprezentat sau asistat partea în fața instanței.

Caracterul normelor

– toate cazurile de incompatibilitate absolută sunt de strictă interpretare și aplicare, așa încât acestea nu pot fi extinse prin analogie.

De exemplu:

- judecătorii care au soluționat un recurs nu sunt incompatibili de a judeca aceeași cauză în fond după casarea cu reținere;
- un judecător care a soluționat un recurs poate să judece, în aceeași pricină, un al doilea recurs, declarat fie împotriva hotărârii pronunțate la rejudecarea fondului după casarea cu trimitere, fie chiar împotriva hotărârii ce a fost deja atacată prin intermediul primului recurs (spre exemplu, recurentul formulează o a doua cerere de recurs împotriva aceleiași hotărâri, după ce un prim recurs i-a fost respins; al doilea recurs este exercitat de o parte care achiesase la hotărâre sau care este decăzută din dreptul de a ataca hotărârea respectivă, de o persoană care nu a avut calitatea de parte la judecata de fond etc., în toate aceste ipoteze instanța având de rezolvat numai o excepție procesuală – inadmisibilitatea recursului, tardivitatea etc. – care poate fi invocată chiar și din oficiu), fie împotriva hotărârii pronunțate cu privire la primul recurs sau la rejudecarea fondului după casarea cu reținere, situație în care, de asemenea, se va invoca și rezolva excepția de inadmisibilitate a recursului;
- nu ar fi incidentă incompatibilitatea nici în cazul judecării unui al doilea apel declarat în pricina respectivă, apel care ar urma să fie respins în temeiul unei excepții procesuale peremptorii;

	▪ nu există incompatibilitate în cazul contestației la executare, pentru judecătorul care a participat la soluționarea litigiului în care s-a pronunțat hotărârea ce se execută silit; ▪ nu există incompatibilitate atunci când judecătorul este sesizat cu aceeași cauză, dar nu în urma anulării/casării ori a exercitării apelului sau recursului, de exemplu, dacă se introduce o a doua cerere de chemare în judecată după ce a fost respinsă ca nefondată o primă cerere între aceleași persoane, având același obiect și aceeași cauză (situație în care a doua cerere va fi respinsă pe motiv că există autoritate de lucru judecat), dacă, schimbându-se împrejurările de fapt ce au stat la baza pronunțării unei prime hotărâri într-o materie în care autoritatea de lucru judecat este condiționată de menținerea acestor împrejurări (exercitarea autorității părintești, pensia de întreținere, ordonanța președintială, cererile posesorii etc.), se introduce o nouă cerere etc. – normele care reglementează incompatibilitatea absolută sunt norme de organizare judecătorească de ordine publică, a căror nerespectare atrage nulitatea absolută a hotărârii.
Incompatibilitatea relativă	Cazuri 1. când judecătorul și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece [art. 42 alin. (1) pct. 1 teza I C.proc.civ.]; • judecătorul incompatibil poate fi recuzat pentru acest motiv numai dacă și-a exprimat opinia în legătură cu pricina concretă pe care o judecă, înainte de a se ajunge la deliberare și pronunțare; • nu se află în această situație de incompatibilitate: a) judecătorul care pune în discuția părților, din oficiu, unele chestiuni de fapt sau de drept, potrivit art. 14 alin. (4) și (5) C.proc.civ. [art. 42 alin. (1) pct. 1 teza a II-a C.proc.civ.]; b) judecătorul care a soluționat anterior un alt litigiu în care s-a pus în discuție aceeași problemă de drept ca aceea din speță sau când și-a exprimat punctul de vedere cu privire la o problemă de drept înrudită cu cea din speță ori dacă a publicat un studiu de specialitate asupra acestei probleme de drept; c) judecătorul care ar respinge o probă solicitată de parte, o excepție procesuală invocată de aceasta sau care ar pronunța o altă încheiere premergătoare ce face să se întrezărească rezultatul judecății, eventualele greșeli de judecată putând fi reparate prin exercițiul căilor de atac, în condițiile prevăzute de lege; d) judecătorul chemat să se pronunțe din nou în aceeași pricină în acele ipoteze în care nu ar exista incompatibilitate absolută (soluționarea fondului după casarea cu reținere de către aceiași judecători care au admis recursul, judecarea a două recursuri declarate succesiv în același proces etc.); • ipoteza vizată de art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. nu se confundă cu vreunul dintre cele trei cazuri de incompatibilitate absolută, deoarece acestea din urmă presupun că judecătorul și-a exprimat părerea într-un act oficial (încheiere interlocutorie, hotărâre judecătorească, depoziție de martor, raport de expertiză, hotărâre arbitrală, acte de procedură îndeplinite ca avocat, procuror sau mediator etc.) și în calitatea (oficială) prevăzută de lege, pe care a avut-o în acea pricină, câtă vreme,

în cazul motivului de incompatibilitate relativă de care ne ocupăm, este vorba de părerea sa personală în legătură cu pricina pe care o soluționează, părere exprimată, în timp ce litigiul este *pendente*, fie în ședința de judecată, fie în afara acesteia;

2. *când există împrejurări care fac justificată temerea că judecătorul, soțul său ori concubinul, ascendenții ori descendenții lor sau afinii lor, după caz, au un interes în legătură cu pricina care se judecă* [art. 42 alin. (1) pct. 2 și alin. (2) C.proc.civ.];

- interesul poate să fie nu numai de ordin material, ci și moral;
- legea vizează atât interesul personal, direct al judecătorului, cât și pe acela indirect, pe care îl pot avea persoanele menționate de textul de lege;
- existența interesului judecătorului este lăsată la aprecierea instanței ce rezolvă cazul de incompatibilitate invocat prin declarația de abținere sau cererea de recuzare;
- ar putea fi încadrate în ipoteza art. 42 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. situații precum:
 - a) judecătorul, soțul său sau concubinul, ascendenții ori descendenții sau afinii lor, după caz, sunt creditori, debitori sau garanți ai uneia dintre părți, întrucât ar putea exista interesul, după caz, de a mări solvabilitatea acelei părți, de a favoriza interesele propriului creditor spre a obține unele concesiuni de la acesta, de a împiedica o eventuală chemare în garanție;
 - b) judecătorul sau vreuna dintre persoanele indicate mai sus este donatar al uneia dintre părți, deoarece partea respectivă ar putea fi favorizată nu numai în semn de recunoștință, ci și în considerarea faptului că liberalitățile vor fi supuse reducățiunii în măsura în care vor aduce atingere rezervei succesoriale, așa încât ar exista interesul de a menține sau de a mări activul patrimoniului donatorului;

3. *dacă judecătorul, soțul ori concubinul sau rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv ori afinii lor, după caz, sunt părți într-un proces care se judecă la instanța la care una dintre părți este judecător* [art. 42 alin. (1) pct. 5 și alin. (2) C.proc.civ.];

- caz de incompatibilitate relativă ce are ca premisă existența unui interes al judecătorului;
- existența interesului direct sau indirect al judecătorului este însă prezumată de lege, fără a se putea face dovada contrară, lipsa de obiectivitate a judecătorului putându-se datora, după caz, tentației de a crea o jurisprudență care să îi fie favorabilă în propriul litigiu, speranței că, dând câștig de cauză părții ce este judecător, va obține de la aceasta același serviciu;

4. *dacă judecătorul este tutore sau curator al uneia dintre părți* [art. 42 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ.];

- caz de incompatibilitate relativă ce are ca premisă existența unui interes al judecătorului;
- existența interesului direct sau indirect al judecătorului este prezumată de lege, fără a se putea face dovada contrară, lipsa de obiectivitate a judecătorului putându-se datora obligației de a apăra interesele celui al cărui reprezentant legal este;
- dacă însă soțul/concubinul judecătorului stă în judecată ca tutore, curator etc., acesta poate fi incompatibil, dar în temeiul art. 42 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., iar nu al pct. 7, caz în care este necesară dovedirea interesului, întrucât nu mai este vorba despre o prezumție absolută;

5. *dacă judecătorul, soțul său ori concubinul, ascendenții ori descendenții lor au primit daruri sau promisiuni de daruri ori alte avantaje de la una dintre părți* [art. 42 alin. (1) pct. 8 și alin. (2) C.proc.civ.];

- acest motiv de incompatibilitate relativă are ca fundament presupusa lipsă de imparțialitate a unui judecător gratificat ori al cărui soț/concubin sau ai căror ascendenți, descendenți au primit daruri sau promisiuni de daruri ori alte avantaje de la părți, interesul în cauză derivând dintr-un sentiment de recunoștință ori chiar din dorința de a primi alte asemenea avantaje/daruri în viitor;

6. *când judecătorul este soț, concubin, rudă sau afin până la gradul al patrulea inclusiv cu avocatul ori reprezentantul unei părți sau dacă este căsătorit cu fratele ori cu sora soțului uneia dintre aceste persoane* [art. 42 alin. (1) pct. 3 și alin. (2) C.proc.civ.];

7. *când soțul sau fostul soț ori concubinul judecătorului este rudă ori afin până la gradul al patrulea inclusiv cu vreuna dintre părți* [art. 42 alin. (1) pct. 4 și alin. (2) C.proc.civ.];

8. *dacă, atunci când judecătorul este investit cu soluționarea unei căi de atac, soțul ori concubinul sau o rudă a sa până la gradul al patrulea inclusiv a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea aceleiași pricini înaintea altei instanțe* [art. 42 alin. (1) pct. 10 și alin. (2) C.proc.civ.];

- sintagma „a participat, ca judecător sau procuror, la judecarea aceleiași pricini înaintea altei instanțe”, prevăzută de art. 42 alin. (1) pct. 10 C.proc.civ., trebuie înțeleasă în sensul că incompatibilitatea există doar atunci când soțul, respectiv concubinul sau ruda până la gradul al patrulea inclusiv a judecătorului care este investit cu soluționarea unei căi de atac a pronunțat o încheiere interlocutorie sau hotărârea finală într-o etapă procesuală anterioară a litigiului respectiv; dacă persoanele vizate de text au făcut parte din complet la unul sau chiar la mai multe termene, dar la care nu s-au luat măsuri de natură să ducă la calificarea încheierii ca interlocutorie, judecătorul instanței de control judiciar nu este incompatibil;

9. *dacă judecătorul este soț ori concubin sau rudă până la gradul al patrulea inclusiv sau afin, după caz, cu un alt membru al completului de judecată* [art. 42 alin. (1) pct. 11 și alin. (2) C.proc.civ.];

10. *dacă soțul, concubinul, o rudă ori un afin al judecătorului până la gradul al patrulea inclusiv a reprezentat sau a asistat partea în aceeași pricină înaintea altei instanțe* [art. 42 alin. (1) pct. 12 și alin. (2) C.proc.civ.];

- legea a prevăzut expres acest caz de incompatibilitate, precum și unele dintre cazurile menționate anterior, în scopul de a preveni eventuala lipsă de obiectivitate a celui incompatibil, din cauza existenței unor relații de căsătorie, concubinaj, rude-nie și afinitate, relații care, de principiu, sunt bazate pe sentimente de afecțiune, sprijin și ajutor reciproc;

11. *dacă între judecător, soțul sau concubinul său ori rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, și una dintre părți a existat un proces penal cu cel mult 5 ani înainte de a fi desemnat să judece pricina; în cazul plângerilor penale formulate de părți în cursul procesului, judecătorul devine incompatibil numai în situația punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa* [art. 42 alin. (1) pct. 6 și alin. (2) C.proc.civ.];

- în acest caz, existența dușmăniei este prezumată de lege, neputând fi răsturnată, fiind necesar numai ca partea interesată să dovedească faptul vecin și conex pe care se sprijină această prezumție legală, și anume existența, în ultimii 5 ani, a unui proces penal între ea și judecător, soțul ori concubinul acestuia sau rudele lor până în gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz;
- prin „proces penal” urmează a se înțelege atât faza de urmărire penală, cât și cea de judecată, desfășurată în fața instanței judecătorești;
- în cazul plângerilor penale formulate de părți în cursul procesului, judecătorul devine incompatibil numai în situația punerii în mișcare a acțiunii penale împotriva sa; rațiunea acestei dispoziții este eliminarea posibilității unui eventual abuz de drept procesual al părții care ar formula plângerea penală împotriva judecătorului doar în scopul de a atrage înlăturarea acestuia de la judecata cauzei;

12. dacă judecătorul, soțul sau concubinul său ori una dintre rudele lor până la gradul al patrulea inclusiv sau afinii lor, după caz, se află în relații de dușmănie cu una dintre părți, soțul sau concubinul ori rudele acesteia până la gradul al patrulea inclusiv [art. 42 alin. (1) pct. 9 și alin. (2) C.proc.civ.];

- pentru ca dușmănia la care se referă art. 42 alin. (1) pct. 9 C.proc.civ. să constituie motiv de incompatibilitate și să ducă la recuzare, nu este suficientă o simplă afirmație a părții în acest sens, ci este necesar să se dovedească în mod concret existența unei vrăjmășii din partea judecătorului ori a celorlalte persoane prevăzute de text;

13. atunci când există alte elemente care nasc în mod întemeiat îndoieli cu privire la imparțialitatea judecătorului [art. 42 alin. (1) pct. 13 C.proc.civ.];

- orice situație în afara celor menționate expres la pct. 1-12 ale art. 42 alin. (1) C.proc.civ., în care se poate presupune în mod legitim că judecătorul ar fi lipsit de obiectivitate, poate întemeia o cerere de recuzare în temeiul art. 42 alin. (1) pct. 13.

Abținerea și recuzarea

Noțiuni

- abținerea și recuzarea sunt mijloacele procedurale de invocare a incompatibilității, atât în cazul incompatibilității absolute, cât și al celei relative;
- prin *abținere* se înțelege acea situație în care un judecător, știind că se află într-unul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de lege, solicită retragerea sa de la judecata unei anumite pricini;
- prin *recuzare* se înțelege situația în care una dintre părți cere, în cazurile determinate de lege, îndepărtarea unuia sau a mai multor judecători de la soluționarea unei anumite pricini.

Abținerea este o obligație pentru judecătorul care știe că se află într-o situație de incompatibilitate [art. 43 alin. (2) C.proc.civ.]. Obligației judecătorului de a se abține îi corespunde dreptul părții de a-l recuza pe acesta.

Asemănări

- cazurile de abținere și cele de recuzare sunt identice;
- procedura de soluționare a celor două incidente procedurale este comună.

Deosebiri

- recuzarea este propusă de părți, în timp ce abținerea provine chiar de la cel aflat în vreunul dintre cazurile prevăzute de lege;

– abținerea este consacrată de norme de ordine publică, în vreme ce recuzarea este reglementată, după caz, de norme de ordine privată sau de norme de ordine publică, după cum este vorba de incompatibilitatea relativă, respectiv de incompatibilitatea absolută;

– nerespectarea obligației de abținere în cazurile de incompatibilitate absolută atrage nulitatea hotărârii, în vreme ce, în cazul motivelor de incompatibilitate relativă, nerespectarea obligației de abținere nu afectează valabilitatea hotărârii, ci atrage eventuale sancțiuni disciplinare pentru cel în cauză; în această ultimă ipoteză, partea interesată are facultatea de a-l recuza pe judecător sau de a accepta să fie judecată de către acesta, exprimându-și astfel încrederea în imparțialitatea sa, fără ca valabilitatea hotărârii să fie afectată.

Procedura de soluționare a abținerii și a recuzării

Propunerea abținerii și a recuzării

A. Abținerea

– se propune de judecător îndată ce cunoaște existența motivului de incompatibilitate [art. 43 alin. (3) C.proc.civ.];

În acest sens, înainte de primul termen de judecată, grefierul de ședință va verifica, pe baza dosarului cauzei, dacă judecătorul acesteia se află în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate absolută și, când este cazul, va întocmi un referat corespunzător [art. 43 alin. (1) C.proc.civ.].

– simpla afirmație a judecătorului că se abține, fără să arate motivul de incompatibilitate care ar exista, nu poate justifica admiterea cererii;

– declarația de abținere se face *în scris sau verbal în ședință*, caz în care este consemnată în încheierea de ședință [art. 43 alin. (3) C.proc.civ.];

– declarația de abținere trebuie făcută mai înainte ca partea interesată să formuleze o cerere de recuzare;

– dacă totuși cererea de recuzare a fost făcută mai întâi, judecătorul poate declara că se abține, situație în care instanța competentă se va pronunța asupra abținerii cu prioritate [art. 48 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].

B. Recuzarea

– se propune de *oricare dintre părți, verbal în ședință sau în scris*:

În principiu, orice parte din proces poate să îl recuze pe cel în cauză, însă se admite că, pentru ipoteza în care judecătorul și-a exprimat, în favoarea unei părți, părerea cu privire la pricina ce se judecă, recuzarea poate fi cerută numai de partea adversă.

- dacă recuzarea se propune verbal, se va lua act despre aceasta în încheierea de ședință, în care se mai menționează motivele de incompatibilitate și mijloacele de probă indicate de parte;

- când cererea de recuzare se face în scris, ea trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile arătate în art. 148 C.proc.civ. (indicarea instanței; numele de familie, prenumele, domiciliul sau reședința ori, după caz, denumirea și sediul părților și ale reprezentantului, dacă este cazul; obiectul cererii, inclusiv numele celui recuzat; semnătura), motivele de incompatibilitate și probele pentru dovedirea acestora;

- cererea de recuzare se face separat, pentru fiecare judecător în parte;
 - este *inadmisibilă* cererea de recuzare [art. 47 alin. (4) C.proc.civ.]:
 - care nu cuprinde motivul de incompatibilitate invocat și probele pentru dovedirea acestuia [art. 47 alin. (1) C.proc.civ.];
 - privitoare la alți judecători decât cei care fac parte din completul de judecată căruia i-a fost repartizată cauza spre soluționare [art. 46 și art. 47 alin. (3) C.proc.civ.];
 - privind recuzarea judecătorului care ar urma să soluționeze cererea de recuzare;
 - îndreptată împotriva aceluiași judecător pentru același motiv de incompatibilitate [art. 47 alin. (3) C.proc.civ.];

Prin noțiunea de „același motiv de incompatibilitate” trebuie să se înțeleagă aceeași situație de fapt concretă, invocată de parte cu privire la același judecător, iar nu textul de lege în funcție de care se face încadrarea juridică a situației de fapt respective ca motiv de incompatibilitate.

 - în care se invocă alte motive de incompatibilitate decât cele prevăzute la art. 41 și art. 42 C.proc.civ. [art. 47 alin. (2) C.proc.civ.]; - propunerea de recuzare pentru *motive de incompatibilitate relativă* trebuie făcută (art. 44 C.proc.civ.):
 - înainte de începerea oricărei dezbateri, adică mai înainte de discutarea altor excepții procesuale sau a admisibilității unor mijloace de probă;
 - de îndată ce motivele de incompatibilitate îi sunt cunoscute părții, atunci când acestea s-au ivit ori au fost cunoscute de parte doar după începerea dezbaterilor;
 - de îndată ce partea a descoperit motivul de incompatibilitate, chiar dacă acesta exista la începutul procesului, dar nu era cunoscut de către partea respectivă;
 - după închiderea dezbaterilor, dacă partea a aflat de existența incompatibilității după acest moment, dar înainte de pronunțarea hotărârii; într-o atare situație, este necesar ca dosarul să fie repus pe rol în vederea soluționării cererii de recuzare;

Momentul la care partea interesată a cunoscut existența motivului de incompatibilitate este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței competente să rezolve cererea de recuzare.

 - nerespectarea termenului în care trebuie propusă recuzarea pentru motive de incompatibilitate relativă atrage *sanctiunea decăderii* părții din dreptul de a-l recuza pe cel în cauză;
 - nu se poate propune recuzarea unui judecător de la prima instanță pentru prima dată în apel, iar cea a unui judecător de la instanța de apel direct în recurs;
 - tardivitatea cererii de recuzare făcute după expirarea termenului prevăzut de art. 44 alin. (1) sau (2) C.proc.civ. va trebui constatată cu respectarea dispozițiilor art. 50 C.proc.civ. (de un alt complet al instanței sesizate cu pricina în care a fost invocat acest incident), iar nu de către instanța alcătuită cu judecătorul recuzat;
 - recuzarea pentru *motive de incompatibilitate absolută* poate fi propusă în orice stare a pricinii (art. 45 teza a II-a C.proc.civ.); în recurs, incompatibilitatea absolută a judecătorului de la prima instanță poate fi invocată cu respectarea dispozițiilor art. 488 alin. (2) C.proc.civ.;
- Judecătorul aflat într-o situație de incompatibilitate absolută nu poate participa la judecată, chiar dacă nu s-a abținut sau nu a fost recuzat (art. 45 teza I C.proc.civ.),

astfel încât neregularitatea hotărârii rezultând din incompatibilitatea absolută a judecătorului atrage nulitatea acesteia.

– cererea de recuzare se depune într-un singur exemplar, deoarece nu se comunică adversarului, judecarea recuzării nefăcându-se în contradictoriu cu părțile și nici cu cel recuzat;

– cererea de recuzare este supusă taxei judiciare de timbru de 100 lei pentru fiecare participant la proces pentru care se solicită recuzarea [art. 9 lit. a) din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru].

Competența de soluționare a abținerii și a recuzării

– un alt complet al instanței sesizate cu pricina în care au fost ridicate aceste incidente, în compunerea căruia nu poate să intre judecătorul care s-a abținut ori a fost recuzat [art. 50 alin. (1) C.proc.civ.];

- participarea judecătorului recuzat la soluționarea cererii de recuzare atrage nulitatea hotărârii de fond, însă numai în situația în care cererea de recuzare a fost respinsă;

– instanța ierarhic superioară, în ipoteza în care, din cauza abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.];

– completul în fața căruia s-a formulat cererea de recuzare, cu participarea judecătorului recuzat, atunci când cererea de recuzare este inadmisibilă (art. 47 C.proc.civ.).

Procedura de judecată a abținerii și a recuzării

– cererea de recuzare sau declarația de abținere se judecă de îndată, în camera de consiliu, fără prezența părților și, de asemenea, în lipsa judecătorului recuzat sau care s-a abținut;

– în cazul în care completul investit cu soluționarea cererii de recuzare sau a declarației de abținere apreciază necesar, poate fi ascultat judecătorul care s-a abținut sau a fost recuzat, precum și părțile litigante [art. 51 alin. (1) C.proc.civ.];

– atunci când procurorul participă la judecata procesului, declarația de abținere/cererea de recuzare a unui membru al completului de judecată se soluționează după ce procurorul a pus concluzii asupra acestora;

– dacă după ce partea a propus recuzarea în termen, judecătorul a declarat că se abține, cererile se vor soluționa împreună prin aceeași încheiere, dar abținerea se va judeca cu prioritate [art. 48 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

– în cazul în care la același termen s-au formulat cereri de recuzare și de abținere pentru motive diferite, acestea vor fi judecate împreună [art. 51 alin. (2) C.proc.civ.];

– până la soluționarea declarației de abținere judecata cauzei se suspendă (nu se va face niciun act de procedură în cauză) [art. 49 alin. (1) C.proc.civ.];

– formularea unei cereri de recuzare nu determină suspendarea judecății; cu toate acestea, pronunțarea soluției în cauză nu poate avea loc decât după soluționarea cererii de recuzare [art. 49 alin. (2) C.proc.civ.];

– este interzisă folosirea interogatoriului ca mijloc pentru dovedirea motivelor de recuzare [art. 51 alin. (3) C.proc.civ.];

- motivele de incompatibilitate pot fi dovedite prin înscrisuri, prin începuturi de probă scrisă completate cu declarații de martori și, în lipsa unor asemenea mijloace de probă, prin declarații de martori;

– instanța competentă să rezolve abținerea sau recuzarea va da o încheiere, care se pronunță în ședință publică [art. 51 alin. (5) C.proc.civ.].

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța cu privire la abținere și recuzare

– **admiterea** declarației de abținere sau a cererii de recuzare, caz în care:

- judecătorul recuzat ori care s-a abținut se va retrage de la judecarea pricinii, fiind înlocuit de un alt judecător [art. 51 alin. (6) teza I C.proc.civ.];
- în cazul admiterii abținerii sau recuzării întemeiate pe dispozițiile art. 42 alin. (1) pct. 11 C.proc.civ. (dacă judecătorul este soț sau rudă până la gradul al patrulea inclusiv sau afin, după caz, cu un alt membru al completului de judecată), instanța va stabili care dintre judecători nu va lua parte la judecarea pricinii [art. 51 alin. (4) C.proc.civ.];
- în cazul judecării cererii de recuzare (declarației de abținere) de instanța ierarhic superioară, aceasta va trimite pricina pentru a fi judecată la o altă instanță de același grad din circumscripția sa [art. 52 alin. (1) C.proc.civ.];
- încheierea prin care s-a hotărât recuzarea sau abținerea va arăta în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat sau care s-a abținut urmează să fie păstrate [art. 51 alin. (6) teza a II-a C.proc.civ.]; dacă în încheierea de încuviințare a recuzării (abținerii) nu se face nicio mențiune despre actele îndeplinite de judecătorul în cauză, atunci acestea nu pot fi menținute, ci trebuie refăcute;

– **respingerea** declarației de abținere sau a cererii de recuzare, caz în care:

- judecata pe fond va fi reluată cu participarea judecătorului care a fost recuzat ori, după caz, care s-a abținut;
- în cazul judecării cererii de recuzare (declarației de abținere) de instanța ierarhic superioară, aceasta va înapoia pricina primei instanțe (inferioare) [art. 52 alin. (2) C.proc.civ.].

Precizare:

În cazul respingerii cererii de recuzare, poate fi aplicată o amendă judiciară de la 100 lei la 1.000 lei, dacă se constată formularea cu rea-credință a cererii de recuzare [art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. b) C.proc.civ.].

Regimul juridic al încheierii de soluționare a abținerii și recuzării

– nu sunt supuse niciunei căi de atac [art. 53 alin. (2) C.proc.civ.]:

- încheierea prin care s-a încuviințat recuzarea;
- încheierea prin care s-a rezolvat abținerea (indiferent de soluție – de admitere sau de respingere a declarației de abținere);
- încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) C.proc.civ. (atunci când, după ce partea a propus recuzarea în termen, judecătorul a declarat că se abține, iar instanța, judecând cu prioritate abținerea, a admis-o);

– încheierea prin care s-a respins cererea de recuzare poate fi atacată numai odată cu hotărârea prin care s-a soluționat cauza [art. 53 alin. (1) teza I C.proc.civ.], fiind supusă aceleiași căi de atac ce poate fi exercitată împotriva hotărârii de fond, inclusiv în cazul în care această încheiere a fost pronunțată de instanța ierarhic superioară în cazurile prevăzute de art. 50 alin. (2) C.proc.civ.; astfel:

- încheierea prin care s-a respins cererea de recuzare a unui judecător de la prima instanță poate fi apelată numai odată cu hotărârea de fond, iar dacă instanța de

apel constată că recuzarea a fost în mod greșit respinsă, va admite apelul și se va pronunța asupra fondului pretenției;

Atunci când instanța de apel constată că recuzarea a fost în mod greșit respinsă, reface toate actele de procedură și, dacă apreciază necesar, dovezile administrate la prima instanță [art. 53 alin. (3) teza I C.proc.civ.].

- în cazul în care încheierea prin care a fost respinsă cererea de recuzare este supusă recursului, iar instanța de recurs constată că recuzarea a fost greșit respinsă, va admite recursul, va casa hotărârea, dispunând trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel sau, atunci când calea de atac a apelului este suprimată, la prima instanță [art. 53 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];
- în ipoteza în care instanța în fața căreia s-a formulat cererea de recuzare a omis să se pronunțe asupra acesteia, iar instanța de control judiciar constată că aceasta este întemeiată, va proceda potrivit dispozițiilor art. 53 alin. (3) C.proc.civ. sau, după caz, ale art. 52 alin. (1) C.proc.civ.;
- *prin excepție*, dacă hotărârea de fond este definitivă, încheierea prin care este respinsă cererea de recuzare poate fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii de fond [art. 53 alin. (1) teza finală C.proc.civ.];
- în acest caz, recursul se va exercita doar împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare, iar nu și împotriva hotărârii definitive; dacă se va admite recursul, își vor găsi aplicare dispozițiile art. 179 alin. (3) C.proc.civ., deci desființarea încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare va atrage și desființarea de drept a hotărârii pronunțate ulterior, iar aceasta va fi constatată chiar de instanța care admite recursul împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare, art. 53 alin. (3) C.proc.civ. aplicându-se prin asemănare;
- calea de atac împotriva încheierii prin care s-a respins recuzarea poate fi exercitată numai de partea care a propus recuzarea;
- Partea adversă nu ar justifica interesul de a ataca această încheiere, cu atât mai mult cu cât, dacă ar fi avut și ea motive să îl recuze pe același judecător, trebuia să o facă, sub sancțiunea decăderii, în termenul prevăzut de art. 44 alin. (1) sau (2) C.proc.civ. Nici procurorul nu poate apela sau, după caz, recura încheierea respectivă, dat fiind caracterul pozitiv al normelor care reglementează recuzarea.
- în situația în care, după ce partea a propus recuzarea în termen, judecătorul a declarat că se abține, iar instanța, judecând cu prioritate abținerea:
 - a admis-o, va respinge, prin aceeași încheiere, cererea de recuzare, indiferent de motivul acesteia, ca rămasă fără obiect [art. 48 alin. (3) C.proc.civ.]; această încheiere nu este supusă niciunei căi de atac;
 - a respins-o, prin aceeași încheiere, instanța se va pronunța și asupra cererii de recuzare [art. 48 alin. (4) C.proc.civ.], iar în privința recuzării, încheierea de respingere va putea fi atacată de partea interesată odată cu hotărârea de fond, iar dacă aceasta din urmă nu este supusă niciunei căi de atac, încheierea asupra recuzării va putea fi recurată la instanța ierarhic superioară în termen de 5 zile de la comunicarea hotărârii de fond.

Incompatibilitatea altor participanți la procesul civil	– dispozițiile legale referitoare la motivele de incompatibilitate, respectiv la abținere și recuzare se aplică în mod corespunzător și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor, aceștia putând fi recuzați pentru aceleași motive ca și judecătorii; • cu excepția asistenților judiciari, acești participanți la procesul civil nu pot fi însă recuzați pentru motivele de incompatibilitate absolută și nici pentru cazul când și-au exprimat părerea cu privire la pricina ce se judecă; <i>Practică judiciară:</i> Dispozițiile art. 50 C.proc.civ. se aplică, în temeiul art. 54 C.proc.civ., în mod corespunzător, și procurorilor, magistraților-asistenți, asistenților judiciari și grefierilor. Pentru soluționarea cererilor de abținere formulate de toți asistenții judiciari de la nivelul unui tribunal, constituirea completului de judecată este imposibilă la nivelul acestei instanțe, competența de soluționare revenind, în temeiul art. 50 alin. (2) C.proc.civ., curții de apel în a cărei rază teritorială funcționează respectivul tribunal. Este irelevantă distincția făcută între sfera sintagmei „compunerea instanței” și cea a sintagmei „constituirea instanței”, prin care s-a ajuns la concluzia greșită că „alcătuirea” completului de judecată la care se referă art. 50 alin. (2) C.proc.civ. ar avea în vedere doar situația în care la nivelul instanței nu ar funcționa un număr suficient de judecători. Potrivit art. 55 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară: „Completul pentru soluționarea în primă instanță a cauzelor privind conflictele de muncă și asigurări sociale se constituie dintr-un judecător și doi asistenți judiciari. Dispozițiile art. 11 și ale art. 52 alin. (1) se aplică în mod corespunzător”, iar potrivit art. 52 alin. (1) din aceeași lege: „Colegiile de conducere stabilesc compunerea completurilor de judecată la începutul anului (...)”. Ca atare, în materia la care ne referim, potrivit dispozițiilor legale menționate, noțiunea de „compunere” a completului de judecată, sinonimă cu „alcătuirea” completului de judecată, are în vedere includerea în complet și a asistenților judiciari (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 219/2018, www.scj.ro). – în baza altor dispoziții legale, sunt recuzabili și alți participanți la procesul civil, cum ar fi: experții, traducătorii sau interpreții [art. 332 și art. 225 alin. (3) C.proc.civ.], precum și arbitrii (art. 562-563 C.proc.civ.).
--	--

2.2. Alte incidente procedurale referitoare la alcătuirea instanței

	– instanța este greșit alcătuită și atunci când sunt încălcate orice alte prevederi legale în legătură cu compunerea ori constituirea instanței. <i>Exemple:</i> a) instanța este greșit compusă dacă: ▪ la judecată participă un număr mai mic sau mai mare de judecători decât cel prevăzut de lege pentru pricina respectivă; ▪ un judecător stagiar soluționează o pricină care nu se încadrează în dispozițiile art. 23 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor; ▪ completul de judecată este alcătuit cu un judecător suspendat sau eliberat din funcție;
--	--

	b) instanța este greșit constituită și atunci când: ▪ la judecată nu participă procurorul, deși, în cauza respectivă, potrivit legii, concluziile acestuia sunt obligatorii; ▪ participă la judecată un procuror care este suspendat sau a fost eliberat din funcție; ▪ nu participă la ședința de judecată grefierul sau, după caz, magistratul-asistent. – mijloacele procedurale prin care pot fi puse în discuție aceste alte incidente privind alcătuirea instanței sunt, după caz: • excepția procesuală (dacă judecata este în curs de desfășurare); • apelul (dacă există o hotărâre de primă instanță) sau recursul (când a intervenit o hotărâre dată în apel); • contestația în anulare specială (împotriva hotărârilor instanțelor de recurs sau, după caz, a celor de apel care, potrivit legii, nu sunt susceptibile de recurs).
--	--

II. Părțile în procesul civil

1. Aspecte generale

Noțiunea de părți în procesul civil	– sunt părți reclamantul și pârâtul, precum și, în condițiile legii, terțele persoane care intervin voluntar sau forțat în proces (art. 55 C.proc.civ.); – în <i>procedura contencioasă</i>, noțiunea desemnează persoanele fizice sau juridice care au un litigiu cu privire la un drept subiectiv civil dedus judecății sau la o situație juridică ce se bucură de protecție judiciară și asupra cărora se răsfrâng efectele hotărârii judecătorești ce urmează a se pronunța ori care a fost pronunțată; – în <i>procedura necontencioasă</i>, prin parte se înțelege persoana care se adresează instanței cu o cerere prin care nu se urmărește stabilirea unui drept potrivit față de altcineva, precum și, dacă este cazul, persoanele chemate înaintea instanței pentru dezlegarea cererii respective; – în cadrul fazelor și etapelor procesului civil, părțile poartă denumiri specifice: • <i>reclamant și pârât</i> la judecata în primă instanță; • <i>apelant și intimat</i> la judecata în apel; • <i>recurent și intimat</i> în recurs; • <i>contestator și intimat</i> într-o contestație în anulare; • <i>revizuiant și intimat</i> la judecata unei cereri de revizuire; • <i>creditor și debitor</i> în cazul executării silite; – este necesar să se facă o distincție netă între părțile din proces și terții față de procesul respectiv (<i>penitus extranei</i>), chiar dacă uneori și aceștia din urmă participă, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, la activitatea judiciară generată de conflictul de interese dintre părți.
Drepturile procedurale ale părților	– dreptul de a adresa cereri instanței; – dreptul de a participa la judecată, fiind necesară în acest scop cunoașterea termenului de judecată și a locului unde va avea loc judecata, ceea ce implică dreptul părților de a fi citate cu respectarea dispozițiilor prevăzute de art. 154 și urm. C.proc.civ.;

	– dreptul la apărare, care, la rândul lui, presupune: • dreptul de a răspunde celeilalte sau celorlalte părți și de a discuta toate problemele ridicate în cursul procesului; • dreptul de a propune probe pentru dovedirea propriilor susțineri ori pentru combaterea afirmațiilor adversarului și, în măsura în care instanța a încuviințat aceste probe, dreptul de a le administra; • dreptul de a cunoaște toate piesele dosarului, ceea ce implică nu numai dreptul fiecărei părți de a i se comunica actele de procedură îndeplinite de adversar, ci și dreptul de a face copii de pe diversele acte aflate la dosar; • dreptul de a folosi limba maternă sau de a recurge la un interpret; • dreptul oricărei părți de a fi asistată și reprezentată de un avocat; – dreptul de a îndeplini actele de procedură și de a participa la raporturile procesuale personal sau, cu excepția câtorva cazuri limitativ prevăzute de lege, prin mandatar; – dreptul de a-i recuza pe judecători, procurori, grefieri, asistenți judiciari sau magistrați-asistenți, experți, interpreți și traducători, precum și dreptul de a solicita strămutarea pricinii la o altă instanță, în cazurile și în condițiile stabilite de lege; – dreptul de a dispune de soarta procesului, prin renunțarea la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, prin recunoașterea pretențiilor reclamantului, prin achiesarea la hotărârea pronunțată ori prin încheierea unei tranzacții; – dreptul de a solicita cheltuielile de judecată avansate, în cazul câștigării procesului; – dreptul de a exercita căile de atac prevăzute de lege; – dreptul de a cere executarea silită.
Îndatoririle procesuale ale părților	– să îndeplinească actele de procedură în condițiile, în ordinea și în termenele stabilite de lege sau de judecător; – să exercite drepturile procesuale cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți; – să contribuie la desfășurarea fără întârziere a procesului și să urmărească, tot astfel, finalizarea acestuia; – să își dovedească pretențiile și apărările [art. 10 alin. (1) și art. 12 alin. (1) C.proc.civ.].
Abuzul de drept procedural	Noțiune – niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe (art. 15 C.civ.); – drepturile procesuale trebuie exercitate cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți [art. 12 alin. (1) C.proc.civ.]; – partea care deturnează dreptul procedural de la scopul pentru care a fost recunoscut de lege și îl exercită cu rea-credință săvârșește un abuz de drept procedural. Elementele abuzului de drept procesual 1. elementul subiectiv – exercitarea cu rea-credință a dreptului procedural, în scop de șicană, fără justificarea unui interes special și legitim, ci numai cu intenția de a-l vătăma ori păgubi pe adversar, pentru a diminua sau întârzia posibilitățile de apărare ori de valorificare a drepturilor acestuia, pentru a-l constrânge la abandonarea susținerilor sale ori la concesiuni; aici se încadrează și încălcarea drepturilor procedurale ale unei alte părți;

2. elementul obiectiv – deturnarea dreptului procedural de la scopul pentru care a fost recunoscut, de la finalitatea sa legală, actul săvârșit neputând fi explicat printr-un motiv legitim, ori în exercitarea dreptului într-un mod excesiv și nerezonabil.

Cerințele actului de procedură abuziv

1. autorul actului să fie titularul dreptului procedural în cauză și să fie capabil să îl exercite;

2. dreptul procedural să fie utilizat în limitele sale externe, fixate de lege, adică să se respecte dispozițiile legale referitoare la condițiile în care se exercită dreptul procedural, la forma actului și la termenul în care trebuie efectuat acesta;

Actul abuziv presupune numai depășirea limitelor interne, el nu se confundă cu actul nelegal, acesta din urmă fiind îndeplinit cu depășirea limitelor externe stabilite de lege; existența dreptului nu trebuie confundată cu modul în care este exercitat un drept ce există.

3. dreptul procedural să fie dirijat spre realizarea unui alt scop decât acela pentru care a fost acordat de lege, partea care îl folosește urmărind un obiectiv ce nu corespunde justei și cât mai rapidei soluționări a pricinii, sau să fie exercitat în mod excesiv și nerezonabil;

4. dreptul procedural să fie exercitat cu rea-credință, titularul său urmărind producerea unui rezultat vătămător părții adverse prin exercitarea actului de procedură respectiv.

Forme sub care s-ar putea manifesta exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale

– introducerea, cu rea-credință, a unei cereri de chemare în judecată vădit netemeinice, numai pentru a obține unele foloase necuvenite, pentru a-l șicana pe pârât sau a-l discredita;

Exemplu: se formulează o cerere în stabilirea paternității unui copil din afara căsătoriei, fără ca reclamanta să fi întreținut relații intime cu pârâtul în perioada legală de concepție a copilului, ci în scopul de a-l șantaja pe pârâtul amenințat cu un scandal public sau în familie.

– introducerea unei plângeri contravenționale la o instanță vădit incompetentă, cu scopul de a prelungi durata suspendării executării sancțiunii contravenționale;

– creditorul a cărui creanță a fost plătită încearcă să obțină o nouă plată, chemându-l în judecată pe fostul său debitor;

– formularea, cu rea-credință, a unor cereri de recuzare, de strămutare, de obținere a ajutorului public judiciar, de verificare de înscrisuri;

– folosirea, cu rea-credință, a posibilității de a solicita citarea pârâtului prin publicitate;

– cererile repetate de amânare a judecății;

– angajarea mai multor avocați, cu toate că nevoile apărării nu justifică aceasta;

– cererile de măsuri asigurătorii multiple și excesive, care depășesc necesitățile cauzei;

– exercitarea abuzivă a dreptului de dispoziție sub forma renunțării la judecată sau a tranzacției;

– folosirea, cu rea-credință, a dreptului de a exercita căile de atac, de exemplu, reiterearea unei căi de atac;

– exercitarea cu mare întârziere, de către partea ce a fost prezentă la pronunțarea hotărârii, a apelului sau a recursului, profitând de faptul că hotărârea nu i-a fost comunicată, spre a obține despăgubiri într-un quantum cât mai ridicat;

– introducerea, cu vădită rea-credință, a unei contestații la executare.

Precizări:

Simplul fapt al respingerii unei cereri (de chemare în judecată, de exercitare a unei căi de atac, de recuzare etc.) nu duce în mod automat la concluzia că partea a exercitat abuziv dreptul de a formula cererea respectivă.

Instanța de judecată va aprecia dacă există sau nu un abuz de drept procedural în funcție de împrejurările concrete ale speței, ținând cont de cerințele ce trebuie îndeplinite pentru a se putea caracteriza un act de procedură ca abuziv, fiind necesar, totodată, să se motiveze soluția adoptată în această privință.

Sanționarea abuzului de drept procedural

– partea care își exercită drepturile procesuale în mod abuziv *răspunde pentru prejudiciile materiale și morale cauzate* [art. 12 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

- *despăgubirile* vor fi acordate numai la cerere, nu și din oficiu;
- instanța competentă a se pronunța asupra cererii de despăgubiri pentru abuzul de drept procedural este instanța sesizată cu soluționarea pricinii în care s-a săvârșit abuzul respectiv;
- dacă nu se solicită despăgubiri în procesul în care una dintre părți a folosit abuziv un drept procedural, cel interesat poate să le pretindă pe calea unui proces separat, termenul de prescripție extinctivă fiind de 3 ani de la data la care păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască paguba și pe cel ce răspunde de aceasta [art. 2528 alin. (1) C.civ.];
- în ceea ce privește condițiile răspunderii pentru prejudiciul cauzat prin exercitarea abuzivă a unui drept procedural, se vor aplica regulile de la răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie (art. 1357 C.civ.);
- despăgubirile se vor acorda indiferent de soluția ce se va pronunța cu privire la fondul pretenției deduse judecătii;

De asemenea, art. 189 C.proc.civ. prevede obligația părții care, cu intenție sau din culpă, a pricinuit amânarea judecătii (sau a executării silite) de a plăti, la cererea părții interesate, o despăgubire pentru paguba cauzată prin amânare. Textul se aplică însă indiferent dacă partea a săvârșit sau nu un abuz de drept; nu este vorba totuși de o răspundere obiectivă, fiind necesară existența vinovăției. *Spre exemplu*, nu va fi obligat să plătească despăgubiri pârâtul care, neprimind convocarea pentru efectuarea expertizei la fața locului, potrivit art. 335 alin. (1) C.proc.civ., cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de efectuare a lucrării, solicită și obține anularea raportului de expertiză și refacerea acestuia.

– partea va putea fi obligată, potrivit legii, și la plata unei *amenzi judiciare* [art. 12 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.], în cuantumul stabilit de art. 187 sau de art. 188 C.proc.civ.;

De exemplu, sunt sancționate de lege cu amendă judiciară [art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. a)-e) C.proc.civ.]:

- introducerea, cu rea-credință, a unor cereri principale, accesorii, adiționale sau incidentale, precum și pentru exercitarea unei căi de atac, vădit netemeinice;
- formularea, cu rea-credință, a unei cereri de recuzare sau de strămutare;
- obținerea, cu rea-credință, a citării prin publicitate a oricărei părți;

	▪ obținerea, cu rea-credință, de către reclamantul căruia i s-a respins cererea a unor măsuri asigurătorii prin care pârâul a fost păgubit; ▪ contestarea, cu rea-credință, de către autorul ei a scrierii sau semnăturii unui înscris ori a autenticității unei înregistrări audio sau video. – <i>actul de procedură abuziv va fi lipsit de efectele contrarii scopului pentru care dreptul procedural exercitat abuziv a fost recunoscut;</i> • dacă acest act are o existență de sine stătătoare, sancțiunea va lovi numai actul abuziv (<i>de exemplu</i>, cererea de verificare de înscrisuri); • în cazul în care actul abuziv stă la baza altor acte de procedură, atât actul abuziv, cât și cele ulterioare vor fi lipsite de eficiență [<i>spre exemplu</i>, ipoteza la care se referă art. 167 alin. (5) C.proc.civ.]; – alte texte de lege prevăd și o serie de <i>sancțiuni specifice</i>, cum ar fi: • neacordarea cheltuielilor de judecată (art. 454 C.proc.civ.); • nulitatea actelor de procedură ce au urmat citării prin publicitate [art. 167 alin. (5) coroborat cu art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. c) C.proc.civ.]; • suspendarea judecății în situația când părțile exercită abuziv dreptul de a obține amânarea [art. 221 alin. (2) C.proc.civ.], chiar și respingerea cererii (de recuzare, de strămutare etc.), deși, în acest din urmă caz, soluția este mai mult consecința faptului că instanța găsește neîntemeiată cererea respectivă.
--	---

2. Coparticiparea procesuală

Noțiune	– reprezintă situația în care mai multe persoane sunt împreună reclamante sau pârâte atunci când obiectul procesului este un drept sau o obligație comună, când drepturile sau obligațiile lor au aceeași cauză ori dacă între ele există o strânsă legătură (art. 59 C.proc.civ.); – reprezintă aplicația pe plan procesual a pluralității subiectelor raportului juridic civil substanțial. <i>Exemple:</i> ▪ coproprietarii sau devălmașii îl pot chema în judecată pe terțul care le-a nescotit dreptul de proprietate comună, litigiul opunând mai mulți reclamânți unui singur pârât; ▪ dacă titularul unui drept real cheamă în judecată, prin aceeași cerere, mai multe persoane care au adus atingere dreptului respectiv, vor exista mai mulți pârâți; ▪ situația este asemănătoare dacă procesul are ca obiect un raport juridic obligațional în care există mai mulți creditori, mai mulți debitori sau mai mulți creditori și mai mulți debitori.
Clasificare	A. În funcție de rolul voinței părților în formarea coparticipării procesuale 1. <i>coparticiparea procesuală facultativă</i> (situația regulă); 2. <i>coparticiparea procesuală necesară (obligatorie)</i> – atunci când mai multe persoane se găsesc într-un raport juridic civil unic și indivizibil. <i>Spre exemplu</i>, coparticiparea este obligatorie: ▪ în cazul ieșirii din indiviziune [art. 684 alin. (2) C.civ.];

- în cazul acțiunii în declararea nulității căsătoriei introduse de o terță persoană interesată împotriva ambilor soți;
- în cazul acțiunii în declararea nulității unui act juridic exercitate de către un tert care justifică un interes, în sensul că acesta trebuie să cheme în judecată toate părțile contractante.

Precizare:

În ipoteza acțiunilor privitoare la coproprietate, art. 643 alin. (1) C.civ. a eliminat regula coparticipării procesuale obligatorii, stabilind că, în aceste acțiuni, inclusiv în cazul acțiunii în revendicare, fiecare coproprietar poate sta singur în justiție, indiferent de calitatea procesuală.

B. Într-o altă clasificare se distinge între

1. *coparticiparea procesuală subiectivă* – în situația în care există o pluralitate de persoane cu aceleași interese;
2. *coparticiparea procesuală obiectivă* – rezultă din conexarea a două sau mai multor cereri, dacă în unele dintre acestea sunt și alte părți.

Nu se poate pune semnul egalității între coparticiparea procesuală obiectivă și conexitate, deoarece este posibil să se reunească mai multe cereri în care figurează aceleași două părți, fără a mai exista, cel puțin în una dintre cereri, o a treia parte, astfel încât nu poate fi vorba de o coparticipare procesuală, litigiul opunând numai două persoane.

Coparticiparea procesuală nu poate fi, în nicio ipoteză, urmarea admiterii excepției de litispendență, deoarece litispendența presupune formularea mai multor cereri de chemare în judecată cu identitate de părți, de obiect și de cauză, așa încât eventuala coparticipare procesuală există sau nu de la început pentru fiecare dintre cererile respective.

C. După cum în proces sunt mai mulți reclamanți și un singur pârât, mai mulți pârâți și un singur reclamant sau mai mulți reclamanți și mai mulți pârâți

1. *coparticiparea procesuală activă;*
2. *coparticiparea procesuală pasivă;*
3. *coparticiparea procesuală mixtă.*

Efectele coparticipării procesuale

– *regula:*

- raporturile dintre coparticipanți sunt guvernate de *principiul independenței procesuale*, potrivit căruia actele de procedură, apărările și concluziile unuia dintre coparticipanți nu le pot profita celorlalți și nici nu îi pot prejudicia [art. 60 alin. (1) C.proc.civ.].

– *excepția:*

- dacă, prin natura raportului juridic sau în temeiul unei dispoziții legale, efectele hotărârii se întind asupra tuturor reclamanților sau pârâților, actele de procedură îndeplinite numai de unii dintre ei sau termenele procedurale încuvințate unora dintre ei pentru îndeplinirea actelor de procedură vor profita și celorlalți [art. 60 alin. (2) teza I C.proc.civ.];
- dacă actele de procedură ale unora dintre coparticipanți sunt potrivnice actelor făcute de către ceilalți coparticipanți, atunci se va ține cont de actele cele mai favorabile [art. 60 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];

- *aplicații:*

a) cazul în care între coparticipanți există raporturi obligaționale de solidaritate sau de indivizibilitate;

De exemplu:

- efectele aditerii apelului sau a recursului declarat de unul dintre coparticipanți se vor extinde și asupra coparticipanților care nu au introdus apel sau recurs ori ale căror cereri de apel sau de recurs au fost respinse fără a fi cercetate în fond (ca tardive, anulate ca netimbrate, ca neregulat introduse etc.);
- însă consecințele respingerii căii de atac (*de exemplu*, plata cheltuielilor de judecată) vor fi suportate numai de coparticipantul care a exercitat-o, întrucât nu mai este vorba despre acte favorabile.

b) dacă litigiul are ca obiect un drept real principal ce poartă asupra unui bun despre care se afirmă că aparține coparticipanților în coproprietate;

De exemplu:

- dacă un imobil este revendicat de două persoane, care pretind că sunt coproprietare ale imobilului, iar instanța respinge cererea de chemare în judecată, apelul sau, după caz, recursul uneia va profita și celeilalte, în cazul în care va fi admis.

c) cazurile prevăzute de lege, indiferent de natura raportului juridic substanțial dintre coparticipanți;

De exemplu:

- în materie de perimare, potrivit art. 419 C.proc.civ., cererea de perimare introdusă de un coparticipant sau actul de procedură care întrerupe termenul de perimare al unuia dintre coparticipanți folosește și celorlalți.

Precizare:

Dacă natura raportului juridic substanțial dintre coparticipanți nu ar justifica extinderea efectelor actelor utile ale unora asupra celorlalți și nici nu ar exista vreo dispoziție legală specială în acest sens, se va aplica principiul independenței procesuale; *de exemplu*, în cazul în care obligația debitorilor chemați în judecată este conjunctă (divizibilă), nu se mai justifică extinderea efectelor aditerii căii de atac exercitate de către unul dintre codebitori și asupra celorlalți codebitori care au avut calitatea de pârâți.

– *alte efecte ale coparticipării procesuale:*

- atunci când coparticipanții au aceleași interese, ei pot avea un singur mandatar, caz în care se va comunica o singură copie de pe cererea de chemare în judecată sau de pe întâmpinare [art. 149 alin. (1) C.proc.civ.];
- dacă unii dintre coparticipanți nu s-au prezentat înaintea instanței ori nu au îndeplinit un act de procedură în termen, ei vor fi totuși citați în continuare [art. 60 alin. (3) C.proc.civ.];
- actele de procedură făcute în interes comun sau împotriva coparticipanților cu aceleași interese sunt supuse unei singure taxe judiciare de timbru;
- coparticipanții vor suporta cheltuielile de judecată, dacă este cazul, în funcție de interesul fiecăruia sau de natura raportului juridic dintre ei, fie în mod egal, fie proporțional, fie solidar (art. 455 C.proc.civ.), cu mențiunea că, în caz de partaj

	judiciar, cheltuielile de judecată se vor suporta proporțional cotei-părți care revine fiecărui coparticipant; • în caz de coparticipare procesuală, intimatul este în drept, după împlinirea termenului de apel, să declare în scris apel împotriva altui intimat sau a unei persoane care a figurat în primă instanță și care nu este parte în apelul principal, dacă acesta din urmă ar fi de natură să producă consecințe asupra situației sale juridice în proces (art. 473 C.proc.civ.); aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător și în cazul recursului provocat [art. 491 alin. (1) C.proc.civ.] etc.
Încetarea coparticipării procesuale	– coparticiparea procesuală existentă la judecata în primă instanță poate continua și la judecata în căile de atac sau <i>poate să ia sfârșit</i> în cazul în care: • numai unul dintre coparticipanți exercită calea de atac, ceilalți achiesând la hotărârea instanței sau neatacând-o în termenul prevăzut de lege; Dacă numai unul dintre coparticipanți formulează, în termenul prevăzut de lege, calea de atac, ceilalți coparticipanți exercitând-o tardiv, este posibil să existe o coparticipare procesuală și la judecata căii de atac, în temeiul art.60 alin. (3) C.proc.civ., însă, se va invoca excepția de tardivitate, care se va rezolva înainte de soluționarea fondului, iar după admiterea acestei excepții, coparticiparea procesuală va înceta. • cererea de exercitare a căii de atac este introdusă numai împotriva unuia dintre coparticipanți. <i>Exemple:</i> ▪ doi creditori care au împrumutat cu o sumă de bani pe un debitor solicită obligarea acestuia la restituirea sumei, iar hotărârea prin care s-a respins cererea de chemare în judecată este apelată numai de unul dintre ei, respectiv în apelul declarat împotriva hotărârii prin care s-a admis cererea este chemat în calitate de intimat numai unul dintre cocreditori; ▪ creditorul îi cheamă în judecată atât pe debitorul principal, cât și pe cel care a garantat datoria acestuia, iar apelul este introdus, după caz, numai de unul dintre cei doi pârâți sau numai împotriva unuia dintre cei doi pârâți etc.

3. Participarea terților la judecată

3.1. Considerații introductive

Noțiunea de terți	1. <i>persoanele complet străine de proces (penitus extranei);</i> 2. <i>persoanele care sunt introduse într-un proces în curs de desfășurare și care, din acel moment, devin și ele părți, fiind însă denumite, în continuare, terți (uneori terți intervenienți sau chiar intervenienți), spre a fi deosebite de părțile inițiale (reclamantul și pârâtul).</i>
Forme	– Codul de procedură civilă reglementează: 1. <i>intervenția voluntară</i> (art. 61-67 C.proc.civ.); 2. <i>patru forme de intervenție forțată:</i> • chemarea în judecată a altei persoane (art. 68-71 C.proc.civ.); • chemarea în garanție (art. 72-74 C.proc.civ.);

	• arătarea titularului dreptului (art. 75-77 C.proc.civ.); • introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane (art. 78-79 C.proc.civ.).
Precizări	– spre deosebire de dispozițiile legale care stabilesc dreptul terțelor persoane de a interveni într-un proces în curs de desfășurare ori de câte ori au interes, atragerea unui terț la judecată din inițiativa reclamantului sau a pârâtului (intervenția forțată) nu este permisă decât în cazurile expres prevăzute de lege; • nu poate fi introdus forțat într-un litigiu orice terț care ar avea posibilitatea să intervină voluntar, deoarece intervenientul voluntar își apără de bunăvoie propriile interese, în timp ce intervenientul forțat este chemat fie să recunoască dreptul unei părți din proces, fie să se constate că nu are niciun drept asupra părții care l-a introdus în proces; • pot exista și alte situații, în afara celor vizate de art. 68-77 C.proc.civ., în care ar exista interesul ca un terț să fie introdus în proces la cererea uneia dintre părți, însă, în lipsa unui text de lege expres, o eventuală cerere în acest sens ar urma să fie respinsă ca inadmisibilă; • introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane în temeiul dispozițiilor art. 78-79 C.proc.civ. nu poate fi dispusă decât în cazurile expres prevăzute de lege, precum și în cadrul procedurii necontencioase; – participarea terților la judecată nu trebuie confundată cu instituția conexării pricinilor (art. 139 C.proc.civ.), nici cu coparticiparea procesuală subiectivă și nici cu modificarea cererii de chemare în judecată (art. 204 C.proc.civ.) prin introducerea în cauză a unui nou/alt pârât; • oricare dintre formele participării terților la judecată implică existența unui singur proces în curs de desfășurare, în cadrul căruia se formulează <i>cereri incidente</i> (de intervenție voluntară sau forțată), nefiind vorba de mai multe cereri conexe și nici de o singură cerere de chemare în judecată în care figurează, eventual, după întregirea sau modificarea acesteia, mai mulți reclamânți sau mai mulți pârâți.

3.2. Intervenția voluntară

Noțiune	– este acea formă de participare a terțelor persoane la judecată ce constă în introducerea unui terț, din propria sa inițiativă, într-un proces aflat în curs de judecată, pentru a-și apăra un drept propriu sau pentru a sprijini apărarea uneia dintre părțile din acel proces; – intervenția voluntară prezintă două elemente definitorii: • existența unui proces civil în curs de judecată; Intervenția voluntară ar fi inadmisibilă atunci când, înainte de formularea ei, s-a pronunțat hotărârea în litigiul respectiv sau acesta din urmă a fost stins ca urmare a unui act procesual de dispoziție (desistarea reclamantului, achiesarea pârâtului la toate pretențiile reclamantului, încheierea unei tranzacții judiciare) ori a intervenit perimarea. • introducerea unui terț, din inițiativa acestuia, în procesul respectiv; – terțul trebuie să justifice întotdeauna un interes propriu, indiferent de felul intervenției [art. 61 alin. (1) C.proc.civ.], interesul fiind o condiție ce trebuie îndeplinită
---------	---

pentru exercitarea oricărei forme concrete de manifestare a acțiunii civile, deci și a intervenției voluntare;

– cererea de intervenție voluntară poate fi formulată de:

- orice terț care ar putea fi prejudiciat în vreun fel de hotărârea ce ar urma să se pronunțe într-o pricină sau care pretinde un drept propriu, în strânsă legătură cu obiectul acelei pricini;
- cei care sunt considerați a fi reprezentați în proces (de exemplu, creditorii chirografari ai părților), deoarece, în realitate, ei nu sunt părți, ci numai hotărârea care se va pronunța le va fi opozabilă;
- reprezentantul legal sau convențional al unei părți, care nu acționează în nume propriu, fiind deci un terț față de pretenția supusă judecătii;

– cererea de intervenție voluntară nu poate fi formulată de o persoană care are deja calitatea de parte în acel proces.

Există situații în care s-ar putea discuta dacă ar fi admisibilă intervenția voluntară formulată de o persoană care este ori a fost parte în procesul respectiv:

- atunci când cererea de chemare în garanție, în raport cu soluția dată cererii principale, a fost respinsă ca lipsită de obiect sau de interes, la judecarea apelului declarat numai cu privire la raporturile juridice dintre reclamant și pârât, se poate formula o cerere de intervenție voluntară accesorie de către persoana chemată în garanție la judecata în primă instanță;
- în ipoteza în care reclamantul își formulează pretenția împotriva mai multor pârâți, însă, până a se intra în dezbaterile fondului, renunță la judecată față de unul dintre pârâți, acesta va putea să intervină voluntar, deoarece, în momentul introducerii cererii de intervenție, nu mai are calitatea de parte în procesul respectiv, independent de voința lui;
- dacă se revendică un bun și pârâtul cheamă în garanție persoana care i-a vândut bunul respectiv, iar aceasta din urmă dorește să obțină pentru sine bunul ce formează obiectul litigiului, invocând rezoluțiunea sau nulitatea contractului pe care l-a încheiat cu pârâtul, trebuie să i se recunoască dreptul de a introduce o cerere de intervenție voluntară principală, având în vedere că între reclamant și terțul chemat în garanție de către pârât nu se stabilesc raporturi procesuale directe;
- dacă procesul continuă fără una dintre părți din cauza atitudinii acesteia (de exemplu, unul dintre pârâți a achiesat la pretențiile reclamantului, o parte a achiesat la hotărâre sau nu a exercitat și ea calea de atac în termenul prevăzut de lege etc.), intervenția voluntară a persoanei respective este inadmisibilă.

Forme

1. *intervenție voluntară principală* – când terțul invocă un drept propriu;
2. *intervenție voluntară accesorie* – când terțul apără drepturile uneia dintre părți.

Intervenția voluntară principală

Noțiuni

- intervenția este principală, când intervenientul pretinde pentru sine, în tot sau în parte, dreptul dedus judecătii sau un drept strâns legat de acesta [art. 61 alin. (2) C.proc.civ.];
- este cererea prin care un terț solicită introducerea sa într-un proces în curs de judecată, pentru a i se recunoaște sau stabili un drept propriu.

Trăsăturile intervenției voluntare principale

- este o veritabilă cerere de chemare în judecată, îndreptată împotriva părților inițiale, deci atât împotriva reclamantului, cât și a pârâtului;
- poate fi făcută și atunci când terțul pretinde pentru sine, în tot sau în parte, dreptul dedus judecării prin cererea reconvențională sau un drept strâns legat de acesta, deoarece art. 61 alin. (2) C.proc.civ. nu face nicio distincție sub acest aspect;
- este o cerere incidentală;
- constituie un incident procedural ce determină lărgirea cadrului procesual, de regulă, din punct de vedere al părților, însă, atunci când dreptul invocat de terț este diferit de cel pretins de reclamantul inițial, și sub aspectul obiectului litigiului;
- presupune invocarea de către un terț a unui drept propriu, fără însă a fi necesar să existe identitate între dreptul pretins de terț și dreptul ce formează obiectul cererii de chemare în judecată; este suficient ca între cele două drepturi subiective să existe o „strânsă legătură”, deci o legătură suficientă, care să justifice rezolvarea împreună a celor două cereri; în caz contrar, intervenția voluntară principală este inadmisibilă.

Admisibilitatea cererii de intervenție voluntară principală

- *ca regulă* generală, intervenția voluntară principală este admisibilă în orice proces civil, legea nelimitând formularea cererii la anumite materii;
- *prin excepție*, cererea de intervenție voluntară se consideră *inadmisibilă*:

- în pricinile cu caracter strict personal, cum ar fi: desfacerea sau desființarea căsătoriei, punerea sub interdicție sau ridicarea interdicției, în materie de adopție etc.;

În cazul acțiunii în tăgăduirea paternității, soluția trebuie nuanțată, deoarece această acțiune poate fi introdusă nu numai de soțul mamei, ci și de mamă, tatăl biologic, precum și de copil.

De asemenea, atunci când, în litigiul declanșat printr-o cerere cu caracter strict personal, părțile formulează și cereri accesorii sau incidentale care nu au un astfel de caracter, intervenția voluntară principală devine admisibilă dacă vizează pretențiile formulate în cererile accesorii sau incidentale (*spre exemplu*, dacă într-un proces de divorț se solicită și partajarea bunurilor dobândite în timpul căsătoriei, o terță persoană ar putea să intervină pentru a-și valorifica un drept cu privire la un anumit bun supus împărțelii).

- în litigiile individuale de muncă (conflictele de drepturi), întrucât o altă persoană nu poate cere să i se stabilească drepturi decurgând dintr-un raport de muncă în care subiect este persoana ce figurează ca parte în cererea principală, caracterul personal al raportului de muncă impunând o asemenea soluție;

Practică judiciară:

Legea nr. 554/2004 nu cuprinde norme speciale privind cererea de intervenție principală. Astfel cum a statuat deja Înalta Curte în practica sa, nicio prevedere a legii contenciosului nu îngrădește dreptul terților de a interveni în proces și nu induce ideea unei incompatibilități între normele Codului de procedură civilă ce guvernează această instituție și specificul raporturilor de drept administrativ. În analiza condițiilor de admisibilitate a intervenției voluntare, principale sau accesorii, se impune însă luarea în considerare a specificului raporturilor de drept administrativ. Obiectul litigiului principal se referă la raportul de serviciu al

reclamantelor, privind obligarea părților la plata unor despăgubiri materiale, reprezentând diferența dintre drepturile salariale primite și cele cuvenite, susținând o interpretare și aplicare eronată a Legii nr. 71/2015 și O.U.G. nr. 20/2016, despăgubiri actualizate cu indicele de inflație, precum și la plata dobânzilor legale, calculate de la scadență și până la plata efectivă.

Potrivit doctrinei, în litigiile de muncă (conflicte de drepturi și conflicte de interese) nu este admisibilă intervenția voluntară principală, însă o astfel de soluție privește numai litigiile individuale de muncă. Or, în speță, litigiul principal nu privește un litigiu individual de muncă și care să impună o soluție de inadmisibilitate a cererii de intervenție voluntară principală.

Referitor la condiția interesului recurenței în formularea cererii de intervenție principală, față de refuzul ministerului de a emite ordine de salarizare în aplicarea unei legislații cu aplicabilitate generală, *erga omnes*, se constată că intervenienta urmărește realizarea acelorași drepturi salariale deduse judecătii prin cererea principală, context în care este dovedit în cauză interesul său de a interveni. Este îndeplinită și legătura care trebuie să existe între cererea principală și cererea de intervenție principală. Prin cererea de intervenție voluntară principală, intervenienta pretinde acordarea acelorași drepturi solicitate de reclamante, în motivare invocând aceleași susțineri expuse de părțile indicate, precum și aceleași temeuri de drept care au stat la baza formulării acțiunii. Astfel, în cazul în care se admite acțiunea principală, intervenienta trebuie să beneficieze de aceleași drepturi, ministerul urmând să fie obligat la emiterea ordinelor de salarizare în aplicarea Legii nr. 71/2015 și O.U.G. nr. 20/2016 (ICCJ, *s. cont. adm. și fisc.*, dec. nr. 47/2018, www.scj.ro).

- dacă se formulează în legătură cu soluționarea unor incidente procedurale, precum abținerea, recuzarea, strămutarea, conflictul de competență, perimarea etc., deoarece, în astfel de situații, nu se discută fondul drepturilor supuse judecătii prin cererea principală, astfel încât terțul nu le-ar putea pretinde pentru sine în cadrul procedurii specifice de soluționare a acestor incidente;
- în materie posesorie, întrucât, prin cererile posesorii, se urmărește apărarea unei situații de fapt, de care legea leagă o serie de consecințe juridice, așa încât litigiile posesorii nu pun în discuție drepturi subiective civile.

Condițiile de formă ale cererii de intervenție voluntară principală

– cererea de intervenție voluntară principală trebuie făcută în forma prevăzută pentru cererea de chemare în judecată [art. 62 alin. (1) C.proc.civ.], cu respectarea prevederilor art. 194 C.proc.civ., precum și a celor ale art. 149 alin. (1) C.proc.civ. (care reglementează numărul de exemplare necesare ale cererii de intervenție), art. 150 C.proc.civ. (privind înscrisurile anexate cererii de intervenție), art. 151 C.proc.civ. (referitoare la cererea formulată prin reprezentant) și art. 152 C.proc.civ. (privind cererea care are o denumire greșită); fiind vorba de o cerere incidentală, conținutul acesteia trebuie să se refere și la cererea principală;

– cererea de intervenție voluntară principală este supusă taxei judiciare de timbru după regulile aplicabile obiectului cererii, dacă aceasta ar fi fost exercitată pe cale principală [art. 34 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013];

– fiind o cerere incidentală, cererii de intervenție voluntară principală nu îi sunt aplicabile prevederile art. 200 C.proc.civ. privind regularizarea cererii de chemare în judecată (art. 12¹ din Legea nr. 76/2012).

Termenul în care poate fi formulată cererea de intervenție voluntară principală

– intervenția voluntară principală se poate face numai *în fața primei instanțe* și înainte de închiderea dezbaterilor în fond [art. 62 alin. (2) C.proc.civ.], chiar și atunci când instanța a amânat pronunțarea;

Acest moment se determină conform art. 394 C.proc.civ. (declarația pe care o face în acest sens președintele completului de judecată, după concluziile pe fond ale părților, atunci când instanța consideră că este lămurită și urmează a se retrage în vederea deliberării).

Regulile de drept comun în materia intervenției voluntare principale nu fac vreo distincție în funcție de natura litigiului și fac referire generic la închiderea dezbaterilor în fond, iar nu la închiderea dezbaterilor asupra unei probleme ce urmează a fi soluționată printr-o încheiere premergătoare hotărârii de fond. Astfel, într-un proces de partaj, cererea de intervenție voluntară principală poate fi introdusă și după pronunțarea încheierii de admitere în principiu prevăzute de art. 985 C.proc.civ., până la închiderea dezbaterilor ce preced hotărârea finală de partaj.

– intervenția voluntară principală se poate face și *în instanța de apel*, însă numai cu acordul expres al părților [art. 62 alin. (3) C.proc.civ.];

- dacă la judecata în primă instanță au existat mai mult de două părți, dar numai unele au fost atrase la judecata în apel, este nevoie doar de acordul acestora din urmă, însă terțul intervenient nu se va putea prevala de hotărârea pe care o va obține și față de părțile pentru care hotărârea apelată a rămas definitivă în primă instanță;

- atunci când se depune o cerere de intervenție principală direct în apel, iar părțile inițiale nu sunt prezente la termenul respectiv, instanța trebuie să amâne cauza, dispunând comunicarea cererii de intervenție către celelalte părți, conform art. 64 alin. (1) C.proc.civ., cu mențiunea de a-și preciza poziția procesuală, în sensul expri-mării sau nu a acordului față de cererea de intervenție;

- terțul poate să intervină în apel, până la închiderea dezbaterilor de fond înaintea instanței de apel;

– intervenția voluntară principală este *inadmisibilă*:

- în recurs;
 - în căile de atac de retractare (contestație în anulare și revizuire);
- în cazul *rejudecării fondului după casare*, se disting următoarele situații:

- în cazul *casării cu reținere*, cererea este inadmisibilă, indiferent dacă a fost recurată o hotărâre pronunțată în apel sau o sentință nesupusă apelului [pentru a nu se răpi părților dublul grad de jurisdicție și pentru că nu există un text de lege similar art. 62 alin. (3) C.proc.civ., care să justifice acest lucru];

- în cazul *casării cu trimitere* la instanța de apel care a pronunțat hotărârea recurată sau la instanța de apel competentă, cererea intervenientului voluntar principal poate fi primită numai cu acordul expres al părților din apel (într-o astfel de ipoteză,

rejudecarea fondului echivalează cu o judecată în apel, fiind deci guvernată de dispozițiile legale din materia apelului);

- în cazul *casării cu trimitere* pentru necompetența atât a instanței de apel, cât și a primei instanțe, cererea de intervenție voluntară principală poate fi depusă până la închiderea dezbaterilor (rejudecarea fondului după casare echivalează cu o judecată în primă instanță);
- în cazul *casării cu trimitere* într-o pricină în care, potrivit legii, hotărârea primei instanțe nu este supusă apelului, cererea de intervenție voluntară principală poate fi depusă până la închiderea dezbaterilor;

– în cazul *rejudecării fondului ca urmare a admiterii contestației în anulare*, intervenția voluntară principală este admisibilă exclusiv în acele situații în care obiectul căii extraordinare de atac l-a constituit o hotărâre pronunțată în primă instanță sau în apel;

– în cazul *rejudecării fondului ca urmare a admiterii revizuirii*, cererea de intervenție voluntară:

- este admisibilă în cazul în care s-a atacat o hotărâre de primă instanță (rămasă definitivă prin neapelare), terțul putându-și formula pretențiile până la închiderea dezbaterilor;
- este admisibilă în cazul în care s-a atacat o hotărâre pronunțată în apel, numai dacă părțile convin în acest sens;
- este inadmisibilă în cazul în care s-a cerut revizuirea unei hotărâri pronunțate de o instanță de recurs;

Este posibil să nu existe o rejudecare a fondului, deși cererea de revizuire s-a admis, *spre exemplu*, în cazul motivului prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. – contrarietatea de hotărâri; într-o asemenea situație, terțul are deschisă numai calea unei cereri principale.

Admiterea în principiu a cererii de intervenție voluntară principală

– etapa analizei admisibilității în principiu a cererilor de intervenție voluntară este obligatorie;

– înainte de a analiza admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție, instanța trebuie să le comunice părților inițiale cererea de intervenție voluntară formulată de terț, împreună cu copii de pe înscrisurile care o însoțesc [art. 64 alin. (1) C.proc.civ.]; comunicarea se va face indiferent de momentul la care terțul a depus cererea (atât în cazul în care cererea a fost depusă între termenele de judecată, cât și atunci când terțul intervine chiar la unul dintre termenele de judecată);

– instanța se va pronunța asupra admisibilității în principiu a cererii de intervenție numai după ascultarea celui care intervine și a părților inițiale [art. 64 alin. (2) C.proc.civ.];

– în cadrul discutării admisibilității în principiu, instanța de judecată va trebui să verifice:

- dacă sunt întrunite condițiile de admisibilitate prevăzute de lege, respectiv: dacă terțul justifică un interes și pretinde un drept propriu (dreptul dedus judecății sau un drept strâns legat de cel pretins de către reclamant); dacă există o legătură suficientă între cererea principală și cererea de intervenție, care să justifice soluționarea împreună a celor două cereri; dacă terțul a formulat cererea sa înăuntrul termenului prevăzut de lege; pentru ipoteza în care terțul își formulează pretenția în

instanța de apel, instanța va trebui să verifice dacă părțile cu privire la care se judecă apelul respectiv sunt de acord cu primirea cererii (acord expres); dacă, în raport cu natura litigiului dintre părțile inițiale, ar fi admisibilă o intervenție voluntară principală etc.;

- dacă cererea de intervenție îndeplinește condițiile (generale) de exercitare ale acțiunii civile;
- în ce măsură sunt îndeplinite condițiile de formă ale cererii de intervenție prevăzute de art. 194 C.proc.civ.;
- condițiile extrinseci ale cererii de intervenție voluntară principală referitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru (cu posibilitatea acordării unui termen în vederea achitării taxei de timbru, această soluție rezultând din dispozițiile art. 33 și ale art. 39 din O.U.G. nr. 80/2013), la dovada calității de reprezentant etc.;

Instanța are posibilitatea să se pronunțe în ședință de îndată asupra admisibilității cererii de intervenție voluntară, după luarea concluziilor terțului intervenient și ale părților, sau să rămână în pronunțare asupra acestei chestiuni litigioase, putând chiar și să amâne pronunțarea cel mult 15 zile, potrivit art. 396 alin. (1) C.proc.civ.

– asupra admisibilității în principiu a intervenției voluntare principale, instanța de judecată se va pronunța printr-o *încheiere interlocutorie motivată* [art. 64 alin. (2) C.proc.civ.], putând da una dintre următoarele soluții:

- va admite în principiu cererea terțului;
- va respinge ca inadmisibilă cererea terțului;
- va dispune anularea sau respingerea cererii de intervenție pentru neîndeplinirea vreuneia dintre condițiile de formă cerute de lege sau a altei condiții extrinseci ce caracterizează orice cerere cu natură juridică de cerere de chemare în judecată;

– încheierea prin care prin care instanța se pronunță asupra admisibilității în principiu, *indiferent de soluția pronunțată*, nu se poate ataca decât *odată cu fondul*, fiind supusă aceleiași căi de atac ce poate fi exercitată împotriva hotărârii de fond [art. 64 alin. (3) C.proc.civ.];

– interesul exercitării căii de atac aparține:

- *terțului* care a formulat cererea de intervenție voluntară principală, atunci când aceasta a fost *respinsă ca inadmisibilă*, cu mențiunea că acesta are și posibilitatea de a reitera pretenția sa printr-o cerere de chemare în judecată formulată pe cale principală, neexistând riscul de a se opune autoritatea de lucru judecat, întrucât cererea sa de intervenție nu a fost soluționată pe fond;
- *părților inițiale*, atunci când cererea de intervenție a fost *admisă în principiu*;

– în cazul admiterii căii de atac exercitate împotriva încheierii prin care instanța a respins ca inadmisibilă cererea de intervenție, hotărârea pronunțată este *desființată de drept*, iar cauza se va *rejudeca* de instanța în fața căreia s-a formulat cererea de intervenție de la momentul discutării admisibilității în principiu a acesteia [art. 64 alin. (4) C.proc.civ.].

Efectele introducerii cererii de intervenție voluntară principală

– efectele cererii de intervenție se produc numai *în cazul admiterii în principiu a acesteia*;

În cazul în care cererea de intervenție voluntară principală este respinsă ca inadmisibilă, terțul are posibilitatea de a-și valorifica pretenția pe calea unei cereri principale, situație în care nu ar putea fi dispusă conexarea acestei cereri cu aceea care formează obiectul judecății în care cererea de intervenție a fost respinsă ca inadmisibilă, deoarece, în caz contrar, s-ar permite eludarea dispozițiilor legale referitoare la admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție.

– aceste efecte sunt următoarele:

- investirea instanței cu judecarea pretenției terțului intervenient;
- prorogarea legală de competență, dacă este cazul (art. 123 C.proc.civ.);
- terțul intervenient dobândește calitatea de parte în proces, cu toate consecințele ce decurg din această calitate;
- dreptul subiectiv pretins de terț devine un drept litigios;
- întreruperea prescripției extinctive de la data introducerii cererii de intervenție voluntară principală, iar nu de la data pronunțării încheierii de încuviințare în principiu a acesteia.

Procedura de judecată a cererii de intervenție voluntară principală

– după admiterea în principiu a cererii de intervenție, instanța va stabili un termen în care trebuie depusă *întâmpinarea* de către părțile inițiale [art. 65 alin. (3) C.proc.civ.], depunerea *întâmpinării* la cererea de intervenție voluntară principală fiind obligatorie;

– oricare dintre părțile inițiale ar putea să formuleze și o *cerere reconvențională* (pentru pretenții derivând din același raport juridic sau strâns legate de cererea de intervenție), deoarece intervenția voluntară principală este o adevărată cerere de chemare în judecată, în care poziția de reclamant este deținută de către terțul intervenient, iar cea de pârât revine părților inițiale; sub sancțiunea decăderii, cererea reconvențională se depune odată cu *întâmpinarea* [art. 209 alin. (4) C.proc.civ.], în termenul stabilit de instanță pentru depunerea *întâmpinării*;

– din momentul admiterii în principiu a cererii de intervenție voluntară principală, *terțul devine parte în proces* [art. 65 alin. (1) C.proc.civ.], având o poziție independentă față de reclamantul sau de pârâtul din cererea prin care s-a declanșat procesul respectiv, cu următoarele *consecințe*:

- intervenientul va prelua procedura în starea în care aceasta se află în momentul admiterii intervenției, având posibilitatea de a solicita *administrarea de probe* prin cererea de intervenție sau cel mai târziu până la primul termen de judecată ulterior admiterii cererii de intervenție [art. 65 alin. (2) teza I C.proc.civ.];
- de la momentul la care terțul a devenit parte în proces, toate actele de procedură se vor îndeplini și față de el [art. 65 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];

Terțul nu va putea să solicite refacerea unora dintre actele de procedură îndeplinite anterior intervenției ori să invoce nulitățile relative acoperite între timp. Probele aflate la dosar, deși au fost administrate în contradictoriu numai cu părțile inițiale, sunt opozabile terțului intervenient, așa încât acesta nu va putea solicita readministrarea lor (spre exemplu, reaudierea unui martor, refacerea unei expertize etc.);

- legea nu prevede obligativitatea comunicării către terțul intervenient a unor copii de pe actele aflate la dosar (cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, înscrierile depuse de părțile inițiale etc.), astfel că terțul urmează să și le procure singur;
 - intervenientul principal poate formula și cereri de intervenție forțată (cerere de chemare în judecată a altor persoane sau de chemare în garanție, nu însă și o cerere de arătare a titularului dreptului, deoarece aceasta din urmă poate fi formulată numai de către pârât); aceste cereri pot fi depuse de intervenientul principal cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe [art. 68 alin. (2) și art. 73 alin. (2) C.proc.civ.];
 - *ca regulă*, cererea de intervenție voluntară principală *se judecă odată cu cererea principală* [art. 66 alin. (1) C.proc.civ.];
 - cererea de intervenție *poate fi disjunsă* pentru a fi judecată separat, atunci când judecata cererii principale ar fi întârziată de soluționarea cererii incidentale și nu există identitate de obiect, nici măcar parțială, între cele două cereri [art. 66 alin. (2) C.proc.civ.]:
 - măsura disjungerii, lăsată de legiuitor la aprecierea suverană a instanței, se ia printr-o *încheiere* care, având caracterul unui act pentru mai buna administrare a justiției, nu este susceptibilă de control judiciar (art. 465 C.proc.civ.);
 - în cazurile în care se dispune disjungerea de cererea principală, pentru cererea de intervenție voluntară principală se va constitui un *dosar separat*, care va fi repartizat aceluiași complet, pentru respectarea principiului continuității [art. 111 alin. (4) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești];
 - ulterior disjungerii, instanța rămâne competentă să soluționeze cererea de intervenție, deoarece efectul prorogării legale de competență subzistă;
 - cererea de intervenție *nu se poate disjunge*, fiind soluționată în mod obligatoriu împreună cu cererea principală [art. 66 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]:
 - în cazul în care terțul pretinde pentru sine, în tot sau în parte, însuși dreptul dedus judecății prin cererea principală;
 - dacă judecata cererii de intervenție ar fi întârziată de cererea principală;
 - soluționarea cererii de intervenție voluntară principală:
 - în cazul în care cererea de chemare în judecată și cererea de intervenție voluntară principală s-au soluționat împreună, se pronunță o *singură hotărâre*, care va fi opozabilă tuturor părților; intervenientul voluntar principal va putea să exercite căile de atac prevăzute de lege, fiind fără relevanță dacă hotărârea respectivă este sau nu atacată și de una dintre părțile inițiale;
 - în cazul în care cererea de intervenție a fost disjunsă, se vor pronunța *hotărâri diferite* în fiecare dosar în parte; terțul va putea să exercite căile de atac prevăzute de lege doar împotriva hotărârii prin care a fost soluționată cererea sa de intervenție;
- Soluțiile care pot fi pronunțate cu privire la cererea de intervenție voluntară principală**
- 1. atunci când cererea de chemare în judecată și cererea de intervenție voluntară au același obiect, pot fi date următoarele soluții:**
- poate fi admisă în întregime cererea de chemare în judecată și respinsă în întregime cererea de intervenție voluntară principală și invers (nu pot fi admise în întregime ambele cereri, deoarece se exclud reciproc);
 - pot fi respinse ambele cereri;

	• ambele cereri pot fi admise numai în parte; • una dintre cereri poate să fie admisă în parte, iar cealaltă respinsă; 2. atunci când identitatea de obiect dintre cererea principală și cea incidentală este <i>numai parțială</i>, soluțiile pot fi următoarele: • respingerea ambelor cereri; • admiterea în parte atât a cererii de chemare în judecată, cât și a cererii de intervenție voluntară principală; • respingerea unei cereri și admiterea integrală sau în parte a celeilalte cereri; • admiterea în întregime a unei cereri și admiterea în parte a celeilalte cereri. 3. atunci când între pretenția reclamantului inițial și cea a terțului intervenient există doar o <i>legătură de conexitate</i>, fără a exista și identitate de obiect, nici măcar parțială, soluțiile pot fi: • cele indicate anterior; • admiterea în întregime atât a cererii de chemare în judecată, cât și a cererii de intervenție voluntară principală. 4. atunci când după încuviințarea în principiu, <i>se stinge judecata referitoare la pretenția din cererea introductivă de instanță, fără a se pronunța o hotărâre de fond</i>, intervenția principală va fi judecată [art. 66 alin. (4) C.proc.civ.]; • cererea de intervenție își păstrează caracterul incidental, astfel încât subzistă, în privința sa, efectul prorogării legale de competență, inclusiv în situația în care cauzele de stingere existau la data introducerii cererii de chemare în judecată (art. 123 C.proc.civ.); • o rezervă trebuie făcută pentru situația în care cererea principală este respinsă ca inadmisibilă, pe motiv că ar fi de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau este respinsă ca nefiind de competența instanțelor române, deoarece, nefiind competentă să judece cererea principală, instanța nu devine competentă nici în privința cererii incidentale.
Intervenția voluntară accesorie	Noțiune – intervenția este accesorie, când sprijină numai apărarea uneia dintre părți [art. 61 alin. (3) C.proc.civ.]; – este cererea prin care un terț ce justifică un interes solicită introducerea sa într-un litigiu în curs de desfășurare, pentru a sprijini apărarea uneia dintre părți. Trăsăturile intervenției voluntare accesorii – are un scop limitat, deoarece terțul nu invocă o pretenție proprie și nu urmărește obținerea unei hotărâri prin care părțile inițiale să fie condamnate față de el, ci tinde, prin apărărilor pe care le face, ca instanța să pronunțe o soluție în favoarea părții pentru care a intervenit; – ca natură juridică, este o simplă apărare; – constituie o cerere incidentală prin care se lărgeste cadrul procesual numai sub aspectul părților, nu și al obiectului litigiului; – intervenientul accesoriu trebuie să justifice întotdeauna <i>un interes propriu</i>, distinct de cel al părții pe care o apără, adică să urmărească obținerea unui folos pentru sine, iar nu numai pentru partea a cărei poziție o susține;

- este vorba de un interes actual pentru a preveni un prejudiciu eventual;
- interesul intervenientului accesoriu poate să fie nu numai de ordin patrimonial, ci este suficient și un interes moral;
- un interes colectiv poate justifica o intervenție voluntară accesorie într-un litigiu în care ar fi vorba de interese individuale ale părților inițiale, însă numai pentru situațiile în care o dispoziție legală expresă conferă legitimare procesuală grupului (*de exemplu*, cazul sindicatelor, al asociațiilor de consumatori sau al asociațiilor pentru protecția mediului).

Admisibilitatea cererii de intervenție voluntară accesorie

– *ca regulă generală*, intervenția voluntară accesorie este admisibilă în orice materie;

Spre exemplu, intervenția voluntară accesorie este admisibilă într-o contestație la executare, într-o cerere posesorie sau în litigiile individuale de muncă (dacă se contestă decizia de concediere, intervenient poate fi cel care a luat această măsură; în litigiile pentru stabilirea despăgubirilor, poate interveni salariatul care a înlesnit producerea pagubei; când s-a făcut o plată nelegală, intervenient poate fi cel care a dispus plata respectivă; sindicatul poate interveni pentru a apăra drepturile unui membru al său).

– *prin excepție*, în litigiile cu caracter strict personal, intervenția voluntară accesorie este inadmisibilă;

- cererea devine *admisibilă* în situația în care există o normă juridică specială în acest sens, precum și în situația în care intervenția ar privi o cerere accesorie sau incidentală ce nu are un caracter personal (*de exemplu*, dacă într-un proces de divorț s-a cerut și partajarea bunurilor comune).

Condițiile de formă ale cererii de intervenție voluntară accesorie

– cererea de intervenție voluntară accesorie este suficient să fie făcută în scris și să cuprindă elementele prevăzute la art. 148 alin. (1) C.proc.civ. [art. 63 alin. (1) C.proc.civ.]; fiindcă este o simplă apărare, această cerere nu trebuie să cuprindă mențiunile prevăzute de art. 194 C.proc.civ. pentru cererea de chemare în judecată; de asemenea, sunt aplicabile dispozițiile art. 148 alin. (2)-(3), art. 149 alin. (1) și art. 150-152 C.proc.civ.;

– cererea va mai cuprinde mențiuni referitoare la:

- justificarea interesului terțului;
- indicarea părții în favoarea căreia se intervine;
- individualizarea procesului în care terțul solicită să fie introdus;

– cererea de intervenție accesorie este supusă taxei judiciare de timbru prevăzute de lege pentru cererile neevaluable în bani, conform art. 27 din O.U.G. nr. 80/2013.

Termenul în care poate fi formulată cererea de intervenție accesorie

– intervenția voluntară accesorie poate fi făcută în tot cursul judecății, până la încheierea dezbaterilor [art. 63 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

– intervenția voluntară accesorie poate fi făcută și direct în căile de atac, inclusiv în căile de atac extraordinare [art. 63 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.], în tot cursul judecății, până la încheierea dezbaterilor, fără a fi solicitat acordul părților inițiale;

- cu toate acestea, în cazul recursului în interesul legii, intervenția voluntară accesorie este *inadmisibilă*, deoarece, pe de o parte, hotărârea ce se va pronunța nu va pro-

duce efecte față de părțile din proces, care, de altfel, nici nu trebuie citate, iar, pe de altă parte, interesul de a determina o jurisprudență favorabilă nu este suficient pentru a justifica o intervenție voluntară accesorie.

Admiterea în principiu a cererii de intervenție voluntară accesorie

- etapa analizei admisibilității în principiu a cererii de intervenție voluntară accesorie este obligatorie;
- prevederile art. 64 C.proc.civ., ce reglementează admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție voluntară, sunt aplicabile și în cazul intervenției voluntare accesorii;
- înainte de a analiza admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție, instanța de judecată va comunica părților inițiale cererea de intervenție, împreună cu copii de pe înscrisurile care o însoțesc;
- pentru a se pronunța asupra admisibilității cererii, instanța îl va asculta pe cel care intervine, precum și părțile inițiale;
- în cadrul analizei admisibilității în principiu a cererii de intervenție accesorie, instanța va trebui să verifice:
 - dacă terțul justifică un interes propriu;
 - dacă există legătură între cererea principală și cererea terțului;
 - dacă, în funcție de natura pricinii, cererea de intervenție voluntară accesorie ar fi admisibilă;
 - în ce măsură sunt îndeplinite și condițiile de formă ale cererii de intervenție accesorie, precum și condițiile extrinseci ale cererii referitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru, la dovada calității de reprezentant etc.;

Practică judiciară:

Din cuprinsul art. 61 alin. (1) și (2), art. 32 și art. 33 C.proc.civ. rezultă că și terțul care intervine în proces trebuie să justifice întotdeauna un interes propriu, indiferent de felul intervenției, aceasta fiind o condiție *sine qua non* pentru exercitarea oricărei forme concrete de manifestare a acțiunii civile.

Deși natura juridică a intervenției accesorii este de apărare, totuși, trebuie reținut că terțul nu devine un simplu apărător al părții în favoarea căreia a intervenit, acesta trebuind să justifice interesul personal în participarea la judecata procesului ce se desfășoară între alte persoane. Astfel, intervenientul accesoriu trebuie să exhibe un interes propriu, chiar dacă în cadrul procesului în care intervine nu pretinde un drept propriu, el trebuie să urmărească obținerea unui folos pentru sine, iar nu numai pentru partea a cărei poziție o susține. Se poate aprecia că, susținând una dintre părțile inițiale, terțul urmărește să preîntâmpine pronunțarea unei hotărâri care ar fi susceptibilă să creeze o situație de natură a-i compromite propriile drepturi. De asemenea, se reține că, dacă dreptul terțului este amenințat sau dacă prejudiciul pe care acesta l-ar putea suferi este iminent, grija sa de a preveni încălcarea dreptului sau realizarea prejudiciului îi conferă legitimare procesuală activă în formularea unei cereri de intervenție, chiar dacă interesul său nu este nici născut, nici actual.

Prin urmare, în cazul intervenției voluntare accesorii, în cazul prevenirii încălcării unui drept subiectiv amenințat sau al preîntâmpinării producerii unei pagube iminente, terțul urmărește să obțină un folos practic direct și imediat prin pronun-

țarea unei hotărâri în favoarea părții în sprijinul căreia intervine, prin care se va stabili sau se va confirma o situație ce-i conferă certitudinea că drepturile sale, conexe cu situația juridică dedusă judecății, nu vor fi afectate (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 482/2018, www.scj.ro).

– asupra încuviințării în principiu a intervenției voluntare accesorii, instanța va hotărî printr-o *încheiere interlocutorie motivată*, care are regimul juridic prevăzut de art. 64 alin. (3) și (4) C.proc.civ. pentru cererea de intervenție voluntară principală, regim juridic analizat mai sus;

– atunci când cererea de intervenție voluntară accesorie este făcută direct în recurs sau în cadrul contestației în anulare ori al revizuirii, în cazul în care aceste căi de atac de retractare sunt exercitate împotriva unor hotărâri date în recurs (sau în apel, în cazurile în care hotărârile din apel nu este supusă recursului), încheierea prin care instanța s-a pronunțat asupra admisibilității în principiu este definitivă.

Procedura de judecată a cererii de intervenție voluntară accesorie

– în ipoteza în care se încuviințează în principiu cererea de intervenție voluntară accesorie, celelalte părți au posibilitatea (nu obligația) să formuleze *întâmpinare*; aceasta poate fi făcută nu numai de partea adversă celei în favoarea căreia s-a intervenit, ci și de această din urmă parte, în măsura în care ar aprecia că intervenția accesorie este potrivnică intereselor sale;

– părțile inițiale nu pot să formuleze cerere reconvențională împotriva intervenientului accesoriu, deoarece acesta nu supune judecății o pretenție proprie;

– natura de simplă apărare a cererii sale nu permite intervenientului accesoriu să formuleze o cerere de chemare în judecată a altor persoane sau o cerere de chemare în garanție;

– în cazul în care cererea de intervenție accesorie este încuviințată în principiu, intervenientul devine parte în proces și va prelua procedura în starea în care aceasta se află în momentul încuviințării în principiu a cererii sale, iar actele de procedură ce urmează se vor îndeplini și față de el [art. 65 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

– intervenientul accesoriu va putea solicita *administrarea de probe* prin cererea de intervenție sau cel mai târziu până la primul termen de judecată ulterior admiterii cererii de intervenție [art. 65 alin. (2) C.proc.civ., text aplicabil și intervenientului accesoriu, întrucât nu face nicio distincție în acest sens];

– intervenientul accesoriu are o *poziție subordonată părții în favoarea căreia a intervenit*; astfel:

- intervenientul accesoriu poate să săvârșească numai actele de procedură care nu contravin interesului părții respective [art. 67 alin. (2) C.proc.civ.];
 - a) instanța trebuie să stabilească faptul că dovezile solicitate de intervenientul accesoriu sunt de natură a profita părții în folosul căreia acesta a intervenit;
 - b) cu respectarea aceleiași condiții, intervenientul accesoriu poate, în legătură cu pretențiile deduse judecății, să invoce excepții procesuale sau alte mijloace de apărare, chiar dacă partea pentru care a intervenit nu le-a invocat;

Prin „act potrivnic intereselor părții în favoarea căreia s-a intervenit” se înțelege orice act ce ar sprijini poziția celeilalte părți și ar duce la căderea în pretenții a părții apărute de intervenientul accesoriu.

- sancțiunea ce intervine în cazul în care terțul ar face un act de procedură potrivit intereselor părții a cărei apărare o susține va fi considerarea acestuia *ca neavenit*;
 - după admiterea în principiu, intervenientul accesoriu poate să renunțe la judecarea cererii de intervenție doar cu acordul părții pentru care a intervenit [art. 67 alin. (3) C.proc.civ.];
 - calea de atac exercitată de intervenientul accesoriu se socotește neavenită, dacă partea pentru care a intervenit nu a exercitat calea de atac, a renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.];
- cererea de intervenție accesorie *nu poate fi disjunctă* de judecarea cererii principale, ci ea se judecă întotdeauna împreună cu cererea introductivă de instanță [art. 67 alin. (1) teza I C.proc.civ.];
- deși are natura juridică a unei simple apărări, intervenția voluntară accesorie este o cerere incidentală, astfel că instanța este obligată să se pronunțe asupra acesteia *prin dispozitivul hotărârii* [art. 67 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; dacă instanța omite să se pronunțe asupra cererii de intervenție accesorie, poate fi solicitată completarea hotărârii, în condițiile art. 444 C.proc.civ.;
- hotărârea ce se va pronunța va fi *opozabilă tuturor părților din proces*, deci și intervenientului accesoriu.

Intervenientul accesoriu nu poate fi obligat prin această hotărâre judecătorească la executarea unor prestații față de părțile inițiale (exceptând eventuala sa obligare la plata cheltuielilor de judecată), dat fiind faptul că acesta, deși este parte în proces, nu este în concret parte în vreuna dintre cererile formulate în dosar de părți.

Soluțiile care pot fi pronunțate cu privire la cererea de intervenție voluntară accesorie

- depind de soluția ce se va pronunța asupra cererii de chemare în judecată, urmând a se distinge după cum terțul a intervenit în favoarea reclamantului sau a pârâtului:
- intervenția voluntară accesorie în sprijinul pârâtului se va admite dacă se respinge cererea de chemare în judecată, deoarece pârâtul nu a căzut în pretenții, așa încât apărarea terțului urmează a fi considerată utilă;
 - în cazul în care se admite cererea principală, deci când pârâtul cade în pretenții, cererea de intervenție în favoarea acestuia se va respinge ca neîntemeiată;
 - intervenția voluntară accesorie în favoarea reclamantului se va admite în situația în care instanța admite cererea de chemare în judecată, întrucât reclamantul are câștig de cauză, deci apărarea terțului i-a profitat;
 - dacă se respinge cererea principală, va trebui să fie respinsă ca neîntemeiată și intervenția în susținerea reclamantului, apărarea terțului neducând la câștigarea litigiului de către partea pentru care s-a intervenit;
- stingerea sau întreruperea judecății cu privire la cererea introductivă de instanță antrenează întotdeauna și stingerea sau întreruperea judecății cu privire la cererea de intervenție voluntară accesorie; în consecință:
- dacă reclamantul renunță la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, cererea de intervenție făcută în favoarea sa rămâne lipsită de obiect;

	• dacă pârâtul achiesează la pretențiile reclamantului, va rămâne lipsită de obiect cererea prin care terțul a intervenit în apărarea pârâtului; • dacă părțile inițiale sting litigiul printr-o tranzacție judiciară, ca regulă generală, terțul nu va putea să solicite continuarea judecării (dacă este cazul, terțul ar putea să învedereze instanței împrejurarea că părțile inițiale au încheiat tranzacția respectivă pentru a-i frauda interesele, ipoteză în care instanța va refuza să ia act de tranzacția intervenită între părțile inițiale și va continua judecata pe fond); • perimarea cererii de chemare în judecată își produce efectele și față de cererea de intervenție voluntară accesorie; – suportarea cheltuielilor de judecată: • dacă partea în sprijinul căreia a intervenit terțul cade în pretenții, numai aceasta va suporta cheltuielile de judecată avansate de adversar, nu și intervenientul accesoriu; • dacă partea care a avut câștig de cauză a făcut o serie de cheltuieli numai pentru a combate susținerile intervenientului accesoriu, acesta din urmă va fi obligat la plata cheltuielilor respective; • intervenientul accesoriu trebuie să suporte cheltuielile proprii cereri, indiferent dacă hotărârea s-a pronunțat ori nu în favoarea părții pentru care a intervenit.
--	--

3.3. Intervenția forțată

3.3.1. Chemarea în judecată a altor persoane

Noțiune	– este mijlocul procesual prin care una dintre părțile inițiale solicită introducerea în proces a unei terțe persoane care ar putea să pretindă, pe calea unei cereri separate, aceleași drepturi ca și reclamantul [art. 68 alin. (1) C.proc.civ.].
Trăsături	– terțul care este forțat să intervină prin intermediul chemării în judecată a altei persoane ar putea să își valorifice dreptul pe calea unei cereri separate sau să intervină din propria sa inițiativă în procesul <i>pendente</i>; – terțul este introdus în proces nu la cererea sa, ca în cazul intervenției voluntare, ci la cererea uneia dintre persoanele care au deja calitatea de parte în procesul respectiv (reclamantul, pârâtul sau intervenientul principal devenit parte, ca urmare a admiterii în principiu a cererii de intervenție); – prin cererea de chemare în judecată a altor persoane, terțul este forțat, din inițiativa uneia dintre părțile unui litigiu <i>pendente</i>, să își valorifice un drept pe care ar putea să îl pretindă împotriva acestora sau numai împotriva uneia dintre ele; • partea din litigiul principal nu formulează o pretenție împotriva terțului, ci, dimpotrivă, îl forțează pe terț să își valorifice o pretenție proprie împotriva părților din cererea inițială; – prin cererea de chemare în judecată a altor persoane nu se poate introduce în cauză un nou pârât; • ca efect al acestei cereri, terțul intervenient forțat nu dobândește poziția de pârât față de partea care a formulat cererea, ci pe aceea de reclamant (art. 70 C.proc.civ.) împotriva părților din procesul inițial sau numai împotriva uneia dintre ele;

- poate fi atrasă la judecată, prin intermediul acestei forme de intervenție forțată:
 - numai persoana care ar fi în măsură să invoce aceleași drepturi subiective civile ca și reclamantul;
 - persoana care poate pretinde același drept ca și pârâtul din cererea introductivă de instanță prin cererea reconvențională sau ca și intervenientul principal prin intervenția voluntară principală, atunci când au fost formulate asemenea cereri incidente în cadrul aceluiași litigiu, deoarece, în aceste din urmă cereri, pârâtul, respectiv intervenientul principal sunt reclamânți;
- nu este posibilă introducerea în proces, prin intermediul acestui mijloc procesual, a unei persoane care ar pretinde un drept similar sau doar aflat în strânsă legătură cu cel pretins de reclamant; totuși, în temeiul art. 643 alin. (3) C.civ., deși nu este vorba de același drept ca și al reclamantului, întrucât coproprietarii au câte o cotă-parte diferită din același drept, în situația în care posesorul unui imobil este chemat în judecată de unul dintre coproprietari, el poate să-l introducă în proces și pe ceilalți coproprietari, spre a obține o hotărâre opozabilă tuturor acestora;
- pentru formularea cererii de chemare în judecată a altor persoane este necesar ca partea care recurge la această formă de intervenție forțată să justifice existența unui *interes propriu*;
 - cazuri în care pârâtul justifică interesul de a formula această cerere:
 - a) în cazul raporturilor juridice obligaționale cu pluralitate de creditori, dacă debitorul, care este acționat în judecată numai de unul dintre creditori, are motive să refuze plata, invocând anularea sau rezoluțiunea contractului, stingerea creanței etc., atunci el va solicita introducerea în proces și a celorlalți creditori, pentru a obține o singură hotărâre, opozabilă tuturor creditorilor respectivi;
 - b) în cazul cesiunii de creanță, atunci când debitorul cedat este chemat în judecată de către creditorul cedent, deși un terț i-a notificat cesiunea de creanță, pentru a evita riscul unei plăți nevalabile, debitorul va trebui să formuleze o cerere de introducere în proces a creditorului cesionar;
 - c) în cazul cesiunii de creanță, dacă vechiul creditor i-a notificat debitorului că nu recunoaște ca valabilă cesiunea și i-a cerut să nu facă plata, iar după aceea creditorul cesionar îl acționează în judecată pe debitorul cedat, acesta din urmă are interesul de a-l introduce în cauză pe creditorul cedent;
 - d) dacă reclamantul revindică un bun de la pârât, acesta din urmă poate să îl introducă în proces pe terțul care, de asemenea, pretinde că este proprietarul acelui bun;
 - cazuri în care reclamantul are interesul să formuleze această cerere:
 - a) în ipoteza în care creditorul cesionar îl acționează în judecată pe debitorul cedat, iar acesta se apără invocând interdicția de a plăti pe care i-a notificat-o creditorul cedent, reclamantul are interesul să îl introducă în cauză pe creditorul cedent;
 - b) atunci când creditorul pretinde plata creanței sale, iar debitorul se apără arătând că i s-a notificat de către un terț cesiunea creanței respective, reclamantul justifică și el interesul de a-l atrage la judecată pe cel despre care se afirmă că ar fi creditor cesionar;
 - c) dacă se revindică un bun, iar pârâtul indică un terț ca fiind proprietarul acelui bun, fără însă a formula o cerere bazată pe dispozițiile art. 75 C.proc.civ., reclamantul poate să solicite introducerea în proces a terțului respectiv etc.;

	În acest ultim caz se poate discuta însă dacă prin chemarea în judecată a altor persoane nu se tinde, în realitate, la completarea cererii de chemare în judecată prin introducerea unui nou pârât, deoarece, prin cererea sa, reclamantul ar urmări ca și terțul să fie obligat în cadrul acțiunii în revendicare, la fel ca pârâtul inițial. Într-adevăr, într-o asemenea ipoteză, nu s-ar putea ajunge niciodată la soluția stabilirii unui drept al terțului intervenient față de pârâtul inițial. Or, prin ipoteză, chemarea în judecată a altor persoane presupune că terțul poate pretinde același drept ca și reclamantul, ceea ce are drept consecință că îl pretinde împotriva pârâtului inițial, negând, totodată, și dreptul reclamantului. – cererea de chemare în judecată a altor persoane constituie un incident procedural care determină lărgirea cadrului procesual din punct de vedere al părților, nu însă și sub aspectul obiectului litigiului, deoarece terțul nu poate fi introdus forțat în proces decât dacă poate pretinde același drept ca și reclamantul; – fiind o cerere incidentală, cererea de chemare în judecată a altor persoane se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești (art. 123 C.proc.civ.).
Condiții de formă	– cererea de chemare în judecată a altor persoane este, ca natură juridică, o veritabilă <i>cerere de chemare în judecată</i>, astfel încât trebuie să îndeplinească toate condițiile de formă prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, respectiv de dispozițiile art. 194 C.proc.civ., iar, în plus, va cuprinde și mențiunile privitoare la individualizarea procesului în care se formulează; – în funcție de obiectul său, evaluabil sau neevaluabil în bani, este <i>supusă plății taxelor judiciare de timbru</i> la valoare ori unei taxe fixe sau, dacă legea prevede în mod expres aceasta, cererea va fi scutită de plata taxei judiciare de timbru; – fiind o cerere incidentală, cererii de chemare în judecată a altor persoane nu îi sunt aplicabile prevederile art. 200 C.proc.civ. privind regularizarea cererii de chemare în judecată (art. 12¹ din Legea nr. 76/2012); – atunci când, raportat la obiectul cererii de chemare în judecată a altei persoane, s-ar pune problema îndeplinirii unei <i>proceduri prealabile</i>, având în vedere că această cerere nu este formulată pe cale principală, ci pe cale incidentală, iar rațiunea posibilității exercitării acesteia în forma de la art. 68 C.proc.civ. a fost aceea de rezolvare concomitentă cu cererea principală a unor situații litigioase concurente, nu mai este necesară o astfel de procedură prealabilă.
Termenul de formulare a cererii	– cererea formulată de reclamant sau de intervenientul principal se va depune cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe [art. 68 alin. (2) C.proc.civ.]; Momentul terminării cercetării procesului se stabilește potrivit art. 244 alin. (1) C.proc.civ. (când judecătorul se socotește lămurit, declară cercetarea procesului încheiată și poate fixa un alt termen pentru dezbaterea fondului, din oficiu sau la cererea părților). – cererea formulată de pârât se va depune în termenul prevăzut pentru depunerea întâmpinării înaintea primei instanțe, iar dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată (la care pârâtul este legal citat) [art. 68 alin. (3) C.proc.civ.];

– dacă terțul ar fi în măsură să invoce aceleași drepturi precum cele pretinse prin cererea reconvențională, respectiv prin cererea de intervenție voluntară principală, termenul pentru depunerea cererii întemeiate pe dispozițiile art. 68 C.proc.civ. se determină prin raportare la cererea reconvențională, respectiv cererea de intervenție voluntară principală;

– termenul de introducere a cererii de chemare în judecată a altor persoane este un *termen legal peremptoriu*;

- nerespectarea acestui termen atrage sancțiunea decăderii, în condițiile art. 185 alin. (1) C.proc.civ., iar în măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 186 C.proc.civ., partea interesată poate solicita și repunerea în termen;
- acest termen este reglementat de o normă de ordine publică, astfel încât tardivitatea depunerii cererii de intervenție va putea fi invocată și de instanță din oficiu;
- dacă însă părțile se învoiesc, o cerere de intervenție forțată *depusă tardiv* va putea fi soluționată împreună cu cererea principală; acordul cu privire la primirea cererii depuse tardiv trebuie să fie expres; judecătorul va verifica dacă celelalte părți sunt de acord în mod expres cu primirea cererii depuse tardiv, urmând ca, în situația în care acestea răspund negativ sau nu își exprimă punctul de vedere, cererea să fie respinsă ca tardivă;
- convenția părților privind primirea unei cereri de chemare în judecată a altor persoane depuse tardiv nu poate privi decât cererea de intervenție forțată formulată peste termen *în fața primei instanțe*;

– este inadmisibilă formularea cererii de intervenție forțată direct în apel sau în recurs ori în căile de atac de retractare (contestație în anulare și revizuire), în cazul cărora nu mai este posibilă lărgirea cadrului procesual stabilit în fața primei instanțe și nici nu se pot formula pretenții noi;

– în ceea ce privește posibilitatea formulării unei cereri de chemare în judecată a altor persoane cu ocazia *rejudecării fondului*, se deosebesc următoarele situații:

- ca regulă, *pârâtul* nu va mai putea formula o cerere de intervenție forțată cu ocazia *rejudecării fondului după casarea sau anularea cu trimitere la prima instanță*, întrucât, în ceea ce îl privește, termenul de depunere a întâmpinării și, deci, și al cererii de intervenție forțată este, prin ipoteză, depășit; face excepție situația în care trimiterea spre rejudecare s-a dispus în urma constatării de către instanța de control judiciar a faptului că pârâtul nu a fost legal citat în tot cursul judecății în fața primei instanțe, respectiv a instanțelor de fond și nici nu a fost prezent la vreun termen, fiind necesar ca pârâtul să aibă posibilitatea de a formula întâmpinare și, odată cu aceasta, și cererea de intervenție forțată;
- ca regulă, *reclamantul sau intervenientul principal* va putea formula o cerere de intervenție forțată cu ocazia *rejudecării fondului*, însă numai în măsura în care, în cadrul *rejudecării fondului* la prima instanță, se reia în tot sau în parte cercetarea procesului;
- în etapa *rejudecării cauzei cu reținere* de către instanța de control judiciar, formularea cererii de intervenție forțată este inadmisibilă;
- în cazul *rejudecării fondului ca urmare a admiterii contestației în anulare*, intervenția forțată ar putea fi admisă exclusiv în acele situații în care obiectul căii extraor-

	dinare de atac l-a constituit o hotărâre pronunțată în primă instanță (cazul contestației în anulare de drept comun); pârâtul nu va putea formula cererea de intervenție forțată decât dacă nelegala citare care a constituit motivul de contestație în anulare l-a privit pe el; în schimb, reclamantul și intervenientul principal vor putea face întotdeauna o cerere de intervenție forțată, deoarece cercetarea procesului se reia cu ocazia rejudecării fondului; • în cazul <i>rejudecării fondului ca urmare a admiterii revizuirii</i>, intervenția forțată ar putea fi admisă în cazul în care s-a atacat o hotărâre de primă instanță (rămasă definitivă prin neapelare), cererea putând fi formulată de reclamant sau de intervenientul principal cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe, însă numai în măsura în care rejudecarea fondului după admiterea în principiu a cererii de revizuire presupune și reluarea în tot sau în parte a cercetării procesului; în principiu, pârâtul nu ar mai putea formula o cerere de intervenție forțată, întrucât rejudecarea fondului nu mai presupune și reluarea etapei scrise, premergătoare stabilirii primului termen de judecată, termenul prevăzut de lege pentru depunerea întâmpinării pentru pârât fiind, prin ipoteză, depășit.
Admiterea în principiu	– etapa analizei admisibilității în principiu a cererii de chemare în judecată a altor persoane este obligatorie; – prevederile art. 64 C.proc.civ., ce reglementează admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție voluntară, sunt aplicabile în mod corespunzător și în cazul cererii de chemare în judecată a altei persoane [art. 69 alin. (3) C.proc.civ.]; – cererea de chemare în judecată a altei persoane, va fi motivată și, împreună cu înscrierile care o însoțesc, se comunică atât terțului introdus în proces, cât și părții adverse; la exemplarul cererii destinat terțului, se vor alătura copii de pe cererea de chemare în judecată, dacă este cazul, și de pe alte acte de procedură ce au aceeași natură juridică, de pe întâmpinare și de pe înscrierile de la dosar [art. 69 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; – în cadrul admisibilității în principiu a cererii de chemare în judecată a altor persoane, instanța de judecată va trebui să verifice următoarele cerințe: • dacă partea care formulează această cerere justifică un interes; • dacă terțul ar putea să pretindă, pe cale separată, un drept împotriva părților din procesul <i>pendente</i>; • dacă dreptul pe care ar putea să îl invoce terțul este același cu cel pretins de reclamant (care poate fi, după caz, reclamantul din cererea principală, din cererea reconvențională sau intervenientul principal); • dacă cererea de intervenție forțată a fost formulată înăuntrul termenului prevăzut de lege; • dacă, în raport cu natura litigiului dintre părțile inițiale, ar fi admisibil ca terțul să pretindă aceleași drepturi ca și reclamantul; • dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții de exercițiu al formelor procedurale ce alcătuiesc acțiunea civilă (calitatea procesuală și capacitatea procesuală); • în ce măsură sunt îndeplinite condițiile de formă ale cererii de intervenție, prevăzute de art. 194 C.proc.civ., precum și condițiile extrinseci ale cererii de intervenție forțată referitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru, la dovada calității de reprezentant etc.;

– asupra admisibilității în principiu a cererii de chemare în judecată a altei persoane, instanța de judecată se va pronunța printr-o *încheiere interlocutorie motivată*, putând da una dintre următoarele soluții:

- va admite în principiu cererea;
- va respinge ca inadmisibilă cererea;
- va dispune anularea sau respingerea cererii în cazul în care aceasta nu îndeplinește condițiile de formă cerute de lege, precum și alte condiții extrinseci ce caracterizează orice cerere cu natură juridică de cerere de chemare în judecată;

– regimul juridic al încheierii prin care instanța se pronunță asupra admisibilității în principiu a cererii de chemare în judecată a altei persoane este cel prevăzut de art. 64 alin. (3) și (4) C.proc.civ. pentru cererea de intervenție voluntară principală, regim juridic analizat mai sus.

Efectele cererii de chemare în judecată a altor persoane

– se produc doar în cazul încuviințării în principiu a cererii de intervenție forțată;

– terțul intervenient forțat devine *parte în proces* și va prelua procedura în starea în care aceasta se află în momentul încuviințării în principiu a intervenției, actele de procedură îndeplinite anterior fiindu-i opozabile; actele de procedură ulterioare însă vor fi îndeplinite și față de el [art. 69 alin. (3) raportat la art. 65 alin. (1) și (2) C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător];

– terțul va putea solicita *administrarea de probe* cel mai târziu până la primul termen de judecată ulterior încuviințării în principiu a cererii de intervenție [art. 69 alin. (3) raportat la art. 65 alin. (2) C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător];

– terțul chemat în judecată întrucât ar putea să pretindă aceleași drepturi ca și reclamantul dobândește *calitatea de reclamant* în ceea ce privește pretenția dedusă judecătii prin cererea de intervenție forțată, iar hotărârea care se va pronunța își va produce efectele și în privința sa (art. 70 C.proc.civ.);

– intervenientul forțat se bucură de o deplină *independență procesuală*, fiind liber să dispună de dreptul său, după propria sa voință, putând face acte procesuale de dispoziție (renunțare la drept sau tranzacție);

– terțul intervenient nu poate însă renunța la judecata cererii de intervenție prin care a fost atras în proces, deoarece nu el a avut inițiativa acesteia, doar titularul intervenției având acest drept;

– dată fiind independența procesuală a intervenientului forțat, renunțarea părții care a formulat cererea de intervenție forțată la judecarea acesteia nu duce în mod automat la inadmisibilitatea cererii respective, după cum nici actele procesuale de dispoziție în legătură cu cererea principală nu afectează soluționarea cererii incidentale;

– efectul specific al acestei cereri: *scoaterea din proces a pârâtului* (art. 71 C.proc.civ.);

- acest efect se produce în două situații care sunt de strictă interpretare și aplicare, și anume:

a) în cazul în care pârâtul este chemat în judecată pentru o datorie bănească și recunoaște datoria, declarând că vrea să o execute față de cel căruia îi va fi stabilit dreptul pe cale judecătorească, consemnând, totodată, la dispoziția instanței suma respectivă;

b) în cazul în care pârâtul este chemat în judecată pentru predarea unui bun (mobil sau imobil) sau a folosinței acestuia și declară că va preda bunul celui al cărui drept

	va fi stabilit prin hotărâre judecătorească, ipoteză în care bunul în litigiu va fi pus sub sechestru judiciar de către instanța investită cu judecarea cauzei, dispozițiile art. 972 și urm. C.proc.civ. fiind aplicabile; • dacă sunt îndeplinite cerințele legale pentru scoaterea pârâtului din proces, instanța va dispune această măsură, iar judecata va continua numai între reclamant și terțul chemat în judecată; • hotărârea se va comunica și pârâtului, căruia îi este opozabilă; – cererea de chemare în judecată a altor persoane <i>nu poate fi disjunctă de cererea principală</i> pentru a fi judecată separat, întrucât, prin ipoteză, prin cererea de intervenție forțată se pretinde că ar putea fi vorba despre același drept subiectiv civil, afirmat atât de reclamant, cât și de intervenientul forțat.
Soluțiile pe care le poate pronunța instanța asupra cererii de chemare în judecată a altor persoane	– sunt similare celor ce pot fi date în cazul cererii de intervenție voluntară principală atunci când prin aceasta terțul pretinde, în tot sau în parte, același drept ca și reclamantul; astfel: • dacă cererea de chemare în judecată (cererea reconvențională, respectiv cererea de intervenție principală) și cererea de chemare în judecată a altor persoane au același obiect și, deci, se exclud reciproc, soluțiile pot fi următoarele: a) admiterea în întregime a uneia dintre cereri și respingerea celeilalte cereri; b) respingerea ambelor cereri; c) admiterea numai în parte a ambelor cereri; d) admiterea în parte a uneia dintre cereri și respingerea celeilalte cereri; • dacă identitatea de obiect este numai parțială, soluțiile pot fi următoarele: a) respingerea ambelor cereri; b) admiterea în parte atât a cererii de chemare în judecată, cât și a cererii de intervenție forțată; c) respingerea unei cereri și admiterea integrală sau în parte a celeilalte cereri; d) admiterea în întregime a unei cereri și admiterea în parte a celeilalte cereri.

3.3.2. Chemarea în garanție

Noțiune	– este mijlocul procesual de atragere a unui terț la judecată ori de câte ori partea care ar cădea în pretenții ar avea posibilitatea să solicite de la o altă persoană despăgubiri pentru dreptul pe care l-a pierdut, respectiv pentru obligația ce a fost stabilită în sarcina sa prin hotărâre judecătorească; <i>Exemple:</i> ▪ comitentul, chemat în judecată pentru a răspunde de fapta culpabilă a prepusului său, poate să îl cheme în garanție pe prepus, spre a fi obligat să îi plătească, la rândul lui, comitentului suma pe care acesta din urmă va trebui să o plătească reclamantului; ▪ în cazul în care creditorul îl cheamă în judecată numai pe unul dintre debitorii ce s-au obligat în solidar, pârâtul poate să îi cheme în garanție pe ceilalți codebitori, pentru ca fiecare dintre ei să îi plătească partea corespunzătoare din datoria comună;
---------	--

	▪ fideiussorul, acționat în judecată pentru a plăti datoria pe care debitorul principal nu înțelege să o achite de bunăvoie, poate să îl cheme în garanție pe acesta din urmă etc.
Trăsături	– cererea de chemare în garanție poate fi formulată de către: • pârât; • reclamant; • intervenientul principal; • terțul chemat în judecată în temeiul art. 68 C.proc.civ. (întrucât el ar putea să pretindă aceleași drepturi ca și reclamantul); • terțul chemat în garanție, care poate să cheme în garanție, la rândul lui, o altă persoană [art. 72 alin. (2) C.proc.civ.]; – nu ar putea fi formulată de către intervenientul voluntar accesoriu, deoarece acesta formulează doar o simplă apărare în proces; – poate fi îndreptată și împotriva unei persoane care are deja calitatea de parte în procesul respectiv; – este o cerere incidentală care conduce la lărgirea cadrului procesual din punct de vedere al obiectului litigiului și, de regulă, al părților; • este posibil să nu se ajungă la o lărgire a cadrului procesual din punct de vedere al părților între care se stabilesc raporturile procesuale atunci când cererea de chemare în garanție este îndreptată împotriva unei persoane care are deja calitatea de parte în procesul respectiv; <i>Example:</i> ▪ unul dintre pârâți formulează o cerere de chemare în garanție împotriva celui alt pârât; ▪ după încuviințarea în principiu a unei cereri de intervenție voluntară principală sau accesorie, una dintre părțile inițiale formulează o cerere de chemare în garanție împotriva terțului intervenient; ▪ reclamantul formulează o cerere de chemare în garanție a terțului deja chemat în garanție de către pârât (ipoteza poate fi întâlnită în cazul în care terțul respectiv a înstrăinat același bun, succesiv, la mai multe persoane) etc. – fiind o cerere incidentală care se grefează pe cererea principală, cererea de chemare în garanție se soluționează de instanța competentă să judece cererea principală, asupra acesteia operând prorogarea legală de competență (art. 123 C.proc.civ.); – chemarea în garanție constituie o simplă facultate, iar nu o obligație pentru părți; cu toate acestea, în cazurile anume prevăzute de lege, dacă nu alege calea incidentală, garantatul se expune riscului de a nu mai putea să își valorifice ulterior pretențiile împotriva garantului; astfel: • în cazul în care cumpărătorul s-a judecat cu evingătorul său fără să îl cheme în garanție pe vânzător și a pierdut procesul, iar apoi îl acționează pe vânzător spre a răspunde pentru evicțiune, acesta din urmă, invocând <i>exceptio mali processus</i>, se eliberează de obligația de garanție dacă dovedește că ar fi avut mijloace suficiente cu care, participând la judecată în primul proces, ar fi putut obține respingerea cererii formulate de terț împotriva cumpărătorului și, deci, culpa aparține bene-

	ficiarului garanției de evicțiune, care nu i-a dat posibilitatea să îl apere [art. 1705 alin. (1) C.civ.]; • fideiusorul care a plătit fără a-l înștiința pe debitorul principal nu are acțiune împotriva acestuia dacă, la momentul plății, debitorul avea mijloacele pentru a declara stinsă datoria; tot astfel, fideiusorul nu are acțiune împotriva debitorului decât pentru sumele pe care acesta ar fi fost chemat să le plătească, în măsura în care putea opune creditorului mijloace de apărare pentru a obține reducerea datoriei [art. 2310 alin. (2) C.civ.]; – cererea de chemare în garanție, ca natură juridică, este o veritabilă cerere de chemare în judecată.
Condiții de formă	– cererea de chemare în garanție trebuie să respecte condițiile de formă stabilite de lege pentru cererea de chemare în judecată [art. 73 alin. (1) C.proc.civ.]; sunt aplicabile astfel dispozițiile art. 194 C.proc.civ., precum și cele ale art. 149 C.proc.civ. referitoare la numărul de exemplare în care se depune cererea și ale art. 150-152 C.proc.civ. referitoare la înscrisurile anexate, la cererea formulată prin reprezentant și la cererea greșit denumită; – fiind o cerere incidentală, în cuprinsul său se va indica și care este legătura cu cererea principală, legătură de natură a justifica soluționarea împreună a celor două cereri; – cererea de chemare în garanție se timbrează după regulile aplicabile obiectului cererii, dacă aceasta ar fi fost exercitată pe cale principală [art. 34 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013]; – fiind o cerere incidentală, cererii de chemare în garanție nu îi sunt aplicabile prevederile art. 200 C.proc.civ. privind regularizarea cererii de chemare în judecată (art. 12¹ din Legea nr. 76/2012).
Termenul de formulare a cererii de chemare în garanție	– cererea formulată de pârât trebuie depusă în termenul prevăzut pentru depunerea întâmpinării înaintea primei instanțe, iar dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată (la care pârâtul este legal citat) [art. 73 alin. (3) C.proc.civ.]; – cererea formulată de reclamant sau de intervenientul principal trebuie depusă cel mai târziu până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe [art. 73 alin. (2) C.proc.civ.]; Momentul terminării cercetării procesului se stabilește potrivit art. 244 alin. (1) C.proc.civ. (când judecătorul se socotește lămurit, declară cercetarea procesului încheiată și poate fixa un alt termen pentru dezbaterile fondului, din oficiu sau la cererea părților). – termenul de introducere a cererii de chemare în garanție este un <i>termen legal peremptoriu</i>; • nerespectarea acestui termen atrage <i>sancțiunea decăderii</i>, în condițiile art. 185 alin. (1) C.proc.civ., iar în măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 186 C.proc.civ., partea interesată poate solicita și repunerea în termen; • acest termen este reglementat de o normă de ordine publică, astfel încât tardivitatea depunerii cererii de intervenție va putea fi invocată și de instanță din oficiu; • dacă însă părțile se învoiesc, o cerere de intervenție forțată <i>depusă tardiv</i> va putea fi soluționată împreună cu cererea principală; acordul cu privire la primirea cererii

depus tardiv trebuie să fie expres; judecătorul va verifica dacă celelalte părți sunt de acord în mod expres cu primirea cererii depuse tardiv, urmând ca, în situația în care acestea răspund negativ sau nu își exprimă punctul de vedere, cererea să fie respinsă ca tardivă;

- convenția părților privind primirea unei cereri de chemare în garanție depuse tardiv nu poate privi decât cererea de intervenție forțată formulată peste termen în fața primei instanțe;
- este inadmisibilă formularea cererii de intervenție forțată direct în apel sau în recurs ori în căile de atac de retractare (conestație în anulare și revizuire), în cazul cărora nu mai este posibilă lărgirea cadrului procesual stabilit în fața primei instanțe și nici nu se pot formula pretenții noi;
- în ceea ce privește posibilitatea formulării unei cereri de chemare în garanție cu ocazia *rejudecării fondului*, facem trimitere la soluțiile prezentate la chemarea în judecată a altor persoane, care se aplică în mod simetric și chemării în garanție.

Admiterea în principiu

- etapa analizei admisibilității în principiu a cererii de chemare în garanție este obligatorie;
- prevederile art. 64 C.proc.civ., ce reglementează admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție voluntară, sunt aplicabile în mod corespunzător și în cazul cererii de chemare în garanție [art. 74 alin. (2) C.proc.civ.];
- instanța va comunica celui chemat în garanție cererea de intervenție forțată și copii de pe înscrisurile ce o însoțesc, precum și copii de pe cererea de chemare în judecată, de pe întâmpinare și de pe înscrisurile de la dosar, pentru ca acesta să-și poată formula apărările și întâmpinarea [art. 74 alin. (1) C.proc.civ.];
- în cadrul admisibilității în principiu a cererii de chemare în garanție, instanța de judecată va trebui să verifice următoarele cerințe:
 - existența unui proces civil aflat în faza judecării în primă instanță;
 - existența unei legături suficiente (de dependență și de subordonare) între cererea principală și cererea de chemare în garanție, așa încât soluția ce se va da cu privire la cererea principală să poată influența soluția ce se va pronunța asupra cererii de chemare în garanție;
 - dacă, în raport cu natura litigiului dintre părțile inițiale, ar fi admisibil ca partea să se îndrepte cu o cerere în garanție sau în despăgubiri împotriva terțului intervenient forțat;

Situații de excepție în care nu ar fi admisibilă o cerere de chemare în garanție:

- în materia ordonanței președințiale (soluția se justifică prin aceea că, în cadrul ordonanței președințiale, nu se prejudiciă fondul, pe când cererea de chemare în garanție privește exclusiv fondul dreptului);
- în acțiunile personale nepatrimoniale, deoarece, prin ipoteză, în cazul acestora nu se poate vorbi de posibilitatea unei acțiuni în regres;
- în cadrul procedurii necontencioase;
- în litigiile de muncă, având în vedere că nu există un raport juridic de muncă între persoana încadrată în muncă (parte în litigiu) și terțul chemat în garanție; la rândul său, nici angajatorul nu poate chema în garanție o terță persoană, întrucât, în ipoteza în care pentru acea persoană se angajează răspunderea

	materială, angajatorul își recuperează paguba prin decizie de imputare sau angajament de plată etc. • dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții de exercițiu al formelor procedurale ce alcătuiesc acțiunea civilă (calitatea procesuală și capacitatea procesuală); • în ce măsură sunt îndeplinite și condițiile de formă ale cererii de intervenție, prevăzute de art. 194 C.proc.civ., precum și condițiile extrinseci ale cererii de intervenție forțată referitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru, la dovada calității de reprezentant etc.; – asupra admisibilității în principiu a cererii de chemare în garanție, instanța de judecată se va pronunța printr-o încheiere interlocutorie motivată, putând da una dintre următoarele soluții: • va admite în principiu cererea; • va respinge ca inadmisibilă cererea; • va dispune anularea sau respingerea cererii în cazul în care aceasta nu îndeplinește condițiile de formă cerute de lege, precum și alte condiții extrinseci ce caracterizează orice cerere cu natură juridică de cerere de chemare în judecată; – regimul juridic al încheierii prin care instanța se pronunță asupra admisibilității în principiu a cererii de chemare în garanție este cel prevăzut de art. 64 alin. (3) și (4) C.proc.civ. pentru cererea de intervenție voluntară principală, regim juridic analizat mai sus.
Efectele cererii de chemare în garanție	– se produc doar în cazul încuviințării în principiu a cererii de intervenție forțată; – terțul chemat în garanție dobândește <i>calitatea de parte</i> în procesul în care este formulată o asemenea cerere; • terțul va avea drepturile procedurale și îi vor reveni îndatoririle procesuale prevăzute de lege pentru părțile principale, iar hotărârea ce urmează a se pronunța îi va fi opozabilă, după cum el se va putea prevala de hotărârea respectivă; • chematul în garanție nu poate solicita repunerea în discuție a unor chestiuni litigioase tranșate anterior (de pildă, excepții etc.), nu poate invoca nulități ale unor acte de procedură acoperite între timp, nu poate solicita readministrarea probatoriului și în prezența sa, dar este îndreptățit să solicite încuviințarea de probe prin întâmpinare sau cel mai târziu până la primul termen de judecată ulterior admiterii cererii de chemare în garanție; actele de procedură ulterioare vor fi îndeplinite și față de el [art. 74 alin. (2) raportat la art. 65 alin. (1) și (2) C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător]; • în termenul stabilit de instanță, potrivit art. 65 alin. (3) C.proc.civ., cel chemat în garanție trebuie să depună <i>întâmpinare</i> la cererea de chemare în garanție și poate, la rândul său, să formuleze <i>cerere de chemare în garanție</i> a unei alte persoane [art. 74 alin. (3) C.proc.civ.]; de asemenea, poate formula și <i>cerere reconvențională</i> împotriva celui care a promovat cererea de chemare în garanție, în cadrul aceluiași termen acordat de instanță pentru depunerea întâmpinării; – chematul în garanție nu devine o parte subordonată celei care l-a introdus în proces, ci se bucură de <i>independență procesuală</i>; în consecință, în funcție de situația concretă din speță, terțul:

	• poate <i>sprijini partea care l-a chemat în garanție</i>, situație în care chematul în garanție poate să combată ori, după caz, să susțină pretenția dedusă judecății prin cererea principală, iar, în acest scop, el poate folosi toate mijloacele de apărare, putându-se substitui, sub acest aspect, în toate drepturile procedurale ale garantatului; • se poate <i>apăra împotriva părții care l-a chemat în garanție</i>, situație în care terțul, fără a pune în discuție cererea principală, poate formula apărări numai în ceea ce privește cererea incidentală, invocând, spre exemplu, faptul că nu datorează garanție sau că partea care l-a introdus în proces nu s-ar putea îndrepta împotriva sa cu o cerere în despăgubire, dacă ar cădea în pretenții; – fiind o veritabilă cerere de chemare în judecată, chemarea în garanție operează punerea în întârziere a chematului în garanție față de partea care a formulat cererea incidentală, precum și întreruperea prescripției extinctive; – cererea de chemare în garanție se judecă odată cu cererea principală [art. 74 alin. (4) teza I C.proc.civ.]; – dacă judecarea cererii principale ar fi întârziată prin cererea de chemare în garanție, este permisă <i>disjungerea</i> cererii de chemare în garanție pentru a fi judecată separat, ipoteză în care se va constitui un dosar distinct; • cu privire la soluționarea cererii de chemare în garanție va subzista efectul eventualei prorogări de competență și după ce s-a dispus disjungerea, astfel încât nu se poate declina competența; • după disjungerea de cererea principală, judecata cererii de chemare în garanție se suspendă de drept până la soluționarea cererii principale [art. 74 alin. (4) teza a II-a și a III-a C.proc.civ.]. Fiind o măsură de administrare judiciară, încheierea prin care s-a dispus disjungerea nu este supusă vreunei căi de atac (art. 465 C.proc.civ.).
Soluțiile pe care le poate pronunța instanța asupra cererii de chemare în garanție	– soluția care se va da asupra cererii de chemare în garanție depinde de soluția ce se va pronunța cu privire la cererea principală, astfel: • în cazul în care cererea de chemare în garanție este formulată de <i>pârât</i>: a) dacă cererea principală este admisă, se va admite și cererea de chemare în garanție formulată de pârât, dacă este întemeiată; terțul chemat în garanție nu poate fi însă obligat direct față de reclamant, deoarece între ei nu există niciun raport juridic procesual; b) când cererea principală se respinge, cererea prin care pârâtul a chemat un terț în garanție se va respinge ca rămasă fără obiect; • în cazul în care cererea de chemare în garanție este formulată de <i>reclamant</i> sau de <i>intervenientul principal</i>: a) în măsura în care este întemeiată, se va admite dacă se respinge cererea de chemare în judecată, respectiv cererea de intervenție principală, deoarece reclamantul, respectiv intervenientul principal este cel care a pierdut procesul; b) dacă cererea de chemare în judecată sau de intervenție principală se admite, atunci cererea de chemare în garanție formulată de reclamant sau de intervenientul principal se va respinge ca rămasă fără obiect.

Exercitarea căilor de atac de reformare	Exercitarea apelului – dacă <i>pârâtul</i> a introdus o cerere de chemare în garanție: • în cazul în care prima instanță a admis atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de chemare în garanție, <i>pârâtul</i> poate declara apel împotriva reclamantului (acest apel nu este condiționat de faptul ca și chematul în garanție să introducă apel împotriva pârâtului), iar <i>chematul în garanție</i> poate formula apel contra pârâtului (invocând inexistența obligației sale de garanție sau faptul că pârâtul nu avea dreptul să se îndrepte împotriva sa cu o cerere de despăgubire), dar și contra reclamantului (deși între ei nu există raporturi de drept substanțial), invocând netemeinicia cererii de chemare în judecată și, pe cale de consecință, lipsa de obiect a cererii de chemare în garanție; • când prima instanță a admis cererea de chemare în judecată și a respins cererea de chemare în garanție formulată de <i>pârât</i>, acesta din urmă are interes să declare apel fie contra reclamantului, fie împotriva chematului în garanție, fie împotriva ambilor; • dacă ambele cereri au fost respinse (cea de chemare în judecată ca nefondată, iar cea de chemare în garanție ca rămasă fără obiect sau lipsită de interes), reclamantul va introduce apel împotriva pârâtului, nu și împotriva chematului în garanție, întrucât între ei nu există raporturi juridice substanțiale; reclamantul nu poate introduce apel și împotriva chematului în garanție, chiar dacă respingerea cererii de chemare în judecată este urmarea apărărilor formulate de terț în favoarea pârâtului, deoarece nu are interes; – dacă <i>reclamantul</i> a formulat o cerere de chemare în garanție: • în cazul în care prima instanță a respins cererea de chemare în judecată și a admis cererea de chemare în garanție formulată de reclamant, acesta din urmă poate declara apel împotriva pârâtului, iar chematul în garanție fie contra reclamantului, fie contra pârâtului, fie împotriva ambilor; • dacă ambele cereri au fost respinse, reclamantul poate face apel atât contra pârâtului, cât și a chematului în garanție; • dacă prima instanță a admis cererea de chemare în judecată și a respins cererea de chemare în garanție formulată de către reclamant (ca rămasă fără obiect), hotărârea poate fi apelată de către pârât, care își va îndrepta cererea de apel împotriva reclamantului; pârâtul nu are interes să declare apel și împotriva chematului în garanție, dacă soluția de admitere referitoare la cererea de chemare în judecată este rezultatul activității procesuale a terțului în sprijinul părții garantate; Aceleași soluții urmează a se aplica, <i>mutatis mutandis</i>, și în cazul cererii de chemare în garanție formulate de intervenientul principal. – în cazul în care prima instanță a respins atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de chemare în garanție formulată de către pârât, pârâtul nu are interesul să declare apel contra chematului în garanție, deoarece nu a căzut în pretenții, dar, dacă reclamantul face apel, pârâtul-intimat ar dobândi interesul de a introduce un <i>apel provocat</i>, pentru a repune în discuție și cererea de chemare în garanție; același este interesul și în cazul în care reclamantul formulează o cerere de chemare în garanție, respinsă de prima instanță ca rămasă fără obiect, deoarece s-a admis cererea de chemare în judecată, iar hotărârea respectivă este apelată de către pârât; dacă intimatul
--	---

nu formulează apel provocat pentru a repune în discuție și cererea de chemare în garanție, *chematul în garanție* ar putea să introducă o *cerere de intervenție accesorie* în favoarea intimatului, astfel încât să poată să facă orice apărare contra apelantului.

Exercitarea recursului

– cu respectarea motivelor de casare prevăzute de art. 488 C.proc.civ., cele arătate mai sus în cazul apelului urmează a se aplica în mod corespunzător și în ceea ce privește calea de atac a recursului.

3.3.3. Arătarea titularului dreptului

Noțiune	– este acea formă de intervenție forțată prin care pârâtul care deține un bun pentru altul sau care exercită în numele altuia un drept asupra unui lucru, chemat în judecată de o persoană care pretinde un drept real asupra lucrului, îl va putea arăta pe acela în numele căruia deține lucrul sau exercită dreptul (art. 75 C.proc.civ.).
Trăsături	– arătarea titularului dreptului poate fi făcută numai de către pârât; – în afara condițiilor generale privitoare la exercițiul acțiunii civile, această cerere de intervenție forțată trebuie să îndeplinească și următoarele cerințe specifice: • prin cererea introductivă de instanță, reclamantul să urmărească valorificarea unui drept real (de pildă, acțiune în revendicare, acțiune în grănițuire, acțiune confesorie, acțiune negatorie etc.), deci să fie vorba de o acțiune reală, iar nu de o acțiune personală sau mixtă; • pârâtul să dețină cu titlu precar sau să exercite în numele altuia un drept asupra lucrului care formează obiectul dreptului real invocat de reclamant (locatar, chiriaș, depozitar, comodatari etc.); • pârâtul să îl indice pe cel pentru care exercită detenția sau dreptul (cu mențiunea că legea nu impune însă pârâtului obligația de a-l indica pe adevăratul titular al dreptului); – cererea de arătare a titularului dreptului este o <i>cerere incidentală</i>, de competența instanței sesizate cu cererea principală (art. 123 C.proc.civ.); – ca natură juridică, cererea de arătare a titularului dreptului este o veritabilă <i>cerere de chemare în judecată</i>; – formularea cererii de intervenție forțată este lăsată, de principiu, la aprecierea pârâtului; • <i>prin excepție</i>, titularii drepturilor corespunzătoare proprietății publice sunt obligați să îl introducă în proces pe titularul dreptului de proprietate publică, în condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă [art. 865 alin. (2) lit. b) C.civ.].
Condiții de formă	– având natura juridică de cerere de chemare în judecată, pârâtul poate face arătarea titularului dreptului printr-o cerere motivată (art. 76 teza I C.proc.civ.), care trebuie să întrunească cerințele de formă prevăzute de art. 194 C.proc.civ.; – cererea este supusă taxei judiciare de timbru în funcție de obiectul său; – fiind o cerere incidentală, cererii de arătare a titularului dreptului nu îi sunt aplicabile prevederile art. 200 C.proc.civ. privind regularizarea cererii de chemare în judecată (art. 12¹ din Legea nr. 76/2012).

Termenul de depunere a cererii	– cererea de arătare a titularului dreptului se depune înaintea primei instanțe în termenul prevăzut de lege pentru depunerea întâmpinării sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată (la care pârâtul este legal citat) (art. 76 C.proc.civ.); În ipoteza în care, la primul termen de judecată la care reclamantul a fost legal citat, acesta își modifică cererea de chemare în judecată, pârâtul poate formula cerere de arătare a titularului dreptului, în raport de cererea modificatoare, cu cel puțin 10 zile înaintea termenului de judecată fixat, potrivit art. 204 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ. – cererea de arătare a titularului dreptului poate fi formulată doar în fața primei instanțe, nu și direct în căile de atac.
Admiterea în principiu	– etapa analizei admisibilității în principiu a cererii de arătare a titularului dreptului este obligatorie; – prevederile art. 64 C.proc.civ., ce reglementează admisibilitatea în principiu a cererii de intervenție voluntară, sunt aplicabile în mod corespunzător și în cazul cererii de arătare a titularului dreptului [art. 77 alin. (2) C.proc.civ.]; – cererea de arătare a titularului dreptului și înscrisurile care o însoțesc se comunică terțului, împreună cu copii de pe cererea de chemare în judecată, de pe întâmpinare și de pe înscrisurile aflate la dosar [art. 77 alin. (1) C.proc.civ.]; de asemenea, cererea este comunicată și reclamantului [art. 64 alin. (1) C.proc.civ.]; Cererea se comunică și reclamantului, pentru a-i oferi acestuia posibilitatea să-și exprime poziția procesuală în sensul înlocuirii sau nu a pârâtului inițial, în deplină cunoștință de cauză, dar mai ales în considerarea faptului că scoaterea din proces a pârâtului, la care se referă art. 77 alin. (3) C.proc.civ., poate avea loc numai cu consimțământul reclamantului. În consecință, cererea de arătare a titularului dreptului trebuie depusă la dosar în exemplare suficiente, pentru instanță și pentru comunicare către terțul intervenient forțat și reclamant, eventual, și față de alte părți existente în proces. – în cadrul admisibilității în principiu a cererii de arătare a titularului dreptului, instanța de judecată va trebui să verifice: • dacă sunt întrunite cerințele specifice prevăzute art. 75-77 C.proc.civ. pentru această formă de intervenție forțată; • dacă sunt îndeplinite și celelalte condiții de exercițiu al formelor procedurale ce alcătuiesc acțiunea civilă (calitatea procesuală și capacitatea procesuală); • în ce măsură sunt îndeplinite și condițiile de formă ale cererii de intervenție, prevăzute de art. 194 C.proc.civ., precum și condițiile extrinseci ale cererii de intervenție forțată referitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru, la dovada calității de reprezentant etc.; – asupra admisibilității în principiu a cererii de arătare a titularului dreptului, instanța de judecată se va pronunța printr-o încheiere interlocutorie motivată, putând da una dintre următoarele soluții: • va admite în principiu cererea; • va respinge ca inadmisibilă cererea;

	• va dispune anularea sau respingerea cererii în cazul în care aceasta nu îndeplinește condițiile de formă cerute de lege, precum și alte condiții extrinseci ce caracterizează orice cerere cu natură juridică de cerere de chemare în judecată; – regimul juridic al încheierii prin care instanța se pronunță asupra admisibilității în principiu a cererii de arătare a titularului dreptului este cel prevăzut de art. 64 alin. (3) și (4) C.proc.civ. pentru cererea de intervenție voluntară principală, regim juridic analizat mai sus.
Efectele cererii de arătare a titularului dreptului	– se produc doar în cazul încuviințării în principiu a cererii de intervenție forțată; – terțul indicat dobândește <i>calitatea de parte</i> în proces și are obligația de a formula <i>întâmpinare</i> la cererea de intervenție, în termenul stabilit de instanță [art. 77 alin. (2) raportat la art. 65 alin. (1) și (3) C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător]; – terțul indicat ca titular al dreptului va putea exercita toate drepturile și își va asuma toate obligațiile unei părți în proces, iar actele de procedură ulterioare vor fi îndeplinite și față de acesta, hotărârea care se va pronunța fiindu-i opozabilă [art. 77 alin. (2) raportat la art. 65 alin. (2) C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător]; – în ceea ce privește <i>poziția procesuală pe care o dobândește terțul intervenient</i>, se disting următoarele situații posibile, în funcție de poziția terțului și a reclamantului față de cererea de arătare a titularului dreptului [art. 77 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]: • terțul recunoaște susținerile pârâtului, iar reclamantul consimte ca terțul să ia locul pârâtului inițial; În acest caz, terțul arătat ca titular al dreptului real va lua locul pârâtului, care va fi scos din proces, iar procesul va continua între reclamantul inițial și cel indicat ca titular al dreptului real, care va dobândi <i>poziția procesuală de pârât</i>. • terțul recunoaște susținerile pârâtului, însă reclamantul nu consimte ca acesta să ia locul pârâtului inițial; • terțul se prezintă în instanță, însă contestă susținerile pârâtului; • terțul, deși legal citat, nu se înfățișează și nici nu-și exprimă poziția față de cele susținute de pârât. În aceste ultime trei ipoteze, terțul dobândește <i>calitatea de intervenient principal</i>, iar procesul va continua între reclamant, pârât și terț, acesta din urmă având independență procesuală, cu toate consecințele ce decurg din aceasta: va prelua procedura în stadiul în care aceasta se află la momentul în care a devenit parte în proces, va putea face orice act de procedură pe care îl va considera necesar și va putea propune orice probe, actele de procedură ulterioare se vor îndeplini și față de el, iar hotărârea ce se va pronunța îi va fi opozabilă [art. 77 alin. (4) raportat la art. 62 și art. 64-66 C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător].

3.3.4. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane

Noțiune	– introducerea forțată în cauză a altor persoane poate fi dispusă de instanță, din oficiu, în condițiile legii [art. 22 alin. (3) teza I C.proc.civ.].
Condițiile introducerii	– în <i>procedura necontencioasă</i> , instanța poate dispune introducerea forțată, din oficiu, chiar dacă partea se opune [art. 78 alin. (1) C.proc.civ.];

forțate în cauză, din oficiu, a altor persoane

În acest sens, art. 532 alin. (2) C.proc.civ. prevede că instanța poate dispune, chiar din oficiu, orice măsuri utile cauzei. Ea are dreptul să asculte orice persoană care poate aduce lămuriri în cauză, precum și pe acelea ale căror interese ar putea fi afectate de hotărâre.

– în procedura contencioasă:

1. *ca regulă generală, instanța nu poate dispune direct introducerea forțată a terțului în proces, ci doar va pune în discuția părților necesitatea introducerii în cauză a altor persoane, atunci când raportul juridic dedus judecății o impune;*

- dacă niciuna dintre părți nu solicită introducerea terțului, instanța nu va putea dispune, din oficiu, introducerea în cauză a acestuia, însă, dacă apreciază că pricina nu poate fi soluționată fără participarea terțului, instanța va respinge cererea, fără a se pronunța pe fond [art. 78 alin. (2) C.proc.civ.];

În ipoteza în care părțile au solicitat judecarea cauzei în lipsă, este necesar ca instanța să le comunice în scris punctul de vedere privind necesitatea introducerii în cauză a terțului, în condițiile art. 78 alin. (2) C.proc.civ., precum și faptul că acestea trebuie să-și exprime poziția față de această măsură, sub sancțiunea respingerii cererii potrivit art. 78 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.

- respingerea cererii, fără a fi cercetată pe fond, are drept consecință că hotărârea astfel pronunțată nu are autoritate de lucru judecat;
- hotărârea prin care cererea a fost respinsă în condițiile alin. (2) al art. 78 C.proc.civ. este supusă numai apelului [art. 78 alin. (5) C.proc.civ.];
- în cazurile avute în vedere de art. 78 alin. (2) C.proc.civ., nici părțile și nici instanța de control judiciar, din oficiu, nu ar putea invoca direct în căile de atac faptul că, deși raportul juridic dedus judecății o impunea, instanța care a pronunțat hotărârea atacată nu a pus în discuția părților necesitatea introducerii în cauză a altor persoane;

2. *în mod excepțional, instanța poate dispune introducerea, din oficiu, a unor terți în proces, chiar dacă părțile se împotrivesc, însă numai în cazurile expres prevăzute de lege [art. 78 alin. (1) C.proc.civ.];*

Exemple:

- art. 39 alin. (2) teza I C.proc.civ., care recunoaște în mod expres instanței dreptul de a introduce, din oficiu, în proces pe succesorul cu titlu particular al părții inițiale, în ipoteza în care, în cursul procesului, dreptul litigios este transmis prin acte între vii sau pentru cauză de moarte, cu titlu particular;
- art. 93 C.proc.civ., care dispune că, în cazurile în care procurorul poate porni procesul civil potrivit art. 92 alin. (1) C.proc.civ., titularul dreptului va fi introdus în proces;
- art. 436 C.civ., care prevede că părinții și copilul vor fi citați în toate cauzele referitoare la filiație, chiar și atunci când nu au calitatea de reclamant sau de pârât;
- art. 439 C.civ., potrivit căruia, atunci când, potrivit legii, o acțiune privind filiația poate fi declanșată împotriva moștenitorilor, iar moștenirea este vacantă, aceasta poate fi introdusă împotriva comunei, orașului sau, după caz, municipiului de la locul deschiderii moștenirii, ipoteză în care citarea în proces a renunțătorilor (atunci când aceștia există) este obligatorie etc.

- neîndeplinirea de către instanță a obligației de introducere în cauză a unei alte persoane, în cazurile prevăzute în mod imperativ de lege, poate fi invocată pe calea apelului sau, după caz, a recursului, de partea interesată;
 - în aceleași ipoteze, instanța de control judiciar va putea invoca din oficiu acest motiv de nelegalitate a hotărârii atacate;
- introducerea, din oficiu, a unei terțe persoane în proces poate avea loc *exclusiv în fața primei instanțe*;
- această măsură nu poate fi dispusă pentru prima dată în apel și nici în recurs, deoarece prin introducerea unui terț în proces s-ar schimba cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe, ceea ce ar contraveni dispozițiilor de ordine publică ale art. 478 alin. (1) C.proc.civ., dispoziții aplicabile și în recurs, conform art. 494 C.proc.civ.;
- nu este necesară parcurgerea admisibilității în principiu, deoarece necesitatea introducerii terțului în proces este stabilită de instanță;
- introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane se dispune *prin încheiere interlocutorie, până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe* [art. 78 alin. (3) C.proc.civ.], indiferent că ar fi vorba despre situațiile prevăzute de alin. (1) ori de alin. (2) de la art. 78 C.proc.civ.;
- Momentul terminării cercetării procesului se stabilește potrivit art. 244 alin. (1) C.proc.civ. (când judecătorul se socotește lămurit, declară cercetarea procesului încheiată și poate fixa un alt termen pentru dezbaterile fondului, din oficiu sau la cererea părților).
- în ipoteza în care – ulterior închiderii dezbaterilor și reținerii cauzei în pronunțare – *cu ocazia deliberării*, instanța constată că se impune a fi introdusă o terță persoană în proces, aceasta va repune cauza pe rol, dispunând citarea părților inițiale [art. 78 alin. (4) C.proc.civ.]; în acest caz este necesar să se indice, prin citația comunicată părților, motivul repunerii pe rol;
- Întrucât, la acest moment, terțul nu este încă parte în litigiu, el nu va fi citat pentru termenul fixat după repunerea pe rol.

**Efectele
introducerii în
cauză, din
oficiu, a altor
persoane**

- cel introdus în proces va fi citat, odată cu citația comunicându-i-se, în copie, și încheierea prin care s-a dispus introducerea sa în proces, cererea de chemare în judecată, întâmpinarea, precum și înscrisurile anexate acestora;
- prin citație i se va comunica terțului și termenul până la care va putea să arate excepțiile, dovezile și celelalte mijloace de apărare de care înțelege să se folosească, termen care nu va putea fi mai lung decât termenul de judecată acordat în cauză [art. 79 alin. (1) C.proc.civ.];
- apărările celui introdus în proces pot fi orientate împotriva oricăreia dintre părțile inițiale din proces, fără a avea relevanță dacă sunt apărări de drept substanțial sau de drept procesual;
 - dacă în termenul fixat de instanță, cel introdus în cauză nu își va formula apărările, potrivit art. 185 alin. (1) C.proc.civ., acesta va fi decăzut din dreptul de a le mai invoca ulterior;
- terțul introdus forțat, din oficiu, se bucură de *independență procesuală*, putând face orice act procesual de dispoziție, independent de poziția celorlalte părți litigante [art. 22 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];

	– terțul introdus forțat în cauză va lua procedura în starea în care aceasta se află la momentul introducerii sale în proces, iar din acest moment, toate actele de procedură vor fi efectuate și față de terț, iar hotărârea finală îi va fi opozabilă [art. 79 alin. (3) teza I și a III-a C.proc.civ.]; – terțului i se recunoaște dreptul de a administra probe noi, precum și dreptul de a readministra probele [art. 79 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.], dar nu poate solicita ca actele de procedură efectuate anterior să fie refăcute încă o dată și față de el, nu poate invoca excepțiile pentru care a expirat termenul procedural până la care puteau fi făcute, nu poate invoca nulități care au fost acoperite între timp etc.
--	--

4. Reprezentarea convențională a părților în procesul civil

Noțiune	– reprezintă situația în care o persoană (numită reprezentant) îndeplinește acte de procedură în numele și în interesul altei persoane, care este parte în proces (numită reprezentat).
Felurile reprezentării	– reprezentarea părților în procesul civil poate fi legală, convențională sau judiciară [art. 80 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]: 1. reprezentare legală – intervine în cazul persoanei fizice lipsite de capacitate procesuală de exercițiu, în cazul persoanelor juridice (art. 209 C.civ.), precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege (spre exemplu, art. 155 alin. (1) pct. 15, art. 58, art. 976 alin. (2) C.proc.civ.); 2. reprezentare judiciară – intervine atunci când izvorul reprezentării părților în procesul civil este o hotărâre judecătorească; <i>De exemplu, conform art. 80 alin. (4) C.proc.civ., când circumstanțele cauzei o impun pentru a se asigura dreptul la un proces echitabil, judecătorul poate numi pentru oricare parte din proces un reprezentant în condițiile art. 58 alin. (3) C.proc.civ., arătând în încheiere limitele și durata reprezentării.</i> 3. reprezentare convențională – intervine atunci când izvorul reprezentării este convenția părților; • <i>ca regulă</i>, părțile pot să stea în judecată printr-un reprezentant ales, în condițiile legii, în orice proces civil; • <i>prin excepție</i>, în cazurile prevăzute de lege, părțile trebuie să se prezinte personal în fața instanței [art. 80 alin. (3) C.proc.civ.]. <i>De exemplu, legea impune ca actele procesuale să fie îndeplinite personal de părți în cazul judecății, în fața instanțelor de fond, a cererilor de divorț [cu anumite excepții prevăzute de art. 921 alin. (1) C.proc.civ.], precum și al răspunsului la interogatoriu (cu unele derogări prevăzute de art. 355 și art. 356 C.proc.civ.).</i>
Reprezentarea convențională a persoanelor fizice	– în procesul civil, persoana fizică poate fi reprezentată de [art. 83 alin. (1) teza I C.proc.civ.]: 1. avocat; sau 2. o persoană care nu are această calitate (mandatar neavocat). Reprezentarea prin mandatar neavocat – reprezentarea persoanei fizice prin mandatar neavocat poate interveni atât în fața primei instanțe și în apel, deci a instanțelor de fond, cât și în recurs;

– nu există obligativitatea reprezentării prin avocat a persoanelor fizice în calea extraordinară de atac a recursului și nici în ceea ce privește revizuirea și contestația în anulare [art. 83 alin. (1) teza I și alin. (3) C.proc.civ.];

– *ca regulă*, mandatarul neavocat nu poate pune concluzii asupra excepțiilor procesuale și asupra fondului, ci pentru aceasta trebuie să fie asistat de un avocat, atât în etapa cercetării procesului, cât și în etapa dezbaterilor în fond [art. 83 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- cu alte cuvinte, mandatarul care nu are calitatea de avocat poate să formuleze cereri în fața instanței, să propună probe, să îndeplinească alte acte de procedură în numele și în interesul părții pe care o reprezintă, însă nu are dreptul de a pune concluzii asupra excepțiilor procesuale și asupra fondului;

– *prin excepție* de la regula de mai sus:

- licențiații în drept, dacă sunt mandatar în pricinile soțului sau ale rudelor până la gradul al doilea inclusiv, pot pune concluzii în fața oricăror instanțe, inclusiv în recurs, fără a fi nevoie să fie asistați de un avocat [art. 83 alin. (2) C.proc.civ.];
- dacă dreptul de reprezentare izvorăște din lege sau dintr-o hotărâre judecătorească, asistarea reprezentantului neavocat de către un avocat nu este obligatorie, deci reprezentantul poate să pună concluzii asupra excepțiilor procesuale și asupra fondului atât în etapa cercetării procesului, cât și în etapa dezbaterilor în fața primei instanțe, în apel și în căile extraordinare de atac.

Reprezentarea prin mandatar avocat

– cât timp legea nu prevede expres altfel, avocatul este împuternicit să efectueze orice act specific profesiei pe care îl consideră necesar pentru realizarea intereselor clientului [art. 126 alin. (2) din Statutul profesiei de avocat];

– pentru activitățile prevăzute expres în cuprinsul obiectului contractului de asistență juridică, acesta reprezintă un mandat special, în puterea căruia avocatul poate încheia, sub semnătură privată sau în formă autentică, acte de conservare, administrare ori dispoziție în numele și pe seama clientului [art. 126 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat];

- rezultă că, pentru exercitarea actelor procedurale de dispoziție, nu este necesar ca avocatul să prezinte o procură autentică specială, fiind suficientă mențiunea inserată în cuprinsul contractului de asistență juridică în acest sens;

– atunci când reprezentarea la prima instanță s-a făcut prin avocat, acesta poate face, chiar fără mandat, orice acte pentru păstrarea drepturilor supuse unui termen și care s-ar pierde prin neexercitarea lor la timp și poate, de asemenea, să introducă orice cale de atac împotriva hotărârii pronunțate, însă, în aceste ipoteze, toate actele de procedură se vor îndeplini numai față de partea însăși;

- actele de procedură făcute de avocat în aceste condiții nu trebuie ratificate de parte, deoarece acesta, în efectuarea lor, s-a întemeiat pe o împuternicire legală;
- în schimb, susținerea căii de atac, exercitate de către avocat în temeiul acestor împuterniciri legale, se poate face numai în temeiul unui nou mandat dat de parte [art. 87 alin. (2) C.proc.civ.].

Forma mandatului judiciar (*ad litem*)

- împuternicirea de a reprezenta o persoană fizică dată mandatarului care nu are calitatea de avocat se dovedește prin *înscris autentic* [art. 85 alin. (1) C.proc.civ.];
 - dreptul de reprezentare mai poate fi dat unui mandatar neavocat și prin *declarație verbală*, făcută în instanță și consemnată în încheierea de ședință, cu arătarea limitelor și a duratei reprezentării [art. 85 alin. (2) C.proc.civ.];
- mandatul dat unui avocat se dovedește prin înscris, potrivit legilor de organizare și exercitare a profesiei [art. 85 alin. (3) C.proc.civ.];
 - mandatul dat unui *avocat* este supus condițiilor de formă și de fond prevăzute de legea specială, respectiv Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată;
 - *contractul de asistență juridică* se încheie în formă scrisă, cerută *ad probationem* și trebuie să îndeplinească toate condițiile cerute de lege pentru încheierea valabilă a oricărei convenții [art. 121 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat]; în baza acestui contract (care are natura juridică a unui mandat), avocatul se legitimează față de terți prin împuternicirea (numită și delegație) avocațială, întocmită conform anexei nr. II la Statutul profesiei de avocat [art. 126 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat];
 - dreptul avocatului de a asista, de a reprezenta ori de a exercita orice alte activități specifice profesiei se naște din contractul de asistență juridică, încheiat în formă scrisă între avocat și client ori mandatarul acestuia; contractul de asistență juridică prevede, în mod expres, întinderea puterilor pe care clientul le conferă avocatului, iar acesta poate acționa exclusiv în limitele contractului încheiat cu clientul său, cu excepția cazurilor când legea ar prevedea altfel [art. 108 și art. 126 alin. (1) din Statutul profesiei de avocat];
- în situația în care cererea în justiție se face prin reprezentant convențional, este necesar ca în cererea adresată instanței să se specifice aceasta și să se alăture procura în original sau în copie legalizată [art. 148 alin. (1), art. 151 alin. (1), art. 194 lit. b) C.proc.civ.].

Conținutul mandatului judiciar

- *ca regulă*, indiferent că mandatul este dat unui mandatar neavocat ori unui avocat, acesta trebuie să fie o procură *ad litem*, adică o *procură specială* dată pentru reprezentarea în judecată;
- astfel, mandatarul cu *procură generală* nu poate să îl reprezinte în judecată pe mandant, cu *excepția* cazului în care acest drept i-a fost dat anume (art. 86 teza I C.proc.civ.);
 - *prin excepție*, mandatarul cu procură generală poate să îl reprezinte în judecată pe mandant, dreptul de reprezentare în judecată presupunându-se dat, în următoarele două cazuri (art. 86 teza a II-a C.proc.civ.):
 - a) acela care a dat procură generală nu are domiciliu și nici reședință în țară (cele două condiții sunt cumulative);
 - b) procura este dată unui prepus.

Limitele mandatului judiciar

- mandatul se presupune dat pentru toate actele procesuale îndeplinite în fața aceleiași instanțe, chiar dacă nu cuprinde nicio mențiune în această privință;
- restrângerea mandatului *ad litem* numai la anumite acte este permisă de lege, însă aceasta trebuie să fie întotdeauna expresă [art. 87 alin. (1) C.proc.civ.];
- renunțarea la judecată sau la dreptul dedus judecătii, achiesarea la hotărârea pronunțată, încheierea unei tranzacții, precum și orice alte acte procedurale de dispoziție nu se pot face de reprezentant decât în baza unui mandat special, distinct de mandatul de reprezentare în justiție [art. 81 alin. (1) C.proc.civ.];
 - cu toate acestea, în cazul în care mandatul este dat unui avocat, pentru activitățile prevăzute expres în cuprinsul obiectului contractului de asistență juridică, acesta reprezintă un mandat special, în puterea căruia avocatul poate încheia, sub semnătură privată sau în formă autentică, acte de conservare, administrare ori dispoziție în numele și pe seama clientului [art. 126 alin. (3) din Statutul profesiei de avocat]; așadar, pentru exercitarea actelor procedurale de dispoziție, nu este necesar ca avocatul să prezinte o procură autentică specială, fiind suficientă mențiunea inserată în cuprinsul contractului de asistență juridică în acest sens;
- mandatul judiciar nu este presupus dat pentru tot procesul, ci numai pentru o anumită etapă procesuală (instanță) [art. 87 alin. (1) C.proc.civ.];
 - *ca regulă*, dacă în procură nu se precizează faptul că mandatarul are dreptul de a declara și susține căi de atac sau de a reprezenta partea și în faza executării silite, atunci procura depusă în fața primei instanțe nu este valabilă în următoarele etape ale procesului;
 - *prin excepție*, atunci când reprezentarea la prima instanță s-a făcut prin avocat, acesta poate face, chiar fără mandat, în temeiul dispozițiilor art. 87 alin. (2) teza I și a II-a C.proc.civ., orice acte pentru păstrarea drepturilor supuse unui termen și care s-ar pierde prin neexercitarea lor la timp și poate, de asemenea, să introducă orice cale de atac împotriva hotărârii pronunțate, însă, în aceste ipoteze, toate actele de procedură se vor îndeplini numai față de partea însăși; rezultă că actele de procedură făcute de avocat în aceste condiții nu trebuie ratificate de parte, deoarece acesta, în efectuarea lor, s-a întemeiat pe o *împuternicire legală*; în schimb, susținerea căii de atac, exercitate de către avocat în temeiul acestei împuterniciri legale, se poate face numai în temeiul unui nou mandat dat de parte [art. 87 alin. (2) teza a III-a C.proc.civ.].

Particularități privind încetarea, renunțarea și revocarea mandatului *ad litem*

- mandatul judiciar, indiferent că este dat unui avocat sau unui mandatar neavocat, *nu încetează prin moartea mandantului și nici dacă acesta a devenit incapabil*, ci dăinuie până la retragerea lui de către moștenitori sau de către reprezentantul legal al incapacibilului (art. 88 C.proc.civ.);
- *renunțarea* la mandat, precum și *revocarea* acestuia nu pot fi opuse celeilalte părți decât de la comunicare, cu excepția cazului în care au fost făcute în ședința de judecată și în prezența părții a căreia i se opune renunțarea, respectiv revocarea;

	• mandatarul care renunță la împuternicire este ținut să-i înștiințeze atât pe cel care i-a dat mandatul, cât și instanța, cu cel puțin 15 zile înainte de termenul imediat următor renunțării; • mandatarul nu mai poate renunța la mandat în cursul termenului de exercitare a căilor de atac (art. 89 C.proc.civ.).
Reprezentarea convențională a persoanei juridice	– persoana juridică poate fi reprezentată convențional în fața instanțelor de judecată numai prin consilier juridic sau avocat, în condițiile legii [art. 84 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>ca regulă</i>, în cazul persoanelor juridice este exclusă reprezentarea convențională în fața instanțelor de judecată prin mandatar care să nu aibă calitatea fie de avocat, fie de consilier juridic; <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 9/2016 (M. Of. nr. 400 din 26 mai 2016):</i> în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 84 alin. (1) C.proc.civ., cererea de chemare în judecată și reprezentarea convențională a persoanei juridice în fața instanțelor de judecată nu se pot face prin mandatar persoană juridică, nici prin consilierul juridic sau avocatul acesteia din urmă. • <i>o excepție</i> a fost recunoscută printr-o decizie obligatorie a instanței supreme, menționată mai jos, în cazul reprezentării convenționale în fața instanțelor de judecată a persoanelor juridice <i>prin consilierii de proprietate intelectuală</i>; <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 2 din 20 ianuarie 2017 (M. Of. nr. 157 din 2 martie 2017):</i> reprezentarea convențională a persoanelor juridice în fața instanțelor de judecată poate fi asigurată și prin consilierul juridic angajat al uneia dintre formele de exercitare a profesiei de consilier în proprietate industrială, în măsura în care consilierul juridic are și calitatea de consilier în proprietate industrială. – nici în cazul persoanelor juridice, reprezentarea prin avocat nu este obligatorie în nicio fază a judecății, nici în recurs sau în căile de atac extraordinare de retractare; – atunci când parte în proces este o persoană juridică ce a recurs la procedeul reprezentării convenționale, la dosar ar trebui să existe nu numai dovada calității de reprezentant convențional [art. 151 alin. (2) C.proc.civ.], ci și dovada calității de reprezentant legal [art. 151 alin. (4) și (5) C.proc.civ.], întrucât reprezentarea convențională nu poate înlocui reprezentarea legală, ci poate doar să o dubleze; – dacă nu recurge la reprezentarea convențională, persoana juridică va sta în proces prin intermediul reprezentantului legal; – regulile privind reprezentarea convențională a persoanelor juridice în procesul civil se aplică și în cazul asociațiilor, societăților sau altor entități fără personalitate juridică care sunt constituite potrivit legii [art. 84 alin. (3) C.proc.civ.].
Sanctiunea în cazul nejustificării calității de reprezentant convențional	– în cazul în care reprezentantul părții nu face dovada calității de reprezentant, instanța va da un termen scurt pentru acoperirea lipsurilor; – dacă în termenul acordat, lipsa dovezii calității de reprezentant a celui care a acționat în numele părții nu se acoperă, cererea va fi <i>anulată</i> [art. 82 alin. (1) C.proc.civ.]; – <i>excepția lipsei dovezii calității de reprezentant</i> presupune situația în care cererea este introdusă în numele titularului (deci în cerere se menționează faptul că se acționează în numele și în interesul altei persoane, adică în calitate de reprezentant), iar la dosar nu

există dovada din care să rezulte abilitarea celui care a formulat cererea de a-l reprezenta pe titular;

- dacă însă, din cuprinsul cererii, nu rezultă că aceasta este introdusă în numele altei persoane, deci nu se menționează în cerere că persoana care a formulat-o este doar un reprezentant al titularului, atunci se va invoca *excepția lipsei calității procesuale*, întrucât, prin ipoteză, cel care a introdus cererea în nume propriu, în loc să o formuleze în numele reprezentatului, nu este titularul dreptului;
- excepția lipsei dovezii calității de reprezentant înaintea primei instanțe nu poate fi invocată pentru prima oară în calea de atac [art. 82 alin. (2) C.proc.civ.]; rezultă că:
 - excepția lipsei dovezii calității de reprezentant poate fi invocată oricând în cursul aceleiași instanțe;
 - lipsa dovezii calității de reprezentant nu poate constitui motiv pentru exercitarea căii de atac, dacă nu a fost invocată înaintea instanței în fața căreia s-a produs neregularitatea respectivă;
- excepția lipsei dovezii calității de reprezentant poate fi invocată de oricare dintre părți, precum și de procuror sau de instanță, din oficiu, fiind o excepție absolută, însă titularul dreptului poate ratifica actele îndeplinite de persoana care a acționat fără a avea calitatea de reprezentant.

5. Participarea Ministerului Public în procesul civil

Formele de participare a procurorului în procesul civil	1. <i>pornirea procesului civil</i>; 2. <i>participarea la judecata procesului civil și punerea de concluzii</i>; 3. <i>exercitarea căilor de atac</i>; 4. <i>punerea în executare a anumitor titluri executorii</i>.
Poziția procesuală a procurorului	– procurorul are o poziție independentă în proces, fiind acel participant în procesul civil care reprezintă interesele societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor, potrivit art. 131 alin. (1) din Constituție.
Pornirea procesului civil	– procurorul poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege; în toate cazurile, Ministerul Public nu va datora taxe de timbru și nici cauțiune [art. 92 alin. (1) și (6) C.proc.civ.]; – procurorul poate introduce <i>orice acțiune civilă, inclusiv cele cu caracter strict personal</i>, în cazurile în care: • aceasta este în interesul persoanelor prevăzute la art. 92 alin. (1) C.proc.civ.; • legea îi conferă în mod expres acest drept; <i>Exemple de acțiuni cu caracter strict personal care pot fi introduse de procuror:</i> ▪ acțiunea în stabilirea maternității [art. 423 alin. (1), (2) și (3) C.civ.]; ▪ acțiunea în stabilirea paternității [art. 425 alin. (1) și (2) C.civ.]; ▪ acțiunea în tăgada paternității [art. 429 C.civ.]; ▪ acțiunea în anularea căsătoriei pentru viciul de consimțământ al soțului minor (art. 298 C.civ.) etc.

	– atunci când acțiunea este inițiată de procuror, titularul dreptului subiectiv dedus judecății (art. 93 C.proc.civ.): • va fi introdus în proces; • va putea să uzeze de dreptul de dispoziție cu privire la procesul civil declanșat de procuror, prin renunțarea la judecată sau la dreptul subiectiv ori prin încheierea unei tranzacții; • va putea solicita instanței continuarea judecății, în cazul în care procurorul și-ar retrage cererea; – renunțarea la judecată sau la dreptul dedus judecății, achiesarea la hotărârea pronunțată, încheierea unei tranzacții, precum și orice alte acte procedurale de dispoziție făcute în orice proces de reprezentanții minorilor, ai persoanelor puse sub interdicție și ai dispăruților nu vor împiedica judecarea cauzei, dacă instanța apreciază că ele nu sunt în interesul acestor persoane [art. 81 alin. (2) C.proc.civ.].
Participarea la judecata procesului civil	– procurorul poate să pună concluzii în orice proces civil, în oricare fază a acestuia, dacă apreciază că este necesar pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor și intereselor cetățenilor [art. 92 alin. (2) C.proc.civ.]; – <i>ca regulă</i>, participarea procurorului la judecata acțiunii civile este <i>facultativă</i>; – în anumite materii, expres prevăzute de lege, participarea procurorului la judecată și punerea concluziilor sunt <i>obligatorii</i>, cum ar fi: • cererile în materie de adopție (art. 86 din Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată); • cererile privind stabilirea măsurilor de protecție specială prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului [art. 134 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, republicată]; • cererile de punere sub interdicție judecătorească și de ridicare a interdicției judecătorești [art. 940 alin. (3) și art. 943 alin. (1) C.proc.civ.]; • cererea de declarare a morții, cererea de constatare a nulității hotărârii declarative de moarte, cererea de rectificare a datei morții stabilite prin hotărâre [art. 946 alin. (4), art. 949 alin. (2) și art. 950 C.proc.civ.]; • cererea de expropriere [art. 23 alin. (1) din Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată]; • cererea de decădere din exercițiul drepturilor părintești [art. 508 alin. (2) C.civ.]; • cererea de anulare, modificare sau completare a actelor de stare civilă [art. 57 alin. (2) din Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, republicată]; • cererea de acordare a personalității juridice unei asociații/fundații, când se constată neregularități referitoare la art. 40 alin. (2) din Constituție [art. 9 alin. (2) și art. 17 alin. (3) din O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații]; • cererile privind înregistrarea unui partid politic sau a unei alianțe politice ori de încuviințare a modificării statutului sau a programului partidului politic [art. 20 alin. (1), art. 25 alin. (2), art. 29 alin. (1) din Legea partidelor politice nr. 14/2003, republicată], precum și cererile referitoare la reorganizarea partidelor politice, la dizolvarea sau la încetarea existenței acestora;

	• soluționarea excepției de neconstituționalitate a unei legi sau ordonanțe [art. 30 alin. (4) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată]; • recursul în interesul legii; – atunci când legea prevede că participarea procurorului la judecată este obligatorie, lipsa concluziilor acestuia atrage <i>nulitatea absolută a hotărârii</i> [art. 92 alin. (3) C.proc.civ.].
Exercitarea căilor de atac	– procurorul poate să exercite căile de atac [art. 92 alin. (4) C.proc.civ.]: • împotriva hotărârilor pronunțate în cauzele privitoare la drepturile și interesele legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, chiar dacă nu a pornit acțiunea civilă; • împotriva hotărârilor pronunțate în cauzele pentru care legea prevede expres posibilitatea procurorului de a porni acțiunea civilă, chiar dacă nu a pornit acțiunea civilă; • împotriva hotărârilor pronunțate în cauzele în care a participat la judecată, în condițiile legii; – posibilitatea procurorului de a exercita căile de atac, în cazurile prevăzute de lege, nu este condiționată de pornirea acțiunii civile de către procuror; • dacă procurorul nu avea posibilitatea să promoveze acțiunea civilă introdusă de reclamant și nici nu a participat la judecată (participarea sa nefiind obligatorie), procurorul nu are dreptul să atace hotărârea pronunțată în cauză, iar o eventuală cale de atac exercitată de acesta urmează a fi respinsă ca inadmisibilă; • atunci când participarea procurorului la judecata în fața primei instanțe era obligatorie, iar aceasta nu s-a realizat, chiar dacă acțiunea nu este una dintre cele vizate de art. 92 alin. (1) C.proc.civ., procurorul poate exercita calea de atac împotriva hotărârii pronunțate în condițiile neparticipării sale la judecată; – în ceea ce privește momentul începerii curgerii termenului de exercitare a căilor de atac pentru procuror: • termenul de apel curge de la pronunțarea hotărârii, în afară de cazurile în care procurorul a participat la judecarea cauzei, când termenul de apel curge de la comunicarea hotărârii, aceleași reguli fiind aplicabile și în cazul termenului de recurs [art. 468 alin. (4) și art. 485 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; • în lipsa unor reglementări exprese referitoare la începutul curgerii termenului de exercitare a căilor extraordinare de atac de retractare (contestația în anulare și revizuirea), pentru procuror, aceste termene încep să curgă conform regulilor generale; – în ceea ce privește recursul în interesul legii, art. 514 C.proc.civ. conferă calitate procesuală în promovarea acestuia și procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea ministrului justiției; – întrucât art. 92 alin. (6) C.proc.civ. nu face nicio distincție, rezultă că Ministerul Public nu va datora taxe de timbru sau cauțiuni nici în cazul introducerii căilor de atac, în condițiile art. 92 alin. (4) C.proc.civ.

Punerea în executare a unor titluri executorii	– dreptul procurorului de a cere începerea executării silite este limitat exclusiv la titlurile executorii emise în favoarea minorilor, a persoanelor puse sub interdicție și a dispăruților [art. 92 alin. (5) C.proc.civ.]; – procurorul poate să ceară punerea în executare a oricăror titluri emise în favoarea minorilor, a persoanelor puse sub interdicție și a dispăruților, iar nu numai a hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea acestor persoane; – solicitarea punerii în executare a hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea minorilor, a persoanelor puse sub interdicție și a dispăruților nu este condiționată de pornirea acțiunii civile de procuror și nici de participarea acestuia la judecarea cauzei în care s-a pronunțat hotărârea respectivă; – dacă procurorul a cerut punerea în executare a titlului executoriu, creditorul are posibilitatea să efectueze acte procesuale de dispoziție, iar dacă procurorul intenționează să renunțe la executare, creditorul are dreptul să solicite continuarea executării silite (art. 93 C.proc.civ.); – în faza de executare silită, procurorul poate participa și în alte forme: • poate exercita contestația la executare și cererea de întoarcere a executării silite, în măsura în care este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților; • poate pune concluzii în contestațiile la executare introduse de părți sau de terți, precum și în cererile de întoarcere a executării introduse de părți.
--	---

FIȘA NR. 5

COMPETENȚA

I. Noțiune și clasificare

Noțiune	– este aptitudinea recunoscută de lege unei instanțe judecătorești sau unui alt organ cu activitate jurisdicțională de a judeca un anumit litigiu; – competența se raportează la instanța judecătorească sau la un alt organ cu activitate jurisdicțională, nu la judecător și nici la secțiile sau completurile specializate ale unei instanțe; • pe cale de consecință, regulile de repartizare a cauzelor în cadrul aceleiași instanțe, între secțiile sau, după caz, completurile specializate nu constituie norme de competență, ci norme de organizare judecătorească; • în mod excepțional, în cazurile în care legea stabilește în mod expres competența unei anumite secții sau a unui anumit complet specializat din cadrul unei instanțe, nerespectarea acestor norme va fi invocată prin mijloacele procedurale prevăzute de lege pentru încălcarea normelor referitoare la competență, respectiv excepția de necompetență, căile de atac de reformare și contestația în anulare; • totodată, art. 136 alin. (1) și (4) C.proc.civ. prevede expres posibilitatea aplicării prin asemănare a dispozițiilor referitoare la excepția de necompetență și la conflictul de competență și în cazul secțiilor specializate și al completurilor specializate ale aceleiași instanțe judecătorești.
Clasificare	A. După cum delimitarea se face prin raportare la organe din sisteme diferite ori la organe din cadrul aceluiași sistem 1. competența generală; 2. competența jurisdicțională, care, prin raportare la delimitarea între instanțe judecătorești de grad diferit sau între instanțe de același grad, se clasifică în: • competență materială, în cadrul căreia se distinge între: a) competența materială <i>funcțională</i> (se stabilește după felul atribuțiilor ce revin fiecărei categorii de instanțe); b) competența materială <i>procesuală</i> (se stabilește în funcție de obiectul, natura sau valoarea litigiului); • competență teritorială, care poate fi de trei feluri: a) competența teritorială <i>de drept comun</i> (când cererea se introduce la instanța de la domiciliul sau, după caz, sediul pârâtului, însă părțile ar putea conveni să se judece și la o altă instanță de același grad); b) competența teritorială <i>alternativă sau facultativă</i> (în cazul în care reclamantul are posibilitatea să aleagă între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente);

c) competența teritorială *exclusivă sau excepțională* (când cererea trebuie introdusă la o anumită instanță, iar părțile nu ar putea conveni să se judece la o altă instanță).

B. În funcție de caracterul normelor care reglementează competența

1. competența absolută (este reglementată de norme juridice de ordine publică);

- au caracter absolut: competența generală, competența materială și competența teritorială exclusivă;

2. competența relativă (este reglementată de norme juridice de ordine privată);

- *ca regulă generală*, are caracter relativ numai competența teritorială în pricinile privitoare la bunuri și la alte drepturi de care părțile pot să dispună, cu excepția cazurilor în care competența teritorială este exclusivă (deci competența teritorială de drept comun și competența teritorială alternativă);

Pot exista și cazuri de competență teritorială alternativă stabilite prin norme de ordine publică; *spre exemplu*, în materia stabilirii filiației, competența teritorială este alternativă [art. 113 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.], dar, nefiind vorba de o pricină privitoare la bunuri sau la alte drepturi de care părțile pot dispune, competența este de ordine publică (exclusivă).

– importanța clasificării:

- normele de competență absolută sunt obligatorii atât pentru părți, cât și pentru instanță;
- încălcarea normelor de competență absolută poate fi invocată de oricare dintre părți, chiar și de reclamantul care a sesizat instanța incompetentă, de instanță din oficiu, precum și de procuror, dacă participă la proces;
- nesocotirea normelor de competență relativă poate fi invocată numai de pârât; astfel, dacă incompetența nu este de ordine publică, nu va putea cere declararea incompetenței:

a) partea care a făcut cererea la o instanță incompetentă [art. 130 alin. (4) C.proc.civ.];

b) procurorul, indiferent de forma de participare la procesul civil;

c) instanța, care, dacă ar constata că este incompetentă relativ, nu va putea să își decline competența din oficiu;

- incompetența generală a instanțelor judecătorești (precum și incompetența internațională a instanțelor române) poate fi invocată în orice stare a pricinii, inclusiv direct în căile de atac [art. 130 alin. (1) C.proc.civ.];

- incompetența materială și teritorială de ordine publică trebuie invocată la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.];

- incompetența de ordine privată poate fi invocată prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (3) C.proc.civ.], sub sancțiunea decăderii pârâtului din dreptul de a mai invoca această încălcare a dispozițiilor de competență relativă.

II. Competența generală a instanțelor judecătorești

Principiul stabilirii competenței generale a instanțelor judecătorești	– conform acestui principiu, în materie civilă <i>lato sensu</i>, litigiile civile sunt de competența instanțelor judecătorești, dacă legea nu prevede altfel; – în cazurile în care legea dă altor organe cu atribuții jurisdicționale din afara sistemului instanțelor judecătorești competența de a soluționa cauze civile, instanțelor judecătorești le revine competența de a controla hotărârile pronunțate de aceste organe; <i>Spre exemplu:</i> ▪ în materie de mărci, contestația exercitată împotriva hotărârii comisiei de contestații din cadrul Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci (O.S.I.M.) este de competența Tribunalului București; ▪ plângerea împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de îndeplinire a unui act notarial, precum și plângerea împotriva actului constatator al refuzului executorului judecătoresc de a efectua un act de competența sa, altul decât punerea în executare a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii, sunt de competența judecătoriei etc. <i>Precizare:</i> Pentru cazurile în care nicio normă specială nu ar prevedea posibilitatea unei anumite instanțe judecătorești de a exercita controlul judecătoresc asupra hotărârilor altor organe cu activitate jurisdicțională, se vor aplica dispozițiile art. 6 alin. (2) și (3) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, potrivit cărora „Actele administrative susceptibile, potrivit legii organice, să facă obiectul unei jurisdicții speciale administrative pot fi atacate la instanța de contencios administrativ, cu respectarea dispozițiilor art. 7 alin. (1) din același act normativ (cu parcurgerea procedurii prealabile – <i>n.n.</i>), dacă partea înțelege să nu exercite procedura administrativ-jurisdicțională. Actul administrativ-jurisdicțional pentru care, prin lege organică specială, se prevede o cale de atac în fața unei alte jurisdicții administrative speciale poate fi atacat direct la instanța de contencios administrativ, în termen de 15 zile de la comunicare, dacă partea înțelege să renunțe la calea administrativ-jurisdicțională de atac”.
Competența în materia controlului de constituționalitate	– competența realizării controlului de constituționalitate aparține Curții Constituționale (art. 146 din Constituție și Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată); – în materie de control de constituționalitate, Curtea Constituțională (art. 146 din Constituție, art. 11 și art. 27 din Legea nr. 47/1992, republicată): • se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției; • se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau a altor acorduri internaționale, înainte de ratificarea acestora de Parlament, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;

- se pronunță asupra constituționalității regulamentelor Parlamentului, a hotărârilor plenului Camerei Deputaților, a hotărârilor plenului Senatului și a hotărârilor plenului celor două Camere reunite ale Parlamentului, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;
- hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele în vigoare, ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial, precum și a celor ridicate direct de Avocatul Poporului;
- soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;
- hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic;

– precizări cu privire la *excepția de neconstituționalitate*:

- nu poate fi invocată decât în fața instanțelor judecătorești, astfel cum acestea sunt definite de art. 126 alin. (1) din Constituție și de Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, și în fața instanțelor de arbitraj; *de lege lata*, excepția de neconstituționalitate nu poate fi invocată în fața altor organe cu activitate jurisdicțională;
 - poate fi invocată de părți, de instanța judecătorească sau de cea arbitrală, de procuror în fața instanței de judecată, atunci când participă la proces, precum și de Avocatul Poporului;
 - ordonanțele pot fi atacate pe calea excepției de neconstituționalitate numai până în momentul în care se adoptă legea de aprobare sau de respingere de către Parlament; în cazul în care ordonanța nu a fost atacată până la momentul adoptării legii sau dacă excepția a fost respinsă, neconstituționalitatea se poate invoca numai în temeiul art. 146 lit. a) din Constituție, înainte de promulgarea legii de admitere sau de respingere a ordonanței; după promulgarea legii de aprobare a ordonanței, excepția va putea fi din nou invocată, dar ea va viza, de această dată, legea;
 - obiectul excepției de neconstituționalitate îl poate face o lege sau o ordonanță ori o dispoziție dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia;
- CCR, Decizia nr. 766/2011 (M. Of. nr. 549 din 3 august 2011): sintagma „în vigoare” trebuie înțeleasă „în sensul că sunt supuse controlului de constituționalitate și legile sau ordonanțele ori dispozițiile din legi sau din ordonanțe ale căror efecte juridice continuă să se producă și după ieșirea lor din vigoare”.

- dacă se solicită aplicarea unei norme juridice cuprinse într-un *act normativ adoptat înainte de intrarea în vigoare a Constituției din 1991*, instanța urmează a verifica dacă norma respectivă mai este în vigoare sau a fost abrogată de dispozițiile constituționale; competența constatării abrogării unei legi anterioare Constituției, din cauza contrarietății cu prevederile legii fundamentale aparține și Curții Constituționale, însă, în această calitate, competența Curții Constituționale are un caracter subsidiar față de competența plenară a instanțelor judecătorești de a constata că o lege anterioară Constituției contravine dispozițiilor acesteia și, deci, este abrogată, în sensul că, dacă instanța constată că legea preconstituțională este abrogată, nu

mai intervine competența Curții Constituționale, aceasta din urmă fiind antrenată numai în cazul în care instanța judecătorească a considerat legea în vigoare sau nu s-a pronunțat asupra problemei respective;

- dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la expirarea unui termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I, dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției; pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept;
- competența de a se pronunța asupra *constituționalității actelor cu caracter normativ de o forță juridică inferioară legilor și ordonanțelor*, cum ar fi hotărârile Guvernului, ordinele ministrilor etc., nu aparține Curții Constituționale, ci instanțelor judecătorești, în temeiul plenitudinii lor de competență; verificarea conformității actelor administrative respective cu Constituția, ca, de altfel, și cu celelalte acte normative de o forță juridică superioară poate fi făcută *pe cale principală*, în cadrul procedurii contenciosului administrativ, declanșată în urma sesizării celui vătămat în drepturile sale; dacă actul administrativ are caracter individual, legalitatea acestuia poate fi cercetată oricând, indiferent de data emiterii acestuia, *și pe cale incidentală* (prin invocarea excepției de nelegalitate), în cadrul unui alt proces, din oficiu sau la cererea părții interesate [art. 4 alin. (1) din Legea nr. 554/2004];
- sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate se dispune de către instanța în fața căreia s-a ridicat excepția de neconstituționalitate, printr-o încheiere, care va cuprinde punctele de vedere ale părților și opinia instanței asupra excepției, fiind însoțită de dovezile propuse și depuse de părți; dacă excepția a fost invocată din oficiu de către instanță, încheierea trebuie motivată și va mai cuprinde susținerile părților, precum și dovezile necesare;
- sesizarea Curții cu excepția de neconstituționalitate *nu atrage suspendarea de drept* a judecării în perioada soluționării excepției de neconstituționalitate, astfel că, dacă procesul în care s-a invocat excepția se finalizează, hotărârea pronunțată de instanță a devenit definitivă, iar, ulterior, Curtea Constituțională se pronunță asupra excepției invocate în cauză, declarând neconstituțională prevederea legală care a făcut obiectul acesteia, hotărârea judecătorească este supusă revizuirii în termen de 3 luni de la data publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Competența în materia contenciosului administrativ

- în materia contenciosului administrativ, este necesar să se facă distincția între:
- contenciosul administrativ exercitat de instanțe potrivit *procedurii de drept comun*;
 - contenciosul administrativ exercitat de instanțe în temeiul *legii speciale de contencios*;
 - contenciosul administrativ exercitat de *jurisdicții speciale administrative*, cu posibilitatea atacării hotărârilor acestora la instanțele judecătorești, pentru a se asigura principiul constituțional al liberului acces la justiție.

Competența instanțelor judecătorești ordinare de contencios administrativ

– sediul materiei: art. 1 alin. (1) și (2) din Legea nr. 554/2004;

– condițiile de sesizare a instanței în cadrul procedurii de drept comun de contencios administrativ;

1. să fie atacat/atacată un act administrativ unilateral, refuzul nejustificat de a soluționa o cerere ori nesoluționarea în termenul legal a unei cereri;

Act administrativ – actul unilateral cu caracter individual sau normativ emis de o autoritate publică, în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii, care dă naștere, modifică sau stinge raporturi juridice; sunt asimilate actelor administrative și contractele încheiate de autoritățile publice care au ca obiect punerea în valoare a bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea serviciilor publice, achizițiile publice; prin legi speciale pot fi prevăzute și alte categorii de contracte administrative; se asimilează actelor administrative unilaterale și refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau la un interes legitim ori, după caz, faptul de a nu răspunde solicitantului în termenul legal [art. 2 alin. (1) lit. c) și c¹) și alin. (2) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018].

Nesoluționare în termenul legal a unei cereri – faptul de a nu răspunde solicitantului în termen de 30 de zile de la înregistrarea cererii, dacă prin lege nu se prevede alt termen [art. 2 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 554/2004].

Refuz nejustificat de a soluționa o cerere – exprimarea explicită, cu exces de putere, a voinței de a nu rezolva cererea unei persoane; este asimilată refuzului nejustificat și nepunerea în executare a actului administrativ emis ca urmare a soluționării favorabile a cererii sau, după caz, a plângerii prealabile [art. 2 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 554/2004].

2. actul administrativ unilateral să emane de la o autoritate publică;

Autoritate publică – orice organ de stat sau al unităților administrativ-teritoriale care acționează, în regim de putere publică, pentru satisfacerea unui interes legitim public; sunt asimilate autorităților publice persoanele juridice de drept privat care, potrivit legii, au obținut statut de utilitate publică sau sunt autorizate să presteze un serviciu public, în regim de putere publică [art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004].

3. actul să fi produs o vătămare unei persoane fizice sau juridice într-un drept al acesteia sau într-un interes legitim privat ori public;

Persoană vătămată – orice persoană titulară a unui drept ori a unui interes legitim, vătămată de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri; sunt asimilate persoanei vătămate și grupul de persoane fizice, fără personalitate juridică, titular al unor drepturi subiective sau interese legitime private, precum și organismele sociale care invocă vătămarea prin actul administrativ atacat fie a unui interes legitim public, fie a drepturilor și intereselor legitime ale unor persoane fizice determinate [art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 554/2004].

Drept vătămat – orice drept prevăzut de Constituție, de lege sau de alt act normativ, căruia i se aduce o atingere printr-un act administrativ [art. 2 alin. (1) lit. o) din Legea nr. 554/2004].

Interes legitim privat – posibilitatea de a pretinde o anumită conduită, în considerarea realizării unui drept subiectiv viitor și previzibil, prefigurat [art. 2 alin. (1) lit. p) din Legea nr. 554/2004].

Interes legitim public – interesul care vizează ordinea de drept și democrația constituțională, garantarea drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale ale cetățenilor, satisfacerea nevoilor comunitare, realizarea competenței autorităților publice [art. 2 alin. (1) lit. r) din Legea nr. 554/2004].

4. să fie exercitată procedura administrativă prealabilă prevăzută de lege;

Plângere prealabilă – cererea prin care se solicită autorității publice emitente sau celei ierarhic superioare, după caz, reexaminarea unui act administrativ cu caracter individual sau normativ, în sensul revocării sau modificării acestuia [art. 2 alin. (1) lit. j) din Legea nr. 554/2004].

5. cererea să fie introdusă în termenul de prescripție de 6 luni de la:

- a) data comunicării răspunsului la plângerea prealabilă;
- b) data comunicării refuzului nejustificat de soluționare a cererii;
- c) data expirării termenului de soluționare a plângerii prealabile, respectiv data expirării termenului legal de soluționare a cererii;
- d) data expirării termenului prevăzut la art. 2 alin. (1) lit. h) din Legea nr. 554/2004 (de 30 de zile), calculat de la comunicarea actului administrativ emis în soluționarea favorabilă a cererii sau, după caz, a plângerii prealabile;
- pentru motive temeinice, în cazul actului administrativ individual, cererea poate fi introdusă și peste termenul de 6 luni, dar nu mai târziu de un an (termen de decădere) de la data comunicării actului, data luării la cunoștință, data introducerii cererii sau data încheierii procesului-verbal de conciliere, după caz;
- ordonanțele sau dispozițiile din ordonanțe care se consideră a fi neconstituționale, precum și actele administrative cu caracter normativ care se consideră a fi nelegale pot fi atacate oricând (art. 11 din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018);

6. actul atacat să nu facă parte din categoria actelor exceptate de lege de la controlul prin intermediul contenciosului administrativ (art. 5 din Legea nr. 554/2004);

– *competența materială* de soluționare a acțiunilor directe de contencios administrativ este împărțită între tribunal și curtea de apel, după cum urmează:

- litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice locale și județene, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora de până la 3.000.000 de lei se soluționează în fond de tribunalele administrativ-fiscale;
- litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora mai mari de 3.000.000 de lei se soluționează în fond de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel [art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];
- cererile privind actele administrative care au ca obiect sume reprezentând finanțarea nerambursabilă din partea Uniunii Europene se soluționează potrivit criteriului valoric, iar cererile care au ca obiect acte administrative neevaluabile se soluționează potrivit rangului autorității, conform prevederilor art. 10 alin. (1) [art. 10 alin. (1¹) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];

– *competența teritorială* de soluționare a acțiunii directe de contencios administrativ [art. 10 alin. (3) și (4) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018]:

- aparține exclusiv instanței de la domiciliul sau sediul reclamantului, în cazul acțiunii formulate de reclamantul persoană fizică sau juridică de drept privat;
- aparține exclusiv instanței de la domiciliul sau sediul pârâtului, în cazul acțiunii formulate de reclamantul autoritate publică, instituție publică sau asimilată acestora;
- se va respecta și atunci când acțiunea se introduce în numele reclamantului de orice persoană de drept public sau privat, indiferent de calitatea acestuia din proces;

– recursul împotriva sentințelor pronunțate de tribunalele administrativ-fiscale se judecă de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel, iar recursul împotriva sentințelor pronunțate de secțiile de contencios administrativ și fiscal ale curților de apel se judecă de Secția de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel [art. 10 alin. (2) din Legea nr. 554/2004].

Practică judiciară:

Cum reclamantul din litigiul dedus judecătii a înțeles să investească instanța de contencios administrativ cu o acțiune având obiect exclusiv patrimonial, reprezentat de solicitarea de obligare a pârâților, în solidar, la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin executarea deciziilor de instituire a măsurilor asigurătorii, ulterior anulate de către instanțele de judecată, pe calea contestației la executare, și nu s-a adresat instanței de contencios administrativ cu o cerere în anularea actului administrativ vătămător și repararea pagubei cauzate, reiese că o atare cerere de chemare în judecată nu poate atrage competența instanței de contencios administrativ (ICCI, s. I civ., dec. nr. 1904 din 23 noiembrie 2017, www.scj.ro).

Competența instanțelor judecătorești speciale de contencios administrativ

– sunt exceptate de la controlul pe calea acțiunii directe reglementate de Legea nr. 554/2004 actele administrative pentru modificarea sau desființarea cărora se prevede, prin lege organică, o altă procedură judiciară [art. 5 alin. (2) din Legea nr. 554/2004];

- și în aceste cazuri se rămâne în sfera contenciosului administrativ, deoarece litigiul privește tot un act administrativ, însă atacarea actului nu se face potrivit Legii nr. 554/2004, ci în baza unei alte legi, derogatorii în privința competenței și procedurii de urmat (așa-numitul „recurs paralel”);
- în măsura în care legea specială nu reglementează anumite aspecte, ea se completează cu dispozițiile de drept comun în materia contenciosului administrativ, respectiv cu cele ale Legii nr. 554/2004;

– în aceste cazuri, cererea nu se îndreaptă la secțiile de contencios administrativ de la tribunale, curți de apel sau Înalta Curte de Casație și Justiție, ci la instanțele judecătorești obișnuite (de drept comun, dacă avem în vedere realizarea justiției, dar care, în materia contenciosului administrativ, sunt instanțe de excepție, deci speciale).

Exemple:

- contestațiile în materie electorală, *ca regulă*, sunt de competența judecătoriilor și a tribunalelor;

- în materia fondului funciar, potrivit Legii nr. 18/1991 privind fondul funciar, republicată, sunt de competența judecătoreiei: plângerile împotriva hotărârilor pronunțate de comisiile județene cu privire la contestațiile persoanelor care au cerut reconstituirea sau constituirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor, în condițiile Capitolului II din Legea nr. 18/1991, precum și cu privire la măsurile stabilite de comisiile locale [art. 53 alin. (2)]; plângerile împotriva ordinului prefectului sau oricărui act administrativ al unui organ administrativ care a refuzat atribuirea terenului sau propunerile de atribuire a terenului, în condițiile prevăzute în Capitolul III din Legea nr. 18/1991 (art. 54); plângerea împotriva măsurilor de punere în aplicare a art. 37 din Legea nr. 18/1991, cu privire la stabilirea dreptului de a primi acțiuni în unitățile agricole de stat, reorganizate în societăți comerciale conform Legii nr. 15/1990 (art. 56);
- plângerile împotriva proceselor-verbale de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii sunt de competența exclusivă a judecătoreiei în a cărei circumscripție teritorială a fost săvârșită contravenția [art. 32 alin. (2) din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor].

Competența instanțelor judecătorești de a controla soluțiile unor jurisdicții speciale administrative

– controlul judecătoresc asupra hotărârilor date de alte organe cu activitate jurisdicțională se asigură, după caz:

- de instanța judecătorească prevăzută în mod expres de legea specială;

Exemple:

- în materie de expropriere, în măsura în care ar fi incidente dispozițiile Legii nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată, hotărârea comisiei, constituită potrivit art. 15 din această lege, poate fi atacată cu contestație la curtea de apel în raza căreia se află imobilul propus a fi expropriat, în condițiile stabilite de art. 20 din aceeași lege și potrivit prevederilor Legii nr. 554/2004;
- în materia invențiilor, desenelor și modelelor, mărcilor și indicațiilor geografice, noilor soiuri de plante, controlul judecătoresc este asigurat, de regulă, prin intermediul Tribunalului București (însă, în această materie, anumite litigii sunt de competența instanțelor judecătorești obișnuite) etc.
- de instanța competentă de contencios administrativ, în condițiile art. 6 alin. (2) și (3) din Legea nr. 554/2004 referitoare la actele administrativ-jurisdicționale, dacă nu există dispoziții speciale care să prevadă altfel.

De exemplu, art. 6 din Legea nr. 554/2004 se aplică în cazul atacării hotărârii Comisiei Centrale de Rechiziții (art. 29 din Legea nr. 132/1997 privind rechizițiile de bunuri și prestările de servicii în interes public, republicată), deoarece această comisie soluționează o contestație împotriva hotărârii comisiei mixte de rechiziții, fiind deci vorba despre o procedură administrativ-jurisdicțională.

Competența în materia litigiilor de muncă

– *ca regulă*, aparține instanțelor judecătorești, indiferent că ar fi vorba de un litigiu ce izvorăște din contractul individual de muncă sau de un litigiu în legătură cu contractul colectiv de muncă (de conflicte de drepturi sau de conflicte de interese) – art. 269 C.muncii; art. 199, art. 210 din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată;

– *excepții:*

- Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește, prin secțiile sale, rolul de instanță de judecată în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și a procurorilor; împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a soluționat acțiunea disciplinară se poate exercita recurs în termen de 15 zile de la comunicare; competența soluționării recursului aparține completului de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție; din completul de 5 judecători nu pot face parte membrii cu drept de vot ai Consiliului Superior al Magistraturii sau judecătorul sancționat disciplinar (art. 51 din Legea nr. 317/2004);
CCR, Decizia nr. 381/2018 (M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018): dispozițiile art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004 sunt constituționale doar în măsura în care se interpretează că „recursul” prevăzut de acestea este o cale devolutivă de atac împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, pronunțate în materie disciplinară.
- Plenul Curții Constituționale are competență exclusivă pentru stabilirea abaterilor disciplinare săvârșite de judecătorii săi, a sancțiunilor și a modului de aplicare a acestora (art. 65 din Legea nr. 47/1992);
- Consiliul de disciplină din cadrul Uniunii Naționale a Notarilor Publici din România judecă acțiunea disciplinară cu privire la abaterile săvârșite de notarii publici; împotriva hotărârii Consiliului de disciplină se poate face contestație la Consiliul Uniunii; hotărârea Consiliului Uniunii poate fi atacată cu recurs la Curtea de Apel București; recursul poate fi declarat de notarul public, respectiv de titularii acțiunii disciplinare prevăzuți de lege, în termen de 15 zile de la comunicare [art. 75 alin. (1), (10) și (11) din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, republicată];
- Comisia de disciplină a Baroului judecă, în primă instanță și în complet de 3 membri, abaterile disciplinare săvârșite de avocații din baroul respectiv (cu excepția celor săvârșite de decanii barourilor și de membrii Consiliului Uniunii Naționale a Barourilor din România), decizia pronunțată de Comisia de disciplină a Baroului fiind supusă contestației la Comisia centrală de disciplină din cadrul U.N.B.R.; pentru abaterile săvârșite de decanii barourilor și de membrii Consiliului U.N.B.R., competența aparține, ca instanță de fond, Comisiei centrale de disciplină, cu recurs la Consiliul U.N.B.R.; împotriva hotărârilor pronunțate în contestație de Comisia centrală de disciplină, respectiv în recurs de Consiliul U.N.B.R., partea interesată poate formula contestație la Secția de contencios administrativ și fiscal a Curții de Apel București (art. 87 din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, și Statutul profesiei de avocat);
- Consiliul de disciplină al Camerei executorilor judecătorești judecă abaterile săvârșite de către executorii judecătorești; hotărârea Consiliului poate fi atacată, pe calea contestației, la Comisia superioară de disciplină a Uniunii Naționale a Executorilor Judecătorești; hotărârea Comisiei superioare de disciplină este definitivă și poate fi atacată cu contestație la curtea de apel [art. 48 alin. (1) și (5) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată];

	• Consiliul de mediere judecă abaterile disciplinare săvârșite de mediator; hotărârea Consiliului de mediere de aplicare a sancțiunilor disciplinare prevăzute de lege poate fi atacată la instanța de contencios administrativ competentă, în termen de 15 zile de la comunicarea acesteia (art. 40 și art. 41 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator); – în cazurile în care legea specială nu prevede o cale de atac în fața instanțelor judecătorești, pentru a se asigura accesul la justiție, hotărârile pronunțate de asemenea organe disciplinare sunt susceptibile de a forma obiectul acțiunii de contencios administrativ prevăzute de art. 6 din Legea nr. 554/2004.
Competența în materia exercitării drepturilor și îndatoririlor părintești	– instanța de tutelă soluționează neînțelegerile dintre părinți cu privire la exercitarea drepturilor și la îndeplinirea îndatoririlor părintești; astfel, instanța de tutelă decide asupra: • stabilirii locuinței copilului minor, atunci când părinții au locuințe diferite [art. 496 alin. (3) C.civ.]; • schimbării locuinței copilului minor, împreună cu părintele la care locuiește, atunci când aceasta afectează exercițiul autorității sau al unor drepturi părintești [art. 497 alin. (2) C.civ.]; • cererii copilului care a împlinit vârsta de 14 ani de a-și schimba felul învățaturii sau al pregătirii profesionale ori locuința necesară desăvârșirii învățaturii sau pregătirii sale profesionale (art. 498 C.civ.); • cererii unui părinte la care copilul nu locuiește în mod statornic de a avea legături personale cu copilul minor, la locuința acestuia (cunoscută în practică sub denumirea de „vizită minor”), indiferent dacă a fost introdusă în timpul căsătoriei, când soții sunt despărțiți în fapt, sau după desfacerea căsătoriei [art. 496 alin. (5) C.civ.]; • cererilor privind contribuția părinților la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copiilor (acordarea, majorarea, reducerea sau sistarea pensiei de întreținere), indiferent dacă sunt formulate în timpul căsătoriei părinților, în cursul procesului de divorț sau după desfacerea căsătoriei părinților (art. 499 C.civ.); • stabilirii numelui de familie al copilului din căsătorie, atunci când părinții nu au un nume comun (art. 449 C.civ.); • împiedicării corespondenței sau a legăturilor personale ale copilului în vârstă de până la 14 ani (art. 494 C.civ.); • modului de exercitare a autorității părintești (art. 486 C.civ.) etc.
Delimitarea competenței instanțelor judecătorești de cea a notarului public	Procedura succesorală – criteriul de stabilire a competenței în favoarea instanței judecătorești sau a notarului public îl constituie caracterul contencios sau necontencios al cererii; • în cazul în care între moștenitori nu există neînțelegeri, <i>procedura succesorală se desfășoară în fața notarului public, însă, de îndată ce neînțelegerile apar, notarul public va putea suspenda procedura necontencioasă și va îndruma părțile să se adreseze instanței judecătorești</i> (art. 109 din Legea nr. 36/1995, republicată); • dacă de la început există neînțelegeri între moștenitori, se poate sesiza direct instanța judecătorească (art. 110 din Legea nr. 36/1995, republicată), fără a fi nevoie

ca notarul public să constate existența acestora, deoarece legea nu acordă procedurii succesorală notarială semnificația unei proceduri prealabile și obligatorii pentru introducerea cererii la instanță;

– în materie succesorală, unele cereri vor fi soluționate în mod obligatoriu de instanțele judecătorești, chiar dacă moștenitorii s-ar înțelege și procedura ar urma să se desfășoare în fața notarului public;

Exemple:

- cererile de repunere (judiciară) în termenul de acceptare a succesiunii;
- cererile de anulare a declarației de acceptare sau de renunțare la succesiune pentru vicii de consimțământ;
- cererile prin care se solicită anularea, modificarea sau completarea actelor de stare civilă folosite ca dovezi în stabilirea legăturii de rudenie;
- cererile prin care se tinde la schimbarea statutului civil al unei persoane, în scopul de a-i conferi dreptul de a veni la o succesiune;
- cererile în constatarea simulației unor acte juridice încheiate de defunct și care sunt invocate în cursul procedurii succesorală.

– anumite măsuri rămân în competența notarului public, chiar dacă procedura succesorală are loc înaintea instanței judecătorești;

Exemple:

- luarea măsurilor de conservare a bunurilor succesorală (însă măsurile de administrare, în cazul în care procedura succesorală se desfășoară în fața instanței judecătorești, se iau de către aceasta, la cererea moștenitorilor, care pot solicita și numirea unui administrator-sechestru);
- procedura deschiderii testamentului olograf (art. 1042 C.civ.);
- înregistrarea în registrul național notarial ținut în format electronic a declarațiilor de acceptare a succesiunii făcute printr-un înscris autentic și a declarațiilor de renunțare la succesiune;
- taxarea succesiunilor;
- eliberarea certificatului de moștenitor.

– anularea certificatului de moștenitor se poate obține:

- *pe cale judecătorească*, la cererea celor care au pretenții la moștenire sau care au fost prejudiciați în alt fel prin eliberarea ori cuprinsul certificatului, caz în care notarul public va elibera un nou certificat, conformându-se hotărârii judecătorești definitive;
- *pe cale amiabilă*, caz în care persoanele interesate se pot adresa notarului public în scopul încheierii unui act autentic care să ateste soluționarea pe cale amiabilă a diferendului; în această situație se eliberează un nou certificat de moștenitor; această procedură nu se aplică cu privire la certificatul de vacanță succesorală (art. 120 din Legea nr. 36/1995, republicată).

Alte proceduri notariale reglementate de Legea nr. 36/1995

– toate procedurile notariale, deci nu numai cea succesorală, sunt proceduri necontencioase;

- în cazul procedurilor necontencioase (când nu se urmărește stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană), competența aparține:
 - notarilor publici, dacă există un text de lege expres în acest sens;
 - instanțelor judecătorești, dacă nu există o asemenea dispoziție legală;
- proceduri necontencioase de competența notarilor publici sunt:
 - autentificarea înscrisurilor;
 - certificarea unor fapte, în cazurile prevăzute de lege;
 - legalizarea semnăturilor de pe înscrisuri, a specimenelor de semnătură, precum și a sigiliilor;
 - darea de dată certă înscrisurilor prezentate de părți în acest scop;
 - primirea în depozit de bunuri, înscrisuri și documente;
 - îndeplinirea actelor de protest al cambiilor, al biletelor la ordin și al cecurilor;
 - legalizarea copiilor de pe înscrisuri;
 - efectuarea și legalizarea traducerilor;
 - eliberarea de duplicate de pe actele notariale întocmite;
 - îndeplinirea de activități fiduciare, în condițiile legii;
 - numirea, în cazurile prevăzute de lege, a custodelui sau a curatorului special;
 - înregistrarea și păstrarea, în condițiile legii, a amprentelor dispozitivelor speciale de marcat;
 - certificarea etapelor procedurale ale licitațiilor și/sau ale rezultatelor acestora;
 - procedura divorțului prin acordul soților;
 - lichidarea pasivului succesoral, cu acordul tuturor moștenitorilor (art. 12 din Legea nr. 36/1995, republicată);
- *împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de îndeplinire a unei proceduri notariale sau a unui act notarial*, partea interesată poate face *plângere* la judecătoria în a cărei circumscripție teritorială își desfășoară activitatea notarul public care a refuzat îndeplinirea procedurii sau a actului; plângerea se poate face în termen de 10 zile de la comunicare și se depune la biroul notarului public care a refuzat cererea, iar acesta o va înainta de îndată instanței, împreună cu dosarul cauzei; judecarea plângerii se face cu citarea tuturor părților interesate în cauză; în soluționarea plângerii notarul public nu are calitate procesuală (art. 144 și art. 159 din Legea nr. 36/1995, republicată);
- *cererile în anularea actelor notariale* sunt de competența instanțelor judecătorești (art. 159 din Legea nr. 36/1995, republicată).

III. Competența materială

Noțiune

- competența materială (numită și competență *ratione materiae*) presupune o delimitare între instanțe de grad diferit;
- este asimilată competenței materiale (sub aspectul excepției de necompetență și al conflictelor de competență) și *competența secțiilor sau completurilor specializate*;
- normele de competență materială sunt stabilite sub aspect funcțional (după felul atribuțiilor jurisdicționale) și sub aspect procesual (după obiectul, valoarea sau natura cererii);

	• competența materială <i>funcțională</i> – determină și precizează funcția și rolul atribuite fiecăreia dintre categoriile instanțelor judecătorești; • competența materială <i>procesuală</i> – determină felul pricinilor ce pot fi rezolvate, în concret, de o anumită categorie de instanțe judecătorești; – competența materială este reglementată de norme de ordine publică, deci are un caracter absolut, astfel încât părțile nu pot conveni să deroge de la aceste norme, nici chiar cu autorizarea instanței.
Competența materială a judecătoriei	– judecătoria judecă (art. 94 C.proc.civ.): 1. <i>în primă instanță, cererile enumerate de art. 94 pct. 1 lit. a)-k) C.proc.civ.;</i> 2. <i>căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege;</i> 3. <i>orice alte cereri date prin lege în competența lor;</i> – judecătoria este instanță de excepție în ceea ce privește judecata în primă instanță, soluționând doar cererile expres și limitativ prevăzute de lege ca fiind de competența sa; – normele care instituie competența judecătoriei sunt de strictă interpretare și aplicare și nu pot fi extinse prin analogie. Competența de judecată în primă instanță a judecătoriei [art. 94 pct. 1 lit. a)-k) C.proc.civ.] 1. <i>cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel [art. 94 pct. 1 lit. a) C.proc.civ.];</i> • judecătoria este instanța de tutelă care va exercita atribuțiile jurisdicționale contencioase și necontencioase vizate de dispozițiile art. 107 și art. 265 C.civ.; • <i>art. 107 alin. (1) C.civ.:</i> procedurile prevăzute de Codul civil privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii; <i>Exemple:</i> numirea tutorelui, în lipsa unui tutore desemnat (art. 118 C.civ.); înlocuirea tutorelui (art. 121 C.civ.); măsuri legate de exercitarea tutelei (art. 133-155 C.civ.), cu privire atât la persoana, cât și la bunurile minorului, precum: stabilirea reședinței minorului (art. 137 C.civ.), inventarierea bunurilor (art. 140 C.civ.), autorizarea actelor de dispoziție făcute de către tutore cu privire la bunurile minorului sub 14 ani (art. 144 și art. 145 C.civ.), respectiv a acelorași acte efectuate de către minorul peste 14 ani (art. 146 C.civ.); toate procedurile legate de ocrotirea interzisului judecătorec (art. 164-177 C.civ. și art. 936 C.proc.civ.) și de instituire și încetare a curatelei (art. 178-186 C.civ.). Se apreciază că acțiunile referitoare la nerespectarea dispozițiilor legale privind aceste măsuri de ocrotire a persoanei fizice nu sunt vizate de art. 107 C.civ. • <i>art. 256 C.civ.:</i> toate măsurile date prin Cartea a II-a, „Despre familie”, a Codului civil în competența instanțelor judecătorești, toate litigiile privind aplicarea dispozițiilor aceleiași cărți, precum și măsurile de ocrotire prevăzute în legi speciale sunt de competența instanței de tutelă; dispozițiile art. 107 C.civ. sunt aplicabile în mod corespunzător. <i>Exemple:</i> acțiunea în constatarea nulității absolute sau în anularea căsătoriei (art. 293-306 C.civ.); toate litigiile referitoare la drepturile și obligațiile patrimoniale

niale ale soților (Capitolul VI, Titlul II al Cărtii a II-a); divorțul și litigiile privitoare la efectele divorțului asupra raporturilor patrimoniale dintre soți (art. 385-395 C.civ. și art. 915 C.proc.civ.) și asupra raporturilor dintre părinți și copii (art. 396-404 C.civ.); acțiunile privind filiația (art. 421-450 C.civ.); adopția (Capitolul III, Titlul III al Cărtii a II-a); toate litigiile în legătură cu exercitarea autorității părintești (Titlul IV al Cărtii a II-a) și cu obligația de întreținere (Titlul V al Cărtii a II-a).

- în cazurile expres prevăzute de lege, anumite atribuții ale instanței de tutelă se vor exercita de alte instanțe, iar nu de judecătore;

Exemple:

- în materia plasamentului, a plasamentului de urgență și a adopției, prin legi speciale (Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, și Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției, republicată), competența de a lua măsurile de ocrotire a copilului prevăzute de aceste acte normative este atribuită tribunalului;

- până la data intrării în vigoare a dispozițiilor din legea de organizare judiciară referitoare la organizarea și funcționarea instanței de tutelă:

a) atribuțiile acestei instanțe referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare [art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011];

b) măsura plasamentului, a plasamentului în regim de urgență și a supravegherii specializate se stabilesc și se monitorizează potrivit art. 62-75 din Legea nr. 272/2004, republicată [art. 229 alin. (3¹) din Legea nr. 71/2011];

c) numirea curatorului special care îl asistă sau îl reprezintă pe minor la încheierea actelor de dispoziție sau la dezbaterea procedurii succesorale se face, de îndată, de autoritatea tutelară, la cererea notarului public, în această din urmă ipoteză nefiind necesară validarea sau confirmarea de către instanță, dispoziții care se aplică în mod corespunzător și în cazul numirii curatorului special prevăzut la art. 167 C.civ. [art. 229 alin. (3²) din Legea nr. 71/2011].

2. cererile referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, date de lege în competența instanțelor judecătorești [art. 94 pct. 1 lit. b) C.proc.civ.];

Exemple:

- cererile referitoare la anularea, completarea sau modificarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea [art. 57 alin. (2) din Legea nr. 119/1996, republicată];
- contestația împotriva refuzului ofițerului de stare civilă de a întocmi un act sau de a înscrie o mențiune ce intră în atribuțiile sale (art. 9 din Legea nr. 119/1996, republicată);
- contestația împotriva dispoziției primarului privitoare la rectificarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe marginea acestora, reglementată de art. 58 alin. (5) din Legea nr. 119/1996.

3. cererile având ca obiect administrarea clădirilor cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite, precum și cele privind raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz [art. 94 pct. 1 lit. c) C.proc.civ.];

- prima ipoteză vizează raporturile juridice dintre asociațiile de proprietari și proprietarii spațiilor din condominiu, izvorâte din administrarea condominiului, precum și următoarele categorii de cereri:

a) cererile care privesc raporturile juridice stabilite între asociația de proprietari și membrii ei, cu privire la înființarea, organizarea și funcționarea asociației;

De exemplu, acțiunea în anularea hotărârii asociației, reglementată de art. 52 din Legea nr. 196/2018 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari și administrarea condominiilor, dacă hotărârea adunării generale este contrară legii, statutului sau acordului de asociere a asociației de proprietari ori este de natură să prejudicieze interesele proprietarilor.

b) cererile care privesc raporturile dintre asociație și organele acesteia, în măsura în care aceste raporturi juridice s-au născut în legătură cu administrarea clădirii cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite;

c) cererile privind drepturile și obligațiile proprietarilor din condominiu decurgând din coproprietatea forțată și perpetuă asupra părților comune, chiar și în situația în care în condominiu nu există asociație de proprietari, deoarece textul de lege nu impune o asemenea condiție;

De exemplu, acțiunea formulată de asociația de proprietari, prin președinte, împotriva proprietarului care se face vinovat de neplata cotelor de contribuție la cheltuielile asociației mai mult de 60 de zile de la termenul scadent, respectiv 90 zile de la afișarea listei (art. 78 din Legea nr. 196/2018).

- ipoteza a doua privește cererile decurgând din raporturile juridice dintre asociația de proprietari și alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz, terți care nu sunt proprietari ai unor spații din condominiu (*spre exemplu*, furnizorii de utilități, băncile comerciale ori alte persoane cu care asociația de proprietari se află în raporturi juridice); în cazul acestor raporturi juridice, legea nu mai impune condiția de a fi în legătură cu administrarea condominiului;

Această ipoteză nu include litigiile referitoare la raporturile juridice dintre asociația de proprietari și terți, persoane fizice sau juridice, care, potrivit legii speciale, sunt date în competența altor instanțe, cum ar fi litigiile decurgând din raporturile juridice de muncă dintre asociația de proprietari și angajații săi sau litigiile în materie de contencios administrativ în care ar fi implicată asociația de proprietari. Asemenea litigii, potrivit legii speciale (art. 208 din Legea nr. 62/2011 și Legea nr. 554/2004), sunt de competența în primă instanță a tribunalului.

4. cererile de evacuare [art. 94 pct. 1 lit. d) C.proc.civ.];

- legea are în vedere cererile în evacuare de drept comun, întemeiate pe un raport juridic contractual, prin care i s-a conferit pârâtului un drept de folosință a imobilului, indiferent de valoarea obiectului acestor cereri și independent de calitatea de profesioniști sau neprofesioniști a părților; este vorba despre acțiuni personale imobiliare, prin care se valorifică dreptul de creanță corelativ obligației detentorului precar de a restitui bunul la data încetării raportului juridic care îi conferea dreptul de folosință a imobilului;

- în ceea ce privește cererile de evacuare formulate în condițiile procedurii speciale privind evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept, reglementată de art. 1034 și urm. C.proc.civ., competența revine tot judecătoriei, însă, în acest caz, în temeiul art. 1036 C.proc.civ. (normă specială de competență);

5. cererile referitoare la zidurile și șanțurile comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, precum și la orice servituți sau alte limitări ale dreptului de proprietate prevăzute de lege, stabilite de părți ori instituite pe cale judecătorească [art. 94 pct. 1 lit. e) C.proc.civ.];

- cererile la care se referă această dispoziție legală privesc limitele legale, judiciare ori convenționale ale dreptului de proprietate imobiliară, în cadrul raporturilor de vecinătate, precum și cele din servituțile propriu-zise, cum sunt cele reglementate de art. 602-625 C.civ. și de art. 660 și urm. C.civ.;

Exemple:

- litigii referitoare la limitele legale ale dreptului de proprietate privată, precum folosirea apelor, picătura streșinii, distanța și lucrările intermediare cerute pentru anumite construcții, lucrări și plantații, vederea asupra proprietății vecinului, dreptul de trecere, alte limite legale (precum dreptul de trecere pentru utilități, dreptul de trecere pentru efectuarea unor lucrări și dreptul de trecere pentru reintrarea în posesie);
- litigiile decurgând din aplicarea prevederilor legale referitoare la coproprietatea asupra despărțiturilor comune.

- nu intră în domeniul de aplicare al acestui text de lege litigiile decurgând din înserarea unei clauze de inalienabilitate într-o convenție sau într-un testament, cum ar fi acțiunea în rezoluțiunea contractului care conține o asemenea clauză de inalienabilitate ori acțiunea în anularea actului de înstrăinare subsecvent, încheiat cu nerespectarea clauzei de inalienabilitate;

În cazul acestor litigii, determinarea instanței competente material urmează a se face ținând cont de criteriul valorii obiectului litigiului, deoarece aceste acțiuni privesc izvorul limitelor dreptului de proprietate stabilite de părți, iar nu limitele înseși.

6. cererile privitoare la strămutarea de hotare și cererile în grănițuire [art. 94 pct. 1 lit. f) C.proc.civ.];

7. cererile posesorii [art. 94 pct. 1 lit. g) C.proc.civ.];

- cererile posesorii (cererile privitoare la posesie) formează obiectul procedurii speciale reglementate de art. 1003-1005 C.proc.civ. și de art. 949-952 C.civ.;

8. cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe [art. 94 pct. 1 lit. h) C.proc.civ.];

- acest text de lege vizează toate cererile referitoare la obligații de a face sau de a nu face care nu sunt evaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual;

În cazul cererilor privind obligațiile de a face sau de a nu face patrimoniale, adică acelea care decurg dintr-un raport juridic cu caracter patrimonial, competența se

va determina potrivit criteriului valoric, conform dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. k) C.proc.civ.

- sunt excluse din domeniul de aplicare al art. 94 pct. 1 lit. h) C.proc.civ. cererile având ca obiect obligațiile de a face sau de a nu face cu caracter nepatrimonial date în mod expres de lege în competența altor instanțe;

Exemplu:

- obligațiile de a face sau de a nu face cu caracter nepatrimonial derivând dintr-un raport de drept administrativ sau de dreptul muncii nu sunt de competența judecătoreiei (de pildă, cererea prin care se solicită încetarea grevei care a fost declarată sau se derulează cu nerespectarea legii este, conform art. 198 din Legea nr. 62/2011, de competența în primă instanță a tribunalului).

9. cererile de declarare judecătorească a morții unei persoane [art. 94 pct. 1 lit. i) C.proc.civ.];

- procedura de declarare a morții este reglementată de art. 944-951 C.proc.civ. ca o procedură specială judiciară cu caracter necontencios;
- condițiile în care poate fi declarată moartea unei persoane, în care se poate rectifica data morții stabilită prin hotărâre ori se poate solicita anularea hotărârii de declarare a morții, precum și efectele acestei hotărâri sunt prevăzute în art. 49-57C.civ.;

10. cererile de împărțeață judiciară, indiferent de valoare [art. 94 pct. 1 lit. j) C.proc.civ.];

- cererile de împărțeață judiciară sunt de competența materială a judecătoreiei, indiferent de valoarea obiectului cererii și de izvorul coproprietății;
- această regulă este aplicabilă doar în cazul în care cererea de partaj este formulată pe cale principală;
- dacă acțiunea de partaj este accesorie sau formulată pe cale incidentală, atunci competența se va determina în funcție de cererea principală, conform regulii generale stabilite de art. 123 C.proc.civ.;
- atunci când se solicită, pe cale principală, stabilirea calității de coproprietar și a cotelor-părți din dreptul de proprietate ori a compunerii masei partajabile, fiind vorba de acțiuni în constatare care au ca acțiune în realizare corespunzătoare acțiunea de partaj, asemenea acțiuni în constatare sunt tot de competența judecătoreiei, indiferent de valoarea obiectului lor sau de izvorul coproprietății, deci inclusiv în cazul în care izvorul indiviziunii este succesiunea legală sau testamentară (art. 125 C.proc.civ.);
- dacă alte cereri în materie succesorală se solicită pe cale incidentală în cadrul procesului de partaj, atunci competența se va determina în funcție de cererea principală având ca obiect sistarea coproprietății și, deci, competența materială de a judeca în primă instanță va aparține judecătoreiei;

11. cererile în materie de moștenire, indiferent de valoare [art. 94 pct. 1 lit. j¹) C.proc.civ.];

12. cererile privind uzucapiunea, indiferent de valoare [art. 94 pct. 1 lit. j²) C.proc.civ.];

- legea are în vedere cererile privind uzucapiunea formulate potrivit procedurii de drept comun; în mod concret, această regulă de competență materială va viza cererile privind uzucapiunea întemeiate pe posesii începute anterior intrării în vigoare a actualului Cod civil (adică înainte de 1 octombrie 2011);

- în ceea ce privește cererile privind înscrierea drepturilor dobândite în temeiul uzucapiunii formulate în condițiile procedurii speciale reglementate de art. 1050-1053 C.proc.civ., competența aparține tot judecătorei, dar, în acest caz, în temeiul art. 1051 alin. (1) C.proc.civ. (normă specială de competență); în plus, procedura specială reglementată de prevederile art. 1050-1053 C.proc.civ. nu este aplicabilă posesiilor începute anterior intrării în vigoare a actualului Cod civil;

13. cererile în materia fondului funciar, cu excepția celor date prin lege specială în competența altor instanțe [art. 94 pct. 1 lit. j³) C.proc.civ.];

14. orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști [art. 94 pct. 1 lit. k) C.proc.civ.];

- acest text de lege delimitează competența judecătorei de cea a tribunalului, în ceea ce privește cererile evaluabile în bani, în funcție de criteriul valoric;
- cu excepția cererilor vizate de art. 94 pct. 1 lit. a)-g) și i)-j³) C.proc.civ., ca regulă, intră în competența materială de primă instanță a judecătorei orice cereri evaluabile în bani cu o valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști;
- prin noțiunea de „alte cereri” sunt avute în vedere orice cereri evaluabile în bani, în materie civilă *lato sensu*, cu o valoare de până la 200.000 lei inclusiv, cu excepția celor date prin dispoziții exprese ale legii în competența altor instanțe;
- textul de lege nu cuprinde în domeniul său de aplicare litigiile patrimoniale derivate din raporturi juridice de drept public, cum ar fi litigiile în materie de contencios administrativ sau fiscal, asigurări sociale etc., pentru care legea prevede altfel.

ICCJ, Secțiile Unite, Decizia nr. 32/2008 (M. Of. nr. 830 din 10 decembrie 2008): în vederea determinării competenței materiale de soluționare în primă instanță și în căile de atac, sunt evaluabile în bani litigiile civile și comerciale având ca obiect constatarea existenței sau inexistenței unui drept patrimonial, constatarea nulității, anularea, rezoluțiunea, rezilierea unor acte juridice privind drepturi patrimoniale, indiferent dacă este formulat petitul accesoriu privind restabilirea situației anterioare.

Competența judecătorei de a exercita controlul judecătoresc [art. 94 pct. 2 C.proc.civ.]

– judecătorei îi revine competența de a exercita controlul judecătoresc asupra legalității și temeiniciei hotărârilor pronunțate de alte organe cu activitate jurisdicțională, însă numai în cazurile prevăzute de lege;

Example:

- plângerea împotriva procesului-verbal de contravenție (art. 32 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor);
- plângerile împotriva hotărârilor comisiilor județene cu privire la contestațiile persoanelor care au cerut reconstituirea sau constituirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor, în condițiile Capitolului II din Legea nr. 18/1991, precum și cu privire la măsurile stabilite de comisiile locale [art. 53 alin. (2) din Legea nr. 18/1991 privind fondul funciar] etc.

– noțiunea de „cale de atac” trebuie interpretată în sens larg și cuprinde orice cale de atac, indiferent de denumire, cum ar fi plângere, contestație etc.;

– noțiunea de „hotărâre” include toate actele ce provin de la organele din afara sistemului judecătoresc și asupra cărora judecătoria exercită un control de legalitate și temeinicie.

Competența judecătoriei de a judeca alte cereri [art. 94 pct. 3 C.proc.civ.]

– judecătoriile judecă orice alte cereri date în mod expres prin lege în competența lor;

– *exemple:*

- cererea de asigurare a probelor pe cale principală [art. 360 alin. (1) C.proc.civ.];
- contestația în anulare și revizuirea exercitate împotriva unei hotărâri pronunțate de judecătorie;
- cererea de îndreptare a erorilor materiale strecurate în propriile hotărâri sau încheieri, lămurirea ori completarea propriilor hotărâri (art. 442 și urm. C.proc.civ.);
- cererea de încuviințare a executării silite, contestațiile la executare (cu excepția contestației la titlu care privește un titlu executoriu reprezentat de o hotărâre a tribunalului, curții de apel sau a Înaltei Curți de Casație și Justiție), precum și orice alte incidente apărute în cursul executării silite, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe sau organe [art. 651 alin. (3) C.proc.civ.];
- contestația privind lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu (contestația la titlu), dacă titlul executoriu îl reprezintă propria hotărâre sau dacă acesta nu emană de la un organ de jurisdicție [art. 714 alin. (3) C.proc.civ.];
- cererile de înscriere în cartea funciară a drepturilor reale imobiliare dobândite în temeiul uzucapiunii, formulate conform art. 1050 și urm. C.proc.civ. (art. 1051 C.proc.civ.);
- cererile de valoare redusă soluționate conform procedurii din art. 1026-1033 C.proc.civ.;
- cererea privind anularea ofertei reale urmate de consemnațiune (art. 1010 C.proc.civ.);
- litigiile privind evacuarea din imobilele folosite sau, după caz, ocupate fără drept de către foștii locatari sau alte persoane, desfășurate potrivit procedurii speciale reglementate de art. 1034-1049 C.proc.civ. (art. 1036 C.proc.civ.);
- cererile/acțiunile din procedura judiciară de insolvență prin lichidare de active, contestațiile împotriva deciziilor comisiei de insolvență prevăzute de Legea nr. 151/2015 și cererile de eliberare de datorii (art. 10 din Legea nr. 151/2015 privind procedura insolvenței persoanelor fizice);
- plângerea împotriva refuzului nejustificat al executorului judecătoresc de a îndeplini atribuțiile prevăzute la art. 7 lit. b)-i) din Legea nr. 188/2000 [art. 56 alin. (2) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești];
- plângerea împotriva încheierii notarului public de respingere a cererii de îndeplinire a unui act notarial sau a unei proceduri notariale [art. 144 alin. (1) și art. 159 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată];
- cererea de acordare a personalității juridice asociațiilor de proprietari [art. 17 alin. (4) din Legea nr. 196/2018];

- plângerea împotriva încheierii registratorului-șef din cadrul oficiului teritorial de cadastru și publicitate imobiliară [art. 31 alin. (3) din Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare, republicată];
- plângerea împotriva refuzului ofițerului de stare civilă de a întocmi un act sau de a înscrie o mențiune ce intră în atribuțiile sale (art. 9 din Legea nr. 119/1996);
- cererile privind anularea, completarea sau modificarea actelor de stare civilă și a mențiunilor înscrise pe acestea [art. 57 alin. (2) din Legea nr. 119/1996] etc.

Competența exclusivă sau complementară a unor judecătorii

– Judecătoria Sectorului 1 București soluționează:

- cererile referitoare la anularea, modificarea sau completarea actelor de stare civilă sau a mențiunilor înscrise pe acestea, în cazul în care cererea este făcută de un cetățean străin ori de un cetățean român cu domiciliul în străinătate [art. 57 alin. (3) din Legea nr. 119/1996];
- cererile de competență instanțelor române, conform prevederilor Cărții a VII-a, „Procesul civil internațional”, a Codului de procedură civilă, pentru care nu se poate determina instanța competentă material potrivit regulilor din acest cod și, după caz, a celor prevăzute în legi speciale, dacă, potrivit regulilor de competență materială, cererea este de competență judecătorei [art. 1072 alin. (2) C.proc.civ.] etc.;

– Judecătoria Sectorului 5 București are o competență specială în ceea ce privește soluționarea cererilor de divorț în cazurile în care nici reclamantul, nici pârâtul nu au locuința în țară și soții nu au convenit asupra judecătorei la care să fie introdusă cererea în România [art. 915 alin. (2) C.proc.civ.].

Competența materială a tribunalului

– tribunalele judecă (art. 95 C.proc.civ.):

1. *în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe;*
2. *ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria în primă instanță;*
3. *ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătoria, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;*
4. *orice alte cereri date prin lege în competența lor;*

– tribunalul este instanță de drept comun în ceea ce privește judecata în primă instanță și instanță de excepție în ceea ce privește judecata în apel și în recurs.

Competența de judecată în primă instanță a tribunalului [art. 95 pct. 1 C.proc.civ.]

Principiul plenitudinii de competență în ceea ce privește judecata în primă instanță

– tribunalele judecă, în primă instanță, toate cererile, în orice materie și indiferent de calitatea părților ori de caracterul patrimonial sau nepatrimonial al cererii, ori de câte ori prin lege nu se prevede în mod expres competența materială a altei instanțe;

– art. 95 pct. 1 C.proc.civ. stabilește implicit și *competența generală* a tribunalului, deoarece noțiunea de „instanțe” în sensul acestui text de lege o include nu numai pe cea de instanțe judecătorești, despre care face vorbire art. 2 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, ci se referă și la orice alte organe cu activitate jurisdicțională;

Excepții de la principiul plenitudinii de competență a tribunalului

– de la principiul plenitudinii de competență a tribunalului în ceea ce privește judecata în primă instanță pot fi instituite *derogări prevăzute în mod expres de lege*; astfel:

1. sunt de competență exclusivă a tribunalului cererile evaluabile în bani, indiferent de valoarea obiectului lor, precum și cele neevaluabile în bani, în cazurile expres prevăzute de lege, cum ar fi:

- conflictele individuale de muncă (art. 208 din Legea nr. 62/2011);
- cererile în materie de asigurări sociale (art. 152 și art. 153 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice);

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 27/2017 (M. Of. nr. 163 din 21 februarie 2018): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5 alin. (4) și art. 9 din Legea nr. 8/2006, competența în soluționarea litigiilor având ca obiect contestația îndreptată împotriva deciziei de încetare a plății indemnizației prevăzute de art. 1 alin. (1) din Legea nr. 8/2006, formulată de membrii uniunilor de creatori care au și statut de pensionari din sistemul pensiilor militare de stat și alte drepturi de asigurări sociale din domeniul apărării naționale, ordinii publice și securității naționale, revine tribunalului, în complet specializat de litigii de asigurări sociale.

- cererile în materia asigurărilor pentru accidente de muncă și boli profesionale (art. 103 din Legea nr. 346/2002 privind asigurarea pentru accidente de muncă și boli profesionale, republicată);
- cererile în materie de expropriere, atunci când este aplicabilă Legea nr. 33/1994, cu excepția contestațiilor introduse împotriva comisiei constituite potrivit art. 15 din această lege, în acest din urmă caz competența revenind curții de apel (art. 21 și art. 36 din Legea nr. 33/1994, republicată);

În schimb, în materia Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local, cererile întemeiate pe art. 23 din Legea nr. 255/2010, având ca obiect contestarea cuantumului despăgubirii stabilite de către expropriator, sunt supuse criteriului valoric, fiind astfel de competență în primă instanță fie a tribunalului, fie a judecătoriei.

- cererile pentru recunoașterea, precum și cele pentru încuviințarea executării silite pe teritoriul României (*exequatur*), potrivit legii, a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii pronunțate ori, după caz, emise în alte state decât cele din Uniunea Europeană (art. 1099, art. 1103 și art. 1126 C.proc.civ.);

În materie civilă și comercială, pentru acțiunile începute după data de 10 ianuarie 2015, data intrării în vigoare a Regulamentului (UE) nr. 1215/2012, în ceea ce privește hotărârile judecătorești și a altor titluri pronunțate ori emise în statele membre ale Uniunii Europene, regula este că nu este necesară nici recunoașterea, nici parcurgerea procedurii *exequatur*-ului, deoarece această procedură a fost eliminată prin Regulamentul (UE) nr. 1215/2012.

În privința hotărârilor judecătorești și a altor titluri pronunțate ori emise în statele membre ale Uniunii Europene supuse Regulamentului (CE) nr. 44/2001, cererile de *exequatur* sunt de competență tribunalului. De asemenea, cererile pentru

recunoașterea, precum și cele pentru încuviințarea executării silite pe teritoriul României a hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, pronunțate într-un alt stat membru al Uniunii Europene, în condițiile prevederilor Regulamentului (CE) nr. 2201/2003, sunt de competența tribunalului.

- cererile pentru repararea pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de priverie nelegală de libertate ori în alte cazuri [art. 541 alin. (3) C.proc.pen.];

2. în afara cererilor care sunt date în mod expres în competența altor instanțe, *unele cereri sunt repartizate între tribunale și judecătoria sau între tribunale și curțile de apel* (art. 95 pct. 1 coroborat cu art. 94 și art. 96 C.proc.civ.);

- *în ceea ce privește cererile repartizate între judecătoria și tribunal, tribunalul judecă:*
a) *cererile privind obligațiile de a face sau de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, în cazul în care legea stabilește în mod expres competența sa în acest sens* (în acest caz, tribunalul este instanță de excepție în ceea ce privește judecata în primă instanță);

De exemplu, tribunalul soluționează cererile având ca obiect obligații de a face sau a nu face cu caracter nepatrimonial prevăzute de Legea societăților nr. 31/1990 (art. 63) sau cererea prin care se solicită încetarea grevei care a fost declarată sau se derulează cu nerespectarea legii (art. 198 din Legea nr. 62/2011).

În schimb, sunt de competența în primă instanță a judecătoriei, iar nu a tribunalului, cererile de apărare a drepturilor nepatrimoniale la care se referă art. 253 C.civ. sau măsurile provizorii reglementate de art. 255 C.civ., acestea fiind, prin excelență, cereri privind obligații de a face sau de a nu face neevaluabile în bani cu privire la care legea nu stabilește în mod expres competența de soluționare în primă instanță în favoarea tribunalului.

- b) *cererile evaluabile în bani, inclusiv cele referitoare la obligații de a face sau de a nu face evaluabile în bani, al căror obiect are o valoare ce depășește 200.000 lei, indiferent de calitatea de profesionist sau neprofesionist a părților și indiferent de materie;*

Cererile evaluabile în bani sunt repartizate între judecătoria și tribunal în funcție de valoarea obiectului cererii, iar nu în funcție de natura litigiului. Așa fiind, pentru ca, în anumite materii, competența de a soluționa cereri evaluabile în bani al căror obiect are o valoare mai mică de 200.000 lei să revină tribunalului este necesar, în principiu, ca printr-o dispoziție expresă a legii să se prevadă acest lucru. Din precizarea finală a art. 94 pct. 1 lit. k) C.proc.civ., „indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști”, nu se poate deduce că legiuitorul a avut în vedere doar așa-numitele litigii de drept civil în sens larg, iar nu și alte cereri în alte materii, atâta vreme cât, în debutul său, același text face vorbire de „orice alte cereri”, adică orice alte cereri evaluabile în bani, în afara celor vizate deja de lit. a)-j³) ale art. 94 C.proc.civ., deci indiferent de materie.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 10/2016 (M. Of. nr. 505 din 5 iulie 2016): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 27 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată, instanța competentă să soluționeze cererile pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare discriminării sau

anularea situației create prin discriminare este judecătoria sau tribunalul, după caz, ca instanțe de drept civil, în raport cu obiectul investiției și valoarea acestuia, cu excepția cererilor în care discriminarea a survenit în contextul unor raporturi juridice guvernate de legi speciale și în care protecția drepturilor subiective se realizează în fața unor jurisdicții speciale, cazuri în care cererile vor fi judecate de aceste instanțe, potrivit dispozițiilor legale speciale.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 7/2018 (M. Of. nr. 495 din 15 iunie 2018): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. k), art. 95 pct. 1 și art. 96 pct. 1 C.proc.civ., precum și art. 281 din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, respectiv art. 10 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, competența materială de soluționare a acțiunilor în despăgubiri formulate de Agenția Națională de Administrare Fiscală, prin direcțiile generale regionale ale finanțelor publice, împotriva administratorului unei societăți înregistrate în registrul comerțului, în situația în care s-a dispus achitarea acestuia pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 6 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările ulterioare, revine instanței civile.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 10/2017 (M. Of. nr. 840 din 24 octombrie 2017): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 22, art. 23 și art. 24 din Legea nr. 176/2010, instanța competentă să soluționeze acțiunea în constatarea nulității absolute a unui contract de muncă sau a unui contract civil, formulată de Agenția Națională de Integritate ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat existența conflictului de interese, se determină în raport cu natura juridică a contractului.

- în materie de contencios administrativ și fiscal, cererile sunt repartizate între tribunal și curtea de apel, potrivit legii speciale, însă tribunalul este instanța de drept comun în materie de contencios administrativ și fiscal.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 13/2015 (M. Of. nr. 690 din 11 septembrie 2015): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 2 alin. (1) lit. f) și art. 10 din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare, respectiv art. 94 și art. 95 C.proc.civ., litigiile având ca obiect acțiuni prin care se solicită de către o direcție generală de asistență socială și protecția copilului obligarea unui consiliu județean sau local ori a unei alte direcții generale de asistență socială și protecția copilului la suportarea cheltuielilor de întreținere pentru persoane care beneficiază de măsuri de protecție prevăzute de Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sunt de competența instanțelor de contencios administrativ.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 10/2018 (M. Of. nr. 536 din 28 iunie 2018): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 23 alin. (3) și art. 27 alin. (1) din Legea nr. 550/2004 privind organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române, cu modificările și completările ulterioare, art. 20 din Legea nr. 121/1996 privind organizarea și funcționarea Corpului

Pompierilor Militari, cu modificările ulterioare, art. 15 alin. (2) și (3), art. 16, art. 17 și art. 18 din Ordonanța Guvernului nr. 88/2001 privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor publice comunitare pentru situații de urgență, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 363/2002, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 2 alin. (2) teza întâi, art. 5 alin. (1) lit. f) și g) și art. 109 din Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 1, art. 4-6 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare, cu modificările și completările ulterioare, sunt de competența instanțelor de contencios administrativ litigiile având ca obiect drepturile bănești solicitate de jandarmii din cadrul inspectoratului de jandarmi județean și pompierii din cadrul Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, personal militar având statutul de cadre militare (ofițeri, maiștri militari și subofițeri) care își desfășoară activitatea în baza unor raporturi de serviciu, specifice funcționarilor publici cu statut special.

Competența de judecată în apel a tribunalului [art. 95 pct. 2 C.proc.civ.]

- ca instanțe de apel, tribunalele soluționează apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță;
- tribunalul este instanță de excepție în privința judecării în apel.

Competența de judecată în recurs a tribunalului [art. 95 pct. 3 C.proc.civ.]

- tribunalul este instanță de excepție în privința judecării în recurs, revenindu-i această competență în ceea ce privește:

- recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului, respectiv atunci când legea prevede în mod expres că hotărârile pronunțate de judecătoria sunt susceptibile de recurs, iar această cale de atac se soluționează de instanța ierarhic superioară;

Exemple:

- hotărârea prin care se ia act de renunțarea la judecată, respectiv la dreptul subiectiv [art. 406 alin. (6) și art. 410 C.proc.civ.];
- încheierea de suspendare a judecării, respectiv cea de respingere a cererii de repunere pe rol a procesului [art. 414 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.];
- hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor reclamantului de către pârât [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea care consfințește tranzacția intervenită între părți (art. 440 C.proc.civ.) etc.

- alte cazuri expres prevăzute de lege.

Competența tribunalului de a judeca alte cereri [art. 95 pct. 4 C.proc.civ.]

- tribunalele judecă și orice alte cereri date prin lege în competența lor;

– exemple:

- căile extraordinare de atac de retractare (contestația în anulare și revizuirea în dreptate împotriva propriilor hotărâri);
- cererile de îndreptare a greșelilor materiale, de lămurire sau de completare a propriilor hotărâri și încheieri (art. 442-444 C.proc.civ.);

- contestațiile la titlu care vizează propriile hotărâri, deci atunci când titlul executoriu îl reprezintă hotărârea tribunalului [art. 714 alin. (3) C.proc.civ.];
- conflictele de competență dintre două judecătoria din circumscripția sa teritorială sau dintre o judecătoria din raza sa de activitate și un alt organ cu activitate jurisdicțională sau un tribunal arbitral [art. 135 alin. (1) și (3) și art. 554 alin. (3) C.proc.civ.];
- declarația de abținere/cererea de recuzare, atunci când din pricina abținerii sau recuzării, la judecătoria nu se poate constitui completul [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.];
- incidentele privind arbitrajul, conform art. 128 C.proc.civ.;
- cererile care izvorăsc dintr-o practică de concurență neloială (art. 7 din Legea nr. 11/1991);
- cererile privind acordarea personalității juridice federațiilor sau confederațiilor sindicale [art. 42 alin. (2) din Legea nr. 62/2011];
- cererea de înscriere a unei federații constituite de două sau mai multe asociații ori fundații (art. 35 din O.G. nr. 26/2000);
- cererile de deschidere a procedurii adopției interne, cererile de încredințare a copilului în vederea adopției, cererile pentru încuviințarea, nulitatea sau desfacerea adopțiilor sau alte cereri prevăzute de Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției [art. 84 alin. (3) teza I din Legea nr. 273/2004, republicată];
- cererile privind stabilirea măsurilor de protecție specială prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (art. 133 din Legea nr. 272/2004);
ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 28/2017 (M. Of. nr. 128 din 9 februarie 2018): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 107 C.civ. și ale art. 133 alin. (1) coroborate cu art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.
- contestațiile formulate de persoana îndreptățită împotriva deciziilor/dispozițiilor emise de unitatea deținătoare, de respingere a notificării sau a cererilor prin care s-a solicitat restituirea în natură a imobilelor preluate abuziv, respectiv împotriva refuzului nejustificat de a răspunde la notificarea persoanei interesate (art. 26 din Legea nr. 10/2001);
- contestațiile persoanelor îndreptățite împotriva deciziilor emise de Comisia Națională pentru Compensarea Imobilelor, precum și cu privire la neemiterea deciziei în termenele prevăzute de art. 33 și art. 34 din Legea nr. 165/2013 (art. 35 din Legea nr. 165/2013);
- cererile și căile de atac prevăzute de Legea nr. 31/1990 (art. 63 din Legea nr. 31/1990);
- procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență (art. 8, art. 41, art. 185, art. 254, art. 276 din Legea nr. 85/2014);
- cererile privind obligarea profesionistului de a modifica contractele de adeziune aflate în curs de executare, prin eliminarea clauzelor abuzive, cereri formulate de

organele de control prevăzute la art. 8 din Legea nr. 193/2000 sau de asociațiile de consumatori [art. 12 alin. (1) și (3) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, republicată];

- cererile în încetarea folosirii clauzelor abuzive, formulate de asociațiile de consumatori împotriva profesionistului care utilizează contracte de adeziune care conțin asemenea clauze abuzive (art. 12 din Legea nr. 193/2000) etc.

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 24/2015 (M. Of. nr. 76 din 2 februarie 2016): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 12 alin. (1) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, republicată, cu modificările și completările ulterioare, litigiile în care sunt implicate Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor/alte organe ale administrației publice și băncile comerciale/profesioniștii, atunci când instanța de judecată este sesizată de Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor/alte organe ale administrației publice, se soluționează de secțiile civile/completurile specializate în materie civilă (litigii cu profesioniști) din cadrul tribunalului.

Competența specială a unor tribunale în anumite materii

– Tribunalul București are o competență specială cu privire la:

- contestația formulată împotriva hotărârii Comisiei de reexaminare din cadrul O.S.I.M. [art. 54 alin. (1) din Legea nr. 64/1991 privind brevetele de invenție];
- contestația formulată împotriva hotărârii Comisiei de contestații din cadrul O.S.I.M. pronunțate în privința deciziilor O.S.I.M. privind înregistrarea mărcilor și a indicațiilor geografice, înscrierea cesiunii sau licenței în Registrul Național al Mărcilor [art. 88 alin. (1) din Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice];
- cererile prin care se solicită decăderea titularului din drepturile conferite de o marcă individuală sau colectivă ori anularea înregistrării mărcii individuale sau colective, a celei de certificare (art. 46, art. 47, art. 53, art. 54, art. 60 din Legea nr. 84/1998);
- cererile de anulare a înregistrării unei indicații geografice (art. 85 din Legea nr. 84/1998);
- contestațiile formulate împotriva hotărârii Comisiei de contestații din cadrul Departamentului de apeluri al O.S.I.M. [art. 25 alin. (1) din Legea nr. 129/1992 privind protecția desenelor și modelelor];
- cererile de anulare a înregistrării desenului sau modelului [art. 42 alin. (2) din Legea nr. 129/1992];
- litigiile având ca obiect desene sau modele comunitare, pentru care Regulamentul (CE) nr. 6/2002 atribuie competența tribunalelor de desene și modele comunitare în sensul art. 80 alin. (1) din regulament (art. 47 din Legea nr. 129/1992) etc.
- litigiile patrimoniale în care figurează ca parte Administrația Națională a Rezervelor de Stat ori o unitate din subordinea acesteia (art. 12 din Legea nr. 82/1992 privind rezervele de stat, republicată);
- cererile privind înregistrarea partidelor politice, precum și cererea prin care Ministerul Public solicită încetarea activității partidului politic și radierea acestuia din Registrul partidelor politice (art. 18 și art. 26 din Legea nr. 14/2003);

	• cererile privind înapoierea copilului aflat pe teritoriul României ca urmare a unei deplasări sau rețineri ilicite în sensul art. 3 din Convenția de la Haga privind răpirea internațională de copii (art. 2 din Legea nr. 369/2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980, la care România a aderat prin Legea nr. 100/1992, republicată); • cererile prevăzute de Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției pentru judecarea cărora nu se poate determina instanța competentă [art. 84 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 273/2004, republicată]; – Tribunalele Constanța și Galați au o competență specială în materie maritimă și fluvială; în cauzele maritime și fluviale, circumscripțiile Tribunalelor Constanța și Galați sunt următoarele (art. 42¹ din Legea nr. 304/2004): • Tribunalul Constanța: județele Constanța și Tulcea, marea teritorială, Dunărea până la mila marină 64 inclusiv; • Tribunalul Galați: celelalte județe, Dunărea de la mila marină 64 în amonte până la km 1075.
Competența materială a curții de apel	– curțile de apel judecă (art. 96 C.proc.civ.): 1. <i>în primă instanță, cererile în materie de contencios administrativ și fiscal, potrivit legii speciale;</i> 2. <i>ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate, în primă instanță, de tribunale;</i> 3. <i>ca instanțe de recurs, recursurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel sau împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de tribunale, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului, precum și în orice alte cazuri expres prevăzute de lege;</i> 4. <i>orice alte cereri date prin lege în competența lor;</i> – curțile de apel sunt instanțe de excepție în ceea ce privește judecata în primă instanță și în recurs, însă sunt instanțe de drept comun în ceea ce privește judecata în apel. Competența de judecată în primă instanță a curții de apel [art. 96 pct. 1 C.proc.civ.] – în primă instanță, curțile de apel judecă în materie de contencios administrativ, fiind însă în această materie, instanțe de excepție în ceea ce privește judecata în primă instanță; – curțile de apel (secțiile de contencios administrativ și fiscal) judecă, în primă instanță, litigiile privind actele administrative emise sau încheiate de autoritățile publice centrale, precum și cele care privesc taxe și impozite, contribuții, datorii vamale, precum și accesorii ale acestora mai mari de 3.000.000 de lei, dacă prin lege organică specială nu se prevede altfel [art. 10 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018]; de asemenea, curțile de apel judecă, în primă instanță, cererile privind actele administrative care au ca obiect sume mai mari de 3.000.000 de lei, reprezentând finanțarea nerambursabilă din partea Uniunii Europene, precum și cererile care au ca obiect acte administrative neevaluabile, emise sau încheiate de autoritățile publice centrale [art. 10 alin. (1¹) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018].

Competența de judecată în apel a curții de apel [art. 96 pct. 2 C.proc.civ.]

– curțile de apel judecă apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță, fiind instanța de drept comun în materie, întrucât tribunalul este instanța de drept comun în ceea ce privește judecata în primă instanță.

Competența de judecată în recurs a curții de apel [art. 96 pct. 3 C.proc.civ.]

– curțile de apel judecă recursurile:

- declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în apel;

Precizare:

Recursurile declarate, potrivit legii, împotriva hotărârilor pronunțate în apel, începând cu data de 20 iulie 2017, de tribunale în cererile evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști, se judecă de curțile de apel (art. IV din Legea nr. 310/2018).

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 18/2018 (M. Of. nr. 965 din 14 noiembrie 2018): competența de soluționare a recursurilor declarate împotriva hotărârilor pronunțate în apel de către tribunale, în cauzele având ca obiect cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, ca urmare a pronunțării Deciziei nr. 369 din 30 mai 2017 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 582 din 20 iulie 2017, revine curților de apel.

- declarate împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de tribunale, care, potrivit legii, nu sunt supuse apelului;

Exemple:

- recursurile împotriva hotărârilor date de tribunal, care, potrivit legii, nu pot fi atacate decât cu recurs la instanța ierarhic superioară, cum ar fi: hotărârea prin care se ia act de renunțarea la judecată, respectiv la dreptul subiectiv [art. 406 alin. (6) și art. 410 C.proc.civ.]; încheierea de suspendare a judecării, respectiv cea de respingere a cererii de repunere pe rol a procesului [art. 414 alin. (1) C.proc.civ.]; hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.]; hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor reclamantului de către pârât [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.]; hotărârea care consfințește tranzacția intervenită între părți [art. 440 C.proc.civ.];
- recursurile împotriva hotărârilor date de tribunal, în primă instanță, în materie de contencios administrativ și fiscal [art. 10 alin. (2) din Legea nr. 554/2004].
- în orice alte cazuri expres prevăzute de lege.

Competența curții de apel de a judeca alte cereri [art. 96 pct. 4 C.proc.civ.]

– curțile de apel mai judecă orice alte cereri date prin lege în competența lor;

– *exemple:*

- contestația în anulare și revizuirea îndreptate împotriva propriilor hotărâri;
- conflictele de competență dintre două judecătorii din circumscripția sa teritorială, care nu sunt în raza aceluiasi tribunal, precum și dintre două tribunale sau dintre o judecătorie și un tribunal din circumscripția sa teritorială sau dintre un tribunal din raza sa de activitate și un alt organ cu activitate jurisdicțională sau un tribunal arbitral [art. 135 alin. (1) și (3) și art. 554 alin. (3) C.proc.civ.];

- conflictele de competență dintre birourile executorilor judecătorești situate în aceeași circumscripție a unei curți de apel; când conflictul intervine între birouri de executori judecătorești situate în circumscripții diferite, competența aparține curții de apel în a cărei circumscripție se află biroul executorului judecătoresc cel dintâi sesizat (art. 11 din Legea nr. 188/2000);
- declarația de abținere/cererea de recuzare, în cazul în care, din cauza abținerii sau recuzării, la tribunal nu se poate constitui completul [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.];
- cererile de îndreptare a greșelilor materiale, de lămurire sau de completare a propriilor hotărâri și încheieri (art. 442-444 C.proc.civ.);
- cererile de strămutare pentru bănuială legitimă, de la o judecătorie sau un tribunal din circumscripția sa teritorială [art. 142 alin. (1) C.proc.civ.];
- contestațiile la titlu care vizează propriile hotărâri, deci atunci când titlul executoriu îl reprezintă hotărârea curții de apel [art. 714 alin. (3) C.proc.civ.];
- acțiunea în anularea unei hotărâri arbitrale (art. 610 C.proc.civ.);
- contestația împotriva hotărârilor comisiei ce privesc soluționarea întâmpinărilor referitoare la propunerile de expropriere, conform art. 20 din Legea nr. 33/1994 etc.

Competența specială a Curții de Apel București

- cererile prevăzute de art. 8 alin. (2), art. 19 alin. (7), art. 27 alin. (2), art. 38 alin. (6) și (11), art. 40 alin. (1) și (8), art. 41 alin. (3), art. 51 alin. (1), art. 60 alin. (6) din Legea concurenței nr. 21/1996;
- cererile persoanelor fizice sau juridice care se consideră vătămate în drepturile lor recunoscute de lege printr-un act administrativ sau prin refuzul nejustificat al C.N.V.M. (în prezent, Autoritatea de Supraveghere Financiară) de a le rezolva cererea referitoare la un drept recunoscut de lege [art. 2 alin. (3) din Legea nr. 297/2004 privind piața de capital];
- acțiunea în restituirea bunului cultural care a părăsit ilegal teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, introdusă de statul interesat împotriva posesorului sau detentorului bunului [art. 65 alin. (1) din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată];
- acțiunea în constatarea calității de lucrător al Securității sau de colaborator al acesteia, formulată de Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității [art. 11 alin. (1) din O.U.G. nr. 24/2008 privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității].

Competența materială a Înaltei Curți de Casație și Justiție

- Înalta Curte de Casație și Justiție judecă (art. 97 C.proc.civ.):
 1. *recursurile declarate împotriva hotărârilor curților de apel, precum și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;*
 2. *recursurile în interesul legii;*
 3. *cererile în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept;*
 4. *orice alte cereri date prin lege în competența sa;*
- în cazul Înaltei Curți de Casație și Justiție, Legea nr. 304/2004 reglementează competența secțiilor, a completurilor de 5 judecători, precum și a Secțiilor Unite.

Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca în recurs [art. 97 pct. 1 C.proc.civ.]

– Înalta Curte de Casație și Justiție este instanța de drept comun în ceea ce privește judecata în recurs, întrucât curtea de apel este instanța de drept comun în ceea ce privește judecata în apel;

– *secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție*, în raport cu competența fiecăreia, judecă [art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată]:

- recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege;

Precizare:

Recursurile declarate, potrivit legii, împotriva hotărârilor pronunțate în apel, începând cu data de 20 iulie 2017, de curțile de apel în cererile evaluabile în bani în valoare de peste 200.000 lei, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști, se judecă de Înalta Curte de Casație și Justiție (art. IV din Legea nr. 310/2018).

- recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel;

– *Secția I civilă, Secția a II-a civilă și Secția de contencios administrativ și fiscal* ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă printr-un complet diferit al acestora recursul formulat împotriva hotărârilor pronunțate de aceste secții, prin care a fost respinsă cererea de sesizare a Curții Constituționale [art. 21 alin. (3) din Legea nr. 304/2004, republicată, introdus prin Legea nr. 207/2018];

CCR, Decizia nr. 321/2017 (M. Of. nr. 580 din 20 iulie 2017): dispozițiile art. 21 și art. 24 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară raportate la cele ale art. 29 alin. (5) teza a doua din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale sunt constituționale în măsura în care nu exclud posibilitatea formulării recursului împotriva hotărârii judecătorești de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale pronunțate de ultima instanță în ierarhia instanțelor judecătorești.

– *completurile de 5 judecători* soluționează, în materie civilă, recursurile în cazurile prevăzute în mod expres de lege.

Exemple:

- recursul împotriva hotărârii prin care s-a luat act de renunțarea la dreptul subiectiv pretins sau s-a constatat perimarea în fața unei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 410 și art. 421 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];
- recursul împotriva hotărârii date asupra revizuirii cerute pentru hotărâri potrivnice, atunci când revizuirea a fost soluționată de una dintre secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.];
- recursul împotriva hotărârii de respingere a cererii de sesizare a Curții Constituționale, pronunțate de un alt complet de 5 judecători [art. 24 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată, modificat prin Legea nr. 207/2018];
- recursul împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii prin care s-a soluționat acțiunea disciplinară împotriva judecătorului sau procuror-

rului [art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată] etc.

CCR, Decizia nr. 381/2018 (M. Of. nr. 634 din 20 iulie 2018): dispozițiile art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004 sunt constituționale doar în măsura în care se interpretează că „recursul” prevăzut de acestea este o cale devolutivă de atac împotriva hotărârilor secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, pronunțate în materie disciplinară.

Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de soluționare a recursurilor în interesul legii [art. 97 pct. 2 C.proc.civ.]

– recursurile în interesul legii se soluționează de un complet format din președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție, președinții de secții din cadrul acesteia și 20 de judecători desemnați conform dispozițiilor art. 516 C.proc.civ.

Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de soluționare a cererilor de pronunțare a unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor probleme de drept [art. 97 pct. 3 C.proc.civ.]

– sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 12 judecători din cadrul secției respective; președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor [art. 520 alin. (6) C.proc.civ.]; atunci când chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție sau nu intră în competența niciunei secții a acestei instanțe, completul va fi alcătuit potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (8) C.proc.civ.

Dispoziții tranzitorii: dispozițiile art. 520 alin. (6) C.proc.civ. se aplică sesizărilor formulate în procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, în timp ce sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, formulate în procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 8 judecători din cadrul secției respective; președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor (art. XIX din Legea nr. 2/2013, O.U.G. nr. 62/2015 și O.U.G. nr. 95/2016).

Competența Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție

– Înalta Curte de Casație și Justiție se constituie în Secții Unite pentru a soluționa, în condițiile legii (art. 25 din Legea nr. 304/2004, republicată):

- sesizările privind schimbarea jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- sesizările Curții Constituționale pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare;

– pentru constituirea în Secții Unite trebuie să fie prezenți cel puțin 2/3 din numărul judecătorilor în funcție, iar decizia poate fi luată numai cu majoritatea voturilor celor

	prezenți. Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinți prezidează Secțiile Unite (art. 33 și art. 34 din Legea nr. 304/2004, republicată). Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca alte cereri [art. 97 pct. 4 C.proc.civ.] – secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție, în raport cu competența fiecăreia, mai soluționează (art. 23 din Legea nr. 304/2004, republicată): • conflictele de competență, în cazurile prevăzute de lege; • cererile de strămutare pentru bănuială legitimă a cauzelor aflate pe rolul curților de apel, cererile de strămutare întemeiate pe motivul de bănuială legitimă vizând calitatea părții de judecător la o instanță din circumscripția curții de apel competente, precum și a celor vizând calitatea de parte a unei instanțe din circumscripția aceleiași curți și toate cererile fundamentate pe motive de siguranță publică, indiferent de instanța pe rolul căreia se află cauza a cărei strămutare se solicită (art. 142 C.proc.civ.); – completurile de 5 judecători mai soluționează, în materie civilă, conflictul de competență dintre două secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 136 alin. (3) C.proc.civ.]; – în baza unor norme speciale, Înalta Curte de Casație și Justiție mai este competentă să soluționeze: • cererile referitoare la îndreptarea erorilor materiale, lămurirea sau completarea propriilor hotărâri și încheieri (art. 442-444 C.proc.civ.); • cererile de delegare a instanței (art. 147 C.proc.civ.); • declarația de abținere/cererea de recuzare atunci când, din cauza recuzării sau abținerii, nu se poate alcătui completul la curtea de apel [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.]; • contestațiile la titlu, contestațiile în anulare și revizuirile îndreptate împotriva propriilor hotărâri; • contestația împotriva hotărârilor Plenului Consiliului Superior al Magistraturii privind cariera și drepturile judecătorilor și procurorilor [art. 29 alin. (7) din Legea nr. 317/2004] etc.
Determinarea competenței materiale după valoarea obiectului cererii	Regula de determinare a competenței după criteriul valoric – competența se determină după valoarea obiectului cererii arătată în capătul principal de cerere [art. 98 alin. (1) C.proc.civ.]. Determinarea valorii obiectului cererii – <i>regula generală</i>: reclamantul stabilește valoarea obiectului cererii prin indicarea în cererea de chemare în judecată a obiectului acesteia și a valorii lui, după prețuirea sa, precum și a modului de calcul prin care s-a ajuns la determinarea acestei valori, cu indicarea înscrisurilor corespunzătoare [art. 194 lit. c) C.proc.civ.]; • evaluarea făcută de reclamant poate fi contestată de pârât sau de instanță, din oficiu, în scopul invocării excepției de necompetență materială; • în caz de contestație, valoarea se stabilește după înscrisurile prezentate și explicațiile date de părți [art. 98 alin. (3) C.proc.civ.]; nu este permisă administrarea și a altor probe, cum ar fi expertiza;

- pentru a se obține declinarea competenței, contestarea evaluării obiectului litigiului se poate face doar atunci când aceasta nu ar fi în legătură directă cu soluționarea fondului pretenției;

– *reguli speciale:*

- în cererile privitoare la executarea unui contract ori a unui alt act juridic, în cererile privind constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea sau rezilierea actului juridic (chiar dacă nu se solicită și repunerea părților în situația anterioară) și în cererile privind constatarea existenței sau inexistenței unui drept, pentru stabilirea competenței instanței se va ține seama de valoarea obiectului acestuia sau, după caz, de aceea a părții din obiectul dedus judecății [art. 101 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];
- în cererile privitoare la executarea, constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea sau rezilierea unor contracte de locațiune ori de leasing, precum și în acelea privitoare la predarea sau restituirea bunului închiriat ori arendat, valoarea cererii se socotește după chiria sau arenda anuală [art. 101 alin. (3) C.proc.civ.];
- când prin acțiune se cere plata unei părți dintr-o creanță, valoarea cererii se socotește după partea pretinsă de reclamant ca fiind exigibilă; regula are în vedere ipoteza în care reclamantul, care are o creanță exigibilă, solicită plata doar a unei părți din aceasta, iar nu a întregii creanțe (art. 102 C.proc.civ.);

Art. 102 C.proc.civ. are în vedere partea din creanță (este vorba de partea din creanță mai mare decât cea solicitată prin cererea de chemare în judecată) pretinsă de reclamant ca fiind exigibilă. Textul de lege urmărește astfel să nu se ajungă la discutarea fondului în ceea ce privește exigibilitatea, fiind suficiente susținerile reclamantului în acest sens.

Într-o asemenea situație, problema determinării competenței se poate rezolva într-una dintre următoarele modalități: fie instanța competentă se stabilește prin raportare la valoarea creanței, chiar dacă aceasta nu este solicitată integral, fie în funcție de valoarea cerută prin cererea introductivă. Prin art. 102 C.proc.civ. s-a optat pentru prima soluție, rațiunea reglementării fiind evitarea generării competenței după propria voință a reclamantului, deci evitarea eludării dispozițiilor imperative ale legii în materie de competență materială.

- în cererile privind un drept la prestații succesive, atunci când durata existenței dreptului este nedeterminată, valoarea cererii se socotește după valoarea prestației anuale datorate (art. 103 C.proc.civ.);

În cazul în care s-ar solicita desființarea contractului și restituirea bunului, nu se va aplica acest criteriu, ci acela stabilit de art. 101 alin. (2) C.proc.civ., respectiv valoarea obiectului contractului.

Regula vizează cereri având ca obiect renta viageră, prestarea întreținerii în temeiul unui contract de întreținere, plata chiriei atunci când nu a fost determinată durata locațiunii etc.

Regula nu se aplică în cazul cererilor având ca obiect obligația legală de întreținere, întrucât aceste cereri, indiferent de valoarea obiectului lor, sunt date de Codul civil în competența instanței de tutelă, care, potrivit art. 94 pct. 1 lit. a) C.proc.civ., este judecătoria.

- în cererile având ca obiect un drept de proprietate sau alte drepturi reale asupra unui imobil (cererile reale imobiliare), valoarea lor se determină în funcție de

valoarea impozabilă, stabilită potrivit legislației fiscale, iar în cazul în care valoarea impozabilă nu este stabilită, sunt aplicabile dispozițiile art. 98 C.proc.civ. (art. 104 C.proc.civ.).

Potrivit art. 194 lit. c) C.proc.civ., la indicarea valorii obiectului cererii, pentru imobile, reclamantul trebuie să aibă în vedere dispozițiile art. 104 C.proc.civ., astfel, reclamantul trebuie să depună, odată cu cererea de chemare în judecată, certificatul fiscal din care să rezulte valoarea impozabilă.

Criteriul de evaluare are caracter legal, astfel încât nu poate fi contestat cu scopul de a se invoca excepția de necompetență materială a instanței sesizate și nici, în același scop, nu se poate aprecia asupra eventualului caracter derizoriu al valorii impozabile a imobilului.

În cazul cererilor reale imobiliare, în funcție de valoarea impozabilă a bunului imobil se calculează și taxa judiciară de timbru [art. 31 alin. (3) teza I din O.U.G. nr. 80/2013]. Cu toate acestea, în materie fiscală, legea stabilește posibilitatea contestării valorii impozabile și, totodată, permite instanței să aprecieze în ce măsură această valoare nu ar avea un caracter vădit derizoriu. În aceste cazuri, taxarea cererilor se va face prin raportare la grilele notariale cuprinzând valorile orientative ale proprietăților imobiliare [art. 31 alin. (3) teza a II-a din O.U.G. nr. 80/2013]. Totuși, posibilitatea contestării valorii impozabile, precum și eventuala apreciere a caracterului derizoriu al acestei valori nu sunt recunoscute decât în scop fiscal, pentru determinarea taxei judiciare de timbru, astfel încât valorile orientative ale proprietăților imobiliare cuprinse în grilele notariale vor fi fără nicio incidență în ceea ce privește determinarea competenței materiale a instanței, atunci când este stabilită valoarea impozabilă a imobilului ce face obiectul cererii reale respective.

În cazul în care valoarea impozabilă nu este stabilită, determinarea competenței se va face potrivit regulii generale, în funcție de evaluarea făcută de reclamant prin cererea de chemare în judecată, caz în care există și posibilitatea contestării evaluării făcute de reclamant. În caz de contestare a evaluării făcute de reclamant, instanța ar putea să se raporteze și la prețurile practicate în localitatea respectivă, precum și la grila Uniunii Naționale a Notarilor Publici, chiar dacă grila menționată nu reprezintă criteriul legal de evaluare. Însă, în cazul raportării la grila Uniunii Naționale a Notarilor Publici, trebuie să se aibă în vedere și distincțiile pe care această grilă le face în funcție de fiecare categorie de teren în fiecare localitate în parte. Aceste precizări sunt valabile și pentru situația în care obiectul cererii reale este reprezentat de un teren cu sau fără construcții.

Momentul care interesează în stabilirea valorii obiectului cererii introductive de instanță

- pentru determinarea instanței competente interesează valoarea obiectului cererii la data sesizării instanței, care este reprezentat de data introducerii (înregistrării) cererii de chemare în judecată;
- dacă, ulterior investiției, intervin modificări în ceea ce privește quantumul valorii aceluiasi obiect, aceste modificări nu influențează competența instanței legal sesizate [art. 106 alin. (1) C.proc.civ.];

De exemplu, în cazul în care, după sesizarea instanței, reclamantul își restrânge pretenția ca urmare a împrejurării că pârâtul și-a executat în parte obligația, soluția declinării competenței nu se mai justifică, deoarece, la data sesizării, instanța era competentă, iar reclamantul a înțeles să se judece pentru valoarea arătată în cerere, executarea parțială a obligației neconstituind o infirmare a evaluării făcute prin cererea de chemare în judecată sau, cu atât mai puțin, o îndreptare a unei erori materiale.

- cu toate acestea, dacă reclamantul, în condițiile art. 204 C.proc.civ., își restrânge sau își majorează pretențiile formulate, sub sau peste valoarea prevăzută de lege, ca urmare a îndreptării erorii materiale de calcul săvârșite cu prilejul evaluării pretențiilor, instanța își va declina competența;
- însă eventuala eroare materială în calculul valorii obiectului litigiului nu va atrage declinarea decât dacă rectificarea acesteia a survenit cel mai târziu la momentul la care putea fi invocată excepția de necompetență materială, respectiv până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.].

Determinarea instanței competente după valoarea obiectului cererii în cazul cererilor cu mai multe capete de cerere sau cu pluralitate de părți

Determinarea competenței pentru cererile cu mai multe capete principale

– *regula*: în cazul formulării mai multor capete de cerere principale prin aceeași cerere de chemare în judecată, indiferent de legătura dintre aceste capete, determinarea competenței materiale nu se face prin cumularea valorii cererilor deduse judecătii, ci prin raportare la valoarea sau natura ori obiectul fiecărui capăt de cerere în parte;

– sunt reglementate două ipoteze:

1. ipoteza în care capetele principale de cerere sunt întemeiate pe fapte ori cauze diferite [art. 99 alin. (1) C.proc.civ.]:

- competența se stabilește în raport cu valoarea sau, după caz, cu natura ori obiectul fiecărei pretenții în parte;
- dacă unul dintre capetele principale de cerere este de competența altei instanțe, instanța sesizată va dispune disjungerea și își va declina în mod corespunzător competența;

2. ipoteza în care capetele principale de cerere sunt întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură [art. 99 alin. (2) C.proc.civ.]:

- instanța competentă se determină ținându-se seama de acea pretenție care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt, operând astfel prorogarea legală de competență a instanței de grad mai înalt;
- acest caz de prorogare legală de competență va opera și în cazul în care cererile principale întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, ar avea *natură diferită*, în sensul că ar atrage competența unor completuri sau secții cu specializare diferită, aparținând unor instanțe de grad diferit.

Determinarea competenței pentru cererile cu un capăt de cerere principal și unul sau mai multe capete de cerere accesorii ori atunci când se formulează cereri incidente sau adiționale

- în aceste cazuri, valoarea capătului principal de cerere ori, după caz, al cererii principale este cea care determină competența materială și pentru cererile accesorii, incidente sau adiționale; deci, nu se va ține seama de suma valorii tuturor capetelor de cerere;
- pentru stabilirea valorii obiectului cererii, nu se vor avea în vedere accesoriile pretenției principale, precum dobânzile, penalitățile, fructele, cheltuielile sau altele asemenea, indiferent de data scadenței, și nici prestațiile periodice ajunse la scadență în cursul judecății [art. 98 alin. (2) C.proc.civ.].

Determinarea competenței pentru cererile cu pluralitate de părți

- dacă mai mulți reclamanți, prin aceeași cerere de chemare în judecată, formulează pretenții proprii împotriva aceluiași pârât sau unul sau mai mulți reclamanți formulează, prin aceeași cerere de chemare în judecată, pretenții împotriva mai multor pârâți, pentru determinarea instanței competente material trebuie făcute următoarele distincții:

1. *dacă se invocă raporturi juridice distincte și neafiate într-o legătură care să facă necesară judecarea lor împreună:*

- determinarea instanței competente se face cu observarea valorii sau, după caz, a naturii ori obiectului fiecărei pretenții în parte (art. 100 C.proc.civ.);

2. *dacă se invocă raporturi juridice având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, trebuie distins după cum este vorba de:*

- *un singur raport juridic obligațional* (o singură creanță cu pluralitate de subiecte), caz în care competența se va stabili în funcție de valoarea întregii creanțe deduse judecății, indiferent că obligația este solidară, indivizibilă sau divizibilă, fiind fără relevanță că ar fi vorba de mai mulți creditori sau de mai mulți debitori;
- *mai multe raporturi obligaționale* având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, caz în care instanța competentă se determină ținându-se seama de acea creanță care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt, aplicându-se, pentru identitate de rațiune, dispozițiile art. 99 alin. (2) C.proc.civ.

Aplicabilitatea regulilor privind determinarea valorii obiectului cererii pentru stabilirea căii de atac

- valoarea obiectului cererii la data introducerii cererii de chemare în judecată determină și admisibilitatea căilor de atac, atunci când aceasta este condiționată de valoarea obiectului cererii, chiar dacă, ulterior învestirii, intervin modificări în ceea ce privește quantumul valorii aceluiași obiect [art. 106 alin. (2) C.proc.civ.].

IV. Competența teritorială

1. Noțiune. Clasificare. Natura juridică a normelor

Noțiune	– presupune delimitarea între instanțe de același grad.
Clasificare	– competența teritorială este de trei feluri: 1. <i>de drept comun</i> , când cererea se introduce la instanța de drept comun din punct de vedere teritorial, dar părțile pot conveni să se judece la o altă instanță; 2. <i>alternativă sau facultativă</i> , dacă reclamantul are alegerea între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente; 3. <i>exclusivă sau excepțională</i> , când cererea trebuie introdusă la o anumită instanță, fără a exista pentru părți posibilitatea de a stabili o altă instanță.
Caracterul normelor	– normele de competență teritorială sunt: 1. norme juridice <i>de ordine privată</i> , dacă este vorba de procese privitoare la bunuri și la alte drepturi de care părțile pot să dispună, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 117-121 C.proc.civ.; 2. norme juridice <i>de ordine publică</i> în materie de persoane, în alte pricini care nu sunt cu privire la bunuri sau la alte drepturi de care părțile pot să dispună, precum și în cazurile prevăzute de art. 117-121 C.proc.civ.

2. Competența teritorială de drept comun

Regula de determinare a competenței teritoriale de drept comun	– <i>regula</i>: • cererea de chemare în judecată se introduce la instanța în a cărei circumscripție domiciliază sau își are sediul pârâtul, dacă legea nu prevede altfel (<i>actor sequitur forum rei</i>) [art. 107-alin. (1) C.proc.civ.]; • cererile îndreptate împotriva unei entități fără personalitate juridică (asociație, societate sau altă entitate fără personalitate juridică, constituită potrivit legii) sunt de competența teritorială a instanței de la domiciliul ori sediul persoanei căreia, potrivit înțelegerii dintre membri, i s-a încredințat conducerea sau administrarea acesteia; în cazul lipsei unei asemenea persoane, cererea se va putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective (art. 110 C.proc.civ.), competența teritorială fiind, în acest caz, alternativă; – această regulă se aplică ori de câte ori nu există o dispoziție legală care să stabilească o altă instanță competentă din punct de vedere teritorial, reprezentând dreptul comun în materia competenței teritoriale; – vizează atât cererile de chemare în judecată ce au caracter patrimonial, cât și cele cu caracter nepatrimonial, dacă legea nu prevede altfel, și anume: • cererile personale mobiliare sau imobiliare; • cererile reale mobiliare; • cu excepțiile prevăzute de lege, cererile referitoare la starea și capacitatea persoanelor;
--	---

	– competența teritorială de drept comun are, ca regulă, <i>caracter relativ</i>; • cu toate acestea, în cazul cererilor referitoare la starea și capacitatea persoanelor, atunci când este determinată după regulile de drept comun, competența teritorială este <i>exclusivă</i>; – regula <i>actor sequitur forum rei</i> se fundamentează pe o dublă prezumție de care beneficiază pârâtul, atât timp cât litigiul nu a fost soluționat: • în cazul cererilor de chemare în judecată prin care se urmărește valorificarea unui drept de creanță, se poate prezuma că pârâtul nu datorează nimic; • în cazul cererilor de chemare în judecată prin care se urmărește valorificarea unor drepturi reale, se poate prezuma că aparențele sunt conforme realității până la proba contrară.
Noțiunea de „domiciliu” și noțiunea de „sediu” în materia competenței teritoriale	– <i>domiciliul</i> persoanei fizice: • este acolo unde aceasta declară că își are locuința principală (art. 87 C.civ.; art. 27 din O.U.G. nr. 97/2005); • reședința persoanei fizice este în locul unde își are locuința secundară, alta decât cea de domiciliu (art. 88 C.civ.; art. 30 din O.U.G. nr. 97/2005); • stabilirea sau schimbarea domiciliului se face cu respectarea dispozițiilor legii speciale și nu operează decât atunci când cel care ocupă sau se mută într-un anumit loc a făcut-o cu intenția de a avea acolo locuința principală; dovada intenției rezultă din declarațiile persoanei făcute la organele administrative competente să opereze stabilirea sau schimbarea domiciliului, iar în lipsa acestor declarații, din orice alte împrejurări de fapt (art. 89 C.civ.); • <i>prezumția de domiciliu</i>: reședința va fi considerată domiciliu când acesta nu este cunoscut; în lipsă de reședință, persoana fizică este considerată că domiciliază la locul ultimului domiciliu, iar dacă acesta nu se cunoaște, la locul unde acea persoană se găsește (art. 90 C.civ.); • dovada domiciliului și a reședinței se face cu mențiunile cuprinse în cartea de identitate, iar în lipsa acestor mențiuni ori atunci când acestea nu corespund realității, stabilirea sau schimbarea domiciliului ori a reședinței nu poate fi opusă altor persoane, cu excepția cazului în care domiciliul sau reședința a fost cunoscută prin alte mijloace de cel căruia i se opune (art. 91 C.civ.); • reclamantul – căruia îi revine sarcina indicării domiciliului pârâtului prin cererea de chemare în judecată – trebuie să indice drept domiciliu <i>locuința efectivă</i>, indiferent dacă aceasta corespunde sau nu mențiunilor din cartea de identitate (implicit, evidențelor autorităților); cu toate acestea, reclamantul va indica locuința efectivă a pârâtului doar dacă o cunoaște, întrucât nu i se poate imputa faptul că s-a întemeiat cu bună-credință pe evidențele autorităților publice și nu a cunoscut-o în alt mod; în acest sens, potrivit art. 200 alin. (4¹) C.proc.civ., reclamantului nu i se poate cere să completeze sau să modifice cererea de chemare în judecată cu date sau informații de care acesta nu dispune personal și pentru obținerea cărora este necesară intervenția instanței; • în ceea ce îl privește pe pârât, ori de câte ori acesta afirmă că domiciliul său este altul decât cel în raport de care a fost stabilită competența instanței, îi revine sarcina unei duble probe: aceea a locuinței efective, prin orice mijloc de probă, și

	aceea a împrejurării cunoașterii de către reclamant a acestei locuințe, de asemenea, prin orice mijloc de probă, fiind vorba despre un fapt; – sediul persoanei juridice: • dovada denumirii și a sediului persoanei juridice se face cu mențiunile înscrise în registrele de publicitate sau de evidență prevăzute de lege pentru persoana juridică respectivă; • în lipsa acestor mențiuni, stabilirea sau schimbarea denumirii și a sediului nu va putea fi opusă altor persoane (art. 229 C.civ.).
Momentul la care interesează cunoașterea domiciliului sau sediului pârâtului	– pentru determinarea instanței competente teritorial, interesează domiciliul sau, după caz, sediul pe care pârâtul îl avea în momentul introducerii cererii de chemare în judecată; – schimbarea ulterioară a domiciliului sau a sediului nu influențează competența teritorială a instanței [art. 107 alin. (2) C.proc.civ.].
Determinarea competenței teritoriale atunci când domiciliul sau sediul pârâtului în țară nu este cunoscut	– aplicarea regulii <i>actor sequitur forum rei</i> presupune că pârâtul are domiciliul sau sediul în țară și că acesta este cunoscut; – dacă domiciliul ori sediul pârâtului în țară nu este cunoscut, instanța competentă din punct de vedere teritorial este aceea în a cărei circumscripție se află reședința sau reprezentanța pârâtului; – dacă pârâtul nu are nici reședința ori reprezentanța cunoscută, cererea se introduce la instanța în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul, sediul, reședința ori reprezentanța, după caz (art. 108 C.proc.civ.).
Determinarea competenței teritoriale atunci când domiciliul sau sediul pârâtului se află în străinătate	– în această ipoteză, se pune problema competenței internaționale a instanțelor române; – competența internațională a instanțelor române se stabilește potrivit regulilor de drept internațional privat cuprinse în art. 1065 și urm. C.proc.civ., cu excepția cazurilor în care tratatele internaționale la care România este parte, dreptul Uniunii Europene sau legile speciale prevăd altfel; – în cazul în care instanțele române au competența internațională să soluționeze cauza, competența materială și teritorială se stabilește potrivit regulilor de procedură prevăzute de Codul de procedură civilă și, după caz, a celor prevăzute de legi speciale, ca <i>lex fori</i>; • dacă, în aplicarea acestor prevederi, nu se poate identifica instanța competentă să judece cauza, cererea va fi îndreptată, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București, respectiv la Tribunalul București (art. 1072 C.proc.civ.).

3. Competența teritorială alternativă (facultativă)

Noțiune	– în cazurile prevăzute de lege, competența teritorială este alternativă, în sensul că aparține deopotrivă mai multor instanțe de același grad.
Caracterul normelor	– normele de competență teritorială alternativă sunt, <i>ca regulă</i> , norme de ordine privată;

	• chiar dacă este alternativă, competența este <i>absolută</i>, atunci când este vorba despre procesele privitoare la persoane sau la alte drepturi de care părțile nu pot să dispună, cum sunt cele vizate de prevederile art. 113 alin. (1) pct. 1 sau art. 114 alin. (2) C.proc.civ.; soluția rezultă din interpretarea <i>per a contrario</i> a dispozițiilor art. 126 alin. (1) C.proc.civ.; – alegerea între mai multe instanțe deopotrivă competente revine <i>reclamantului</i> (art. 116 C.proc.civ.); – după ce face această alegere între două sau mai multe instanțe deopotrivă competente, reclamantul nu mai poate reveni asupra ei, nici pârâtul nu ar putea cere declinarea competenței, după cum nici instanța nu ar putea să o dispună din oficiu; Se admite că, în cazul în care cererea de chemare în judecată a fost introdusă de către procuror, în condițiile prevăzute de art. 92 alin. (1) C.proc.civ., titularul dreptului nu s-ar mai putea prevala de dispozițiile art. 116 C.proc.civ., pentru a face o alegere de competență diferită de cea a procurorului. Aceasta, deoarece instanța sesizată de procuror este, prin definiție, competentă, nemaiputând să își decline competența, de vreme ce alegerea de competență s-a făcut de un organ căruia legea îi recunoaște legitimare procesuală activă; în doctrină s-a exprimat și opinia contrară. – dacă reclamantul a sesizat o altă instanță decât instanțele competente potrivit legii, <i>ca regulă generală</i>, întrucât este vorba de o competență relativă, <i>numai pârâtul</i> ar putea cere declinarea competenței la una dintre instanțele competente potrivit legii, reclamantul având posibilitatea să opteze pentru una dintre acestea; instanța nu va putea să invoce, din oficiu, excepția de necompetență; • atunci când competența teritorială alternativă este de ordine publică, necompetența va putea fi invocată atât de reclamant, cât și de instanță din oficiu, precum și de procuror, în cazurile în care participă la judecată.
Cazurile de competență teritorială alternativă	1. cererile îndreptate împotriva unei persoane juridice de drept privat care are un dezmembrământ fără personalitate juridică (art. 109 C.proc.civ.); • competența teritorială aparține alternativ instanței de la sediul persoanei juridice sau instanței locului unde ea are dezmembrământul fără personalitate juridică; • competența este alternativă doar în cazul cererilor referitoare la obligațiile ce urmează a fi executate în locul unde persoana juridică are un dezmembrământ fără personalitate juridică sau care izvorăsc din acte încheiate prin reprezentantul dezmembrământului ori din fapte săvârșite de acesta; • sunt dezmembrăminte fără personalitate juridică ale persoanei juridice de drept privat: reprezentanțele, sucursalele, agențiile, punctele de lucru etc.; Filialele nu intră în categoria acestor dezmembrăminte, deoarece, potrivit art. 42 din Legea nr. 31/1990, reprezintă, ele însele, societăți cu personalitate juridică, ce se pot înființa în una dintre formele de societate enumerate de legiuitor. 2. cererile îndreptate împotriva unei entități fără personalitate juridică (art. 110 teza a II-a C.proc.civ.); • cererile îndreptate împotriva unei entități fără personalitate juridică (asociație, societate sau altă entitate fără personalitate juridică, constituită potrivit legii), în lipsa unei persoane căreia să i se încredințeze conducerea sau administrarea aces-

teia, se vor putea introduce la instanța competentă pentru oricare dintre membrii entității respective;

3. cererile îndreptate împotriva statului, autorităților și instituțiilor centrale sau locale, precum și a altor persoane juridice de drept public (art. 111 C.proc.civ.);

- pot fi introduse la instanța de la domiciliul sau sediul reclamantului ori la instanța de la sediul pârâtului;
- regula vizează orice astfel de cereri, cu excepția celor pentru care legea prevede în mod expres altfel;

4. cererea de chemare în judecată a mai multor pârâți [art. 112 alin. (1) C.proc.civ.];

- poate fi introdusă la instanța competentă pentru oricare dintre aceștia;
- dacă printre pârâți sunt și debitori obligați accesoriu, cererea se introduce la instanța competentă pentru oricare dintre debitorii principali;
- regula se aplică acțiunilor (cererilor) personale, precum și acțiunilor (cererilor) reale mobiliare;
- este necesar ca obiectul cererii de chemare în judecată să se refere la o obligație comună a pârâților sau ca obligațiile pârâților să aibă aceeași cauză ori ca între obiectul și cauza cererilor îndreptate împotriva fiecărui pârât să existe o strânsă legătură;
- în cazul în care unii dintre pârâți au domiciliul cunoscut, iar altora li se cunoaște numai reședința, cererea poate fi introdusă la instanța unuia dintre pârâți cu domiciliul cunoscut; dacă nu se cunoaște domiciliul niciunui dintre pârâți, cererea poate fi introdusă la instanța de la reședința unuia dintre ei;
- dacă un pârât a fost chemat în judecată numai în scopul sesizării instanței competente pentru el, oricare dintre pârâți poate invoca incompetența la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe; instanța nu poate invoca din oficiu incompetența teritorială, numai pârâții au această posibilitate, însă, prin derogare de la dreptul comun, incompetența va putea fi invocată până la primul termen la care părțile sunt legal citate, și aceasta chiar dacă întâmpinarea este obligatorie [art. 112 alin. (2) C.proc.civ.];

5. cazurile prevăzute de art. 113 alin. (1) C.proc.civ.

– pentru toate situațiile prevăzute de art. 113 C.proc.civ., este deopotrivă competentă și instanța de la domiciliul sau, după caz, sediul pârâtului (art. 107 C.proc.civ.), respectiv, după caz, celelalte instanțe la care fac referire art. 108-112 C.proc.civ.; așadar, fiecare dintre pct. 1-9 de la art. 113 alin. (1) C.proc.civ. trebuie citit împreună cu preambulul acestui articol;

a) cererile privitoare la stabilirea filiației [art. 113 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța domiciliului reclamantului;
- acest caz de competență teritorială alternativă constituie o normă de protecție a descendentului care cere stabilirea filiației;
- textul vizează acțiunea în stabilirea filiației față de mamă (art. 422-423 C.civ.) și pe cea în stabilirea paternității din afara căsătoriei (art. 424-427 C.civ.);

b) cererile referitoare la obligația de întreținere, inclusiv cele privind alocațiile de stat pentru copii [art. 113 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța în a cărei circumscripție domiciliază creditorul reclamant;
- dispoziția legală se aplică cererilor referitoare la obligația de întreținere, inclusiv cele privind alocațiile de stat pentru copii, formulate pe cale principală;
- domeniul material al acestei dispoziții legale cuprinde doar cererile referitoare la obligațiile legale de întreținere și cele privind restituirea alocației de stat pentru copii, de către părintele care a încasat-o pe nedrept;

Precizare:

Atunci când obligația de întreținere își are temeiul într-un contract, competența se stabilește potrivit art. 113 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.

Practică judiciară:

Textul cu privire la competența teritorială este aplicabil nu numai în ipoteza cererii având ca obiect restituirea alocației de stat pentru copii, de către părintele care a încasat-o pe nedrept, dar și pentru obligarea acestuia la despăgubiri, întrucât a împiedicat încasarea ei (*Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrumare nr. 4/1971, în S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, Îndreptar de practică judiciară, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1980, p. 54*).

- textul de lege are în vedere pe orice creditor al unei obligații legale de întreținere, prevăzut de art. 516 C.civ., deci nu numai pe ascendenți sau descendenți;
- regula instituie o favoare pentru creditorul pensiei de întreținere care formulează cererea, astfel încât ea se aplică în cazul în care se solicită acordarea pensiei de întreținere ori majorarea acesteia, nu și atunci când debitorul întreținerii pretinde reducerea sau sistarea pensiei;

c) cererile privind executarea, anularea, rezoluțiunea sau rezilierea unui contract [art. 113 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța locului prevăzut în contract pentru executarea, fie chiar în parte, a obligației;
- pentru a fi aplicabilă această regulă este necesar ca părțile să fi prevăzut în contract o clauză prin care să se stipuleze locul unde obligația urmează să fie executată; în caz contrar, competența teritorială urmează a se stabili potrivit regulii de drept comun;
- regula se aplică și acțiunilor prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri judecătorești care să țină loc de act de vânzare-cumpărare, în materia obligațiilor de a face izvorâte dintr-un antecontract de vânzare-cumpărare a unui imobil, atunci când părțile au prevăzut în antecontract locul executării obligației;

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 8/2013 (M. Of. nr. 581 din 12 septembrie 2013): acțiunea prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri judecătorești care să țină loc de act autentic de vânzare a unui imobil are caracterul unei acțiuni personale imobiliare; competența teritorială de soluționare a unei astfel de acțiuni, înregistrată înainte de data de 15 februarie 2013, se determină în condițiile art. 5, art. 7 și, respectiv, art. 10 pct. 1 C.proc.civ. 1865 [în prezent, în vigoare art. 107-110 și art. 113 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ. – *n.n.*] în vigoare la data înregistrării cererii.

- regula nu vizează cererile având ca obiect denunțarea unilaterală a contractului;

d) cererile ce izvorăsc dintr-un raport de locațiune a imobilului și cererile în prestație tabulară, în justificare tabulară sau în rectificare tabulară [art. 113 alin. (1) pct. 4 și 5 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța locului unde se află imobilul;
- reprezintă cereri care izvorăsc dintr-un raport de locațiune a unui imobil: cererea prin care locatarul solicită predarea silită a imobilului dat în locațiune; cererea prin care se solicită obligarea locatorului la efectuarea reparațiilor necesare în tot timpul locațiunii, care sunt în sarcina acestuia; cererile referitoare la obligația de garanție a locatorului; cererea pentru plata chiriei; cererea privitoare la plata de despăgubiri pentru degradări; cererea de reziliere a contractului de locațiune; cererea de evacuare a locatarului la încetarea contractului etc.;
- cu privire la acțiunea în prestație tabulară, art. 896 C.civ. stabilește că, în cazurile în care cel obligat să transmită, să constituie ori să modifice în folosul altuia un drept real asupra unui imobil nu își execută obligațiile necesare pentru înscrierea în cartea funciară, se va putea cere instanței judecătorești să dispună înscrierea; dreptul la acțiune este prescriptibil în condițiile legii; dacă acțiunea în prestație tabulară a fost notată în cartea funciară, hotărârea judecătorească se va înscrie, din oficiu, și împotriva acelor care au dobândit vreun drept tabular după notare;
- acțiunea (cererea) în justificare tabulară este acțiunea prin care se solicită transformarea unei înscrieri provizorii în cartea funciară în înscriere definitivă;
- în ceea ce privește rectificarea înscrierilor de carte funciară, potrivit art. 907 C.civ., când o înscriere făcută în cartea funciară nu corespunde cu situația juridică reală, se poate cere rectificarea acesteia; prin rectificare se înțelege radierea, îndreptarea sau corectarea oricărei înscrieri inexacte efectuate în cartea funciară; situația juridică reală trebuie să rezulte dintr-o recunoaștere făcută de titularul înscrierii a cărei rectificare se solicită, prin declarație dată în formă autentică notarială, ori dintr-o hotărâre judecătorească definitivă pronunțată împotriva acestuia, prin care s-a admis acțiunea de fond; acțiunea de fond poate fi, după caz, o acțiune în anulare, rezoluțiune, reducățiune sau orice altă acțiune întemeiată pe o cauză de ineficacitate a actului juridic;

e) cererile ce izvorăsc dintr-un contract de transport [art. 113 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța locului de plecare sau de sosire;

f) cererile privitoare la obligațiile ce izvorăsc dintr-o cambie, cec, bilet la ordin sau dintr-un alt titlu de valoare [art. 113 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța locului de plată;

g) cererile având ca obiect executarea, constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea, rezilierea sau denunțarea unilaterală a contractului încheiat cu un profesionist sau cererile având ca obiect repararea pagubelor produse consumatorilor [art. 113 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța domiciliului consumatorului;
- această regulă este justificată de necesitatea protecției consumatorului, prezumat a avea o poziție mai slabă din punct de vedere economic și al accesului la informații decât profesionistul cu care contractează;

- textul vizează doar cererile menționate care sunt *formulate de un consumator împotriva unui profesionist*;

Cererile având ca obiect executarea, constatarea nulității absolute, anularea, rezoluțiunea, rezilierea sau denunțarea unilaterală a contractului formulate de profesionist împotriva consumatorului sunt supuse regulii de competență prevăzute de art. 121 C.proc.civ., care instituie un caz de competență teritorială exclusivă în favoarea instanței de la domiciliul consumatorului.

- în acest caz, competența teritorială este determinată de calitatea părților de consumator, respectiv de profesionist, astfel încât norma are un caracter special față de alte norme de competență teritorială, urmând a se aplica cu prioritate față de acestea;
- noțiunile de „consumator” și de „profesionist” au înțelesul stabilit prin legislația specială în materia protecției drepturilor consumatorilor;

Prin *consumator* se înțelege orice persoană fizică sau grup de persoane fizice constituite în asociații, care acționează în scopuri din afara activității sale comerciale, industriale sau de producție, artisanale ori liberale [pct. 13 de la Anexa la Legea nr. 296/2004 privind Codul consumului, republicată; art. 2 alin. (1) din Legea nr. 193/2000, republicată].

Prin *profesionist* se înțelege orice persoană fizică sau juridică autorizată, care, în temeiul unui contract care intră sub incidența Legii nr. 193/2000, acționează în cadrul activității sale comerciale, industriale sau de producție, artisanale ori liberale, precum și orice persoană care acționează în același scop în numele sau pe seama acesteia [art. 2 alin. (2) din Legea nr. 193/2000, republicată].

- această regulă de competență nu se aplică în cazul acțiunilor în materia protecției drepturilor consumatorilor introduse de asociațiile de consumatori, care rămân supuse regulilor de drept comun în ceea ce privește competența teritorială;
- alegerea între instanțele deopotrivă competente (cea de la sediul profesionistului și cea de la domiciliul consumatorului) aparține consumatorului reclamant;
- părțile nu pot deroga, printr-o convenție de alegere de competență, în favoarea altei instanțe decât cele indicate mai sus, decât după nașterea dreptului la despăgubiri, orice convenție contrară fiind considerată nescrisă [art. 126 alin. (2) C.proc.civ.];

h) cererile privind obligațiile izvorâte dintr-o faptă ilicită [art. 113 alin. (1) pct. 9 C.proc.civ.];

- pot fi introduse și la instanța în a cărei circumscripție s-a săvârșit fapta ilicită ori s-a produs prejudiciul;
- textul are în vedere orice cerere care izvorăște dintr-o faptă ilicită, iar nu numai pe aceea prin care victima prejudiciului solicită despăgubiri de la cel ce răspunde pentru fapta ilicită cauzatoare de prejudicii;
- dacă fapta ilicită a fost săvârșită sau prejudiciul s-a produs în circumscripțiile teritoriale ale mai multor instanțe, toate aceste instanțe, împreună cu cea sau cele determinate potrivit art. 107-112 C.proc.civ., sunt deopotrivă competente;

6. cererile îndreptate împotriva unui pârât care exercită în mod statornic, în afara domiciliului său, o activitate profesională ori o activitate agricolă, comercială, industrială sau altele asemenea [art. 113 alin. (2) C.proc.civ. coroborat cu art. 107 C.proc.civ.];

- se pot introduce fie la instanța de la domiciliul pârâtului, fie la instanța în circumscripția căreia se află locul activității respective;
- regula privește numai cererile privind obligațiile patrimoniale născute sau care urmează să se execute în locul activității respective;
- acest caz de competență teritorială alternativă vizează numai persoanele fizice, ceea ce rezultă din referirea la domiciliu;
- în cazul persoanelor juridice, art. 109 C.proc.civ. prevede o regulă similară;

7. cererile privind autorizarea de către instanța de tutelă și de familie a încheierii unor acte juridice de către persoana ocrotită prin una dintre măsurile prevăzute de Codul civil pentru ocrotirea persoanei fizice, când actul juridic a cărui autorizare se solicită privește un imobil [art. 114 alin (2) C.proc.civ.];

- se pot introduce fie la instanța în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită, fie la instanța de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială este situat imobilul;
- în acest caz, instanța de tutelă și de familie care a pronunțat hotărârea va comunica de îndată o copie a acesteia instanței de tutelă și de familie în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința cel ocrotit;

8. cererea privitoare la despăgubiri în materie de asigurare [art. 115 alin. (1) C.proc.civ. coroborat cu art. 107 C.proc.civ.];

- se va putea face la instanța în circumscripția căreia se află:
 - a) fie domiciliul sau sediul asiguratului;
 - b) fie bunurile asigurate;
 - c) fie locul unde s-a produs riscul asigurat;
 - d) fie domiciliul sau, după caz, sediul pârâtului;
- alegerea competenței prin convenție este considerată ca nescrisă dacă a fost făcută înainte de nașterea dreptului la despăgubire [art. 115 alin. (2) C.proc.civ.];
- aceste reguli nu se aplică în materie de asigurări maritime, fluviale și aeriene [art. 115 alin. (4) C.proc.civ.];
- în materia asigurării obligatorii de răspundere civilă, terțul prejudiciat poate introduce acțiune directă, pe lângă instanțele prevăzute la alin. (1) al art. 115, și la instanța domiciliului sau, după caz, a sediului său [art. 115 alin. (3) C.proc.civ.];

9. ipoteza alegerii instanței prin convenția părților încheiată înainte de sesizarea acesteia;

- dacă alegerea s-a făcut în favoarea părții care, ulterior, va declanșa procesul civil, deci în favoarea viitorului reclamant, competența teritorială este alternativă, astfel încât reclamantul poate să sesizeze fie instanța aleasă prin convenție, fie instanța competentă teritorial potrivit regulilor de drept comun;
- dacă alegerea instanței a fost făcută în interesul ambelor părți sau în interesul exclusiv al celui ce va fi chemat în judecată, deci în interesul pârâtului, nu mai poate fi vorba de o competență teritorială alternativă, ci reclamantul este ținut să acționeze la instanța aleasă prin convenție;
- convenția de alegere a instanței se încheie în formă scrisă și poate privi doar procesele referitoare la bunuri sau la alte drepturi de care părțile pot să dispună și

numai în cazurile în care competența teritorială este de ordine privată, nu și atunci când, potrivit legii, competența teritorială este exclusivă [art. 126 alin. (1) C.proc.civ.];

- în litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor, precum și în alte cazuri prevăzute de lege (*de exemplu*, în materie de asigurări, cu excepția asigurărilor maritime, fluviale și aeriene), părțile pot conveni alegerea instanței competente numai după nașterea dreptului la despăgubire, orice convenție contrară fiind considerată ca nescrisă [art. 126 alin. (2) C.proc.civ.];

10. cererile de chemare în judecată în care calitatea de parte o are un judecător, procuror, asistent judiciar, grefier sau o instanță de judecată (art. 127 C.proc.civ.);

a) ipoteza în care un judecător, procuror, asistent judiciar, grefier sau o instanță de judecată are calitatea de reclamant într-o cerere de competență instanței la care sau pe lângă care își desfășoară activitatea sau a unei instanțe inferioare acesteia [art. 127 alin. (1), (2¹) și (3) C.proc.civ.];

- se va sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea;

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 7/2016 (M. Of. nr. 461 din 22 iunie 2016): art. 127 alin. (1) și (3) C.proc.civ. trebuie interpretat, sub aspectul noțiunii de „grefier”, în sensul că este aplicabil și în cazul reclamanților care fac parte din personalul auxiliar de specialitate (grefier) la parchetele de pe lângă instanțele judecătorești.

- norma este *de ordine publică* în ceea ce privește necompetența instanțelor din raza teritorială a curții de apel unde se află și instanța la care funcționează judecătorul care are calitatea de reclamant într-o cerere de competență instanței la care își desfășoară activitatea;

Practică judiciară:

Dispozițiile art. 127 alin. (1) C.proc.civ. au o dublă semnificație: pe de o parte, instituie un caz de necompetență teritorială absolută a instanței la care își desfășoară activitatea judecătorul care are calitate de reclamant al unei pricini și, pe de altă parte, prevede o prorogare legală de competență teritorială în favoarea uneia dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea judecătorul reclamant, calitate pe care acesta trebuie să o întrunească la momentul sesizării instanței.

Reclamantul având alegerea între mai multe instanțe deopotrivă competente, rezultă că norma analizată instituie și o competență teritorială alternativă (facultativă), ceea ce corespunde denumirii marginale a textului; această alegere însă, a uneia dintre instanțele competente dintre cele prevăzute de art. 127 alin. (1) C.proc.civ., trebuie exercitată de reclamant la data sesizării instanței. Dacă reclamantul judecător se adresează instanței la care își desfășoară activitatea, necompetența teritorială de ordine publică instituită de art. 127 alin. (1) C.proc.civ., excepție absolută fiind, trebuie invocată de părți sau de judecător la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe, astfel cum prevede art. 130 alin. (2) C.proc.civ. Dacă însă judecătorul, reclamant într-o

cereră de chemare în judecată, se adresează unei alte instanțe decât cea aflată în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea, așadar, unei instanțe care se află în circumscripția unei curți de apel care nu este învecinată cu curtea de apel în cadrul căreia se află instanța unde acesta activează, atare situație se circumscrie unei excepții de necompetență de ordine privată (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 2091 din 27 iunie 2014, www.scj.ro).

b) ipoteza în care un judecător, procuror, asistent judiciar, grefier sau o instanță de judecată este chemat/chemată în judecată printr-o cerere care este de competența instanței la care sau pe lângă care își desfășoară activitatea sau de competența unei instanțe inferioare acestora [art. 127 alin. (2), (2¹) și (3) C.proc.civ.];

- reclamantul poate sesiza una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care ar fi fost competentă, potrivit legii;
- reclamantul are posibilitatea de a sesiza și instanța competentă potrivit legii, la care își desfășoară activitatea pârâtul, norma de competență fiind, în acest caz, *de ordine privată*;

11. cererile privitoare la drepturile reale imobiliare, atunci când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, iar domiciliul sau reședința pârâtului nu se află în vreuna dintre aceste circumscripții [art. 117 alin. (2) C.proc.civ.];

- se pot face la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul;
- fiind vorba de cereri reale imobiliare, competența teritorială, deși alternativă, este de ordine publică, deci, dacă reclamantul sesizează o instanță în circumscripția căreia nu este situat imobilul, se va putea invoca din oficiu excepția de necompetență teritorială;

12. cererile în materie de moștenire în sensul art. 118 alin. (1) C.proc.civ., care privesc mai multe moșteniri deschise succesiv [art. 118 alin. (2) C.proc.civ.], când defuncții au avut ultimul domiciliu în circumscripțiile unor instanțe diferite;

- sunt de competență exclusivă a instanței ultimului domiciliu al oricăruia dintre defuncți;
- și în acest caz, competența teritorială, deși alternativă, este de ordine publică.

4. Competența teritorială exclusivă (excepțională)

Noțiune	– competența teritorială exclusivă sau excepțională este stabilită de lege în favoarea unei anumite instanțe, fără a mai exista posibilitatea pentru părți de a conveni ca litigiul să fie soluționat de o altă instanță.
Regula de interpretare pentru determinarea caracterului exclusiv al normelor de	– din coroborarea dispozițiilor art. 129 alin. (2) pct. 3 și art. 126 alin. (1) C.proc.civ., prin interpretarea <i>per a contrario</i> a art. 126 alin. (1) C.proc.civ., se desprinde concluzia conform căreia competența teritorială aparține unei anumite instanțe, fără posibilitatea pentru părți de a stabili o altă instanță (în alte cuvinte, competența teritorială este exclusivă sau excepțională), în următoarele situații: • în cazul <i>litigiilor privitoare la bunuri, atunci când legea prevede competența teritorială exclusivă a unei anumite instanțe</i>, cum este ipoteza cererilor privitoare la

competență teritorială	drepturile reale imobiliare (art. 117 C.proc.civ.), în materie de moștenire (art. 118 C.proc.civ.), în cazul cererilor privitoare la societăți (art. 119 C.proc.civ.), al cererilor în materia insolvenței sau concordatului preventiv (art. 120 C.proc.civ.) și al celor formulate de un profesionist împotriva unui consumator (art. 121 C.proc.civ.); • în cazul <i>pricinilor referitoare la persoane, precum și în cazul altor litigii privitoare la drepturi de care părțile nu pot dispune</i>; – rezultă că, ori de câte ori este vorba de o pricină care nu se referă la bunuri sau la drepturi de care părțile pot să dispună ori există un text legal care prevede expres competența exclusivă, normele care stabilesc instanța competentă din punct de vedere teritorial sunt de ordine publică, deci competența teritorială este absolută.
Caracterul normelor	– normele de competență teritorială exclusivă sunt norme <i>de ordine publică</i>, astfel încât părțile nu pot conveni ca litigiul să fie soluționat de o altă instanță; – încălcarea normelor de competență teritorială exclusivă va putea fi invocată de oricare dintre părți, de instanță din oficiu, precum și de procuror, în cazurile în care participă la judecată; – încălcarea normelor de competență teritorială exclusivă poate fi invocată până cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii.
Cazurile de competență teritorială exclusivă	Cazurile de competență teritorială exclusivă în litigiile privitoare la bunuri 1. cererile privitoare la drepturi reale imobiliare (art. 117 C.proc.civ.); • se introduc numai la instanța în a cărei circumscripție este situat imobilul; • atunci când imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, cererea se va face la instanța domiciliului sau reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul; • domeniul de aplicare al art. 117 C.proc.civ. cuprinde: a) cererile în revendicare; b) cererile confesorii sau negatorii; c) cererile în materie de ipotecă imobiliară; d) acțiunile posesorii; e) acțiunile în grănițuire; f) acțiunile privitoare la îngrădirile dreptului de proprietate imobiliară; g) cererile de împărțeală judiciară a unui imobil, cu excepția cazului în care indiviziunea rezultă din succesiune; • distincții cu privire la cererea prin care se solicită partajarea unui bun imobil sau a unor bunuri printre care se găsește și un imobil: a) în cazul partajului succesoral, competența teritorială revine instanței de la ultimul domiciliu al defunctului (art. 118 C.proc.civ.); b) dacă într-o pricină în anularea căsătoriei se cere și împărțirea bunurilor dobândite de părți, conform art. 123 C.proc.civ., competența teritorială aparține instanței de tutelă de la domiciliul pârâtului; c) dacă în cadrul divorțului se solicită și partajarea bunurilor comune ale soților, competența teritorială se stabilește conform art. 915 C.proc.civ., întrucât cererea de partaj este accesorie cererii de desfacere a căsătoriei;

d) în cazul partajării bunurilor comune ale soților în timpul căsătoriei sau după desfacerea căsătoriei, respectiv al împărțelii bunurilor după desființarea căsătoriei, precum și în alte cazuri de proprietate comună, competența teritorială se determină potrivit art. 117 C.proc.civ.;

e) în cazul în care printre bunurile partajabile se află două sau mai multe imobile situate în circumscripții judecătorești diferite, competența va aparține instanței de la domiciliul sau reședința pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre circumscripțiile instanțelor în raza cărora se găsesc acele imobile, iar, în caz contrar, este competentă oricare instanță în a cărei rază teritorială se află vreunul dintre imobilele ce formează obiectul partajului, alegerea urmând a fi făcută de către reclamant;

2. cererile în materie de moștenire (art. 118 C.proc.civ.);

- sunt de competența exclusivă a instanței celui din urmă domiciliu al defunctului;
- pentru stabilirea „ultimului domiciliu al defunctului” interesează situația de fapt concretă, adică ultima locuință efectivă a lui *de cuius*, iar nu eventualul domiciliu care era înscris în actul de identitate al acestuia;
- dovada ultimului domiciliu al defunctului se face cu certificatul de deces sau, după caz, cu hotărârea judecătorească declarativă de moarte rămasă definitivă [art. 954 alin. (2) C.civ.];

În practica judiciară s-a considerat că o instituție medicală în care de cuius a fost internat până la deces nu poate reprezenta ultimul său domiciliu, chiar dacă s-a aflat acolo timp de 10 ani, deoarece internarea, indiferent de durata sa, are ca scop recuperarea, iar nu stabilirea domiciliului într-o unitate medicală (C.A. Alba Iulia, s. I civ., sent. civ. nr. 38/2014, www.rolii.ro); în schimb, constituie ultimul domiciliu al defunctului locuința fiicei acestuia, unde a stat până la deces, de cuius având nevoie de supraveghere permanentă, ca urmare a sănătății precare (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 1195/2014, www.scj.ro).

- domeniul de aplicare al art. 118 C.proc.civ. cuprinde:
 - a) cererile privitoare la validitatea sau executarea dispozițiilor testamentare;

Exemple:

- cererile pentru anularea unui testament;
- cererea pentru constatarea validității unui testament;
- cererile pentru executarea dispozițiilor unui testament atunci când validitatea acestuia nu este contestată [de exemplu, legatarul universal solicită moștenitorilor rezervatari intrarea în stăpânirea de fapt a moștenirii – art. 1128 alin. (1) C.civ.].

b) cererile privitoare la moștenire și la sarcinile acesteia, precum și cele privitoare la pretențiile pe care moștenitorii le-ar avea unul împotriva altuia;

Exemple:

- cererea în anularea certificatului de moștenitor;
- cererea pentru reducțiunea liberalităților excesive;
- cererile referitoare la conservarea sau administrarea bunurilor în timpul stării de indiviziune;
- cererea de anulare sau de rezoluțiune a vânzării de drepturi succesoriale;
- cererea de ieșire din indiviziune succesorală;

- petiția de ereditate;
- orice alte cereri prin care moștenitorii își valorifică pretenții unii împotriva altora, însă numai dacă aceste pretenții sunt în legătură cu moștenirea.

Precizare:

Dacă moștenitorii valorifică drepturi culese din succesiune împotriva terților – debitori ai lui *de cuius* –, competența teritorială nu se determină potrivit art. 118 C.proc.civ., ci, potrivit regulii de drept comun sau, după caz, potrivit altor norme legale incidente.

c) cererile legatarilor sau ale creditorilor defunctului împotriva vreunuia dintre moștenitori sau împotriva executorului testamentar;

Exemple:

- cererea pentru predarea unui legat cu titlu particular;
- cererile prin care creditorii personali ai lui *de cuius* valorifică drepturi din contracte încheiate cu acesta din urmă;
- cererile prin care creditorii succesiunii ridică pretenții împotriva moștenirii, indiferent dacă aceste pretenții au o cauză anterioară sau o cauză ulterioară deschiderii succesiunii (cum ar fi cererile pentru cheltuielile privind înmormântarea defunctului, conservarea și administrarea bunurilor succesoriale).

Precizare:

Nu reprezintă o cerere vizată de această regulă aceea prin care moștenitorii îl cheamă în judecată pe un creditor al succesiunii (*de exemplu*, pentru a se constata prescripția dreptului acestuia de a cere și obține executarea silită a unui debit, pentru rezoluțiunea sau rezilierea unei convenții încheiate de acesta cu *de cuius* etc.), caz în care competența teritorială se determină potrivit dreptului comun.

Pentru a fi competentă instanța de la ultimul domiciliu al defunctului, reclamantul trebuie să aibă calitatea de creditor al succesiunii și să urmărească valorificarea unui drept de creanță asupra succesiunii. Rezultă că cererea reală imobiliară introdusă de un terț împotriva moștenitorilor este de competența instanței de la locul situării imobilului. În schimb, cererea mixtă (care, prin definiție, presupune valorificarea și a unui drept de creanță) și cererea reală mobilă (deoarece, din punct de vedere al competenței teritoriale, aceasta are același regim juridic precum cererea personală) introduse de un terț împotriva moștenitorilor sunt de competența instanței de la ultimul domiciliu al defunctului.

- competența exclusivă a instanței ultimului domiciliu al defunctului subzistă doar până la ieșirea din indiviziune; după partaj, rămâne competentă instanța de la ultimul domiciliu al defunctului în cazul cererii de garanție pentru evicțiune și vicii ascunse, introdusă de unul dintre moștenitori împotriva celorlalți moștenitori (art. 683 C.civ.), precum și în cazul cererii în desființarea partajului (art. 684 C.civ.);
- dacă există un singur moștenitor, nu mai poate fi vorba de partaj, astfel încât creditorul moștenirii trebuie să acționeze la instanța de la domiciliul moștenitorului;
- dacă însă unicul moștenitor are calitatea de legatar universal, iar testatorul a instituit ca executor testamentar o terță persoană, cererile referitoare la executarea dispozițiilor testamentare sunt de competența instanței locului unde s-a deschis succesiunea;

- dispozițiile art. 118 C.proc.civ. se vor aplica și atunci când în masa succesorală se găsesc și bunuri imobile situate în circumscripția altor instanțe decât cea de la ultimul domiciliu al defunctului;
- cererile în materie de moștenire în sensul art. 118 alin. (1) C.proc.civ., care privesc mai multe moșteniri deschise succesiv (în sensul că există o legătură între cereri) sunt de competența exclusivă a instanței ultimului domiciliu al oricăruia dintre defuncți;

În absența oricărei legături, nu este aplicabil art. 118 alin. (2) C.proc.civ., ci alin. (1) pentru fiecare cerere în parte, impunându-se disjungerea lor.

3. cererile în materie de societate (art. 119 C.proc.civ.);

- sunt de competența exclusivă a instanței în circumscripția căreia societatea își are sediul principal;
- domeniul de aplicare al art. 119 C.proc.civ. cuprinde:
 - a) cererile privitoare la societățile reglementate de Legea societăților nr. 31/1990, precum și la cele de natura celor reglementate în Codul civil, care au personalitate juridică, însă nu și cererile referitoare la societățile simple (art. 1890-1948 C.civ.), care nu au personalitate juridică și nici sediu;

Deși norma juridică nu distinge, prin ipoteză, ea presupune existența unui sediu, iar sediul este un atribut de identificare obligatoriu numai pentru persoanele juridice, ceea ce înseamnă că este posibil să existe o entitate fără personalitate juridică și fără sediu, caz în care art. 119 C.proc.civ. nu poate fi aplicat.

- b) cererile cu privire la existența societății sau la ansamblul operațiunilor (activității) sale, deci la raporturile dintre asociați și societate sau dintre asociați între ei, astfel încât părți în proces trebuie să fie asociații între ei sau, după caz, societatea și asociații;

Astfel, textul de lege are în vedere cererile introduse de societate împotriva asociaților, de unul sau mai mulți asociați împotriva societății, precum și de unul sau mai mulți asociați contra altor asociați (în această din urmă situație, cererea de chemare în judecată trebuie să privească raporturi juridice născute din sau în legătură cu contractul de societate), toate aceste cereri fiind în legătură cu activitatea societății.

Exemple:

- cererea pentru anularea actului de constituire a societății;
- cererea prin care un asociat pretinde restituirea sumelor cheltuite în contul societății;
- cererea pentru repararea daunelor aduse societății de către un asociat;
- cererea de excludere a unui asociat;
- cererea pentru dizolvarea societății;
- cererea pentru numirea lichidatorilor;
- opoziția referitoare la bilanțul de lichidare și la repartizarea activului societății etc.

- c) cererile în materie de societate, care ar fi în legătură cu un bun imobil situat în raza teritorială a unei alte instanțe decât aceea a locului unde societatea își are sediul principal;

- nu intră în domeniul de aplicare al art. 119 C.proc.civ.:

a) litigiile dintre societate sau asociați, pe de o parte, și terțe persoane, pe de altă parte, deoarece acestea nu interesează raporturile juridice ale societății referitoare la societatea însăși și la asociați; pentru asemenea litigii, competența teritorială se determină conform regulilor de drept comun;

b) cererile reale imobiliare formulate de terți împotriva unei societăți (adică cererile prin care aceștia pretind un drept real asupra unui imobil) sau de societate împotriva unui terț, caz în care competența teritorială aparține instanței în a cărei rază teritorială este situat imobilul, nemaifiind vorba de o cerere în materie de societate, în sensul menționat;

- competența exclusivă a instanței în a cărei circumscripție teritorială se află sediul principal al societății se menține până la sfârșitul lichidării sau, după caz, până la radierea societății, adică până în momentul împărțirii întregului activ al societății;

Rezultă că dispozițiile art. 119 C.proc.civ. sunt aplicabile tuturor litigiilor ivite în timpul și cu prilejul lichidării, precum și, după sfârșitul lichidării, acelor cereri care ar constitui consecințe ale lichidării, cum ar fi: cererea în garanție sau cererea în declararea nulității unor acte juridice făcute în cadrul lichidării.

4. cererile în materia insolvenței sau a concordatului preventiv (art. 120 C.proc.civ.)

- sunt de competența exclusivă a tribunalului în a cărui circumscripție își are sediul debitorul;

Art. 8 alin. (1) din Legea nr. 85/2014: tribunalul în a cărui circumscripție se află sediul principal sau sediul profesional al debitorului este competent să soluționeze cererile privind procedurile de prevenire a insolvenței.

Art. 41 alin. (1) din Legea nr. 85/2014: toate procedurile prevăzute de dispozițiile comune privind procedura insolvenței, cu excepția apelului, sunt de competența tribunalului sau, dacă este cazul, a tribunalului specializat în a cărui circumscripție debitorul și-a avut sediul social/profesional cel puțin 6 luni anterior datei sesizării instanței; dacă în cadrul tribunalului a fost creată o secție specială de insolvență, acestea îi aparțin competența pentru derularea procedurilor prevăzute de această lege.

- în această materie nu operează prorogarea legală de competență în condițiile art. 123 C.proc.civ.; astfel, dacă aceste cereri sunt formulate pe calea unor cereri accesorii, adiționale sau incidentale, ele nu se soluționează de către instanța care se pronunță asupra cererii principale, ci doar de către instanța prevăzută de art. 120 C.proc.civ., respectiv tribunalul în a cărui circumscripție își are sediul debitorul;

5. cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator (art. 121 C.proc.civ.);

- pot fi introduse numai la instanța domiciliului consumatorului;
- regula de competență prevăzută de art. 121 C.proc.civ. este de ordine publică, în sensul că profesionistul nu are posibilitatea de a sesiza o altă instanță decât cea de la domiciliul consumatorului;
- domeniu de aplicare al art. 121 C.proc.civ. se delimitează prin raportare la calitatea părților de profesionist, respectiv de consumator, noțiuni al căror înțeles este dat de legislația specială în materia protecției drepturilor consumatorilor;

- deși norma este de ordine publică, totuși părțile pot încheia o convenție de alegere de instanță după nașterea dreptului la despăgubire [art. 121 coroborat cu art. 126 alin. (2) C.proc.civ.].

Cazurile de competență teritorială exclusivă în litigiile care nu sunt privitoare la bunuri
Regula caracterului de ordine publică a normelor de competență teritorială în litigiile care nu sunt privitoare la bunuri sau la alte drepturi de care părțile pot să dispună

- în pricinile ce nu sunt referitoare la bunuri sau la alte drepturi de care părțile pot să dispună, competența teritorială este exclusivă;
- regula se deduce din interpretarea *per a contrario* a art. 126 alin. (1) C.proc.civ.;
- pentru astfel de cauze, uneori, legea stabilește o anumită instanță competentă din punct de vedere teritorial, alteori, se aplică dispoziția de drept comun cuprinsă în art. 107 C.proc.civ., dar, în ambele ipoteze, competența teritorială are caracter absolut, cu toate consecințele ce decurg de aici.

Litigii care nu privesc bunuri sau drepturi de care părțile pot să dispună, pentru care legea prevede în mod expres instanța competentă

1. cererile privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie [art. 114 alin. (1) C.proc.civ.];

- se soluționează de instanța în a cărei circumscripție teritorială își are domiciliul sau reședința persoana ocrotită, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel;
- sunt vizate numai cererile privind ocrotirea persoanei fizice, respectiv cele prevăzute de Titlul III, intitulat „Ocrotirea persoanei fizice”, al Cărții I, „Despre persoane”, din Codul civil;
- în cazurile expres prevăzute de lege, anumite cereri privind ocrotirea persoanei fizice date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie vor fi de competența altor instanțe decât cea în circumscripția căreia se află domiciliul sau reședința persoanei ocrotite;

Exemple:

- în materia curatelei, art. 179 C.civ. stabilește că instanța de tutelă competentă este: în cazul prevăzut la art. 178 lit. a) C.civ., instanța de la domiciliul persoanei reprezentate; în cazul prevăzut la art. 178 lit. b) C.civ., fie instanța de la domiciliul persoanei reprezentate, fie instanța de la locul unde trebuie luate măsurile urgente; în cazurile prevăzute la art. 178 lit. c) sau d) C.civ., instanța de la ultimul domiciliu din țară al celui lipsă ori al celui dispărut;
- în materia punerii sub interdicție, potrivit art. 936 C.proc.civ., cererea se soluționează de instanța de tutelă în a cărei circumscripție își are domiciliul persoana cu privire la care se solicită luarea acestei măsuri etc.

Practică judiciară:

1. Potrivit art. 936 C.proc.civ., „cererea de punere sub interdicție judecătorească a unei persoane se soluționează de instanța de tutelă în a cărei circumscripție aceasta își are domiciliul”. Dispozițiile art. 936 C.proc.civ. instituie o normă specială de competență teritorială absolută în materia punerii sub interdicție, mai exact o normă de ordine publică, având în vedere că privește capacitatea persoanei fizice. Astfel, competența de soluționare a cererii de punere sub interdicție a unei persoane aparține numai instanței de tutelă în a cărei circumscripție aceasta își are domiciliul.

2. Determinarea instanței competente să soluționeze cererea dedusă judecății trebuie făcută prin raportare la data formulării acțiunii, iar nu ulterior, chiar dacă intervin modificări în ceea ce privește domiciliul părților în cauză, în acest sens fiind și dispozițiile art. 107 alin. (2) C.proc.civ. Ca atare, schimbarea domiciliului intimatului, domiciliu care a atras competența unei anumite instanțe, nu poate determina declinarea competenței de soluționare a cauzei în favoarea instanței în circumscripția căreia se află noul domiciliu/noua reședință a acesteia, astfel că schimbarea ulterioară a reședinței sau a domiciliului nu poate avea efecte decât asupra locului citării acestora, conform dispozițiilor art. 172 C.proc.civ., instanța inițial investită rămânând competentă să soluționeze cauza (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 511 din 17 martie 2017, www.scj.ro).

- cererile date de lege în competența instanței de tutelă și de familie, altele decât cele la care face referire art. 114 alin. (1) C.proc.civ., urmează, după caz:

a) fie regulile de drept comun (acțiunea în tăgăduirea paternității, acțiunea în nulitatea absolută sau relativă a recunoașterii de paternitate, acțiunea în contestarea filiației etc.);

b) fie alte reguli speciale [*de exemplu*, cererile privitoare la stabilirea filiației – art. 113 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.; cererile referitoare la obligația de întreținere formulate de creditorul acesteia – art. 113 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., cererea de divorț – art. 915 C.proc.civ. etc.];

2. în materie de divorț (art. 915 C.proc.civ.);

- competența aparține judecătoriei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților (interesează dacă soții au locuit efectiv împreună, fiind fără relevanță dacă ei au avut făcută mutația în evidențele serviciului public comunitar), însă numai atunci când cel puțin unul dintre soți mai locuiește în circumscripția acestei instanțe; dacă, la data introducerii cererii de divorț, unul dintre soți mai locuia în raza teritorială a instanței ultimei locuințe comune, împrejurarea că acesta și-a schimbat ulterior domiciliul într-o altă localitate, astfel încât niciunul dintre soți nu ar mai locui în circumscripția instanței sesizate legal, nu este de natură să atragă necompetența acelei instanțe;
- dacă soții nu au avut locuință comună sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătoriei în care se află cea din urmă locuință comună, judecătoria competentă este aceea în circumscripția căreia își are locuința pârâtul, iar când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul;
- dacă nici reclamantul și nici pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România; în lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătoriei Sectorului 5 al municipiului București;
- art. 915 C.proc.civ. nu prevede care este instanța competentă în cazul în care locuința pârâtului nu este cunoscută, ipoteză în care, în temeiul dispozițiilor art. 108 C.proc.civ., ca drept comun în materie, competența revine judecătoriei în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul ori reședința, după caz;

3. *cererile de declarare a morții unei persoane prin hotărâre judecătorească, respectiv cererile de anulare a unei hotărâri care declară moartea unei persoane sau de rectificare a datei morții stabilite prin hotărâre judecătorească* sunt de competența instanței în circumscripția căreia persoana și-a avut ultimul domiciliu cunoscut (art. 944, art. 949, art. 950 C.proc.civ.);

4. *cererea de punere sub interdicție judecătorească a unei persoane sau de ridicare a interdicției* se soluționează de instanța de tutelă în a cărei circumscripție persoana respectivă își are domiciliul (art. 936 și art. 943 C.proc.civ.);

5. *în materie contravențională, competența de a soluționa plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii* aparține, în principiu, judecătoriei în a cărei circumscripție teritorială s-a săvârșit contravenția [art. 32 alin. (1) și (2) din O.G. nr. 2/2001], în măsura în care printr-o normă specială nu s-ar stabili competența teritorială în favoarea unei alte instanțe;

6. *conflictele individuale de muncă* sunt de competența tribunalului de la domiciliul sau locul de muncă al reclamantului (art. 210 din Legea dialogului social nr. 62/2011);

- judecarea conflictelor de muncă este de competența instanței de la domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul reclamantului [art. 269 alin. (2) C.muncii];

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 1/2013 (M. Of. nr. 118 din 1 martie 2013): în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 269 alin. (2) [fost art. 284 alin. (2)] C.muncii, republicat, în cazul acțiunilor promovate de organizațiile sindicale în numele membrilor de sindicat, instanța competentă teritorial în soluționarea conflictelor de muncă în cazul acestor acțiuni este cea de la sediul sindicatului reclamant.

- *normele care reglementează competența teritorială în această materie* sunt norme de ordine publică și, deci, competența teritorială este exclusivă dacă litigiul nu este privitor la bunuri sau la drepturi de care părțile pot să dispună;

De exemplu, în cazul prevăzut de art. 198 din Legea nr. 62/2011, tribunalul în a cărui circumscripție se află unitatea în care s-a declarat greva are o competență teritorială exclusivă, nefiind vorba de o pricină referitoare la bunuri sau la drepturi de care părțile pot să dispună, ci de o cerere pentru încetarea grevei ca nelegală.

7. *în materie de contencios administrativ și fiscal* [art. 10 alin. (3) și (4) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];

- reclamantul persoană fizică sau juridică de drept privat se poate adresa exclusiv instanței de la domiciliul sau sediul său;
- reclamantul autoritate publică, instituție publică sau asimilată acestora se poate adresa exclusiv instanței de la domiciliul sau sediul pârâtului
- competența teritorială de soluționare a cauzei se va respecta și atunci când acțiunea se introduce în numele reclamantului de orice persoană de drept public sau privat, indiferent de calitatea acestuia din proces.

Litigii care nu privesc bunuri sau drepturi de care părțile pot să dispună, pentru care legea nu prevede expres instanța competentă

- din punct de vedere teritorial, se va aplica regula de drept comun înscrisă în art. 107 C.proc.civ., deci competența va aparține instanței de la domiciliul sau sediul pârâtului;

- în aceste situații, competența teritorială este exclusivă;

Exemple:

- cererile privind nulitatea căsătoriei;
- cererile în tăgăduirea paternității;
- cererile în contestarea recunoașterii de maternitate sau de paternitate;
- cererea de stabilire a locuinței minorului la unul dintre părinții săi, atunci când aceștia sunt despărțiți;
- cererile privind modalitățile de exercitare a dreptului părintelui sau, după caz, al părinților separați de copilul lor de a avea legături personale cu acesta etc.

Alte cazuri de competență teritorială exclusivă

1. toate incidentele privind arbitrajul reglementat de Codul de procedură civilă sunt de competență exclusivă a tribunalului în circumscripția căruia are loc arbitrajul (art. 128 C.proc.civ.);

2. în materie necontencioasă (art. 528 C.proc.civ.):

- atunci când cererile necontencioase sunt în legătură cu o cauză în curs de soluționare sau soluționată deja de o instanță ori care au ca obiect eliberarea unor înscrisuri, titluri sau valori aflate în depozitul unei instanțe, ele se vor îndrepta la acea instanță;
- în celelalte cazuri, competența instanței și soluționarea incidentelor privind competența sunt supuse regulilor prevăzute pentru cererile contencioase;
- în cazul în care competența teritorială nu poate fi stabilită potrivit regulilor de mai sus, cererile necontencioase se vor îndrepta la instanța în a cărei circumscripție petentul își are, după caz, domiciliul, reședința, sediul ori reprezentanța, iar dacă niciuna dintre acestea nu se află pe teritoriul României, cererile se vor îndrepta, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București sau, după caz, la Tribunalul București;
- în materie necontencioasă, instanța este obligată să își verifice din oficiu competența, chiar dacă este de ordine privată [art. 529 alin. (1) C.proc.civ.];

3. cererile incidente sunt de competență exclusivă a instanței care judecă pretenția pe fond, inclusiv atunci când cererea incidentală a fost disjunsă de cea principală.

V. Incidente procedurale privitoare la instanța sesizată

1. Întinderea competenței instanței sesizate

1.1. Competența instanței sesizate de reclamant în privința excepțiilor și apărărilor invocate în cursul procesului

Regula cu privire la întinderea competenței instanței	– instanța competentă să judece cererea principală se va pronunța și asupra apărărilor și excepțiilor, în afara celor care constituie chestiuni prejudiciale și care, potrivit legii, sunt de competență exclusivă a altei instanțe [art. 124 alin. (1) C.proc.civ.]; – cunoscută drept regula potrivit căreia judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției (excepții procesuale și alte mijloace de apărare de fond);
---	--

sesizate în privința excepțiilor și apărărilor invocate în cursul procesului	– regula se justifică pe considerații de ordin practic, fiind necesar ca instanța să rezolve pricina în integralitatea ei, pentru a da o soluție unitară și a se evita pronunțarea unor hotărâri contradictorii. <i>Exemple:</i> ▪ judecătoria sesizată cu o cerere pentru executarea unui contract va examina și apărarea pârâtului, prin care acesta invocă nulitatea contractului, fără a mai fi nevoie să trimită problema nulității la instanța competentă potrivit art. 113 alin. (1) pct. (3) C.proc.civ.; ▪ excepția de nelegalitate a actului administrativ cu caracter individual este de competența instanței sesizate cu acțiunea principală; potrivit art. 4 alin. (1) din Legea nr. 554/2004, legalitatea unui act administrativ cu caracter individual, indiferent de data emiterii acestuia, poate fi cercetată oricând în cadrul unui proces, pe cale de excepție, din oficiu sau la cererea părții interesate.
Chestiunile prejudiciale	– sunt acele probleme care trebuie să formeze obiectul unei judecăți prealabile, în așa fel încât soluția să fie dată, în mod definitiv, pentru toate procesele ce vor urma, cu autoritate de lucru judecat; – reprezintă excepții de la regula potrivit căreia judecătorul acțiunii este și judecătorul excepției, astfel încât trebuie să fie expres prevăzute de lege, iar dispozițiile respective sunt de strictă interpretare și aplicare; – până la soluționarea chestiunii prejudiciale de instanța competentă, dacă legea nu prevede că judecata se suspendă de drept, instanța sesizată cu litigiul în care s-a ridicat chestiunea prejudicială respectivă, de regulă, va putea suspenda judecata până la rezolvarea definitivă a chestiunii prejudiciale de către instanța competentă, în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.; – constituie astfel de chestiuni prejudiciale: 1. <i>excepția de neconstituționalitate a unei legi sau ordonanțe</i> [art. 146 lit. d) din Constituție și art. 29 din Legea nr. 47/1992]; • este de competența exclusivă a Curții Constituționale; • sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate nu atrage suspendarea obligatorie a judecății, însă instanța poate dispune suspendarea în condițiile art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.; 2. <i>întrebarea preliminară (prejudicială) adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene;</i> • potrivit art. 267 alin. (1) TFUE, CJUE este competentă să se pronunțe, cu titlu preliminar, cu privire la: (a) interpretarea tratatelor; și (b) validitatea și interpretarea actelor adoptate de instituțiile, organele, oficiile sau agențiile Uniunii; • în cazul în care instanța formulează o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, adresată Curții de Justiție a Uniunii Europene, potrivit prevederilor tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană, judecata cauzei în fața instanței naționale se suspendă de drept [art. 412 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ.]; 3. <i>nelegalitatea actelor administrative cu caracter normativ;</i> • poate fi invocată numai pe cale de acțiune în fața instanței de contencios administrativ, în condițiile prevăzute art. 4 alin. (4) din Legea nr. 554/2004;

	4. <i>principiul consacrat de art. 27 alin. (7) C.proc.pen., care stabilește regula „penalul ține în loc civilul”</i> • în cazul în care persoana vătămată sau succesorii acesteia nu s-au constituit parte civilă în procesul penal și au introdus la instanța civilă acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, judecata în fața instanței civile se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale și până la rezolvarea în primă instanță a cauzei penale; • suspendarea poate dura cel mult un an.
--	--

1.2. Competența instanței sesizate prin cererea principală în privința incidentelor de procedură

Noțiunea de incident de procedură	– în sens mai larg, se înțelege orice contestație care se grefează pe cererea principală și care este de natură să suspende, să întrerupă ori să stingă cursul judecății sau să modifice soluția; – în sens restrâns, este incidentul care nu aduce modificări fondului dezbaterii în cursul procesului, neincluzând deci acele incidente ce modifică această dezbateri, lărgind sau micșorând cadrul procesual; – cuprinde toate incidentele propriu-zise, precum cele referitoare la: • compunerea și constituirea instanței (greșita compunere sau constituire a instanței); • competență (excepția de necompetență); • probele administrate (verificarea de înscrisuri, procedura falsului); • nulitatea actelor de procedură; • suspendarea judecății; • perimarea cererii etc.
Competența instanței sesizate prin cererea principală cu privire la incidentele de procedură	– ca regulă, incidentele procedurale sunt soluționate de instanța în fața căreia se invocă (aplicare a principiului <i>accessorium sequitur principale</i>); – cazurile în care asupra incidentelor procedurale se pronunță în mod obligatoriu un alt complet de judecată sau o altă instanță sunt prevăzute în mod expres de lege [art. 124 alin. (2) C.proc.civ.]. <i>Exemple:</i> ▪ cererea de delegare a instanței, care se rezolvă de Înalta Curte de Casație și Justiție (art. 147 C.proc.civ.); ▪ dacă, din cauza abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată, competența de a se pronunța asupra abținerii/recuzării aparține instanței ierarhic superioare [art. 50 alin. (2) C.proc.civ.]; ▪ cererea de strămutare care este de competența curții de apel sau a Înaltei Curți de Casație și Justiție, în funcție de motivele invocate [art. 142 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].
Regimul juridic al hotărârii date asupra incidentelor	– regula <i>accessorium sequitur principale</i> guvernează și regimul hotărârii date asupra incidentelor de procedură sau apărărilor, astfel încât dacă hotărârile ce urmează a se pronunța asupra cererii principale nu este susceptibilă de exercițiul căilor de atac de reformare, atunci apelul sau, după caz, recursul nu poate fi exercitat nici în privința soluției date asupra incidentelor de procedură sau apărărilor;

de procedură sau apărărilor	– excepțiile de la această regulă trebuie să fie în mod expres prevăzute de lege. <i>De exemplu</i>, cazul încheierii prin care s-a respins cererea de recuzare, care, în ipoteza în care hotărârea prin care s-a soluționat cauza este definitivă, va putea fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea acestei hotărâri [art. 53 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.].
-----------------------------	---

1.3. Prorogarea competenței

Noțiune. Feluri	– prin prorogarea competenței se înțelege extinderea competenței instanței sesizate cu cererea formulată de către reclamant și asupra altor cereri care, în mod obișnuit, nu intră în competența sa; – în funcție de temeiul acesteia, prorogarea competenței poate fi: 1. <i>prorogare legală</i>, care operează în temeiul legii; 2. <i>prorogare judecătorească</i>, care se produce în baza unei hotărâri judecătorești; 3. <i>prorogare convențională sau voluntară</i>, care intervine în temeiul convenției părților.
Prorogarea legală de competență	Noțiune – prorogarea competenței este legală atunci când intervine în cazurile prevăzute în mod expres de lege. Cazurile de prorogare legală prevăzute de Codul de procedură civilă 1. <i>art. 99 alin. (2) C.proc.civ.</i> – mai multe capete principale de cerere întemeiate pe un titlu comun ori având aceeași cauză sau chiar cauze diferite, dar aflate în strânsă legătură, sunt deduse judecării printr-o unică cerere de chemare în judecată; • instanța competentă se determină ținându-se seama de acea pretenție care atrage competența unei instanțe de grad mai înalt; 2. <i>art. 112 C.proc.civ.</i> – cererea de chemare în judecată a mai multor pârâți care domiciliază sau își au sediul în circumscripțiile unor instanțe diferite; • instanța sesizată de reclamant în raport de domiciliul sau sediul unui pârât devine competentă să soluționeze litigiul și față de pârâții care domiciliază sau își au sediul în circumscripțiile altor instanțe; 3. <i>art. 118 alin. (2) C.proc.civ.</i> – ipoteza cererilor în materie de moștenire care privesc mai multe moșteniri deschise succesiv (moștenirile prin retransmitere) în circumscripțiile unor instanțe judecătorești diferite; • competența de a soluționa o cerere în materie de moștenire care privește mai multe moșteniri deschise succesiv aparține instanței ultimului domiciliu al oricărui dintre defuncți; • în acest caz, deși alternativă, competența teritorială este de ordine publică; 4. <i>art. 123 alin. (1) C.proc.civ.</i> – cererile accesorii, adiționale și incidentale; • <i>regula</i> este aceea că aceste cereri se judecă de instanța competentă pentru cererea principală; • <i>excepția</i> privește cererile prevăzute la art. 120 C.proc.civ., respectiv cererile în materie de insolvență sau concordat preventiv, care nu pot fi soluționate decât de instanța competentă să judece cererile cu acest obiect formulate pe cale principală;

- *cererile accesorii* sunt cererile a căror soluționare depinde de soluția dată unui capăt de cerere principal;

Exemple:

- dacă reclamantul revendică un imobil, solicitând și despăgubiri, instanța de la locul situării imobilului este competentă să se pronunțe și cu privire la capătul accesoriu referitor la despăgubiri;
- cererea pentru acordarea pensiei de întreținere este accesorie față de cererea de stabilire a paternității, așa încât ea va fi soluționată de instanța de la domiciliul pârâtului sau de cea de la domiciliul reclamantului, conform art. 113 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.;
- instanța ultimei locuințe comune a soților, sesizată cu o cerere de divorț, este competentă să dispună și împărțirea bunurilor comune ale soților, chiar dacă printre acestea figurează și un imobil situat în circumscripția altei instanțe etc.

Precizare:

Nu se justifică însă prorogarea competenței în cazul în care cererea de împărțire a bunurilor comune se face după desfacerea căsătoriei, ipoteză în care se revine la competența de drept comun, anume instanța de la domiciliul pârâtului sau, dacă printre bunuri se află și un imobil, instanța de la locul situării bunului, cu mențiunea că, în acest din urmă caz, suntem în prezența unei prorogări a competenței, în privința împărțirii bunurilor mobile; de asemenea, în ipoteza partajului bunurilor comune în timpul căsătoriei, în condițiile art. 358 C.civ., se vor aplica, după caz, prevederile art. 107 C.proc.civ. sau ale art. 117 C.proc.civ., iar nu cele din art. 915 C.proc.civ.

- *cererile incidentale* sunt cererile formulate în cadrul unui proces aflat în curs de desfășurare;

Exemple:

- cererile referitoare la luarea unor măsuri asigurătorii (sechestrul asigurător, pignorarea asigurătorie și sechestrul judiciar), la asigurarea dovezilor [art. 360 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.] ori la luarea unor măsuri provizorii (de exemplu, stabilirea locuinței minorului pe timpul procesului de divorț – art. 920 C.proc.civ.; măsurile provizorii în materia drepturilor de proprietate intelectuală – art. 978-979 C.proc.civ.);
- cererea reconvențională prin care pârâtul își valorifică pretenții proprii împotriva reclamantului;
- cererile de atragere în proces a terților: cererea de intervenție voluntară principală sau accesorie, chemarea în judecată a altor persoane, chemarea în garanție, arătarea titularului dreptului, introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane etc.
- *cererile adiționale* sunt acele cereri prin care o parte modifică pretențiile sale anterioare, inclusiv cele prin care se adaugă noi capete de cerere;

Pentru a opera prorogarea legală de competență asupra cererii modificatoare, este necesar ca între aceasta și cererea principală să existe o conexiune, o legătură suficientă care să justifice această extindere de competență.

Dacă modificarea cererii inițiale este totală ori de esență (*de exemplu*, se înlocuiește o cerere de natură civilă cu una de contencios administrativ sau o cerere

personală cu una reală imobiliară sau dacă este chemat în judecată un alt pârât în locul celui inițial), nu va mai opera prorogarea legală de competență.

- prorogarea de competență în cazul cererilor accesorii, adiționale sau incidentale operează chiar dacă aceste cereri ar fi de competență materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești [art. 123 alin. (1) C.proc.civ.] și indiferent dacă norma de competență materială sau teritorială de la care se derogă este prevăzută de Codul de procedură civilă sau de o lege specială;
- prorogarea de competență nu poate opera cu încălcarea normelor de competență generală;
- prelungirea competenței instanței sesizate cu cererea principală are loc și în cazurile în care competența de soluționare a cererii principale este stabilită de lege în favoarea unei secții specializate sau a unui complet specializat [art. 123 alin. (2) C.proc.civ.], precum și atunci când o secție specializată sau un complet specializat ar avea competența de soluționare a cererii accesorii sau incidentale;
- atunci când instanța este exclusiv competentă pentru una dintre părți, ea va fi exclusiv competentă pentru toate părțile [art. 123 alin. (3) C.proc.civ.];

De exemplu, dacă un profesionist formulează o cerere împotriva unui consumator, precum și a altor pârâți care nu au calitatea de consumator și ar fi întrunite condițiile coparticipării procesuale pasive, atunci prorogarea de competență va opera în mod obligatoriu la instanța în raza căreia se află domiciliul consumatorului, potrivit art. 121 C.proc.civ., reclamantul neavând alegerea conferită de art. 116 C.proc.civ. între instanțele menționate de art. 112 C.proc.civ.

- legea prevede uneori posibilitatea disjungerii cererii incidente, dacă judecarea acesteia ar întârzia judecarea cererii principale sau dacă numai cererea principală este în stare de a fi judecată, însă instanța care a devenit competentă în temeiul art. 123 C.proc.civ. își va păstra competența de a soluționa cererea incidentă și după disjungere;

De exemplu, în cazul intervenției voluntare principale, al cererii de chemare în garanție, al cererii reconvenționale.

5. art. 139 C.proc.civ. – conexitatea

- reprezintă reunirea a două sau mai multor pricini ce se află înaintea aceleiași instanțe sau a unor instanțe deosebite, de același grad sau de grad diferit, în care sunt aceleași părți sau chiar împreună cu alte părți și al căror obiect și cauză au între ele o strânsă legătură;

- *condițiile* pentru existența conexității:

a) să existe două sau mai multe cereri între aceleași părți, iar între obiectul și cauza cererilor să existe o strânsă legătură;

Conexitatea există și atunci când, în cadrul vreuneia dintre cereri, figurează și alte părți alături de cele din raportul juridic care generează situația de conexitate.

b) cererile să fie în cursul judecății în primă instanță, pe rolul unor instanțe diferite sau pe rolul unei singure instanțe;

Deși nu se prevede explicit că cererile se pot afla și pe rolul unei singure instanțe, din formularea textului art. 139 C.proc.civ. nu este exclusă această posibilitate.

- strânsa legătură între obiectul și cauza unor pricini diferite este o problemă de fapt lăsată la aprecierea instanței;
- existența condițiilor pentru conexarea a două sau mai multor cauze se invocă, pe calea *excepției de conexitate*, de către părți sau, din oficiu, de instanță;
- excepția de conexitate se invocă cel mai târziu la primul termen de judecată înaintea instanței ulterior sesizate;
- excepția de conexitate se soluționează de instanța ulterior sesizată, prin încheiere, care poate fi atacată numai odată cu fondul, atât în cazul admiterii excepției, cât și în cel al respingerii acesteia;
- ca efect al admiterii excepției de conexitate, dosarul va fi trimis *instanței care a fost mai întâi investită*, cu excepție cazurilor când:
 - a) instanțele sunt de grad diferit, caz în care conexarea dosarelor se va face la instanța superioară în grad;
 - b) una dintre cereri este de competența exclusivă a unei instanțe, caz în care conexarea se face la acea instanță;
 - c) părțile se înțeleg asupra uneia dintre celelalte instanțe, atunci când caracterul relativ al normelor de competență teritorială permite derogarea de la regulă;
- dacă însă toate instanțele au o competență teritorială exclusivă, conexarea nu poate avea loc;
- după conexare, dacă instanța consideră că numai unul dintre procesele conexe este în stare de judecată, se poate dispune disjungerea în orice fază a judecății; instanța devenită competentă prin conexare își va păstra competența și după disjungere.

Litispendența

– litispendența presupune același proces, în legătură cu care s-au formulat mai multe cereri la aceeași instanță sau la instanțe deosebite, dar deopotrivă competente [art. 138 alin. (1) C.proc.civ.];

– nu reprezintă un caz de prorogare legală a competenței, întrucât, prin ipoteză, este vorba despre cereri distincte, dar identice din perspectiva părților, a obiectului și a cauzei;

– *condiții* pentru existența litispendenței:

- să existe două sau mai multe cereri cu părți, obiect și cauză identice;
Identitatea de obiect și cauză poate fi și parțială, fie atunci când o anumită cerere este reprodusă întocmai într-o altă acțiune cu mai multe capete de cerere, fie când însuși obiectul unei acțiuni este cuprins în obiectul unei a doua acțiuni cu aceeași cauză sau chiar o cauză diferită (*de exemplu*, evacuarea dintr-un imobil, cerută de către proprietar ca urmare a încetării unui contract de închiriere, este echivalentă predării folosinței aceluiași imobil, solicitată de proprietar de la același chiriaș printr-o acțiune distinctă).
- Dacă între cereri există doar o strânsă legătură, chiar evocându-se același raport juridic dedus judecății prin cererile distincte, nu este caz de litispendență, ci de conexitate.
- cererile identice să fie în curs de judecată la instanța competentă sau la instanțe deopotrivă competente;

Împrejurarea că una dintre cereri este suspendată nu afectează existența litispendenței, ci doar interesul invocării ei pe calea excepției; de îndată ce suspendarea a încetat, litispendența poate fi invocată cu succes.

- cererile identice să se afle pe rolul instanțelor de fond (prima instanță sau instanța de apel ori instanța care rejudecă fondul după casare);

– dacă una dintre instanțele sesizate cu aceeași cerere este necompetentă, atunci se va invoca *excepția de necompetență*, iar nu cea de litispendență;

- este posibil ca, într-o pricină pentru care normele de competență au caracter de ordine privată, pârâțul să nu invoce în termenul prevăzut de lege excepția de necompetență, astfel încât este decăzut din dreptul de a o mai ridica, iar dacă, ulterior, este sesizată cu aceeași cerere o altă instanță, se va putea opune *excepția de litispendență*;

- într-o astfel de situație, prima instanță sesizată va rezolva pricina, însă nu ca efect al litispendenței, ci ca urmare a decăderii pârâțului din dreptul de a invoca necompetența relativă, acest din urmă efect producându-se mai înainte de a se ivi litispendența;

– invocarea situației de litispendență se face, pe calea *excepției de litispendență*, de oricare dintre părți sau, din oficiu, de instanță;

– excepția litispendenței poate fi invocată în orice stare a procesului în fața instanțelor de fond [art. 138 alin. (2)-(4) și (6) C.proc.civ.];

- procesul se află în fața instanțelor de fond în cursul judecății în primă instanță, în apel sau în cadrul rejudecării după casarea cu trimitere sau cu reținere;

- când instanțele sunt de același grad, excepția se invocă înaintea instanței sesizate ulterior; dacă excepția se admite, dosarul va fi trimis de îndată primei instanțe învestite;

- când instanțele sunt de grad diferit, excepția se invocă înaintea instanței de grad inferior; dacă excepția se admite, dosarul va fi trimis de îndată instanței de fond mai înalte în grad;

- când cererile se află la aceeași instanță, excepția se invocă în fața ultimului complet sesizat, în funcție de data înregistrării cererii [art. 138 alin. (3) și (7) C.proc.civ.];

- când unul dintre procese se judecă în recurs, iar celălalt înaintea instanțelor de fond, ca efect al constatării litispendenței, acestea din urmă sunt obligate să suspende judecata până la soluționarea recursului (caz de suspendare de drept a judecății);

Dacă recursul este admis și se dispune casarea deciziei/sentinței, urmând a avea loc rejudecarea fondului, nu mai există niciun impediment pentru discutarea litispendenței.

– excepția de litispendență se soluționează de instanța ulterior sesizată, respectiv de instanța de grad inferior, prin încheiere, care poate fi atacată numai odată cu fondul [art. 138 alin. (5) C.proc.civ.], atât în cazul admiterii excepției, cât și în cel al respingerii acesteia.

**Prorogarea
judecătorească
a competenței**

Noțiune

– prorogarea competenței este judecătorească atunci când intervine în temeiul unei hotărâri judecătorești.

	Enumerarea cazurilor de prorogare judecătorească a competenței 1. strămutarea pricinilor (art. 145 C.proc.civ.); 2. delegarea unei alte instanțe (art. 147 C.proc.civ.); - când, din cauza unor împrejurări excepționale, instanța competentă este împiedicată un timp mai îndelungat să funcționeze, Înalta Curte de Casație și Justiție, la cererea părții interesate, va desemna o altă instanță de același grad care să judece procesul; 3. administrarea unei dovezi prin comisie rogatorie [art. 261 alin. (2)-(5) C.proc.civ.]; - prorogarea competenței este parțială, întrucât vizează numai administrarea probei respective, nu și soluționarea fondului; 4. admiterea apelului, anularea hotărârii atacate și trimiterea spre rejudecare la o altă instanță decât cea care a judecat în primă instanță, dar egală în grad [art. 480 alin. (3) C.proc.civ.]; 5. admiterea recursului și casarea cu trimitere spre rejudecare la o altă instanță decât cea care a judecat fondul, dar egală în grad [art. 497 și art. 498 alin. (2) C.proc.civ.]; 6. soluționarea cererii de o altă instanță de același grad, în caz de admitere a cererii de abținere sau de recuzare de către instanța ierarhic superioară, când, din pricina abținerii sau recuzării, nu se poate alcătui completul de judecată [art. 52 alin. (1) C.proc.civ.].
Strămutarea pricinilor	– reprezintă o formă de prorogare judecătorească a competenței și constă în trimiterea unei cauze la o altă instanță decât cea care, în mod normal, ar fi fost competentă să o judece; – strămutarea poate fi dispusă numai la o instanță de același grad cu instanța de la care s-a cerut strămutarea, iar nu la o instanță de grad diferit; - deci, prorogarea se referă numai la competența teritorială, indiferent că aceasta are un caracter relativ sau absolut, nu însă și la competența materială. Motivele de strămutare 1. bănuiala legitimă; - bănuiala se consideră legitimă în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor din cauza circumstanțelor procesului, calității părților ori unor relații conflictuale locale [art. 140 alin. (2) C.proc.civ.]; <i>Exemple:</i> una dintre părți este rudă apropiată cu un magistrat ce deține o funcție de conducere la instanța respectivă sau ea sau partea adversă se bucură de un înalt prestigiu în localitatea în care funcționează instanța, datorită activității sale politice sau profesionale pe plan local. - partea care invocă bănuiala legitimă trebuie să dovedească împrejurările ce o determină să aprecieze că instanța de judecată nu va fi obiectivă; Faptul că o probă solicitată a fost respinsă în mod greșit ori că instanța a pronunțat o încheiere interlocutorie care leagă instanța nu constituie un temei suficient pentru strămutarea procesului, eventualele greșeli de judecată putând fi îndreptate prin exercițiul căilor de atac. - strămutarea pentru acest motiv poate fi cerută de către partea interesată [art. 141 alin. (2) C.proc.civ.];

- competența aparține curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia, sau Înaltei Curți de Casație și Justiție, dacă strămutarea se cere de la curtea de apel;
- în cazul cererilor de strămutare întemeiate pe motivul de bănuială legitimă vizând calitatea părții de judecător la o instanță din circumscripția curții de apel competente, precum și a celor vizând calitatea de parte a unei instanțe din circumscripția aceleiași curți, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 142 alin. (1) C.proc.civ.];

2. siguranța publică;

- reprezintă motiv de siguranță publică împrejurările excepționale care presupun că judecata procesului la instanța competentă ar putea conduce la tulburarea ordinii publice [art. 140 alin. (3) C.proc.civ.];
- strămutarea pentru siguranță publică nu poate fi cerută de părți, ci numai de către procurorul general de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [art. 141 alin. (2) C.proc.civ.];
- competența aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 142 alin. (2) C.proc.civ.].

Procedura de soluționare a cererii de strămutare

- strămutarea se poate cere în orice fază a procesului, indiferent de motivul invocat [art. 141 alin. (1) C.proc.civ.];
- *ca regulă*, strămutarea procesului poate fi cerută o singură dată în cursul procesului;
 - cu toate acestea, o nouă cerere poate fi făcută dacă se întemeiază pe împrejurări necunoscute la data soluționării cererii anterioare sau ivite după soluționarea acesteia [art. 146 alin. (1) C.proc.civ.];
 - cererea de strămutare a cauzei introdusă cu nerespectarea acestor prevederi este inadmisibilă dacă pricina se află pe rolul aceleiași instanțe [art. 146 alin. (2) C.proc.civ.];
- cererea de strămutare se depune la instanța competentă să o soluționeze, care va înștiința de îndată instanța de la care s-a cerut strămutarea despre formularea cererii de strămutare [art. 142 alin. (1) C.proc.civ.];
- la primirea cererii de strămutare, instanța competentă să o soluționeze va putea să solicite dosarul cauzei [art. 142 alin. (3) C.proc.civ.];
- cererea de strămutare se judecă de urgență, în camera de consiliu, cu citarea părților din proces [art. 144 alin. (1) C.proc.civ.];
- suspendarea judecării procesului cu privire la care s-a solicitat strămutarea (art. 143 C.proc.civ.):
 - poate fi dispusă doar la solicitarea celui interesat, de instanța investită cu cererea de strămutare, cu darea unei cauțiuni în cuantum de 1.000 lei;
 - pentru motive temeinice, poate fi dispusă în aceleași condiții, fără citarea părților, chiar înainte de primul termen de judecată;
 - instanța se pronunță prin încheiere care nu se motivează și nu este supusă niciunei căi de atac;
 - măsura suspendării judecării procesului va fi comunicată de urgență instanței de la care s-a cerut strămutarea.

Hotărârea de strămutare

- strămutarea se dispune prin *încheiere*;
- încheierea asupra strămutării se dă fără motivare și este definitivă [art. 144 alin. (2) C.proc.civ.];
- împotriva încheierii nu poate fi exercitată nicio cale de atac de reformare;
- împotriva încheierii de strămutare pot fi exercitate revizuirea pentru motive cu privire la care legea permite să fie invocate în cazul hotărârilor care nu evocă fondul [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.] și contestația în anulare de drept comun (art. 503 C.proc.civ.);
- întrucât, prin ipoteză, încheierea de strămutare nu este o hotărâre definitivă dată de instanța de recurs sau, după caz, de apel, încheierea de strămutare nu poate face obiectul contestației în anulare speciale.

Efectele admiterii strămutării

- curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa;
- Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea [art. 145 alin. (1) C.proc.civ.];
- încheierea de strămutare va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanță înainte de strămutare urmează să fie păstrate [art. 145 alin. (2) teza I C.proc.civ.];
- în lipsa unei astfel de mențiuni, vor fi refăcute toate actele îndeplinite de instanța de la care pricina a fost strămutată;
- apelul sau, după caz, recursul împotriva hotărârii date de instanța la care s-a strămutat procesul este de competența instanței ierarhic superioare acesteia;
- în caz de admitere a apelului sau recursului, trimiterea spre rejudecare, atunci când legea o prevede, se va face la o instanță din circumscripția celei care a soluționat calea de atac [art. 145 alin. (3) C.proc.civ.];
- în cazul în care hotărârea a fost casată cu trimitere spre rejudecare de către o instanță de control judiciar investită prin strămutare (deci ipoteza presupune că s-a cerut și s-a obținut strămutarea judecării unui apel sau recurs, instanța de control judiciar fiind un tribunal ori o curte de apel), cauza va fi trimisă spre rejudecare uneia dintre instanțele din raza teritorială a instanței care a pronunțat casarea, iar nu instanței a cărei hotărâre a fost casată;
- o eventuală cale de atac de retractare formulată împotriva hotărârii pronunțate de o instanță investită prin strămutare va fi judecată de această instanță;
- instanța de la care s-a cerut strămutarea va fi încunoștințată, de îndată, despre admiterea sau respingerea cererii de strămutare;
- în cazul în care instanța de la care s-a dispus strămutarea a procedat între timp la judecarea procesului, hotărârea pronunțată este desființată de drept prin efectul admiterii cererii de strămutare [art. 145 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];
- astfel, dacă, după formularea cererii de strămutare, instanța de la care s-a solicitat strămutarea soluționează litigiul, se va putea admite cererea de strămutare, iar instanța la care s-a dispus strămutarea va constata desființarea de drept a hotărârii.

**Prorogarea
convențională
(voluntară) a
competenței**

Noțiune

– prorogarea convențională a competenței intervine în temeiul unei înțelegeri a părților.

Cazuri

– prorogarea competenței în temeiul convenției părților poate avea loc doar în acele cazuri în care legea permite acestora să deroge de la regulile de competență pe care le stabilește, deci în cazul *competenței teritoriale reglementate de norme de ordine privată și doar în procese privitoare la bunuri și la alte drepturi de care părțile pot să dispună* [art. 126 alin. (1) C.proc.civ.];

– este prevăzută și o *derogare de la regulile de competență teritorială exclusivă*: art. 126 alin. (2) C.proc.civ., la care face trimitere art. 121 C.proc.civ., permite alegerea de competență prin convenția părților pentru cererile formulate de un profesionist împotriva unui consumator, care, potrivit art. 121 teza I C.proc.civ., sunt de competența teritorială exclusivă a instanței în a cărei circumscripție se află domiciliul consumatorului.

Condiții privind încheierea convenției de alegere de competență

– pentru a opera prorogarea convențională a competenței, trebuie îndeplinite următoarele *condiții*:

- părțile să aibă capacitatea procesuală de exercițiu, iar consimțământul lor să fie liber și neviciat;

- convenția părților să fie expresă;

În cazul în care pârâțul nu invocă excepția de necompetență nu este vorba de o prorogare voluntară tacită, deoarece, dacă pârâțul nu a invocat excepția de necompetență relativă în termen, el este decăzut din dreptul de a o invoca, iar efectul decăderii constă în aceea că instanța necompetentă rămâne investită cu judecarea pricinii.

- în convenție să se determine exact instanța aleasă;

Practică judiciară:

Părțile au convenit ca eventualele litigii care s-ar ivi după încheierea contractului să fie soluționate de Judecătoria G. În condițiile în care părțile s-au referit în mod expres la o anumită judecătorie, rezultă că prorogarea convențională de competență vizează numai litigiile de competență judecătorei, nu și pe cele de competență tribunalului. În măsură în care părțile ar fi voit să includă în sfera de aplicare a clauzei atributive de competență și litigiile de competență tribunalului s-ar fi referit la instanțele de la sediul uneia dintre părți, fără să nominalizeze o anumită judecătorie. În aceste condiții, extinderea sferei de aplicare a acestei clauze și la cauzele de competență tribunalului ar constitui o adăugare la contract, ceea ce ar conduce la nesocotirea voinței părților. Având în vedere că valoarea contractului este superioară pragului valoric de 200.000 lei inclusiv, prevăzut de art. 94 pct. 1 lit. k) C.proc.civ., rezultă că în prezenta cauză nu este operantă clauza atributivă de competență (ICC), s. a II-a civ., dec. nr. 561 din 27 februarie 2018, www.scj.ro.

- instanța aleasă de părți să nu fie necompetentă absolut;

– *forma* convenției de alegere de competență:

- convenția de alegere de competență trebuie să îmbrace *forma scrisă*, sub forma unei clauze atributive de competență inserate în contractul încheiat de părți sau într-o convenție separată;

- în cazul litigiilor născute, convenția se poate face și verbal, în fața instanței alese, care va lua act de înțelegerea părților în încheierea de ședință;
- *momentul încheierii* convenției de alegere de competență:
 - de regulă, înțelegerea părților privind prorogarea voluntară a competenței intervine înainte de ivirea litigiului;
 - în anumite cazuri, încheierea convenției de alegere de competență nu poate avea loc înainte de a se naște dreptul la acțiune; sunt asemenea cazuri în care părțile pot conveni alegerea instanței competente numai după nașterea dreptului la despăgubire, orice convenție contrară fiind considerată ca nescrisă:
 - a) litigiile din materia protecției drepturilor consumatorilor [art. 126 alin. (2) C.proc.civ.];
 - b) litigiile în materie de asigurări, cu excepția asigurărilor maritime, fluviale și aeriene [art. 115 alin. (2) și (4) C.proc.civ.];
 - convenția de alegere de competență se poate încheia și în cursul procesului, în fața instanței alese, care va lua act de înțelegerea părților în încheierea de ședință.

Efectele convenției de alegere de competență

- dacă părțile au stabilit competența în favoarea altei instanțe decât cea care, în mod normal, este competentă, potrivit legii, să soluționeze pricina și, totuși, reclamantul sesizează această din urmă instanță, pârâțul va putea cere declinarea competenței, însă numai prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, deoarece competența are caracter relativ [art. 130 alin. (3) C.proc.civ.].

Alegerea de domiciliu

- reprezintă o formă de manifestare a convenției privind prorogarea competenței;
- prin convenția de alegere de domiciliu, părțile stabilesc competența în favoarea instanței de la domiciliul ales;
- efectele convenției de alegere de domiciliu:
 - dacă această alegere s-a făcut în favoarea părții care va fi chemată în judecată (a pârâțului) sau a ambelor părți, reclamantul urmează să sesizeze instanța de la domiciliul ales;
 - dacă alegerea s-a făcut în favoarea celui ce va introduce cererea de chemare în judecată (a reclamantului), acesta are opțiunea de a sesiza fie instanța de la domiciliul ales, fie instanța competentă potrivit legii.

2. Mijloacele procedurale de invocare a necompetenței

Enumerarea
mijloacelor
procedurale
prin
care se poate

1. excepția procesuală (excepția de necompetență);

- dacă se contestă competența instanței sesizate în cursul judecății, indiferent că este vorba de judecata în primă instanță sau de judecata unei căi de atac;

2. apelul, ca motiv de exercitare a acestei căi de atac;

- ca motiv de apel se poate invoca necompetența primei instanțe;

**invoca
necompetența**

- condițiile invocării în apel a necompetenței primei instanțe:

a) necompetența generală a instanțelor judecătorești poate fi invocată de părți ori de către judecător în orice stare a pricinii, deci și direct în apel;

b) necompetența materială și cea teritorială exclusivă pot fi invocate în apel de către oricare dintre părți numai dacă au fost invocate în fața primei instanțe, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața acestei instanțe și au putut pune concluzii, iar excepția a fost respinsă sau prima instanță a omis să se pronunțe asupra ei;

Practică judiciară:

În măsura în care, în fața primei instanțe, pârâtul ar fi invocat, în condițiile legii, excepția de necompetență materială, iar instanța de judecată ar fi respins-o, partea în cauză avea la dispoziție calea de atac a apelului, prin care ar fi putut să formuleze critici sub acest aspect, respectiv să invoce drept motiv de apel necompetența materială a primei instanțe. Ca atare, dacă excepția de necompetență nu a fost invocată în aceste condiții, atunci eventuala necompetență a instanței sesizate se acoperă definitiv, iar instanța astfel investită devine competentă să soluționeze cauza tocmai ca efect implicit al dispozițiilor care limitează în timp posibilitatea de a invoca excepția de necompetență. În consecință, instanța de control judiciar (care examinează motivul necompetenței de ordine publică a primei instanțe) nu are posibilitatea de a invoca din oficiu această necompetență, iar dispozițiile legale referitoare la efectul devolutiv al apelului, în speță prevederile art. 479 alin. (1) C.proc.civ., nu pot conduce la altă concluzie, cât timp excepția de necompetență materială beneficiază de o reglementare legală expresă, derogatorie (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 986 din 9 iunie 2017, www.scj.ro).

c) necompetența de ordine privată (în cazul competenței teritoriale de drept comun și, ca regulă, al competenței teritoriale alternative) poate fi ridicată în apel numai de către pârâtul de la judecata în primă instanță și numai dacă acesta a invocat în termen excepția de necompetență relativă înaintea primei instanțe, respectiv prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu era obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața primei instanțe și au putut pune concluzii, iar excepția a fost respinsă sau prima instanță a omis să se pronunțe cu privire la ea;

3. recursul, ca motiv de casare;

- în recurs se poate invoca ca motiv de casare necompetența instanței de apel, dacă hotărârea din apel nu este definitivă, precum și necompetența primei instanțe;
- în recurs poate fi invocată numai necompetența de ordine publică, adică numai încălcarea normelor privind competența generală, materială și teritorială de ordine publică, precum și competența internațională a instanțelor române [art. 488 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.];

- condițiile invocării în recurs a necompetenței primei instanțe:

a) necompetența generală și necompetența internațională a instanțelor române se pot invoca direct în recurs [art. 130 alin. (1) și art. 1071 alin. (2) C.proc.civ.]; invocarea în recurs a necompetenței generale nu este condiționată de respectarea condiției stabilite de art. 488 alin. (2) C.proc.civ.;

	b) necompetența materială și cea teritorială de ordine publică a primei instanțe nu se pot invoca direct în recurs nici de părți și nici de instanță din oficiu; este necesar ca necompetența primei instanțe să fi fost invocată în fața acestei instanțe în termenele stabilite de lege, iar instanța să fi respins excepția sau să fi omis să se pronunțe asupra ei [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.]; în plus, necompetența primei instanțe trebuie să fi fost invocată și în apel, iar instanța de apel să fi respins acest motiv sau să fi omis să se pronunțe asupra lui [art. 488 alin. (2) C.proc.civ.]; • condițiile invocării în recurs a necompetenței instanței de apel: a) necompetența generală poate fi invocată de părți ori de către judecător direct în recurs; b) necompetența materială și cea teritorială de ordine publică a instanței de apel pot fi invocate de către oricare dintre părți doar dacă au fost invocate în fața instanței de apel, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața acestei instanțe și au putut pune concluzii, iar excepția a fost respinsă sau instanța de apel a omis să se pronunțe asupra ei; 4. <i>contestația în anulare specială, ca motiv de exercitare a acestei căi de atac;</i> • se poate exercita împotriva hotărârilor definitive ale instanței de recurs sau ale instanței de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs; • poate fi motiv de contestație doar necompetența absolută a instanței de recurs sau a instanței de apel, atunci când hotărârea din apel nu este susceptibilă de recurs, cu condiția să se fi invocat excepția corespunzătoare, iar instanța de recurs sau, după caz, instanța de apel să fi omis să se pronunțe asupra acesteia [art. 503 alin. (2) pct. 1 și alin. (3) C.proc.civ.].
Excepția de necompetență	Noțiune – reprezintă mijlocul procesual prin care se contestă, în cursul judecății, competența instanței sesizate, indiferent că este vorba de judecata în primă instanță sau de judecata unei căi de atac. Felurile necompetenței – din perspectiva regimului juridic al invocării excepției de necompetență (art. 129 C.proc.civ.): • necompetența <i>de ordine publică</i> (necompetența absolută): a) necompetența generală (și necompetența internațională) a instanțelor judecătorești; b) necompetența materială; c) necompetența unei secții sau complet specializat; Deși nu este vorba de norme de competență, ci de norme de organizare judiciară, sunt asimilate de legiuitor normelor de competență de ordine publică (de competență materială) și normele care stabilesc modul de repartizare a cauzelor între secțiile sau, după caz, completurile specializate ale unei instanțe [art. 129 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ.]. <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 17/2018 (M. Of. nr. 872 din 16 octombrie 2018):</i> în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 129 alin. (2) pct. 2, art. 129 alin. (3), art. 130 alin. (2) și (3), art. 131, art. 136 alin. (1), art. 200 alin. (2) C.proc.civ. și ale art. 35 alin. (2) și art. 36 alin. (3)

din Legea nr. 304/2004, necompetența materială procesuală a secției/completului specializat este de ordine publică.

d) necompetența teritorială exclusivă;

- necompetența *de ordine privată* (necompetența relativă): necompetența teritorială de drept comun și necompetența teritorială alternativă, cu excepția cazurilor în care normele de competență teritorială alternativă sunt de ordine publică.

Condițiile invocării excepției de necompetență

– *excepția de necompetență absolută* poate fi invocată:

- de oricare dintre părți, de procuror, când participă la judecată, sau de instanță, din oficiu;
- în orice fază a judecării, chiar direct în căile de atac, în cazul necompetenței generale și al necompetenței internaționale [art. 130 alin. (1) și art. 1071 alin. (2) C.proc.civ.];
- până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, în cazul necompetenței materiale (inclusiv cazul necompetenței secției sau completului), precum și al necompetenței teritoriale de ordine publică [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.];

Practică judiciară:

În condițiile în care secția curții de apel nu și-a analizat competența la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate (și, corespunzător actualei reglementări, puteau pune concluzii – *n.n.*), iar părțile nu au invocat necompetența funcțională a completului în raport de natura juridică a litigiului dedus judecării, aceasta trebuia să păstreze cauza spre soluționare, invocarea excepției necompetenței funcționale la al doilea termen de judecată fiind nelegală, cu încălcarea termenului imperativ prevăzut de normele de procedură (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 720 din 9 mai 2017, www.scj.ro).

– *excepția de necompetență teritorială relativă* poate fi invocată:

- doar de către pârât;
- prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, sub sancțiunea decăderii [art. 130 alin. (3) C.proc.civ.];
- partea (reclamantul) care a făcut cererea la o instanță necompetentă relativ nu va putea cere declinarea competenței [art. 130 alin. (4) C.proc.civ.];
- excepția de necompetență relativă trebuie invocată înaintea altor excepții și, oricum, în cazul în care întâmpinarea nu este obligatorie, înainte de a se intra în etapa cercetării procesului, sub sancțiunea decăderii.

Verificarea din oficiu a competenței de către prima instanță

– în cadrul judecării în primă instanță, judecătorul este obligat, din oficiu, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată este competentă general, material și teritorial să judece pricina [art. 131 alin. (1) C.proc.civ.];

– instanța va verifica numai respectarea normelor de competență de ordine publică, nu și a celor de ordine privată, întrucât, deși art. 131 alin. (1) C.proc.civ. face vorbire de competență teritorială, fără a face distincție între competența teritorială de ordine

publică și cea de ordine privată, necompetența de ordine privată nu poate fi invocată decât de către părți;

– verificările trebuie efectuate de instanță la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, pe baza elementelor existente la dosarul cauzei;

- în mod excepțional, în cazul în care pentru stabilirea competenței sunt necesare lămuriri ori probe suplimentare, judecătorul va pune această chestiune în discuția părților și va acorda un singur termen în acest scop [art. 131 alin. (2) C.proc.civ.];
- chestiunea competenței trebuie pusă în discuția părților, care au posibilitatea de a invoca excepția de necompetență materială și teritorială exclusivă chiar la termenul respectiv, potrivit art. 130 alin. (2) C.proc.civ.;
- dacă instanța constată că are competența de a soluționa cauza, va consemna aceasta într-o încheiere, care are caracter interlocutoriu.

Procedura de soluționare a excepției de necompetență

– excepția de necompetență este o excepție de procedură care se rezolvă înainte de administrarea probelor, respectiv, în cazul în care excepția de necompetență generală a instanțelor judecătorești este invocată în cursul procesului, înainte de discutarea fondului pretenției formulate de reclamant;

– excepția trebuie pusă, în mod obligatoriu, în discuția părților;

– atunci când, din oficiu sau la cererea părților, se pune în discuție competența instanței de judecată sesizate, ea este obligată să stabilească instanța judecătorească competentă ori, dacă este cazul, un alt organ cu activitate jurisdicțională competent [art. 132 alin. (1) C.proc.civ.].

Soluțiile care pot fi pronunțate de instanță cu privire la excepția de necompetență

– *respingerea excepției* [art. 132 alin. (2) C.proc.civ.]:

- se dispune prin încheiere cu caracter interlocutoriu, care poate fi atacată numai odată cu hotărârea pronunțată în cauză;
 - instanța se declară competentă și rămâne investită cu cauza;
- *admiterea excepției*, cu consecința [art. 132 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]:

- *declinării competenței*, care intervine atunci când:

a) instanța constată că litigiul este de competența unei alte instanțe judecătorești sau a unui alt organ cu activitate jurisdicțională, instanța fiind obligată să indice instanța judecătorească competentă sau organul cu activitate jurisdicțională competent;

b) prin convenția arbitrală, părțile au convenit ca litigiile dintre ele să fie supuse soluționării unei anumite instanțe aparținând arbitrajului instituționalizat [art. 554 alin. (1) C.proc.civ.];

- *respingerii cererii ca inadmisibilă*, care intervine în cazul în care:

a) cererea este de competența unui organ fără atribuții jurisdicționale;

b) părțile au convenit ca litigiile dintre ele să fie supuse arbitrajului ad-hoc [art. 554 alin. (1) C.proc.civ.];

- *respingerii cererii ca nefiind de competența instanțelor române*, care intervine atunci când competența aparține unui organ de jurisdicție dintr-un alt stat, inclusiv dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene.

Regimul juridic al hotărârii prin care este admisă excepția de necompetență

– declinarea de competență:

- se dispune printr-o hotărâre (sentință sau decizie) care nu este supusă niciunei căi de atac [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.];
- hotărârea de declinare are același regim juridic și în cazul procedurilor speciale, cu excepția situației în care, în procedura specială, ar exista o normă expresă referitoare la soluția ce se pronunță în cazul necompetenței;

De exemplu, dacă instanța sesizată cu o cerere de ordonanță președințială își declină competența, va pronunța o sentință care nu este supusă niciunei căi de atac, iar nu o sentință supusă apelului, în condițiile art. 1000 alin. (1) C.proc.civ.

- dezinvestește instanța care a pronunțat-o și investește instanța (sau alt organ cu activitate jurisdicțională) în favoarea căreia s-a pronunțat declinarea de competență;
- trimiterea dosarului la instanța apreciată ca fiind competentă (sau la alt organ cu activitate jurisdicțională) se va face de îndată, din oficiu, de instanța care și-a declinat competența;
- actele de procedură îndeplinite de instanța necompetentă sunt lovite de nulitate [art. 179 alin. (1) C.proc.civ.], cu excepția dovezilor administrate în fața instanței necompetente, care rămân câștigate cauzei și nu vor fi refăcute de instanța competentă, investită cu soluționarea cauzei în urma declinării, decât pentru motive temeinice (art. 137 C.proc.civ.);
- hotărârea de declinare are autoritate de lucru judecat numai în ceea ce privește instanța care se dezinvestește; instanța arătată ca fiind competentă prin hotărârea de declinare nu este ținută de efectele acestei hotărâri, astfel încât ea va putea, la rândul ei, să își decline competența;

– respingerea cererii ca inadmisibilă sau ca nefiind de competența instanțelor române:

- se dispune prin hotărâre (sentință sau decizie) supusă numai recursului la instanța ierarhic superioară [art. 132 alin. (4) C.proc.civ.], în termenul de recurs de drept comun, care curge de la comunicare.

Aplicarea dispozițiilor privitoare la excepția de necompetență în cazul secțiilor specializate și completurilor specializate ale aceleiași instanțe judecătorești

– normele prin care se stabilesc secțiile specializate sau completurile specializate în cadrul aceleiași instanțe sunt norme de organizare judecătorească;

– rezolvarea incidentelor privind repartizarea eronată a cauzelor de competența completurilor specializate sau secțiilor specializate ale aceleiași instanțe se soluționează prin aplicarea asemănătoare a regulilor referitoare la excepția de necompetență [art. 136 alin. (1) și (4) C.proc.civ.];

– verificarea respectării regulilor privind repartizarea cauzelor între completurile specializate sau secțiile specializate ale aceleiași instanțe se face de completul căruia i-a fost repartizată aleatoriu cauza;

– verificarea are loc de îndată, în cadrul procedurii verificării cererii de chemare în judecată, reglementate de art. 200 C.proc.civ.; astfel:

- în situația în care cauza nu este de competența sa, completul căruia i-a fost repartizată cererea dispune, prin încheiere dată fără citarea părților, trimiterea dosarului

completului specializat competent sau, după caz, secției specializate competente din cadrul instanței sesizate [art. 200 alin. (2) C.proc.civ.];

- încheierea de trimitere la completul sau secția specializate nu este supusă niciunei căi de atac;

– în cazul în care judecătorul nu a uzat de prevederile art. 200 alin. (2) C.proc.civ., precum și în procesele în care nu se aplică art. 200 C.proc.civ., necompetența materială specializată va putea fi invocată de părți ori de instanță, din oficiu, inclusiv la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii.

Conflictul de competență

Noțiune. Cazuri

– se înțelege situația în care două sau mai multe instanțe judecătorești ori alte organe cu activitate jurisdicțională se consideră deopotrivă competente să soluționeze o pricină sau, dimpotrivă, se consideră toate necompetente și își declină reciproc competența;

– regulile din materia conflictelor de competență se aplică prin asemănare și în cazul secțiilor specializate și al completurilor specializate ale aceleiași instanțe;

– conflictele de competență pot fi:

1. *pozitive*;
2. *negative*.

Conflictul pozitiv de competență

– se naște atunci când două sau mai multe instanțe, sesizate cu același proces, se declară deopotrivă competente să îl judece (art. 133 pct. 1 C.proc.civ.);

– dacă una dintre cele două instanțe este necompetentă, se poate invoca *excepția de necompetență*, iar dacă excepția este respinsă, conflictul pozitiv de competență devine actual;

– în cazul în care ambele instanțe sunt competente să rezolve pricina, fiind în prezența unei competențe teritoriale alternative, se poate recurge la *excepția de litispendență*, dar dacă instanța respinge excepția, conflictul pozitiv de competență devine actual.

Conflictul negativ de competență

– se naște atunci când două sau mai multe instanțe și-au declinat reciproc competența de a judeca același proces, respectiv, în cazul declinărilor succesive, dacă ultima instanță investită își declină, la rândul său, competența în favoarea uneia dintre instanțele care anterior s-au declarat necompetente (art. 133 pct. 2 C.proc.civ.);

– pentru a exista conflict negativ de competență se cer a fi întrunite, cumulativ, următoarele *cerințe*:

- să existe două sau mai multe instanțe sesizate cu aceeași pricină (aceleași părți, același obiect și aceeași cauză);
- instanțele să se fi declarat necompetente;
- declinările să fie reciproce;
- în cazul declinărilor succesive de competență, ultima instanță investită să își decline, la rândul său, competența în favoarea uneia dintre instanțele care anterior s-au declarat;
- cel puțin una dintre aceste instanțe să fie competentă să soluționeze cererea;

– declinările succesive de competență nu echivalează cu un conflict negativ de competență, dacă instanțele sau cel puțin două dintre instanțele respective nu au intrat în contradicție;

– conflictul negativ de competență nu poate exista cu Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea de declinare a competenței sau de stabilire a competenței pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție fiind obligatorie pentru instanța de trimitere [art. 135 alin. (2) C.proc.civ.].

Soluționarea conflictului de competență

– instanța competentă să soluționeze conflictul de competență este:

- *instanța imediat superioară și comună instanțelor aflate în conflict* [art. 135 alin. (1) C.proc.civ.]; astfel, soluționează conflictul dintre:
 - a) două judecătorii din circumscripția aceluiasi tribunal – tribunalul respectiv;
 - b) două judecătorii care nu sunt în circumscripția aceluiasi tribunal, dar aparțin de aceeași curte de apel – curtea de apel respectivă;
 - c) două judecătorii care nu sunt în circumscripția aceleiași curți de apel – Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - d) o judecătorie și un tribunal sau dintre două tribunale aflate în raza aceleiași curți de apel – curtea de apel respectivă;
 - e) o judecătorie și un tribunal sau dintre două tribunale care nu se află în raza aceleiași curți de apel – Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - f) o judecătorie și o curte de apel – Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - g) două tribunale ce nu se găsesc în circumscripția aceleiași curți de apel – Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - h) un tribunal și o curte de apel sau două curți de apel – Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - *instanța judecătorească ierarhic superioară instanței în conflict*, atunci când în conflict sunt o instanță judecătorească și un alt organ cu activitate jurisdicțională sau o instanță judecătorească și un tribunal arbitral (organizație sau instituție pe lângă care funcționează arbitrajul instituționalizat) [art. 135 alin. (1) și art. 554 alin. (3) C.proc.civ.];
 - *completul sau secția din cadrul instanței imediat superioare, corespunzător(oare) completului sau secției înaintea căreia s-a ivit conflictul*, atunci când conflictul s-a ivit între două completuri (dintre care cel puțin unul este specializat) sau două secții ale aceleiași instanțe [art. 136 alin. (2) și (4) C.proc.civ.];
 - *completul de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție*, atunci când în conflict sunt două secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 136 alin. (3) C.proc.civ.];
- procedura de soluționare a conflictului de competență:
- momentul ivirii conflictului de competență:
 - a) conflictul negativ de competență – în fața instanței care s-a pronunțat ultima cu privire la competență, de la data declinării;
 - b) conflictul pozitiv de competență – în fața celei de a doua instanțe sesizate cu aceeași cerere de chemare în judecată, de la data sesizării acesteia;
 - ivirea conflictului negativ de competență atrage suspendarea de drept a judecării [art. 134 C.proc.civ.];

- sesizarea instanței competente să soluționeze conflictul de competență:
 - a) se face numai de instanța înaintea căreia s-a ivit conflictul de competență, în cazul conflictului negativ (art. 134 C.proc.civ.);
 - b) se face de oricare dintre instanțele aflate în conflict, în cazul conflictului pozitiv;
 - c) părțile nu au dreptul de a sesiza instanța care va rezolva conflictul;
- judecata conflictului de competență are loc în camera de consiliu, fără citarea părților [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.].

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța competentă să judece conflictul

- asupra conflictului de competență instanța se pronunță prin hotărâre (sentință) (numită și *regulator de competență*), prin care, după ce va verifica existența conflictului de competență, va stabili instanța competentă [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.];
- conflictul de competență ivit între secțiile specializate sau completurile specializate ale aceleiași instanțe judecătorești se soluționează prin încheiere [art. 136 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea, respectiv încheierea de soluționare a conflictului este definitivă, deci nu poate fi atacată nici cu apel, nici cu recurs;
- efectele regulatorului de competență:
 - va stabili instanța competentă/secția sau completul specializat care are competența funcțională să soluționeze cauza;
 - are autoritate de lucru judecat, astfel încât instanța căreia i se trimite dosarul este obligată să rezolve pricina;
 - cu toate acestea, în fața instanței căreia i se trimite dosarul s-ar putea ridica din nou excepția de necompetență, dar numai dacă au apărut temeiuri noi, neverificate de instanța care a pronunțat regulatorul și cu condiția să nu se fi depășit momentul procesual până la care se putea invoca necompetența;
- dacă instanța sesizată cu conflictul constată că niciuna dintre instanțele sesizate nu este competentă, apreciind ca fiind competentă o altă instanță, va trimite acesteia dosarul, *pe cale administrativă*, existând posibilitatea ca această din urmă instanță să își decline competența.

FIȘA NR. 6

ACTELE DE PROCEDURĂ

I. Actele de procedură

Noțiuni introductive	– <i>forma procedurală</i> reprezintă orice condiție impusă de lege pentru efectuarea unui anumit act de procedură; – forma procedurală este ceea ce legea prescrie, iar actul de procedură este forma adusă la îndeplinire; – <i>actele de procedură</i> reprezintă operațiunile juridice și înscrisurile făcute de participanții la proces, în legătură cu activitatea lor procesuală; – operațiunea juridică în sine și actul în legătură cu operațiunea respectivă sunt acte de procedură distincte, care corespund unor forme procedurale proprii. <i>Exemple:</i> ▪ operațiunea juridică privitoare la introducerea unei cereri de chemare în judecată este un act de procedură, iar cererea de chemare în judecată constituie un alt act de procedură; ▪ în cazul citării se deosebesc trei acte de procedură: citația propriu-zisă, comunicarea citației și dovada de primire sau procesul-verbal încheiat de agentul procedural.
Clasificarea actelor de procedură	A. În funcție de modul de efectuare 1. acte scrise (cererea de chemare în judecată, cererea adițională, întâmpinarea, cererea reconvențională, cererile de intervenție, încheierile, hotărârile, cererea de exercitare a unei căi de atac etc.); 2. acte orale (depozițiile martorilor, răspunsurile la interogatoriu, susținerile și concluziile părților, pronunțarea hotărârii etc.). Actele de procedură făcute verbal se consemnează în scris, dar, de data aceasta, suntem în prezența altor acte de procedură. B. În raport de organele sau persoanele care le întocmesc ori de la care emană 1. acte ale părților (cererea de chemare în judecată, cererea adițională, întâmpinarea, cererea reconvențională, cererea de probe, cererea de exercitare a unei căi de atac, cererea de punere în executare a unei hotărâri etc.); 2. acte ale instanței (rezoluția de primire a cererii, încheierile, hotărârile judecătorești etc.); La rândul lor, actele instanței se pot clasifica în: a) <i>acte de procedură</i>, prin care se îndeplinește o activitate jurisdicțională; b) <i>acte administrative</i>, prin intermediul cărora se realizează o activitate administrativă sau funcțională (<i>spre exemplu</i>, rezoluția de primire a cererii de chemare în judecată, fixarea termenelor etc.).

	3. acte ale organelor auxiliare justiției (actele executorului judecătoresc, procesele-verbale de luare a măsurilor asigurătorii etc.); 4. acte ale altor participanți la proces (depozițiile martorilor, întocmirea și depunerea raportului de expertiză, cererea de anulare a unei amenzi făcută de martor sau de expert etc.). C. În funcție de conținutul lor 1. acte de procedură care conțin o manifestare de voință (cererea de chemare în judecată, cererea adițională, întâmpinarea, cererea reconvențională, cererea de exercitare a unei căi de atac, contestația la executare etc.); 2. acte de procedură care constată o operațiune procedurală (citația, procesul-verbal de sechestrul, somația etc.). D. În funcție de natura lor sau de locul de îndeplinire 1. acte judiciare, dacă se îndeplinesc în cadrul și în cursul procesului, în fața instanței, dar nu numai (interogatoriul, pronunțarea hotărârii, luarea depoziției martorului etc.); 2. acte extrajudiciare, dacă se îndeplinesc în cadrul procesual, dar nu în fața instanței de judecată, ci exclusiv în afara acesteia (expertiza, actele de executare etc.).
Condițiile generale pentru îndeplinirea actelor de procedură	1. să îmbrace forma scrisă ori să fie consemnat într-un alt act de procedură încheiat în scris; • condiția este necesară pentru dovedirea existenței actului de procedură, pentru a se putea verifica respectarea cerințelor prevăzute de lege, precum și pentru a se putea realiza controlul judiciar; 2. din conținutul său, respectiv din cuprinsul actului scris care îl constată, să rezulte că au fost respectate cerințele impuse de lege; • în cazul actelor de procedură orale, verificarea respectării prescripțiilor legale se face cu ajutorul actelor de procedură scrise ce au fost întocmite pentru consemnarea actelor orale; • în privința cuprinsului actului de procedură, acesta nu poate fi completat cu probe extrinseci (alte înscrisuri, martori, prezumții); 3. să fie efectuate în limba română; • cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin traducător autorizat, dacă legea nu prevede altfel.
Enumerarea sancțiunilor pentru nerespectarea condițiilor legale referitoare la actele de procedură	– sancțiuni aplicabile oricărui act de procedură: • nulitatea actului de procedură; • obligația de a completa sau de a reface actul îndeplinit cu încălcarea prescripțiilor legii; • obligația de a despăgubi partea vătămată prin încălcarea formelor procedurale; • sancțiuni pecuniare; • sancțiuni disciplinare. – sancțiuni specifice: • socotirea ca neavenită a căii de atac declarate de intervenientul accesoriu, dacă partea în favoarea căreia s-a intervenit nu a exercitat ea însăși calea de atac, a

	renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.]; • neluarea în considerare a schimbării locului de citare a uneia dintre părți, în cursul judecății, dacă aceasta nu a încunoștințat instanța și partea adversă (art. 172 C.proc.civ.); • posibilitatea socotirii ca dovedite a afirmațiilor făcute cu privire la conținutul înscrisului de partea care a cerut înfățișarea acestuia, dacă cealaltă parte refuză să-l prezinte (art. 295 C.proc.civ.); • neluarea în considerare a adăugirilor, corecturilor sau schimbărilor din cuprinsul hotărârii, care nu sunt semnate de judecător (art. 428 C.proc.civ.); • neluarea în seamă a înscrisului, atunci când acesta este depus în copie și partea care l-a depus refuză să prezinte originalul pe care ar trebui să-l aibă asupra sa [art. 292 alin. (2) C.proc.civ.]; • neluarea în considerare a adăugirilor, ștersăturilor sau schimbărilor din cuprinsul mărturiei, dacă nu au fost încuviințate de judecător, precum și semnate de judecător, de grefier și de martor [art. 323 alin. (2) C.proc.civ.], respectiv dacă nu au fost încuviințate prin semnătura avocaților părților, a martorului și a celui care a consimnat mărturia [art. 377 alin. (2) C.proc.civ.]; • neluarea în considerare a adăugirilor, ștersăturilor sau schimbărilor aduse răspunsurilor la interogatoriu, dacă nu sunt semnate de președintele completului de judecată, de grefier, de partea care a propus interogatoriul și de partea care a răspuns la interogatoriu [art. 354 alin. (1) C.proc.civ.] etc.
Condițiile generale privind cererile în justiție	Noțiunea de cerere în justiție – reprezintă mijlocul procedural prin care o persoană solicită concursul instanței în vederea ocrotirii drepturilor și intereselor sale legitime. Este vorba în primul rând despre cererea de chemare în judecată, prin care reclamantul declanșează procesul civil, precum și de orice altă cerere prin care se urmărește scopul menționat, formulată de părți (reclamant, pârât, intervenienți), de alți participanți la procesul civil sau de terțe persoane și adresată instanței judecătorești, în cursul procesului. Forma cererilor adresate instanței – <i>ca regulă</i>, orice cerere adresată instanțelor judecătorești trebuie să fie formulată <i>în scris</i> [art. 148 alin. (1) C.proc.civ.]; • forma scrisă poate fi și cea a <i>înscrisului în formă electronică</i>, cu respectarea condițiilor prevăzute de legea specială, respectiv Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată [art. 148 alin. (2) C.proc.civ.]; • forma înscrisului în formă electronică se aplică în mod corespunzător și în cazul susținerilor, apărărilor sau al concluziilor părților ori al altor acte de procedură adresate instanței de judecată, pentru care dispozițiile codului menționează condiția formei scrise [art. 148 alin. (3) C.proc.civ.]; – <i>prin excepție</i> de la regula formei scrise a cererilor adresate instanței judecătorești, este permisă și <i>formularea orală</i>, în ședința de judecată, a unor cereri, însă numai în cazurile anume prevăzute de lege;

- despre cererile făcute oral în ședință, indiferent de instanță, se va face mențiune în încheierea de ședință [art. 148 alin. (4) C.proc.civ.].

Exemple de cereri pentru care Codul de procedură civilă prevede posibilitatea formulării orale în ședință:

- declarația de abținere și cererea de recuzare [art. 43 alin. (3) și art. 47 alin. (1) C.proc.civ.];
- declarația privind dreptul de reprezentare [art. 85 alin. (2) C.proc.civ.];
- precizările privind îndreptarea cererii de chemare în judecată, în condițiile art. 204 alin. (2) C.proc.civ.;
- propunerea de probe [art. 254 alin. (1) C.proc.civ.];
- cererea de renunțare la judecată sau la însuși dreptul pretins [art. 406 alin. (1) și art. 408 alin. (3) C.proc.civ.];
- declarația de achiesare expresă la hotărâre [art. 464 alin. (2) C.proc.civ.];
- contestația privind tergiversarea procesului [art. 524 alin. (1) C.proc.civ.] etc.

Elementele pe care trebuie să le cuprindă cererile adresate instanței [art. 148 alin. (1) C.proc.civ.]

1. instanța căreia îi este adresată;

2. numele de familie, prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor;

- pentru persoanele fizice se vor indica:
 - a) în mod complet numele de familie și prenumele care figurează în actele de stare civilă;
 - b) domiciliul sau reședința, ceea ce interesează fiind adresa la care acestea pot fi efectiv găsite pentru a putea fi citate și pentru a li se putea comunica actele de procedură;
- pentru persoanele juridice se vor indica denumirea lor completă și sediul cu care sunt înscrise în registrul comerțului sau în alte registre destinate evidenței persoanelor juridice;
- pentru entitățile care nu au personalitate juridică se vor menționa denumirea și sediul astfel cum figurează acestea în actul de constituire;

3. adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax ori altele asemenea, dacă este cazul;

- asemenea mențiuni nu sunt obligatorii, ci indicarea lor este lăsată de legiuitor la latitudinea părții care formulează cererea, astfel încât instanța nu va putea obliga vreo parte să facă asemenea indicații;

4. numele de familie și prenumele, domiciliul sau reședința reprezentanților părților, dacă este cazul;

- dacă partea face și o alegere de domiciliu sau sediu procesual la domiciliul sau reședința reprezentantului, acest fapt trebuie indicat în mod expres;

5. obiectul cererii și valoarea pretenției, dacă este cazul;

- obiectul cererii constă în indicarea pretenției sau a măsurii concrete deduse judecării sau solicitate instanței;
- atunci când obiectul cererii este evaluabil în bani, se va indica și valoarea acestuia, în funcție de această valoare determinându-se, atunci când este cazul, competența materială a instanței și se va stabili taxa judiciară de timbru;

6. motivele cererii;

- adică circumstanțele de fapt și interesul care determină petentul să se adreseze instanței de judecată;

7. semnătura;

- semnătura se aplică olograf de titularul cererii sau de reprezentantul său legal sau convențional, deoarece existența semnăturii face dovada însușirii conținutului cererii de către titularul său și constituie un element de atestare a identității celui care figurează ca titular al cererii cu cel care a întocmit sau și-a însușit efectiv înscrisul ori, după caz, cu reprezentantul său legal;
- dacă, din orice motive, cererea nu poate fi semnată la termenul când a fost depusă sau, după caz, la primul termen ce urmează, judecătorul va stabili identitatea părții prin unul dintre mijloacele prevăzute de lege, îi va citi conținutul cererii și îi va lua consimțământul cu privire la aceasta; despre toate acestea se va face mențiune în încheiere [art. 148 alin. (5) C.proc.civ.].

Textul are în vedere imposibilitatea fizică de semnare decurgând din motive obiective, cum ar fi infirmitatea sau faptul că partea nu știe să scrie, iar nu omisiunea semnării cererii.

Sanctiunea nerespectării condițiilor generale ale cererilor în justiție prevăzute de art. 148 C.proc.civ.

– este nulitatea cererii, care intervine în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ., deci numai dacă s-a cauzat părții o vătămare care nu poate fi înlăturată altfel decât prin desființarea cererii.

Numărul de exemplare în care se depun cererile în justiție

– cererile supuse comunicării se depun în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare și un exemplar pentru instanță;

- atunci când părțile au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, cererea se va face într-un singur exemplar pentru aceste părți [art. 149 alin. (1) C.proc.civ.];

– obligația depunerii cererii în numărul de exemplare necesar pentru comunicare revine titularului cererii;

– consecințele nedepunerii cererii de către titularul ei în numărul de exemplare cerut de lege:

- instanța va putea îndeplini din oficiu această cerință sau va putea pune în sarcina oricăreia dintre părți îndeplinirea acestei obligații; în ambele cazuri, îndeplinirea acestei obligații se va face pe cheltuiala părții care avea această obligație [art. 149 alin. (3) C.proc.civ.];
- în cazul cererilor transmise prin fax sau prin poștă electronică, grefierul de ședință are obligația să întocmească din oficiu copii de pe cerere atât pentru instanță, cât și pentru comunicare, pe cheltuiala părții care avea această obligație [art. 149 alin. (4) C.proc.civ.]; în aceste cazuri, comunicarea cererii poate fi făcută și în condițiile art. 154 alin. (6) C.proc.civ., respectiv prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, dacă partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop;

- în cele două ipoteze reglementate de art. 149 alin. (3) și (4) C.proc.civ., obligația părții de a depune cererea în numărul necesar de exemplare pentru comunicare subzistă, tocmai de aceea legea prevede că suplinirea de către instanță a acestei obligații se face pe cheltuiala părții;
- dispozițiile art. 149 alin. (3)-(4) C.proc.civ. nu sunt aplicabile cererii de chemare în judecată;
- *excepția* de la regula depunerii cererii în numărul de exemplare necesar pentru comunicare:
 - privește cererile care, potrivit legii, se pot formula și verbal în ședința de judecată;
 - dacă este necesar ca aceasta să fie comunicată, grefierul de ședință are obligația să întocmească din oficiu copiile necesare de pe încheierea de ședință în care a fost consemnată cererea făcută verbal, pentru comunicarea către celelalte părți [art. 149 alin. (2) C.proc.civ.].

Înscrisurile care însoțesc cererile adresate instanței

- atunci când cererea adresată instanței este însoțită de alte înscrisuri, acestea se depun în același număr de exemplare ca și cererea și sunt atașate fiecărui exemplar al acesteia;
 - în cazul în care partea nu își îndeplinește obligația depunerii înscrisurilor anexate cererii în numărul necesar de exemplare pentru comunicare sau când acestea sunt trimise prin fax sau poștă electronică, dispozițiile art. 149 alin. (3) și (4) C.proc.civ., analizate mai sus, se aplică în mod corespunzător [art. 150 alin. (1) și (5) C.proc.civ.];
- înscrisurile care însoțesc cererile adresate instanței trebuie depuse în copii certificate pentru conformitate cu originalul;
 - certificarea copiilor pentru conformitate cu originalul poate fi făcută de parte, personal, sau de reprezentantul său, în măsura în care acesta a văzut originalul și l-a confruntat cu copiile pe care le certifică, ca fiind întocmai originalului;
 - se vor putea depune în copie numai părțile din înscris referitoare la proces, urmând ca instanța să ordone, dacă va fi nevoie, înfățișarea înscrisului în întregime [art. 150 alin. (2) și (3) C.proc.civ.];
- înscrisurile redactate într-o limbă străină se depun în copie certificată, însoțite de traducerea legalizată efectuată de un traducător autorizat;
 - în cazul în care nu există un traducător autorizat pentru limba în care sunt redactate înscrisurile în cauză, se pot folosi traduceri realizate de persoane de încredere cunoscătoare ale respectivei limbi, în condițiile legii speciale [art. 150 alin. (4) C.proc.civ.].

Dovada calității de reprezentant

- atunci când cererea nu se introduce de titularul dreptului, ci de un reprezentant al acestuia, se alătură cererii adresate instanței dovada acestei calități, respectiv (art. 151 C.proc.civ.):
 - avocatul și consilierul juridic vor depune împuternicirea lor, potrivit legii;
 - mandatarul neavocat al persoanei fizice va depune procura autentică;
 - reprezentantul legal va alătura o copie legalizată de pe înscrisul doveditor al calității sale;

- reprezentanții persoanelor juridice de drept privat vor depune, în copie, un extras din registrul public în care este menționată împuternicirea lor;
- organul de conducere sau, după caz, reprezentantul desemnat al unei asociații, societăți ori altei entități fără personalitate juridică, înființată potrivit legii, va anexa, în copie legalizată, extrasul din actul care atestă dreptul său de reprezentare în justiție.

Cererea care poartă o denumire greșită

– cererea de chemare în judecată sau pentru exercitarea unei căi de atac este valabilă făcută chiar dacă poartă o denumire greșită (art. 152 C.proc.civ.);

- se va avea în vedere sensul pe care justițiabilul a înțeles să-l atribuie termenilor respectivi, după natura dreptului și scopul urmărit, astfel cum acestea rezultă din conținutul cererii;
- regula se aplică și altor cereri efectuate în cursul procesului civil, inclusiv în privința excepțiilor procesuale greșit intitulate de părți, prin raportare la argumentarea adusă în sprijinul acestor mijloace de apărare.

Timbrarea cererilor adresate instanțelor judecătorești

– ca regulă, cererile în justiție sunt supuse plății taxelor judiciare de timbru, excepțiile trebuind să fie în mod expres prevăzute de lege;

– legea-cadru în această materie este O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, care stabilește următoarele *reguli*:

- taxele judiciare de timbru se stabilesc în mod diferențiat, după cum obiectul cererii este sau nu evaluabil în bani, cu excepțiile prevăzute de lege;
 - taxele judiciare de timbru se plătesc anticipat, cu excepțiile prevăzute de lege;
 - persoanele fizice pot beneficia de scutiri, reduceri, eşalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru, în condițiile O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă;
 - instanța poate acorda persoanelor juridice, la cerere, facilități sub formă de reduceri, eşalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru datorate pentru acțiuni și cereri introduse la instanțele judecătorești, în condițiile prevăzute de art. 42 și urm. din O.U.G. nr. 80/2013;
- dovada achitării taxei judiciare de timbru se va atașa la cerere în original, în vederea anulării sale de către judecător.

II. Nulitatea actelor de procedură civilă

Definiție legală	– este acea sancțiune care lipsește total sau parțial de efecte actul de procedură efectuat cu nerespectarea cerințelor legale, de fond sau de formă [art. 174 alin. (1) C.proc.civ.].
Clasificarea nulităților actelor de procedură	A. În funcție de natura interesului ocrotit prin norma juridică încălcată 1. nulități absolute – dacă la întocmirea actului de procedură au fost încălcate norme juridice care ocrotesc un interes public [art. 174 alin. (2) C.proc.civ.]; 2. nulități relative – dacă au fost nesocotite norme juridice care ocrotesc un interes privat [art. 174 alin. (3) C.proc.civ.];

– importanța clasificării din perspectiva regimului juridic al nulității (art. 178 C.proc.civ.):

- nulitatea absolută:
 - a) poate fi invocată de orice parte interesată, de instanță din oficiu sau de procuror, atunci când participă la judecată;
 - b) poate fi invocată în orice stare a judecării cauzei, dacă legea nu prevede altfel;
 - c) părțile nu pot renunța, în principiu, la dreptul de a invoca nulitatea absolută;
- nulitatea relativă:
 - a) poate fi invocată numai de partea al cărei interes este ocrotit de norma încălcată la efectuarea actului de procedură, dacă neregularitatea nu a fost cauzată prin propria faptă;
 - b) nulitatea relativă trebuie invocată înăuntrul termenelor prevăzute de lege;
 - c) partea interesată poate renunța, expres sau tacit, la dreptul de a invoca nulitatea relativă.

B. După cum există sau nu un text de lege care să prevadă în mod expres sancțiunea nulității

1. *nulități exprese* – acele nulități anume prevăzute de lege;
2. *nulități virtuale* – acele nulități care rezultă din împrejurarea că, deși nu există un text expres de lege care să prevadă sancțiunea nulității, totuși, la efectuarea actului de procedură a fost nesocotită o dispoziție legală ce stabilește o condiție pentru încheierea valabilă a actului respectiv;

– importanța clasificării:

- în cazul nulităților exprese, vătămarea la care se referă art. 175 alin. (1) C.proc.civ. se prezumă [art. 175 alin. (2) C.proc.civ.];
 - în cazul nulităților virtuale, cel ce invocă nulitatea trebuie să dovedească și existența unei vătămări, potrivit art. 175 alin. (1) C.proc.civ.;
- nu se confundă clasificarea nulităților în absolute și relative cu clasificarea în nulități exprese și virtuale, astfel că pot exista:

- *nulități absolute și exprese* [de exemplu, nulitatea minutei desemnate de către judecătorul ori judecătorii care au pronunțat-o sau de către magistratul-asistent, potrivit art. 401 alin. (2) C.proc.civ.];
- *nulități absolute și virtuale* (de exemplu, nulitatea care se desprinde din art. 15 C.proc.civ., text ce consacră principiul oralității);
- *nulități relative și exprese* (de exemplu, nulitatea instituită prin art. 674, art. 678, art. 684 și art. 686 C.proc.civ. cu privire la efectuarea actelor de executare silită);
- *nulități relative și virtuale* (de exemplu, în cazul ascultării ca martor, în ciuda opunerii părții adverse celei care a propus proba, a unei rude sau afin până la gradul al treilea cu una dintre părți, în alte procese decât cele privitoare la filiație, divorț și alte raporturi de familie).

C. În funcție de întinderea efectelor

1. *nulități totale* – atunci când sancțiunea vizează întregul act de procedură;
2. *nulități parțiale* – atunci când sancțiunea afectează numai o parte a actului de procedură, cealaltă parte nefiind desființată.

Existența acestor două feluri de nulitate este consacrată de legiuitor.

De exemplu, art. 480 alin. (2) C.proc.civ. prevede că instanța de apel, în caz de admitere a apelului, poate anula sau, după caz, poate „schimba, în tot sau în parte, hotărârea apelată”; art. 496 alin. (2) C.proc.civ. dispune că în caz de admitere a recursului, hotărârea atacată poate fi casată, în tot sau în parte; art. 513 alin. (4) C.proc.civ. prevede că, în cazul admiterii cererii de revizuire, instanța „va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată”.

D. După cum sancțiunea nulității intervine pentru nerespectarea condițiilor ce privesc însuși actul de procedură respectiv sau din cauza dependenței aceluia act de procedură de un alt act de procedură

1. nulități proprii;

2. nulități derivate.

O consacrare legală a acestei clasificări o găsim în art. 179 alin. (3) C.proc.civ., potrivit căruia desființarea unui act de procedură atrage și desființarea actelor următoare, în măsura în care acestea nu pot avea o existență de sine stătătoare.

E. După cum privesc o formă exterioară sau una intrinsecă a actului de procedură

1. nulități extrinseci – nulitățile care privesc încălcarea unor condiții externe ale actului de procedură;

Exemple: competența, necesitatea efectuării actului de procedură într-un anumit termen prevăzut de lege, plata taxelor de timbru, greșita alcătuire a instanței, depunerea cererii de apel sau de recurs direct la instanța competentă să o judece etc.

2. nulități intrinseci – nulitățile care sancționează nerespectarea condițiilor proprii actului de procedură, privitoare la forma sau conținutul acestuia.

F. După cum implică sau nu existența unei vătămări

1. nulități condiționate de existența unei vătămări;

2. nulități necondiționate de existența unei vătămări.

Cazurile de nulitate

Cazurile de nulitate condiționată

Reglementare

– art. 175 C.proc.civ.;

– aceste dispoziții reprezintă dreptul comun în materia nulității actelor de procedură.

Condițiile nulității condiționate

– pentru a interveni nulitatea condiționată de vătămare a actului de procedură trebuie să fie îndeplinite, cumulativ, următoarele trei condiții:

1. să existe un act de procedură care a fost întocmit cu nerespectarea cerinței legale;

- sintagma tehnico-juridică „nerespectarea cerinței legale” vizează împrejurarea că actul de procedură a fost întocmit cu nerespectarea oricăror cerințe legale, mai puțin cele extrinseci, pentru acestea din urmă intervenind, ca regulă, nulitatea necondiționată de existența unei vătămări;

- cu toate acestea, în cazurile anume prevăzute de lege, încălcarea unor condiții extrinseci actului de procedură atrage nulitatea condiționată a acestuia;

Așadar, nulitatea condiționată intervine pentru nerespectarea condițiilor proprii actului juridic (privitoare la forma sau conținutul lui), precum și a condițiilor extrinseci, în cazurile în care legea prevede astfel.

2. actul de procedură să fi produs părții o vătămare;

- vătămarea poate îmbrăca forma unui prejudiciu patrimonial, dar poate avea și o sferă mai largă, constând în amânarea procesului, împiedicarea părții de a-și pregăti apărarea, de a formula obiecții la raportul de expertiză etc.;
- constatarea existenței vătămării este lăsată la aprecierea instanței, care o poate deduce din împrejurările cauzei și din finalitatea formei procedurale nerespectate ori poate cere părții care o invocă să producă dovezi;
- în cazul nulităților expres prevăzute de lege, vătămarea se prezumă, cealaltă parte urmând a încerca să dovedească inexistența vătămării pentru a face inoperantă nulitatea;
- dacă încălcarea formei procedurale nu a adus nicio vătămare părții, actul nu este lovit de nulitate;

Exemple:

- pricina s-a judecat peste rând, dar partea a fost prezentă și a pus concluzii;
- procedura de citare a fost viciată, însă partea se prezintă în instanță;
- în procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare nu este indicată locuința părții, dar partea a semnat personal de primirea citației etc.
- vătămarea nu trebuie confundată cu interesul de a invoca nulitatea actului de procedură, deci cu folosul practic urmărit de partea care invocă nulitatea actului de procedură, interes care trebuie să existe la exercițiul oricărei forme procedurale ce intră în conținutul acțiunii civile, deci și atunci când se invocă nulitatea unui act de procedură;

3. vătămarea să nu poată fi înlăturată decât prin anularea (desființarea) actului;

De exemplu:

- neîntocmirea încheierii de dezbateri, atunci când instanța a amânat pronunțarea hotărârii, atrage nulitatea hotărârii, întrucât nu se mai poate realiza controlul judiciar în ceea ce privește alcătuirea instanței, susținerile părților etc.;
- nesemnarea minutei de către judecător nu poate fi acoperită prin semnarea ulterioară a minutei, deoarece nu se poate ști dacă judecătorul respectiv a participat sau nu la deliberare.
- ori de câte ori este posibilă înlăturarea vătămării fără anularea actului, judecătorul va dispune îndreptarea neregularităților actului de procedură [art. 177 alin. (1) C.proc.civ.];
- înlăturarea vătămării în alt mod poate interveni și în cazul nulității absolute, întrucât art. 175 alin. (1) C.proc.civ. nu face distincție după cum forma procedurală nerespectată este instituită printr-o normă juridică de ordine publică sau printr-o normă juridică de ordine privată;

În concluzie, nu trebuie confundat regimul juridic al nulității actelor de procedură, care diferă după cum nulitatea este absolută sau relativă, cu condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a fi vorba despre cazul general de nulitate, prevăzute de art. 175 alin. (1) C.proc.civ., nulitate ce este absolută sau relativă, în funcție de caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei juridice ce stabilește forma procedurală încălcată la efectuarea actului de procedură.

Exemple de înlăturare a vătămării altfel decât prin anularea actului de procedură:

- minuta este semnată de judecător(i) și numai hotărârea ce s-a redactat ulterior a rămas nesemnată, ipoteză în care se evită sancțiunea nulității prin semnarea ulterioară;
- contradicția dintre minută și dispozitiv nu ar trebui să ducă la nulitatea hotărârii, ci la refacerea dispozitivului hotărârii în sensul soluției din minută; mijlocul procedural de refacere a dispozitivului conform minutei ar putea fi și procedura îndreptării hotărârii în condițiile art. 442 C.proc.civ., atunci când redactarea dispozitivului în contradicție cu minuta a fost rezultatul unei erori materiale, sau procedura lămuririi hotărârii; atunci când hotărârii redactate ulterior îi lipsește dispozitivul, neregularitatea ar putea fi înlăturată prin completarea hotărârii, care, în dispozitiv, va cuprinde soluția din minută.

- în situația în care instanța dispune refacerea integrală (totală) a actului de procedură, nu suntem în prezența înlăturării vătămării, ci instanța trebuie să dispună mai întâi anularea actului, iar apoi efectuarea aceluiași act de procedură cu respectarea formelor prevăzute de lege.

Cazurile în care nulitatea condiționată nu poate fi acoperită

– nulitatea condiționată de vătămare nu poate fi acoperită dacă:

- a intervenit decăderea ori o altă sancțiune procedurală; sau
- se produce ori subzistă o vătămare [art. 177 alin. (2) C.proc.civ.].

Cazurile de nulitate necondiționată

Reglementare

– art. 176 C.proc.civ.

Condițiile nulității necondiționate

– regula:

- nulitatea necondiționată intervine pentru nerespectarea condițiilor extrinseci actului de procedură;
- nulitatea necondiționată, indiferent că este absolută sau relativă, intervine pentru simplul fapt al îndeplinirii actului de procedură cu nesocotirea dispozițiilor legii, deci independent de existența vreunei vătămări;

– excepții:

- din dispozițiile art. 176 pct. 6 C.proc.civ. rezultă că, în cazurile anume prevăzute de lege, încălcarea unor condiții extrinseci actului de procedură atrage nulitatea condiționată a acestuia sau, după caz, o altă sancțiune prevăzută de lege.

Cazurile de nulitate necondiționată

1. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la capacitatea procesuală [art. 176 pct. 1 C.proc.civ.];

- actele de procedură îndeplinite de cel care nu are capacitate de folosință sau care nu are exercițiul drepturilor sale sunt lovite de nulitate absolută sau sunt anulabile, potrivit distincțiilor făcute de art. 56 și art. 57 C.proc.civ.;
- aceeași este soluția și în cazul nerespectării celorlalte condiții (generale) referitoare la exercițiul dreptului la acțiune, precum și al neîndeplinirii unor condiții (speciale) impuse de lege, în anumite situații, pentru sesizarea instanței judecătorești, nerespectarea oricăreia dintre acestea atrăgând nulități necondiționate de existența unei vătămări;

De exemplu, hotărârea prin care s-a admis cererea de chemare în judecată, deși cererea era prematură, reclamantul nu justifica un interes sau nu avea calitate procesuală ori nu s-a parcurs procedura prealabilă obligatorie, este lovită de nulitate, cu mențiunea că hotărârea este, ea însăși, un act de procedură.

- însă, dacă nu se ajunge la pronunțarea unei hotărâri de admitere a cererii, ci se invocă excepția referitoare la lipsa condiției respective, atunci cererea de chemare în judecată nu se anulează, ci se respinge, după caz, ca prematură, ca lipsită de interes, ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă ori împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă, ca inadmisibilă;

2. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la reprezentarea procesuală [art. 176 pct. 2 C.proc.civ.];

- acest caz de nulitate necondiționată de vătămare intervine în condițiile art. 82 C.proc.civ., atunci când se constată lipsa dovezii calității de reprezentant (convențional sau legal) a celui care acționează în numele părții, precum și în cazul nerespectării oricăror altor cerințe legale referitoare la reprezentarea în procesul civil, indiferent de felul reprezentării;

3. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la competența instanței [art. 176 pct. 3 C.proc.civ.];

- nulitatea este, după caz, absolută sau relativă, în funcție de caracterul normei de competență încălcată;
- deși, ca regulă, actele de procedură făcute de o instanță incompetentă sunt nule, dovezile administrate în fața instanței incompetente rămân câștigate judecătii, astfel încât instanța competentă investită cu soluționarea cauzei (după incidentul de incompetență) nu va dispune refacerea lor decât pentru motive temeinice;

4. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la compunerea sau constituirea instanței [art. 176 pct. 4 C.proc.civ.];

Exemple:

- nu a fost respectat numărul de judecători prevăzut de lege pentru pricina respectivă;
- a participat un judecător aflat într-un caz de incompatibilitate absolută sau care a fost recuzat și cererea de recuzare era întemeiată;
- nu a participat la judecată procurorul, deși pentru pricina respectivă participarea sa era obligatorie;
- cauza de competența unui judecător definitiv s-a soluționat de către un judecător stagiar etc.

5. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la publicitatea ședinței de judecată [art. 176 pct. 5 C.proc.civ.];

- ori de câte ori instanța efectuează un act de procedură în ședință secretă, deși nu există o dispoziție expresă pentru a justifica această măsură, actul va fi lovit de nulitate;
- publicitatea ședinței de judecată este o cerință extrinsecă actului de procedură, astfel încât nu are relevanță dacă există sau nu o vătămare cauzată vreuneia dintre părți, nulitatea fiind necondiționată;

- interesul ocrotit prin regula privind publicitatea procesului civil se referă la asigurarea condițiilor unui proces echitabil, astfel încât nulitatea este absolută;
 - în ipoteza inversă, în care legea ar impune judecata în camera de consiliu, iar aceasta s-ar desfășura în ședință publică, nu sunt aplicabile dispozițiile art. 176 pct. 5 C.proc.civ.; sancțiunea nulității ar putea surveni dacă există o vătămare care nu poate fi înlăturată altfel și partea care invocă vătămarea justifică un interes;
- 6. nerespectarea dispozițiilor legale referitoare la alte cerințe legale extrinseci actului de procedură, dacă legea nu dispune altfel** [art. 176 pct. 6 C.proc.civ.]; reprezintă tot cazuri de nulitate necondiționată:

- netimbrarea sau insuficienta timbrare a cererilor (art. 197 C.proc.civ.);
- nerespectarea termenelor prohibitive [art. 185 alin. (2) C.proc.civ.];

De exemplu:

- cazul care rezultă din art. 396 alin. (3) C.proc.civ. – pronunțarea hotărârii mai înainte de împlinirea termenului pentru care pronunțarea a fost amânată.

Precizare:

Nerespectarea termenului prohibitiv (dilatoriu) are drept consecință nulitatea actului de procedură efectuat înainte de împlinirea termenului, nulitate ce este independentă de existența vreunei vătămări, operând prin simpla încălcare a normei care interzice îndeplinirea actului de procedură înăuntrul termenului.

În schimb, în cazul termenelor imperative (peremptorii), dacă partea face actul de procedură după expirarea termenului, actul respectiv este nul, dar, în acest caz, nulitatea nu intervine ca un efect al încălcării normelor ce prevăd termene legale imperative, ci ca o consecință a decăderii, sancțiunea specifică pentru aceste termene [art. 185 alin. (1) teza finală C.proc.civ.].

- depunerea cererii de apel sau a cererii de recurs direct la instanța de control judiciar [art. 471 alin. (1) și art. 490 alin. (1) C.proc.civ.];

7. necompetența executorului judecătoresc [art. 652 alin. (5) C.proc.civ.].

Invocarea nulității actelor de procedură

Reguli

- nulitatea actului de procedură trebuie declarată de către instanța de judecată;
Ca atare, până în momentul în care instanța judecătorească declară nulitatea, actul de procedură – deși îndeplinit cu nerespectarea cerințelor prevăzute de lege – își va produce efectele, ca și cum ar fi un act valabil încheiat. Este posibil chiar ca actul de procedură respectiv să rămână în ființă, dacă nulitatea nu se invocă prin mijloacele și în condițiile stabilite de lege.
- indiferent de felul nulității, absolută sau relativă, și indiferent de mijlocul procedural prin care aceasta a fost invocată, actul de procedură nu va fi anulat dacă până la momentul pronunțării asupra excepției de nulitate a dispărut cauza acesteia [art. 177 alin. (3) C.proc.civ.].

Invocarea nulității în cursul judecății (în fața primei instanțe sau într-o cale de atac)

- încălcarea formelor procedurale (intrinseci sau extrinseci) se invocă pe calea excepției (de nulitate, de necompetență, de incompatibilitate absolută etc.);
- nulitatea absolută poate fi invocată:
 - de orice parte din proces, de procuror sau de instanță din oficiu;

Deoarece nulitatea absolută sancționează nerespectarea unei norme care ocrotește un interes public, nulitatea absolută poate fi invocată și de partea vinovată de încălcarea normei legale.

- ca regulă, în orice stare a judecății cauzei [art. 178 alin. (1) C.proc.civ.];
- cu toate acestea, în cazurile anume prevăzute de lege, nulitatea absolută poate fi invocată doar până la momentul prevăzut de lege;

Exemplu: excepția de necompetență materială sau teritorială de ordine publică (și, implicit, nulitatea actului de procedură efectuat de către o instanță necompetentă) poate fi invocată atât de părți, cât și de instanță din oficiu, doar până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața primei instanțe și au putut pune concluzii [art. 130 alin. (1) C.proc.civ.].

– *nulitatea relativă* poate fi invocată:

- numai de partea protejată prin dispoziția legală încălcată și numai dacă neregularitatea nu a fost cauzată prin propria sa faptă [art. 178 alin. (2) C.proc.civ.];
- în ceea ce privește momentul până la care se poate invoca:
 - a) prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată, atunci când este vorba despre neregularități săvârșite anterior începerii judecății [art. 178 alin. (3) lit. a) C.proc.civ.];
 - b) cu toate acestea, deși este vorba despre o excepție relativă, dacă un pârât a fost chemat în judecată numai în scopul sesizării instanței competente pentru el, oricare dintre pârâți poate invoca necompetența la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe [art. 112 alin. (2) C.proc.civ.];
 - c) la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond, pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecății [art. 178 alin. (3) lit. b) C.proc.civ.];

Întrucât art. 178 alin. (3) lit. b) C.proc.civ. nu distinge, înseamnă că partea care lipsește la termenul la care este comisă neregularitatea procedurală poate invoca nulitatea la termenul de judecată imediat următor la care părțile sunt legal citate, indiferent dacă pentru termenul la care s-a produs încălcarea procedurală a fost sau nu citată legal.

În momentul în care părțile, potrivit art. 392 C.proc.civ., au început să pună concluzii pe fondul pretenției deduse judecății, se acoperă orice nulitate relativă determinată de unele neregularități procedurale care s-au produs după începerea procesului și până la începerea dezbaterilor în fond. Astfel, dacă partea beneficiară a normei de ordine privată încălcată nu invocă nulitatea relativă înainte de punerea concluziilor pe fond, aceasta va fi decăzută din dreptul de a o mai invoca ulterior, în căile de atac.

- d) atunci când cauza de nulitate s-a ivit la ultimul termen de judecată, iar partea nu a fost prezentă, precum și atunci când este vorba de nulități relative care vizează hotărârea însăși, acestea pot fi invocate direct în apel sau, după caz, în recurs (ca motiv de exercitare a căilor de atac), deoarece nu mai există un alt moment procesual la care partea interesată să poată invoca asemenea neregularități;

– partea lezată de efectuarea unui act de procedură cu nerespectarea cerințelor legale are posibilitatea de a *renunța la dreptul de a invoca nulitatea relativă* [art. 178 alin. (4) C.proc.civ.];

- renunțarea poate fi expresă sau tacită;

a) *renunțarea expresă* presupune existența unei declarații în acest sens făcute de partea interesată și poate fi formulată în scris sau verbal, în fața instanței de judecată, în acest ultim caz, actul de dispoziție urmând a fi consemnat în încheierea de ședință de la acel termen de judecată;

b) *renunțarea tacită* se deduce din împrejurările pricinii, atunci când conduita procesuală a părții interesate să invoce nulitatea relativă nu lasă nicio îndoială asupra intenției acesteia de acoperire a nulității;

- renunțarea, tacită sau expresă, poate interveni numai înăuntrul termenului în care ar putea fi invocată nulitatea relativă, întrucât, în caz contrar, intervine decăderea din dreptul de a mai invoca nulitatea;

– toate cauzele de nulitate a actelor de procedură deja efectuate trebuie invocate deodată (simultan), sub sancțiunea expresă a decăderii părții din dreptul de a le mai invoca [art. 178 alin. (5) C.proc.civ.];

- această normă vizează atât situația în care sunt incidente mai multe cauze de nulitate relativă, cât și pe aceea în care coexistă mai multe cauze de nulitate absolută sau unele cauze de nulitate absolută și unele de nulitate relativă, deoarece legea nu face nicio distincție în acest sens;

– asupra excepției nulității actului de procedură, instanța se pronunță:

- prin *încheiere interlocutorie*, dacă excepția se respinge sau se admite și instanța rămâne în continuare investită cu soluționarea pricinii; încheierea poate fi atacată numai odată cu fondul, dacă legea nu prevede altfel;
- prin *hotărâre (sentință sau decizie)*, dacă excepția se respinge, iar instanța se dezinvestește, regimul juridic al hotărârii fiind cel de drept comun, dacă legea nu prevede expres o altă soluție.

Invocarea nulității actelor de procedură ca motiv de exercitare a căilor de atac

– nulitatea actelor de procedură efectuate în fața instanței care a pronunțat hotărârea poate fi invocată ca motiv de exercitare a căilor de atac de reformare (apel, recurs) sau de retractare (contestatie în anulare, revizuire);

– invocarea nulității actelor de procedură în *căile de atac de reformare*:

- *nulitatea absolută* a actelor de procedură întocmite de prima instanță:

a) se poate invoca direct în *apel*, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel;

De exemplu: excepția de neкомпetență materială sau teritorială de ordine publică (și, implicit, nulitatea actului de procedură efectuat de către instanța neкомпetență) poate fi invocată atât de părți, cât și de instanță din oficiu, doar până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate în fața primei instanțe și au putut pune concluzii [art. 130 alin. (1) C.proc.civ.].

b) în *recurs*, motivele de casare, chiar de ordine publică, nu pot fi primite decât dacă ele nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe

	asupra lor [art. 488 alin. (2) C.proc.civ.]; în plus, excepțiile absolute pot fi ridicate în fața instanței de recurs numai dacă, pentru soluționarea lor, nu este necesară administrarea altor dovezi în afara înscrisurilor noi [art. 247 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; • <i>nulitatea relativă</i> a actelor de procedură, ca regulă, nu poate fi invocată direct în apel sau, după caz, în recurs; <i>prin excepție</i>, atunci când cauza de nulitate relativă s-a ivit la ultimul termen de judecată, iar partea nu a fost prezentă, precum și atunci când este vorba de nulitățile relative care vizează hotărârea însăși, acestea pot fi invocate direct în apel sau, după caz, în recurs (ca motiv de exercitare a căilor de atac), deoarece nu mai există un alt moment procesual la care partea interesată să poată invoca asemenea neregularități; – în cadrul <i>căilor de atac extraordinare de retractare</i>, nulitatea actelor de procedură poate fi invocată cu respectarea condițiilor de admisibilitate și a motivelor de exercitare specifice acestor căi de atac; – în ceea ce privește faza executării silite, nulitatea actelor de executare sau a executării silite înseși se invocă pe calea <i>contestației la executare</i>.
Efectele nulității actelor de procedură	– prin efectele nulității se înțelege consecințele juridice ale aplicării sancțiunii nulității, adică urmările datorate desființării în întregime sau în parte a unui act de procedură care a fost încheiat cu încălcarea dispozițiilor legale referitoare la condițiile sale de validitate; – declararea nulității, absolute sau relative, atrage <i>desființarea actului de procedură</i>, total sau parțial, deci lipsirea de efectele proprii pe care i le dă legea (<i>quod nullum est, nullum producit effectum</i>); Nulitatea afectează atât operațiunea juridică, lipsind-o de efectele sale firești, cât și actul sau actele încheiate pentru constatarea acelei operațiuni (<i>de exemplu</i>, nulitatea comunicării citației atrage și nulitatea dovezii de înmânare sau a procesului-verbal încheiat de agentul procedural). – actul de procedură nul sau anulabil este desființat, în tot sau în parte, cu efect retroactiv, de la data îndeplinirii lui [art. 179 alin. (1) C.proc.civ.]; – declararea nulității actului de procedură conduce și la desființarea actelor de procedură următoare, dacă acestea nu pot avea o existență de sine stătătoare [art. 179 alin. (3) C.proc.civ.]; <i>Exemple:</i> ▪ anularea citației atrage și anularea hotărârii, dacă partea nelegal citată nu a fost prezentă; ▪ anularea minutei atrage și desființarea hotărârii etc. • în schimb, declararea nulității unui act de procedură nu atrage nulitatea actului subsecvent, dacă acesta este independent față de actul anterior, care a fost declarat nul; <i>Spre exemplu:</i> nulitatea raportului de expertiză nu atrage nulitatea depozițiilor martorilor, însă, dacă hotărârea s-a întemeiat pe mijlocul de probă anulat, atunci sancțiunea nulității se va răsfrânge și asupra ei. • în anumite situații, nulitatea unui act de procedură poate antrena și nulitatea unor acte anterioare;

De exemplu: nulitatea hotărârii decurgând din faptul că a fost pronunțată de alți judecători decât cei care au participat la dezbaterile în fond a pricinii se răsfrânge și asupra dezbaterilor, deși acestea s-au desfășurat cu respectarea cerințelor legale, iar neregularitatea procedurală a intervenit numai cu prilejul deliberării și pronunțării.

– sancțiunea nulității se răsfrânge, cel mai adesea, asupra întregului act de procedură, însă, în cazul hotărârilor judecătorești, pot exista și *nulități parțiale* (anularea sau, după caz, casarea parțială);

– nulitatea unui act de procedură nu împiedică faptul ca acesta să producă alte efecte juridice decât cele care decurg din natura lui proprie [art. 179 alin. (4) C.proc.civ.];

Exemple:

- o cerere de chemare în judecată anulată poate fi folosită ca o mărturisire extrajudiciară ori poate servi ca un început de dovadă scrisă;
- un înscris autentic declarat nul pentru vicii de formă păstrează puterea dovăditoare a unui înscris sub semnătură privată sau, după caz, constituie început de dovadă scrisă;
- nulitatea pentru necompetență nu aduce, de regulă, atingere probelor administrate în instanța necompetentă etc.

– nulitatea, indiferent de natura ei, nu mai produce niciun efect după rămânerea definitivă a hotărârii, cu excepția cazurilor ce constituie motive pentru care pot fi exercitate, în condițiile prevăzute de lege, căile extraordinare de atac de retractare, adică revizuirea și contestația în anulare.

FIȘA NR. 7

CITAREA ȘI COMUNICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ

I. Reguli generale

Principii cu privire la citarea părților în procesul civil	– părțile nu sunt obligate să se înfățișeze, însă este necesar ca toate părțile din proces să fi fost legal citate; – citarea părților are ca scop încunoștințarea lor despre existența procesului, despre locul și data ședinței de judecată; – în procesul civil, regula este citarea părților; – în cazurile expres prevăzute de lege, judecata are loc fără citarea părților sau citarea părților este lăsată la aprecierea instanței. <i>Exemple:</i> ▪ judecata are loc fără citarea părților în situația rezolvării conflictelor de competență, a contestației privind tergiversarea procesului, a plângerii împotriva modului de soluționare a contestației privind tergiversarea procesului, a cererii de încuviințare a executării silite etc.; ▪ citarea părților este lăsată la aprecierea instanței în cazul asigurării dovezilor, al procedurii necontencioase judiciare, al ordonanței președințiale, al cererilor de valoare redusă etc.
Termenul în cunoștință	– încunoștințarea despre existența procesului, despre locul și data ședinței de judecată se poate realiza și prin luarea termenului în cunoștință de către parte, în condițiile expres prevăzute de lege; – cazurile în care <i>partea este considerată a avea termen în cunoștință</i> [art. 229 alin. (1) C.proc.civ.]: 1. partea care a depus cererea de chemare în judecată personal sau prin mandatar și a luat termenul în cunoștință nu va fi citată în tot cursul judecării la acea instanță, considerându-se că ea cunoaște termenele de judecată ulterioare; • dată fiind procedura ce precede fixarea primului termen de judecată, procedură reglementată de art. 201 C.proc.civ., față de reglementarea anterioară, a fost restrâns domeniul de aplicare al acestui caz de luare a termenului în cunoștință, ca regulă, reclamantul nemaiputând primi în cunoștință primul termen de judecată; Pot exista și situații în care reclamantul să ia în cunoștință primul termen de judecată; <i>de exemplu</i>, procedura ordonanței de plată, în care nu se aplică art. 201 C.proc.civ. • art. 229 alin. (1) C.proc.civ. ar putea deveni aplicabil și în situația în care cererea este depusă între termene, de orice parte și acesteia îi este comunicat următorul termen de judecată;

Spre exemplu, reclamantul depune o cerere de modificare a cererii de chemare în judecată înainte de primul termen de judecată deja fixat, ocazie cu care i se comunică primul termen.

2. *partea care a fost prezentă la un termen de judecată, personal sau printr-un reprezentant legal ori convențional, chiar neîmputernicit cu dreptul de a cunoaște termenul*, nu va fi citată în tot cursul judecării la acea instanță, considerându-se că ea cunoaște termenele de judecată ulterioare;

3. *partea căreia, personal ori prin reprezentant legal sau convențional ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței, i s-a înmănat citația pentru un termen de judecată*, este considerată a cunoaște și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată;

Înmânarea citației trebuie să se fi făcut părții, personal ori prin reprezentant legal sau convențional ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței și, în toate situațiile, să fi fost semnată dovada de înmânare a citației.

În vederea respectării dreptului la apărare și a principiului contradictorialității, în acest caz, citația va cuprinde mențiunea că, prin înmânarea citației în acest mod, pentru un termen de judecată, cel citat este considerat că are în cunoștință și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată [art. 157 alin. (1) lit. i) C.proc.civ.].

Dacă destinatarul, reprezentantul acestuia ori funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței refuză să primească citația, nu se mai poate considera că partea este prezumată a cunoaște termenele de judecată ulterioare.

De asemenea, atunci când dovada de înmânare este semnată de persoanele arătate la art. 162 alin. (1) teza a II-a și la art. 163 alin. (6) și (7) C.proc.civ. (administratorul clădirii, paznicul sau agentul de pază, persoanele majore din familie sau cu care destinatarul citației locuiește), nu se produce efectul prezumat de art. 229 C.proc.civ., ci doar se va considera că procedura de citare este legal îndeplinită la termenul pentru care a fost emisă citația. Pentru termenul următor, partea va fi citată din nou, afară de cazul în care a dobândit termen în cunoștință printr-una dintre modalitățile prevăzute de lege.

– cazurile în care *instituția termenului în cunoștință nu se aplică*:

1. *ipotezele reglementate de art. 229 alin. (2)-(4) C.proc.civ.*:

- în cazul reluării judecării, după ce a fost suspendată;
- în cazul când procesul se repune pe rol;
- în cazul în care partea este chemată la interogatoriu, cu excepția ipotezei în care aceasta a fost prezentă la încuviințarea interogatoriului, când s-a stabilit și termenul pentru luarea lui;

Având în vedere finalitatea citării părții chemate la interogatoriu cu această mențiune, excepția menționată de la regula citării este de strictă interpretare și urmează a se aplica numai în cazul în care partea a fost prezentă personal la termenul la care proba respectivă a fost încuviințată, iar în aceeași ședință s-a stabilit și termenul ulterior pentru luarea interogatoriului.

- în cazul în care, pentru motive temeinice, instanța a dispus ca partea să fie citată la fiecare termen;

- în cazul în care instanța de apel sau de recurs fixează termen pentru rejudecarea fondului procesului după anularea hotărârii primei instanțe sau după casarea cu reținere;

- în cazul militarilor încazarmați și al deținuților;

În toate aceste situații de mai sus, cei în cauză vor trebui citați pentru termenul la care va avea loc reluarea judecății, repunerea procesului pe rol, luarea interogatoriului, rejudecarea fondului după anularea, respectiv casarea cu reținere spre rejudecare de către instanța de control, iar, în cazul în care instanța a decis în acest sens, partea va fi citată la fiecare termen de judecată. De asemenea, militarii încazarmați și deținuții trebuie citați pentru toate termenele de judecată.

2. cazul prevăzut de art. 304 alin. (2) C.proc.civ. – atunci când una dintre părți se înscrie în fals cu privire la un înscris depus la dosar, iar partea adversă nu este prezentă la termenul de judecată respectiv, caz în care instanța trebuie să acorde un termen și să dispună înfățișarea părților în persoană, ceea ce implică citarea părții lipsă cu mențiunea că partea adversă s-a înscris în fals.

Preschimbarea termenului de judecată

– termenul de judecată nu poate fi preschimbat decât pentru motive temeinice, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți (art. 230 teza I C.proc.civ.);

– cu respectarea condițiilor prevăzute de lege, preschimbarea poate interveni pentru orice termen de judecată, deoarece legea nu face distincție după cum este vorba de primul termen de judecată sau de cele stabilite în cursul judecății și nici după cum pentru termenul de judecată au fost sau nu trimise citațiile ori acesta a fost sau nu dat în cunoștința părților;

– cererea de preschimbare, respectiv preschimbarea din oficiu se soluționează sau, după caz, se dispune de completul de judecată investit cu judecarea cauzei;

– instanța hotărăște în camera de consiliu, fără citarea părților (art. 230 teza a II-a C.proc.civ.);

– în cazul în care admite cererea de preschimbare, instanța dispune citarea de îndată a părților pentru noul termen de judecată stabilit (art. 230 teza a III-a C.proc.civ.);

- în acest caz sunt aplicabile și dispozițiile art. 241 alin. (3) C.proc.civ.; astfel, instanța poate proceda la înștiințarea părților cu privire la noul termen fixat și telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii înștiințării, dacă părțile au indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop; dacă încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia.

De reținut că aceste modalități de înștiințare a părților cu privire la noul termen fixat nu înlocuiesc citarea. Ele sunt complementare citării și comunicării realizate în condiții procedurale, iar nu substitutive acestora.

II. Citația

Noțiune și formă	– reprezintă actul de procedură prin care se realizează citarea părților și a altor participanți la procesul civil; – se emite în formă scrisă și trebuie să cuprindă mențiunile expres prevăzute de lege; – este compusă din două părți: 1. <i>citația propriu-zisă</i>; 2. <i>dovada de înmânare (procesul-verbal) a citației</i>.
A. Citația (propriu-zisă)	
Cuprins	– mențiunile prevăzute de art. 157 alin. (1) lit. a)-k) C.proc.civ.: • denumirea instanței, sediul ei și, când este cazul, alt loc decât sediul instanței unde urmează să se desfășoare judecarea procesului; • data emiterii citației; • numărul dosarului; • anul, luna, ziua și ora înfățișării; • numele de familie și prenumele sau denumirea, după caz, ale/a celui citat, precum și locul unde se citează; • calitatea celui citat; • numele de familie și prenumele sau denumirea, după caz, ale/a părții potrivnice și obiectul cererii; • indicarea, dacă este cazul, a taxei judiciare de timbru datorate de cel citat; • mențiunea că, prin înmânarea citației, sub semnătură de primire, personal ori prin reprezentant legal sau convențional ori prin funcționarul sau persoana însărcinată cu primirea corespondenței pentru un termen de judecată, cel citat este considerat că are în cunoștință și termenele de judecată ulterioare aceluia pentru care citația i-a fost înmănată; • alte mențiuni prevăzute de lege sau stabilite de instanță; • ștampila instanței și semnătura grefierului; – în citație se mai menționează, când este cazul, următoarele [art. 157 alin. (2) C.proc.civ.]: • orice date necesare pentru stabilirea adresei celui citat, atunci când este cazul; • dacă citarea se face cu chemarea la interogatoriu; • dacă cel citat este obligat să prezinte anumite înscrisuri ori dacă i se comunică, odată cu citația, alte acte de procedură; • în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie, în citație se va menționa obligația pârâtului de a-și pregăti apărarea pentru primul termen de judecată, propunând probe de care înțelege să se folosească, sub sancțiunea prevăzută de lege (în speță, decăderea din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții relative), sancțiune care va fi indicată expres.
Sancțiunea nerespectării cerințelor privind cuprinsul	– sunt prevăzute sub <i>sancțiunea nulității</i> mențiunile de la art. 157 alin. (1) lit. a), c), d), e) și k) C.proc.civ. [art. 157 alin. (3) C.proc.civ.], respectiv cele referitoare la: • denumirea instanței, sediul acesteia și, când este cazul, alt loc decât sediul instanței unde urmează să se desfășoare judecarea procesului; • numărul dosarului;

citației	• anul, luna, ziua și ora de înfățișare; • numele de familie și prenumele sau denumirea celui citat și locul unde acesta se citează; • ștampila instanței și semnătura grefierului; – în cazul lipsei uneia dintre aceste mențiuni, vătămarea este prezumată, conform art. 175 alin. (2) C.proc.civ.; – lipsa uneia dintre celelalte mențiuni ar putea atrage nulitatea procedurii de citare, însă numai dacă partea face dovada că a suferit o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel.
B. Dovada de înmânare a citației. Procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare	
Cuprins	– dovada de înmânare a citației sau, după caz, procesul-verbal pe care îl încheie agentul procedural (care se restituie instanței de către agentul procedural) trebuie să cuprindă următoarele mențiuni [art. 164 alin. (1) lit. a)-f) C.proc.civ.]: • anul, luna, ziua și ora când dovada a fost luată sau procesul-verbal a fost întocmit; • numele de familie, prenumele și funcția agentului, precum și, dacă este cazul, ale funcționarului de la primărie; • numele de familie și prenumele sau denumirea, după caz, și domiciliul ori sediul destinatarului, cu arătarea numărului etajului, apartamentului sau camerei, dacă cel citat locuiește într-o clădire cu mai multe etaje ori apartamente sau în hotel, precum și dacă actul de procedură a fost înmănat la locuința sa, depus în cutia poștală ori afișat pe ușa locuinței; dacă actul de procedură a fost înmănat în alt loc, se va face mențiune despre aceasta; • numele de familie, prenumele și calitatea celui căruia i s-a făcut înmânarea, în cazul în care actul de procedură a fost înmănat altei persoane decât destinatarului; • denumirea instanței de la care emană citația ori alt act de procedură și numărul dosarului; • semnătura celui care a primit citația sau alt act de procedură, precum și semnătura agentului sau, după caz, a funcționarului de la primărie care o certifică, iar în cazul în care se întocmește proces-verbal, semnătura agentului, respectiv a funcționarului primăriei; – procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare va cuprinde, de asemenea, și arătarea motivelor pentru care a fost întocmit [art. 164 alin. (2) C.proc.civ.]; – procesul-verbal face dovada, în privința celor constatate personal de agentul care l-a întocmit, până la declararea falsului, fiind deci necesară înscrierea în fals pentru combaterea mențiunilor privitoare la aceste fapte [art. 164 alin. (4) C.proc.civ.].
Sanțiunea nerespectării cerințelor privind cuprinsul dovezii de înmânare sau, după caz, al	– sunt prevăzute sub sanțiunea <i>nulității</i> mențiunile de la art. 164 alin. (1) lit. a), c), d), e) și f) C.proc.civ. [art. 164 alin. (3) C.proc.civ.], respectiv cele referitoare la: • anul, luna, ziua și ora când dovada a fost luată sau a fost încheiat procesul-verbal; • numele de familie, prenumele sau denumirea și domiciliul ori sediul destinatarului; • numele de familie, prenumele și calitatea celui căruia i s-a făcut înmânarea, în cazul în care actul de procedură a fost înmănat altei persoane decât destinatarului; • indicarea instanței de la care emană citația sau alt act de procedură și numărul dosarului;

procesul-verbal de îndeplinire a procedurii de citare	• semnătura celui care a primit citația sau alt act de procedură, precum și semnătura agentului sau, după caz, a funcționarului de la primărie care o certifică, iar în cazul în care se întocmește proces-verbal, semnătura agentului, respectiv a funcționarului primăriei; – în cazul lipsei uneia dintre aceste mențiuni, vătămarea nu mai trebuie dovedită de partea respectivă, fiind prezumată, conform art. 175 alin. (2) C.proc.civ.; – lipsa uneia dintre celelalte mențiuni ar putea atrage nulitatea procedurii de citare, însă numai dacă partea face dovada că a suferit o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel.
---	---

III. Persoanele care urmează a fi citate și locul citării

Cine se citează	– părțile, inclusiv terții intervenienți; – martorii, experții, traducătorii, interpreții și, dacă este cazul, alți participanți la procesul civil (art. 173 C.proc.civ.).
A. Regulile de determinare a locului de citare, stabilite de art. 155 și art. 156 C.proc.civ.	
Persoanele juridice de drept public	– statul se citează prin Ministerul Finanțelor Publice sau alte organe anume desemnate în acest scop de lege, la sediul acestora; – unitățile administrativ-teritoriale și celelalte persoane juridice de drept public se citează prin cei însărcinați să le reprezinte în justiție, la sediul acestora.
Persoanele juridice de drept privat	– se citează prin reprezentanții lor, la sediul principal sau, atunci când este cazul, la sediul dezmembrământului lor; – când citarea se face la sediul sucursalei sau al reprezentanței, persoana juridică se citează tot prin reprezentantul ei legal, iar nu prin directorul sucursalei ori al reprezentanței, facilitatea vizând numai locul unde se poate face citarea.
Entitățile fără personalitate juridică	– asociațiile, societățile și alte entități fără personalitate juridică constituite potrivit legii se citează prin reprezentantul desemnat, la sediul sau domiciliul acestuia.
Cei supuși procedurii insolvenței și creditorii acestora	– cei supuși procedurii insolvenței, precum și creditorii acestora se citează la domiciliul sau, după caz, la sediul acestora; – după deschiderea procedurii, citarea va fi efectuată potrivit legii speciale (Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență); • după deschiderea procedurii, adunarea generală a acționarilor/asociaților/membriilor debitorului va desemna, pe cheltuiala acestora, administratorul special (art. 52 din Legea nr. 85/2014); <i>Administrator special</i> – persoana fizică sau juridică desemnată de adunarea generală a acționarilor/asociaților/membrilor debitorului, împuternicită să le reprezinte interesele în procedură și, atunci când debitorului i se permite să își administreze activitatea, să efectueze, în numele și pe contul acestuia, actele de administrare necesare (art. 5 pct. 4 din Legea nr. 85/2014). • după ridicarea dreptului de administrare, debitorul este reprezentat de administratorul judiciar/lichidatorul judiciar, care îi conduce și activitatea de afaceri, iar mandatul administratorului special va fi redus la a reprezenta interesele acționarilor/asociaților/membrilor [art. 56 alin. (2) din Legea nr. 85/2014];

	• prin sentința de deschidere a procedurii generale, judecătorul-sindic desemnează un administrator judiciar provizoriu, iar în cazul deschiderii procedurii simplificate desemnează un lichidator judiciar provizoriu (art. 73 din Legea nr. 85/2014); • în litigiile care au fost promovate în temeiul dreptului comun, după deschiderea procedurii insolvenței citarea debitorului se va face la sediul acestuia și la sediul administratorului judiciar/lichidatorului judiciar [art. 41 alin. (5) din Legea nr. 85/2014].
Persoanele fizice	Regula – persoanele fizice se citează la domiciliul lor; – în cazul în care nu locuiesc la domiciliu, citarea se va face la reședința cunoscută ori la locul ales de ele; – în lipsa acestora, citarea se face la locul cunoscut unde își desfășoară permanent activitatea curentă. Situații speciale – incapabilii sau cei cu capacitate de exercițiu restrânsă se citează prin reprezentanții sau ocrotitorii lor legali, la domiciliul ori sediul acestora, după caz; în caz de numire a unui curator special, potrivit art. 58 C.proc.civ., citarea se va face prin acest curator, la sediul său profesional; – bolnavii internați în unități sanitare se citează la administrația acestora; – militarii încazarmați sunt citați la unitatea din care fac parte, prin comandamentul acesteia; – cei care fac parte din echipajul unei nave maritime sau fluviale, alta decât militară, dacă nu au domiciliul cunoscut, se citează la căpitania portului unde este înregistrată nava; – deținuții sunt citați la administrația locului de deținere; – persoanele aflate în străinătate se citează după cum urmează: • personalul misiunilor diplomatice, al oficiilor consulare și cetățenii români trimiși să lucreze în cadrul personalului organizațiilor internaționale, precum și membrii de familie care locuiesc cu ei, cât timp se află în străinătate, se citează prin Ministerul Afacerilor Externe; • alți cetățeni români, aflați în străinătate în interes de serviciu, inclusiv membrii familiilor care îi însoțesc, sunt citați prin organele centrale care i-au trimis sau în subordinea cărora se află unitatea care i-a trimis în străinătate; • persoanele care se află în străinătate, altele decât cele prevăzute la art. 155 pct. 12 C.proc.civ., adică persoanele care nu au fost trimise în misiune în străinătate în interes de serviciu, dacă au domiciliul sau reședința cunoscută, se citează printr-o citație scrisă, trimisă cu scrisoare recomandată cu conținut declarat și confirmare de primire, recipisa de predare a scrisorii la poșta română, în cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă a îndeplinirii procedurii, dacă prin tratate sau convenții internaționale la care este parte România ori prin acte normative speciale nu se prevede altfel; În această ultimă ipoteză, în ceea ce privește comunicarea citațiilor persoanelor aflate în străinătate, trebuie făcută distincția între: <i>a) comunicarea către persoane rezidente ale altor state membre ale Uniunii Europene, care se va face potrivit regulilor stabilite prin Regulamentul (CE) nr. 1393/2007</i>

	al Parlamentului European și al Consiliului din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială („notificarea sau comunicarea actelor”) și abrogarea Regulamentului (CE) nr. 1348/2000 al Consiliului; <i>b) comunicarea către persoane rezidente ale unor state terțe</i>, care se va face fie în condițiile Convenției privind notificarea și comunicarea în străinătate a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială, adoptată la Haga la 15 noiembrie 1965 (la care România a aderat prin Legea nr. 124/2003), către statele semnatare ale acestei convenții, fie în condițiile convențiilor/tratatelor bilaterale încheiate de România, în statele care nu sunt parte la Convenția de la Haga din 1965, fie, în absența unui instrument juridic bilateral sau multilateral în domeniul asistenței judiciare în materie civilă și comercială (la care România și un alt stat să fie părți), în baza curtoaziei internaționale, sub rezerva reciprocității. • persoanele care se află în străinătate, citate potrivit art. 155 alin. (1) pct. 12 și 13 C.proc.civ. pentru primul termen de judecată, vor fi înștiințate prin citație că au obligația de a-și alege un domiciliu în România unde urmează să li se facă toate comunicările privind procesul; în cazul în care acestea nu se conformează, comunicările li se vor face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poșta română a scrisorii, în cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii (art. 156 C.proc.civ.); • în toate cazurile, dacă cei aflați în străinătate (indiferent de modul în care au fost trimiși în străinătate) au mandatar cunoscut în țară, va fi citat numai acesta din urmă; – moștenitorii, până la intervenirea lor în proces, se vor cita printr-un curator special numit de instanță, la domiciliul acestuia; • această ipoteză are în vedere situația în care una dintre părți decedează în timpul procesului, iar judecata cauzei nu se suspendă de drept, întrucât o parte interesată a solicitat acordarea unui termen pentru introducerea în cauză a moștenitorilor, potrivit art. 412 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.; – persoanele cu domiciliul necunoscut și cu reședința necunoscută, inclusiv cei aflați în străinătate, vor fi citați prin publicitate, potrivit art. 167 C.proc.civ.
B. Alegerea de domiciliu în vederea citării și comunicării actelor de procedură și citarea la căsuța poștală	
Condiții	– partea poate alege ca actele de procedură (inclusiv citația) să îi fie comunicate la un domiciliu sau sediu ales sau la căsuța poștală; – în caz de alegere de domiciliu sau de sediu în vederea citării și comunicării actelor de procedură, partea trebuie să indice în mod expres și numele persoanei (fizice sau juridice) însărcinate cu primirea actelor de procedură; – dacă partea nu arată și persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură, atunci acestea se vor comunica la locul stabilit potrivit regulilor generale prevăzute de art. 155 și art. 156 C.proc.civ. (art. 158 C.proc.civ.).
C. Schimbarea locului citării în cursul procesului	
Obligațiile părții care, în cursul	– partea care, în cursul procesului, își schimbă locul unde a fost citată are următoarele obligații, care sunt cumulative [art. 172 C.proc.civ.]: • să încunoștințe instanța, indicând locul unde va fi citată la termenele următoare;

procesului, își schimbă locul citării	• să încunoștințeze și partea adversă prin scrisoare recomandată; • să depună la dosar cererea prin care înștiințează instanța, însoțită de recipisa de predare a scrisorii recomandate trimise părții adverse; – aceste obligații subzistă numai pentru aceeași instanță, nu pentru tot parcursul judecății; • astfel, în măsura în care schimbarea locului citării a intervenit după pronunțarea hotărârii, dispozițiile art. 172 C.proc.civ. nu își mai găsesc aplicare; • dacă se exercită o cale de atac de reformare, partea respectivă (intimat în calea de atac) nu trebuie să mai anunțe schimbarea de domiciliu pentru a fi citată la noul ei domiciliu, iar nu la domiciliul trecut în dosar; această soluție se aplică cu atât mai mult în cazul în care a intervenit o hotărâre care nu mai este susceptibilă de exercitarea unei căi de atac de reformare;
Sanctiunea neîndeplinirii acestor obligații	– sanctiunea neîndeplinirii acestor obligații este aceea că procedura de citare pentru aceeași instanță este considerată ca valabil îndeplinită la vechiul loc de citare și partea nu va putea invoca nulitatea procedurii de citare astfel îndeplinite; – dispozițiile art. 172 C.proc.civ. sunt aplicabile, pentru identitate de rațiune, și în cazul comunicării celorlalte acte de procedură, inclusiv a hotărârilor judecătorești; • prin urmare, dacă pe parcursul procesului, înainte de pronunțarea hotărârii, partea își schimbă domiciliul și nu încunoștințează despre aceasta instanța, precum și partea adversă, comunicarea hotărârii la adresa anterioară va fi una legală, chiar dacă dovada se va returna la dosar cu mențiunea „destinatar mutat”, iar de la momentul unei astfel de comunicări va curge termenul de apel/recurs.
D. Citarea prin publicitate	
Condițiile în care se dispune citarea prin publicitate. Sanctiunea citării prin publicitate cu rea-credință	1. se poate face atunci când persoanelor care urmează a fi citate, inclusiv celor aflați în străinătate, nu li cunoaște domiciliul și nici reședința; 2. se poate dispune la cererea reclamantului, cu condiția ca acesta să arate, motivat, că, deși a făcut tot ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul pârâtului sau un alt loc unde acesta ar putea fi citat potrivit legii [art. 167 alin. (1) C.proc.civ.]; • reclamantul trebuie să învedereze împrejurări concrete din care să rezulte imposibilitatea de a afla domiciliul părții adverse; • dacă pârâtul, citat prin publicitate, se înfățișează și dovedește că a fost citat prin publicitate cu rea-credință, toate actele de procedură ce au urmat încuviințării acestei citări vor fi anulate, iar reclamantul care a cerut o asemenea citare va fi condamnat la plata unei amenzi judiciare și a unei despăgubiri către partea vătămată, conform art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. c) [la care art. 167 alin. (5) C.proc.civ. trimite expres] și art. 189 C.proc.civ.
Cine poate fi citat prin publicitate	– doar pârâtul poate fi citat prin publicitate; – în cazul reclamantului nu se poate dispune citarea prin publicitate, pentru următoarele argumente: • art. 167 C.proc.civ. se referă expres numai la pârât ca beneficiar al comunicării realizate prin publicitate; • nu este de conceput o situație în care s-ar impune citarea reclamantului prin publicitate, deoarece acesta este obligat să indice, în cuprinsul cererii de chemare în judecată, domiciliul, reședința sau sediul său [art. 194 lit. a) C.proc.civ.];

	• dacă reclamantul își schimbă locul citării pe parcursul judecății, fără a înștiința instanța și partea adversă, devine incident art. 172 C.proc.civ. (text care stabilește sancțiunea aplicabilă în situația schimbării locului citării, respectiv considerarea procedurii de citare la vechiul loc de citare ca legal îndeplinită); • dacă ar fi vorba de situația în care imposibilitatea de comunicare a actelor de procedură îl privește chiar pe reclamant (cum ar fi cazul demolării sau al faptului că imobilul a devenit de nelocuit), nu este aplicabil art. 166 C.proc.civ., ci tot art. 172 C.proc.civ., care nu distinge după cum schimbarea locului citării este fortuită sau voluntară, ceea ce înseamnă că, în cazul în care reclamantul nu se conformează obligației de a aduce la cunoștința instanței și a părții adverse noul loc unde ar urma să fie citat, restituirea citației la dosar nu va împiedica asupra considerării procedurii de citare ca legal îndeplinită; – citarea prin publicitate se poate dispune doar în cazul persoanelor fizice, nu și în cel al persoanelor juridice; • cu toate acestea, atunci când comunicarea actelor de procedură nu se poate face, deoarece imobilul a fost demolat, a devenit nelocuibil sau din alte motive asemănătoare, se poate apela la procedura citării prin publicitate și în cazul pârâtului persoană juridică, întrucât dispozițiile art. 166 C.proc.civ. nu fac nicio distincție în acest sens, iar în situațiile respective nu este posibilă, în mod obiectiv, aplicarea altei soluții în cazul persoanelor juridice, dacă acestea nu au înregistrat schimbarea sediului în registrele publice corespunzătoare.
Modalitățile de realizare a publicității citației	– citația se afișează în mod obligatoriu la ușa instanței, pe portalul internet al instanței de judecată competente și la ultimul domiciliu cunoscut al celui citat, aceste modalități de afișare a citației fiind cumulative; • afișarea la ușa instanței se face de către grefier, care încheie un proces-verbal, potrivit art. 164 C.proc.civ., ce se va depune la dosar (art. 168 C.proc.civ.); – în cazurile în care apreciază că este necesar, instanța va dispune și publicarea citației în Monitorul Oficial al României sau într-un ziar central de largă răspândire [art. 167 alin. (2) C.proc.civ.], această modalitate de publicare a citației fiind facultativă și suplimentară față de modalitățile de afișare a citației obligatorii prevăzute de lege.
Curatorul persoanei citate prin publicitate	– odată cu încuviințarea citării prin publicitate, instanța va numi un curator dintre avocații anume desemnați în acest scop de barou pentru fiecare instanță judecătorească, care va fi citat la dezbateri pentru reprezentarea intereselor pârâtului [art. 167 alin. (3) C.proc.civ.].
Data îndeplinirii procedurii de citare	– în cazul citării prin publicitate, procedura se socotește îndeplinită în a 15-a zi de la publicarea citației [art. 167 alin. (4) C.proc.civ.]; – termenul trebuie avut în vedere pentru toate publicațiile pe care le prevede legea pentru realizarea citării prin publicitate; – fiind un termen procedural stabilit pe zile, acesta se calculează pe zile libere, conform prevederilor art. 181 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.

IV. Organele competente și modalitățile de comunicare

Comunicarea făcută de instanță	– comunicarea citațiilor și a tuturor actelor de procedură pentru care legea prevede comunicarea se va face, din oficiu, de către instanță; – în cazul comunicării făcute de către instanță, modalitățile de comunicare sunt următoarele: <i>prin agenții procedurale</i> ai instanței sau prin orice alt salariat al acesteia ori prin agenți ori salariați ai altor instanțe, în ale căror circumscripții se află cel căruia i se comunică actul; - comunicarea citației și a celorlalte acte de procedură se face în plic închis, la care se alătură dovada de înmănare/procesul-verbal și înștiințarea prevăzute la art. 163 C.proc.civ.; plicul va purta mențiunea „PENTRU JUSTIȚIE. A SE ÎNMÂNĂ CU PRIORITATE”; - instanța solicitată, când i se cere să îndeplinească procedura de comunicare pentru altă instanță, este obligată să ia de îndată măsurile necesare, potrivit legii, și să trimită instanței solicitante dovezile de îndeplinire a procedurii [art. 154 alin. (1)-(3) C.proc.civ.]; <i>prin poștă</i>, în cazul în care comunicarea prin agent procedural nu este posibilă; - comunicarea se face cu scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, în plic închis, la care se atașează dovada de primire/procesul-verbal și înștiințarea prevăzute la art. 163 C.proc.civ. [art. 154 alin. (4) C.proc.civ.]; <i>prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace ce asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia</i>, de grefa instanței, atunci când comunicarea prin agenții procedurale sau prin alți salariați ai instanței nu este posibilă, iar partea a indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop; - comunicarea actelor de procedură va fi însoțită de semnătura electronică extinsă a instanței care va înlocui ștampila instanței și semnătura grefierului de ședință din mențiunile obligatorii ale citației; fiecare instanță va avea o singură semnătură electronică extinsă pentru citații și acte de procedură [art. 154 alin. (6) C.proc.civ.]; - în această modalitate de comunicare a citației, procedura se socotește îndeplinită la momentul la care au primit mesaj din partea sistemului folosit că au ajuns la destinatar potrivit datelor furnizate de acesta [art. 154 alin. (6¹) C.proc.civ.]; - mesajul de comunicare către destinatar primit de la sistem constituie dovada de comunicare. Acesta se va lista și se va atașa la dosarul cauzei [art. 163 alin. (11¹) C.proc.civ.].
Comunicarea făcută de părți	– la cererea părții interesate, instanța poate să încuviințeze acesteia să procedeze la comunicarea citației, pe cheltuiala proprie [art. 154 alin. (5) C.proc.civ.]: <i>fie prin executori judecătorești;</i> <i>fie prin curierat rapid;</i> – comunicarea citației și a altor acte de procedură făcută de părți reprezintă o alternativă la comunicarea oficială făcută de instanță, astfel încât, dacă partea solicită să i se încuviințeze comunicarea fără mijlocirea instanței, aceasta nu va mai proceda și la comunicarea din oficiu;

- în lipsa unei cereri exprese în acest sens, instanța nu poate obliga părțile să procedeze la asemenea modalități de comunicare a citației și a celorlalte acte de procedură;
- comunicarea poate fi făcută de părți atât cu privire la citație, cât și cu privire la orice act de procedură supus comunicării, potrivit legii, inclusiv hotărârea judecătorească;
- comunicarea se face pe cheltuiala proprie a părții;
 - aceste cheltuieli, care sunt avansate de parte, reprezintă „cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a procesului” în sensul art. 451 alin. (1) C.proc.civ., astfel încât, în cazul în care partea care le-a efectuat câștigă procesul, va avea dreptul la recuperarea lor de la partea care cade în pretenții;
- comunicarea actelor de procedură făcută de părți *prin executor judecătoresc*:
 - competența aparține oricărui executor judecătoresc care își desfășoară activitatea în circumscripția curții de apel în raza căreia se află domiciliul sau, după caz, sediul persoanei căreia urmează să i se facă comunicarea;
 - comunicarea citației și a altor acte de procedură se va face de executorul judecătoresc cu respectarea formalităților procedurale prevăzute la art. 153 și urm. C.proc.civ.;
 - dacă s-a optat pentru comunicarea prin executor judecătoresc, comunicarea se va putea face „în mod nemijlocit”; ca atare, executorul nu poate apela la serviciile poștei sau la servicii de curierat rapid, ci trebuie să se deplaseze personal la locul comunicării;
 - citația sau actul de procedură ce urmează a se comunica se va înmâna de grefa instanței părții, iar aceasta le va transmite executorului judecătoresc;
- comunicarea actelor de procedură făcută de părți *prin curierat rapid*:
 - în acest caz sunt aplicabile în mod corespunzător dispozițiile art. 154 alin. (4) C.proc.civ.;
 - astfel, comunicarea se va face prin scrisoare recomandată, cu confirmare de primire, în plic închis, la care se atașează dovada de primire/procesul-verbal și înștiințarea prevăzute la art. 163 C.proc.civ.;
 - citația sau actul de procedură ce urmează a se comunica se va înmâna de grefa instanței părții, iar aceasta le va transmite serviciului de curierat rapid.

**Comunicarea
directă între
părți**

- se face pentru cereri, întâmpinări ori alte asemenea acte, adică acte de procedură care emană și se află în posesia părților [art. 169 C.proc.civ.];
- prin această procedură nu se pot comunica citațiile, hotărârea judecătorească sau alte acte procedurale care emană de la instanța de judecată;
- pentru a se putea proceda la comunicarea directă între părți a actelor de procedură este necesar ca ambele părți să aibă avocat sau consilier juridic;
- cel care primește cererea va atesta primirea pe însuși exemplarul care urmează a fi depus la instanță sau, după caz, prin orice alte mijloace care asigură îndeplinirea acestei proceduri;
- această modalitate de comunicare poate avea loc numai după sesizarea instanței.

V. Înmânarea citației și a altor acte de procedură

Termenul de înmânare a citației	– ca regulă, citația și celelalte acte de procedură trebuie înmânate părții <i>cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată</i>; • termenul este regresiv, adică se calculează înapoi, începând de la data termenului de judecată; • modul de calcul se face <i>pe zile libere</i>; – în cazuri urgente sau atunci când legea prevede în mod expres, judecătorul poate dispune scurtarea termenului de înmânare a citației ori a actului de procedură, despre aceasta făcându-se mențiune în citație sau în actul de procedură; – termenul de înmânare a citației este același, indiferent că citația a fost emisă pentru primul termen de judecată sau pentru termenele de judecată următoare; – sancțiunea nerespectării termenului de înmânare a citației sau a celorlalte acte de procedură este nulitatea procedurii de citare/comunicare (art. 159 C.proc.civ.).
Zilele în care se face comunicarea	– când comunicarea actelor de procedură se face, din oficiu, de către instanță, prin agenți procedurali, ei nu vor putea instrumenta decât în zilele lucrătoare, între orele 7,00-20,00, iar în cazuri urgente, și în zilele nelucrătoare sau de sărbători legale, dar numai cu încuviințarea președintelui instanței [art. 171 C.proc.civ.]; – pentru identitate de rațiune, art. 171 C.proc.civ. își găsește aplicarea și în cazul comunicării făcute de grefa instanței prin telefax, poștă electronică sau prin alte asemenea mijloace; – limitarea comunicării actelor de procedură la zilele lucrătoare, între orele 7,00-20,00, nu se aplică la comunicările efectuate de parte, pe cheltuiala sa, nemijlocit prin executorii judecătorești sau prin curierat rapid și nici la comunicările directe între părți, efectuate în condițiile art. 169 C.proc.civ.
Locul unde se face înmânarea citației și a altor acte de procedură	Pentru persoanele fizice Reguli generale – înmânarea se face la domiciliul celui citat; • în cazul în care cel citat nu locuiește la domiciliu, înmânarea se face la reședința sa cunoscută ori la locul ales de el; • în lipsa unei reședințe cunoscute sau a unui loc ales pentru comunicare, înmânarea se face la locul cunoscut unde cel citat își desfășoară permanent activitatea curentă [art. 155 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.]; – înmânarea se poate face oriunde se află cel citat [art. 161 alin. (2) C.proc.civ.], dacă acesta primește citația și semnează de primire; • în cazul în care cel citat nu este de acord cu primirea citației și deci nu semnează de primire, atunci agentul procedural va trebui să facă înmânarea sau afișarea la locul citării stabilit potrivit art. 155 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.; soluția rezultă din caracterul de normă specială al dispozițiilor art. 161 alin. (2) C.proc.civ., care prevăd o excepție de la regula înmânării citației sau a altor acte de procedură la locul citării stabilit potrivit legii; – partea prezentă în instanță personal, prin avocat sau prin alt reprezentant este obligată să primească actele de procedură și orice înscris folosit în proces care i se comunică în ședință;

- dacă se refuză primirea, actele și înscrisurile se consideră comunicate prin depunerea lor la dosar, de unde, la cerere, partea le poate primi sub semnătură;
- partea are dreptul să ridice și între termene, sub semnătură, actele de procedură și înscrisurile menționate (art. 170 C.proc.civ.).

Reguli speciale

- pentru cei care se găsesc sub arme, citația se înmânează la unitatea din care fac parte;
- celor care alcătuiesc echipajul unei nave maritime sau fluviale, în lipsa unui domiciliu cunoscut, înmânarea se face la căpitania portului unde se găsește înregistrată nava;
- pentru deținuți, înmânarea se face la administrația închisorii;
- pentru bolnavii aflați în spitale, sanatorii sau alte asemenea așezăminte de asistență medicală ori socială, înmânarea se face la administrația acestora;
- în toate aceste situații prevăzute la art. 161 alin. (4)-(7) C.proc.civ., unitatea unde se află cel citat îi va înmâna de îndată acestuia citația ori, după caz, actul de procedură comunicat sub luare de dovadă, certificându-i semnătura sau arătând motivul pentru care nu s-a putut obține semnătura lui; în acest din urmă caz, se va proceda la întocmirea unui proces-verbal de constatare; dovada, respectiv procesul-verbal se vor preda agentului ori vor fi trimise direct instanței, dacă înmânarea citației nu s-a putut face de îndată [art. 162 alin. (2) C.proc.civ.].

Pentru persoanele juridice și entitățile fără personalitate juridică

- înmânarea citațiilor și a tuturor actelor de procedură se poate face funcționarului sau persoanei însărcinate cu primirea corespondenței, care va semna *dovada de primire*;
 - în lipsa acestora, înmânarea se va face administratorului clădirii;
 - în lipsa administratorului clădirii, înmânarea se face paznicului sau agentului de pază;
 - aceste persoane vor semna procesul-verbal întocmit în acest scop de către agent, după ce acesta din urmă a certificat în prealabil identitatea și calitatea semnatarului [art. 162 alin. (1) C.proc.civ.];
- înmânarea se face funcționarului sau persoanei însărcinate cu primirea corespondenței atunci când cel citat este [art. 155 alin. (1) pct. 1-5 și pct. 12 C.proc.civ.]:
 - statul;
 - unitățile administrativ-teritoriale și celelalte persoane juridice de drept public;
 - persoanele juridice de drept privat;
 - asociațiile, societățile și alte entități fără personalitate juridică constituite potrivit legii;
 - cei supuși procedurii insolvenței, precum și creditorii acestora;
 - personalul misiunilor diplomatice, al oficiilor consulare și cetățenii români trimiși să lucreze în cadrul personalului organizațiilor internaționale, precum și membrii de familie care locuiesc cu ei, cât timp se află în străinătate;
 - alți cetățeni români, aflați în străinătate în interes de serviciu, inclusiv membrii familiilor care îi însoțesc;
- înmânarea se face funcționarului sau persoanei însărcinate cu primirea corespondenței atunci când actul urmează să fie înmânat unui avocat, notar public ori executor judecătoresc [art. 162 alin. (1) C.proc.civ.].

**Cui se face
înmânarea
citației și a
celorlalte acte
de procedură**

Înmânarea făcută destinatarului

– înmânarea se face personal celui citat, care va semna dovada de înmânare, agentul procedural certificându-i identitatea și semnătura acestuia [art. 161 alin. (1) și art. 163 alin. (1) C.proc.civ.];

– dacă destinatarul primește citația, dar refuză să semneze dovada de înmânare ori, din motive întemeiate, nu o poate semna, agentul va întocmi un proces-verbal în care va arăta aceste împrejurări [art. 163 alin. (2) C.proc.civ.];

– dacă destinatarul refuză să primească citația, agentul o va depune în cutia poștală și va întocmi un proces-verbal, care va cuprinde mențiunile arătate la art. 164 C.proc.civ., acesta făcând dovada până la înscrierea în fals cu privire la faptele constatate personal de cel care l-a încheiat [art. 163 alin. (3) teza I și (5) C.proc.civ.];

– în lipsa cutiei poștale, agentul va afișa pe ușa locuinței destinatarului o înștiințare și va întocmi un proces-verbal, care va cuprinde mențiunile arătate la art. 164 C.proc.civ., acesta făcând dovada până la înscrierea în fals cu privire la faptele constatate personal de cel care l-a încheiat [art. 163 alin. (3) teza a II-a și (5) C.proc.civ.];

– înștiințarea care se afișează pe ușa locuinței destinatarului va cuprinde următoarele [art. 163 alin. (3) lit. a)-h) C.proc.civ.]:

- anul, luna, ziua și ora când depunerea sau, după caz, afișarea a fost făcută [lit. a)];
- numele de familie și prenumele celui care a făcut depunerea sau, după caz, afișarea și funcția acestuia [lit. b)];
- numele de familie, prenumele și domiciliul sau, după caz, reședința, respectiv sediul celui înștiințat [lit. c)];
- numărul dosarului în legătură cu care se face înștiințarea și denumirea instanței pe rolul căreia se află dosarul, cu indicarea sediului acesteia [lit. d)];
- arătarea actelor de procedură despre a căror comunicare este vorba [lit. e)];
- mențiunea că după o zi, dar nu mai târziu de 7 zile de la afișarea înștiințării ori, când există urgență, nu mai târziu de 3 zile, destinatarul este în drept să se prezinte la sediul instanței de judecată pentru a i se comunica citația; când domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul acestuia nu se află în localitatea unde instanța de judecată își are sediul, înștiințarea va cuprinde mențiunea că pentru a i se comunica citația destinatarul este în drept să se prezinte la sediul primăriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul [lit. f)];
- mențiunea că, în cazul în care, fără motive temeinice, destinatarul nu se prezintă pentru comunicarea citației în interiorul termenului de 7 zile sau, după caz, al termenului de 3 zile, în cazurile urgente, citația se consideră comunicată la împlinirea acestui termen [lit. g)];
- semnătura celui care a depus sau a afișat înștiințarea [lit. h)].

Mențiunile de la lit. c)-g) se completează de către grefa instanței [art. 163 alin. (4) teza I C.proc.civ.].

Înmânarea făcută altor persoane decât destinatarului

– se face doar atunci când destinatarul nu este găsit la domiciliu ori reședință sau, după caz, sediu;

— în acest caz pot exista următoarele ipoteze:

1. destinatarul lipsește, dar este găsită o altă persoană la domiciliu, reședință sau, după caz, sediu:

- înmânarea se va face unei persoane majore din familie sau, în lipsă, oricărei alte persoane majore care locuiește cu destinatarul ori care, în mod obișnuit, îi primește corespondența [art. 163 alin. (6) C.proc.civ.];
- persoana care primește citația va semna dovada de primire, agentul certificându-i identitatea și semnătura acesteia și încheind un proces-verbal cu privire la aceste împrejurări;
- dacă persoanele menționate nu voiesc sau, din motive întemeiate, nu pot să semneze dovada de primire, agentul le lasă citația și încheie un proces-verbal, în care va arăta aceste împrejurări;
- dacă persoanele respective nu voiesc să primească actul de procedură sau nu este nimeni la domiciliul celui citat, agentul va lăsa citația la cutia poștală a destinatarului, iar în lipsa cutiei poștale, va afișa pe ușa locuinței acestuia o înștiințare cu conținutul prevăzut de art. 163 alin. (3) C.proc.civ., întocmind, totodată, în ambele împrejurări, un proces-verbal;

2. destinatarul care lipsește locuiește într-un hotel ori cămin sau într-o clădire compusă din mai multe apartamente și nu este găsită nicio persoană la domiciliu, reședință sau, după caz, sediu [art. 161 alin. (3) și art. 163 alin. (7) C.proc.civ.]:

- agentul îi va comunica citația administratorului, iar, în lipsa acestuia, portarului sau celui care, în mod obișnuit, îl înlocuiește;
- persoana care primește citația va semna dovada de primire, agentul certificându-i identitatea și semnătura și încheind un proces-verbal cu privire la aceste împrejurări;
- dacă persoanele menționate nu voiesc sau, din motive întemeiate, nu pot să semneze dovada de primire, agentul le lasă citația și încheie un proces-verbal, în care va arăta aceste împrejurări;
- dacă persoanele respective refuză să primească citația sau lipsesc, agentul va depune actul de procedură la cutia poștală a destinatarului, iar în lipsa cutiei poștale, va afișa pe ușa locuinței înștiințarea prevăzută de art. 163 alin. (3) C.proc.civ. și va încheia un proces-verbal cu privire la aceste împrejurări.

Procedura de înmânare în cazul afișării înștiințării pe ușa destinatarului

— în termen de cel mult 24 de ore de la afișarea înștiințării, agentul trebuie să depună citația, precum și procesul-verbal de constatare a afișării, după caz:

- la sediul instanței de judecată care a emis citația; ori
- la sediul primăriei în raza căreia destinatarul locuiește sau își are sediul, atunci când domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul destinatarului nu se află în localitatea unde instanța de judecată își are sediul;

— instanța de judecată care a emis citația/primăria în raza căreia destinatarul locuiește sau își are sediul urmează să comunice citația [art. 163 alin. (9) C.proc.civ.];

— după o zi, dar nu mai târziu de 7 zile de la afișarea înștiințării ori, când există urgență, nu mai târziu de 3 zile, destinatarul este în drept să se prezinte la sediul instanței de

	judecată, respectiv, după caz, la sediul primăriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul pentru a i se comunica citația; • termenele procedurale de o zi, de 7 zile, respectiv de 3 zile, acordate părții în vederea prezentării la sediul instanței/primăriei pentru ridicarea citației, nu se calculează pe zile libere, ci zi cu zi [art. 163 alin. (4) teza a II-a C.proc.civ.]; – în ipoteza în care părții sau reprezentantului ei i s-a înmănat citația de către funcționarul anume desemnat în cadrul primăriei, acesta are obligația ca, în termen de cel mult 24 ore de la înmânare, să înainteze instanței de judecată dovada de înmânare, precum și procesul-verbal de constatare a afișării întocmit în acest sens de agentul de procedură [art. 163 alin. (10) C.proc.civ.]; – când termenul prevăzut de lege s-a împlinit fără ca partea sau un reprezentant al ei să se prezinte la primărie pentru a i se înmâna citația, funcționarul anume însărcinat din cadrul primăriei va înainta instanței de judecată, de îndată, citația ce trebuia comunicată, precum și procesul-verbal de constatare a afișării înștiințării, întocmit de agentul de procedură [art. 163 alin. (11) C.proc.civ.]. Procedura în cazul constatării imposibilității înmânării – intervine atunci când comunicarea actelor de procedură nu se poate face, deoarece imobilul a fost demolat, a devenit nelocuibil sau de neîntrebuințat ori destinatarul actului nu mai locuiește în imobilul respectiv sau atunci când comunicarea nu poate fi făcută din alte motive asemănătoare; – agentul va raporta cazul grefei instanței spre a înștiința din timp partea care a cerut comunicarea despre această împrejurare și a-i pune în vedere să facă demersuri pentru a obține noua adresă unde urmează a se face comunicarea (art. 166 C.proc.civ.); – în ipoteza în care partea care a cerut comunicarea învederează și dovedește că, deși a făcut demersuri în acest sens, nu a reușit să afle noua adresă a celui căruia trebuie să i se comunice citația sau alt act de procedură, apreciem că se poate recurge la citare în condițiile art. 167 C.proc.civ.
Data la care procedura se socotește îndeplinită	– în ipoteza comunicării prin agent procedural sau alt salariat al instanței, data la care procedura se socotește îndeplinită este (art. 165 pct. 1 C.proc.civ.): • data semnării dovezii de înmânare a actului procedural, dacă partea sau, după caz, persoanele prevăzute de lege care pot primi corespondența pentru cel citat semnează dovada de înmânare; • data încheierii procesului-verbal constatator al acestor împrejurări și al depunerii actului procedural la cutia poștală a destinatarului, atunci când destinatarul sau, după caz, persoanele care, potrivit legii, pot primi corespondența pentru acesta refuză să semneze de primire, precum și în cazul în care actul de procedură nu poate fi înmănat din cauza refuzului de primire sau din alte motive; • data la care partea sau reprezentantul său, prezentându-se la sediul instanței sau, după caz, al primăriei în a cărei rază teritorială locuiește, unde i se predă actul de procedură, semnează dovada de înmânare sau, în caz de neprezentare în vederea comunicării actului procedural, data împlinirii termenului de 7 zile sau, după caz, a celui de 3 zile, prevăzute la art. 163 alin. (3) lit. f) C.proc.civ., în situația în care, din

	cauza lipsei căsuței poștale, agentul procedural afișează pe ușa locuinței destinatarului înștiințarea prevăzută la art. 163 alin. (3) C.proc.civ.; – în ipoteza citării ori comunicării altui act de procedură efectuate prin poștă sau curierat rapid, data la care procedura se socotește îndeplinită este data semnării de către parte a confirmării de primire ori a consemnării de către funcționarul poștal sau de către curier a refuzului acesteia de a primi corespondența (art. 165 pct. 2 C.proc.civ.); • în lipsa oricărei persoane de la domiciliul sau, după caz, de la sediul celui citat, urmează ca procedura de comunicare prin funcționarul poștal sau curier să fie considerată îndeplinită fie la data încheierii procesului-verbal de constatare a depunerii actului de procedură la cutia poștală, fie în lipsa cutiei poștale, la data prezentării părții, personal sau prin reprezentant, la sediul instanței sau, după caz, al primăriei în a cărei rază teritorială locuiește și a semnării dovezii de înmânare a actului de procedură sau, în caz de neprezentare, la data împlinirii termenului de 7 zile sau, după caz, a celui de 3 zile, prevăzute la art. 163 alin. (3) lit. f) C.proc.civ.; – în ipoteza citării sau comunicării altui act de procedură efectuate prin telefax, poștă electronică sau alte asemenea mijloace care asigură transmiterea textului actului și confirmarea primirii acestuia, procedura se socotește îndeplinită la data arătată pe copia imprimată a expedierii, certificată de grefierul care a făcut transmisiunea (art. 165 pct. 2 C.proc.civ.).
Proba îndeplinirii procedurii de comunicare a citației sau a altui act de procedură	– mijloacele de probă pentru a dovedi îndeplinirea procedurii de citare sau de comunicare sunt exclusiv: • dovada de înmânare sau, după caz, procesul-verbal; • copia imprimată a confirmării expedierii, certificată de grefierul care a făcut transmisiunea [adică mesajul de comunicare către destinatar primit de la sistem, conform art. 163 alin. (11¹) C.proc.civ.], în cazul comunicării citației prin telefax, poștă electronică sau alte asemenea mijloace; – nu este admisibilă administrarea altor probe pentru dovedirea îndeplinirii procedurii de comunicare, cum ar fi declarațiile de martori, referatul întocmit de arhivarul judecătoreiei sau existența unor împrejurări de fapt din care s-ar putea trage concluzia că partea a luat cunoștință de conținutul hotărârii; – este necesar ca dovada de înmânare sau procesul-verbal, respectiv copia imprimată a expedierii, certificată de grefierul care a făcut transmisiunea (mesajul de comunicare către destinatar primit de la sistem) să existe la dosar, nefiind suficientă simpla atestare a judecătorului că procedura de citare este îndeplinită.

VI. Verificarea procedurii de comunicare a actelor de procedură

Cui îi revine obligația verificării procedurii de citare	– judecătorul are obligația de a dispune verificarea efectuării procedurilor de citare și comunicare dispuse pentru fiecare termen de judecată [art. 241 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; – această verificare se realizează înaintea fiecărui termen de judecată, de grefierul de ședință, care informează președintele completului de judecată despre deficiențele constatate [art. 53 și art. 114 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].
--	---

Consecințele constatării neregularităților referitoare la procedura de citare sau de comunicare	– instanța va ordona luarea măsurilor de refacere a procedurilor respective [art. 241 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; – suplimentar, atunci când apreciază că asigurarea celerității o impune, judecătorul poate dispune ca înștiințarea părților să se facă și telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură, după caz, transmiterea textului actului supus comunicării ori înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii actului, respectiv a înștiințării, dacă părțile au indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop [art. 241 alin. (3) teza a III-a C.proc.civ.]; • încunoștințarea părților prin aceste modalități are caracter facultativ, legea lăsând judecătorului aprecierea utilității luării unei asemenea măsuri; • aceste modalități de înștiințare a părților sunt complementare citării și comunicării realizate în condiții procedurale, iar nu substitutive acestora; • măsura încunoștințării părților prin mijloacele menționate poate fi dispusă numai dacă acestea au indicat instanței datele necesare în acest scop; • dovada înștiințării părților se face prin depunerea la dosar, de către grefierul care a făcut transmisiunea, a confirmării primirii actului de către destinatar, această confirmare urmând a îmbrăca forma specifică modului de comunicare utilizat în concret; În același sens, art. 53 alin. (1) lit. d) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești prevede că grefierul care participă la ședința de judecată întocmește un referat privind modalitatea de încunoștințare sau comunicare și obiectul acesteia, care se atașează la dosar. • în situația în care încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia [art. 241 alin. (3) teza finală C.proc.civ.]; – refacerea procedurii de comunicare sau celelalte măsuri de înștiințare pot fi ordonate de către judecător în cursul procesului, atât în ședința de judecată, cât și premurgător acesteia, cu respectarea limitelor de termen care să permită părții dreptul efectiv de a se prezenta și de a se apăra în cadrul litigiului; – în vederea obținerii de date și informații necesare realizării procedurii de comunicare a citațiilor, a altor acte de procedură, precum și a îndeplinirii oricărei atribuții proprii activității de judecată, instanțele au drept de acces direct la bazele de date electronice sau la alte sisteme de informare deținute de autorități și instituții publice, acestea din urmă fiind obligate să ia măsurile necesare în vederea asigurării accesului direct al instanțelor la bazele de date electronice și sistemele de informare deținute [art. 154 alin. (8) C.proc.civ.].
---	--

VII. Invocarea și înlăturarea neregularităților privind citarea

Cine poate invoca neregularitățile privind procedura de citare în cursul judecății	– neregularitățile privind citarea pot fi invocate de: • partea nelegal citată; • instanță, din oficiu; • partea adversă.
Invocarea neregularităților privind citarea de către partea nelegal citată	– când partea se prezintă în instanță, personal sau prin reprezentant, deși nu a primit citația sau a primit-o într-un termen mai scurt decât cel prevăzut la art. 159 C.proc.civ. ori există o altă cauză de nulitate privind citația sau procedura de înmânare a acesteia, neregularitatea se acoperă; – partea nelegal citată are dreptul să solicite acordarea unui nou termen de judecată în vederea pregătirii apărării; – instanța este obligată să amâne procesul în prezența unei asemenea cereri [art. 160 alin. (1) C.proc.civ.], în caz contrar hotărârea fiind susceptibilă de a fi desființată; – orice neregularitate cu privire la citare nu va mai fi luată în considerare în cazul în care [art. 160 alin. (2) C.proc.civ.): • partea nelegal citată se prezintă în instanță, personal sau prin reprezentant, și nu solicită amânarea procesului; • partea lipsă la termenul la care s-a produs neregularitatea nu a invocat-o la termenul următor producerii ei, dacă la acest termen ea a fost prezentă sau legal citată; – cu respectarea condițiilor legii, partea nelegal citată poate invoca neregularitatea procedurii de citare și în apel sau, după caz, în recurs, precum și prin contestația în anulare.
Invocarea neregularităților privind citarea în lipsa părții nelegal citate	– în lipsa părții nelegal citate, neregularitatea privind procedura de citare a acesteia poate fi invocată și de celelalte părți, precum și de instanță din oficiu, însă numai la termenul la care ea s-a produs [art. 160 alin. (3) C.proc.civ.]; – instanța va ordona refacerea procedurii de citare cu respectarea tuturor cerințelor prevăzute de lege, având, totodată, posibilitatea de a dispune ca încunoștințarea părții despre termenul de judecată nou-acordat să se facă și prin una dintre modalitățile prevăzute de art. 241 alin. (3) C.proc.civ.; – instanța este obligată, sub sancțiunea nulității, să amâne judecata ori de câte ori constată că partea care lipsește nu a fost citată cu respectarea cerințelor prevăzute de lege, indiferent dacă cerințele respective sunt prevăzute de lege sub sancțiunea nulității exprese sau virtuale.

FIȘA NR. 8

TERMENELE PROCEDURALE

Noțiune	– reprezintă intervalul de timp în care poate fi îndeplinit un act de procedură sau în care este interzisă îndeplinirea acestuia; – poate fi stabilit de lege ori de instanță sub forma unui interval de timp ori sub forma unei date la care se îndeplinește un anumit act de procedură (termenul de judecată, termenul de înfățișare a martorului, termenul de depunere a raportului de expertiză etc.) sau un anumit stadiu al procesului (primul termen de judecată, încheierea dezbaterilor înaintea primei instanțe etc.) [art. 180 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].
Clasificarea termenelor procedurale	A. În funcție de modul în care sunt stabilite termenele 1. <i>termene legale</i> – stabilite în mod expres de lege; <i>Exemple:</i> ▪ termenul de apel de 30 de zile [art. 468 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ termenul de recurs de 30 de zile [art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ termenul de 5 zile înaintea termenului de judecată pentru înmânarea citației și a celorlalte acte de procedură (art. 159 C.proc.civ.); ▪ termenul de 10 zile înaintea termenului de judecată pentru depunerea la dosar a raportului de expertiză [art. 336 alin. (1) C.proc.civ.] etc. • <i>ca regulă</i>, termenele legale sunt fixe, în sensul că ele nu pot fi prelungite sau scurtate de instanță și nici de părți; • cu toate acestea, în cazurile expres prevăzute, legea permite prelungirea sau scurtarea unor termene legale; <i>De exemplu:</i> ▪ art. 471 alin. (3) teza a III-a C.proc.civ. și art. 490 alin. (2) C.proc.civ. se referă la posibilitatea președintelui instanței sau, după caz, a persoanei care îl înlocuiește să prelungească termenul de apel și de recurs cu cel mult 5 zile, în cazul în care apreciază că intervalul de timp rămas până la expirarea termenului de apel sau de recurs nu este suficient pentru completarea sau modificarea cererii de exercitare a căii de atac; ▪ art. 159 C.proc.civ. permite scurtarea termenului de 5 zile de înmânare a citației sau a altui act de procedură, în cazuri urgente sau atunci când legea prevede în mod expres etc. 2. <i>termenele judecătorești</i> – stabilite de către instanța de judecată în timpul procesului pendent; <i>Exemple:</i> ▪ primul termen de judecată; ▪ termenele pentru administrarea probatoriului; ▪ termenele pentru dezbateri etc.

- fixarea termenelor de judecată este lăsată la aprecierea instanței, cu excepția cazurilor în care legea stabilește ea însăși termenele pentru îndeplinirea unor acte de procedură;

3. *termenele convenționale* – fixate de părți, fără intervenția instanței și fără a fi nevoie ca aceasta să le încuviințeze.

Exemplu: termenul arbitrajului.

B. În funcție de caracterul termenului

1. *termenele imperative (peremptorii)* – termenele înăuntrul cărora trebuie îndeplinit un anumit act de procedură;

Exemplu: termenul pentru declararea apelului sau a recursului [art. 468 alin. (1) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.].

2. *termenele prohibitive (dilatatorii)* – termenele înăuntrul cărora legea interzice să se efectueze actul de procedură.

Exemple:

- termenul de o zi prevăzut de art. 732 alin. (1) C.proc.civ.;
- termenul de 15 zile prevăzut de art. 753 alin. (1) C.proc.civ.

C. În funcție de sancțiunea care intervine în caz de nerespectare a termenului

1. *termenele absolute* – termenele care, în caz de nerespectare, afectează eficacitatea sau validitatea actelor de procedură, intervenind decăderea, perimarea, prescripția dreptului de a cere și obține executarea silită sau, după caz, nulitatea;

2. *termenele relative* – termenele care, în caz de nerespectare, nu afectează validitatea actelor de procedură, ci atrag (eventual) numai sancțiuni disciplinare sau pecuniare pentru cei care sunt vinovați de nerespectarea lor.

Exemple:

- termenul de 30 de zile pentru redactarea hotărârii judecătorești;
- termenul de 15 zile în care poate fi amânată pronunțarea.

D. În funcție de durata termenului

1. *termene pe ore;*

2. *termene pe zile;*

3. *termene pe săptămâni;*

4. *termene luni;*

5. *termene pe ani;*

– această clasificare prezintă relevanță prin prisma modului de calcul al termenelor potrivit dispozițiilor art. 181 și urm. C.proc.civ.

E. În funcție de sensul de calcul al termenelor

1. *termene de succesiune* – care se calculează în sensul curgerii normale a timpului;

Spre exemplu, termenul de recurs de 30 de zile de la comunicarea hotărârii se calculează, în sistemul zilelor libere, în sensul curgerii normale a timpului, zi după zi, în ordinea firească.

2. *termene de regresie* – care se calculează în sensul invers al curgerii timpului.

Spre exemplu, citația și celelalte acte de procedură, sub sancțiunea nulității, vor fi înmânate părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată. Un astfel de

	termen se calculează, în sistemul zilelor libere, în sensul curgerii inverse a timpului, zi după zi, însă nu în ordinea normală.
Regulile de calcul al termenelor procedurale	– termenul pe ore începe să curgă de la ora zero a zilei următoare [art. 181 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.]; – termenul pe zile se calculează pe zile libere, neintrând în calcul nici ziua în care acesta a început să curgă, nici ziua când se împlinește [art. 181 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.]; <i>Exemplu:</i> un termen de apel de 5 zile, prevăzut de art. 719 alin. (6) C.proc.civ., care a început să curgă la 1 aprilie 2014 s-a împlinit la data de 7 aprilie 2014. – termenele pe săptămâni, luni sau ani se sfârșesc în ziua corespunzătoare zilei de plecare, din ultima săptămână, ultima lună sau ultimul an; <i>Exemplu:</i> un termen de o săptămână care a început să curgă luni 10 septembrie 2018 s-a împlinit luni 17 septembrie 2018. – termenul care, începând la 29, 30 sau 31 ale lunii, se sfârșește într-o lună care nu are o asemenea zi se va socoti împlinit în ultima zi a lunii [art. 181 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.]; <i>Exemplu:</i> un termen de o lună care a început să curgă la 31 martie 2014 s-a împlinit la 30 aprilie 2014. – termenele de succesiune se calculează în sensul curgerii normale a timpului; <i>Spre exemplu,</i> în cazul termenului de recurs de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, dacă legea nu dispune altfel [art. 485 alin. (1) C.proc.civ.], dacă hotărârea a fost comunicată părții la data de 2 ianuarie 2018, aceasta putea să declare recurs cel mai târziu în data de 2 februarie 2018. – termenele de regresivitate se calculează în sensul invers al curgerii timpului; <i>Spre exemplu,</i> în cazul termenului prevăzut de art. 159 C.proc.civ., în care citația și celelalte acte de procedură, sub sancțiunea nulității, vor fi înmânate părții (cel puțin 5 zile înaintea termenului de judecată), dacă termenul de judecată a fost stabilit pentru data de 21 noiembrie 2018, citația trebuia comunicată părții cel mai târziu la data de 15 noiembrie 2018. – indiferent de modul în care este stabilit (pe ore, zile, săptămâni sau ani), termenul care se sfârșește într-o zi nelucrătoare se prelungește până în prima zi lucrătoare care urmează [art. 181 alin. (2) C.proc.civ.]; <i>De exemplu:</i> dacă ordonanța președințială a fost dată cu citarea părților, iar pronunțarea a avut loc luni, termenul de apel de 5 zile se va împlini la miezul nopții (ora 24,00) zilei de luni, iar nu la miezul nopții zilei de duminică. <i>Precizare:</i> Zilele nelucrătoare din cadrul (interiorul) termenului nu se scad la calculul acestuia; astfel, un termen de 3 zile care a început să curgă vineri 16 noiembrie 2018 s-a împlinit marți 20 noiembrie 2018 (iar nu joi 22 noiembrie 2018). – termenul care se socotește pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlinește la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură [art. 182 alin. (1) C.proc.civ.]; – cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 C.proc.civ. fiind aplicabile [art. 182 alin. (2) C.proc.civ.]; • astfel, indiferent de modul în care este statornicit termenul, partea trebuie să depună actele până la ora închiderii registraturii instanței ori până la ora închiderii oficiului poștal sau a serviciului de curierat rapid ori a serviciului specializat de comunicare;

	• în cazul transmiterii prin poștă sau serviciu de curierat rapid ori serviciu specializat de comunicare ori prin fax sau email, actul de procedură este socotit a fi făcut în termen dacă a fost depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare ori trimis prin fax sau email [art. 183 alin. (1) C.proc.civ.]; Pentru a fi socotit efectuat în termen, forma scrisorii recomandate este cerută în mod obligatoriu pentru actul de procedură depus la poștă. În schimb, această formă nu este cerută de lege pentru actele depuse la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare. • actul depus de partea interesată înăuntrul termenului prevăzut de lege la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte este, de asemenea, considerat ca făcut în termen [art. 183 alin. (2) C.proc.civ.]; • recipisa oficiului poștal, precum și înregistrarea ori atestarea făcută, după caz, de serviciul de curierat rapid, de serviciul specializat de comunicare, de unitatea militară sau de administrația locului de deținere, pe actul depus, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată; • în cazul trimiterii prin poșta electronică (email) sau fax, mențiunea datei și orei primirii faxului sau a email-ului, astfel cum acestea sunt atestate de către calculatorul sau faxul de primire al instanței, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată [art. 183 alin. (3) C.proc.civ.]; – regulile de calcul al termenelor procedurale stabilite de art. 181 și urm. C.proc.civ. constituie dreptul comun în materie, astfel încât, ori de câte ori legea nu prevede expres o altă regulă specială pentru calculul unui anumit termen, se vor aplica regulile generale instituite de acest text legal.
Durata termenelor procedurale	Punctul de plecare a termenului – este momentul (data) de la care începe să curgă termenul procedural. Regula privind punctul de plecare a termenului – termenul procedural începe să curgă de la data comunicării actului de procedură, dacă legea nu prevede altfel [art. 184 alin. (1) C.proc.civ.]; • data comunicării trebuie să rezulte din dovada de înmănare sau procesul-verbal întocmit de agentul procedural, aceste acte oficiale neputând fi completate cu probe extrinseci; – în anumite cazuri expres prevăzute de lege, termenul de declarare a căii de atac curge de la comunicare, însă nu de la comunicarea hotărârii atacate, ci de la cea a altei hotărâri; • astfel, dacă instanța respinge ca inadmisibilă calea de atac neprevăzută de lege, exercitată de partea interesată în considerarea mențiunii inexacte din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac, hotărârea pronunțată de instanța de control judiciar va fi comunicată, din oficiu, tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată; de la data comunicării începe să curgă, dacă este cazul, termenul pentru exercitarea căii de atac prevăzute de lege [art. 457 alin. (3) C.proc.civ.].

Cazurile de echipolență

– în cazurile anume prevăzute de lege, comunicarea actului de procedură, ca moment de la care începe să curgă termenul procedural, este înlocuită cu un alt act echivalent (cazurile de echipolență).

A. Cazurile de echipolență aplicabile oricăror termene procedurale

1. dacă părțile au avocat sau consilier juridic, cererile, întâmpinările ori alte acte se pot comunica direct între aceștia; în acest caz, cel care primește cererea va atesta primirea pe însuși exemplarul care urmează a fi depus la instanță sau, după caz, prin orice alte mijloace care asigură îndeplinirea acestei proceduri (art. 169 C.proc.civ.); acest caz de echipolență presupune ca:

- părțile să fie reprezentate în procesul civil prin avocat sau consilier juridic;
- comunicarea să se facă între avocații și/sau consilierii juridici ai părților;
Prin urmare, o comunicare făcută între părți nu poate fi echivalată cu comunicarea necesară pentru începerea curgerii termenului procedural.
- comunicarea să privească cereri, întâmpinări ori alte acte care emană de la părți;
Prin urmare, acest caz de echipolență nu poate fi aplicat în cazul începutului curgerii unui termen de exercitare a unei căi de atac, care, prin ipoteză, presupune, pentru a începe să curgă, comunicarea unui act al instanței, respectiv hotărârea judecătorească.
- actul de procedură se consideră comunicat părții atunci când avocatul părții sau, după caz, consilierul său juridic a primit o copie a actului, atestând acest fapt prin semnătură pe însuși exemplarul care urmează a fi depus la instanță sau, după caz, prin orice alte mijloace care asigură îndeplinirea acestei proceduri;

2. actul se consideră că a fost comunicat părții în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe actul respectiv [art. 184 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

3. actul se consideră că a fost comunicat părții în cazul în care ea a cerut comunicarea actului unei alte părți [art. 184 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].

În acest caz, legea prezumă că partea care solicită comunicarea actului către o altă parte cunoaște conținutul actului, chiar dacă acesta nu i-a fost comunicat.

B. Cazurile de echipolență aplicabile doar termenelor de apel și de recurs

1. în cazul în care apelul sau, după caz, recursul a fost introdus înainte de comunicarea hotărârii, hotărârea se consideră comunicată la data depunerii cererii de apel, respectiv de recurs [art. 468 alin. (3) C.proc.civ. și art. 485 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- în acest caz, motivarea căii de atac, apel sau recurs, după caz, se va face într-un termen de aceeași durată cu termenul pentru exercitarea căii de atac, care va curge însă de la data comunicării hotărârii, potrivit regulilor generale [art. 470 alin. (5) și art. 487 alin. (1) C.proc.civ.];

Practică judiciară:

Potrivit dispozițiilor art. 468 C.proc.civ., termenul de apel este, ca regulă, 30 de zile de la comunicarea hotărârii, iar prin echipolență, considerată excepțională în condițiile art. 468 alin. (3) C.proc.civ., hotărârea este considerată comunicată la data formulării declarației de apel, dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii. Aceasta asimilare are însă un efect limitat la cunoașterea dispozițiilor luate

prin hotărârea atacată și nu poate fi extinsă la alte efecte pentru care legea nu dispune în mod similar; chiar în situația de echipolență, instanța nu este dispensată de obligația comunicării din oficiu a hotărârii redactate în condițiile art. 426 C.proc.civ., astfel cum este statuat în art. 427 C.proc.civ. Tocmai de aceea, pentru ca dreptul de motivare a căii de atac să fie unul cu conținut efectiv, legiuitorul a stabilit prin dispozițiile art. 470 alin. (5) teza a II-a că, atunci când motivarea apelului se face distinct de declarația de apel, motivarea apelului se va face într-un termen de aceeași durată, care curge, însă, de la data comunicării hotărârii, astfel cum aceasta a fost reglementată în art. 427 C.proc.civ. Prin urmare, în situația de echipolență reglementată prin art. 468 alin. (3) C.proc.civ., pentru motivarea căii de atac curge un termen distinct de 30 de zile, legal și imperativ, de la comunicarea propriu-zisă a hotărârii primei instanțe. De aceea, raționamentul instanței de apel care a asimilat comunicarea hotărârii prin echipolență cu comunicarea pentru motivarea căii de atac a fost realizat cu încălcarea normelor de procedură care, în mod imperativ, reglementează regimul termenului de motivare (ICCJ, s. a II-a civ., dec. nr. 867 din 16 mai 2017, www.scj.ro).

2. în situația în care hotărârea s-a comunicat odată cu încheierea de încuviințare a executării silite, termenul de apel sau, după caz, de recurs curge de la această comunicare, chiar dacă ea a avut un alt obiectiv [art. 468 alin. (2) și art. 485 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

– cazurile de echipolență au caracter legal, sunt de strictă interpretare și nu pot fi extinse prin analogie.

Exemple:

- împrejurarea că partea, căreia nu i s-a comunicat hotărârea, a introdus o cale de atac de retractare nu este de natură să determine începutul cursului termenului de apel sau, după caz, de recurs;
- faptul că părții care a căzut parțial în pretenții i s-a comunicat cererea de apel, formulată de adversar, nu face să curgă, împotriva acesteia, termenul de apel, dacă nu i s-a comunicat valabil hotărârea instanței etc.

Excepții

– în cazurile expres prevăzute de lege, termenele procedurale încep să curgă de la alte momente decât comunicarea actului de procedură, cum ar fi:

- de la pronunțarea hotărârii;

Exemple:

- art. 421 alin. (2) C.proc.civ. – termenul de 5 zile de declarare a recursului împotriva hotărârii prin care a fost constatată perimarea unei cereri;
- art. 444 alin. (1) C.proc.civ. – termenul de 15 zile de completare a hotărârii judecătorești date în căile extraordinare de atac sau în fond după casarea cu reținere etc.

- de la data licitației;

Exemplu: art. 771 alin. (1) C.proc.civ. – termenul de 5 zile pentru depunerea prețului de către adjudecatar, la cererea sa, acceptată de către creditor sau de reprezentantul său.

- de la încuviințarea probei;

Exemplu: art. 311 alin. (2) C.proc.civ. – termenul de 5 zile pentru depunerea listei cu martori, în cazul înlocuirii celor indicați inițial.

	• afișarea înștiințării; <i>Exemplu:</i> art. 163 alin. (3) C.proc.civ. – termenul de 7 zile, respectiv de 3 zile, când există urgență, pentru prezentarea destinatarului la sediul instanței/sediul primăriei în a cărei rază teritorială locuiește sau își are sediul, pentru a i se comunica citația sau un alt act de procedură. • încetarea împiedicării. <i>Exemplu:</i> art. 186 alin. (2) C.proc.civ. – termenul de 15 zile pentru îndeplinirea actului de procedură și pentru formularea cererii de repunere în termen etc. Punctul de împlinire a termenului – este momentul (data) la care termenul procedural își realizează efectul, în sensul că fie încetează posibilitatea de a mai exercita dreptul în vederea căruia termenul a fost acordat (termenul imperativ), fie, dimpotrivă, se naște dreptul de a efectua anumite acte de procedură (termenul prohibitiv); – regulile privitoare la punctul de împlinire a termenului: • termenul care se socotește pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlinește la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură [art. 182 alin. (1) C.proc.civ.]; • cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal [art. 182 alin. (2) C.proc.civ.]; În acest caz sunt aplicabile și dispozițiile art. 183 C.proc.civ. referitoare la posibilitatea depunerii actului la oficiul poștal, la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare sau la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte sau, după caz, a trimiterii actului prin fax ori poștă electronică (email). – <i>ca regulă</i>, în intervalul cuprins între punctul de plecare și punctul de împlinire, termenele procedurale curg în mod continuu; • în cazurile prevăzute de lege, termenele procedurale pot fi întrerupte sau suspendate.
Întreruperea termenelor procedurale	Cazurile generale de întrerupere a termenelor procedurale – sunt aplicabile oricăror termene procedurale; – aceste cazuri sunt: 1. lipsa capacității de exercițiu sau capacitatea de exercițiu restrânsă [art. 184 alin. (3) C.proc.civ.]; • termenul procedural nu începe să curgă, iar dacă a început să curgă mai înainte, se întrerupe față de cel lipsit de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă; • întreruperea durează până când este desemnată o persoană care, după caz, să îl reprezinte sau să îl asiste pe incapabil; 2. moartea uneia dintre părți [art. 184 alin. (4) pct. 1 C.proc.civ.]; • în acest caz, se face din nou o singură comunicare la ultimul domiciliu al părții decedate, pe numele moștenirii, fără să se arate numele și calitatea fiecărui moștenitor; • de la data acestei noi comunicări începe să curgă un nou termen; • dacă moartea părții intervine înainte de începerea curgerii termenului, pentru curgerea termenului este necesar să se efectueze comunicarea la ultimul domi-

ciliu al părții decedate, pe numele moștenirii, fără să se arate numele și calitatea fiecărui moștenitor;

- întreruperea operează numai în favoarea moștenitorilor părții interesate în efectuarea actului de procedură pentru care a început să curgă termenul, iar nu și pentru celelalte părți;

3. moartea reprezentantului părții [art. 184 alin. (4) pct. 2 C.proc.civ.];

- legea nu face distincție după cum reprezentantul părții era reprezentant legal sau convențional, astfel încât întreruperea termenului de procedură va interveni în ambele cazuri;
- în această ipoteză se face din nou o singură comunicare părții, de la data acestei noi comunicări începând să curgă un nou termen;
- dacă intervine decesul reprezentantului legal al celui lipsit de capacitate de exercițiu sau al celui cu capacitate de exercițiu restrânsă, întreruperea termenului procedural va opera până la desemnarea unei noi persoane care să îl reprezinte pe incapabil sau, după caz, să îl asiste pe cel cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Cazurile speciale de întrerupere a termenelor procedurale

– sunt aplicabile numai în ipoteza anumitor termene speciale și sunt de strictă interpretare și aplicare;

– aceste cazuri sunt:

1. cazurile speciale de întrerupere a termenelor de apel și de recurs:

- *moartea părții care are interes să facă apel/recurs* [art. 469 alin. (1), (2) și art. 485 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; în acest caz:
 - a) se face din nou o singură comunicare a hotărârii, la cel din urmă domiciliu al părții, pe numele moștenirii, fără să se arate numele și calitatea fiecărui moștenitor;
 - b) termenul de apel/recurs va începe să curgă din nou de la data acestei noi comunicări;
 - c) pentru moștenitorii incapabili, cei cu capacitate restrânsă sau dispăruți ori în caz de moștenire vacantă, termenul va curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu, după caz;
- *moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea* [art. 469 alin. (4) și art. 485 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; în această situație:
 - a) se va face o nouă comunicare părții, la domiciliul ei;
 - b) termenul de apel va începe să curgă din nou de la această dată;
 - c) este necesar ca mandatarului care a decedat să i se fi făcut comunicarea, astfel încât termenul să fi început să curgă, iar decesul acestuia să fi intervenit înăuntrul termenului legal; în caz contrar, nu se poate vorbi de vreo cauză de întrerupere, câtă vreme termenul nu începuse să curgă;

2. cazul special de întrerupere a termenului de perimare (art. 417 C.proc.civ.):

- perimarea se întrerupe prin îndeplinirea unui act de procedură făcut în vederea judecării procesului de către partea care justifică un interes;

	3. cazurile speciale de întrerupere a termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită [art. 709 alin. (1) pct. 1-6 C.proc.civ.]; cursul prescripției se întrerupe la data la care are loc: • îndeplinirea de către debitor, înainte de începerea executării silite sau în cursul acesteia, a unui act voluntar de executare a obligației prevăzute în titlul executoriu ori a recunoașterii, în orice alt mod, a datoriei; • depunerea cererii de executare, însoțită de titlul executoriu, chiar dacă a fost adresată unui organ de executare incompetent; • depunerea cererii de intervenție în cadrul urmăririi silite pornite de alți creditori; • îndeplinirea în cursul executării silite a unui act de executare; • depunerea cererii de reluare a executării; • alte cazuri prevăzute de lege.
Suspendarea termenelor procedurale	– suspendarea termenelor procedurale intervine doar în cazul anumitor termene speciale expres prevăzute de lege; – spre deosebire de cazurile de întrerupere, nu sunt reglementate cazuri generale de suspendare a termenelor procedurale, ci doar cazuri prevăzute pentru anumite termenele procedurale, astfel încât cazurile de suspendare a termenelor procedurale sunt de strictă interpretare și aplicare; – cazurile de suspendare a anumitor termene procedurale: • termenul de perimare este susceptibil de a fi suspendat în cazurile și condițiile prevăzute de art. 418 C.proc.civ.; • termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită se suspendă în cazurile prevăzute de art. 708 C.proc.civ.
Sanțiunile pentru nerespectarea termenelor procedurale	
Enumerarea sancțiunilor	– legea prevede mai multe sancțiuni pentru nerespectarea termenelor procedurale, cum ar fi: • decăderea; • nulitatea (în cazul termenelor prohibitive); • perimarea; • prescripția dreptului de a cere executarea silită; • amenzi judiciare și despăgubirile pentru partea prejudiciată.
Decăderea	Noțiune. Reglementare – este sancțiunea procedurală care constă în pierderea dreptului de a îndeplini un act de procedură, dacă nu a fost respectat termenul imperativ (și absolut) prevăzut de lege sau stabilit de instanță; – când un drept procesual trebuie exercitat într-un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului, în afară de cazul în care legea dispune altfel; actul de procedură făcut peste termen este lovit de nulitate [art. 185 alin. (1) C.proc.civ.]; – decăderea poate fi: • <i>expres prevăzută de lege;</i> <i>Exemple:</i> ▪ art. 178 alin. (5), art. 193 alin. (2), art. 204 alin. (1), art. 208 alin. (2), art. 209 alin. (4), art. 254 alin. (1), art. 260 alin. (6) C.proc.civ.;

- sunt însă folosite și expresii echivalente, cum ar fi „nu vor mai putea fi cerute și încuviințate în cursul procesului” [art. 254 alin. (2) C.proc.civ.], „nu vor mai putea fi invocate” [art. 587 alin. (1) C.proc.civ.].

- *implicită*, toate termenele imperative fiind prezumate a fi stabilite sub sancțiunea decăderii, derogările trebuind să fie expres prevăzute de lege.

Condițiile decăderii

– pentru a interveni sancțiunea decăderii, trebuie îndeplinite, *cumulativ*, următoarele condiții:

1. *existența unui termen imperativ (peremptoriu) înăuntrul căruia trebuie exercitat dreptul procedural;*

- pentru a opera sancțiunea decăderii, termenul legal trebuie să aibă caracter imperativ (peremptoriu), iar nu prohibitiv;
- sancțiunea decăderii va interveni pentru nerespectarea fie a termenelor imperative legale, fie a celor judecătorești;

Practică judiciară:

Potrivit art. 254 alin. (1) C.proc.civ., debitoarea-contestatoare avea obligația de a propune proba cu expertiză contabilă prin contestația adresată judecătorului-sindic. În situația expertizei, propunerea probei nu presupune doar indicarea generică a specialității expertului, ci inclusiv indicarea obiectivelor solicitate. Prin urmare, nu se poate reține că proba a fost solicitată conform legii prin cererea de chemare în judecată. În ciuda acestui fapt, prima instanță, la termenul din 04.10.2016, a încuviințat proba cu expertiză contabilă, în mod generic și fără temei procedural, deși obiectivele nu erau indicate nici la acest moment. În încheiere este consemnată poziția reprezentantului debitoarei, care și-a asumat obligația de a depune la dosar în termen de 3 zile obiectivele expertizei, astfel încât sunt neîntemeiate criticile în sensul că partea nu a cunoscut dispozițiile instanței. În contextul de mai sus, termenul judecătoresc de 3 zile apare ca o favoare acordată reclamantei, în ciuda nerespectării de către aceasta a obligațiilor sale procedurale de a indica obiectivele expertizei propuse prin însăși cererea introductivă. Cu toate acestea, partea nu a depus obiectivele în termenul de trei zile stabilit de instanță. În mod corect, în această situație, față de prevederile art. 185 C.proc.civ., prima instanță a constatat decăderea contestatoarei din probă. Astfel, spre deosebire de reglementarea anterioară [art. 103 alin. (1) C.proc.civ. 1865], care făcea trimitere explicită la nerespectarea termenelor legale, art. 185 C.proc.civ. prevede că, atunci „când un drept procesual trebuie exercitat într-un anumit termen, nerespectarea acestuia atrage decăderea din exercitarea dreptului”. Față de această modalitate de redactare a textului, care nu mai distinge în funcție de natura termenului în discuție, sancțiunea decăderii poate interveni și pentru nerespectarea termenelor judecătorești (C.A. București, s. a VI-a civ., dec. nr. 324 din 15 februarie 2017, www.rolii.ro).

- decăderea implică un termen absolut, iar nu un termen relativ;
 - decăderea intervine atunci când legea stabilește:
 - a) fie un termen fix pentru îndeplinirea unui anumit act de procedură, iar partea a lăsat să expire acel termen fără a beneficia de el;
- Spre exemplu*, partea nu a introdus cererea de apel în termenul legal.

b) fie că exercitarea unui drept trebuie să se facă la un anumit moment procesual sau într-o anumită etapă a procesului, iar partea nu a îndeplinit actul de procedură până la acel moment sau în acea etapă procesuală;

De exemplu, nu a cerut recuzarea înaintea de începerea oricărei dezbateri.

c) fie o anumită ordine în efectuarea actelor de procedură și partea nu a respectat-o; *Spre exemplu*, pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecății, partea interesată care nu este prezentă este decăzută din dreptul de a invoca nulitatea relativă dacă nu a făcut-o cel mai târziu la primul termen de judecată imediat următor și înainte de a se pune concluzii în fond.

2. *partea (ori procurorul) să nu fi exercitat dreptul procedural înăuntrul acestui termen;*

- decăderea vizează exclusiv conduita neglijentă a părților sau a procurorului;
- sancțiunea nu intervine în cazul drepturilor procesuale ale instanței de judecată;

3. *inexistența unei derogări exprese (legale sau voluntare) de la sancțiunea decăderii.*

Cazurile în care sancțiunea decăderii nu operează

– raportat la ultima condiție a decăderii, sancțiunea decăderii nu operează atunci când:

1. *este înlăturată printr-o dispoziție expresă a legii;*

Exemplu: art. 262 alin. (4) C.proc.civ., care prevede că sancțiunea decăderii din dreptul de a administra dovada cu martori pentru nedepunerea sumei prevăzute cu titlu de cheltuieli necesare administrării probei se acoperă, chiar dacă depunerea sumei se face și după împlinirea termenului, dacă prin aceasta nu se amână judecata.

2. *decăderea privește pe una dintre părțile legate printr-un raport de solidaritate sau indivizibilitate, iar cel puțin una dintre celelalte părți a efectuat actul de procedură în termen [art. 60 alin. (2) C.proc.civ.];*

3. *partea care putea invoca decăderea renunță la acest drept;*

- cerințe pentru renunțarea la dreptul de a invoca decăderea:
 - a) termenul să fie reglementat de norme de ordine privată;
 - b) partea să aibă capacitate de exercițiu deplină;
 - c) renunțarea să intervină numai după ce termenul a expirat;
 - d) renunțarea să fie strict personală și expresă;

4. *legea prevede expres o altă soluție pentru nerespectarea termenului imperativ;*

Exemple:

- dacă apelul nu este motivat în termen, nu intervine sancțiunea decăderii, ci, în virtutea caracterului devolutiv al acestei căi de atac, instanța de apel se va pronunța, în fond, numai pe baza celor invocate la prima instanță, potrivit art. 476 alin. (2) C.proc.civ.;
- nu intervine sancțiunea decăderii, ci sancțiunea nulității, în ipoteza în care recursul nu a fost motivat în termenul legal, potrivit art. 489 alin. (1) C.proc.civ.

Invocarea și pronunțarea decăderii

– decăderea nu operează de drept;

– pentru a interveni decăderea, aceasta trebuie invocată și apoi pronunțată de către instanță;

– dacă decăderea nu a fost pronunțată de instanță, actul de procedură făcut după împlinirea termenului legal sau judecătoresc peremptoriu rămâne valabil, iar dacă niciuna

dintre căile care permiteau să se constate și pronunțe decăderea nu mai poate fi folosită, sancțiunea rămâne definitiv inoperantă;

– condițiile în care poate fi invocată decăderea:

1. dacă norma juridică care stabilește termenul este de ordine publică;

- decăderea poate fi invocată de către oricare dintre părți, de procuror sau de instanță din oficiu, în orice stadiu al procesului;

Excepții: situațiile în care legea limitează momentul până la care se poate invoca decăderea; *de exemplu*, în ipoteza în care intimatul nu a invocat prin întâmpinare sau din dosar nu reiese că recursul a fost depus peste termen, el va fi socotit în termen [art. 485 alin. (2) C.proc.civ.].

2. dacă norma juridică care instituie termenul are caracter de ordine privată:

- decăderea poate fi invocată numai de partea interesată și numai până la primul termen de judecată ce a urmat momentului cunoașterii motivului de decădere;
- partea care nu a invocat la timp decăderea este decăzută ea însăși din dreptul de a o invoca;

– decăderea se opune celui împotriva căruia a curs termenul peremptoriu legal sau judecătoresc;

– mijloacele procedurale de invocare a decăderii:

- în cursul procesului: excepția de tardivitate;
- atunci când a intervenit o hotărâre de fond: căile de atac de reformare apelul și recursul.

Atunci când norma juridică are caracter de ordine privată, decăderea poate fi valorificată pe calea:

- *apelului* numai dacă, în fața primei instanțe, excepția de tardivitate a fost invocată în termen, iar instanța a respins excepția sau a omis să se pronunțe cu privire la aceasta;
- *recursului*, cu respectarea dispozițiilor art. 488 alin. (2) C.proc.civ., potrivit căro-
ra motivele de casare nu pot fi primite decât dacă nu au putut fi invocate pe
calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen,
au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor.

Efectele decăderii

– efectul principal al decăderii este pierderea dreptului procesual ce nu a fost exercitat în termenul legal sau judecătoresc imperativ;

– decăderea nu afectează dreptul subiectiv civil, dar poate duce, indirect, la pierderea acelei componente a dreptului la acțiune ce privește posibilitatea de a obține condamnarea pârâtului, respectiv de a obține respingerea cererii de chemare în judecată formulate de reclamant;

– dacă partea a fost decăzută din dreptul de a efectua actul de procedură și totuși face acel act, acesta este lovit de *nulitate* [art. 185 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- nulitatea actului de procedură nu intervine însă ca efect direct al nerespectării nor-
mei juridice care a stabilit termenul peremptoriu, ci este o consecință a decăderii;
- actele ulterioare făcute pe baza unui act efectuat după expirarea termenului legal sau judecătoresc imperativ sunt și ele atinse de sancțiunea nulității, dacă nu pot avea o existență de sine stătătoare;

	• dacă actul cuprinde manifestări de voință, declarații sau constatări de fapt, acestea își vor produce efectele. <i>De exemplu, o cerere de exercitare a unei căi de atac respinsă ca tardivă poate fi folosită ca o mărturisire extrajudiciară sau ca un început de dovadă scrisă.</i>
Repunerea în termenul imperativ	Noțiune – este un beneficiu acordat titularului dreptului procedural ce trebuia exercitat înăuntrul unui termen imperativ și care, din motive temeinice, nu a putut respecta acest termen, pierzând, prin decăderea din drept sau anularea actului de procedură neefectuat în termen, dreptul procedural respectiv; – instituția repunerii nu este în legătură cu sancțiunea care intervine în cazul nerespectării termenului în care trebuia exercitat dreptul procedural, ci cu existența termenului imperativ legal sau judecătoresc; așadar, întrucât repunerea în termen nu este o derogare de la sancțiunea nulității și nici de la cea a decăderii, în analiza acestei instituții este lipsit de relevanță faptul că legiuitorul, prin derogare de la dispozițiile art. 185 alin. (1) C.proc.civ., prevede o altă sancțiune decât decăderea, pentru nerespectarea unui anumit termen imperativ. Condițiile repunerii în termenul imperativ – condițiile pentru repunerea în termenul imperativ, care trebuie îndeplinite cumulativ (art. 186 C.proc.civ.): 1. partea care nu și-a exercitat dreptul procedural în termenul peremptoriu să facă dovada existenței unor motive temeinic justificate; 2. împrejurarea care a împiedicat partea să acționeze să se fi produs înăuntrul termenului legal sau judecătoresc peremptoriu în care trebuia exercitat dreptul procedural, iar nu să se fi ivit după expirarea termenului respectiv; 3. partea care a pierdut termenul să solicite repunerea în termen în intervalul de timp stabilit în mod expres de legiuitor, efectuând, totodată, și actul de procedură pentru care fusese instituit termenul imperativ. Termenul de formulare a cererii de repunere în termenul imperativ – dacă a pierdut termenul imperativ pentru îndeplinirea unui act de procedură (altul decât exercitarea unei căi de atac), partea trebuie să solicite repunerea în termen în cel mult 15 zile de la data încetării împiedicării; – dacă s-a pierdut termenul de exercitare a unei căi de atac, repunerea în termen se va solicita în termenul de exercitare a căii de atac respective; – în toate cazurile, odată cu cererea de repunere în termen și în același termen legal, partea va trebui să îndeplinească și actul de procedură sau să exercite calea de atac pentru care a pierdut termenul [art. 186 alin. (2) C.proc.civ.]; – ca natură juridică, termenul de formulare a cererii de repunere în termen este un termen procedural legal imperativ, care, în caz de nerespectare, atrage decăderea părții din dreptul de a mai solicita repunerea în termen. Soluționarea cererii de repunere în termen – repunerea în termenul de exercitare a unei căi de atac sau de îndeplinire a oricărui alt act de procedură nu poate fi acordată din oficiu de către instanță, ci trebuie solicitată de partea interesată;

– asupra repunerii în termen se va pronunța instanța competentă să soluționeze calea de atac ori să îndeplinească actul de procedură respectiv [art. 186 alin. (3) C.proc.civ.];

De exemplu:

- cererea de repunere în termenul de apel se va soluționa de instanța de apel, chiar dacă, potrivit art. 471 alin. (1) C.proc.civ., cererea de apel se depune la instanța a cărei hotărâre se atacă, sub sancțiunea nulității.

Practică judiciară:

Cererea de repunere în termenul de recurs se va judeca de către instanța de recurs, chiar dacă, potrivit legii, cererea de recurs se depune, sub sancțiunea nulității, la instanța a cărei hotărâre se atacă (*Trib. Suprem, col. civ., dec. nr. 865/1961, în C.D. 1961, p. 319*).

– în ipoteza în care s-a cerut repunerea în termen cu privire la *un act de procedură care trebuie îndeplinit înainte de pronunțarea hotărârii*, instanța se va pronunța printr-o încheiere interlocutorie;

- încheierea nu poate fi atacată decât odată cu hotărârea dată asupra fondului;

– în ipoteza în care s-a cerut repunerea în termenul de exercitare a *unei căi de atac*:

1. dacă *admite cererea de repunere în termen*, instanța va pronunța o încheiere, după care va trece la soluționarea căii de atac respective;

- încheierea de admitere a cererii de repunere în termenul de exercitare a căii de atac poate fi atacată (de intimat sau de procuror) numai odată cu hotărârea pronunțată în calea de atac respectivă, cu condiția ca aceasta din urmă să fie susceptibilă de exercițiul vreunei căi de atac;

2. dacă *respinge cererea de repunere în termen*, instanța va pronunța o hotărâre prin care va respinge atât cererea de repunere în termen (ca neîntemeiată sau, după caz, ca tardivă), cât și calea de atac (ca tardivă);

- dacă s-a cerut repunerea în *termenul de apel*, hotărârea de respingere este supusă recursului, desigur, cu excepția cazurilor în care calea de atac a recursului este suprimată în mod expres de lege;
- în cazul în care s-a cerut repunerea în *termenul de recurs*, hotărârea prin care se respinge această cerere este definitivă;
- dacă s-a cerut repunerea în *termenul de exercitare a unei contestații în anulare sau a unei revizui*, hotărârea este susceptibilă de exercițiul acelei căi de atac (apel sau, după caz, recurs) care putea fi exercitată împotriva hotărârii ce urma să se pronunțe în contestația în anulare sau în revizuire;

– în ipoteza în care se formulează numai cererea de repunere în termen, iar nu și actul în legătură cu care se cere repunerea în termen, cererea de repunere în termen va fi *respinsă ca fiind lipsită de interes*.

FIȘA NR. 9

ETAPA SCRISĂ LA JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ

I. Considerații generale

Noțiune	– etapa scrisă este acea etapă declanșată prin introducerea cererii de chemare în judecată și care are drept scop încunoaștințarea reciprocă a părților despre pretențiile deduse judecătii, apărările și probele pe care acestea înțeleg să le formuleze, respectiv să le administreze în cadrul judecătii.
Particularități	– se desfășoară în întregime anterior stabilirii primului termen de judecată și fără prezența părților în fața instanței; – comunicarea cererii de chemare în judecată către pârât, precum și a întâmpinării și, dacă este cazul, a cererii reconvenționale către reclamant se face de către instanță pe cale administrativă; – în cazul în care cererea de chemare în judecată prezintă anumite lipsuri, între momentul introducerii cererii de chemare în judecată și cel al punerii acesteia pe rolul instanței se interpune o fază premergătoare, care are drept scop remedierea lipsurilor cererii de chemare în judecată (verificarea și regularizarea cererii); – toate măsurile pe care le presupune etapa scrisă, deci inclusiv procedura de regularizare a cererii de chemare în judecată, se iau de completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza, deci nu de președintele instanței sau de judecătorul care îl înlocuiește.

II. Cererea de chemare în judecată

Noțiune	– este actul de procedură prin care partea interesată se adresează instanței pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat, punând în mișcare acțiunea civilă prin declanșarea procesului civil; – nu trebuie să se pună semnul egalității între cererea de chemare în judecată și acțiunea civilă, deoarece cererea de chemare în judecată reprezintă numai una dintre formele concrete de manifestare a acțiunii civile, anume aceea prin care se pune în mișcare acțiunea civilă; – necesitatea formulării cererii de chemare în judecată este justificată de principiul potrivit căruia nimeni nu își poate face dreptate singur, precum și de un aspect al principiului disponibilității, în sensul că instanța nu poate să judece până ce nu a fost investită de partea interesată, instanța civilă neputându-se sesiza din oficiu, afară de excepțiile limitativ prevăzute de lege;
----------------	---

	– unele norme speciale prevăd că sesizarea instanței judecătorești se face printr-un act de procedură care poartă o altă denumire decât „cerere de chemare în judecată”; <i>De exemplu:</i> plângere împotriva procesului-verbal de constatare a contravențiilor, în materie contravențională; contestație, în materie electorală etc. • în toate aceste situații, fiind vorba despre un act de procedură prin care se declanșează controlul judecătoresc asupra unor acte, cu sau fără caracter jurisdicțional, care provin de la organe din afara sistemului instanțelor judecătorești, actul respectiv trebuie să respecte condițiile de formă prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, cu excepția cazului în care dispoziții legale exprese ar prevedea altfel.
Cuprinsul (elementele) cererii de chemare în judecată	Elementele de identificare a părților [art. 194 lit. a) C.proc.civ.] <i>1. numele de familie și prenumele părților, în cazul persoanelor fizice, respectiv denumirea, pentru persoanele juridice;</i> • se vor indica numele de familie și prenumele, pentru persoanele fizice, respectiv denumirea, în cazul persoanelor juridice, atât pentru reclamant, cât și pentru pârât, iar în cazul în care cererea este formulată de mai multe persoane sau se cheamă în judecată mai multe persoane, pentru fiecare reclamant, respectiv pentru fiecare pârât; <i>2. domiciliul sau reședința părților, în cazul persoanelor fizice, ori, pentru persoane juridice, sediul acestora;</i> • în cazul persoanelor fizice, interesează nu atât domiciliul în sensul de locuință principală, în conformitate cu actele sale de identitate ori potrivit declarației sale, astfel cum este reglementat de art. 87 C.civ., ci locul unde persoana poate fi găsită pentru a i se comunica actele de procedură; dat fiind acest scop al indicării domiciliului părții în cererea de chemare în judecată, domiciliul este pus pe același plan cu reședința; • în cazul persoanei juridice, cererea de chemare în judecată va cuprinde sediul acesteia, anume sediul cu care persoana juridică figurează în evidențele corespunzătoare de înregistrare sau, după caz, de acordare a personalității sale juridice; • indiferent că sunt persoane fizice sau juridice, părțile pot indica și un domiciliu ales; alegerea de domiciliu se face fie prin convenție, fie prin simpla manifestare de voință unilaterală; pentru ca alegerea de domiciliu să producă efecte, este necesar ca partea să indice și persoana însărcinată cu primirea actelor de procedură la domiciliul ales [art. 158 alin. (1) C.proc.civ.]; alegerea de domiciliu poate fi făcută și la căsuța poștală; efectele juridice ale domiciliului ales se limitează numai la operațiunile și procesele pe care părțile le-au avut în vedere; • în cazul în care locuiește în străinătate, reclamantul are obligația să indice și un domiciliu ales în România, la care i se vor face toate comunicările privind procesul; dacă reclamantul nu indică un domiciliu ales în România, devin incidente dispozițiile art. 156 teza a II-a C.proc.civ., potrivit cărora comunicările i se vor face la domiciliul din străinătate, prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poșta română a scrisorii, în cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii;

- în ipoteza în care reclamantul nu cunoaște domiciliul/reședința pârâtului, el va trebui să menționeze această împrejurare în cerere și, totodată, să dovedească faptul că a făcut tot posibilul pentru a afla domiciliul sau un alt loc unde ar putea fi citată partea adversă;

3. codul numeric personal sau, după caz, codul unic de înregistrare ori codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar;

- reclamantul, persoană fizică, are obligația de a indica în cererea de chemare în judecată și codul său numeric personal, iar în cazul persoanelor juridice, codul unic de înregistrare ori codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice, precum și contul bancar;
- în măsura în care sunt cunoscute de reclamant, elementele de identificare menționate vor trebui indicate și în cazul pârâtului, după caz, persoană fizică sau persoană juridică;

4. adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea, dacă este cazul [art. 194 lit. a) coroborat cu art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

– **sanțiunea** neindicării atributelor de identificare arătate de art. 194 lit. a) C.proc.civ.:

- cererea de chemare în judecată formulată împotriva unei persoane neindividualizate prin atributele de identificare arătate de art. 194 lit. a) C.proc.civ. este nulă;

De exemplu, cererea de chemare în judecată este nulă atunci când este îndreptată împotriva posesorului unui anumit bun, fără a se indica numele și domiciliul sau reședința acestuia; pretenția este formulată împotriva moștenitorilor unei persoane, fără a se indica numele și domiciliul acestora etc.

– **importanța practică a indicării domiciliului sau a reședinței ori, după caz, a sediului:**

- pentru identificarea părților și fixarea locului unde li se vor comunica actele de procedură;
- poate determina și competența teritorială.

Elementele de identificare ale reprezentantului părții [art. 194 lit. b) C.proc.civ.]

1. numele de familie, prenumele și calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele de familie, prenumele acestuia și sediul profesional;

- acest element al cererii de chemare în judecată privește situația în care cererea nu este făcută de titularul dreptului dedus judecării, ci de reprezentantul acestuia (convențional, legal sau judiciar), precum și ipoteza în care cererea este îndreptată împotriva reprezentantului unei persoane fizice sau juridice;
- într-o astfel de situație, este necesar ca în cerere să se indice atât reprezentantul, cât și reprezentatul;
- textul de lege are în vedere și reprezentarea intereselor individuale sau colective prin persoane cărora acele interese nu le sunt totuși destinate, deci atunci când legea acordă exercițiul dreptului la acțiune unor persoane care nu sunt titulare ale dreptului subiectiv civil care se urmărește a fi valorificat;

Spre exemplu, creditorul chirografar care exercită, în locul debitorului său neglijent sau indiferent, acțiunea oblică este ținut să arate situația sa de creditor, dar trebuie să îl indice și pe titularul dreptului subiectiv civil.

În schimb, în materia sechestrului judiciar, cererea introdusă de administrator-sechestrul nu trebuie să cuprindă mai mult decât numele acestuia, cu indicarea calității sale și alăturarea hotărârii care îi conferă această calitate, deoarece, lucrând în profitul părților litigante, sechestrul judiciar nu este un reprezentant propriu-zis al celor aflați în judecată, ci un administrator oficial al intereselor pentru care se judecă.

- de asemenea, este avut în vedere și cazul asistării minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă, deoarece cererea se face personal de minor, dar se semnează nu numai de către acesta, ci și de către persoana chemată de lege să îl asiste (părinți, tutore sau curator), astfel încât în cerere trebuie să se precizeze calitatea de ocrotitor legal;

2. adresa electronică sau coordonatele reprezentantului care au fost indicate în acest scop, precum numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea, dacă este cazul [art. 194 lit. b) coroborat cu art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- aceste mențiuni au caracter facultativ;

3. dovada calității de reprezentant se face prin înscrisurile emise în forma prevăzută la art. 151 C.proc.civ., care se vor anexa cererii de chemare în judecată; acestea sunt, după caz:

- procura autentică în original sau în copie legalizată a mandatarului neavocat;
- împuternicirea avocațială;
- împuternicirea de reprezentare juridică/delegația consilierului juridic;
- copia legalizată de pe înscrisul doveditor al calității de reprezentant legal;
- extrasul din registrul public, în copie, în care este menționată împuternicirea reprezentanților persoanelor juridice de drept privat;
- copia legalizată de pe extrasul din actul care atestă dreptul de reprezentare în justiție a organului de conducere sau, după caz, a reprezentantului desemnat al unei asociații, societăți ori altei entități fără personalitate juridică, înființată potrivit legii;

– dacă o persoană stă în proces atât în nume propriu, cât și ca reprezentant al altei persoane, va trebui să specifice în cererea de chemare în judecată că acționează în ambele calități;

– atunci când cererea este făcută de un reprezentant comun al mai multor persoane, trebuie ca reprezentații să fie identificați individual și să se menționeze calitatea de reprezentant comun a celui care formulează cererea;

– **sanțiunea** neindicării calității de reprezentant:

- se prezumă că reprezentantul acționează în nume propriu, astfel încât cererea de chemare în judecată se va respinge ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă, deoarece reclamantul nu este titularul dreptului subiectiv civil dedus judecății.

Obiectul cererii și valoarea acestuia, atunci când este evaluabil în bani [art. 194 lit. c) C.proc.civ.]

– prin „obiect al cererii de chemare în judecată” se înțelege pretenția concretă a reclamantului;

Exemple:

- plata unei sume de bani;
- revendicarea unui bun;
- anularea sau rezoluțiunea unui contract;
- constatarea existenței unui drept;
- obligarea pârâtului la a face sau a nu face ceva;
- desfacerea căsătoriei etc.

– obiectul cererii de chemare în judecată trebuie să fie:

- licit (să nu vină în conflict cu legea);
- posibil (reclamantul să nu solicite instanței obligarea pârâtului la ceva ce nu s-ar putea realiza);

De exemplu, reclamantul nu poate să solicite obligarea pârâtului la predarea unui bun individual determinat care a pierit.

- determinat sau determinabil (în fața instanței se rezolvă o neînțelegere concretă, iar nu o problemă de principiu);

De exemplu, nu s-ar putea cere instanței să constate că reclamantul nu are niciun fel de datorie față de pârât.

– cererea de chemare în judecată trebuie să cuprindă valoarea obiectului cererii, atunci când acesta este evaluabil în bani;

- *ca regulă generală*, obligația evaluării revine *reclamantului*, care trebuie să arate și modul de calcul prin care s-a ajuns la determinarea acestei valori, cu indicarea înscrisurilor corespunzătoare;
- *prin excepție*, în cazul cererilor având ca obiect un drept de proprietate sau alte drepturi reale asupra unui imobil, valoarea lor se determină în funcție de *valoarea imposabilă*, stabilită potrivit legislației fiscale; în cazul în care valoarea imposabilă a imobilului nu este stabilită sau atunci când aceasta nu există, potrivit legislației fiscale, valoarea obiectului cererii de chemare în judecată se determină de către reclamant potrivit regulilor generale, dispozițiile art. 98 C.proc.civ. fiind aplicabile (art. 104 C.proc.civ.);
- valoarea indicată de reclamant poate fi contestată de pârât, iar instanța poate verifica modul în care reclamantul a determinat valoarea, pentru a nu se încălca dispozițiile imperative ale legii, cum ar fi cele privind stabilirea competenței materiale după valoarea obiectului cererii și a taxelor judiciare de timbru;

În acest sens, în vederea stabilirii competenței materiale după valoarea obiectului cererii, art. 98 alin. (3) C.proc.civ. prevede în mod expres că, în caz de contestație a valorii obiectului cererii, ea se stabilește după înscrisurile prezentate și explicațiile date de părți. De asemenea, în materie de taxe judiciare de timbru, art. 31 alin. (2) teza a II-a din O.U.G. nr. 80/2013 prevede că, dacă valoarea obiectului cererii este contestată sau apreciată de instanță ca vădit derizorie, evaluarea se face în condițiile art. 98 alin. (3) C.proc.civ.

În cazul *cererilor reale imobiliare*, atunci când valoarea de impunere este stabilită de organele fiscale, Codul de procedură civilă nu permite contestarea acestei valori în scopul invocării excepției de necompetență materială, deoarece acest criteriu de stabilire a competenței este unul legal. Cu toate acestea, exclusiv în scopuri fiscale, pentru determinarea taxei judiciare de timbru, contestarea valorii obiectului cererii poate avea loc și în cazul cererilor având ca obiect dreptul de proprietate sau un alt drept real asupra unui imobil, chiar dacă valoarea acestor drepturi se determină în funcție de valoarea impozabilă, stabilită potrivit legislației fiscale. În asemenea situații, dacă această valoare este contestată sau apreciată de instanță ca vădit derizorie, taxarea se va face prin raportare la grilele notariale cuprinzând valorile orientative ale proprietăților imobiliare [art. 31 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013].

– atunci când un imobil face obiectul judecății, acesta se va identifica, potrivit art. 104 C.proc.civ., prin indicarea următoarelor elemente:

- localitatea și județul, strada și numărul, iar în lipsă, vecinătățile, etajul și apartamentul;
- numărul de carte funciară și numărul cadastral sau topografic, după caz, atunci când imobilul este înscris în cartea funciară;
- în acest caz, la cererea de chemare în judecată se va anexa:
 - a) pentru imobilul înscris în cartea funciară, *extrasul de carte funciară*, cu arătarea titularului înscris în cartea funciară, eliberat de biroul de cadastru și publicitate imobiliară în raza căruia este situat imobilul;
 - b) pentru imobilul neînscris în cartea funciară, un *certificat* emis de același birou, care atestă acest fapt;

– în condițiile prevăzute de art. 204 C.proc.civ., reclamantul poate formula o cerere adițională, prin care să completeze sau să modifice obiectul inițial al cererii de chemare în judecată;

– *importanța practică* a obiectului cererii de chemare în judecată:

- fixează limitele judecății, instanța fiind obligată să hotărască numai asupra celor ce formează obiectul pricinii supuse judecății [art. 9 alin. (2), art. 22 alin. (6) și art. 397 alin. (1) C.proc.civ.];
 - poate determina competența generală, materială sau teritorială;
 - poate atrage o anumită constituire a instanței;
- De exemplu*, participarea asistenților judiciari în cererile privind conflictele de muncă și de asigurări sociale.
- determină fixarea taxelor judiciare de timbru;
 - influențează admisibilitatea sau inadmisibilitatea unor mijloace de probă;
 - determină calea de atac;

De exemplu, potrivit art. 483 C.proc.civ., pricinile din anumite materii nu sunt supuse recursului: cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, cererile în materie de expropriere, cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor, a asigurărilor, precum și în cele ce decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite.

- interesează autoritatea de lucru judecat, litispendența și conexitatea.

Fundamentul de fapt și de drept (cauza cererii) [art. 194 lit. d) C.proc.civ.]

– motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază cererea de chemare în judecată reprezintă cauza acesteia și constau în toate acele împrejurări, circumstanțe, dar și principii, instituții, categorii, reguli juridice, a căror cunoaștere este necesară pentru explicarea și lămurirea obiectului procesului;

– reclamantul are obligația indicării împrejurărilor de fapt care l-au determinat să ceară concursul justiției, precum și a temeiului juridic al pretenției sale;

- nu este obligatoriu ca reclamantul să indice chiar textele de lege pe care se întemeiază pretenția sa, deoarece judecătorul va face el încadrarea juridică, cu ajutorul obiectului și al motivelor de fapt;

– instanța nu poate schimba cauza cererii de chemare în judecată, deoarece aceasta este un drept exclusiv al părții care o formulează, dar o poate încadra corect în drept, corespunzător situației de fapt relatate de parte, dând sau restabilind calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecării, chiar dacă partea le-a dat o altă denumire, caz în care judecătorul este obligat să pună în discuția părților calificarea juridică exactă [art. 22 alin. (4) C.proc.civ.];

- cu toate acestea, judecătorul nu poate schimba denumirea sau temeiul juridic în cazul în care părțile, în virtutea unui acord expres privind drepturi de care, potrivit legii, pot dispune, au stabilit calificarea juridică și motivele de drept asupra cărora au înțeles să limiteze dezbaterile, dacă astfel nu se încalcă drepturile sau interesele legitime ale altora [art. 22 alin. (5) C.proc.civ.].

Mijloacele de dovadă [art. 194 lit. e) C.proc.civ.]

– în cererea de chemare în judecată trebuie indicate dovezile pe care se sprijină fiecare capăt de cerere;

– obligațiile reclamantului cu privire la dovezile solicitate:

- în cazul în care solicită proba cu înscrisuri, se vor aplica, în mod corespunzător, dispozițiile art. 150 C.proc.civ.;

Astfel, se vor anexa copii de pe înscrisuri, pe care reclamantul le va certifica pentru conformitate cu originalul, în atâtea exemplare câți pârâți sunt și câte un exemplar pentru instanță; dacă reclamantul apreciază că este necesar și suficient să depună numai o parte dintr-un înscris, va alătura cererii numai copii de pe această parte, însă instanța poate dispune prezentarea înscrisului în întregime; atunci când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele se depun în copie certificată de parte, însoțite de traducerea în limba română, legalizată, efectuată de un traducător autorizat, iar, în ipoteza în care nu există un asemenea traducător pentru limba în care sunt redactate înscrisurile în cauză, se pot folosi traduceri realizate de persoane de încredere cunoscătoare ale respectivei limbi, în condițiile legii speciale.

- dacă se solicită interrogatoriul pârâtului, se va cere înfățișarea în persoană a acestuia, dacă pârâtul este o persoană fizică, iar în cazurile în care legea prevede că pârâtul va răspunde în scris la interrogatoriu, interrogatoriul va fi atașat cererii de chemare în judecată, urmând a fi comunicat pârâtului odată cu cererea;

De exemplu, pârâtul va răspunde în scris la interrogatoriu atunci când au această calitate statul sau celelalte persoane juridice de drept public, precum și persoanele

	juridice de drept privat, cu excepția societăților de persoane, ai căror asociați cu drept de reprezentare vor fi citați personal la interogatoriu (art. 355 C.proc.civ.). - când se cere dovada cu martori, se vor indica numele de familie, prenumele și adresa fiecărui martor în parte, precum și, dacă este cazul, adresa electronică sau alte coordonate, precum numărul de telefon, numărul de fax sau alte asemenea date de contact ale martorilor [art. 194 lit. e) coroborat cu art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]. Semnătura [art. 194 lit. f) C.proc.civ.] - semnătura atestă voința părții de a declanșa procesul civil, precum și exactitatea conținutului cererii de chemare în judecată; - cererea formulată în nume propriu trebuie semnată de către cel ce se pretinde a fi titularul dreptului subiectiv dedus judecătii; - cererea formulată prin reprezentant va fi semnată de către acesta din urmă; - atunci când cererea de chemare în judecată este semnată de o persoană care nu avea calitatea de reprezentant, aceasta poate fi ratificată de reclamant în interiorul termenului acordat pentru complinirea acestei lipse, fie prin prezentarea reclaman- tului în fața instanței și semnarea cererii, fie prin depunerea unui înscris autentic în care reclamantul declară că ratifică actul de procedură, eventual, și actele subsec- vente cererii introductive de instanță; - ca regulă, semnătura trebuie să fie executată olograf de către reclamant ori de către reprezentantul său convențional sau legal și situată la sfârșitul cererii; Nu se consideră îndeplinită cerința legală privitoare la semnătură în situația în care, la sfârșitul cererii, sunt dactilografiate numele de familie și prenumele recla- mantului, fără a exista însă și semnătura reclamantului ori a reprezentantului său. - în cazul persoanelor juridice, legea nu prevede și necesitatea aplicării ștampilei, astfel încât semnătura olografă a reprezentantului legal al persoanei juridice este suficientă pentru îndeplinirea cerinței legii; - excepție: în cazul cererii de chemare în judecată formulate prin înscris în formă electronică, în condițiile prevăzute de lege, este valabilă semnătura electronică, potrivit dispozițiilor legii speciale [art. 148 alin. (2) C.proc.civ.]. Alte mențiuni - în cuprinsul cererii de chemare în judecată trebuie să se indice și instanța căreia aceasta i se adresează [art. 148 alin. (1) C.proc.civ.].
Sanctiunile aplicabile pentru lipsa elementelor cererii de chemare în judecată	Elementele a căror lipsă atrage sancțiunea nulității cererii Elemente prevăzute expres sub sancțiunea nulității - sunt prevăzute expres, sub sancțiunea nulității [art. 196 alin. (1) C.proc.civ.]: - numele de familie și prenumele sau, după caz, denumirea oricăreia dintre părți; - obiectul cererii; - motivele de fapt ale cererii; - semnătura părții sau a reprezentantului acesteia; - nulitatea fiind expresă, în cazul lipsei oricăreia dintre aceste mențiuni, vătămarea este prezumată, conform art. 175 alin. (2) C.proc.civ.;

– *ca regulă*, anularea cererii de chemare în judecată pentru lipsa unuia dintre aceste elemente va fi dispusă în cadrul procedurii regularizării, în condițiile art. 200 C.proc.civ. [art. 196 alin. (1) C.proc.civ.];

- *prin excepție*, anularea cererii va fi dispusă în cursul judecății în cazurile în care legea prevede că nu se aplică dispozițiile privind verificarea cererii și regularizarea acesteia;
- în cursul judecății, lipsa oricăruia dintre elementele cererii de chemare în judecată prevăzute de art. 196 alin. (1) C.proc.civ., considerate esențiale, poate fi invocată și de către instanță, din oficiu, sau de procuror, iar nu numai de către pârât;

– particularități în cazul *lipsei semnăturii*:

- lipsa semnăturii, precum și orice altă neregularitate în legătură cu semnarea cererii de chemare în judecată se pot acoperi de reclamant în tot cursul judecății în fața primei instanțe, în condițiile art. 196 alin. (2) și (3) C.proc.civ., atunci când:
 - a) se constată alte neregularități decât lipsa semnăturii, în legătură cu semnarea cererii de chemare în judecată;
 - b) se constată că sancțiunea nulității pentru lipsa semnăturii nu a fost aplicată în cadrul procedurii regularizării, iar instanța a fixat primul termen de judecată;
 - c) dispozițiile art. 200 C.proc.civ. privind verificarea cererii și regularizarea acesteia nu se aplică în cazul respectiv (*de exemplu*, cererile adiționale și cele incidentale, contestația la executare etc.);
- în aceste cazuri, dacă pârâtul invocă lipsa semnăturii sau alte neregularități privitoare la semnarea cererii, reclamantul care lipsește la acel termen va trebui să semneze cererea cel mai târziu la primul termen următor la care este legal citat (fiind citat cu această mențiune de a semna), iar când este prezent în instanță, trebuie să semneze în chiar ședința în care a fost invocată această neregularitate; în cazul în care nu semnează, atunci instanța va anula cererea;
- lipsa semnăturii se poate acoperi în tot cursul judecății, dar *numai în fața primei instanțe*;
- dacă în apel sau în recurs s-ar invoca lipsa semnăturii uneia dintre cererile formulate în prima instanță, această lipsă nu ar mai putea fi acoperită prin semnarea în acea etapă a procesului, ci va atrage soluția de admitere a căii de atac, anularea sau, după caz, casarea hotărârii și anularea respectivei cereri pentru lipsa semnăturii.

Elemente care nu sunt prevăzute expres sub sancțiunea nulității

- nu sunt prevăzute expres sub sancțiunea nulității celelalte elemente intrinseci ale cererii de chemare în judecată, ceea ce înseamnă că, în principiu, nulitatea este virtuală;
 - *excepție*: neindicarea în cererea de chemare în judecată a dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere nu atrage, nici în cadrul procedurii regularizării și nici după fixarea primului termen de judecată, sancțiunea nulității [art. 200 alin. (4), care exceptează art. 194 lit. e) de la cerințele a căror neîndeplinire atrage nulitatea], ci va fi aplicabil art. 254 alin. (1) C.proc.civ., care prevede sancțiunea decăderii;
- nulitatea cererii de chemare în judecată va interveni în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ., deci numai dacă prin nerespectarea formei prevăzute de lege s-a cauzat părții adverse o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului;

– *ca regulă*, anularea cererii de chemare în judecată pentru lipsa unuia dintre aceste elemente va fi dispusă în cadrul procedurii regularizării, în condițiile art. 200 C.proc.civ., cu mențiunea că, în aceste cazuri, anularea nu este condiționată de dovedirea unei vătămări;

- *prin excepție*, anularea cererii va fi dispusă în cursul judecății în cazurile în care legea prevede că nu se aplică dispozițiile privind verificarea cererii și regularizarea acesteia.

Elementele a căror lipsă atrage (și) alte sancțiuni

– lipsa indicării dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere atrage sancțiunea *decăderii* din dreptul de a propune probe;

- decăderea din dreptul de a propune probe va interveni în condițiile art. 254 C.proc.civ., în cursul judecății, după fixarea primului termen de judecată;

– lipsa indicării faptului că acela care a formulat cererea acționează în calitate de mandatar atrage sancțiunea *respingerii cererii ca fiind formulată de o persoană fără calitate procesuală activă*;

- dacă însă s-a menționat că acesta acționează în calitate de reprezentant, dar nu se depune dovada acestei calități, cererea va fi anulată, în condițiile prevăzute de art. 82 C.proc.civ.

Precizări finale

– art. 194 C.proc.civ. constituie dreptul comun în ceea ce privește elementele cererii de chemare în judecată;

Exemple de norme speciale prin care se derogă, în tot sau în parte, de la art. 194 C.proc.civ.:

- art. 530 C.proc.civ. referitor la cuprinsul cererii necontencioase;
- art. 571 C.proc.civ. cu privire la conținutul cererii de arbitraj;
- art. 981 și art. 916 C.proc.civ., care prevăd anumite mențiuni suplimentare pe care trebuie să le cuprindă cererea de partaj, respectiv cea de divorț etc.

– art. 194 C.proc.civ. se completează în mod corespunzător cu prevederile generale în materie de cereri adresate instanțelor judecătorești;

– elementele prevăzute de art. 194 C.proc.civ. reprezintă condițiile intrinseci ale cererii de chemare în judecată.

Condițiile
extrinseci
cererii de
chemare în
judecată

Procedurile prealabile sesizării instanței

Considerații generale

– în cazurile anume prevăzute de lege, sesizarea instanței judecătorești este condiționată de parcurgerea obligatorie a unei proceduri prealabile în fața altor autorități [art. 193 alin. (1) teza I C.proc.civ.];

– instituirea unor proceduri prealabile obligatorii nu este incompatibilă cu prevederile art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, întrucât dreptul de a sesiza instanța nu constituie un drept absolut, fiind pasibil de limitări implicite, aplicate de către stat, atâta timp cât acestea nu restrâng accesul recunoscut unei persoane la o instanță de asemenea manieră, încât dreptul în discuție să fie atins în chiar substanța sa, exceptând cazurile în care limitările urmăresc un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit;

- dovada îndeplinirii procedurii prealabile trebuie să fie anexată la cererea de chemare în judecată [art. 193 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];
- cu excepția cazurilor în care o normă specială ar dispune altfel, neîndeplinirea procedurii prealabile poate fi invocată doar de către pârât prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii [art. 193 alin. (2) C.proc.civ.];
- lipsa îndeplinirii procedurii prealabile nu a fost avută în vedere de legiuitor drept o cerință de natură să atragă nulitatea cererii de chemare în judecată, în procedura de verificare și regularizare prevăzută de art. 200 C.proc.civ.;
- neîndeplinirea procedurii prealabile conduce la *respingerea cererii ca inadmisibilă*, deoarece procedura prealabilă administrativă este o condiție de exercițiu al acțiunii civile;

Procedura prealabilă administrativă

- este reglementată de art. 7 din Legea nr. 554/2004;
- înainte de a se adresa instanței de contencios administrativ competente, persoana care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim printr-un act administrativ individual care i se adresează sau act administrativ normativ, trebuie să solicite autorității publice emitente sau autorității ierarhic superioare, dacă aceasta există, revocarea, în tot sau în parte, a actului respectiv [art. 7 alin. (1) și (1¹) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];
 - prevederile alin. (1) sunt aplicabile și în ipoteza în care legea specială prevede o procedură administrativ-jurisdicțională, iar partea nu a optat pentru aceasta [art. 7 alin. (2) din Legea nr. 554/2004];
- este îndreptățită să introducă plângere prealabilă și persoana vătămată într-un drept al său sau într-un interes legitim, printr-un act administrativ cu caracter individual, adresat altui subiect de drept [art. 7 alin. (3) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];
- revocarea actului administrativ cu caracter individual trebuie să fie solicitată în termen de 30 de zile de la data comunicării actului, în cazul în care plângerea prealabilă este formulată de destinatarul actului administrativ, respectiv în termen de 30 de zile de la momentul la care petentul a luat cunoștință, pe orice cale, de conținutul actului, atunci când plângerea este introdusă de o altă persoană decât destinatarul acestuia;
 - pentru motive temeinice, plângerea prealabilă în cazul actelor administrative unilaterale se poate introduce și peste termenul de 30 de zile menționat, dar nu mai târziu de 6 luni de la data emiterii actului, în cazul în care plângerea prealabilă este formulată de destinatarul actului administrativ, respectiv nu mai târziu de 6 luni de la data la care petentul a luat cunoștință, pe orice cale, de conținutul actului, atunci când plângerea este introdusă de o altă persoană decât destinatarul acestuia [art. 7 alin. (1) și (3) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];
 - termenele de 6 luni prevăzute de alin. (1) și (3) ale art. 7 sunt termene de prescripție [art. 7 alin. (3) din Legea nr. 554/2004, modificat prin Legea nr. 212/2018];
- în cazul actului administrativ normativ, plângerea prealabilă poate fi formulată oricând [art. 7 alin. (1¹) din Legea nr. 554/2004].

Verificarea prealabilă a evidențelor succesoriale prevăzute de Codul civil

– reclamantul care sesizează instanța cu dezbaterea procedurii succesoriale trebuie să atașeze cererii de chemare în judecată și încheierea emisă de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesoriale prevăzute de Codul civil [art. 193 alin. (3) teza I C.proc.civ.];

De exemplu: reclamantul solicită constatarea deschiderii succesiunii unei persoane, a calității părților de moștenitori legali și a cotelor lor succesoriale, constatarea componenței masei succesoriale, constatarea vacanței succesoriale, partaj succesoral și altele asemenea.

– procedura prealabilă a verificării registrelor succesoriale prevăzute de Codul civil nu se confundă cu procedura succesorală notarială;

- cu alte cuvinte, reclamantul nu este obligat ca, anterior sesizării instanței, să urmeze procedura succesorală necontencioasă în fața notarului public; această procedură rămâne o procedură facultativă;

– neîndeplinirea procedurii prealabile poate fi invocată de pârât, precum și de instanță, din oficiu [art. 193 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];

- pârâtul poate invoca lipsa îndeplinirii acestei proceduri prealabile, sub sancțiunea decăderii, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată la care este legal citat;
- în schimb, instanța poate să invoce, din oficiu, neîndeplinirea procedurii prealabile oricând în cursul judecății în primă instanță.

Somația în procedura ordonanței de plată

– procedura prealabilă constă în comunicarea, anterior introducerii cererii de ordonanță de plată, de către creditor, prin intermediul executorului judecătoresc sau prin scrisoare recomandată, cu conținut declarat și confirmare de primire, a unei somații adresate debitorului, prin care i se pune în vedere să-și achite debitul în termen de 15 zile de la primirea acesteia [art. 1015 alin. (1) C.proc.civ.];

– dovada comunicării somației către debitor se va atașa cererii, sub sancțiunea respingerii acesteia ca inadmisibilă [art. 1017 alin. (2) C.proc.civ.];

– lipsa comunicării prealabile a somației poate fi invocată doar de debitor, în condițiile dreptului comun, respectiv prin întâmpinare, sub sancțiunea decăderii [art. 193 alin. (2) C.proc.civ.].

Taxele judiciare de timbru

– taxele judiciare de timbru pentru cererile introduse la instanțele judecătorești sunt stabilite, în principiu, de O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru;

– taxele judiciare de timbru se stabilesc în mod diferențiat, după cum obiectul cererii este sau nu evaluabil în bani, cu excepțiile prevăzute de lege (art. 2 din O.U.G. nr. 80/2013);

– taxele judiciare de timbru se plătesc anticipat, cu excepțiile prevăzute de lege [art. 33 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013];

– dovada achitării taxei judiciare de timbru se va atașa la cerere în original, în vederea anulării sale de către judecător;

– *netimbrarea sau timbrarea insuficientă atrage anularea cererii de chemare în judecată, în următoarele condiții:*

- anularea nu intervine automat, ci neîndeplinirea cerinței timbrării cererii de chemare în judecată se poate complini în cadrul procedurii regularizării; astfel, dacă cererea de chemare în judecată este netimbrată sau insuficient timbrată, reclamantului i se pune în vedere obligația de a timbra cererea în quantumul stabilit de instanță și de a transmite acesteia dovada achitării taxei judiciare de timbru, iar în cazul în care reclamantul nu face dovada achitării taxei judiciare de timbru în termenul indicat de instanță, respectiv cel mult 10 zile de la primirea comunicării instanței cuprinzând quantumul taxei judiciare de timbru, aceasta va anula cererea, în condițiile art. 200 C.proc.civ.;
- prin aceeași comunicare privind obligația reclamantului de a timbra cererea în quantumul stabilit de instanță, i se pune în vedere acestuia posibilitatea de a formula, în condițiile legii, cerere de acordare a facilităților la plata taxei judiciare de timbru, în termen de 5 zile de la primirea respectivei comunicări [art. 33 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013];

Persoanele fizice pot beneficia de scutiri, reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru, în condițiile O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă.

Instanța poate acorda persoanelor juridice, la cerere, facilități sub formă de reduceri, eșalonări sau amânări pentru plata taxelor judiciare de timbru datorate pentru acțiuni și cereri introduse la instanțele judecătorești, în condițiile prevăzute de art. 42 și urm. din O.U.G. nr. 80/2013.

- de asemenea, împotriva modului de stabilire a taxei judiciare de timbru, reclamantul poate face cerere de reexaminare, la aceeași instanță, în termen de 3 zile de la data comunicării taxei datorate, cerere scutită de la plata taxei judiciare de timbru [art. 39 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013];

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 7/2014 (M. Of. nr. 137 din 24 februarie 2015): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 146/1997 (corespondent art. 39 din O.U.G. nr. 80/2013 – n.n.), partea în sarcina căreia s-a stabilit obligația de plată a taxei judiciare de timbru poate formula critici care să vizeze caracterul timbrabil al cererii de chemare în judecată *exclusiv în cadrul cererii de reexaminare*, neputând supune astfel de critici controlului judiciar prin intermediul apelului sau recursului.

- când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel [art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013];
- dacă la momentul înregistrării cererii au fost timbrate doar o parte din capetele de cerere, acțiunea va fi anulată în parte, numai pentru acele capete de cerere pentru care nu a fost achitată taxa judiciară de timbru [art. 34 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013];

	• dacă, în momentul înregistrării sale, acțiunea sau cererea a fost taxată corespunzător obiectului său inițial, dar în cursul procesului apar elemente care determină o valoare mai mare a obiectului cererii, instanța va pune în vedere reclamantului să achite suma datorată suplimentar până la termenul stabilit în acest scop; dacă până la termenul prevăzut de lege sau stabilit de instanță, reclamantul nu îndeplinește obligația de plată a taxei, acțiunea ori cererea nu va putea fi anulată integral, ci va trebui soluționată în limitele în care taxa judiciară de timbru s-a plătit în mod legal; • în cazul în care valoarea pretențiilor formulate în acțiune sau în cerere se micșorează după ce acțiunea sau cererea a fost înregistrată, taxa judiciară de timbru se percepe la valoarea inițială, fără a se ține seama de reducerea ulterioară; • în ipoteza în care cererea nu este supusă procedurii regularizării, instanța va pune în vedere reclamantului să achite suma datorată până la termenul stabilit în acest scop, iar dacă până la termenul respectiv, reclamantul nu își îndeplinește obligația de plată a taxei judiciare de timbru, acțiunea ori cererea va fi anulată în întregime sau în parte, potrivit regulilor generale prevăzute de O.U.G. nr. 80/2013 [art. 36 din O.U.G. nr. 80/2013, aplicabil prin analogie]; • judecarea unei cereri netimbrate conform legii nu constituie motiv de nulitate a hotărârii judecătorești; astfel, în situația în care instanța judecătorească investită cu soluționarea unei căi de atac ordinare sau extraordinare constată că, în fazele procesuale anterioare, taxa judiciară de timbru nu a fost plătită în cuantumul legal, va dispune obligarea părții la plata taxelor judiciare de timbru aferente, dispozitivul hotărârii constituind titlu executoriu (art. 38 din O.U.G. nr. 80/2013).
Efectele introducerii cererii de chemare în judecată	Învestirea instanței cu soluționarea cererii – în materie civilă, cu unele excepții, activitatea jurisdicțională nu poate fi declanșată din propria inițiativă a instanței, fiind necesar ca, pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime, persoana interesată să se adreseze justiției prin sesizarea instanței competente cu o cerere de chemare în judecată; – odată sesizată, sub sancțiunea denegării de dreptate, instanța este obligată să soluționeze cererea de chemare în judecată [art. 5 alin. (2) C.proc.civ.]. Determinarea cadrului procesual în care se va desfășura judecata – cererea de chemare în judecată determină cadrul procesual din punct de vedere al: • părților (reclamant și pârât); • obiectului cererii (pretenția concretă); • cauzei (situația de fapt calificată juridic); – posibilitatea lărgirii cadrului procesual este recunoscută, în condițiile prevăzute de lege, numai părților, în virtutea principiului disponibilității, iar nu și <i>instanței, care, ca regulă, nu poate dispune introducerea din oficiu a altor persoane în proces sau modificarea obiectului cererii;</i> • de la această regulă există următoarele <i>excepții</i>: a) în cazurile expres prevăzute de lege, precum și în procedura necontencioasă, instanța poate să dispună din oficiu introducerea în cauză a altor persoane, chiar dacă părțile se împotrivesc (art. 78 C.proc.civ.);

b) în materia impreviziunii, din redactarea art. 1271 alin. (2) C.civ., s-ar putea trage concluzia că instanța poate să dispună adaptarea contractului chiar și atunci când reclamantul a solicitat doar încetarea contractului, fără a formula și un capăt de cerere subsidiar privitor la distribuirea echitabilă între părțile contractante a pierderilor și beneficiilor rezultate din schimbarea împrejurărilor.

Stabilirea instanței competente

– în ipoteza competenței teritoriale alternative, introducerea cererii de chemare în judecată exprimă opțiunea reclamantului pentru una dintre instanțele deopotrivă competente (art. 116 C.proc.civ.);

- după această alegere, instanța fiind legal învestită, reclamantul nu mai poate reveni asupra ei și pârâtul nu poate cere declinarea competenței.

Punerea în întârziere a debitorului

– dacă debitorul nu este pus în întârziere printr-o notificare prealabilă sau nu este de drept în întârziere, introducerea cererii de chemare în judecată operează punerea în întârziere a pârâtului, cu următoarele consecințe:

- pârâtul, în calitate de debitor, răspunde, de la data introducerii cererii de chemare în judecată, pentru orice pierdere cauzată de un caz fortuit, cu excepția situației în care cazul fortuit îl liberează pe debitor de însăși executarea obligației (art. 1525 C.civ.);
- în cazul cererilor având ca obiect plata unor sume de bani purtătoare de dobânzi, care anterior nu erau ele însele purtătoare de dobânzi, vor începe să producă și ele dobânzi de la data introducerii cererii de chemare în judecată [art. 1489 alin. (2) C.civ.].

Încetarea bunei-credințe a posesorului unui bun

– în cazul acțiunilor (cererilor) reale imobiliare și al celor mixte, cel mai târziu la momentul comunicării cererii de chemare în judecată către pârât încetează buna-credință a acestuia, devenind posesor de rea-credință, cu consecința că:

- pârâtul va datora fructele din momentul comunicării cererii, desigur, dacă se va admite cererea reclamantului [art. 566 alin. (2) C.civ.].

Posibilitatea continuării judecății anumitor cereri cu caracter strict personal

– în anumite situații, deși cererea strict personală nu poate fi introdusă de altcineva decât titularul dreptului la acțiune, ea poate fi transmisă moștenitorilor acestuia, dacă a fost introdusă înainte de deces de către titular.

Exemple:

- când decedează soțul reclamant, care solicitase desfacerea căsătoriei din culpa soțului pârât, moștenitorii pot continua acțiunea [art. 926 C.proc.civ.];
- dreptul la acțiunea în rezoluțiunea contractului de întreținere se transmite moștenitorilor [art. 2263 alin. (6) C.civ.];
- acțiunea în revocarea donației pentru ingratitude poate fi continuată de moștenitorii donatorului [art. 1024 alin. (4) C.civ.].

Dreptul ce se urmărește a fi valorificat prin cererea de chemare în judecată devine litigios

- dreptul este litigios dacă există un proces început și neterminat cu privire la existența sau întinderea sa [art. 1653 alin. (3) C.civ.];
- sub sancțiunea nulității absolute, judecătorii, procurorii, grefierii, executorii, avocații, notarii publici, consilierii juridici și practicienii în insolvență nu pot cumpăra, direct sau prin persoane interpușe, drepturi litigioase care sunt de competența instanței judecătorești în a cărei circumscripție își desfășoară activitatea, cu excepțiile prevăzute de lege [art. 1653 alin. (1) și (2) C.civ.].

Întreruperea prescripției extinctive a dreptului la acțiune/a termenului de decădere pentru exercitarea dreptului subiectiv

- prescripția extintivă se întrerupe prin introducerea unei cereri de chemare în judecată sau de arbitrar [art. 2537 pct. 2 C.civ.];
- prescripția este întreruptă chiar dacă [art. 2539 alin. (1) C.civ.]:

1. sesizarea a fost făcută la un organ de jurisdicție incompetent (instanță judecătorească sau alt organ de jurisdicție – *n.n.*) ori un organ de urmărire penală incompetent;

- cu toate acestea, în cazul în care cererea este respinsă ca nefiind de competența instanțelor române sau ca inadmisibilă întrucât competența aparține unui organ fără activitate jurisdicțională, prescripția nu este întreruptă;

2. cererea de chemare în judecată este nulă pentru lipsă de formă;

- efectul întreruptiv de prescripție al cererii nule pentru vicii de formă se produce atât în cazul în care cererea de chemare în judecată este anulată în cursul procesului, cât și atunci când actul de sesizare al instanței este anulat în procedura regularizării, în condițiile art. 200 C.proc.civ.;
- în cazul anulării cererii pentru vicii de formă, prescripția extintivă se consideră întreruptă la data la care a fost introdusă acea cerere, chiar dacă nu a fost reiterată în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii de anulare;

– efectul întreruptiv de prescripție al cererii de chemare în judecată este provizoriu și condiționat de admiterea cererii prin hotărâre definitivă, astfel că, dacă cererea de chemare în judecată este respinsă, anulată, perimată sau reclamantul renunță la judecată, efectul întreruptiv de prescripție dispăre cu efect retroactiv [art. 2539 alin. (2) teza I C.civ.];

- cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data la care hotărârea de respingere sau de anulare ori prin care s-a luat act de renunțarea la judecată ori s-a constatat perimarea a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitrar precedentă, cu condiția ca noua cerere să fie admisă [art. 2539 alin. (2) teza a II-a C.civ. și art. 205¹ din Legea nr. 71/2011];
- astfel, dacă cererea de chemare în judecată este anulată în timpul procesului *pendente*, după ce s-a stabilit primul termen de judecată, pentru *alte considerente decât viciile de formă* (de pildă, pentru lipsa capacității procesuale de exercițiu a reclamantului), efectul întreruptiv al cererii se va înlătura retroactiv; în aceste

	cazuri, cererea va putea fi reiterată în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii de anulare. – în cazul în care, în condițiile legii, reclamantul își modifică sau își completează cererea de chemare în judecată, supunând deci judecății o nouă pretenție, momentul care se ia în considerare, în ceea ce privește întreruperea prescripției extinctive referitor la această nouă pretenție, este cel al modificării sau completării cererii (deci momentul la care a fost efectiv sesizată instanța cu noua pretenție), iar nu cel al introducerii cererii de chemare în judecată inițiale; – atunci când realizarea dreptului supus unui termen de decădere presupune exercitarea unei acțiuni în justiție, termenul se întrerupe pe data introducerii cererii de chemare în judecată sau de arbitrare ori de punere în întârziere, după caz, dispozițiile privitoare la întreruperea prescripției fiind aplicabile în mod corespunzător [art. 2548 alin. (3) C.civ.].
--	--

III. Introducerea cererii de chemare în judecată și constituirea dosarului

Introducerea cererii	Forma cererii de chemare în judecată și numărul de exemplare – cererea trebuie să îmbrace forma scrisă și să fie însoțită de copii de pe înscrisurile de care partea înțelege să se folosească în proces, precum și, dacă este cazul, de anexele necesare (dovada îndeplinirii procedurii prealabile, chitanța de plată a taxei judiciare de timbru, dovada calității de reprezentant etc.); – cererea și înscrisurile anexate se vor depune, pentru comunicare, în atâtea exemplare câți părți sunt, în afară de cazurile în care aceștia din urmă au un reprezentant comun sau părțile figurează în mai multe calități juridice, când se va depune un singur exemplar de pe cerere și de pe înscrisuri; în toate cazurile este necesar și un exemplar pentru instanță [art. 195 coroborat cu art. 149 alin. (1) C.proc.civ.]. Depunerea (transmiterea) cererii – cererea de chemare în judecată se poate depune la instanța competentă [art. 199 alin. (1) C.proc.civ.]: 1. <i>personal sau prin reprezentant;</i> 2. <i>prin poștă sau curier;</i> 3. <i>prin fax sau scanată și transmisă prin poștă electronică ori prin înscris în formă electronică;</i> • în acest ultim caz subzistă obligația reclamantului de a depune cererea și, dacă este cazul, anexele acesteia în formă scrisă și în numărul de exemplare prevăzut de lege pentru comunicare.
Înregistrarea cererii	– cererea de chemare în judecată, depusă personal sau prin reprezentant, sosită prin poștă, curier, fax sau scanată și transmisă prin poștă electronică ori prin înscris în formă electronică se înregistrează și primește dată certă prin <i>aplicarea ștampilei de intrare a instanței</i> [art. 199 alin. (1) C.proc.civ.]; – <i>data formulării cererii de chemare în judecată este:</i> 1. data înregistrării la instanță, în cazul cererilor depuse de reclamant la registratura instanței, personal sau prin reprezentant ori prin înscris în formă electronică;

	2. data și ora primirii faxului sau a email-ului, astfel cum acestea sunt atestate de către calculatorul sau faxul de primire al instanței, în cazul cererilor transmise prin fax sau scanate și transmise prin poștă electronică; acestea servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată [art. 183 alin. (3) C.proc.civ.]; 3. data transmiterii prin poștă, prin serviciu de curierat rapid ori serviciu specializat de comunicare, respectiv data depunerii la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află partea, în cazul transmiterii cererii prin una dintre aceste modalități, astfel încât cererea se consideră a fi făcută în termen, chiar dacă aceasta a ajuns și a fost înregistrată la instanță după expirarea termenului [art. 183 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].
Constituirea dosarului și repartizarea cauzei	– după înregistrare, cererea și înscrisurile care o însoțesc, la care sunt atașate, când este cazul, dovezile privind modul în care acestea au fost transmise către instanță (<i>de exemplu</i> , plicul cu data ștampilei poștei sau a serviciului de curierat sau a serviciului specializat de comunicare), se predau președintelui instanței sau persoanei desemnate de acesta, care va lua de îndată măsuri în vederea stabilirii în mod aleatoriu a completului de judecată, potrivit legii [art. 199 alin. (2) C.proc.civ.].

IV. Procedura (verificării și) regularizării cererii de chemare în judecată

Considerații generale	– este o fază premergătoare, în cadrul etapei scrise a judecării în primă instanță, care are drept scop remedierea lipsurilor cererii de chemare în judecată, pentru a se evita punerea pe rolul instanțelor judecătorești a unor cereri informale, care să împiedice buna desfășurare a procesului, cu consecința tergiversării acestuia și a efectuării de cheltuieli inutile, atât de către partea adversă, cât și de sistemul judiciar; – totodată, prin această procedură se urmărește comunicarea către cealaltă parte a unei cereri care să îi permită formularea unei apărări complete atât în fapt, cât și în drept; – această fază presupune realizarea unei corespondențe scrise exclusiv cu autorul cererii de chemare în judecată și se poate finaliza: • fie prin conformarea la cerințele stabilite, potrivit legii, de instanță și trecerea la comunicarea cererii de chemare în judecată către părât; • fie, în cazul în care obligațiile privind completarea sau modificarea cererii nu sunt îndeplinite, prin anularea cererii, prin încheiere; – procedura regularizării cererii de chemare în judecată este obligatorie, iar nu facultativă.
Domeniul de aplicare	– procedura regularizării se aplică: • oricărei categorii de cereri care se judecă potrivit regulilor procedurii contencioase, indiferent că este vorba de procedura de drept comun sau de o procedură specială; • în principiu, și cererilor judecate potrivit procedurii necontencioase; – procedura regularizării nu se aplică: • în cazurile în care legea prevede în mod expres astfel; <i>Exemple:</i> ▪ contestația la executare [art. 717 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ cererea de deschidere a procedurii insolvenței [art. 41 alin. (4) teza finală și art. 66 alin. (10) din Legea nr. 85/2014];

	▪ toate cererile, contestațiile, acțiunile întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 151/2015 privind insolvența persoanei fizice [art. 10 alin. (3) din Legea nr. 151/2015]; ▪ cererea de suspendare a executării actului administrativ unilateral și cererile prevăzute la art. 24 alin. (3) și (4) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 [art. 14 alin. (2) și art. 25 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, modificate prin Legea nr. 212/2018]; ▪ procedura de soluționare a contestațiilor pe cale judiciară prevăzută de Legea nr. 101/2016 privind remediile și căile de atac în materie de atribuire a contractelor de achiziție publică, a contractelor sectoriale și a contractelor de concesiune de lucrări și concesiune de servicii, precum și pentru organizarea și funcționarea Consiliului Național de Soluționare a Contestațiilor [art. 50 alin. (3) din Legea nr. 101/2016]; ▪ cauzele care privesc aplicarea Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției [art. 87 alin. (1) din Legea nr. 273/2004, republicată]; ▪ cererile pentru emiterea ordinului de protecție [art. 27 alin. (4) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată]; ▪ procedurile prevăzute de Legea nr. 122/2006 privind azilul în România [art. 61¹ din Legea nr. 122/2006]. • în cazul procedurilor speciale care nu sunt compatibile cu dispozițiile art. 200 C.proc.civ. [art. 12¹ din Legea nr. 76/2012]; • cererilor incidentale [art. 12¹ din Legea nr. 76/2012]; • cererilor adiționale.
Completul care efectuează procedura regularizării	– verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată se fac de către completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza; – verificarea cererii de chemare în judecată se face de îndată ce cauza este repartizată [art. 200 alin. (1) C.proc.civ.].
Obiectul verificărilor în cadrul etapei regularizării	Cerințele verificate în procedura prevăzută de art. 200 C.proc.civ. – completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza verifică dacă cererea de chemare în judecată [art. 200 alin. (1) C.proc.civ.]: • este de competența sa; • îndeplinește cerințele prevăzute la art. 194-197 C.proc.civ.; – procedura verificării și regularizării cererii de chemare în judecată privește exclusiv cerințele vizate de art. 200 alin. (1) C.proc.civ., instanța neputând să invoce din oficiu și să se pronunțe asupra unor excepții procesuale, precum excepția de necompetență teritorială exclusivă, materială sau generală, excepția autorității de lucru judecat, excepția lipsei de interes etc.; • asemenea excepții procesuale vor putea fi discutate numai la termenul de judecată, cu respectarea principiului contradictorialității; • în cazul în care instanța sesizată este, evident, necompetentă material sau teritorial exclusiv, aceasta va proceda la verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată și, numai în măsura în care reclamantul se conformează dispozițiilor instanței și cererea nu este anulată, se va proceda la fixarea primului termen de

judecată, când se va invoca excepția de necompetență absolută și se va declina competența; la instanța investită în urma declinării competenței nu se va mai parcurge procedura verificării și regularizării cererii de chemare în judecată, ci se va fixa termenul de judecată, existând posibilitatea ca prin citație să se pună în sarcina reclamantului obligativitatea remedierii unor lipsuri ale cererii de chemare în judecată, iar, în caz de neconformare, la termenul stabilit, în procedură contradictorie, să se dispună aplicarea sancțiunilor proprii acestei etape (suspendarea judecării cauzei, decăderea, nulitatea în condițiile art. 196 C.proc.civ. etc.).

Verificarea competenței completului căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza

– este avută în vedere verificarea respectării normelor privind repartizarea cauzelor între completuri sau secții specializate din cadrul aceleiași instanțe, norme de organizare judecătorească, iar nu competența instanței, ca organ din cadrul sistemului judiciar;

- în ipoteza în care se constată că, în cadrul judecătoreiei, a fost atribuită unui judecător stagiar o cauză care nu face parte din categoria celor care, potrivit art. 23 din Legea nr. 303/2004, pot fi soluționate de acesta, judecătorul stagiar trebuie să verifice dacă poate soluționa cauza, însă nu sunt aplicabile, prin asemănare, prevederile referitoare la competență, ci se va proceda la trimiterea administrativă a cauzei în vederea efectuării unei noi repartizări a cauzei;

– verificarea specializării completului sau a secției din care face parte completul căruia i s-a repartizat cauza este *prioritară față de verificarea cerințelor intrinseci și extrinseci* vizate de art. 194-197 C.proc.civ.;

- cu toate acestea, dacă în etapa verificării și regularizării cererii judecătorul nu s-a pronunțat asupra competenței funcționale, necompetența completului sau a secției poate fi pusă în discuție, chiar din oficiu, la primul termen de judecată la care părțile sunt legale citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii;

– în cazul în care cauza nu este de competența sa, completul căruia i-a fost repartizată cererea dispune, prin încheiere dată fără citarea părților, trimiterea dosarului completului specializat competent sau, după caz, secției specializate competente din cadrul instanței sesizate;

– în cadrul procedurii verificării și regularizării cererii de chemare în judecată, dispozițiile privitoare la necompetență și conflictele de competență se aplică prin asemănare [art. 200 alin. (2) C.proc.civ.].

Verificarea cerințelor prevăzute de art. 200 C.proc.civ. pentru cererea de chemare în judecată

– este avută în vedere verificarea cerințelor pentru cererea de chemare în judecată prevăzute la art. 194-197 C.proc.civ.;

– completul de judecată va verifica dacă cererea de chemare în judecată îndeplinește condițiile intrinseci prevăzute de art. 194 C.proc.civ. și, totodată, dacă cererea, precum și, dacă este cazul, anexele acesteia sunt depuse în scris, în numărul de exemplare necesar pentru comunicare, plus un exemplar pentru instanță; în fine, instanța va verifica plata taxelor judiciare de timbru;

– în măsura în care cererea de chemare în judecată nu îndeplinește una sau mai multe dintre aceste cerințe, reclamantului i se vor comunica în scris lipsurile constatate,

	acordându-i-se un termen de cel mult 10 zile de la primirea comunicării, pentru efectuarea completărilor sau modificărilor dispuse de instanță [art. 200 alin. (3) C.proc.civ.]; • cu toate acestea, reclamantului nu i se poate cere să completeze sau să modifice cererea de chemare în judecată cu date sau informații de care acesta nu dispune personal și pentru obținerea cărora este necesară intervenția instanței [art. 200 alin. (4¹) C.proc.civ.]; – termenul de 10 zile pentru îndreptarea viciilor cererii de chemare în judecată este un termen legal imperativ; • nerespectarea acestuia este sancționată cu <i>decăderea</i> reclamantului din dreptul de a mai face completările solicitate de instanță, conducând implicit la anularea cererii de chemare în judecată, afară de cazul în care ar deveni aplicabil art. 177 alin. (3) C.proc.civ.; • însă reclamantul va putea solicita repunerea în termen, dacă neîndeplinirea obligațiilor de completare sau de modificare a cererii de chemare în judecată în termenul stabilit de instanță s-a datorat unor motive temeinic justificate; – termenul de 10 zile pentru îndreptarea viciilor cererii de chemare în judecată: • nu poate fi scurtat de instanță, întrucât legea conferă reclamantului dreptul de a-și regulariza cererea înăuntrul acestui interval, socotit rezonabil, fără a fi prevăzută posibilitatea reducerii sale [spre deosebire, de exemplu, de art. 201 alin. (5) C.proc.civ.]; • nu poate fi nici prelungit de către instanță [spre deosebire, de pildă, de art. 201 alin. (6) C.proc.civ.].
Anularea cererii de chemare în judecată în cadrul etapei regularizării	Condițiile în care poate interveni anularea cererii de chemare în judecată – în cazul în care reclamantul nu își îndeplinește obligația de completare sau de modificare a cererii de chemare în judecată în termenul stabilit potrivit legii, se dispune anularea acesteia; • dacă obligația stabilită în sarcina reclamantului nu a fost îndeplinită în termenul fixat de judecător, dar se face dovada că a fost îndeplinită până la momentul la care completul verifică dacă cererea a fost modificată sau completată, nu se va mai dispune anularea [art. 177 alin. (3) C.proc.civ.]; – sancțiunea anulării cererii de chemare în judecată va putea interveni atât pentru nerespectarea cerințelor intrinseci acestei cereri, cât și pentru a celor extrinseci, prevăzute de art. 194 lit. a)-c), d), exclusiv în cazul motivării în fapt, și lit. f) C.proc.civ., respectiv de art. 195-197 C.proc.civ. [art. 200 alin. (4) C.proc.civ.]. Cerințe ale cererii de chemare în judecată pentru neîndeplinirea cărora intervine sancțiunea anulării 1. anularea cererii de chemare în judecată în condițiile art. 200 C.proc.civ. va interveni pentru lipsa elementelor cererii de chemare în judecată vizate, sub sancțiunea nulității exprese, de art. 196 alin. (1) C.proc.civ., respectiv: • numele de familie și prenumele sau, după caz, denumirea oricăreia dintre părți; • obiectul cererii; • motivele de fapt ale cererii; • semnătura părții sau a reprezentantului acesteia;

2. în cazul *celorlalte elemente intrinseci ale cererii de chemare în judecată*, decât cele indicate de legiuitor ca esențiale în art. 196 C.proc.civ., anularea cererii de chemare în judecată în condițiile art. 200 C.proc.civ. nu va interveni decât în măsura în care, din cauza lipsurilor cererii de chemare în judecată, desfășurarea procesului civil ar fi dificilă, iar partea adversă nu ar putea să își facă apărarea față de o cerere de chemare în judecată cu astfel de vicii; astfel:

Urmează ca, pentru aceste elemente, instanța să analizeze, de la caz la caz, în ce măsură lipsa acestora afectează în așa măsură buna desfășurare a procesului, încât nu se poate proceda la comunicarea cererii de chemare în judecată către pârât și deci se impune anularea acesteia în cadrul procedurii regularizării; cu alte cuvinte, pentru a nu se îngrădi, fie și temporar, accesul reclamantului la justiție, care este o componentă a dreptului constituțional și convențional la un proces echitabil, această sancțiune trebuie să fie proporțională cu motivele care o justifică.

- lipsa indicării domiciliului ori reședinței sau, după caz, a sediului părților *atrage nulitatea* cererii de chemare în judecată, întrucât, într-o asemenea ipoteză, desfășurarea procesului este împiedicată din pricina imposibilității înștiințării părților cu privire la aceasta;

Nu va interveni sancțiunea anulării în situația în care reclamantul învederează motivat și dovedește că, deși a făcut tot ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul pârâtului sau un alt loc unde acesta ar putea fi citat potrivit legii. De altfel, în acest sens, art. 200 alin. (4¹) C.proc.civ. prevede că reclamantului nu i se poate cere să completeze sau să modifice cererea de chemare în judecată cu date sau informații de care acesta nu dispune personal și pentru obținerea cărora este necesară intervenția instanței. Într-o asemenea ipoteză, instanța va putea încuviința citarea pârâtului prin publicitate; de asemenea, va putea efectua și verificări în bazele de date electronice sau în alte sisteme de informare deținute de autorități și instituții publice [art. 154 alin. (8) C.proc.civ.]. Mai mult, dacă instanța constată că sunt întrunite condițiile pentru a putea fi dispusă citarea prin publicitate, nu se mai parcurge etapa scrisă și se va stabili direct primul termen de judecată pentru care pârâtul va fi citat prin publicitate, conform art. 167 C.proc.civ.

- lipsa indicării domiciliului ales, în cazurile în care legea impune părții o asemenea obligație, *nu va atrage nulitatea* cererii de chemare în judecată în cadrul procedurii regularizării, ci, într-o atare situație, se va face aplicarea prevederilor art. 155 alin. (1) pct. 12 și 13 C.proc.civ.;
- lipsa indicării celorlalte elemente de identificare menționate de art. 194 lit. a) C.proc.civ., respectiv codul numeric personal sau, după caz, codul unic de înregistrare ori codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar ale reclamantului, în principiu, *nu atrage anularea* cererii de chemare în judecată, desfășurarea procesului civil putând avea loc și în lipsa unor asemenea elemente ale cererii de chemare în judecată; de asemenea, neindicarea adresei de e-mail, a numărului de telefon sau de fax *nu atrage anularea* cererii, întrucât acestea vor fi menționate numai „dacă este cazul”, respectiv dacă partea deține asemenea mijloace de comunicare și dorește să le folosească;

- lipsa indicării valorii obiectului cererii *atrage nulitatea* cererii de chemare în judecată, atunci când, din cauza unui asemenea viciu al cererii, nu se pot determina competența materială a instanței și nici cuantumul taxei judiciare de timbru; în schimb, dacă buna desfășurare a litigiului nu este impiedicată de lipsa indicării valorii obiectului litigiului, ar fi excesiv să se dispună anularea cererii de chemare în judecată afectate de o asemenea neregularitate;

De exemplu, pentru cererea privind plata sau majorarea pensiei legale de întreținere, competența materială a instanței este independentă de valoarea obiectului cererii, iar aceasta este scutită de plata taxei judiciare de timbru.

3. cererea de chemare în judecată este anulată și în cazul în care:

- reclamantul nu face dovada îndeplinirii obligației de achitare a taxelor judiciare de timbru, legea specială (O.U.G. nr. 80/2013) stabilind în mod expres condițiile în care intervine sancțiunea anulării cererii în cadrul procedurii regularizării în această situație;
- nu este respectată cerința depunerii cererii și a anexelor acesteia în formă scrisă și în numărul de exemplare necesar pentru comunicare, deoarece în asemenea situație este imposibilă comunicarea către pârât a cererii de chemare în judecată și a înscrisurilor anexate de reclamant acesteia;
- partea sau reprezentantul acesteia nu depune dovada calității de reprezentant, conform prevederilor art. 151 C.proc.civ., în termenul stabilit de instanță în cadrul procedurii regularizării;

Cu privire la acest element, instanța ar putea aprecia, de la caz la caz, în funcție de situația concretă a cauzei, dacă nu sunt mai utile fixarea primului termen de judecată și aplicarea dispozițiilor art. 82 C.proc.civ.

- în schimb, lipsa certificării pentru conformitate a înscrisurilor atașate cererii de chemare în judecată *nu este de natură a atrage sancțiunea anulării* cererii în cadrul procedurii regularizării, acest viciu neafectând buna desfășurare a procesului.

Cerințe ale cererii de chemare în judecată pentru neîndeplinirea cărorora nu intervine sancțiunea anulării

1. obligația de a se desemna un reprezentant comun [art. 200 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];

- această obligație poate interveni în procesele în care, în condițiile art. 59 C.proc.civ., sunt mai mulți reclamânți, iar judecătorul, ținând cont de numărul foarte mare al acestora, de necesitatea de a se asigura desfășurarea normală a activității de judecată, cu respectarea drepturilor și intereselor legitime ale părților, dispune, prin rezoluție, reprezentarea lor prin mandatar și îndeplinirea procedurii de comunicare a actelor de procedură numai pe numele mandatarului, la domiciliul sau sediul acestuia; reprezentarea se va face, după caz, prin unul sau mai mulți mandatar, persoane fizice ori persoane juridice, cu respectarea dispozițiilor privind reprezentarea judiciară [art. 202 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];
- dovada mandatului trebuie depusă de către reclamânți în termenul fixat de judecător, potrivit art. 200 alin. (3) C.proc.civ.;

	• dacă reclamantul nu își aleg un mandatar sau nu se înțelege asupra persoanei mandatului, judecătorul va numi, prin încheiere, un curator special, în condițiile art. 58 alin. (3) C.proc.civ., care va asigura reprezentarea reclamantilor și căruia i se vor comunica actele de procedură; • măsura numirii curatorului se comunică reclamantilor, care vor suporta cheltuielile privind remunerarea acestuia [art. 202 alin. (3) C.proc.civ.]; 2. neîndeplinirea procedurii prealabile impuse de o normă imperativă; • de altfel, îndeplinirea acestei cerințe nu formează obiectul verificărilor în procedura regularizării, întrucât art. 200 alin. (1) C.proc.civ. nu face trimitere și la prevederile art. 193 C.proc.civ.; 3. lipsa motivării în drept; • nulitatea cererii este prevăzută exclusiv pentru ipoteza lipsei motivării în fapt [art. 200 alin. (4) C.proc.civ.]; • în temeiul art. 22 alin. (4) C.proc.civ., judecătorul dă sau restabilește calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecății, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire; astfel, în acest caz, judecătorul este obligat să pună în discuția părților calificarea juridică exactă a cererii de chemare în judecată; Pentru a putea da o calificare juridică corectă faptelor deduse judecății și pentru a stabili cu certitudine cauza cererii de chemare în judecată, instanța va putea pune în vedere reclamantului, în procedura regularizării, să indice și motivele de drept ale cererii, însă nu sub sancțiunea anulării. 4. neindicarea dovezilor de care reclamantul înțelege să se folosească ori utilizarea unei formule care echivalează cu neindicarea probelor („orice probe utile cauzei”); • lipsa elementelor menționate de art. 194 lit. e) C.proc.civ. nu poate atrage nulitatea cererii în cadrul procedurii regularizării [art. 200 alin. (4) C.proc.civ., interpretat <i>per a contrario</i>]; • în acest caz, va interveni sancțiunea decăderii în condițiile art. 254 C.proc.civ.; • cu toate acestea, instanța va putea să impună reclamantului în faza regularizării să depună la dosar dovezile impuse chiar de dispozițiile art. 194 lit. c) C.proc.civ., respectiv certificatul fiscal ori extrasul de carte funciară, în cazul imobilelor. <i>C.E.D.O., Decizie de inadmisibilitate din 15 aprilie 2014, cauza Lefter împotriva României (https://hudoc.echr.coe.int):</i> sancțiunea anulării cererii de chemare în judecată în condițiile art. 200 C.proc.civ., pentru neindicarea probelor în cerere, deși reprezintă o ingerință în ceea ce privește dreptul reclamantului de acces la instanță, totuși, această ingerință respectă cerințele de a fi prevăzută de lege și de a urmări un scop legitim, respectiv buna administrare a justiției. Ingerința este și proporțională cu scopul urmărit, întrucât „elementele indicate la art. 194 C.proc.civ. – a căror omisiune din cererea de chemare în judecată ar putea antrena anularea acesteia – sunt elemente fără de care examinarea cauzei ar fi dificil de conceput”.
Procedura anulării cererii de chemare în judecată	– anularea cererii de chemare în judecată se dispune prin încheiere, fără citirea părților [art. 200 alin. (4) C.proc.civ.]; – <i>ca regulă generală</i>, cererea de chemare în judecată este <i>anulată în întregime</i>, în cazul în care reclamantul nu îndeplinește obligațiile stabilite în sarcina sa în cadrul procedurii regularizării;

**în etapa
regularizării**

- este posibil să se dispună și *anularea în parte* a cererii de chemare în judecată; în acest caz, încheierea prin care se dispune anularea în parte a cererii de chemare în judecată se comunică reclamantului, iar numai după soluționarea cererii de reexaminare sau expirarea termenului în care reclamantul poate formula cererea de reexaminare, se va dispune comunicarea către pârât a cererii de chemare în judecată, cu mențiunea că a fost anulată în parte, precum și cu copie de pe încheierea prin care s-a dispus anularea respectivă;

Spre exemplu, anularea în parte se poate dispune în cazul în care cererea cuprinde mai multe capete, supuse taxelor judiciare de timbru, iar reclamantul a plătit taxa judiciară de timbru numai pentru unele dintre ele sau unele capete de cerere erau scutite de plata taxelor judiciare de timbru și altele erau supuse taxelor judiciare de timbru, iar reclamantul nu le-a timbrat; într-o asemenea situație, nu ar trebui să i se permită reclamantului ca, pe calea modificării cererii de chemare în judecată (art. 204 C.proc.civ.), să supună din nou judecății aceleiași instanțe capătul de cerere anulat; pretenția dintr-un capăt de cerere în privința căruia instanța s-a pronunțat, dezinvestindu-se de acesta, nu mai poate fi dedusă judecății aceleiași instanțe decât ca efect al admiterii căilor de atac exercitate împotriva hotărârii instanței respective, iar nu ca urmare a modificării cererii de chemare în judecată (cu sau fără consimțământul celorlalte părți) sau a conexării.

– împotriva încheierii de anulare, reclamantul va putea face numai *cerere de reexaminare*, în termen de 15 zile de la data comunicării încheierii, solicitând motivat să se revină asupra măsurii anulării [art. 200 alin. (5) și (6) C.proc.civ.];

- cererea de reexaminare se va soluționa de către un alt complet al instanței respective, desemnat prin repartizare aleatorie, prin încheiere definitivă, dată în camera de consiliu, cu citarea reclamantului [art. 200 alin. (7) C.proc.civ.];
- la soluționarea cererii de reexaminare pot fi administrate înscrisuri exclusiv în dovedirea motivelor acestei căi de atac, iar nu și pentru acoperirea neregularităților neîndeplinite în termenul legal de 10 zile acordat de către completul investit cu soluționarea cererii;

Spre exemplu, poate fi administrat în cadrul cererii de reexaminare un înscris din care rezultă că cele solicitate de completul care a dispus anularea cererii au fost expediate în termen instanței. Însă, depunerea la dosar a înscrisurilor certificate în etapa soluționării cererii de reexaminare, în condițiile în care, în cadrul termenului de 10 zile acordat pentru remedierea acestei carențe, obligația nu a fost îndeplinită, nu este de natură să conducă la admiterea căii de atac.

- asupra măsurii anulării se va putea reveni dacă se dovedește una dintre următoarele ipoteze:

a) anularea a fost dispusă eronat;

b) neregularitățile au fost înlăturate în termenul acordat de instanță, potrivit art. 200 alin. (3) C.proc.civ. [art. 200 alin. (7) C.proc.civ.];

c) obligația stabilită în sarcina reclamantului a fost îndeplinită până la momentul la care completul inițial investit a verificat dacă cererea a fost modificată sau completată, ceea ce echivalează cu o anulare dispusă eronat, deoarece instanța nu a ținut cont de art. 177 alin. (3) C.proc.civ.;

	• în caz de admitere a cererii de reexaminare, cauza se retrimite completului inițial investit [art. 200 alin. (8) C.proc.civ.]; • este posibilă și admiterea în parte a cererii de reexaminare; <i>De exemplu</i>, în cazul în care completul investit cu soluționarea cauzei a anulat întreaga cerere de chemare în judecată ca netimbrată, deși unele capete de cerere nu erau supuse taxelor judiciare de timbru, iar reclamantul a solicitat prin cererea de reexaminare anularea întregii încheieri, și nu doar în privința capetelor de cerere care erau scutite de plata taxelor judiciare de timbru. – în situația în care completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza apreciază că nu este cazul să se parcurgă procedura regularizării, deși cererea de chemare în judecată nu îndeplinește toate cerințele prevăzute de art. 194-197 C.proc.civ., nulitatea cererii de chemare în judecată va putea fi invocată în condițiile dreptului comun; – mai mult, soluția completului care a admis (eronat) cererea de reexaminare este obligatorie numai în procedura de regularizare, însă nu poate răpi pârâtului dreptul de a invoca nulitatea cererii de chemare în judecată; • astfel, orice neregularitate a cererii de chemare în judecată va putea fi invocată de către pârât, prin întâmpinare, pe calea excepțiilor procesuale, chiar dacă neregularitatea respectivă a fost analizată în cadrul procedurii de regularizare.
--	--

V. Fixarea primului termen de judecată și măsurile pentru pregătirea judecății

Comunicarea actelor de procedură către părți	– de îndată ce constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, judecătorul dispune, prin rezoluție, comunicarea acesteia către pârât, punându-i-se în vedere acestuia că are obligația de a depune întâmpinare, sub sancțiunea prevăzută de lege, care va fi indicată expres, în termen de 25 de zile de la comunicarea cererii de chemare în judecată, în condițiile art. 165 C.proc.civ. [art. 201 alin. (1) C.proc.civ.]; – întâmpinarea depusă de pârât se comunică de îndată reclamantului de către instanță; – reclamantul are posibilitatea de a răspunde la întâmpinarea pârâtului, într-un termen de 10 zile de la comunicarea întâmpinării; • răspunsul la întâmpinare nu se comunică, pârâtul fiind ținut să ia cunoștință de acesta de la dosarul cauzei [art. 201 alin. (2) C.proc.civ.]; – comunicarea cererii de chemare în judecată către pârât, precum și comunicarea întâmpinării și, dacă este cazul, a cererii reconvenționale către reclamant se fac de către instanță pe cale administrativă; • la cererea părții interesate și pe cheltuiala sa, instanța poate încuviința ca, în etapa scrisă, comunicarea actelor de procedură să se facă în condițiile art. 154 alin. (5) C.proc.civ.; – în procesele urgente, termenul de 25 de zile pentru depunerea întâmpinării și cel de 10 zile pentru depunerea răspunsului la întâmpinare pot fi reduse de judecător în funcție de circumstanțele cauzei [art. 201 alin. (5) C.proc.civ.]; – fără a se mai parcurge etapa scrisă, după verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată, instanța poate fixa direct primul termen de judecată, atunci când, prin cererea de chemare în judecată, reclamantul învederează, motivat, că, deși a făcut tot
--	---

	ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul pârâtului sau un alt loc unde ar putea fi citat potrivit legii și instanța încuviințează citarea acestuia prin publicitate.
Fixarea primului termen de judecată	– în termen de 3 zile de la data depunerii întâmpinării, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției; • în cazul în care pârâtul nu a depus întâmpinare în termenul prevăzut de lege, la expirarea acestuia, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției [art. 201 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]; • în procesele urgente, termenul de 3 zile pentru fixarea primului termen de judecată și cel de 25 de zile pentru depunerea întâmpinării pot fi reduse de judecător în funcție de circumstanțele cauzei [art. 201 alin. (5) C.proc.civ.]; – în cazul în care pârâtul domiciliază în străinătate [art. 201 alin. (6) C.proc.civ.]: • judecătorul va fixa un termen de judecată mai îndelungat, rezonabil, în raport cu împrejurările cauzei; și • citarea pentru primul termen de judecată se va face cu respectarea dispozițiilor art. 156 C.proc.civ., în sensul că pârâtul va fi informat prin citație că are obligația de a-și alege un domiciliu în România unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul; în cazul în care pârâtul nu se conformează, comunicările i se vor face prin scrisoare recomandată, recipisa de predare la poșta română a scrisorii, în cuprinsul căreia vor fi menționate actele ce se expediază, ținând loc de dovadă de îndeplinire a procedurii; – în cazurile anume prevăzute de lege, dispozițiile art. 201 C.proc.civ. privind fixarea primului termen de judecată nu sunt aplicabile. <i>Exemple:</i> ▪ cererile pentru emiterea ordinului de protecție [art. 27 alin. (4) din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată]; ▪ cererea de suspendare a executării actului administrativ unilateral și cererile prevăzute la art. 24 alin. (3) și (4) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 [art. 14 alin. (2) și art. 25 alin. (2) din Legea nr. 554/2004, modificate prin Legea nr. 112/2018].
Măsurile pentru pregătirea judecății	– judecătorul dispune citarea părților; • urmează a fi citate ambele părți, deoarece, ca regulă generală, nu se mai poate acorda termen în cunoștință reclamantului la primirea cererii de chemare în judecată, chiar dacă aceasta este depusă personal sau prin mandatar; • termenul pentru înmânarea citației va fi același atât pentru reclamant, cât și pentru pârât, respectiv de cel puțin 5 zile înainte de termenul de judecată, dacă legea nu prevede altfel, potrivit art. 159 C.proc.civ.; – în procesele în care, în condițiile art. 59 C.proc.civ., sunt mai mulți pârâți, judecătorul, ținând cont de numărul foarte mare al acestora, de necesitatea de a se asigura desfășurarea normală a activității de judecată, cu respectarea drepturilor și intereselor legitime ale părților, va putea dispune, prin rezoluție, reprezentarea lor prin mandatar și îndeplinirea procedurii de comunicare a actelor de procedură numai pe numele mandatarului, la domiciliul sau sediul acestuia;

	• reprezentarea se va face, după caz, prin unul sau mai mulți mandatar, persoane fizice ori persoane juridice, cu respectarea dispozițiilor privind reprezentarea judiciară; • dovada mandatului va fi depusă de către pârâți, odată cu întâmpinarea; • dacă părțile nu își aleg un mandatar sau nu se înțeleg asupra persoanei mandatului, judecătorul va numi, prin încheiere, un curator special, în condițiile art. 58 alin. (3) C.proc.civ., care va asigura reprezentarea pârâților și căruia i se vor comunica actele de procedură; măsura numirii curatorului se comunică pârâților, care vor suporta cheltuielile privind remunerarea acestuia (art. 202 C.proc.civ.); – judecătorul va putea dispune citarea pârâtului la interogatoriu, alte măsuri pentru administrarea probelor, precum și orice alte măsuri necesare pentru desfășurarea procesului potrivit legii, dacă s-a solicitat prin cererea de chemare în judecată, sub rezerva dezbaterii la primul termen de judecată; – instanța va putea încuviința, prin încheiere executorie, măsuri asigurătorii, precum și măsuri pentru asigurarea probelor.
--	---

VI. Întâmpinarea

Noțiune	– este actul de procedură prin care pârâtul se apără, în fapt și în drept, față de cererea de chemare în judecată [art. 205 alin. (1) C.proc.civ.]; – este <i>obligatorie</i> la judecata în primă instanță, la judecata în apel și în căile extraordinare de atac (recurs, revizuire, contestație în anulare), precum și în contestația la executare; • în cazurile expres prevăzute de lege, întâmpinarea are <i>caracter facultativ</i>. <i>Exemple:</i> ▪ în cererile de ordonanță președințială [art. 999 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; ▪ în cererile referitoare la procedura de evacuare din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (3) C.proc.civ.]; ▪ în materia asigurării probelor [art. 360 alin. (3) C.proc.civ.]; ▪ în incidentele procedurale, dacă prin lege nu se prevede altfel [art. 12² din Legea nr. 76/2012].
Cuprinsul întâmpinării	Elementele de identificare ale pârâtului [art. 205 alin. (1) lit. a) C.proc.civ.] 1. <i>numele de familie și prenumele, codul numeric personal, domiciliul sau reședința</i>, dacă reclamantul nu le-a menționat deja în cererea de chemare în judecată (pentru persoanele fizice); 2. <i>denumirea și sediul, precum și, după caz, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar</i>, dacă reclamantul nu le-a menționat deja în cererea de chemare în judecată (pentru persoanele juridice); 3. <i>domiciliul ales în România, unde i se vor face toate comunicările actelor de procedură</i>, atunci când pârâtul locuiește în străinătate; • în ipoteza în care pârâtul nu se conformează acestei cerințe legale, comunicările privind procesul i se vor face prin scrisoare recomandată (în cuprinsul căreia se

menționează actele care se expediază), iar recipisa de predare la poșta română a acestei scrisori va constitui dovada îndeplinirii procedurii (art. 156 C.proc.civ.);

4. dacă este cazul, adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de pârât, precum numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea [art. 205 alin. (2) lit. a) coroborat cu art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- indicarea acestor elemente este o facultate, la latitudinea pârâtului, iar nu o obligație.

Apărările procedurale față de cererea reclamantului [art. 205 alin. (1) lit. b) C.proc.civ.]

– se vor arăta excepțiile procesuale (de fond sau de procedură) pe care pârâtul le invocă față de cererea reclamantului.

Exemple: excepția de netimbrare sau de insuficientă timbrare, excepția de necompetență, excepția lipsei procedurii prealabile obligatorii, excepția lipsei dovezii calității de reprezentant, excepția de litispendență, excepția de conexitate, excepția lipsei capacității procesuale de folosință sau de exercițiu, excepția autorității de lucru judecat, excepția lipsei calității procesuale active sau pasive, excepția de prematuritate, excepția lipsei de interes etc.

Apărările de fond față de cererea reclamantului [art. 205 alin. (1) lit. c) C.proc.civ.]

– răspunsul la toate pretențiile și motivele de fapt și de drept ale cererii de chemare în judecată;

– întâmpinarea va cuprinde apărările de fond pentru fiecare capăt de cerere, atât apărări în fapt, cât și în drept.

Exemple: executarea (plata) totală sau parțială a obligațiilor contractuale, compensația legală, nulitatea actului juridic, faptul că reclamantul nu și-a executat obligația corelativă etc.

Mijloacele de probă [art. 205 alin. (1) lit. d) C.proc.civ.]

– în întâmpinare se vor arăta dovezile cu care pârâtul se apără împotriva fiecărui capăt din cererea de chemare în judecată;

– obligațiile pârâtului cu privire la mijloacele de dovadă solicitate [potrivit art. 194 lit. e) C.proc.civ., aplicabil în mod corespunzător]:

- dacă se solicită dovada prin înscrisuri, vor fi anexate copii ale acestora, cu respectarea cerințelor art. 150 C.proc.civ.;
- dacă pârâtul dorește să își dovedească apărările formulate prin interogatoriul reclamantului: va cere înfățișarea în persoană a acestuia, dacă reclamantul este o persoană fizică; în cazurile în care legea prevede că reclamantul va răspunde în scris la interogatoriu, acesta va fi atașat întâmpinării;
- când se cere dovada cu martori: se vor arăta numele de familie, prenumele și adresa martorilor; dacă este cazul, se vor indica adresa electronică sau alte coordonate, precum numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea date de contact ale martorilor, dispozițiile art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ. fiind aplicabile în mod corespunzător.

Semnătura [art. 205 alin. (1) lit. e) C.proc.civ.]

– întâmpinarea trebuie semnată de pârât personal sau, atunci când este cazul, prin reprezentant;

	– semnătura trebuie să fie olografă; – lipsa semnăturii atrage nulitatea întâmpinării, în condițiile stabilite de art. 196 C.proc.civ. Alte mențiuni – întâmpinarea trebuie să cuprindă numărul dosarului acordat ca urmare a înregistrării cererii de chemare în judecată și indicarea instanței căreia îi este adresată; – în cazul în care întâmpinare este formulată prin reprezentant, se va preciza această împrejurare și se va alătura dovada calității de reprezentant în forma prevăzută de art. 151 C.proc.civ.
Forma întâmpinării	– întâmpinarea se depune în scris, într-un număr de exemplare necesar pentru comunicare și un exemplar pentru instanță; • în cazurile în care părțile adverse au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, întâmpinarea se va face într-un singur exemplar, plus unul pentru instanță; • la întâmpinare se va alătura același număr de copii certificate de pe înscrisurile pe care se sprijină, precum și un rând de copii pentru instanță; Se vor aplica dispozițiile art. 150 C.proc.civ.; astfel, se vor anexa copii de pe înscrisuri, pe care pârâtul le va certifica pentru conformitate cu originalul, în atâtea exemplare câți reclamanți sunt și câte un exemplar pentru instanță; dacă pârâtul apreciază că este necesar și suficient să depună numai o parte dintr-un înscris, va alătura întâmpinării numai copii de pe această parte, însă instanța poate dispune prezentarea înscrisului în întregime; atunci când înscrisurile sunt redactate într-o limbă străină, ele se depun în copie certificată de parte, însoțite de traducerea în limba română, legalizată, efectuată de un traducător autorizat, iar, în ipoteza în care nu există un asemenea traducător pentru limba în care sunt redactate înscrisurile în cauză, se pot folosi traduceri realizate de persoane de încredere cunoscătoare ale respectivei limbi, în condițiile legii speciale. • dacă pârâtul nu își îndeplinește obligația de a depune întâmpinarea și înscrisurile în numărul de exemplare necesar pentru comunicare, instanța va putea îndeplini din oficiu sau va putea pune în sarcina oricăreia dintre părți îndeplinirea acestei obligații, pe cheltuiala părții care avea această obligație; • atunci când întâmpinarea este depusă de pârât prin fax sau prin poștă electronică, grefierul de ședință este ținut să întocmească din oficiu copii de pe întâmpinare, pe cheltuiala părții care avea această obligație; în acest caz, instanța poate să procedeze la comunicarea întâmpinării către reclamant și în modalitățile prevăzute de art. 154 alin. (6) C.proc.civ., la care art. 149 alin. (4) C.proc.civ. face trimitere, fără a mai fi deci necesară întocmirea de copii de pe întâmpinare decât pentru instanță [art. 206 alin. (2) coroborat cu art. 149 alin. (1), (3) și (4) și art. 150 C.proc.civ.]; – când sunt mai mulți pârâți, aceștia pot răspunde împreună, toți sau numai o parte din ei, printr-o singură întâmpinare (art. 207 C.proc.civ.).
Depunerea și comunicarea întâmpinării	Depunerea întâmpinării – întâmpinarea se depune de pârât: 1. <i>personal sau prin reprezentant;</i> 2. <i>prin poștă sau curier;</i>

	3. prin fax sau prin poștă electronică ori prin înscris în formă electronică; – termenul pentru depunerea întâmpinării este de 25 de zile de la comunicarea cererii de chemare în judecată [art. 201 alin. (1) C.proc.civ.]; • în procesele urgente, acest termen poate fi redus de judecător în funcție de circumstanțele cauzei [art. 201 alin. (5) C.proc.civ.]; • prin dispoziții exprese poate fi prevăzut un alt termen de depunere a întâmpinării. <i>Exemplu:</i> în materia ordonanței de plată, termenul este de cel puțin 3 zile înaintea termenului de judecată [art. 1019 alin. (3) C.proc.civ.]. Comunicarea întâmpinării – <i>ca regulă</i>, întâmpinarea se comunică reclamantului [art. 206 alin. (1) C.proc.civ.], prin intermediul instanței, conform prevederilor art. 154 și urm. C.proc.civ.; • <i>prin excepție</i> de la această regulă: a) întâmpinarea la cererea adițională nu se comunică reclamantului, urmând ca acesta să ia cunoștință de conținutul ei prin consultarea dosarului cauzei [art. 204 alin. (1) teza finală C.proc.civ.]; b) în materia ordonanței de plată, întâmpinarea nu se comunică reclamantului, care va lua cunoștință de cuprinsul acesteia direct de la dosarul cauzei [art. 1019 alin. (4) C.proc.civ.]; – reclamantul are posibilitatea (nu și obligația) de a formula răspuns la întâmpinare, în termen de 10 zile de la comunicarea întâmpinării; • răspunsul la întâmpinare al reclamantului nu se comunică, pârâtul fiind ținut să ia cunoștință de acesta de la dosarul cauzei [art. 201 alin. (2) C.proc.civ.].
Sanctiunea nedepunerii întâmpinării	– nedepunerea întâmpinării în termenul prevăzut de lege atrage decăderea pârâtului din dreptul de a mai propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, dacă legea nu prevede altfel [art. 208 alin. (2) C.proc.civ.]; • sanctiunea decăderii intervine și în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie, dacă pârâtul nu se conformează obligației puse în vedere prin citație ca, până la primul termen de judecată, să își pregătească apărarea, propunând probele de care înțelege să se folosească [în baza art. 157 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; • ca efect al decăderii, pârâtul nu va mai putea invoca excepțiile relative pe care trebuia să le invoce prin întâmpinare (<i>de exemplu</i>, excepția de necompetență teritorială relativă), iar dovezile pe care nu le-a propus prin întâmpinare nu vor mai putea fi cerute și încuviințate în cursul procesului, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 254 alin. (2) C.proc.civ.; • pârâtul va putea discuta probele și temeinicia susținerilor reclamantului [art. 254 alin. (3) C.proc.civ.], ceea ce îi permite să își facă o apărare, dar în condiții mult mai dificile decât atunci când s-ar fi folosit de mijloacele de probă pe care le-ar fi putut propune în sprijinul poziției sale; – în cazurile în care întâmpinarea este obligatorie, nedepunerea acesteia va avea ca efect și faptul că pârâtul nu va mai putea formula cerere reconvențională [concluzie desprinsă din art. 209 alin. (4) teza I C.proc.civ.]; – la cererea pârâtului, instanța îl poate repune pe acesta în termenul de a formula întâmpinare, dacă sunt întrunite condițiile art. 186 C.proc.civ.;

	– neformularea întâmpinării de către pârât nu echivalează cu o recunoaștere a pretențiilor deduse judecării prin cererea de chemare în judecată; • <i>excepție</i>: în materia ordonanței de plată, nedepunerea întâmpinării în termenul special de 3 zile poate fi apreciată de către instanță drept o recunoaștere a pretențiilor creditorului [art. 1019 alin. (3) teza finală C.proc.civ.].
--	--

VII. Cererea reconvențională

Noțiune	– este actul de procedură prin care pârâtul formulează pretenții proprii față de reclamant.
Condiții de admisibilitate	– pe calea cererii reconvenționale, pârâtul poate formula pretenții care au o legătură cu cererea de chemare în judecată, fie derivate din același raport juridic, fie strâns legate de aceasta [art. 209 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>prin excepție</i>, în cadrul procedurii arbitrale, pârâtul poate face cerere reconvențională numai în ipoteza în care pretențiile sale împotriva reclamantului derivă din același raport juridic, fiind exclusă posibilitatea formulării cererii reconvenționale dacă ar exista numai o strânsă legătură între pretenții [art. 574 alin. (1) C.proc.civ.]; – în anumite materii expres prevăzute de lege, cererea reconvențională este <i>inadmisibilă</i>, eventualele pretenții proprii ale pârâtului împotriva reclamantului putând fi valorificate doar pe cale principală separată: • în materia procedurii speciale a evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1043 alin. (1) C.proc.civ.]; • în cadrul litigiilor având ca obiect acțiuni posesorii [art. 1004 alin. (2) C.proc.civ.]; – prin introducerea unei cereri reconvenționale se poate urmări: • neutralizarea obligației pe care reclamantul a formulat-o împotriva pârâtului; <i>Exemplu:</i> în cazul în care reclamantul cere executarea unui contract încheiat cu pârâtul, acesta din urmă solicită anularea, rezoluțiunea, rezilierea contractului respectiv. • atenuarea obligației pârâtului față de reclamant; <i>Exemplu:</i> ▪ cererea pârâtului debitor, care, pretinzându-se și el creditor al reclamantului, exige în contra acestuia lichidarea creanței sale, cu condiția ca această creanță să derive din același raport juridic precum pretenția reclamantului sau să fie în strânsă legătură cu aceasta (prin ipoteză, pârâtul nu ar putea opune, în acest caz, compensația legală, deoarece creanța sa nu este încă lichidă). <i>Precizare:</i> Uneori, pentru ca pârâtul să poată obține reducerea sau chiar neutralizarea unei pretenții a reclamantului, este suficientă o simplă apărare în fond. Astfel, pârâtul se poate apăra, după caz, arătând că și-a executat obligațiile contractuale ori numai o parte din ele, invocând compensația legală, nulitatea actului juridic, faptul că reclamantul nu și-a executat obligația corelativă etc. În ultimele două situații, în lipsa unei cereri reconvenționale, instanța nu va putea pronunța nulitatea, rezoluțiunea sau rezilierea și nici repunerea părților în situația anterioară încheierii contractului, ci doar va respinge cererea de chemare în judecată ca

nefondată (neîntemeiată). Răspunsul instanței la apărările de fond ale pârâtului se va regăsi doar în considerentele hotărârii, în vreme ce răspunsul instanței la pretențiile formulate prin cererea reconvențională se va găsi chiar în dispozitivul hotărârii, în soluția dată cu privire la cererea reconvențională respectivă.

- obținerea unei obligări la plată și a reclamantului;

Exemple:

- cererea locatarului pârât, chemat în judecată de către proprietar pentru a evacua imobilul ce formase obiectul unui contract de locațiune, prin care solicită instanței să îl oblige pe reclamant la plata contravalorii reparațiilor aduse la imobil;
- la cererea prin care proprietarul unui imobil solicită instanței să constate că a devenit, prin accesiune, proprietarul lucrării edificate asupra imobilului său de către pârât, acesta din urmă cere instanței ca reclamantul să fie obligat să îl despăgubească potrivit modalităților prevăzute de lege, eventual, să i se recunoască și un drept de retenție cu privire la lucrările respective.

– pârâtul își poate îndrepta cererea reconvențională și împotriva altor persoane pe lângă reclamantul din cererea principală, caz în care aceste persoane dobândesc, alături de reclamant, poziția procesuală de pârâți în cererea reconvențională [art. 209 alin. (2) C.proc.civ.];

Exemplu: dacă reclamantul își întemeiază pretenția pe un contract încheiat cu un terț, iar pârâtul dorește să obțină declararea nulității absolute a acestui contract, atunci va formula cererea reconvențională atât împotriva reclamantului, cât și a terțului cocontractant.

– dacă instanța constată că pârâtul pretinde, prin cererea sa, pretenții care nu derivă din același raport juridic sau care nu sunt strâns legate de cererea de chemare în judecată formulată de reclamant, atunci va pune în discuția contradictorie a părților excepția inadmisibilității formulării acelor pretenții pe cale reconvențională și va respinge cererea ca inadmisibilă, în temeiul art. 209 alin. (1) C.proc.civ.;

- în acest caz, cererea reconvențională nu poate fi disjunctă pentru a fi judecată separat, de vreme ce disjungerea (care, oricum, presupune o cerere admisibilă) nu poate fi dispusă decât în ipoteza reglementată de art. 210 alin. (2) C.proc.civ.

– dreptul de a formula cerere reconvențională aparține:

1. pârâtului din cererea inițială;

- reclamantul din cererea inițială, deși devine pârât în cererea reconvențională, nu poate formula cerere reconvențională la cererea reconvențională a pârâtului inițial [art. 209 alin. (7) C.proc.civ.];
- cu toate acestea, după primirea cererii reconvenționale, reclamantul va putea să își modifice cererea de chemare în judecată, în condițiile art. 204 C.proc.civ.;
- dacă reclamantul nu își modifică cererea de chemare în judecată sau nu sunt întrunite condițiile art. 204 C.proc.civ., eventualele pretenții ale reclamantului față de cererea reconvențională formulată de pârât pot fi valorificate numai pe calea unui proces separat;

2. părților din litigiul inițial;

- este admisibilă formularea unei cereri reconvenționale de către părțile din litigiul inițial îndreptate împotriva intervenientului principal;

	• în schimb, părțile inițiale nu pot formula o cerere reconvențională împotriva intervenientului accesoriu, întrucât intervenția accesorie nu reprezintă o veritabilă cerere de chemare în judecată, ci prin intermediul său se sprijină doar apărarea uneia dintre părți.
Caracterele cererii reconvenționale	1. <i>ca regulă</i>, cererea reconvențională are <i>caracter facultativ</i>; • pârâtul are posibilitatea să aleagă între valorificarea pretențiilor proprii pe calea incidentală a cererii reconvenționale sau pe calea unei cereri principale, care să declanșeze un alt proces; • <i>prin excepție</i>, în cazurile expres prevăzute de lege, pârâtul este obligat să își valorifice pretențiile sale pe calea cererii reconvenționale; <i>Exemplu:</i> în procesul de divorț, soțul pârât, dacă dorește să obțină desfacerea căsătoriei din vina exclusivă a soțului reclamant, este obligat să depună cerere reconvențională până la primul termen de judecată la care a fost citat în mod legal, pentru faptele petrecute înainte de acest moment, iar, pentru faptele petrecute după acest moment, până la începerea dezbaterilor asupra fondului în cererea reclamantului. În ipoteza în care motivele divorțului s-au ivit după începerea dezbaterilor asupra fondului la prima instanță și în timp ce judecata primei cereri se află în apel, cererea pârâtului va putea fi făcută direct la instanța învestită cu judecarea apelului. Neintroducerea cererii reconvenționale în termenele arătate atrage decăderea soțului pârât din dreptul de a cere divorțul pentru acele motive. Dacă cererea reclamantului a fost respinsă, soțul pârât poate cere divorțul pentru motive ivite ulterior [art. 917 alin. (1), (3) și (4) C.proc.civ.]. 2. cererea reconvențională este o <i>cerere incidentală</i>; • astfel, ea este de competența instanței sesizate cu cererea principală, chiar dacă, în acest fel, s-ar încălca o normă de competență materială sau teritorială exclusivă, cu excepția cererilor prevăzute la art. 120 C.proc.civ. (cererile privitoare la insolvență sau concordatul preventiv) [art. 123 alin. (1) C.proc.civ.]; 3. cererea reconvențională are natura juridică de veritabilă <i>cerere de chemare în judecată</i>, astfel că: • trebuie să îndeplinească condițiile prevăzute pentru cererea de chemare în judecată [art. 209 alin. (3) C.proc.civ.], adică să cuprindă elementele prevăzute la art. 194 C.proc.civ. și să indice instanța de judecată căreia aceasta i se adresează; • dat fiind caracterul său incidental, în cererea reconvențională trebuie să se facă referire la cererea principală, deci este necesar să fie menționat și numărul dosarului în care este depusă cererea incidentală; • când este introdusă de un reprezentant al pârâtului, se va menționa această împrejurare și se va alătura dovada calității de reprezentant, dispozițiile art. 151 C.proc.civ. fiind aplicabile; • este, în toate cazurile, supusă comunicării [art. 209 alin. (5) C.proc.civ.]; în acest scop, cererea reconvențională trebuie să respecte și cerințele referitoare la numărul de exemplare necesar pentru comunicare (câte unul pentru fiecare parte, exceptând cazul în care părțile au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, când se va face un singur exemplar și, întotdeauna, și un exemplar pentru instanță); tot astfel, prevederile art. 150 C.proc.civ. (referitoare la

	înscrierile anexate) și cele ale art. 152 C.proc.civ. (privind cererea greșit denumită) se aplică în mod corespunzător și cererii reconvenționale; • este supusă taxelor judiciare de timbru, cu excepțiile prevăzute de lege, după cum urmează: a) taxa de timbru se stabilește după regulile aplicabile obiectului cererii reconvenționale, dacă aceasta ar fi fost exercitată pe cale principală [art. 34 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013]; b) în cazul în care cererea reconvențională nu este timbrată sau este timbrată insuficient la momentul depunerii, instanța va pune în vedere titularului cererii incidente să achite suma datorată cu titlu de taxă judiciară de timbru și va stabili un termen în acest scop; c) dacă până la termenul stabilit de instanță titularul cererii nu îndeplinește obligația de plată a taxei, acțiunea ori cererea va fi anulată în întregime sau în parte, potrivit regulilor generale prevăzute de O.U.G. nr. 80/2013 (art. 36 din O.U.G. nr. 80/2013, aplicat prin analogie).
Termenul de depunere a cererii reconvenționale	– cererea reconvențională se depune, în cursul judecății în primă instanță, odată cu întâmpinarea sau, dacă pârâtul nu este obligat la întâmpinare, cel mai târziu la primul termen de judecată [art. 209 alin. (4) C.proc.civ.]; <i>Precizare:</i> Art. 209 alin. (4) C.proc.civ. nu se referă la termenul prevăzut de lege pentru depunerea întâmpinării, așa cum o fac art. 68 alin. (3), art. 73 alin. (3) și art. 76 C.proc.civ. în privința cererilor de intervenție forțată formulate de pârât. – când reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată în condițiile art. 204 C.proc.civ., cererea reconvențională se va depune cel mai târziu până la termenul ce se va încuviința pârâtului în acest scop, dispozițiile art. 209 alin. (5) C.proc.civ. fiind aplicabile [art. 209 alin. (6) C.proc.civ.]; – termenul pentru depunerea cererii reconvenționale este un <i>termen procedural imperativ absolut</i>; • astfel, nerespectarea acestui termen este sancționată cu <i>decăderea</i> părții din dreptul de a formula cerere reconvențională; • o cerere reconvențională depusă peste termen va fi <i>respinsă ca tardivă</i>, iar nu disjunsă și judecată separat; • în cazul respingerii cererii reconvenționale ca tardivă, pârâtul poate să formuleze aceleași pretenții împotriva reclamantului sau a reclamantului și altor persoane printr-o acțiune introdusă pe cale separată, însă, ulterior, nu va putea să solicite conexarea proceselor, în condițiile art. 139 C.proc.civ.; • <i>prin excepție</i>, în procesul de divorț, neintroducerea cererii reconvenționale în termenele prevăzute de lege atrage decăderea soțului pârât din dreptul de a mai cere divorțul pentru acele motive [art. 917 alin. (4) C.proc.civ.]; – norma care reglementează termenul de depunere a cererii reconvenționale este o normă de ordine publică, însă părțile se pot învoi ca cererea incidentală depusă tardiv să fie soluționată împreună cu cererea principală; • astfel, dacă pârâtul depune cererea reconvențională după depunerea întâmpinării sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, după primul termen de judecată, însă

	înainte de închiderea dezbaterilor înaintea primei instanțe, judecătorul va verifica dacă celelalte părți sunt de acord în mod expres cu primirea cererii depuse tardiv, urmând ca, în situația în care acestea răspund negativ sau nu își exprimă punctul de vedere, cererea să fie respinsă ca tardivă; – cererea reconvențională nu poate fi formulată direct în apel sau în recurs [art. 478 alin. (3) și art. 494 C.proc.civ.]; • <i>excepție</i>: în materia divorțului, cererea reconvențională poate fi formulată direct în apel, în cazul în care motivele de divorț s-au ivit după începerea dezbaterilor asupra fondului la prima instanță și în timp ce judecata cererii principale se află în apel [art. 917 alin. (3) C.proc.civ.]; – în cursul rejudecării după casare, cererea reconvențională nu este admisibilă nici în cazul casării cu reținere spre rejudecare, nici în cazul casării sau anulării cu trimitere spre rejudecare la prima instanță, inclusiv în ipoteza casării totale cu trimitere, deoarece la instanța de trimitere nu se va relua etapa scrisă premergătoare judecării, astfel că termenul de formulare a cererii reconvenționale este, prin ipoteză, depășit; • <i>excepție</i>: în cazul în care trimiterea spre rejudecare s-a făcut, în condițiile art. 480 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ., în urma constatării de către instanța de apel a faptului că pârâtul care a lipsit nu a fost legal citat în tot cursul judecării în fața primei instanțe, acesta are posibilitatea de a formula întâmpinare și, odată cu aceasta, și cerere reconvențională; – în cazul rejudecării fondului ca urmare a admiterii contestației în anulare, cererea reconvențională ar putea fi admisă exclusiv în acele situații în care: • obiectul căii extraordinare de atac l-a constituit o hotărâre pronunțată în primă instanță, deci numai în cazul contestației în anulare de drept comun; și • nelegala citare, care a constituit motivul de contestație în anulare, l-a privit pe pârât.
Comunicarea și procedura de soluționare a cererii reconvenționale	Comunicarea cererii reconvenționale – cererea reconvențională se comunică reclamantului și, după caz, persoanelor chemate în judecată pe această cale, pentru a formula întâmpinare, fiind aplicabile în mod corespunzător și dispozițiile art. 201 C.proc.civ. referitoare la fixarea primului termen de judecată [art. 209 alin. (5) C.proc.civ.]; • astfel, reclamantul și, după caz, persoanele chemate în judecată prin cererea reconvențională sunt obligate să depună întâmpinare în termen de 25 de zile de la comunicarea acesteia, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a propune probe și de a invoca excepții, în afara celor de ordine publică, în raport de pretențiile din cererea reconvențională; • întâmpinarea formulată se va comunica pârâtului-reclamant, care are posibilitatea de a depune răspuns la întâmpinare în termen de 10 zile de la comunicare; Procedura de soluționare a cererii reconvenționale – cererea reconvențională se judecă odată cu cererea principală [art. 210 alin. (1) C.proc.civ.]; – atunci când numai cererea principală este în stare de a fi judecată, instanța poate dispune, prin încheiere, <i>disjungerea și judecarea separată a cererii reconvenționale</i> [art. 210 alin. (2) C.proc.civ.];

	• disjungerea este măsura dispusă de instanță, iar judecarea separată este efectul acestei măsuri; • judecarea separată a cererii reconvenționale se va face tot de către aceeași instanță, deoarece, sub acest aspect, efectele eventualei prorogări de competență subzistă și după ce s-a dispus disjungerea; • fiind vorba despre o măsură de administrare judiciară, încheierea prin care s-a dispus disjungerea nu poate fi atacată (art. 465 C.proc.civ.); • disjungerea nu poate fi dispusă [art. 210 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]: a) în cazurile anume prevăzute de lege; <i>Exemplu: în procesele de divorț [art. 917 alin. (2) C.proc.civ.].</i> b) dacă judecarea ambelor cereri împreună se impune pentru soluționarea unitară a procesului; <i>Exemple: există o strânsă legătură între cererea reconvențională și cererea principală, impunându-se soluționarea unitară a procesului, atunci când cererea principală are ca obiect partajul succesoral, iar cea reconvențională vizează pretențiile pârâtei cu privire la compunerea masei succesorale, întinderea drepturilor moștenitorilor și modalitatea de împărțire, deci, în acest caz, disjungerea cererii reconvenționale nu este posibilă, fiind potrivnică intereselor moștenitorilor. De asemenea, nu s-ar putea dispune disjungerea atunci când pretențiile celor două părți decurg din același titlu și sunt ireconciliabile.</i> c) când pretențiile celor două părți decurg din același titlu și sunt ireconciliabile; – cererea reconvențională va trebui soluționată, chiar dacă reclamantul a renunțat la judecată sau la dreptul subiectiv pretins sau când cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca prescrisă, anulată ori (după ce s-a dispus disjungerea) s-a perimat; • cu toate acestea, în cazul unei cereri reconvenționale subsidiare, dacă se respinge cererea de chemare în judecată, atunci se va respinge și cererea reconvențională, ca lipsită de obiect sau de interes; – soluția cu privire la cererea reconvențională se va găsi în dispozitivul hotărârii.
--	--

VIII. Măsurile asigurătorii

1. Considerații introductive

Noțiune	– măsurile asigurătorii sunt mijloace procesuale al căror scop este indisponibilizarea și conservarea bunurilor urmăribile ale debitorului sau ale bunurilor care formează obiectul procesului, pentru a se evita degradarea sau dispariția lor (în cazul acțiunilor reale) ori, după caz, diminuarea activului patrimonial al debitorului (în cazul acțiunilor personale); – măsurile asigurătorii nu sunt măsuri de executare silită, ci mijloace procesuale care intră în conținutul acțiunii civile și care au ca scop doar asigurarea părții, prin indisponibilizarea bunurilor urmăribile ale debitorului sau a celor ce formează obiectul litigiului, asupra posibilității de realizare efectivă a executării silite (prin echivalent sau, după caz, în natură) după obținerea titlului executoriu.
Categorii	– Codul de procedură civilă reglementează trei măsuri asigurătorii: 1. sechestrul asigurator (art. 952-969);

	2. <i>poprirea asigurătorie</i> (art. 970-971); 3. <i>sechestrul judiciar</i> (art. 972-977); – sub Titlul IV al Cărții a VI-a, intitulat „Măsuri asigurătorii și provizorii”, din Codul de procedură civilă, sunt reglementate și „Măsurile provizorii în materia drepturilor de proprietate intelectuală” (art. 978-979), care nu sunt măsuri asigurătorii, ci măsuri specifice pentru apărarea drepturilor menționate, indiferent de conținutul lor patrimonial sau nepatrimonial.
--	--

2. Sechestrul asigurător

Noțiune	– constă în indisponibilizarea bunurilor mobile sau/și imobile urmăribile ale debitorului aflate în posesia acestuia sau a unui terț în scopul valorificării lor în momentul în care creditorul unei sume de bani va obține un titlu executoriu (art. 952 C.proc.civ.).
Obiectul sechestrului	– bunurile urmăribile (mobile sau/și imobile corporale) ale debitorului, aflate în posesia acestuia sau la un terț; • caracterul urmăribil sau neurmăribil al bunurilor debitorului se determină potrivit regulilor stabilite în materia urmăririi silite mobiliare sau, după caz, a celei imobiliare.
Condiții de înființare	Condiții generale 1. litigiul principal să aibă ca obiect plata unei sume de bani; 2. creditorul să fi declanșat litigiul principal prin introducerea cererii de chemare în judecată; • pentru îndeplinirea condiției declanșării litigiului de fond, este suficient ca acțiunea principală să fi fost înregistrată la instanță; • litigiul de fond având ca obiect plata sumei de bani poate fi atât un litigiu declanșat potrivit procedurii de drept comun, cât și potrivit unei proceduri speciale (cum ar fi procedura ordonanței de plată sau procedura cu privire la cererile de valoare redusă). Condiții speciale <i>Prima ipoteză (creanța este exigibilă și constatată printr-un înscris)</i> [art. 953 alin. (1) C.proc.civ.] 1. creanța având ca obiect plata unei sume de bani este exigibilă; • creanța este exigibilă dacă obligația debitorului este ajunsă la scadență sau acesta este decăzut din beneficiul termenului de plată [art. 663 alin. (4) C.proc.civ.]; 2. creanța este constatată printr-un înscris care nu este titlu executoriu; • în mod excepțional, atunci când executarea a fost suspendată înainte de declanșarea ei, de exemplu, în cazul suspendării executării hotărârii care se bucură de executare provizorie, subsecvent exercitării apelului sau recursului, ori în cazul suspendării executării dispuse de instanța de recurs, creditorul poate solicita instituirea de măsuri asigurătorii, chiar dacă este în posesia unui titlu executoriu, câtă vreme punerea în executare a acestuia este suspendată; 3. creditorul va putea fi obligat și la depunerea unei cauțiuni în cuantumul fixat de instanță.

	A doua ipoteză (creanța este exigibilă, dar nu este constatată printr-un act scris) [art. 953 alin. (2) C.proc.civ.] 1. creanța bănească pretinsă de creditor este exigibilă, dar nu este constatată printr-un act scris; 2. creditorul să facă dovada, odată cu cererea de înființare a sechestrului, a depunerii unei cauțiuni de jumătate din valoarea creanței reclamate în litigiul de fond. A treia ipoteză (creanța nu este exigibilă) [art. 953 alin. (3) C.proc.civ.] 1. creanță neexigibilă să fie constatată printr-un înscris; 2. debitorul să fi micșorat prin fapta sa asigurările date creditorului sau să nu fi dat asigurările promise ori atunci când este pericol ca debitorul să se sustragă de la urmărire sau să își ascundă ori să își risipească averea; 3. creditorul să depună o cauțiune în cuantumul fixat de instanță.
Procedura de înființare	– cererea de sechestrul asigurător trebuie să îndeplinească cerințele generale prevăzute de art. 148 și urm. C.proc.civ. pentru cererile adresate instanțelor judecătorești; – în cuprinsul cererii nu este necesar să fie individualizate bunurile asupra cărora se solicită înființarea sechestrului [art. 954 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; – cererea de sechestrul trebuie să fie însoțită de: • înscrisul constatator al creanței [pentru ipotezele prevăzute la art. 953 alin. (1) și (3) C.proc.civ.]; • recipisa din care să rezulte consemnarea a jumătate din valoarea creanței care face obiectul litigiului de fond [pentru situația la care se referă art. 953 alin. (2) C.proc.civ.]; • dovada din care să rezulte declanșarea litigiului de fond, atunci când cererea de sechestrul este formulată după introducerea cererii de chemare în judecată privind plata sumei de bani ce face obiectul creanței; – cererea se soluționează de instanța competentă să judece procesul în primă instanță [art. 954 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; • astfel, cererea de sechestrul asigurător poate fi formulată pe cale principală, chiar dacă asupra cererii intentate pentru obținerea titlului executoriu s-a pronunțat o hotărâre de primă instanță, iar procesul este în apel sau în recurs; • în cazul în care cererea de înființare a sechestrului asigurător se depune odată cu cererea de chemare în judecată prin care se declanșează litigiul de fond, atunci ea va fi soluționată de completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza ce constituie litigiul principal, prin încheiere executorie, înainte de stabilirea primului termen de judecată [art. 203 alin. (2) C.proc.civ.]; – cererea de înființare a sechestrului asigurător se soluționează de urgență, în camera de consiliu, fără citarea părților, procedura având caracter necontencios [art. 954 alin. (2) C.proc.civ.].
Încheierea de soluționare a cererii de sechestrul	– asupra cererii instanța se pronunță prin <i>încheiere care are caracter executoriu</i> cu privire la măsura asigurătorie dispusă; – pronunțarea poate fi amânată cu cel mult 24 de ore, iar redactarea încheierii trebuie făcută în cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 954 alin. (4) coroborat cu art. 999 alin. (4) C.proc.civ.];

	– prin încheierea de luare a măsurii sechestrului asigurator, instanța [art. 954 alin. (2) C.proc.civ.]: • va stabili și suma până la care se încuviințează sechestrul; • va fixa și cuantumul cauțiunii, stabilind, totodată, termenul înăuntrul căruia creditorul trebuie să depună cauțiunea, atunci când este cazul [și anume în ipoteza în care, deși creditorul are un înscris constatator al creanței exigibile, instanța dispune depunerea unei cauțiuni, potrivit art. 953 alin. (1) C.proc.civ., precum și atunci când creanța constatată printr-un înscris nu este exigibilă, potrivit art. 953 alin. (3) C.proc.civ.]; Așadar, ar fi contrar acestor prevederi legale ca, în practică, să se fixeze la primul termen cuantumul cauțiunii și apoi să se acorde un al doilea termen în vederea depunerii cauțiunii, iar numai după consemnarea acesteia să se soluționeze cererea de înființare a măsurii asiguratorii. – încheierea prin care se soluționează cererea de sechestrul se comunică creditorului de îndată de către instanță, indiferent de soluția pronunțată; • încheierea prin care se dispune luarea măsurii sechestrului asigurator se comunică și debitorului de către executorul judecătoresc, odată cu luarea măsurii [art. 954 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; – încheierea prin care se soluționează cererea de înființare a sechestrului asigurator este supusă <i>numai apelului</i>, la instanța ierarhic superioară; • termenul de apel este de 5 zile de la comunicare [art. 954 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; • apelul se judecă de urgență și cu precădere, cu citarea în termen scurt a părților [art. 954 alin. (3) teza a III-a C.proc.civ.]; • instanța de apel poate amâna pronunțarea cu cel mult 24 de ore, iar hotărârea asupra apelului trebuie redactată în termen de cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 954 alin. (4) coroborat cu art. 999 alin. (4) C.proc.civ.]; • <i>prin excepție</i>, în cazul în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este <i>recursul</i> în termen de 5 zile de la comunicare, dispozițiile art. 954 C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător (art. 959 C.proc.civ.); • la judecarea apelului (recursului), părțile trebuie citate, indiferent de soluția dată prin încheierea apelată, deci și atunci când cererea de înființare a sechestrului asigurator a fost respinsă, deoarece <i>ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus</i>.
Aducerea la îndeplinire a măsurii	– măsura asiguratorie se va aduce la îndeplinire de către executorul judecătoresc, potrivit regulilor prevăzute de Codul de procedură civilă în materie de executare silită, care se aplică în mod corespunzător; • executarea măsurii sechestrului asigurator se duce la îndeplinire de către executorul judecătoresc fără a mai cere vreo autorizare sau încuviințare în acest sens, în afară de înregistrarea cererii de executare [art. 955 alin. (1) C.proc.civ.]; – în toate cazurile, sechestrul asigurator se va aplica fără somație ori înștiințare prealabilă a debitorului [art. 955 alin. (2) teza a III-a C.proc.civ.], atât în cazul aplicării măsurii asupra bunurilor mobile, cât și asupra bunurilor imobile; – în cazul <i>bunurilor mobile</i>, executorul se va deplasa, în cel mai scurt timp posibil, la locul unde se află bunurile asupra cărora se va aplica sechestrul;

	• bunurile mobile urmăribile vor fi sechestrate numai în măsura necesară realizării creanței, executorul ținând cont de suma stabilită prin încheierea de admitere a cererii de sechestru până la care instanța a încuviințat măsura asigurătorie [art. 955 alin. (2) tezele I și a II-a C.proc.civ.]; – în ipoteza <i>bunurilor supuse unor formalități de publicitate</i>, măsura asigurătorie se va înscrie de îndată în cartea funciară, registrul comerțului, Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (în prezent, Registrul Național de Publicitate Mobiliară – Legea nr. 297/2018) sau în alte registre publice, după caz; • înscrierea face opozabil sechestrul tuturor acelor care, după înscriere, vor dobândi vreun drept asupra imobilului respectiv [art. 955 alin. (3) C.proc.civ.]; – împotriva modului prin care executorul judecătoresc aduce la îndeplinire măsura asigurătorie, cel interesat (debitorul sau chiar creditorul ori o terță persoană) poate face <i>contestație la executare</i> [art. 955 alin. (4) C.proc.civ.]; • pe calea contestației la modul în care executorul judecătoresc a aplicat sechestrul asigurător nu poate fi criticată încheierea prin care s-a încuviințat cererea de înființare a sechestrului asigurător; pentru aceasta, partea interesată are deschisă numai calea apelului sau, după caz, a recursului (atunci când competența de primă instanță pentru luarea măsurii asigurătorii aparține curții de apel).
Valorificarea bunurilor sechestrate asigurător	– valorificarea bunurilor sechestrate nu se va putea face decât după ce creditorul va obține titlul executoriu, respectiv o hotărâre judecătorească executorie, prin care debitorul a fost obligat la plata unei sume de bani către creditor (art. 958 C.proc.civ.); – prin obținerea titlului executoriu, fără a fi necesară îndeplinirea vreunei formalități, sechestrul asigurător se transformă în sechestru executoriu; • cu toate acestea, efectuarea actelor de urmărire, după obținerea titlului executoriu, asupra bunurilor care au format obiectul măsurii asigurătorii nu va putea fi făcută decât după înștiințarea debitorului, conform dispozițiilor art. 732 alin. (1) C.proc.civ., respectiv art. 820 C.proc.civ., și expirarea termenelor prevăzute de lege (o zi, în cazul urmăririi silite mobiliare, respectiv 15 zile, în cazul urmăririi imobiliare) pentru executarea de bunăvoie.
Ridicarea și desființarea de drept a sechestrului asigurător	Ridicarea sechestrului asigurător – înainte de soluționarea litigiului de fond [art. 957 alin. (1) C.proc.civ.]: • ridicarea sechestrului se poate dispune la cererea debitorului, dacă acesta „va da, în toate cazurile, o garanție îndestulătoare”; • cererea se soluționează în camera de consiliu, de urgență și cu citarea în termen scurt a părților, prin încheiere; pronunțarea poate fi amânată cu cel mult 24 de ore, iar redactarea încheierii trebuie făcută în cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 954 alin. (4) C.proc.civ., la care art. 957 alin. (1) C.proc.civ. face trimitere în mod expres, coroborat cu art. 999 alin. (4) C.proc.civ.]; • încheierea dată asupra cererii de ridicare a sechestrului asigurător, indiferent de soluția pronunțată, este supusă <i>numai apelului</i>, în termen de 5 zile de la pronunțare; apelul este de competența instanței ierarhic superioare și se judecă de urgență și cu precădere, cu citarea părților; pronunțarea poate fi amânată cu cel mult 24 de ore, iar redactarea hotărârii asupra apelului trebuie făcută în cel mult 48 de ore

	de la pronunțare [art. 954 alin. (4) C.proc.civ., la care art. 957 alin. (1) C.proc.civ. face trimitere în mod expres, coroborat cu art. 999 alin. (4) C.proc.civ.]; • în cazul în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este <i>recursul</i>, dispozițiile art. 954 și art. 957 aplicându-se în mod corespunzător [art. 959 C.proc.civ.]; – în cazul în care cererea de chemare în judecată care a stat la baza înființării măsurii asigurătorii a fost respinsă, anulată ori s-a constatat perimarea acesteia sau s-a luat act de renunțarea creditorului la judecată, prin hotărâre definitivă [art. 957 alin. (2) C.proc.civ.]: • ridicarea sechestrului se dispune la cererea debitorului; • asupra cererii, instanța care a încuviințat măsura asigurătorie se va pronunța, fără citarea părților, prin încheiere definitivă, care se va aduce la îndeplinire de către executorul judecătoresc, conform dispozițiilor art. 955 C.proc.civ. Desființarea de drept a sechestrului asigurător – nedepunerea cauțiunii în termenul stabilit de instanță atrage desființarea de drept a sechestrului asigurător, care se va constata prin încheiere definitivă, dată fără citarea părților (art. 956 C.proc.civ.).
--	--

3. Poprirea asigurătorie

Noțiune	– constă în indisponibilizarea sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului de o terță persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente, în condițiile stabilite la art. 953 C.proc.civ. (art. 970 C.proc.civ.).
Obiectul popririi	– poate fi înființată asupra sumelor de bani, titlurilor de valoare sau a altor bunuri mobile incorporale urmăribile.
Subiectele popririi	– pentru instituirea popririi este necesar: • ca sumele de bani, titlurile de valoare sau alte bunuri mobile incorporale urmăribile să fie datorate debitorului ori deținute în numele său de o a treia persoană sau ca aceasta din urmă să i le datoreze în viitor, în temeiul unor raporturi juridice existente; • să se constate pre existența celor două raporturi juridice, de la creditor la debitor, distincte, care sunt de esența popririi, și anume: a) un raport între creditorul urmărit și debitorul urmărit; b) un al doilea raport între debitorul urmărit și terțul poprit.
Aplicarea dispozițiilor din materia sechestrului asigurător	– condițiile de înființare ale popririi asigurătorii sunt cele stabilite de art. 953 C.proc.civ. în materia sechestrului asigurător; – soluționarea cererii de poprire asigurătorie, executarea măsurii, desființarea și ridicarea popririi asigurătorii se vor face potrivit dispozițiilor art. 954-959 C.proc.civ. referitoare la sechestrul asigurător, care se aplică în mod corespunzător și popririi asigurătorii [art. 971 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul cererii de poprire bancară, nu este necesar ca, în cuprinsul acesteia, creditorul să individualizeze terții popriți cu privire la care solicită să se înființeze poprirea asigurătorie [art. 971 alin. (2) C.proc.civ.];

- *per a contrario*, rezultă că, atunci când se solicită înființarea popririi asigurătorii cu privire la alți terți popriți decât o bancă, indicarea terțului poprit în cererea de poprire este obligatorie.

4. Sechestrul judiciar

Noțiune	– constă în indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredințarea pazei acestora unui administrator-sechestrul desemnat potrivit art. 976 C.proc.civ. (art. 972 C.proc.civ.), până când procesul va fi finalizat printr-o hotărâre executorie.
Obiectul sechestrului judiciar	– <i>ca regulă</i>, sechestrul judiciar se aplică asupra bunurilor, mobile sau imobile, care formează chiar obiectul litigiului de fond, iar acesta are ca obiect fie dreptul de proprietate sau un alt drept real principal asupra unui bun mobil ori imobil, fie posesia unui bun mobil sau imobil, fie folosința ori administrarea unui bun proprietate comună [art. 973 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>excepția</i>: măsura poate fi dispusă și asupra unor bunuri cu privire la care nu există un proces, respectiv [art. 973 alin. (2) C.proc.civ.]: a) bunul pe care debitorul îl oferă pentru liberarea sa; b) bunul cu privire la care cel interesat are motive temeinice să se teamă că va fi sustras, distrus ori alterat de posesorul său actual; c) bunurile mobile care alcătuiesc garanția creditorului, când acesta învederează insolvabilitatea debitorului său ori când are motive temeinice de bănuială că debitorul se va sustrage de la eventuala urmărire silită ori să se teamă de sustrageri sau deteriorări.
Condiții de înființare	– asupra bunurilor care fac obiectul litigiului, sechestrul judiciar se poate înființa numai: • dacă s-a declanșat litigiul de fond, iar acesta are ca obiect fie dreptul de proprietate sau un alt drept real principal asupra unui bun mobil ori imobil, fie posesia unui bun mobil sau imobil, fie folosința ori administrarea unui bun proprietate comună; • dacă măsura este necesară pentru conservarea dreptului ce face obiectul litigiului; • la cererea persoanei interesate, aceasta putând fi nu numai reclamantul din litigiul de fond, ci și pârâtul sau chiar un terț intervenient; – asupra bunurilor care nu fac obiectul unui litigiu, sechestrul judiciar se poate înființa numai dacă: • este vorba un bun menționat de art. 973 alin. (2) C.proc.civ.; • sub sancțiunea desființării de drept a măsurii asigurătorii, partea care a obținut instituirea sechestrului judiciar va introduce acțiunea la instanța competentă, va iniția demersurile pentru constituirea tribunalului arbitral sau va solicita punerea în executare a titlului executoriu, într-un termen de cel mult 20 de zile de la data încuviințării măsurii asigurătorii [art. 973 alin. (3) C.proc.civ.].
Procedura de înființare	Instanța competentă – cererea prin care se solicită înființarea sechestrului judiciar se adresează, ca regulă, instanței investite cu judecarea acțiunii principale;

– în cazurile de excepție când se solicită luarea măsurii asupra unor bunuri care nu fac obiectul judecății, cererea se adresează instanței în circumscripția căreia se află bunul ce urmează a fi pus sub sechestru (art. 974 C.proc.civ.).

Cererea de sechestru

– din punct de vedere al conținutului, cererea de sechestru trebuie să fie făcută cu respectarea condițiilor de formă prevăzute de art. 148 și urm. C.proc.civ.

Procedura de judecată

– cererea de sechestru judiciar se judecă de urgență, cu citarea părților [art. 975 alin. (1) C.proc.civ.];

– asupra cererii de sechestru instanța se pronunță printr-o încheiere, care este supusă numai apelului, în termen de 5 zile de la pronunțare, la instanța ierarhic superioară [art. 975 alin. (4) C.proc.civ.];

- în cazurile în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este *recursul* [art. 975 alin. (4) coroborat cu art. 959 C.proc.civ.];

– atât la soluționarea cererii de înființare a sechestrului judiciar, cât și la judecarea apelului/recursului, pronunțarea poate fi amânată cu cel mult 24 de ore, iar redactarea încheierii/hotărârii asupra apelului/recursului trebuie făcută în cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 975 alin. (4) teza a II-a C.proc.civ., care face trimitere în mod expres la art. 954 alin. (4) C.proc.civ.];

– în cazuri urgente, până la soluționarea cererii de înființare a sechestrului judiciar de către instanță, la cererea părții interesate, instanța (același complet desemnat aleatoriu pentru soluționarea cererii de sechestru) va putea numi un *administrator provizoriu*, prin încheiere definitivă, dată fără citarea părților (art. 977 C.proc.civ.);

– în caz de admitere a cererii de sechestru judiciar, instanța poate să îl oblige pe cel care a solicitat înființarea măsurii asigurătorii să depună o cauțiune, dispozițiile art. 956 aplicându-se în mod corespunzător [art. 975 alin. (2) C.proc.civ.];

- astfel, în cazul sechestrului judiciar, în toate situațiile, necesitatea depunerii unei cauțiuni este lăsată la aprecierea instanței, care, dacă este cazul, va fixa și cuantumul cauțiunii, precum și termenul în care aceasta trebuie depusă;
- nedepunerea cauțiunii în termenul fixat de instanță atrage desființarea de drept a sechestrului judiciar, ce se constată prin încheiere definitivă, dată fără citarea părților;

– în ipoteza în care este pus sub sechestru judiciar un bun imobil, se va proceda și la efectuarea formalităților de publicitate imobiliară, prin înscrierea măsurii asigurătorii în cartea funciară;

- înscrierea face opozabil sechestrul tuturor acelora care, după înscriere, vor dobândi vreun drept asupra imobilului respectiv [art. 975 alin. (3) coroborat cu art. 955 alin. (3) C.proc.civ.];

– prin încheierea prin care se dispune sechestrul judiciar, paza bunului sechestrat va fi încredințată persoanei desemnate de părți de comun acord, iar în caz de neînțelegere, unei persoane desemnate de instanță, care poate fi chiar deținătorul bunului [art. 976 alin. (1) teza I C.proc.civ.];

	• dacă a fost numită ca administrator-sechestrul o altă persoană decât deținătorul bunului, instanța îi va fixa, pentru activitatea depusă, o sumă drept remunerație, stabilind, totodată, și modalitățile de plată [art. 976 alin. (3) C.proc.civ.].
Aducerea la îndeplinire a măsurii	– aducerea la îndeplinire a măsurii asigurătorii se face de către executorul judecătoresc, care, sesizat de partea interesată, se va deplasa la locul situării bunului ce urmează a fi pus sub sechestrul judiciar și îl va da în primire, pe bază de proces-verbal, administratorului-sechestrul, un exemplar al procesului-verbal urmând a fi înaintat și instanței care a încuviințat măsura asigurătorie [art. 976 alin. (1) tezele a II-a și a III-a C.proc.civ.]; – după luarea în primire a bunului, administratorul-sechestrul are următoarele atribuții: • este îndreptățit să efectueze toate actele de conservare și de administrare, să încaseze orice venituri și sume datorate, să plătească datoriile cu caracter curent, precum și datoriile constatate prin titlu executoriu [art. 976 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; • în mod excepțional, în cazul în care bunul aflat sub sechestrul judiciar nu poate fi conservat sau dacă, dintr-un alt motiv, măsura înstrăinării este vădit necesară, administratorul-sechestrul poate să procedeze la înstrăinarea acestuia, însă numai cu autorizarea prealabilă a instanței care a dispus aplicarea sechestrului și care l-a numit [art. 976 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; • în ipoteza în care bunul ce formează deja obiectul judecății și care a fost pus sub sechestrul judiciar face obiectul și al unui alt litigiu, declanșat de o terță persoană împotriva părților din primul proces, cu autorizarea prealabilă a instanței care l-a numit, administratorul-sechestrul va putea sta în judecată în numele părților litigante cu privire la bunul pus sub sechestrul [art. 976 alin. (2) teza a III-a C.proc.civ.]; • după finalizarea judecății, administratorul-sechestrul trebuie să predea bunul, împreună cu fructele acestuia, inclusiv veniturile încasate, aceleia dintre părți căreia bunul i-a fost atribuit prin hotărâre, iar dacă administratorul-sechestrul a fost el însuși parte în proces și a obținut câștig de cauză, atunci va păstra bunul și fructele.

FIȘA NR. 10

ETAPA CERCETĂRII PROCESULUI

I. Considerații generale cu privire la etapa cercetării procesului civil

Noțiune. Reglementare	– etapa cercetării procesului: • reprezintă etapa din faza judecătii în cadrul căreia se îndeplinesc, în condițiile legii, actele de procedură, se rezolvă excepțiile procesuale și orice alte cereri vizând incidentele procedurale și se administrează probele; • este reglementată de dispozițiile art. 237-388 C.proc.civ.; • debutează cu primul termen de judecată și se termină atunci când judecătorul, socotindu-se lămurit, declară cercetarea procesului încheiată [art. 244 alin. (1) C.proc.civ.].
Scop și conținut	– completul de judecată, constituit potrivit legii, efectuează activitatea de cercetare și dezbaterăa fondului procesului, cu respectarea tuturor principiilor și garanțiilor procesuale, în vederea soluționării legale și temeinice a acestuia (art. 211 C.proc.civ.); – în etapa de cercetare a procesului se îndeplinesc, în condițiile legii, acte de procedură la cererea părților ori din oficiu, pentru pregătirea dezbaterii în fond a procesului, dacă este cazul [art. 237 alin. (1) C.proc.civ.]; – în vederea realizării acestui scop, instanța [art. 237 alin. (2) C.proc.civ.]: 1. va rezolva excepțiile ce se invocă ori pe care le poate ridica din oficiu; 2. va examina cererile de intervenție formulate de părți sau de terțe persoane, în condițiile legii; 3. va examina fiecare pretenție și apărare în parte, pe baza cererii de chemare în judecată, a întâmpinării, a răspunsului la întâmpinare și a explicațiilor părților, dacă este cazul; 4. va constata care dintre pretenții sunt recunoscute și care sunt contestate; 5. la cerere, va dispune, în condițiile legii, măsuri asigurătorii, măsuri pentru asigurarea dovezilor ori pentru constatarea unei situații de fapt, în cazul în care aceste măsuri nu au fost luate, în tot sau în parte, potrivit art. 203; 6. va lua act de renunțarea reclamantului, de achiesarea pârâtului sau de tranzacția părților; 7. va încuviința probele solicitate de părți, pe care le găsește concludente, precum și pe cele pe care, din oficiu, le consideră necesare pentru judecarea procesului și le va administra în condițiile legii; 8. va decide în legătură cu orice alte cereri care se pot formula la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate; 9. va dispune ca părțile să prezinte dovada efectuării verificărilor în registrele de evidență ori publicitate prevăzute de Codul civil sau de legi speciale;

	10. va îndeplini orice alt act de procedură necesar soluționării cauzei, inclusiv verificări în registrele prevăzute de legi speciale.
Reguli generale aplicabile în cadrul etapei cercetării procesului	– <i>ca regulă</i>, judecarea procesului are loc la sediul instanței învestite cu soluționarea acestuia (art. 212 C.proc.civ.); • <i>în mod excepțional</i>, unele etape procesuale se pot desfășura în afara sediului instanței; astfel: a) în cazul mijloacelor materiale de probă care nu se află în păstrarea instanței, acestea pot fi verificate la fața locului [art. 343 alin. (2) C.proc.civ.]; b) în cazul cercetării la fața locului, când ședința de judecată se desfășoară, prin ipoteză, la locul situării probei, cu ocazia desfășurării acestei cercetări, instanța poate asculta părțile, martorii și experții [art. 346 alin. (2) C.proc.civ.]; c) în cazul administrării probelor prin comisie rogatorie, aceasta are loc la sediul instanței astfel învestite, prin ipoteză, altul decât cel al instanței care a încuviințat și a dispus administrarea probei (art. 261 C.proc.civ.); d) în cazul administrării probelor de către avocați sau consilieri juridici [art. 372 alin. (3) C.proc.civ.] etc.; – atât în cadrul judecății în fața primei instanțe, cât și în căile de atac, etapa cercetării procesului se desfășoară în ședință publică, cu citarea părților, dacă legea nu prevede altfel (art. 17 și art. 240 C.proc.civ.); • în cazurile în care cercetarea procesului în ședință publică ar aduce atingere moralității, ordinii publice, intereselor minorilor, vieții private a părților ori intereselor justiției, după caz, instanța, la cerere sau din oficiu, poate dispune ca acestea să se desfășoare în întregime sau în parte fără prezența publicului; • în acest caz, au acces în sala de ședință părțile, reprezentanții lor, cei care îi asistă pe minori, apărătorii părților, martorii, experții, traducătorii, interpreții, precum și alte persoane cărora instanța, pentru motive temeinice, le admite să asiste la proces (art. 213 C.proc.civ.); – este prevăzută expres regula continuității membrilor completului pe tot parcursul judecății unui proces, judecătorul putând fi înlocuit, în condițiile legii, doar în cazurile în care este împiedicat să participe la soluționarea cauzei din motive temeinice (art. 19 și art. 214 C.proc.civ.).
Măsurile privind asigurarea celerității	– pentru cercetarea procesului, judecătorul fixează termene scurte, chiar de la o zi la alta [art. 241 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>cu titlu de excepție</i>, judecătorul poate, pentru motive temeinice, să stabilească și termene mai îndelungate [art. 241 alin. (2) C.proc.civ.]; • la acordarea termenelor scurte se vor avea în vedere, atunci când este cazul, termenele prevăzute de lege pentru citarea părților; • acordarea termenelor de la o zi la alta este posibilă doar în ipoteza în care părțile au termen în cunoștință în condițiile art. 229 C.proc.civ.; – instanța are obligația de a verifica efectuarea procedurilor de citare și comunicare dispuse pentru fiecare termen, iar atunci când este cazul, de a ordona luarea măsurilor de refacere a acestor proceduri; • atunci când judecătorul consideră că asigurarea celerității o impune, el poate să recurgă și la măsuri complementare de înștiințare a părților, care nu le înlocuiesc pe

	cele obișnuite, obligatorii, cu condiția ca părțile să fi indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop; • măsurile complementare pot consta în încunoștințarea părților telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură, după caz, transmiterea textului actului supus comunicării ori înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii actului, respectiv a înștiințării; • dacă încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia [art. 241 alin. (3) C.proc.civ.]; • refacerea procedurilor de citare și comunicare sau a celorlalte măsuri de înștiințare pot fi ordonate de către judecător în cursul procesului, atât în ședința de judecată ori premergător acesteia; – judecătorul poate stabili pentru părți, precum și pentru alți participanți în proces îndatoriri în ceea ce privește prezentarea dovezilor cu înscrisuri, relații scrise, răspunsul scris la interogatoriul comunicat potrivit art. 355, asistarea și concursul la efectuarea în termen a expertizelor, precum și orice alte demersuri necesare soluționării cauzei; • când este necesar pentru îndeplinirea acestor îndatoriri, se poate recurge la măsurile complementare de înștiințare a părților, experților, traducătorilor, interpreților, martorilor și a oricăror altor participanți, în condițiile art. 241 alin. (3) C.proc.civ., scopul acestor reglementări fiind acela de urgentare a îndeplinirii anumitor acte de procedură și de evitare a tergiversării cauzei [art. 241 alin. (4) și (5) C.proc.civ.].
Terminarea cercetării procesului	– încheierea cercetării procesului se declară de judecător, atunci când acesta apreciază că este lămurit; • odată cu declararea încheierii cercetării procesului, judecătorul poate fixa un alt termen pentru dezbaterile fondului, din oficiu sau la cererea părților [art. 244 alin. (1) C.proc.civ.]; • în cazul în care s-a dispus dezbaterile fondului la un alt termen, judecătorul poate pune în vedere părților să redacteze note privind susținerile lor și să le depună la dosar cu cel puțin 5 zile înainte de termenul astfel stabilit, fără a aduce atingere dreptului acestora de a formula concluzii orale [art. 244 alin. (2) C.proc.civ.]; • dacă s-a fixat un alt termen pentru dezbaterile fondului, se va pronunța o încheiere ce are caracter interlocutoriu; – importanța momentului terminării cercetării procesului: • până la acest moment pot fi făcute anumite acte de procedură; <i>De exemplu, cererile de intervenție forțată formulate de reclamant sau de intervenientul principal pot fi făcute până la terminarea cercetării procesului înaintea primei instanțe [art. 68 alin. (2) și art. 73 alin. (2) C.proc.civ.].</i> • dincolo de această limită, unele acte de procedură pot fi făcute, dar numai în anumite condiții. <i>De exemplu, în etapa dezbaterilor în fond, completarea ori refacerea unor probe poate avea loc în cazul în care, din dezbateri, rezultă necesitatea acestei măsuri [art. 391 C.proc.civ.].</i>

Finalizarea procesului în etapa cercetării	– împrejurările care pot pune capăt procesului în etapa cercetării procesului, fără să se mai ajungă la etapa dezbaterilor în fond, pot consta în: • încheierea unor acte procesuale de dispoziție care împiedică intrarea în fond: renunțarea reclamantului la judecarea cererii de chemare în judecată ori la dreptul pretins; învoiala părților; • admiterea unor cereri ori excepții procesuale care fac inutilă analiza fondului; – în aceste situații, judecătorul se va pronunța asupra cauzei prin hotărâre (art. 243 C.proc.civ.).
---	--

II. Ședința de judecată

Pregătirea ședinței de judecată	– Codul de procedură civilă și Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești reglementează modalitatea de pregătire a ședinței de judecată; – îndatoririle grefierului de ședință referitoare la activitatea premergătoare ședinței de judecată (art. 215 C.proc.civ. și art. 114 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești): • preia dosarele de la arhivă, sub semnătură în registrul de termene, de regulă, cu două zile înaintea ședinței de judecată; • verifică dacă au sosit la instanță și s-au atașat la dosare dovezile de înmânare ori de comunicare a citațiilor și a celorlalte acte de procedură, precum și relațiile și actele solicitate de președinte sau de instanța de judecată; • verifică legalitatea îndeplinirii procedurilor de citare sau de comunicare atașate la dosar și informează președintele completului de judecată despre deficiențele constatate; În asemenea cazuri, instanța va ordona luarea măsurilor de refacere a procedurilor de citare și comunicare. În afară de aceste măsuri, instanța va putea dispune ca încunoștințarea părților să se facă și telefonic, telegrafic, prin fax, poștă electronică sau prin orice alt mijloc de comunicare ce asigură, după caz, transmiterea textului actului supus comunicării ori înștiințarea pentru prezentarea la termen, precum și confirmarea primirii actului, respectiv a înștiințării, dacă părțile au indicat instanței datele corespunzătoare în acest scop. Dacă încunoștințarea s-a făcut telefonic, grefierul va întocmi un referat în care va arăta modalitatea de încunoștințare și obiectul acesteia [art. 241 alin. (3) C.proc.civ.]. • completează condica de ședință, în care, potrivit art. 53 alin. (1) lit. e) din Regulament, se trec dosarele din ședința respectivă, în ordinea înscrisă în lista cauzelor, cu următoarele mențiuni: numărul curent, numele sau denumirea părților, numărul dosarului și obiectul cauzei, termenul acordat, cu indicarea motivului amânării cauzei; în cazul amânării pronunțării, se va indica data acesteia; • întocmește lista proceselor ce urmează a fi dezbătute la termenul de judecată, cu respectarea următoarelor reguli: a) pentru fiecare ședință de judecată se va întocmi o listă cu procesele ce se dezbăt în acea zi, în care se vor menționa și intervalele orare orientative fixate pentru strigarea cauzelor;
--	---

	b) lista de ședință cuprinde și numele de familie și prenumele judecătorilor care compun completul de judecată, numele de familie și prenumele grefierului de ședință, precum și numele de familie și prenumele procurorului de ședință; în cazul în care la ședința de judecată participă un alt procuror decât cel menționat în lista de ședință, grefierul cauzei anunță numele de familie și prenumele acestuia la începutul ședinței sau înainte de a face referatul cauzei; c) la înscrierea dosarelor pe listă se dă întâietate cauzelor cu privire la care legea prevede că judecata se face de urgență sau că se dezbat cu prioritate, ținându-se seama de orele fixate pentru prezentarea persoanelor chemate în proces [art. 114 alin. (3) din Regulament]; d) la întocmirea listei de ședință se va ține cont și de prevederile art. 215 alin. (2) și (3) C.proc.civ., potrivit cărora procesele declarate urgente, cele rămase în divergență și cele care au primit termen în continuare se vor dezbate înaintea celorlalte, iar procesele în care partea sau părțile sunt reprezentate ori asistate de avocat, respectiv consilier juridic se vor dezbate cu prioritate; e) lista de ședință va fi afișată pe portalul instanței și la ușa sălii de ședință cu cel puțin o oră înainte de începerea acesteia [art. 215 alin. (1) C.proc.civ.]; cu privire la acest aspect, art. 114 alin. (1) din Regulament prevede că lista cauzelor se afișează cu o zi înaintea termenului de judecată sau cel mai târziu cu o oră înainte de începerea ședinței la instanțele la care activitatea se desfășoară în 2-3 timpi. – după îndeplinirea acestor activități, grefierul de ședință predă dosarele completului de judecată [art. 114 alin. (2) din Regulament].
Conducerea și poliția ședinței de judecată	Conducerea ședinței de judecată – se realizează de președintele completului, care deschide, suspendă și ridică ședința [art. 216 alin. (1) C.proc.civ.]; • ceilalți membri ai completului nu pot interveni direct în dezbateri, ci numai prin intermediul președintelui completului; • părțile pot pune întrebări celorlalți participanți la proces numai prin mijlocirea președintelui, care poate însă încuviința ca aceștia să pună întrebările direct; • în acest caz, președintele stabilește și ordinea în care se pun întrebările [art. 216 alin. (5) C.proc.civ.]. Poliția ședinței de judecată – președintele completului de judecată exercită poliția ședinței, putând lua măsuri pentru păstrarea ordinii și a bunei-cuviințe, precum și a solemnității ședinței de judecată [art. 217 alin. (1) C.proc.civ.]; – în sala de judecată, nimeni nu poate fi lăsat să intre cu arme, cu excepția cazului în care persoana le poartă în exercitarea serviciului pe care îl îndeplinește în fața instanței [art. 217 alin. (3) C.proc.civ.]; – toate persoanele care iau parte la ședință sunt obligate să aibă o purtare și o ținută cuviincioase, iar cel care se adresează instanței în ședință publică trebuie să stea în picioare, însă președintele poate încuviința, atunci când apreciază că este necesar, excepții de la această îndatorire [art. 217 alin. (4) și (5) C.proc.civ.];

	– atunci când nu mai este loc în sala de ședință, președintele le poate cere celor care ar veni mai târziu sau care depășesc numărul locurilor existente să părăsească sala [art. 217 alin. (2) C.proc.civ.]; – președintele completului poate dispune îndepărtarea din sală a minorilor și a persoanelor care s-ar înfățișa într-o ținută necuviincioasă, precum și a celor care tulbură ședința ori nesocotesc măsurile luate dacă, după ce în prealabil au fost atenționați să respecte ordinea și buna-cuviință, continuă să aibă o atitudine necorespunzătoare [art. 217 alin. (6) și (7) C.proc.civ.]; • în cazul în care, anterior închiderii dezbaterilor, una dintre părți a fost îndepărtată din sală, aceasta va fi chemată în sală și, sub sancțiunea nulității, i se vor pune în vedere actele esențiale efectuate în lipsa ei, însă aceste dispoziții nu se aplică în ipoteza în care partea îndepărtată este asistată de un apărător care a rămas în sală [art. 217 alin. (8) C.proc.civ.]; • atunci când cel care tulbură liniștea ședinței este însuși apărătorul părții, președintele îl va chema la ordine și, dacă, din cauza atitudinii lui, continuarea dezbaterilor nu mai este cu putință, procesul se va amâna, aplicându-se amenda judiciară prevăzută la art. 187 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., iar cheltuielile ocazionate de amânare vor fi trecute în sarcina sa, prin încheiere executorie, dispozițiile art. 191 C.proc.civ. fiind aplicabile [art. 217 alin. (9) C.proc.civ.]; – dacă în cursul ședinței se săvârșește o infracțiune, președintele completului o constată și îl identifică pe făptuitor [art. 218 alin. (1) C.proc.civ.]; • președintele completului de judecată are obligația să dispună întocmirea de către grefier a unui proces-verbal de constatare a infracțiunii de audiență, în care va menționa datele de identificare a făptuitorului, circumstanțele săvârșirii faptei, mijloacele de probă (indicarea persoanelor care au asistat la momentul comiterii faptei, înregistrări audio sau video, corpuri delict etc.); • procesul-verbal astfel întocmit se trimite procurorului și constituie actul de sesizare a organelor penale. Infracțiunea de audiență este fapta prevăzută de legea penală săvârșită în cursul ședinței de judecată [art. 360 alin. (1) C.proc.pen.].
Activitatea în timpul ședinței de judecată	– grefierul va fi prezent în sala de ședință cu o jumătate de oră înainte de începerea ședinței de judecată, pentru a pune la dispoziție dosarele spre consultare; acesta se îngrijește, totodată, de atașarea la dosare a ultimelor acte de procedură sau a corespondenței sosite la registratură; – grefierul de ședință anunță publicului din sală intrarea judecătorilor (art. 118 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești); – deschiderea dezbaterilor se face de președintele completului; – la începutul ședinței, părțile pot cere instanței <i>amânarea cauzelor care nu sunt în stare de judecată</i>, dacă aceste cereri nu provoacă dezbateri; • când completul de judecată este alcătuit din mai mulți judecători, această amânare se poate face și de un singur judecător (art. 220 C.proc.civ.); • cauzele care se amână fără discuții vor putea fi strigate la începutul ședinței, în ordinea listei, dacă toate părțile legal citate sunt prezente și cer amânarea sau în cauză s-a solicitat judecata în lipsă; la cererea părților, instanța va putea lăsa cauza

la urmă, fixând o anumită oră, când dosarul va fi strigat din nou [art. 121 alin. (3) și (4) din Regulament];

– procesele care nu s-au amânat la începutul ședinței și care sunt considerate în stare de judecată urmează să fie dezbătute în ordinea de pe lista de ședință;

- la cererea părții interesate, pentru motive temeinice, judecătorul poate schimba ordinea de pe listă [art. 215 alin. (4) C.proc.civ.];
- schimbarea ordinii de pe listă trebuie să nu afecteze dreptul de apărare al părților, dezbaterile procesului peste rând, în lipsa părții, atrăgând nulitatea hotărârii;

– dezbaterile fiecărui proces implică următoarele *etape*:

- strigarea cauzei și apelul părților, făcute de grefierul de ședință;
- prezentarea verbală a referatului cauzei de către grefierul de ședință, care se va referi pe scurt la obiectul pricinii și stadiul în care se află judecata acesteia, va comunica modul în care s-a îndeplinit procedura de citare a persoanelor chemate la proces și dacă s-au realizat celelalte măsuri dispuse de instanță la termenele anterioare [art. 121 alin. (2) din Regulament];
- președintele completului va verifica personal procedura de citare și, când este cazul, dacă s-au respectat dispozițiile legale privitoare la taxele judiciare de timbru; de asemenea, instanța verifică identitatea părților, iar dacă ele sunt reprezentate ori asistate, verifică și împuternicirea sau calitatea celor care le reprezintă ori le asistă (art. 219 C.proc.civ.);
- în funcție de situația concretă din fiecare dosar, instanța va dispune una din următoarele măsuri:
 - a) amânarea procesului;
 - b) suspendarea judecății;
 - c) judecarea procesului;

– *amânarea procesului* se poate dispune:

1. atunci când există *motive întemeiate* în acest sens:

Exemple:

- procedura de citare referitoare la părți sau la alți participanți la proces nu a fost legal îndeplinită;
- nu s-a depus raportul de expertiză etc.

2. în mod excepțional, la cererea părții interesate, pentru *lipsă de apărare*, pentru motive temeinice și care nu sunt imputabile părții sau reprezentantului ei [art. 222 alin. (1) C.proc.civ.];

- acordarea unui nou termen pentru lipsă de apărare este lăsată la aprecierea instanței, care poate respinge o asemenea cerere;
- în cazul respingerii cererii de amânare, instanța, dacă partea solicită, este obligată să amâne pronunțarea în vederea depunerii de concluzii scrise [art. 222 alin. (2) C.proc.civ.];

În actuala reglementare a fost înlăturată restricția privind acordarea unui singur termen în cursul judecății pentru lipsă de apărare. Pe de altă parte însă, textul de lege prevede în mod expres caracterul excepțional al amânării pentru acest motiv, adăugând, totodată, că motivele temeinice invocate pentru solicitarea unei asemenea amânări trebuie să excludă culpa părții sau a reprezentantului ei.

Motive temeinice care pot atrage amânarea judecării pentru lipsă de apărare:

- partea dorește angajarea unui apărător;
- necesitatea angajării unui nou apărător în cazul denunțării contractului de asistență juridică ori al apariției unui conflict de interese între client și avocatul său ori al decesului sau punerii sub interdicție a/apărătorului părții, petrecute cu mai mult de 15 zile înainte termenului de judecată, astfel că nu se poate suspenda de drept cauza în temeiul art. 412 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.;
- imposibilitatea neculpabilă de prezentare a apărătorului deja angajat;
- necesitatea studierii dosarului în vederea pregătirii apărării de către apărătorul angajat, dat fiind intervalul insuficient de timp dintre data angajării și termenul de judecată etc.

3. în urma învoielii părților;

- amânarea pentru acest motiv nu se poate încuviința decât o singură dată în cursul procesului [art. 221 alin. (1) C.proc.civ.];
- după o amânare prin învoiala părților, dacă părțile nu stăruiesc în judecată, aceasta va fi suspendată și cauza va fi repusă pe rol numai după plata taxelor de timbru, potrivit legii [art. 221 alin. (2) C.proc.civ.];
- pentru amânarea judecării în baza învoielii părților, este necesar, în principiu, acordul expres exprimat de toate părțile;
- cu toate acestea, față de obligația instanței de a cerceta dacă amânarea cerută de părți pentru un motiv anumit nu tinde la o amânare prin învoiala părților, fiind socotită ca atare cererea de amânare la care cealaltă parte s-ar putea împotrivi [art. 221 alin. (3) C.proc.civ.], rezultă că acordul la amânarea judecării poate fi dedus și din anumite împrejurări apreciate, de la caz la caz, de judecător;
- un asemenea acord pentru amânarea judecării nu poate fi dedus din neprezentarea părții la judecată;

– suspendarea judecării:

- se pronunță în ipoteza în care, la strigarea cauzei, niciuna dintre părți, deși legal citate, nu se prezintă și nici nu s-a cerut, de cel puțin de una dintre ele, judecarea în lipsă [art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.];
- astfel, în cazul în care niciuna dintre părți nu se prezintă la strigarea cauzei, dosarul va fi lăsat la sfârșitul ședinței când, după o nouă strigare, în ordinea listei, se va proceda conform dispozițiilor procedurale; pentru motive temeinice, președintele completului poate dispune luarea cauzelor într-o altă ordine decât cea înscrisă pe lista de ședință [art. 121 alin. (5) din Regulament];
- se poate pronunța și în alte cazuri prevăzute în mod expres de lege [art. 221 alin. (2), art. 242, art. 411 alin. (1) pct. 1, art. 412, art. 413 C.proc.civ. etc.];

– judecarea procesului:

- judecata cauzei are loc dacă părțile sunt prezente, iar procedura de citare a fost îndeplinită legal (prezența părții în instanță acoperă viciul procedurii de citare, dar partea nelegal citată va putea cere amânarea);
- cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel, judecata poate avea loc și atunci când se prezintă o singură parte, dacă partea adversă a fost legal citată, dezbaterile urmând a se face pe baza lucrărilor aflate la dosar și a susținerilor părții prezente,

instanța examinând și excepțiile și apărările formulate de partea care lipsește [art. 223 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

Exemplu: în materie de divorț, în fața instanțelor de fond, părțile se vor înfățișa în persoană, cu excepția cazurilor în care unul dintre soți execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicție judecătorească, are reședința în străinătate sau se află într-o altă asemenea situație care îl împiedică să se prezinte personal; în astfel de cazuri, cel în cauză se va putea înfățișa prin avocat, mandatar sau, după caz, prin tutore ori curator [art. 921 alin. (1) C.proc.civ.].

- tot în baza actelor de procedură aflate la dosar va avea loc judecata și în cazul în care părțile, legal citate, nu s-au prezentat, însă numai atunci când cel puțin una dintre ele a cerut în scris judecarea cauzei în lipsă, în caz contrar, instanța urmând a suspenda judecata [art. 223 alin. (3) C.proc.civ.];
 - în tot cursul procesului, judecătorul va încerca împăcarea părților, dându-le îndrumările necesare, potrivit legii, sens în care va solicita înfățișarea personală a părților, chiar dacă acestea sunt reprezentate [art. 227 alin. (1) C.proc.civ.];
 - în litigiile care, potrivit legii, pot face obiectul procedurii de mediere, judecătorul poate invita părțile să participe la o ședință de informare cu privire la avantajele folosirii acestei proceduri;
 - de asemenea, atunci când consideră necesar, ținând seama de circumstanțele cauzei, judecătorul va recomanda părților să recurgă la mediere, în vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă, în orice fază a judecății, însă medierea nu este obligatorie pentru părți [art. 227 alin. (2) C.proc.civ.];
- Dacă judecătorul recomandă medierea, părțile sunt obligate să se prezinte la mediator, în vederea informării lor cu privire la avantajele medierii. După informare, părțile decid dacă acceptă sau nu soluționarea litigiului prin mediere. Până la termenul fixat de instanță, care nu poate fi mai scurt de 15 zile, părțile depun procesul-verbal întocmit de mediator cu privire la rezultatul ședinței de informare [art. 227 alin. (3) C.proc.civ.].
- Dacă părțile au încercat soluționarea litigiului prin mediere anterior introducerii acțiunii, obligația părților de a se prezenta la mediator, în vederea informării lor cu privire la avantajele medierii, nu mai subzistă, prevederile art. 227 alin. (3) C.proc.civ. nefiind aplicabile în această ipoteză [art. 227 alin. (4) C.proc.civ.].
- dacă părțile se împacă, fie prin mijlocirea instanței, fie urmând procedura de mediere, în condițiile art. 227 alin. (1) și (2) C.proc.civ., judecătorul va consfinți învoiala părților obținută în urma îndrumărilor sale sau în cadrul procedurii de mediere, pronunțând o hotărâre judecătorească susceptibilă de a fi atacată, pentru motive procedurale, numai cu recurs la instanța ierarhic superioară, conform art. 440 C.proc.civ. [art. 227 alin. (5) C.proc.civ.];
 - în fața instanței, părților li se dă cuvântul de președintele completului, după cum urmează [art. 216 alin. (2)-(4) C.proc.civ.]:
 - mai întâi reclamantului, pentru a-și susține pretențiile, și apoi pârâtului, pentru a se apăra;

	• în situația unei coparticipări procesuale, cuvântul se dă mai întâi reclamantilor, iar după aceea părților; • celorlalte părți din proces li se va acorda cuvântul în funcție de poziția lor procesuală; • terții care intervin sau sunt introduși în proces vor avea cuvântul după aceeași regulă; <i>Exemple:</i> ▪ intervenientul accesoriu va vorbi după partea pe care o apără; ▪ intervenientul principal, având poziția de reclamant, va vorbi după reclamantul din cererea de chemare în judecată; ▪ chematul în garanție de către pârât va vorbi după acesta, deoarece pârâtul din cererea de chemare în judecată are poziția de reclamant în cererea de chemare în garanție; ▪ cel chemat în judecată pentru că ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul sau cel arătat ca titular al dreptului real va vorbi după reclamant; ▪ terțului introdus în proces în condițiile art. 78 și urm. C.proc.civ. i se va acorda cuvântul în funcție de poziția procesuală dobândită în urma introducerii în proces. • reprezentantul Ministerului Public va vorbi cel din urmă, în afară de cazul când a pornit acțiunea; • altor persoane sau organe care participă la proces li se va da cuvântul în limita drepturilor pe care le au în proces; • în cazul în care este necesar, instanța poate da cuvântul părților și celorlalți participanți, în aceeași ordine, de mai multe ori, însă se va urmări ca pârâtul să aibă întotdeauna ultimul cuvântul; • instanța poate limita în timp, de fiecare dată, durata expunerilor, însă limitarea în timp a cuvântului părților trebuie făcută cu multă prudență, pentru a nu se încălca dreptul la apărare; în cazul limitării duratei intervenției, instanța trebuie să pună în vedere părții, înainte de a-i da cuvântul, timpul pe care îl are la dispoziție.
--	--

III. Primul termen de judecată

Considerații introductive	– de regulă, judecata unui proces nu se realizează la un singur termen de judecată, ci la mai multe termene stabilite de instanță; – dintre acestea, primul termen de judecată prezintă o importanță practică deosebită, datorită actelor de procedură pe care reclamantul și pârâtul le pot îndeplini până la acest moment al procesului; – în egală măsură, instanța are anumite îndatoriri care trebuie îndeplinite la primul termen de judecată.
Actele de procedură pe care le poate îndeplini reclamantul la	Modificarea cererii de chemare în judecată – reclamantul are dreptul ca, până la primul termen de judecată la care el este legal citat, să își modifice cererea [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.]; • cererea modificatoare (adițională) trebuie formulată în scris; • se poate depune inclusiv în ședința de la acest termen;

primul termen de judecată la care este legal citat

- reclamantul nu are însă dreptul să solicite, la primul termen de judecată la care a fost legal citat, amânarea cauzei în vederea formulării cererii adiționale până la următorul termen de judecată;
 - primind cererea, instanța dispune amânarea pricinii și comunicarea cererii modificate pârâtului;
 - sub sancțiunea decăderii, pârâtul este obligat să formuleze întâmpinare la cererea modificatoare a reclamantului cu cel puțin 10 zile înaintea termenului fixat de instanță în acest scop;
 - întâmpinarea nu se comunică reclamantului, urmând a fi cercetată de acesta la dosarul cauzei;
- dispozițiile art. 204 alin. (1) C.proc.civ. au caracter de ordine publică:
- rezultă că, dacă reclamantul își modifică cererea după primul termen de judecată, instanța va putea invoca și dispune din oficiu decăderea reclamantului din acest drept;
 - cu toate acestea, dacă toate părțile sunt de acord (pârâtul/pârâții și eventualii terți intervenienți – indiferent de forma în care au fost atrași în proces sau dacă au intervenit din proprie inițiativă –, precum și coparticipanții în urma conexării), reclamantul poate să își modifice cererea și după primul termen de judecată, iar sancțiunea decăderii nu va mai interveni;
- În cazul în care modificarea vizează persoana pârâtului, partea care trebuie să își dea acordul cu privire la modificarea cererii este pârâtul inițial, iar nu cel chemat în judecată prin cererea adițională, care nu se poate opune chemării sale în judecată, procesul începând, din perspectiva sa, din momentul introducerii cererii modificatoare.
- modificarea cererii de chemare în judecată după primul termen de judecată nu poate avea loc decât cu acordul expres al tuturor părților [art. 204 alin. (3) C.proc.civ.];
 - rezultă că înțelegerea părților nu poate fi dedusă din lipsa unui răspuns al acestora în acest sens și nici din neprezentarea lor în fața instanței, deși au fost citate cu mențiunea de a-și preciza poziția procesuală față de modificarea cererii principale de către reclamant;
 - pentru a nu se răpi părților un grad de jurisdicție, după primul termen de judecată, modificarea cererii de chemare în judecată poate avea loc numai în fața primei instanțe;
- în anumite cazuri enumerate limitativ, legea permite ca modificarea cererii să aibă loc oricând în cursul judecății, fără a fi necesar acordul celorlalte părți în acest sens, și anume atunci când [art. 204 alin. (2) C.proc.civ.]:
1. *se îndreaptă greșelile materiale din cuprinsul cererii;*
 2. *reclamantul mărește sau micșorează cuantumul obiectului cererii;*
 3. *se solicită contravaloarea obiectului cererii, pierdut sau pierit în cursul procesului;*
 4. *se înlocuiește o cerere în constatare printr-o cerere în realizarea dreptului sau invers, atunci când cererea în constatare este admisibilă;*
- în aceste cazuri, modificarea cererii se poate face fie în scris, fie verbal, declarațiile verbale făcute de reclamant în fața instanței urmând a se trece în încheierea de ședință;

	• modificarea cererii de chemare în judecată în aceste cazuri poate fi făcută oricând în cursul judecății în primă instanță, până la închiderea dezbaterilor; • în măsura în care asemenea cereri nu reprezintă o pretenție nouă, în sensul art. 478 alin. (3) C.proc.civ., acestea pot fi formulate și direct în apel; • în aceste ipoteze, ca regulă, nu se va acorda un nou termen ca urmare a solicitării modificării cererii; dacă pârâtul nu este prezent la termenul la care reclamantul face precizările menționate mai sus, iar procesul este în stare de judecată, instanța va putea dispune amânarea cauzei și comunicarea către pârât a unei copii de pe încheierea de ședință în care s-a trecut precizarea cererii făcută oral de către reclamant, în măsura în care apreciază că interesul apărării pârâtului impune aceasta. Propunerea de probe noi – la primul termen de judecată la care este legal citat, reclamantul va putea propune probe noi [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.]; • textul are în vedere propunerea de probe noi față de cele indicate deja în cererea de chemare în judecată, ceea ce înseamnă că, dacă acțiunea principală nu cuprinde o asemenea mențiune, reclamantul nu va putea, în temeiul dispozițiilor art. 204 alin. (1) C.proc.civ., să solicite direct la primul termen de judecată probele de care înțelege să se folosească în susținerea pretențiilor sale.
Actele de procedură pe care le poate îndeplini pârâtul la primul termen de judecată la care este legal citat	– în situațiile de excepție în care întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul va putea, cel mai târziu la primul termen de judecată la care este legal citat: • să invoce nulitățile relative rezultând din neregularități săvârșite până la începerea judecății [art. 178 alin. (3) lit. a) C.proc.civ.]; • să formuleze cererea pentru introducerea unui terț în proces (chemarea în judecată a altei persoane ce ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul, chemarea în garanție, arătarea titularului dreptului); • să propună probele de care înțelege să se folosească în dovedirea apărărilor sale, sub sancțiunea decăderii; În acest sens, art. 157 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ. prevede că, în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie, în citație se va menționa obligația pârâtului de a-și pregăti apărarea pentru primul termen de judecată, propunând probele de care înțelege să se folosească, sub sancțiunea prevăzută de lege, care va fi indicată expres. • să formuleze cerere reconvențională [art. 209 alin. (4) C.proc.civ.]; – de asemenea, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul va putea invoca necompetența de ordine privată cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (3) C.proc.civ.]; • dacă un pârât a fost chemat în judecată numai în scopul sesizării instanței competente pentru el, oricare dintre pârâți poate invoca necompetența la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe [art. 112 alin. (2) C.proc.civ.].
Îndatoririle instanței la	– la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate și pot pune concluzii (părțile, deși legal citate la primul termen de judecată, nu pot pune concluzii dacă:

primul termen de judecată	procesul se amână pentru lipsă de apărare datorată unor motive temeinice și care nu sunt imputabile părții sau reprezentantului ei, cauza se amână din lipsă de timp, instanța nu este legal constituită, serviciul este suspendat în ziua respectivă datorită unei împrejurări excepționale etc.), instanța are următoarele îndatoriri: 1. să estimeze durata necesară pentru cercetarea procesului, după ascultarea părților și ținând cont de împrejurările cauzei, astfel încât procesul să fie soluționat într-un termen optim și previzibil [art. 238 alin. (1) C.proc.civ.]; • în aprecierea duratei estimative, judecătorul va avea în vedere elemente precum: a) dacă instanța este investită cu o singură cerere de chemare în judecată sau pe aceasta s-au grefat deja și cereri incidentale (cerere reconvențională, cereri de intervenție voluntară sau forțată etc.); b) natura cererilor, complexitatea raportului juridic dedus judecății și tipul de probatoriu pe care îl necesită în rezolvarea sa; c) necesitatea administrării unor probe care presupun trecerea timpului (expertize, de pildă, care pot fi urmate de obiecțiuni sau de cereri pentru o nouă expertiză, verificări de înscrisuri și înscriere în fals etc.); d) ipoteza coparticipării procesuale, cu atât mai mult când sunt foarte multe părți litigante etc.; • durata estimată a cercetării procesului va fi consemnată în încheierea de ședință, ce prezintă caracteristicile unei încheieri cu caracter preparatoriu; • pentru motive temeinice și după ascultarea părților, instanța poate reconsidera durata inițial stabilită [art. 238 alin. (2) C.proc.civ.]; reconsiderarea duratei estimate se va putea face și de mai multe ori, în funcție de împrejurările concrete ale cauzei și de incidentele care survin; • nerespectarea duratei estimate a cercetării procesului nu atrage nulitatea actelor de procedură efectuate cu depășirea acestei durate, însă părțile sau procurorul pot să recurgă la contestația privind tergiversarea procesului în condițiile art. 522 alin. (2) C.proc.civ.; 2. din oficiu, să verifice și să stabilească dacă instanța sesizată este competentă general, material și teritorial să judece pricina, consemnând în cuprinsul încheierii de ședință, cu caracter interlocutoriu, temeiurile de drept pentru care constată competența instanței sesizate [art. 131 alin. (1) C.proc.civ.]; 3. să pună în vedere părților, dacă sunt prezente ori reprezentate sau asistate de avocat sau consilier juridic, că pot să convină ca probele să fie administrate de către avocații ori consilierii lor, în condițiile art. 366-388 C.proc.civ. (art. 239 și art. 367 C.proc.civ.).
Invocarea anumitor excepții	– <i>necompetența materială și teritorială de ordine publică</i> trebuie invocată de părți ori de către judecător la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii [art. 130 alin. (2) C.proc.civ.]; – <i>excepția conexității</i> poate fi invocată de părți sau din oficiu cel mai târziu la primul termen de judecată (la care părțile sunt legal citate) înaintea instanței ulterior sesizate [art. 139 alin. (2) C.proc.civ.].

IV. Încheierile de ședință

Noțiune. Natură juridică	– reprezintă un proces-verbal al celor petrecute în ședință, permițând, prin faptul că se întocmește la fiecare termen, să se urmărească evoluția procesului; – are natura juridică a unei veritabile hotărâri judecătorești, orice încheiere trebuind să cuprindă toate cele trei părți care intră în structura oricărei hotărâri judecătorești, respectiv: • <i>partea introductivă</i> (practica) (în care se trece constituirea instanței, ce părți au fost prezente, concluziile puse de către părți și procuror, dacă este cazul, precum și probele ce au fost administrate); • <i>considerentele</i> sau motivarea pentru care s-a luat o anumită dispoziție sau care au justificat rezolvarea unei excepții; • <i>dispozitivul</i>, adică măsura ordonată de instanță (efectuarea unei expertize, refacearea procedurii de citare cu una dintre părți, soluția pronunțată cu privire la excepția invocată etc.), precum și termenul la care s-a amânat judecata.
Întocmirea încheierii de ședință	– încheierea de ședință se întocmește de grefierul de ședință, pe baza notelor luate de acesta în ședință, iar, dacă este cazul, și pe baza înregistrărilor efectuate [art. 231 alin. (1) și art. 232 alin. (1) C.proc.civ.]; • grefierul care participă la ședință are obligația să ia <i>note</i> în legătură cu desfășurarea procesului; • părțile litigante sunt îndreptățite să ceară citirea notelor și corectarea lor, atunci când este cazul, iar după terminarea ședinței de judecată, participanții la proces (părțile, martorii, experții etc.) primesc, la cerere, câte o copie de pe notele grefierului; • notele grefierului pot fi contestate, sub sancțiunea decăderii, cel mai târziu la termenul următor [art. 231 alin. (1)-(3) C.proc.civ.]; • instanța va <i>înregistra</i> ședințele de judecată [art. 231 alin. (4) C.proc.civ.]; • la cerere, pot obține o copie electronică a înregistrării ședinței de judecată [art. 231 alin. (5) C.proc.civ.]: a) părțile (nu și alți participanți la proces), pe cheltuiala acestora, în ceea ce privește cauza lor; b) procurorul, pentru cauza în care participă; • înregistrările din ședința de judecată vor putea fi solicitate și de către instanțele de control judiciar [art. 231 alin. (6) C.proc.civ.]; – încheierea de ședință se întocmește [art. 232 alin. (2) și art. 233 alin. (1) C.proc.civ.]: • în cel mult 3 zile de la data la care s-a desfășurat ședința de judecată și se atașază la dosar; • ca regulă, pentru fiecare termen de judecată; – încheierea de ședință nu se întocmește în situația în care în ședința în care au avut loc dezbaterile se pronunță și hotărârea, deoarece aceasta din urmă va cuprinde, în partea introductivă, numită practica, și ceea ce s-a petrecut la acel termen [art. 233 alin. (3) C.proc.civ.]; • atunci când pronunțarea s-a amânat, încheierea de ședință de la acel termen se întocmește, iar practica hotărârii va cuprinde numai denumirea instanței, numă-

	rul dosarului, data, numele de familie, prenumele și calitatea membrilor completului de judecată, numele de familie și prenumele grefierului, numele de familie și prenumele procurorului, dacă a participat la judecată, precum și mențiunea că celelalte date sunt arătate în încheierea de amânare a pronunțării (în care sunt consemnate dezbaterile pe fond) [art. 425 alin. (1) lit. a) C.proc.civ.], încheiere care va face corp comun cu hotărârea finală.
Cuprinsul încheierii de ședință	– încheierea de ședință va cuprinde următoarele [art. 233 alin. (1) C.proc.civ.]: • denumirea instanței și numărul dosarului; • data ședinței de judecată; • numele de familie, prenumele și calitatea membrilor completului de judecată, precum și numele de familie și prenumele grefierului; • numele de familie și prenumele sau, după caz, denumirea părților, numele de familie și prenumele persoanelor care le reprezintă sau le asistă, ale apărătorilor și celorlalte persoane chemate la proces, cu arătarea calității lor, precum și dacă au fost prezente ori au lipsit; • numele de familie, prenumele procurorului și parchetul de care aparține, dacă a participat la ședință; • dacă procedura de citare a fost legal îndeplinită; • obiectul procesului; • probele care au fost administrate; • cererile, declarațiile și prezentarea pe scurt a susținerilor părților, precum și a concluziilor procurorului, dacă acesta a participat la ședință; • soluția dată și măsurile luate de instanță, cu arătarea motivelor, în fapt și în drept; • calea de atac și termenul de exercitare a acesteia, atunci când, potrivit legii, încheierea poate fi atacată separat; • pentru situațiile în care norme speciale prevăd posibilitatea atacării încheierii, pe cale separată, fie cu apel, fie cu recurs, încheierea de ședință va cuprinde și mențiunea referitoare la instanța unde se depune cererea pentru exercitarea căii de atac [art. 425 alin. (3) C.proc.civ., aplicabil prin analogie]; • dacă judecarea a avut loc în ședință publică, fără prezența publicului ori în camera de consiliu; • semnătura membrilor completului și a grefierului; – încheierea trebuie să arate cum s-a desfășurat ședința, cuprinzând, dacă este cazul, mențiuni despre ceea ce s-a consemnat în procese-verbale separate [art. 233 alin. (2) C.proc.civ.]; – întrucât în conținutul încheierilor de ședință se consemnează soluțiile dispuse de instanță în timpul procesului <i>pendente</i>, dispozițiile referitoare la deliberare, opinie separată, precum și orice alte dispoziții privind hotărârile prin care instanța se dezinvestește de judecarea fondului cererii se aplică întocmai și încheierilor [art. 234 alin. (1) C.proc.civ.].

**Clasificarea
încheierilor
de
ședință**

– încheierile de ședință, deoarece preced hotărârea, se mai numesc și *încheieri premergătoare*;

- aceste încheieri se deosebesc de acele încheieri care nu preced unei hotărâri și prin care instanța, în anumite cazuri expres prevăzute de lege, se dezinvestește de soluționarea cauzei;

Exemple de cazuri în care instanța se dezinvestește de soluționarea cauzei prin încheieri:

- îndreptarea erorilor materiale (art. 442 C.proc.civ.);
- lămurirea hotărârii (art. 443 C.proc.civ.);
- asigurarea dovezilor pe cale principală [art. 360 alin. (4) și art. 364 alin. (3) C.proc.civ.];
- materia necontencioasă (art. 533 C.proc.civ.).

– încheierile premergătoare sunt de două feluri (art. 235 C.proc.civ.):

1. încheierile interlocutorii – acelea prin care, fără a se hotărî în totul asupra procesului, se soluționează excepții procesuale, incidente procedurale ori alte chestiuni litigioase;

- încheierile interlocutorii *prejudecă fondul*, în sensul că măsurile ordonate prin încheierile interlocutorii vizează împrejurări determinate, asupra cărora părțile au purtat discuții contradictorii, deci, prin soluția dată, s-a rezolvat un aspect al procesului;
- încheierile interlocutorii *leagă instanța*, în sensul că judecătorii nu mai pot reveni asupra lor, iar la pronunțarea hotărârii vor trebui să țină cont de problemele rezolvate prin aceste încheieri;

Însă, în situația în care legea permite atacarea pe cale separată a unor încheieri interlocutorii, *de exemplu*, în materia suspendării, iar în calea de atac se schimbă soluția și, ca urmare a acestui fapt, instanța fondului este ținută să continue judecata (când s-a casat încheierea de suspendare), acest fapt nu are semnificația că se revine asupra încheierii interlocutorii, pentru că interdicția operează pentru judecătorul care a pronunțat-o, iar nu pentru instanța de control judiciar, care a decis în condițiile și limitele legii.

- dispozitivul încheierii interlocutorii va trebui să cuprindă soluțiile pronunțate de instanță prin aceasta, iar respectivele soluții nu vor mai fi reluate și în cuprinsul minutei și al dispozitivului hotărârii finale, chiar dacă, printr-o încheiere interlocutorie, instanța s-a dezinvestit parțial de cauză;

Cu titlu exemplificativ, au caracter interlocutoriu:

- încheierea de admitere în principiu a unei cereri de intervenție;
- încheierea de admitere în principiu în procesele de partaj;
- încheierea prin care instanța s-a pronunțat asupra unei excepții procesuale (deci, spre exemplu, dacă s-a respins excepția de necompetență, instanța care a respins-o nu mai poate reveni asupra acestei soluții);
- încheierea în care s-a consemnat rezultatul unei verificări de înscrisuri etc.

2. încheierile preparatorii – acelea prin care instanța de judecată ia unele măsuri în vederea cercetării și soluționării cauzei, pregătind darea hotărârii, fără însă a se anticipa soluția;

- prin măsurile luate prin încheierile preparatorii, instanța nu rezolvă aspecte sau împrejurări legate de fondul cauzei;

	• instanța nu este legată de măsura ordonată, putând reveni asupra ei, dacă acest lucru se impune pentru mai buna administrare a justiției. <i>De exemplu</i>, au caracter preparatoriu: ▪ încheierea prin care se dispune aducerea unui dosar de la o altă instanță; ▪ încheierea de amânare a dezbaterilor; ▪ încheierea de repunere a cauzei pe rol; ▪ încheierea prin care se dispune disjungerea sau conexarea; ▪ încheierea prin care se încuviințează un mijloc de probă etc.
Regimul juridic al încheierilor (de ședință) premergătoare	– <i>ca regulă</i>, încheierile premergătoare, atât cele preparatorii, cât și cele interlocutorii, se pot ataca numai odată cu fondul, fiind susceptibile de aceeași cale de atac (apel sau recurs) ce poate fi exercitată împotriva hotărârii finale (<i>accessorium sequitur principale</i>) [art. 466 alin. (4) și art. 494 C.proc.civ.]; • în cazurile anume prevăzute de lege, încheierile pronunțate de instanță pe parcursul judecării sunt supuse apelului sau, după caz, recursului separat de hotărârea de fond; <i>De exemplu</i>, încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării cauzei, potrivit art. 414 C.proc.civ. • în cazul încheierilor supuse apelului sau, după caz, recursului separat de hotărârea de fond, atunci când se declară calea de atac, dosarul trebuie înaintat instanței superioare în copie certificată de grefa instanței a cărei încheiere se atacă [art. 234 alin. (2) C.proc.civ.]; • pentru situația în care se declară apel sau, după caz, recurs împotriva unei încheieri cu privire la care există o chestiune litigioasă asupra admisibilității atacării pe cale separată a încheierii, cererea de exercitare a căii de atac se înaintează instanței superioare împreună cu o copie de pe încheierea atacată, certificată de grefa instanței, iar, atunci când instanța de control judiciar constată admisibilă respectiva cale de atac, va solicita instanței care a pronunțat încheierea atacată să înainteze dosarul cauzei, în copie certificată de grefa instanței respective [art. 234 alin. (3) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 11

EXCEPȚIILE PROCESUALE

I. Definiția, natura juridică și caracteristicile excepțiilor procesuale

Definiție legală	– excepția procesuală este mijlocul procesual prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii (art. 245 C.proc.civ.).
Caracteristici	– constituie mijloace de apărare, astfel încât presupun existența unui proces civil în curs; – prin intermediul excepțiilor procesuale, partea interesată, procurorul sau instanța, din oficiu, invocă, în condițiile legii, anumite neregularități procedurale (privind competența, compunerea și constituirea instanței, actele de procedură, procedura de judecată) ori lipsuri referitoare la exercițiul dreptului la acțiune (privind condițiile de exercițiu al acestuia sau chiar inexistența unor componente ale dreptului la acțiune); – nu pun în discuție fondul pretenției formulate; – admiterea excepției duce fie la: • întârzierea judecării (amânarea cauzei, refacerea unor acte de procedură, declinarea competenței, trimiterea dosarului la instanța mai întâi investită etc.); • împiedicarea judecării fondului (anularea cererii, stingerea procesului, respingerea cererii ca prematură, prescrisă, inadmisibilă etc., nu însă ca nefondată); Rezultă că admiterea unei excepții procesuale nu afectează, în principiu, dreptul subiectiv al reclamantului și că hotărârea pronunțată în urma admiterii unei excepții procesuale nu are autoritate de lucru judecat în ceea ce privește fondul pretenției.
Delimitarea excepțiilor procesuale de apărările de fond	– sensurile noțiunii de „apărare”: 1. lato sensu, desemnează toate mijloacele folosite pentru a se obține respingerea pretenției supuse judecării sau întârzierea soluționării acesteia; Acest sens al noțiunii este avut în vedere de dispozițiile art. 31 C.proc.civ., atunci când face vorbire de <i>apărări în justiție</i>. 2. stricto sensu, vizează numai acele mijloace prin care se invocă obiecțiuni împotriva fondului pretenției deduse judecării, tinzând la respingerea cererii de chemare în judecată; Deci, în înțeles restrâns, noțiunea de „apărare” cuprinde numai apărările de fond, nu și apărările procedurale (adică apărările ce privesc încălcarea unor norme de organizare judecătorească, de competență sau de procedură). – ca natură juridică, excepțiile procesuale sunt <i>apărări procedurale</i>, iar nu apărări de fond;

– *apărările de fond* sunt acele mijloace prin care pârâtul invocă obiecțiuni împotriva pretenției reclamantului, urmărind respingerea cererii acestuia ca neîntemeiată (ca nefondată), după examinarea fondului pretenției respective;

De exemplu, pârâtul chemat în judecată pentru a fi obligat să restituie reclamantului o sumă de bani, cu privire la care reclamantul pretinde că i-a împrumutat-o, se poate apăra invocând faptul că nu a împrumutat nimic de la reclamant, că și-a plătit datoria, că a operat compensația legală etc.

– uneori, deși pentru anumite apărări de fond se folosește, relativ impropriu, denumirea de „excepție” (sau excepție substanțială), terminologia fiind utilizată în unele cazuri chiar de legiuitor, în realitate, este vorba de apărări de fond;

De exemplu, când se vorbește de regula „judecătorul acțiunii este judecătorul excepției” (art. 124 C.proc.civ.) ori, în dreptul civil, când se vorbește de excepția de garanție (art. 1696 C.civ.), excepția de neexecutare a contractului (art. 1556 C.civ.) sau de alte mijloace de apărare ale debitorului.

Precizarea prezintă importanță nu numai sub aspect teoretic, ci și al soluției ce ar urma să se pronunțe în anumite ipoteze. *Spre exemplu*, dacă în cursul unui proces în care s-a cerut executarea unei obligații asumate printr-un contract sinalagmatic, pârâtul invocă, în mod îndreptățit, excepția de neexecutare a contractului, fiind vorba de o apărare de fond, iar nu de o excepție procesuală, cererea de chemare în judecată nu va fi respinsă ca prematură, ci ca neîntemeiată, iar în autoritatea de lucru judecat va trece și considerentul care explică soluția din dispozitiv.

– apărările de fond pot fi:

1. *apărări în fapt* – dacă sunt invocate împrejurări de fapt în legătură cu speța respectivă;

2. *apărări în drept* – atunci când se invocă anumite dispoziții legale despre care se afirmă că sunt aplicabile în speță.

De exemplu, în cazul introducerii unei cereri prin care, ulterior declarării nulității unei convenții de înstrăinare a unui imobil, s-ar pretinde daune egale cu echivalentul lipsei de folosință a terenului, pârâtul poate formula o apărare de fond în fapt, în sensul că vânzătorul i-a predat folosința bunului în vederea culegerii fructelor, așa încât, deși convenția privitoare la transmiterea proprietății imobilului este nulă, aceasta nu are nicio influență asupra fructelor pe care le-a cules, iar această apărare de fond poate fi întemeiată, în drept, pe prevederile art. 948 C.civ. ori pe principiul conversiunii actelor juridice.

II. Clasificarea excepțiilor procesuale

1. Excepții de procedură și excepții de fond

Criteriul de clasificare	– în funcție de obiectul excepției.
Excepțiile de procedură	– sunt excepțiile prin intermediul cărora se invocă anumite neregularități procedurale; – fac parte din această categorie acele excepții care au ca obiect: • invocarea încălcării unor norme de competență, de organizare judecătorească;

	<i>De exemplu, excepția privind greșita/nelegala compunere sau constituire a instanței.</i> • condițiile de îndeplinire a actelor de procedură, inclusiv termenele în care trebuie efectuate; <i>De exemplu, excepția lipsei de citare sau a citării nelegale, excepția nulității cererii de chemare în judecată, excepția de tardivitate etc.</i> • procedura de judecată; <i>De exemplu, excepțiile privitoare la taxele judiciare de timbru, excepția de perimare etc.</i> • luarea anumitor măsuri pentru buna desfășurare a judecății și preîntâmpinarea unor soluții contradictorii. <i>De exemplu, conexitatea, litispendența.</i>
Excepțiile de fond	– sunt excepțiile care sunt în strânsă legătură cu pretenția dedusă judecății, mai exact, cu exercițiul dreptului la acțiune; – în categoria excepțiilor de fond trebuie incluse acele excepții care: • au ca obiect invocarea unor lipsuri referitoare la condițiile exercitării dreptului la acțiune; <i>Excepția de prematuritate a cererii, excepția lipsei de interes, excepția lipsei de calitate procesuală și excepția lipsei capacității procesuale.</i> • sunt strâns legate de dreptul la acțiune (de componentele acestuia); <i>Prescripția și autoritatea de lucru judecat, deoarece acestea afectează exercițiul dreptului la acțiune (acea componentă a acestuia ce constă în posibilitatea de a obține condamnarea pârâtului).</i> • au ca obiect invocarea unor dispoziții legale care limitează sau îngăduiesc dreptul la acțiune în ceea ce privește exercitarea unor componente ale sale. <i>Excepția privind caracterul subsidiar al cererii în constatare față de cererea în realizare, excepția privind lipsa procedurii prealabile a reclamației administrative, în cazurile în care legea prevede obligativitatea acesteia, excepția de inadmisibilitate a exercitării recursului împotriva hotărârilor definitive, excepția de inadmisibilitate a exercitării apelului împotriva hotărârii de expedient etc.</i>

2. Excepții dilatorii și excepții peremptorii

Criteriul de clasificare	– după efectul pe care tinde să îl realizeze.
Excepțiile dilatorii	– sunt excepțiile care tind la întârzierea judecății pe fond (amânarea judecății, refacerea unor acte de procedură, declinarea competenței, trimiterea dosarului la o altă instanță, transferul dosarului de la un complet de judecată la altul etc.); <i>De exemplu, excepția nelegalei citări, excepția de litispendență, excepția de conexitate etc.</i>
Excepțiile peremptorii	– sunt excepțiile care tind la împiedicarea judecății pe fond (anularea cererii, respingerea cererii ca inadmisibilă, stingerea procesului, respingerea cererii ca prematură, ca lipsită de interes, ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală sau împotriva unei persoane fără calitate etc.).

	<i>De exemplu, excepția autorității de lucru judecat, excepția prescripției dreptului la acțiune, excepția de tardivitate, excepția de perimare etc.</i>
Efectele excepțiilor în cazul în care sunt admise	– în privința <i>efectului</i> (dilatoriu sau peremptoriu) pe care îl produc excepțiile de fond sau de procedură în cazul în care sunt admise, se rețin următoarele: • excepțiile de fond au, de regulă, caracter peremptoriu, ducând la anularea sau respingerea cererii (ca prematură, lipsită de interes, inadmisibilă etc.); • excepțiile de procedură tind fie spre întârzierea judecării, fie spre împiedicarea acesteia; uneori însă, aceeași excepție poate fi dilatorie sau, după caz, peremptorie; <i>De exemplu, excepția de necompetență duce la declinarea competenței, atunci când cererea este de competența unei alte instanțe judecătorești sau a unui alt organ cu activitate jurisdicțională, dar și la respingerea cererii ca inadmisibilă, în cazul în care cererea este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională, ori la respingerea cererii ca nefiind de competența instanțelor române.</i> • există și excepții procesuale (de fond sau de procedură) care încep printr-un efect dilatoriu și tind spre un efect peremptoriu. <i>De exemplu, excepția lipsei capacității de exercițiu poate avea doar un efect dilatoriu (amânarea judecării), dacă în termenul acordat de instanță lipsa se acoperă (prin confirmarea actului îndeplinit de partea lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă de către reprezentantul legal sau, după caz, de ocrotitorul legal al acesteia); dacă însă lipsa nu se împlinește, instanța va anula cererea, ceea ce înseamnă că suntem în prezența unei excepții care tinde spre un efect peremptoriu, dar începe cu un efect dilatoriu.</i> Intră în această categorie și: excepția lipsei dovezii calității de reprezentant; excepția de netimbrare/insuficientă timbrare; excepția lipsei semnăturii (dacă partea nu este prezentă la termenul când se invocă această excepție).

3. Excepții absolute și excepții relative. Invocarea excepțiilor procesuale

Criteriul de clasificare	– după caracterul de ordine publică sau de ordine privată al normei juridice încălcate.
Excepțiile absolute	– sunt excepțiile care privesc încălcarea unor norme juridice de ordine publică; – excepțiile absolute pot fi invocate [art. 247 alin. (1) C.proc.civ.]: • de partea interesată, de procuror sau de instanță din oficiu, cu mențiunea că, înainte de a se pronunța asupra excepțiilor invocate din oficiu, instanța trebuie să le pună în discuția părților, pentru a se respecta principiul contradictorialității; • oricând în cursul judecării în primă instanță, dar și direct în apel sau în recurs; • înaintea instanței de recurs numai dacă, pentru soluționarea lor, nu este necesară administrarea altor dovezi în afara înscrisurilor noi; de asemenea, în recurs nu vor putea fi invocate alte neregularități decât acelea care pot forma și obiect al motivelor de recurs, în condițiile art. 488 C.proc.civ.; – în cazul anumitor excepții absolute, legea limitează posibilitatea invocării lor până la o anumită etapă a procesului sau până la un anumit moment procesual: • excepția de necompetență materială și cea de necompetență teritorială absolută (inclusiv excepția de necompetență materială procesuală a secției/completului

	specializat) nu pot fi invocate decât până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a le mai invoca ulterior, deși, fiind excepții de ordine publică, pot fi invocate de orice parte interesată, de procuror sau de instanță din oficiu [art. 129 alin. (2) pct. 2 și 3 și art. 130 alin. (2) C.proc.civ.]; • excepția de litispendență (excepție de procedură, absolută, dilatorie) nu poate fi invocată decât în fața instanțelor de fond: în primă instanță și în apel, însă nu și în recurs [art. 138 alin. (2) C.proc.civ.]; • excepția de conexitate (excepție de procedură, absolută și dilatorie) poate fi invocată de părți sau de instanță din oficiu cel mai târziu la primul termen de judecată în primă instanță, înaintea instanței ulterior sesizate [art. 139 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; • excepția lipsei dovezii calității de reprezentant înaintea primei instanțe, deși este o excepție de procedură, absolută, care începe printr-un efect dilatoriu și tinde spre un efect peremptoriu, nu poate fi invocată pentru prima oară în calea de atac [art. 82 alin. (2) C.proc.civ.]; • excepția de perimare a cererii de chemare în judecată (excepție de procedură, absolută, peremptorie) nu poate fi invocată pentru prima oară în instanța de apel, dacă incidentul a survenit la prima instanță [art. 420 alin. (3) C.proc.civ.]; • toate cauzele de nulitate (inclusiv de nulitate absolută) a actelor de procedură deja efectuate trebuie invocate deodată, sub sancțiunea decăderii părții din dreptul de a le mai invoca [art. 178 alin. (5) C.proc.civ.].
Excepțiile relative	– sunt excepțiile prin care se invocă încălcarea unor norme care ocrotesc cu precădere interesele părților; – excepțiile relative pot fi invocate [art. 247 alin. (2) C.proc.civ.]: • de partea care justifică un interes; • cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond; – nulitatea relativă trebuie invocată [art. 178 alin. (3) C.proc.civ.]: • pentru neregularitățile săvârșite până la începerea judecării, prin întâmpinare sau, dacă întâmpinarea nu este obligatorie, la primul termen de judecată; • pentru neregularitățile săvârșite în cursul judecării, la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a pune concluzii pe fond; – neinvocarea excepțiilor relative în termenele prevăzute de lege atrage sancțiunea decăderii din dreptul de a le mai invoca [art. 185 alin. (1) C.proc.civ.].
Actele de procedură prin care se pot invoca (și momentul până la care se	– pârâtul are posibilitatea să formuleze excepțiile procesuale referitoare la cererea reclamantului, anume acele excepții pe care le poate cunoaște imediat după ce i s-a comunicat cererea de chemare în judecată: • prin întâmpinare; • la primul termen de judecată (la care este legal citat), în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie;

pot invoca)
excepțiile
procesuale de
către părți

- printr-o nouă întâmpinare, dacă la primul termen de judecată (la care este legal citat) reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată, în condițiile art. 204 C.proc.civ., întâmpinare prin care pârâtul ar putea răspunde, arătând, printre altele, și excepțiile procesuale ce se impun față de cererea modificată, desigur, după ce aceasta din urmă i-a fost comunicată [potrivit art. 204 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];
- dacă pârâtul depune o cerere reconvențională, prin întâmpinarea formulată potrivit art. 209 alin. (5) C.proc.civ., reclamantul va arăta și excepțiile procesuale pe care înțelege să le invoce cu privire la cererea reconvențională;
- intervenientul voluntar, principal sau accesoriu, nu va putea să invoce excepțiile relative care privesc neregularitățile procedurale săvârșite anterior momentului încuviințării în principiu a cererii de intervenție voluntară, afară de cazul în care intervenția are loc până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate;
- deci, dacă intervenția voluntară este făcută după primul termen de judecată, terțul intervenient poate să propună excepțiile absolute, precum și excepțiile relative care au ca obiect invocarea unor neregularități procedurale săvârșite după intervenirea sa în proces;
- intervenienții forțați pot să propună excepțiile absolute, precum și excepțiile relative care au ca obiect invocarea unor neregularități procedurale săvârșite după intervenirea lor în proces;
- în situația prevăzută de art. 77 alin. (3) C.proc.civ., având în vedere că terțul ia locul pârâtului, s-ar putea discuta dacă el nu ar fi în măsură să invoce și excepțiile relative ce au ca obiect neregularități procedurale comise anterior introducerii sale în proces, având în vedere că, până la momentul încuviințării în principiu a cererii de arătare a titularului dreptului real și al exprimării acordului reclamantului de înlocuire a pârâtului inițial, intervenientul forțat nu poate formula apărări în calitate de pârât;
- părțile sunt obligate să invoce toate mijloacele de apărare și toate excepțiile procesuale de îndată ce le sunt cunoscute; în caz contrar, ele vor răspunde pentru pagubele pricinuite părții adverse, dispozițiile art. 189-191 C.proc.civ. fiind aplicabile [art. 247 alin. (3) C.proc.civ.]; pentru aplicabilitatea acestui text de lege trebuie avute în vedere următoarele aspecte:
 - excepția procesuală, absolută sau relativă (deoarece textul legal nu face nicio distincție), este invocată înăuntrul termenului prescris de lege (în caz contrar, ar interveni sancțiunea decăderii din dreptul de a invoca excepția) de partea care cunoștea existența sa anterior momentului la care a fost invocată, ceea ce denotă intenția acesteia de tergiversare a procesului;
 - se poate constata exercitarea abuzivă a dreptului de a invoca o anumită excepție procesuală, indiferent de soluția dată excepției invocate cu intenție dilatorie, deci chiar dacă excepția este admisă, deoarece textul de lege nu distinge.
Dacă partea nu respectă obligația de a invoca excepțiile procesuale de îndată ce îi sunt cunoscute, dar le invocă în termenele arătate la art. 247 alin. (1) și (2) C.proc.civ., sancțiunea nu se situează pe planul decăderii, ci constă în posibilitatea de a fi obligată la despăgubiri către partea adversă, în condițiile art. 189-190 C.proc.civ., pentru paguba produsă prin amânarea procesului din acest motiv.

III. Procedura de soluționare a excepțiilor procesuale

Regula	– instanța se va pronunța mai întâi asupra excepțiilor de procedură, precum și asupra celor de fond care fac inutilă, în tot sau în parte, administrarea de probe ori, după caz, cercetarea în fond a cauzei [art. 248 alin. (1) C.proc.civ.]; – înainte de a se trece la dezbaterile fondului cauzei, instanța, din oficiu sau la solicitarea părților, pune în discuția acestora cererile, excepțiile procesuale și apărările care nu au fost soluționate în cursul cercetării procesului, precum și cele care, potrivit legii, pot fi invocate în orice stare a procesului (art. 390 C.proc.civ.); – rezultă că <i>excepțiile procesuale se rezolvă înainte de a se trece la administrarea probelor în faza cercetării procesului, iar dacă excepția este invocată după terminarea cercetării procesului, instanța va soluționa mai întâi excepția procesuală.</i>
Unirea excepției cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei	– în mod excepțional, excepțiile procesuale pot fi unite cu administrarea probelor, respectiv cu fondul cauzei, atunci când probele necesare rezolvării excepției sunt comune cu probele (ori numai cu o parte dintre acestea) necesare pentru finalizarea etapei cercetării judecătorești sau, după caz, pentru soluționarea fondului [art. 248 alin. (4) C.proc.civ.]; • în etapa dezbaterilor asupra fondului, excepția ar putea fi unită cu fondul atunci când probele care se administrează în condițiile art. 391 C.proc.civ. sunt necesare atât pentru soluționarea excepției, cât și a fondului; • instanța nu este obligată să dispună unirea excepției procesuale cu administrarea probelor, respectiv, după caz, cu fondul cauzei, chiar dacă sunt întrunite cerințele prevăzute de lege; • dacă instanța, rezolvând mai întâi excepția, o respinge, probele în baza cărora a fost rezolvată excepția (probe care sunt în legătură cu soluționarea în fond a pricinii) rămân câștigate cauzei, urmând a se administra numai dovezile necesare soluționării fondului pretenției (probe care nu au fost necesare și pentru rezolvarea excepției); <i>De exemplu, dacă reclamantul a introdus o cerere în revendicare, iar pârâțul invocă excepția lipsei calității procesuale active, pot fi aplicate prevederile art. 248 alin. (4) C.proc.civ., deoarece a stabilit că lipsește calitatea procesuală activă înseamnă a stabili că reclamantul nu este titularul dreptului real, deci că respectiva cerere este neîntemeiată, ceea ce presupune că probele necesare soluționării excepției sunt necesare și pentru rezolvarea fondului; dacă din probe rezultă că excepția este întemeiată, cererea va fi respinsă ca fiind introdusă de o persoană fără calitate procesuală, iar nu ca nefondată [atât dintr-un motiv de legalitate, care impune prioritatea soluției în baza excepției peremptorii (care face inutilă sau împiedică soluționarea pe fond), cât și pentru a nu se pronunța o hotărâre aptă de a intra în autoritate de lucru judecat asupra fondului, deși este posibil ca „lipsa” cerinței de admisibilitate a acțiunii să se acopere în viitor, astfel că reclamantului trebuie să i se recunoască posibilitatea reiterării cererii], însă respingerea excepției (deci reclamantul și-a justificat calitatea procesuală) nu duce automat la admiterea cererii de chemare în judecată, soluția fiind în funcție și de celelalte apărări.</i> • unele excepții trebuie soluționate <i>întotdeauna înaintea fondului</i>, cum ar fi excepțiile de procedură dilatorii: excepțiile de litispendență, conexitate, necompetență etc.,

	având în vedere scopul urmărit prin invocarea lor, care ar fi și incompatibil cu procedeul „unirii cu fondul”.
Ordinea de soluționare a excepțiilor	– în situația în care se invocă simultan mai multe excepții procesuale, instanța va determina ordinea de soluționare în funcție de efectele pe care acestea le produc [art. 248 alin. (2) C.proc.civ.]; • așadar, potrivit acestui criteriu, instanța va soluționa cu prioritate excepțiile procesuale care, în caz de admitere, fac inutilă cercetarea celorlalte; – vor fi rezolvate mai întâi excepțiile referitoare la <i>investirea instanței</i> (excepția de netimbrare sau de insuficientă timbrare, excepția privind lipsa procedurii prealabile și obligatorii), apoi <i>excepțiile privind compunerea sau constituirea instanței, necompetența, autoritatea de lucru judecat, prescripția</i> etc.; <i>De exemplu</i>, în cazul în care se invocă atât excepția de necompetență, cât și excepția de nulitate a cererii pentru insuficientă timbrare, primează excepția referitoare la taxele de timbru, deoarece instanța nu poate să pună în discuția părților alte probleme legate de judecarea cauzei deduse ei spre soluționare, înainte de a fi plătite taxele de timbru. – <i>excepția de perimare</i> va avea prioritate și față de excepția de necompetență sau de greșită compunere sau constituire a instanței ori față de excepția de netimbrare etc., fiind chiar inutil să se mai analizeze asemenea incidente procedurale, cât timp efectul admiterii perimării constă în stingerea judecării în faza în care se află; – <i>excepția lipsei capacității procesuale de exercițiu sau a capacității de exercițiu restrânse a uneia dintre părți</i> va prima atât față de excepția de netimbrare, cât și față de cea de necompetență ori de nelegală constituire sau alcătuire a instanței, deoarece, în condițiile în care reprezentantul legal al minorului sau ocrotitorul său legal nu sunt citați în proces, niciuna dintre celelalte excepții menționate nu poate fi dezbătută în condiții de regularitate procedurală; – <i>excepția lipsei de citare sau a citării nelegale</i> se soluționează cu prioritate față de orice altă excepție procesuală, pentru a se asigura tuturor părților din proces dreptul de a discuta în contradictoriu celelalte excepții invocate; – criteriul stabilit de art. 248 alin. (2) C.proc.civ. poate fi folosit nu numai în cazul invocării mai multor excepții procesuale, ci și atunci când instanța are de rezolvat mai multe incidente procedurale de natură diferită. <i>Spre exemplu</i>, dacă prin întâmpinare pârâțul invocă excepția de necompetență, iar, până la primul termen de judecată, reclamantul renunță la judecată, instanța, chiar necompetentă, va lua act de renunțarea la judecată, deoarece astfel se pune capăt procesului; declinarea competenței pentru ca instanța competentă să ia act de renunțarea la judecată nu ar însemna decât o tergiversare și cheltuieli inutile.
Soluțiile pe care le poate pronunța instanța asupra excepției procesuale	– dacă instanța nu se poate pronunța de îndată asupra excepției invocate, va amâna judecata și va stabili un termen scurt în vederea soluționării excepției [art. 248 alin. (3) C.proc.civ.]; – dacă excepția procesuală invocată este întemeiată, instanța o va <i>admite</i>, pronunțând, după caz: • o încheiere cu caracter interlocutoriu, atunci când decide amânarea judecării;

- o hotărâre, atunci când se dezinvestește de soluționarea litigiului pe fond (prin respingerea, anularea sau perimarea cererii ori declinarea competenței);
- dacă excepția procesuală invocată este neîntemeiată, instanța o va *respinge* printr-o încheiere interlocutorie și va continua soluționarea cauzei pe fond;
- încheierea prin care s-a respins excepția, precum și cea prin care, după admiterea excepției, instanța a rămas în continuare investită pot fi atacate numai odată cu fondul, dacă legea nu dispune altfel [art. 248 alin. (5) C.proc.civ.];

De exemplu, potrivit art. 53 alin. (2) C.proc.civ., încheierea prin care s-a admis recuzarea nu este supusă niciunei căi de atac.

- hotărârea prin care s-a admis excepția procesuală are același regim juridic ca și hotărârea ce ar fi urmat să se pronunțe pe fond, dacă legea nu prevede expres o altă soluție.

De exemplu:

- sentința prin care s-a admis excepția de perimare nu este supusă apelului, ci poate fi atacată numai cu recurs [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.];
- hotărârea de declinare a competenței nu este supusă niciunei căi de atac, iar cea prin care se respinge cererea ca inadmisibilă, întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau ca nefiind de competența instanțelor române este supusă numai recursului la instanța ierarhic superioară [art. 132 alin. (3) și (4) C.proc.civ.] etc.

FIȘA NR. 12

PROBELE

I. Considerații generale privind probele în procesul civil

Sediul materiei	– regimul juridic al probelor este consacrat de art. 249-388 C.proc.civ.; – Codul de procedură civilă cuprinde atât prevederile referitoare la administrarea probelor, cât și cele care privesc admisibilitatea acestora (aceste ultime aspecte, anterior, erau reglementate în principal de Codul civil din 1864).
Noțiunea de „probă”	1. <i>în sens larg</i>, prin „probă” se înțelege: • fie acțiunea de stabilire a existenței sau inexistenței unui anumit raport juridic; • fie mijlocul prin care se poate stabili raportul juridic ce trebuie dovedit; • fie rezultatul obținut prin folosirea mijloacelor de probă, adică măsura în care acestea au reușit să formeze convingerea judecătorului cu privire la existența sau inexistența raportului juridic dedus judecății; 2. <i>în sens restrâns</i>, noțiunea de „probă” este utilizată în două accepțiuni: • prima accepțiune este aceea de <i>mijloc de probă</i>, adică mijlocul prevăzut de lege prin care se poate dovedi un raport juridic, respectiv înscrisurile, martorii, prezumțiile, mărturisirea uneia dintre părți, expertiza, cercetarea la fața locului și probele materiale; <i>De exemplu, acest sens este avut în vedere de art. 250 C.proc.civ., care prevede că dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege.</i> • a doua accepțiune este aceea de <i>fapt probator</i>, adică un fapt material care, odată dovedit printr-un mijloc de probă, este folosit, la rândul său, pentru a dovedi un alt fapt material, determinant în soluționarea pricinii; din acest punct de vedere, faptele sunt de două categorii: a) fapte principale (<i>facta probanda</i> sau <i>res probandae</i>), care constituie raportul juridic dedus judecății și care trebuie dovedite; b) fapte probatorii (<i>facta probantia</i> sau <i>res probantes</i>), care nu constituie raportul litigios, dar care contribuie la dovedirea existenței sau inexistenței acestuia.
Subiectul probei	– probele se administrează în procesul civil pentru a-l convinge pe judecător, deci subiectul probei este judecătorul.
Obiectul probei	Noțiune – obiectul probei este reprezentat de faptele juridice <i>lato sensu</i> din care izvorăsc drepturile și obligațiile cu privire la care părțile se află în litigiu, deci actele juridice și faptele juridice în înțeles restrâns care au creat, modificat sau stins acest raport juridic ori care

au determinat ineficacitatea sa, dând dreptul de a se cere anularea, rezoluțiunea, rezilierea actului juridic etc.

De exemplu:

- actul juridic, fapta ilicită cauzatoare de prejudicii, plata nedatorată, îmbogățirea fără justă cauză etc. sunt fapte juridice *lato sensu* care creează raporturi juridice civile;
- cesiunea de creanță, subrogația, moartea persoanei fizice, reorganizarea persoanelor juridice etc. modifică raporturile juridice prin schimbarea creditorului sau, după caz, a debitorului; alte fapte juridice pot modifica și alte elemente ale raportului juridic civil;
- plata, confuziunea, compensația, preluarea datoriei (cu consimțământul creditorului) etc. sunt fapte care sting raporturile juridice;
- vicierea consimțământului uneia dintre părți la încheierea actului juridic, lipsa capacității de folosință sau de exercițiu, neexecutarea obligației contractuale asumate etc. sunt fapte care determină sau pot determina ineficacitatea actelor juridice respective.

Faptele cunoscute personal de judecător

– în cazul în care judecătorul cunoaște personal faptele care formează obiectul litigiului, el nu poate pronunța hotărârea pe baza acestora, ci pe baza probelor care au fost administrate în cauză, deoarece, în caz contrar, instanța superioară ar fi în imposibilitate de a mai exercita controlul judiciar sub aspectul temeiniciei hotărârii;

- dacă judecătorul cunoaște împrejurări de fapt și depoziția sa este necesară pentru soluționarea pricinii, el poate fi audiat ca martor, devenind însă, potrivit art. 41 alin. (2) C.proc.civ., incompatibil.

Faptele stabilite de instanța penală

– faptele stabilite în materialitatea lor în instanța penală nu mai pot forma obiect de probă în instanța civilă, deoarece hotărârea definitivă a instanței penale are autoritate de lucru judecat în fața instanței civile care judecă acțiunea civilă, cu privire la *existența faptei și a persoanei care a săvârșit-o* [art. 28 alin. (1) teza I C.proc.pen.];

- cu toate acestea, instanța civilă nu este ținută de dispozițiile legii penale și nici de hotărârea definitivă penală de achitare sau de încetare a procesului penal, în ceea ce privește *existența prejudiciului ori a vinovăției autorului faptei ilicite* [art. 1365 C.civ. și art. 28 alin. (1) teza a II-a C.proc.pen.].

Dovada conținutului normei legale

– obiectul probei nu include, în principiu, norma juridică aplicabilă în speță, deoarece instanța de judecată trebuie să ia cunoștință din oficiu de dreptul în vigoare în România (*iura novit curia*) [art. 252 alin. (1) C.proc.civ.];

- *prin excepție*, textele care constituie dreptul în vigoare în România care nu sunt publicate în Monitorul Oficial al României sau într-o altă modalitate anume prevăzută de lege, convențiile, tratatele și acordurile internaționale aplicabile în România, care nu sunt integrate într-un text de lege, precum și dreptul internațional cutumiar trebuie dovedite de partea interesată [art. 252 alin. (2) C.proc.civ.];

– în măsura în care se invocă incidența dreptului unui stat străin în cauză, instanța de judecată poate lua cunoștință de acesta din oficiu; proba legii străine se face conform dispozițiilor Codului civil referitoare la conținutul legii străine (art. 253 C.proc.civ.);

- în acest sens, potrivit art. 2562 alin. (1) și (2) C.civ., conținutul legii străine se stabilește de instanța judecătorească prin atestări obținute de la organele statului care au edictat-o, prin avizul unui expert sau printr-un alt mod adecvat, iar partea care invocă o lege străină poate fi obligată să facă dovada conținutului ei;
- rezultă că obligația stabilirii conținutului legii străine aparține, în principal, instanței judecătorești, care însă poate pune în sarcina părților să facă dovada conținutului acesteia;
- în cazul în care este imposibilă stabilirea, într-un termen rezonabil, a conținutului legii străine, se aplică legea română [art. 2562 alin. (3) C.civ.];

– instanța nu are obligația de a cunoaște uzanțele, regulile deontologice și practicile statornicite între părți, astfel încât acestea trebuie probate, în condițiile legii, de către cel care le invocă;

- în schimb, regulamentele și reglementările locale trebuie dovedite de către cel care le invocă numai la cererea instanței [art. 255 alin. (3) C.proc.civ.];
- de asemenea, instanța poate solicita, autoritățile competente fiind obligate să îi comunice, în termenul stabilit, toate informațiile, înscrisurile ori reglementările solicitate [art. 255 alin. (4) C.proc.civ.];

– dispozițiile normative cuprinse în documente clasificate pot fi dovedite și consultate numai în condițiile prevăzute de lege [art. 252 alin. (3) C.proc.civ.].

Clasificarea faptelor juridice care pot constitui obiectul probei

1. a) *fapte generatoare de drepturi și obligații;*

b) *fapte modificatoare de drepturi și obligații;*

c) *fapte extinctive de drepturi și obligații;*

d) *fapte de ineficacitate;*

2. a) *fapte materiale (care se exteriorizează);*

De exemplu, dărâmarea unui zid, tăierea unui arbore, infirmitatea unei persoane ca urmare a unui accident.

b) *fapte psihologice (care nu se exteriorizează decât prin rezultatele lor);*

De exemplu, dolul, reaua-credință.

3. a) *fapte pozitive;*

b) *fapte negative;*

- faptele negative se dovedesc prin proba faptelor pozitive contrare;

De exemplu:

- moștenitorii subsecvenți în clasă trebuie să dovedească, pentru a culege moștenirea, că moștenitorii din clasa superioară nu au acceptat-o;
- într-o cerere în tăgăduirea paternității, se tinde a se dovedi un fapt negativ – că a fost imposibilitate de coabitare sau de concepție – prin dovedirea unor fapte pozitive etc.

- în anumite cazuri, legea impune dovedirea unui fapt negativ, caz în care trebuie dovedit direct chiar faptul negativ determinat prevăzut de lege;

	<i>De exemplu:</i> ▪ art. 49 C.civ. (cel care solicită declararea morții unei persoane pe cale judecătorească trebuie să dovedească, între altele, că timp de cel puțin doi ani nu s-a primit nicio informație sau indiciu despre existența acelei persoane); ▪ art. 1341 și urm. C.civ. (cel care solicită restituirea plății nedatorate trebuie să facă dovada faptului că nu datora nimic celui căruia i-a făcut plata); ▪ art. 1400 C.civ. (cel care se prevalează de un drept supus unei condiții suspensive negative trebuie să facă dovada că acel eveniment nu s-a realizat); ▪ art. 1401 C.civ. (cel care solicită constatarea consolidării unui drept afectat de o condiție rezolutorie trebuie să facă dovada că evenimentul respectiv nu s-a realizat și nici nu se mai poate realiza în viitor) etc. • faptele nedefinite, indiferent că ar fi pozitive sau negative, sunt aproape imposibil de dovedit, dar aceste fapte nu interesează într-un proces civil, unde totdeauna este vorba de fapte determinate; Astfel, este aproape imposibil de probat că o persoană nu a fost niciodată într-o anumită localitate (fapt negativ nedefinit), însă se poate dovedi că persoana respectivă nu a fost în acea localitate la o anumită dată, la care se pretinde că a încheiat un act autentic notarial, prin dovedirea faptului pozitiv că la data respectivă se afla într-o altă localitate. De asemenea, este foarte greu de dovedit că s-a exercitat tot timpul posesia asupra unui bun (fapt pozitiv nedefinit), dar se poate proba că acel bun a fost în posesia persoanei respective într-un anumit moment. 4. a) <i>fapte necontestate</i> (faptele cu privire la care toate părțile sunt de acord că există); b) <i>fapte notorii</i> (faptele cunoscute de un mare număr de persoane); • cu privire la faptele necontestate și cele notorii, instanța poate decide, în funcție de împrejurări, să dispenseze părțile de sarcina dovedirii acestora [art. 255 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazurile în care, pentru aplicarea unei dispoziții legale, se cere ca un fapt să fie notoriu, partea interesată va trebui să dovedească notorietatea aceluia fapt.
Sarcina probei	– sarcina probei revine celui care face o afirmație în fața instanței; • astfel, dacă legea nu dispune expres altfel, cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească (<i>onus probandi incumbit actori; probatio incumbit ei qui dicit, non ei qui negat</i>) (art. 249 C.proc.civ.); – într-un proces obișnuit, în principiu, <i>sarcina probei se împarte între reclamant și pârât</i>, putându-se afirma că partea care pretinde un fapt nou, contrar poziției dobândite de adversar, trebuie să îl dovedească; • <i>ca regulă, sarcina probei revine în primul rând reclamantului</i>; procesul civil fiind pornit de către reclamant prin introducerea cererii de chemare în judecată, este firesc ca el să își dovedească pretenția pe care a supus-o judecății; • numai după ce reclamantul dovedește faptul generator al dreptului său, pârâtul este obligat să iasă din pasivitate și să se apere, să dovedească netemeinicia pretenției acestuia; • <i>prin excepție, există unele situații în care pârâtul, păstrându-și această calitate, are primul sarcina probei:</i> a) în cazul prezumțiilor legale, când legea presupune că stării de fapt îi corespunde o anumită stare de drept, beneficiarul prezumției trebuie să dovedească numai

faptul din care decurge prezumția, iar partea potrivnică, dacă dorește să răstoarne această stare, este obligată să administreze proba contrară;

De exemplu, potrivit art. 1503 alin. (2) C.civ., remiterea actului autentic original, constator al creanței, către debitor este o prezumție de plată, așa încât debitorul nu mai este obligat să dovedească direct faptul liberațiunii sale, ci este suficient să exhibe titlul constator, urmând ca dovada contrară să fie făcută de către creditor, probând că titlul i-a fost furat, l-a pierdut etc.

b) în litigiile privind conflictele de muncă în care angajatorul este pârât; ca regulă, potrivit art. 272 C.muncii, sarcina probei în conflictele de muncă revine angajatorului, acesta fiind obligat să depună dovezile în apărarea sa până la prima zi de înfățișare (în actuala reglementare, până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate – *n.n.*);

Spre exemplu, în cazul contestației împotriva deciziei de concediere, sarcina probei nu revine mai întâi celui care pretinde că măsura respectivă este nelegală sau netemeinică (cel concediat, care are poziția procesuală de reclamant), ci celui împotriva căruia se formulează această pretenție (angajatorul, care are poziția procesuală de pârât).

c) în cazul în care recunoașterea de filiație este contestată de celălalt părinte, de copilul recunoscut sau de descendenții acestuia, dovada filiației este în sarcina autorului recunoașterii sau a moștenitorilor săi [art. 420 alin. (2) C.civ.];

d) în materia protecției drepturilor consumatorilor, sarcina probei revine profesionistului, în situațiile prevăzute de lege;

Sunt astfel de situații:

- îndeplinirea cerințelor în materie de informare a consumatorilor în cadrul altor contracte decât contractele la distanță sau contractele în afara spațiilor comerciale (art. 5 din O.U.G. nr. 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii);
- îndeplinirea obligațiilor furnizorului de informare a consumatorului la încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare, precum și la existența consimțământului consumatorului la încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare [art. 24 alin. (1) din O.G. nr. 85/2004 privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță privind serviciile financiare, republicată];
- exactitatea afirmațiilor în legătură cu practica comercială întreprinsă; de asemenea, profesionistul este obligat, la solicitarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor sau a instanțelor judecătorești, să le pună acestora la dispoziție documente care să probeze cele afirmate; în cazul în care documentele nu sunt furnizate în termenul stabilit de solicitanți sau dacă sunt considerate insuficiente, afirmațiile în cauză se consideră inexacte (art. 11 din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale profesioniștilor în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor);
- negocierea directă cu consumatorul a unei clauze standard preformulată [art. 4 alin. (3) din Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, republicată].

	e) în materie de mărci, dovada folosirii mărcii incumbă titularului acesteia și poate să fie făcută prin orice mijloc de probă [art. 46 alin. (4) din Legea nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice, republicată]; f) sarcina probei revine persoanei împotriva căreia s-a formulat sesizarea/reclamația sau, după caz, cererea de chemare în judecată, pentru fapte care permit a se prezuma existența unei discriminări directe ori indirecte, care trebuie să dovedească neîncălcarea principiului egalității de tratament între femei și bărbați [art. 35 alin. (1) din Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, republicată]; – importanța stabilirii părții căreia îi incumbă sarcina probei rezidă în aceea că, în lipsă de probe sau atunci când probele administrate sunt insuficiente și nici nu s-ar mai putea produce alte probe, va pierde cel căruia îi revenea sarcina probei; • cum, de regulă, reclamantul este cel care trebuie să probeze mai întâi afirmațiile sale, rezultă că, dacă el nu reușește să facă această dovadă, pretenția sa va fi respinsă – <i>actore non probante, reus absolvitur</i>; • într-o astfel de situație, cererea de chemare în judecată va fi respinsă ca nefondată (neîntemeiată), iar nu ca nedovedită, deoarece, în sistemul nostru procesual, judecătorul este obligat să aibă un rol activ în materie probatorie, putând să ordone probe și din oficiu, după ce le-a pus în prealabil în discuția părților [art. 22 alin. (2) și art. 254 alin. (5) C.proc.civ.].
--	--

II. Reguli comune referitoare la admisibilitatea, administrarea și aprecierea probelor

Condițiile generale privind admisibilitatea probelor	– probele trebuie să fie admisibile potrivit legii și să ducă la soluționarea procesului [art. 255 alin. (1) C.proc.civ.]; – pentru a fi admisibilă, în procesul civil, orice probă trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții: 1. să fie <i>legală</i>, adică să nu fie oprită de legea materială sau procesuală; <i>De exemplu:</i> ▪ în cazul înscrisurilor autentice, constatările personale ale organului instrumentator nu pot fi contestate decât prin înscrierea în fals; ▪ motivele de recuzare nu pot fi dovedite prin interogatoriu [art. 51 alin. (3) C.proc.civ.]. 2. să fie <i>verosimilă</i>, adică să nu contravină legilor naturii, să nu tindă la dovedirea unor fapte imposibile, ci a unor fapte reale, demne de a fi crezute; 3. să fie <i>pertinentă</i>, deci să aibă legătură cu obiectul procesului; 4. să fie <i>concludentă</i>, adică să poarte asupra unor împrejurări care sunt de natură să ducă la rezolvarea cauzei respective; • cu toate acestea, o probă se poate încuviința, fără a se examina concludența ei, dacă ar exista pericolul ca aceasta să se piardă prin întârziere [art. 258 alin. (1) C.proc.civ.]. Orice probă concludentă este și pertinentă, dar este posibil ca o probă pertinentă să nu fie totuși concludentă. <i>De exemplu</i>, într-un proces care are ca obiect repa-
--	---

	rarea prejudiciului cauzat printr-o faptă ilicită, proba cu martori solicitată de către pârât pentru a dovedi că au mai fost și alți participanți, deși este pertinentă, nu este și concludentă, deoarece art. 1382 C.civ. prevede că răspunderea este solidară. Dacă însă pârâtul solicită încuviințarea unei probe pentru a dovedi culpa concurrentă a victimei, proba este pertinentă și concludentă, întrucât răspunderea se împarte între autor și victimă.
Administrarea probelor	Propunerea probelor Propunerea probelor de către reclamant – reclamantul are obligația să arate, prin cererea de chemare în judecată, dovezile pe care se sprijină fiecare capăt de cerere [art. 194 lit. e) C.proc.civ.]; – la primul termen de judecată la care este legal citat, reclamantul poate să își modifice cererea de chemare în judecată și să propună noi dovezi [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.]; • nu sunt avute în vedere dovezile pe care, din varii motive, reclamantul nu le-a menționat în cererea de chemare în judecată, ci dovezile a căror necesitate a rezultat din întâmpinare sau, după caz, din modificarea cererii de chemare în judecată; – dacă pârâtul formulează cerere reconvențională, reclamantul trebuie să formuleze, în termenul prevăzut de art. 201 C.proc.civ., întâmpinare prin care să indice dovezile în apărare față de cererea incidentală [art. 209 alin. (5) C.proc.civ.]. Propunerea probelor de către pârât – pârâtul trebuie să indice, prin întâmpinare, dovezile cu care se apără împotriva fiecărui capăt de cerere din acțiunea reclamantului [art. 205 alin. (2) lit. d) C.proc.civ.]; – în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul va propune probele de care înțelege să se folosească la primul termen de judecată [art. 157 alin. (2) C.proc.civ.]; – dacă formulează cerere reconvențională, pârâtul va arăta în această cerere dovezile pe care își întemeiază pretențiile deduse judecății prin cererea incidentală [art. 209 alin. (3), raportat la art. 194 lit. e) C.proc.civ.]; – în cazul în care reclamantul își modifică, în condițiile legii, cererea de chemare în judecată, pârâtul trebuie să facă o nouă întâmpinare la cererea modificată a reclamantului, pe care o va depune cu cel puțin 10 zile înaintea termenului fixat de instanță, în care să indice dovezile cu care se apără față de noile pretenții ale reclamantului [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.]. Sanctiunea nerespectării termenelor de propunere a probelor – sanctiunea nerespectării termenelor stabilite de lege pentru indicarea probelor în procesul civil constă în <i>decăderea</i> părților din dreptul de a propune probele cu care tind să își dovedească pretențiile și apărările lor; • dovezile care nu au fost propuse în condițiile legii nu vor mai putea fi cerute și încuviințate în cursul procesului [art. 254 alin. (2) C.proc.civ.]; • folosirea în cererea de chemare în judecată/cererea reconvențională sau în întâmpinare a unor formule de genul „în dovedirea cererii solicităm probe” echivalează cu neindicarea probelor și va atrage decăderea părții din dreptul de a propune probe;

- partea decăzută din dreptul de a administra o probă va putea totuși să se apere, discutând în fapt și în drept temeinicia susținerilor și a dovezilor părții potrivnice [art. 263 C.proc.civ.];
- decăderea părții din dreptul a propune probe poate fi invocată de partea adversă;
 - cu excepția ipotezelor prevăzute de art. 254 alin. (2) pct. 1-4 C.proc.civ., în cazul în care constată că probele nu au fost propuse în termenul stabilit imperativ de lege, instanța va solicita celorlalte părți să își exprime poziția cu privire la probele astfel invocate și numai dacă acestea sunt toate de acord, va proceda la punerea în discuția părților a admisibilității lor; acordul trebuie să fie expres [art. 254 alin. (2) pct. 5 C.proc.civ.]; instanța nu poate deduce existența unui asemenea acord din tăcerea sau lipsa părții adverse; prin urmare, într-o atare situație, instanța va dispune din oficiu decăderea părții din dreptul de a propune probe.

Excepțiile de la sancțiunea decăderii din dreptul de a propune probe

- partea poate să ceară probe, cu depășirea termenului prevăzut de lege în acest scop, atunci când [art. 254 alin. (2) pct. 1-5 C.proc.civ.]:
 - necesitatea probei rezultă din modificarea cererii;
 - nevoia administrării probei reiese din cercetarea judecătorească și partea nu o putea prevedea;
 - partea învederează instanței că, din motive temeinic justificate, nu a putut propune în termen probele cerute;
 - administrarea probei nu duce la amânarea judecării;
 - există acordul expres al tuturor părților;
- în cazul în care, pentru administrarea probelor încuviințate în condițiile art. 254 alin. (2) C.proc.civ., este amânată judecata, partea este obligată, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a administra proba încuviințată [art. 254 alin. (4) lit. a)-d) C.proc.civ.]:
 - să depună lista martorilor în termen de 5 zile de la încuviințarea probei, când se cere proba cu martori;
 - să depună copii certificate de pe înscrisurile invocate cu cel puțin 5 zile înainte de termenul fixat pentru judecată, dacă s-a încuviințat proba cu înscrisuri;
 - să depună interogatoriul în termen de 5 zile de la încuviințarea acestei probe, în cazurile în care interogatoriul trebuie comunicat, potrivit legii;
 - să depună dovada plății cheltuielilor necesare efectuării expertizei, în termen de 5 zile de la numirea expertului sau în termenul stabilit de instanță potrivit dispozițiilor art. 331 alin. (2) C.proc.civ., dacă s-a încuviințat proba expertizei;
- dacă probele au fost propuse și încuviințate în situațiile prevăzute de art. 254 alin. (2) C.proc.civ., partea adversă are dreptul la proba contrară numai asupra aceluiași aspect pentru care s-a încuviințat proba invocată [art. 254 alin. (3) C.proc.civ.]:
 - dacă se încuviințează dovada cu martori în condițiile art. 254 alin. (2) C.proc.civ., contradovada trebuie cerută, sub sancțiunea decăderii, în aceeași ședință, dacă ambele părți sunt de față, iar dacă partea potrivnică lipsește, în ședința următoare ori, în caz de împiedicare, la primul termen când se desfășurează [art. 260 alin. (6) și (7) C.proc.civ.].

Rolul judecătorului în materie de probațiune

– dacă probele propuse de părți nu sunt îndestulătoare pentru lămurirea în întregime a procesului, instanța va dispune ca acestea să completeze probele; de asemenea, instanța poate ordona, din oficiu, alte dovezi pe care le va găsi de cuviință, chiar dacă părțile se împotrivesc [art. 254 alin. (5) C.proc.civ.];

- posibilitatea instanței de a dispune administrarea de noi probe, în condițiile art. 254 alin. (5) C.proc.civ., nu dispensează părțile de obligația de a-și proba pretențiile și apărările, astfel cum este aceasta stabilită, cu caracter de principiu, de art. 10 alin. (1) C.proc.civ.;
- omisiunea instanței de a dispune din oficiu completarea probelor ori administrarea unor probe noi nu poate fi sancționată în căile de atac [art. 254 alin. (6) C.proc.civ.].

Încuviințarea probelor

– probele propuse de părți trebuie puse de către instanță în discuția contradictorie a părților, în ordinea logică a intervenirii acestora în proces (mai întâi reclamantul, apoi pârâtul și, dacă este cazul, vor fi urmați de intervenientul principal, intervenientul accesoriu sau alți intervenienți forțați, precum și procurorul, atunci când acesta participă la judecată), fiecare dintre acestea având cuvântul atât în susținerea propriilor probe propuse, cât și asupra admisibilității și necesității probelor propuse de celelalte părți;

– instanța va da o *încheiere de admitere sau de respingere* a probelor propuse;

- în caz de încuviințare, în încheiere se arată faptele ce vor trebui dovedite, mijloacele de probă încuviințate, precum și obligațiile ce revin părților în legătură cu administrarea acestora;
- când o parte s-a opus la o probă propusă de cealaltă parte, încheierea va arăta și temeiurile pentru care proba a fost încuviințată sau respinsă, pentru că această încheiere, formând corp comun cu hotărârea ce se va pronunța pe fond, este supusă controlului judiciar;

– încheierea prin care se dispune asupra încuviințării probelor are *caracter preparatoriu*;

- instanța poate reveni, motivat, asupra ei, însă numai dacă proba a devenit neconcludentă sau inutilă, caz în care este obligată să pună această împrejurare în discuția părților (art. 259 C.proc.civ.);

– în cazul în care administrarea probei încuviințate necesită cheltuieli, partea este obligată să depună la grefă, de îndată sau în termenul fixat de instanță, dovada achitării sumei stabilite pentru acoperirea lor (art. 262 C.proc.civ.);

- nedepunerea sumei necesare administrării probei în termenul fixat de instanță atrage decăderea părții din dreptul de a administra dovada încuviințată în fața acelei instanțe;
- depunerea sumei se va putea face însă și după împlinirea termenului, dacă prin aceasta nu se amână judecata;
- pentru situațiile în care instanța a dispus proba din oficiu sau la cererea procurorului, atunci când procesul a fost declanșat de acesta în condițiile prevăzute la art. 92 alin. (1) C.proc.civ., cheltuielile de administrare a probei, precum și partea

care trebuie să le plătească vor fi stabilite prin încheiere, instanța putându-le pune și în sarcina ambelor părți;

Atunci când administrarea probei dispune din oficiu sau la cererea procurorului, în cazurile în care procesul a fost declanșat de acesta în condițiile prevăzute la art. 92 alin. (1) C.proc.civ., implică cheltuieli, iar partea interesată refuză avansarea lor, ordonarea din oficiu a dovezii nu mai apare ca posibilă, iar partea în sarcina căreia instanța stabilește obligația de plată a cheltuielilor necesare administrării probei își asumă consecințele refuzului de a plăti cheltuielile prin imposibilitatea de administrare a probei.

Administrarea propriu-zisă a probelor

– administrarea probelor are loc în ședință publică, dacă legea nu dispune altfel [art. 261 alin. (1) C.proc.civ.];

– probele sunt administrate în ordinea statornicită de instanță, înainte de începerea dezbaterilor asupra fondului pretențiilor deduse judecării, dacă legea nu dispune altfel (art. 260 C.proc.civ.);

- atunci când este posibil, probele se vor administra chiar în ședința în care ele au fost încuviințate, iar, pentru probele pentru care nu este posibilă administrarea în aceeași ședință de judecată, se va fixa termen, instanța luând și măsurile ce se impun pentru prezentarea martorilor, efectuarea expertizelor, aducerea înscrisurilor și a oricăror alte mijloace de probă;
- dovada și dovada contrară vor fi administrate, atunci când este posibil, în aceeași ședință;
- dacă o parte a renunțat la o dovadă pe care a propus-o, partea adversă poate să și-o însușească, iar instanța poate dispune administrarea din oficiu a probei la care s-a renunțat (art. 257 C.proc.civ.);

O parte poate să își însușească probele propuse de adversar și la care acesta renunță înainte de încuviințarea lor de către instanță. Dacă proba a fost încuviințată și apoi se renunță la administrarea ei, devine aplicabil art. 259 C.proc.civ.

– probele se administrează de către instanța care judecă procesul, cu excepția cazurilor în care legea stabilește altfel (*principiul nemijlocirii*) [art. 261 alin. (1) C.proc.civ.];

- constituie *cazuri în care probele nu sunt administrate de către instanța care judecă procesul* următoarele:
 - a) administrarea probelor prin comisie rogatorie [art. 261 alin. (2)-(5) C.proc.civ.];
 - b) administrarea dovezilor prin procedura asigurării probelor, dacă aceasta are loc pe cale principală, înainte de judecata fondului cauzei în cadrul căreia vor fi folosite (art. 359-363 C.proc.civ.);
 - c) în cazul declarării necompetenței, dovezile administrate în fața instanței necompetente rămân câștigate judecării și instanța competentă investită cu soluționarea cauzei nu va dispune refacerea lor decât pentru motive temeinice (art. 137 C.proc.civ.);
 - d) în cazul constatării perimării unei cereri de chemare în judecată, dacă se va face o nouă cerere de chemare în judecată între aceleași părți, cu același obiect și aceeași cauză, părțile pot folosi dovezile administrate în cursul judecării cererii perimate, în măsura în care noua instanță socotește că nu este necesară refacerea lor [art. 422 alin. (2) C.proc.civ.];

	e) în ipoteza admiterii cererii de strămutare, hotărârea pronunțată asupra acestui incident procedural va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanță înainte de strămutare, printre care și probele administrate, urmează să fie păstrate și, în consecință, luate în considerare de instanța desemnată în urma strămutării [art. 145 alin. (2) C.proc.civ.]; f) în situația admiterii abținerii sau a recuzării, încheierea prin care aceste incidente procedurale au fost soluționate va arăta în ce măsură actele îndeplinite de judecător, printre care și eventualele probe administrate, urmează a fi păstrate [art. 51 alin. (6) C.proc.civ.]; g) administrarea probelor de către avocați sau consilieri juridici (art. 366-388 C.proc.civ.), cu mențiunea că la această procedură alternativă de administrare a probelor nu se poate recurge în cazul litigiilor care privesc starea civilă și capacitatea persoanelor, relațiile de familie, precum și orice alte drepturi asupra cărora legea nu permite a se face tranzacție; h) în cazul în care, în condițiile prevăzute de lege, instanța penală a lăsat nesoluționată acțiunea civilă prin hotărâre definitivă, persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acțiune la instanța civilă, în fața căreia pot fi folosite probele administrate în cursul procesului penal [art. 27 alin. (2) C.proc.pen.].
Aprecierea probelor	– constă în operațiunea mentală pe care o va face judecătorul pentru a determina puterea probantă și valoarea fiecărei probe în parte, precum și ale tuturor probelor împreună; • judecătorul cauzei trebuie să analizeze ceea ce rezultă din fiecare probă în parte și, apoi, să realizeze o corelație logică a probelor (în funcție și de modul în care acestea pot fi sau nu coroborate), menită să contureze situația de fapt la care sau în raport cu care urmează să se aplice normele legale, pentru a stabili temeinicia sau netemeinicia cererilor formulate sau a excepțiilor invocate, după caz; – judecătorul va examina cu atenție probele administrate în cauză, pronunțând soluția pe baza acestora, în raport de intima sa convingere; • în cazurile în care legea stabilește puterea doveditoare a probelor, puterea de apreciere a judecătorului cunoaște unele îngrădiri (art. 264 C.proc.civ.).
Convențiile asupra probelor	– sunt acordurile de voință prin care părțile derogă de la normele legale privind probațiunea judiciară, fie anterior unui proces, fie în cursul acestuia; – pot privi admisibilitatea, obiectul sau sarcina probei; – pentru a fi valabile, trebuie să întrunească următoarele condiții, cumulativ (art. 256 C.proc.civ.): • să privească drepturi de care părțile pot dispune; Asemenea acorduri de voință nu pot fi încheiate în litigii cum ar fi cele privitoare la starea civilă și capacitatea persoanelor, precum și la orice alte drepturi asupra cărora legea nu permite a se face tranzacție. • să nu facă imposibilă ori dificilă dovada actelor sau faptelor juridice; • să nu contravină ordinii publice și bunelor moravuri;

– față de aceste condiții de validitate ale convențiilor asupra probelor rezultă următoarele:

- convențiile privitoare la *sarcina probei* sunt valabile în măsura în care stabilesc reguli aplicabile numai părților, fără a aduce vreo atingere obligației judecătorului de a avea un rol activ în materie probatorie;
- convențiile referitoare la *obiectul probei* sunt valabile atunci când părțile deplasează obiectul probei la fapte vecine și conexe, mai ușor de dovedit, fără a atinge însă prevederile cuprinse în art. 254 alin. (5) C.proc.civ.;
- convențiile cu privire la *admisibilitatea probelor* sunt valabile numai dacă dispozițiile legale ce reglementează admisibilitatea sunt de ordine privată;

De exemplu, art. 309 alin. (4) pct. 4 C.proc.civ. permite părților să convină, fie și tacit, ca în cazurile în care, pentru dovedirea unui act juridic, legea cere forma scrisă, să se folosească dovada cu martori, dacă este vorba de drepturi de care ele pot să dispună; o asemenea convenție este admisibilă și în cazul în care înscrisul sub semnătură privată nu îndeplinește cerințele prevăzute de art. 274 C.proc.civ. (formalitatea multiplului exemplar) sau de art. 275 C.proc.civ. (formalitatea „bun și aprobat”). Din prevederile art. 309 alin. (3) și (4) C.proc.civ. rezultă că mai este necesar ca forma scrisă să fie cerută de lege numai *ad probationem*, astfel încât lipsa ori neregularitatea ei să nu afecteze existența operațiunii juridice, iar nu *ad validitatem*, deoarece, în această ipoteză, actul juridic, în sens de *negotium*, este lovit de nulitate absolută.

- o convenție referitoare la *puterea doveditoare a probelor* ar putea fi luată în considerare, numai dacă ar mări forța probantă a acestora, față de cea stabilită prin lege, cu condiția de a nu se încălca o normă juridică de ordine publică;

De exemplu, părțile pot conveni ca, în cazul imposibilității de prezentare a originalului sau a duplicatului înscrisului autentic ori a originalului înscrisului sub semnătură privată, copiile legalizate de pe acestea, care, potrivit dispozițiilor art. 286 alin. (3) C.proc.civ., constituie numai un început de dovadă, să aibă putere doveditoare până la proba contrară.

În schimb, ar fi ineficientă o convenție a părților în care s-ar stipula că nu este necesară înscrierea în fals pentru combaterea constatărilor personale ale agentului care a întocmit actul autentic ori o convenție prin care s-ar permite combaterea autorității de lucru judecat.

- convențiile privind *administrarea probelor* ar putea fi socotite ca valabile dacă normele care reglementează administrarea probelor nu sunt de ordine publică.

Cu toate acestea, nu s-ar putea considera că este vorba de o astfel de convenție în acele situații în care partea, care ar putea să profite de decăderea părții adverse din dreptul de a mai administra o probă, nu se opune la administrarea acesteia. Într-o asemenea ipoteză nu este vorba de o convenție tacită asupra administrării probei respective, ci de decăderea din dreptul de a invoca decăderea părții adverse.

De exemplu, în cazurile în care propunerea probelor nu s-a făcut prin cererea de chemare în judecată, prin întâmpinare ori, în cazurile în care întâmpinarea nu este obligatorie, cel mai târziu la primul termen de judecată, dacă nu s-au indicat nominal martorii sau nu s-a depus suma fixată pentru onorariul expertului, despăgubirea martorilor etc., potrivit legii, operează decăderea din proba respectivă, însă, fiind vorba de norme care facilitează desfășurarea procesului, deci norme de

ordine privată, părțile pot conveni expres înlăturarea sancțiunii decăderii sau, după caz, încălcarea normelor respective trebuie invocată într-un anumit termen, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a mai putea invoca această încălcare.

III. Asigurarea probelor

Condițiile în care se poate solicita asigurarea de probe	– oricine are interes să constate de urgență mărturia unei persoane, părerea unui expert, starea unor bunuri, mobile sau imobile, ori să obțină recunoașterea unui înscris, a unui fapt sau a unui drept, dacă este pericol ca proba să dispară ori să fie greu de administrat în viitor, va putea cere, atât înainte, cât și în timpul procesului, administrarea acestor probe [art. 359 alin. (1) C.proc.civ.]; • pericolul dispariției sau dificultatea administrării dovezii în viitor este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței; – asigurarea de probe poate să fie făcută, chiar dacă nu există urgență, în cazul în care partea adversă își dă acordul [art. 359 alin. (2) C.proc.civ.]; • este vorba despre partea adversă care urmează a fi chemată în instanță pentru asigurarea probei, iar nu de eventualul pârât din procesul în care se va folosi proba; • acordul părții adverse trebuie să fie expres, el neputând fi dedus din tăcerea sau absența acesteia, astfel încât lipsa întâmpinării sau a opoziției efective a părții adverse citate în această procedură nu valorează acord; – asigurarea probelor se poate cere: 1. <i>pe cale principală</i>, înainte de a exista o judecată asupra fondului; 2. <i>pe cale incidentală</i>, în timpul judecății, dacă nu s-a ajuns la faza administrării probelor.
Instanța competentă	– în cazul asigurării probelor pe cale principală, competența aparține judecătoriei în raza căreia se află martorul sau obiectul constatării [art. 360 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; • competența materială aparține judecătoriei inclusiv în cazurile în care cererea asupra pretenției deduse judecății ar fi de competența în primă instanță a tribunalului sau a curții de apel, deoarece este vorba despre o normă specială în materie de competență; – în cazul asigurării probelor pe cale incidentală, este competentă instanța care judecă procesul în primă instanță; • o astfel de cerere va fi soluționată de instanța care judecă procesul în primă instanță, chiar dacă acesta s-ar afla deja în apel (ipoteza presupune că asigurarea de dovezi se cere până la administrarea probelor în calea de atac de reformare).
Procedura asigurării probelor	– cererea de asigurare de probe va cuprinde [art. 360 alin. (2) C.proc.civ.]: • elementele oricărei cereri adresate instanței judecătorești (art. 148 C.proc.civ.); • probele a căror administrare se pretinde; • faptele pe care partea vrea să le dovedească; • motivele care fac necesară asigurarea acestora sau, după caz, acordul părții adverse privind dovezile a căror administrare se solicită; – procedura asigurării probelor are caracter contencios; – cererea de asigurare de probe se judecă [art. 360 alin. (3)-(5) C.proc.civ.]: • în camera de consiliu, de regulă, cu citarea părților;

- în caz de pericol în întârziere, instanța, apreciind împrejurările, va putea încuviința cererea și fără citarea părților;
- părții adverse i se va comunica o copie de pe cerere;
- întâmpinarea nu este obligatorie;
- instanța se pronunță asupra cererii de asigurare de probe prin *încheiere* [art. 360 alin. (4) C.proc.civ.];
- instanța trebuie să limiteze soluția la scopul cererii, verificările vizând aprecierea admisibilității probei și îndeplinirea cerințelor prescrise de lege pentru această procedură;
- în situația în care cererea se admite, instanța va dispune administrarea dovezii de îndată sau la un termen ulterior, ce se va fixa prin încheierea de admitere a cererii de asigurare de probe;
- încheierea de admitere este executorie și nu este supusă niciunei căi de atac, indiferent dacă asigurarea s-a făcut pe cale principală sau incidentală;
- încheierea de respingere poate fi atacată separat numai cu apel în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor, indiferent dacă asigurarea s-a făcut pe cale principală sau incidentală;
- *administrarea probelor asigurate* se constată printr-o încheiere, distinctă de încheierea prin care s-a soluționat cererea de asigurare de dovezi și, spre deosebire de aceasta din urmă, nu este supusă niciunei căi de atac [art. 362 alin. (2) C.proc.civ.];
- când s-a solicitat consemnarea mărturiei unei persoane, efectuarea unei expertize, recunoașterea unui anumit înscris, a unui fapt sau a unui drept, administrarea acestor dovezi se va face potrivit regulilor privitoare la administrarea probei cu martori, a expertizei sau a mărturisirii;
- în ceea ce privește *puterea doveditoare a probelor asigurate în cadrul acestei proceduri* (art. 363 C.proc.civ.):
- dovezile asigurate vor putea fi *folosite în litigiul de fond* atât de partea care le-a solicitat, cât și de partea care nu a cerut administrarea lor;
- în cursul procesului asupra fondului cauzei, probele respective au aceeași valoare probantă ca și în cazul în care s-ar fi administrat în cursul judecății, putând fi combătute prin alte mijloace de probă;
- cheltuielile făcute cu administrarea probelor vor fi ținute în seamă de instanța care judecă pricina în fond;
- instanța care judecă procesul pe fond trebuie să cerceteze proba asigurată sub aspectul admisibilității și concludenței sale, iar, dacă va considera necesar și dacă este cu putință, va putea proceda și la o nouă administrare a aceleiași probe;
- de asemenea, părțile interesate au dreptul să solicite readministrarea probei asigurate, caz în care instanța urmează a aprecia asupra acestei cereri potrivit circumstanțelor dosarului.

**Constatarea
de urgență a**

- la cererea oricărei persoane care are interesul să constate de urgență o anumită stare de fapt care ar putea să înceteze ori să se schimbe până la administrarea probelor,

unei stări de fapt	executorul judecătoresc în circumscripția căruia urmează să se facă constatarea va putea constata la fața locului această stare de fapt [art. 364 alin. (1) C.proc.civ.]; În practică, aceste prevederi sunt utilizate relativ frecvent înainte de declanșarea unor procese de partaj, în cazurile în care bunurile se află în folosința exclusivă a unuia dintre coproprietari sau devălmași și există pericolul ca unele dintre acestea să dispară ori să fie ascunse. – constatarea de urgență a unei stări de fapt se va face: • de executorul judecătoresc, la cererea părții interesate; • fără a fi nevoie nici de autorizarea prealabilă a instanței judecătorești și nici de desemnarea executorului de către aceasta; – în cazul în care efectuarea constatării de fapt necesită concursul părții adverse sau al unei alte persoane, constatarea nu poate fi făcută decât cu acordul acesteia; • în lipsa unui astfel de acord, partea interesată va putea cere instanței să încuviințeze efectuarea constatării; • instanța poate încuviința efectuarea constatării fără citarea aceluia împotriva căruia se cere, dispozițiile art. 360-363 C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător [art. 364 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]; – cu prilejul constatării unei stări de fapt în condițiile art. 364 C.proc.civ., executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal; • procesul-verbal de constatare va fi comunicat, în copie, celui împotriva căruia s-a făcut constatarea, dacă nu a fost de față, și are puterea doveditoare a înscrisului autentic [art. 364 alin. (4) C.proc.civ.].
Asigurarea probelor în situații speciale	– în caz de pericol în întârziere, asigurarea dovezii și constatarea unei stări de fapt se vor putea face și în zilele nelucrătoare și chiar în afara orelor legale, însă numai cu încuviințarea expresă a instanței (art. 365 C.proc.civ.); • întrucât dispozițiile art. 365 C.proc.civ. sunt de strictă interpretare și aplicare, autorizarea expresă a instanței în acest caz nu este necesară dacă procedura este începută înăuntrul orarului legal de funcționare, dar continuată în afara acestuia.

IV. Proba prin înscrisuri

Noțiune	– înscrisul este orice scriere sau altă consemnare care cuprinde date despre un act sau fapt juridic, indiferent de suportul ei material ori de modalitatea de conservare și stocare (art. 265 C.proc.civ.); – rezultă că noțiunea de înscris cuprinde: • scrierea pe orice suport material; • orice altă consemnare stocată și conservată printr-un mijloc tehnic adecvat, oricare ar fi acesta.
Clasificarea înscrisurilor	A. După cum au fost întocmite cu sau fără intenția de a fi folosite ca mijloc de probă în cazul ivirii unui eventual litigiu: 1. înscrisuri preconstituite – care au fost întocmite cu intenția de a fi folosite ca mijloc de probă în cazul ivirii unui eventual litigiu;

2. înscrisuri nepreconstituite – care nu s-au întocmit în scopul de a fi folosite ca mijloc de probă într-un proces, dar care, în mod accidental, sunt totuși utilizate pentru dovedirea raportului juridic litigios;

B. După scopul pentru care au fost întocmite, precum și după efectul lor, înscrisurile preconstituite se împart în:

1. înscrisuri originare sau primordiale – care sunt întocmite în vederea constatării încheierii, modificării sau stingerii unui raport juridic;

2. înscrisuri recognitive – care sunt întocmite în scopul recunoașterii existenței unui înscris originar pierdut, pentru a-l înlocui);

- dacă intenția părților din înscrisul nou este de a aduce modificări raportului juridic inițial, atunci înscrisul nu este un înscris recognitiv, ci unul primordial, care constată un act juridic nou, modificator al actului juridic inițial;
- înscrisul de recunoaștere sau de reînnoire a unei datorii preexistente face dovadă împotriva debitorului, moștenitorilor sau succesorilor săi în drepturi, dacă aceștia nu dovedesc, prin aducerea documentului originar, că recunoașterea este eronată sau inexactă (art. 288 C.proc.civ.);
- pentru a avea valoare probatorie:
 - a) în cuprinsul său, actul de recunoaștere sau de reînnoire a unei datorii preexistente trebuie să identifice titlul primordial;
 - b) este necesar ca însuși înscrisul recognitiv să fie valabil ca înscris sub semnătură privată, iar puterea doveditoare a acestuia va exista numai în limitele în care corespunde celei a înscrisului originar;
- în situația în care înscrisul recognitiv prezintă deosebiri față de cel primordial, acestea nu vor fi luate în considerare și se va da crezare înscrisului primordial;

3. înscrisuri confirmative – care sunt întocmite pentru a confirma un act juridic lovit de nulitate relativă;

C. În funcție de modul lor de întocmire, înscrisurile preconstituite se clasifică în:

1. înscrisuri autentice;

2. înscrisuri sub semnătură privată, care pot fi:

- înscrisuri sub semnătură privată *propriu-zise*;
- înscrisuri care *valorează început de dovadă scrisă*;

D. După raportul dintre ele, înscrisurile se împart în:

1. originale;

2. duplicate;

3. copii;

- duplicatele de pe înscrisurile notariale sau alte înscrisuri autentice înlocuiesc originalul și au aceeași putere doveditoare ca și acesta, dacă acestea au fost eliberate în condițiile prevăzute de lege (art. 285 C.proc.civ.);
- puterea doveditoare a copiilor de pe înscrisurile autentice și de pe cele sub semnătură privată este diferită după cum originalul mai există sau nu [art. 286 alin. (1)-(3) C.proc.civ.]

	a) copiile, chiar legalizate, de pe orice înscris autentic sau sub semnătură privată fac dovada, însă sub rezerva prezentării originalului, cu mențiunea că, în cazul înscrisurilor autentice, poate fi prezentat și duplicatul; b) dacă este imposibil să fie prezentat originalul sau duplicatul înscrisului autentic ori originalul înscrisului sub semnătură privată, copia legalizată de pe acestea constituie un început de dovadă scrisă; • copiile de pe copii nu au nicio putere doveditoare [art. 286 alin. (4) C.proc.civ.]; • extrasele sau copiile parțiale fac dovada ca și copiile integrale sau copiile asimilate acestora, însă numai pentru partea din înscrisul original pe care o reproduc; în cazul în care sunt contestate, iar originalul este imposibil să fie prezentat, instanța are dreptul să aprecieze, în limitele prevăzute la art. 286 alin. (3) și (4) C.proc.civ., în ce măsură partea din original, reprodusă în extras, poate fi socotită ca având putere doveditoare, independent de părțile din original care nu au fost reproduse [art. 286 alin. (5) C.proc.civ.]; • datele din înscrisurile autentice sau sub semnătură privată redată pe microfilme și alte suporturi accesibile de prelucrare electronică a datelor (copiile făcute pe microfilme sau pe suporturi informatice), făcute cu respectarea dispozițiilor legale, au aceeași putere doveditoare ca și înscrisurile în baza cărora au fost redată (art. 287 C.proc.civ.); E. După suportul prin care sunt reprezentate (<i>instrumentum probationis</i>), se distinge între: 1. <i>înscrisurile obișnuite pe suport de hârtie sau alt suport material;</i> 2. <i>înscrisurile în formă electronică;</i> 3. <i>înscrisurile pe suport informatic;</i> • înscrisul pe suport informatic este admis ca probă în aceleași condiții ca înscrisul pe suport de hârtie, dacă îndeplinește condițiile prevăzute de lege; • înscrisurile făcute în formă electronică sunt supuse dispozițiilor legii speciale, respectiv Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată.
Înscrisurile autentice	Definiție legală – este înscrisul întocmit sau, după caz, primit și autenticat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege [art. 269 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – este, de asemenea, autentic orice alt înscris emis de către o autoritate publică și căruia legea îi conferă acest caracter [art. 269 alin. (2) C.proc.civ.]. <i>Exemple:</i> ▪ actele autentice notariale; ▪ actele de stare civilă (potrivit art. 1 din Legea nr. 119/1996, republicată, actele de stare civilă sunt înscrisuri autentice, prin care se dovedește nașterea, căsătoria sau decesul unei persoane); ▪ hotărârile judecătorești; ▪ procesele-verbale întocmite de agenții procedurali însărcinați cu înmânarea actelor de procedură; ▪ actele de procedură îndeplinite de executorii judecătorești etc.

Condiții

- pentru a fi autentic, un înscris trebuie să întrunească următoarele condiții:
 - să fie întocmit de sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică;
 - agentul instrumentator al actului să fie competent din punct de vedere material și teritorial;
 - să fie întocmit cu respectarea formalităților prescrise de lege pentru a fi considerat autentic (*de exemplu*, în cazul actelor autentificate de notarul public, în conformitate cu art. 7 din Legea nr. 36/1995, dar și prin raportare la alte legi speciale);
- respectarea tuturor acestor condiții trebuie să rezulte din chiar formula de autentificare încorporată sau atașată actului, neputând fi dovedită cu elemente sau probe exterioare (*de exemplu*, cu martori);
- elementele asupra cărora poartă autenticitatea sunt [art. 269 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]:
 - stabilirea identității părților;
 - exprimarea consimțământului părții sau, după caz, al părților cu privire la conținut;
 - semnătura părții sau, după caz, semnăturile părților;
 - data înscrisului;
- orice alt element care nu face obiectul verificării *ex propriis sensibus* de agentul instrumentator, cum ar fi existența viciilor de consimțământ, nu intră în sfera autenticității;
- semnătura funcționarului public conferă autenticitate înscrisului, în condițiile legii [art. 268 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.].

Forța probantă a înscrisului autentic

- în unele situații, încheierea actului juridic în formă autentică este prevăzută de lege pentru însăși valabilitatea actului ca operațiune juridică (*negotium*); în alte situații, deși pentru valabilitatea operațiunii juridice nu este necesară forma autentică, părțile recurg totuși la aceasta, în considerarea avantajelor pe care le prezintă înscrisul autentic;

Acele juridice pentru care legea prevede forma autentică *ad validitatem* vor fi redactate numai de notarii publici [art. 79 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, republicată].

Forma actului juridic civil cerută *ad validitatem* nu înseamnă, în toate cazurile, încheierea actului juridic civil în formă autentică.

- înscrisul autentic se bucură de o *prezumție de autenticitate și validitate*, astfel încât cel care îl folosește este scutit de orice dovadă, proba contrară revenind celui care îl contestă;
- actul autentificat de notarul public care constată o creanță certă și lichidă are putere de titlu executoriu la data exigibilității acesteia; în lipsa actului original, titlul executoriu îl poate constitui duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public [art. 101 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, republicată];
- înscrisul autentic face deplină dovadă, față de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrisul, în condițiile legii [art. 270 alin. (1) C.proc.civ.];

- fac dovada până la declararea falsului mențiunile privind prezența părților și stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrisului, semnătura agentului instrumentator, locul întocmirii sau, după caz, al autentificării actului, precum și mențiunile referitoare la alte fapte materiale constatate personal de către cel care a autentificat actul, cu condiția ca aceste fapte să intre în atribuțiile sale legale;
- declararea ca fals a unui înscris autentic se poate face potrivit procedurii reglementate de lege în acest scop, fie pe cale incidentală în condițiile art. 304 și urm. C.proc.civ., fie prin formularea unei plângeri penale;
- declarațiile părților cuprinse în înscrisul autentic fac dovadă, până la proba contrară, atât între părți, cât și față de oricare alte persoane [art. 270 alin. (2) C.proc.civ.];

Exemple: mențiunea că prețul a fost deja plătit de cumpărător, valabilitatea consimțământului exprimat de părți în fața agentului etc.

Dacă însă una dintre părți contestă că au fost făcute anumite declarații despre care se menționează în înscrisul autentic (de exemplu, în înscrisul autentic se arată că părțile au declarat în fața agentului instrumentator că prețul a fost plătit, iar vânzătorul susține că nu s-a făcut o asemenea declarație), atunci este nevoie de înscrierea în fals. De asemenea, fac dovadă până la declararea falsului și consemnarea corectă a declarațiilor făcute (spre exemplu, renunțarea la moștenire), precum și constatarea unui fapt petrecut în fața notarului public.

- aceeași putere doveditoare, până la proba contrară, o au și mențiunile din înscris care sunt în directă legătură cu raportul juridic al părților, fără a constitui obiectul principal al actului [art. 270 alin. (3) teza I C.proc.civ.];
 - celelalte mențiuni constituie, între părți, un început de dovadă scrisă [art. 270 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];
 - față de terți, constatările personale ale agentului instrumentator fac dovada tot până la declararea falsului, însă mențiunile din înscrisul autentic care nu sunt în legătură directă cu raportul juridic dintre părți reprezintă față de terți simple fapte juridice, care pot fi dovedite sau combătute de aceștia împotriva părților prin orice mijloace de probă;
- întocmirea unui act juridic în formă autentică nu exclude posibilitatea atacării lui pentru vicii de consimțământ, lipsă de capacitate, fraudarea legii sau simulație, împrejurări ce pot fi dovedite prin orice mijloc de probă.

Nulitatea și conversiunea înscrisului autentic

– cauzele de nulitate a înscrisului autentic ca instrument probator sunt următoarele [art. 271 alin. (1) C.proc.civ.]:

- nerespectarea formelor prevăzute pentru încheierea sa valabilă;

De exemplu, lipsește încheierea de autentificare în cazul actelor notariale, nu sunt semnate ștersăturile, adăugirile și rectificările, nu s-a trecut mențiunea că înscrisul a fost semnat de părți în fața agentului instrumentator etc.).

- întocmirea înscrisului de o persoană incompatibilă, necompetentă sau cu depășirea competenței;

	– efectele juridice ale înscrisului (instrument probator) nul ca înscris autentic: • în situația în care forma autentică nu era cerută <i>ad validitatem</i>, înscrisul face deplină dovadă ca înscris sub semnătură privată, dacă este semnat de părți, iar dacă nu este semnat, constituie, între acestea, doar un început de dovadă scrisă; • dacă forma autentică era cerută <i>ad validitatem</i>, actul juridic este lovit de nulitate absolută și nu se mai pune problema dovedirii acestuia.
Înscrisurile sub semnătură privată	Noțiune – sunt acele înscrisuri întocmite de părți, fără intervenția vreunui organ al statului, semnate de părțile sau de partea de la care emană, indiferent de suportul lor material [art. 272 teza I C.proc.civ.]; – înscrisul sub semnătură privată nu este supus niciunei alte formalități, în afara excepțiilor anume prevăzute de lege (art. 272 teza a II-a C.proc.civ.); – conținutul înscrisului poate fi redactat pe orice suport material, sub orice formă (manuscrisă, dactilografată, imprimată, electronică), în limba română sau în orice limbă ori într-un limbaj convențional al părților. Condiții – ca regulă, singura condiție cerută pentru ca înscrisul sub semnătură privată să fie valabil este semnătura părții sau, după caz, semnăturile părților de la care emană înscrisul, care exprimă voința autorilor acestuia de a-și însuși conținutul acelui înscris; – în anumite cazuri, prevăzute în mod expres, legea cere și îndeplinirea unor <i>condiții speciale</i>, cum ar fi: • pluralitatea de exemplare (art. 274 C.proc.civ.); • formalitatea „bun și aprobat” (art. 274 C.proc.civ.); • cerința ca testamentul olograf să fie scris în întregime, semnat și datat de mâna testatorului, cerință necesară pentru însăși validitatea actului, potrivit art. 1041 C.civ. etc. Semnătura – semnătura este o scriere efectuată de autorul sau autorii actului și, de aceea, ea trebuie să fie scrisă de mâna părții sau a părților (olografă), neputând fi dactilografată, imprimată, înlocuită cu o parafă sau prin punere de deget; • <i>prin excepție</i>, legiuitorul recunoaște valabilitatea semnăturii electronice, însă numai dacă este reprodusă în condițiile prevăzute de lege [art. 268 alin. (2) C.proc.civ.]; • părțile nu sunt obligate să semneze cu numele lor întreg, fiind suficient, dar în același timp și indispensabil, ca semnătura să fie astfel făcută încât ea să îl individualizeze pe semnatar; • semnătura se execută, de regulă, la sfârșitul înscrisului, atestând în acest fel cunoașterea în întregime a cuprinsului actului; • în ceea ce privește puterea doveditoare a semnăturii de pe un înscris sub semnătură privată, aceasta face deplină credință, până la proba contrară, despre existența consimțământului părții care l-a semnat cu privire la conținutul acestuia [art. 268 alin. (1) teza I C.proc.civ.], atât în cazul în care ea este executată olograf pe un suport material oarecare, cât și în cazul semnăturii electronice, dacă aceasta din urmă este reprodusă în condițiile prevăzute de lege.

Formalitatea multiplului exemplar

- este o condiție specială pentru validitatea înscrisului sub semnătură privată care constată contracte sinalagmatice;
- presupune ca înscrisul să fie redactat în atâtea exemplare originale câte persoane (părți) cu interese contrare sunt, iar pe fiecare exemplar să se facă mențiune despre numărul originalelor întocmite;
 - cu toate acestea, atunci când sunt mai multe părți cu același interes, un singur exemplar original este suficient pentru toate aceste persoane [art. 274 alin. (1), (2) și (3) teza I C.proc.civ.];
- lipsa de mențiune că originalele s-au întocmit în număr îndoit, întreit etc. nu poate fi opusă de acela care a executat, în ceea ce îl privește, obligația constatată prin acel înscris [art. 274 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];
 - executarea obligației trebuie să se fi făcut anterior sau la momentul întocmirii actului și să se fi produs voluntar;
 - această dispoziție se aplică și în cazul în care înscrisul nu s-a redactat în mai multe exemplare;
- eventualele deosebiri de redactare între exemplarele originale ale unui înscris sub semnătură privată, care însă nu afectează înțelesul convenției, nu influențează validitatea și puterea doveditoare ale înscrisului;
 - dacă diferențele se referă la întinderea obligației uneia dintre părți, înscrisul va fi considerat valabil pentru obligația cea mai mică (art. 1269 C.civ.);
 - dacă lipsa de conformitate a exemplarelor originale vizează alte aspecte privitoare la fondul contractului sinalagmatic, instanța va aprecia, ținând cont de împrejurările pricinii, care a fost sensul exact al contractului, iar când constată contradicții care nu pot fi conciliate, va considera înscrisul nevalabil;
 - se va putea totuși proba, prin orice mijloc (însuși înscrisul poate constitui un început de dovadă), eroarea sau fraudă care a dus la această situație;
 - partea care, prin fraudă ei, a contribuit la producerea neconcordanței nu va putea invoca nevalabilitatea înscrisului;
- nu este necesară îndeplinirea formalității multiplului exemplar în următoarele situații:
 - când un înscris este nul ca înscris autentic, dar este valabil ca înscris sub semnătură privată;
 - în cazul în care contractul sinalagmatic este constatat printr-o hotărâre judecătorească;
 - în situația în care s-a redactat un singur exemplar original, pe care părțile, de comun acord, l-au depus spre păstrare la un terț ales de ele [art. 274 alin. (4) C.proc.civ.];
 - în cazul contractelor încheiate prin corespondență;
 - în ipoteza în care înscrisul este recunoscut expres de părți sau când una dintre părți nu se opune la folosirea exemplarului unic în instanță de către partea potrivnică;
 - în situația în care una dintre părți și-a executat integral obligația asumată prin contractul sinalagmatic, înainte sau odată cu semnarea înscrisului, deoarece cealaltă parte nu mai are interesul de a avea la dispoziție un exemplar original, drepturile sale fiind pe deplin realizate;

- în raporturile dintre profesioniști [art. 277 alin. (1) C.proc.civ.];
 - prin ipoteză, formalitatea nu este cerută pentru actele juridice unilaterale și nici pentru înscrisurile ce constată contracte unilaterale, deci nici în cazul actului juridic recognitiv sau confirmativ, chiar dacă privește un contract sinalagmatic;
 - lipsa mențiunii numărului de exemplare întocmite se acoperă dacă toate exemplarele se prezintă în instanță;
 - terții nu se pot prevala de lipsa mențiunii multiplului exemplar;
- nerespectarea formalității multiplului exemplar atrage nevalabilitatea înscrisului sub semnătură privată ca mijloc de probă cu acest titlu;
- sancțiunea este nulitatea relativă a înscrisului ca *instrumentum probationis*, întrucât prin instituirea acestei formalități se urmărește ocrotirea intereselor părților contractante, astfel încât nerespectarea formalității nu ar putea fi invocată decât de partea interesată, iar nu și de instanță din oficiu;
 - nevalabilitatea înscrisului ca instrument probator nu afectează valabilitatea contractului, care va putea fi dovedit, în condițiile legii, prin alte mijloace de probă, inclusiv martori sau prezumții;
 - în considerarea faptului că semnăturile părților sub același text denotă intenția și voința lor de a-și însuși cuprinsul aceluși text, deci se poate vorbi de o scriere care să emane de la partea căreia i se opune, însuși înscrisul sub semnătură privată respectiv va putea fi socotit ca început de dovadă scrisă.

Formalitatea „bun și aprobat”

- este cerută în cazul înscrisurilor sub semnătură privată care constată obligații unilaterale (având ca obiect plata unei sume de bani sau o cantitate de bunuri fungibile);
- presupune ca înscrisul sub semnătură privată, prin care o singură parte se obligă către o alta să îi plătească o sumă de bani sau o cantitate de bunuri fungibile, să fie în întregime scris cu mâna celui care îl subscrie sau cel puțin ca, în afară de semnătură, să fie scris cu mâna sa „bun și aprobat pentru...”, cu arătarea în litere a sumei sau a cantității datorate [art. 275 alin. (1) C.proc.civ.];

- atunci când suma arătată în cuprinsul înscrisului este diferită de cea arătată în formula „bun și aprobat”, se prezumă că obligația nu există decât pentru suma cea mai mică, chiar dacă înscrisul și formula „bun și aprobat” sunt scrise în întregime cu mâna sa de cel obligat, afară numai dacă se dovedește în care parte este greșeală sau dacă prin lege se prevede altfel [art. 275 alin. (2) C.proc.civ.];

De exemplu, în materie de cambie și bilet la ordin, se dă prioritate sumei scrise în litere și numai dacă suma a fost scrisă de mai multe ori, iar între acestea există nepotriviri, se ia în considerare suma cea mai mică.

- mențiunea „bun și aprobat” nu este o formulă sacramentală, putând fi înlocuită prin alta echivalentă, fiind însă obligatoriu ca suma ori cantitatea de bunuri fungibile datorată să fie arătată în litere (sau și în litere, alături de cifre, dar nu numai în cifre);
- mențiunea „bun și aprobat” de la sfârșitul actului nu este necesară dacă înscrisul este scris în întregime de cel care se obligă;
- formalitatea este necesară numai în cazul obligațiilor unilaterale (deci nu se aplică acelor contracte care produc obligații reciproce între părți) care au ca obiect o sumă de

bani sau o c $\hat{a}$ time determinat $\acute{a}$ de lucruri determinate generic (nu $\acute{s}$ i atunci c $\acute{a}$ nd obiectul obliga $\acute{t}$ iei este un lucru cert ori atunci c $\acute{a}$ nd este vorba de o obliga $\acute{t}$ ie nedeterminat $\acute{a}$);

– dac $\acute{a}$ mai multe persoane se oblig $\acute{a}$ prin acela $\acute{s$ i act c $\acute{a}$ tre un singur creditor, $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ ul se va $\acute{i}$ ntocmi $\acute{i}$ nt $\acute{r}$ -un singur exemplar, fiind vorba de obliga $\acute{t}$ ii unilaterale, $\acute{i}$ ns $\acute{a}$ fiecare dintre debitori va trebui s $\acute{a}$ adauge $\acute{i}$ nainte de semn $\acute{a}$ tur $\acute{a}$ men $\acute{t}$ iunea „bun $\acute{s}$ i aprobat”;

– formalitatea se aplic $\acute{a}$ nu numai obliga $\acute{t}$ iiilor principale, ci $\acute{s}$ i celor accesorii, precum fideiusiunea;

– formalitatea este necesar $\acute{a}$ $\acute{s}$ i $\acute{i}$ n cazul $\acute{i}$ n care o obliga $\acute{t}$ ie unilateral $\acute{a}$ este constat $\acute{a}$ t $\acute{a}$ $\acute{i}$ nt $\acute{r}$ -un $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ $\acute{i}$ n form $\acute{a}$ aparent $\acute{a}$ de contract sinalagmatic, precum $\acute{s}$ i atunci c $\acute{a}$ nd obliga $\acute{t}$ ia unilateral $\acute{a}$ este asumat $\acute{a}$ cu ocazia $\acute{i}$ ncheierii unui contract sinalagmatic, fiind consemnat $\acute{a}$ $\acute{i}$ n $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ ul $\acute{i}$ ntocmit pentru constatarea contractului sinalagmatic, deoarece, $\acute{i}$ n realitate, este vorba de dou $\acute{a}$ opera $\acute{t}$ iuni juridice;

– formalitatea „bun $\acute{s}$ i aprobat” nu se aplic $\acute{a}$:

- $\acute{i}$ n cazul $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ ului nul ca $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ autentic, dar care este semnat de cel ce se oblig $\acute{a}$;
- $\acute{i}$ n cazul chitan $\acute{t}$ elor liberatorii, acestea viz $\acute{a}$ nd executarea unor obliga $\acute{t}$ ii, iar nu na $\acute{s$ terea lor;
- $\acute{i}$ n raporturile dintre profesioni $\acute{s$ ti [art. 277 alin. (1) C.proc.civ.];

– sanc $\acute{t}$ iunea nerespect $\acute{a}$ rii formalit $\acute{a}$ $\acute{t}$ ii „bun $\acute{s}$ i aprobat” este nevalabilitatea $\acute{i}$ nscri $\acute{s$ ului sub semn $\acute{a}$ tur $\acute{a}$ privat $\acute{a}$ ca mijloc de prob $\acute{a}$ cu acest titlu, f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ $\acute{i}$ ns $\acute{a}$ a fi afectat $\acute{a}$ valabilitatea obliga $\acute{t}$ iei unilaterale;

- actul juridic (*negotium iuris*) va putea fi dovedit prin alte mijloace de prob $\acute{a}$ (inclusiv martori $\acute{s}$ i prezum $\acute{t}$ ii), potrivit art. 276 C.proc.civ., $\acute{i}$ nsu $\acute{s$ i $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ ul respectiv put $\acute{a}$ nd fi considerat $\acute{i}$ nceput de dovad $\acute{a}$ scris $\acute{a}$;
- $\acute{i}$ ntruc $\acute{a}$ t prin instituirea acestei formalit $\acute{a}$ $\acute{t}$ ii se urm $\acute{a}$ re $\acute{s$ te ocrotirea intereselor p $\acute{a}$ r $\acute{t}$ ii care se oblig $\acute{a}$ prin contractul unilateral, nerespectarea formalit $\acute{a}$ $\acute{t}$ ii nu ar putea fi invocat $\acute{a}$ dec $\acute{a}$ t de partea interesat $\acute{a}$, iar nu $\acute{s}$ i de instan $\acute{t}$ $\acute{a}$ din oficiu.

For $\acute{t}$ a probant $\acute{a}$ a $\acute{i}$ nscri $\acute{s$ ului sub semn $\acute{a}$ tur $\acute{a}$ privat $\acute{a}$

– semn $\acute{a}$ tura unui $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ face deplin $\acute{a}$ credin $\acute{t}$ $\acute{a}$ despre existen $\acute{t}$ a consim $\acute{t}$ $\acute{a}$ m $\acute{a}$ ntului p $\acute{a}$ r $\acute{t}$ ii care l-a semnat cu privire la con $\acute{t}$ inutul acestuia, p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la proba contrar $\acute{a}$ [art. 268 alin. (1) C.proc.civ.];

– acela c $\acute{a}$ ruia i se opune un $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ sub semn $\acute{a}$ tur $\acute{a}$ privat $\acute{a}$ este dator fie s $\acute{a}$ recunoasc $\acute{a}$, fie s $\acute{a}$ conteste scrierea ori semn $\acute{a}$ tura; mo $\acute{s$ tenitorii sau succesorii $\acute{i}$ n drepturi ai aceluia de la care se pretinde a fi $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ ul pot declara c $\acute{a}$ nu cunosc scri $\acute{s$ ul sau semn $\acute{a}$ tura autorului lor (art. 301 C.proc.civ.);

- partea care dore $\acute{s$ te s $\acute{a}$ nu recunoasc $\acute{a}$ un $\acute{i}$ nscri $\acute{s}$ sub semn $\acute{a}$ tur $\acute{a}$ privat $\acute{a}$ care i se opune este obligat $\acute{a}$ s $\acute{a}$ conteste formal scri $\acute{s$ ul ori semn $\acute{a}$ tura sa, deoarece, dac $\acute{a}$ nu protesteaz $\acute{a}$ $\acute{i}$ mpotriva folosirii $\acute{i}$ nscri $\acute{s$ ului respectiv sau nu se pronun $\acute{t}$ $\acute{a}$ nici $\acute{i}$ nt $\acute{r}$ -un sens, nici $\acute{i}$ n cel $\acute{a}$ lalt, o astfel de atitudine se prezum $\acute{a}$ a fi o recunoa $\acute{s$ tere tacit $\acute{a}$;
- contestarea scrierii sau semn $\acute{a}$ turii poate fi f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t $\acute{a}$ la primul termen dup $\acute{a}$ depunerea $\acute{i}$ nscri $\acute{s$ ului, sub sanc $\acute{t}$ iunea dec $\acute{a}$ derii;
- $\acute{i}$ n cazul $\acute{i}$ n care scrierea sau semn $\acute{a}$ tura a fost contestat $\acute{a}$ de parte ori declarat $\acute{a}$ ca necunoscut $\acute{a}$ de mo $\acute{s$ tenitorii sau succesorii ei $\acute{i}$ n drepturi, se va trece la verificarea

înscrișului respectiv potrivit procedurii prevăzute de art. 301-303 C.proc.civ. (verificarea de înscrișuri);

- dacă se pretinde că înscrișul a fost falsificat după semnare, în ceea ce privește conținutul său, prin ștersături, adăugiri sau îndreptări, ori că s-a săvârșit un fals intelectual, partea interesată va putea să denunțe înscrișul ca fals, pe calea procedurii prevăzute de art. 304-308 C.proc.civ.;
- înscrișul sub semnătură privată, recunoscut de cel căruia îi este opus sau, după caz, socotit de lege ca recunoscut, face dovadă între părți până la proba contrară (art. 273 C.proc.civ.);
 - tot până la proba contrară fac dovadă și mențiunile din înscriș aflate în legătură directă cu raportul juridic al părților;
 - în schimb, celelalte mențiuni, străine de cuprinsul acestui raport, pot servi doar ca început de dovadă scrisă;
- înscrișul nesemnat de părți sau de una dintre părți nu este valabil ca *instrumentum*, însă, în măsura în care forma scrisă nu este cerută *ad validitatem*, operațiunea juridică (*negotium*) rămâne valabilă, putând fi dovedită prin alte mijloace de probă, de exemplu, recunoașterea;
 - chiar înscrișul respectiv poate constitui început de dovadă scrisă, însă numai dacă este opus părții care l-a scris;
 - dacă înscrișul este semnat, dar nu s-a îndeplinit formalitatea multiplului exemplar sau, după caz, mențiunea „bun și aprobat”, acesta valorează întotdeauna început de dovadă scrisă (art. 276 C.proc.civ.);
- în raporturile dintre profesioniști, înscrișul nesemnat, dar utilizat în mod obișnuit în exercițiul activității unei întreprinderi pentru a constata un act juridic (de pildă, facturile), face dovada cuprinsului său, cu excepția cazului în care legea impune forma scrisă pentru însuși dovedirea actului juridic [art. 277 alin. (2) C.proc.civ.];
 - factura neacceptată, adică semnată numai de către emitent, face probă contra emitentului, în privința întregului său cuprins, indiferent dacă a fost sau nu acceptată de cel căruia i se adresează; factura nu face dovadă împotriva destinatarului care nu a semnat-o decât în condițiile alin. (2) al art. 277 C.proc.civ.; cu alte cuvinte, emitentul care folosește factura neacceptată în proces va dovedi, în baza sa, un act juridic cu conținutul demonstrat prin factură, dacă probează faptul conex că destinatarul își organizează activitatea specifică de comerț în acest fel, adică pe baza facturilor recepționate odată cu marfa sau cu serviciul contractat în mod stabil și constant, în relația cu emitentul sau cu alt profesionist, în raporturi juridice de același gen.

De exemplu, emitentul va demonstra că destinatarul facturii a executat în aceleași condiții prestații contractuale în mod constant și necontestat, acceptând, prin executare, în mod tacit facturile.

Data înscrișului sub semnătură privată

– data întocmirii unui înscriș sub semnătură privată este un fapt material, care, cu unele excepții, cum ar fi testamentul olograf și titlurile de valoare, nu constituie o formalitate necesară pentru validitatea înscrișului;

– *puterea probatorie a mențiunii referitoare la data înscrisului sub semnătură privată:*

1. *În raporturile dintre părți, data înscrisului sub semnătură privată este supusă condiției recunoașterii, iar în caz de contestare, verificării de înscrisuri prevăzute de art. 301-303 C.proc.civ., iar proba contrară se va putea face în aceleași condiții ca și împotriva celorlalte mențiuni ale înscrisului, ceea ce înseamnă că, în principiu, data trecută în înscris nu va putea fi combătută decât tot printr-un înscris [art. 309 alin. (5) C.proc.civ.];*

- în cazul în care semnatarul înscrisului sub semnătură privată este reprezentantul convențional sau legal al părții, mențiunea datei face credință până la dovedirea contrară atât față de reprezentat, cât și față de reprezentantul care l-a semnat, aceeași fiind situația și în cazul minorului cu capacitate restrânsă asistat de ocrotitorul său legal;

2. *față de terți, data înscrisului, prin ea însăși, nu face credință;*

- terților le este opozabilă numai data certă a înscrisurilor sub semnătură privată (art. 278 C.proc.civ.);
- cu toate acestea, există și cazuri în care terțul nu s-ar putea prevala de lipsa datei certe, de exemplu, dacă a recunoscut formal realitatea datei trecute în înscris, dacă a participat el însuși la trecerea unei date neadevărate în înscris etc.;

– *data unui înscris sub semnătură privată devine certă printr-una dintre următoarele modalități [art. 278 alin. (1) C.proc.civ.]:*

- din ziua în care înscrisul a fost prezentat spre a se conferi dată certă de către notarul public, executorul judecătoresc sau de către un alt funcționar competent în această privință;

Art. 3 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, în privința actelor pe care le atestă în activitatea curentă, conferă și avocatului competența de a atesta identitatea părților, conținutul și data actelor prezentate spre autentificare. În temeiul acestui text de lege special față de dispozițiile art. 278 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., și avocatul are competența de a conferi dată certă înscrisurilor sub semnătură privată.

- din ziua în care înscrisul a fost înfățișat la o autoritate sau instituție publică, făcându-se despre aceasta mențiune pe înscris;
- din ziua când înscrisul a fost înregistrat într-un registru sau alt document public;
- din ziua morții ori din ziua când a survenit neputința fizică de a scrie a celui care l-a întocmit sau a unuia dintre cei care l-au subscris, după caz;
- din ziua în care cuprinsul înscrisului este reprodus, chiar și pe scurt, în înscrisuri autentice întocmite în condițiile art. 269 C.proc.civ. (de pildă, încheieri, procese-verbale pentru punerea de sigilii sau pentru facere de inventar etc.);
- din ziua în care s-a petrecut un alt fapt de aceeași natură care dovedește în chip neîndoielnic anterioritatea înscrisului;

De exemplu, vor putea fi considerate drept astfel de împrejurări care conferă dată certă înscrisului sub semnătură privată și aplicarea ștampilei poștei pe înscrisul expediat, executarea ce a urmat întocmirii înscrisului etc.

– există și înscrisuri care constată acte juridice ce devin opozabile terților prin alte mijloace prevăzute de lege:

- cesiunea unei universalități de creanțe, actuale sau viitoare, este opozabilă terților numai după înscrierea acesteia în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (în prezent, Registrul Național de Publicitate Mobiliară – Legea nr. 297/2018) [art. 1579 C.civ.];
- în cazul ipotecilor imobiliare, rangul acestora este determinat de ordinea înregistrării cererilor de înscriere în cartea funciară (art. 2421 C.civ.);
- operațiunile privind ipotecile mobiliare, operațiunile asimilate acestora, precum și alte drepturi prevăzute de lege se înregistrează numai în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare (în prezent, Registrul Național de Publicitate Mobiliară – Legea nr. 297/2018), dacă legea nu prevede altfel [art. 2413 alin. (1) C.civ.] etc.;

– în materia datei certe a înscrisului sub semnătură privată:

- terți sunt persoanele care au dobândit, cu titlu particular, drepturi de la părțile contractante, precum și creditorii părților, atunci când, invocând drepturi proprii, acționează pe calea acțiunii pauliene;
- nu sunt însă terți succesorii universali și cei cu titlu universal (cu excepția moștenitorilor rezervatari cărora le este atinsă rezerva succesorală prin liberalități) și nici creditorii chirografari ai părților, când invocă drepturi ale debitorului lor;

Spre exemplu, potrivit art. 1811 lit. b) C.civ., în ipoteza înstrăinării imobilului neînscris în cartea funciară și dat în locațiune, dobânditorului nu îi sunt opozabile decât acele contracte de locațiune încheiate anterior vânzării și care au dată certă. De asemenea, art. 1675 C.civ. dispune că, în cazurile anume prevăzute de lege, vânzarea nu poate fi opusă terților decât după îndeplinirea formalităților de publicitate respective, însă art. 1275 alin. (1) C.civ. conține o excepție de la această regulă, prevăzând că, dacă cineva a transmis succesiv către mai multe persoane proprietatea unui bun mobil corporal, cel care a dobândit cu bună-credință posesia efectivă a bunului este titular al dreptului, chiar dacă titlul său are o dată ulterioară.

– unele înscrisuri fac dovadă față de terți în ceea ce privește data trecută în ele, fără a fi necesar ca aceasta să fi devenit dată certă prin vreunul dintre mijloacele prevăzute de art. 278 C.proc.civ.; astfel:

- testamentul olograf face dovadă prin el însuși atât de conținutul său, care cuprinde ultima voință a testatorului, cât și de data sa, care este un element constitutiv al acestuia (art. 1041 C.civ.);
- înscrisurile sub semnătură privată întocmite de profesioniști în exercițiul activității unei întreprinderi se prezumă a fi fost făcute la data consemnată în cuprinsul lor; în acest caz, data înscrisului sub semnătură privată poate fi combătută cu orice mijloc de probă; în cazul în care înscrisurile întocmite de profesioniști în exercițiul activității unei întreprinderi nu conțin nicio dată, aceasta poate fi stabilită, în raporturile dintre părți, cu orice mijloc de probă [art. 277 alin. (3) și (4) C.proc.civ.];

– pentru dovada față de terți a datei înscrisului, data certă este necesară și în cazul *chitanțelor liberatorii*;

	• cu toate acestea, sub rezerva unor dispoziții legale contrare, instanța, ținând seama de împrejurări, poate să înlăture aplicarea, în tot sau în parte, a dispozițiilor art. 278 alin. (1) C.proc.civ. în privința chitanțelor liberatorii [art. 278 alin. (1) C.proc.civ.].
Alte înscrисuri	1. registrele și hârțiile domestice reprezintă diferite însemnări în legătură cu unele evenimente din viața persoanelor ce obișnuiesc să țină astfel de documente casnice scrise, putându-se referi și la fapte juridice curente, de exemplu, un împrumut, plata unei datorii etc.; • aceste înscrисuri nu fac dovadă pentru cel care le-a scris, însă au putere doveditoare împotriva acestuia în toate cazurile în care atestă neîndoielnic o plată primită, precum și atunci când cuprind mențiunea expresă că însemnarea a fost făcută în folosul celui arătat drept creditor, pentru a ține loc de titlu (art. 279 C.proc.civ.); • scrisul trebuie să aparțină proprietarului registrului sau hârției domestice; • însemnările pot fi făcute și de o altă persoană, fiind însă necesar ca ele să fie semnate de proprietar sau ca persoana respectivă să fi fost anume însărcinată cu înscrисirea mențiunilor; • faptul înscrис în registrele și hârțiile domestice are puterea doveditoare a unei mărturisiri și poate fi combătut prin orice mijloc de probă, inclusiv prin martori și prezumții, deoarece ele nu sunt înscrисuri preconstruite; • instanța poate ordona producerea acestor mijloace de probă, deoarece art. 254 alin. (5) C.proc.civ. nu face nicio distincție în privința înscrисurilor a căror prezentare poate fi ordonată de instanță și, prin ipoteză, nu este vorba de o chestiune strict personală; 2. mențiunile făcute de creditor pe titlul de creanță, în josul, pe marginea sau pe dosul acestuia, titlu care a rămas neîntrerupt în posesia sa, fac dovada, cu toate că nu sunt nici semnate, nici datate de el, când tind a stabili liberațiunea debitorului; • aceeași putere doveditoare o are mențiunea făcută de creditor în josul, pe marginea sau pe dosul duplicatului unui înscrис sau al unei chitanțe, dacă duplicatul sau chitanța este în mâinile debitorului, însă în acest caz mențiunea făcută de creditor pe duplicatul titlului de creanță sau pe chitanța aflată în mâinile debitorului trebuie să fie semnată de creditor (art. 281 C.proc.civ.); 3. contractele încheiate pe formulare tipizate sau standardizate ori încorporând condiții generale-tip, după caz, sunt considerate înscrисuri sub semnătură privată, dacă legea nu prevede altfel [art. 289 alin. (1) C.proc.civ.]; 4. biletele, tichetele și alte asemenea documente, utilizate cu ocazia încheierii unor acte juridice sau care încorporează dreptul la anumite prestații, au forța probantă a înscrисurilor sub semnătură privată, chiar dacă nu sunt semnate, cu excepția cazurilor în care legea prevede altfel [art. 289 alin. (2) C.proc.civ.]; 5. telexul, precum și telegrama ale căror originale, depuse la oficiul poștal, au fost semnate de expeditor fac aceeași dovadă ca și înscrисul sub semnătură privată [art. 289 alin. (3) C.proc.civ.]; 6. anexele înscrисului autentic sau sub semnătură privată, cum ar fi planurile, schițele, hârțiile, fotografiile și orice alte documente anexate, au aceeași putere doveditoare ca și înscrисurile la care sunt alăturate, dacă au legătură directă cu înscrисul și poartă

	semnătura, după caz, a părții sau a persoanei competente care a întocmit înscrisul (art. 290 C.proc.civ.); 7. modificările înscrisului autentic sau sub semnătură privată, cum ar fi ștersăturile, radierile, corecturile și orice alte modificări, mențiuni sau adăugiri, nu vor fi luate în considerare decât dacă au fost constatate sub semnătură de cel competent să îl întocmească sau de partea de la care emană înscrisul, după caz (art. 291 C.proc.civ.).
Registrele profesioniștilor	Noțiune – sunt acele documente în care sunt consemnate operațiunile cu caracter patrimonial referitoare la activitatea profesioniștilor, în scopul ținerii evidenței acestei activități; Sunt considerați <i>profesioniști</i> toți cei care exploatează o întreprindere, noțiunea incluzând categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil [art. 3 alin. (2) C.civ. și art. 8 alin. (1) din Legea nr. 71/2011]. – registrele pe care profesioniștii sunt obligați să le țină pentru evidența activității lor sunt prevăzute de legea specială. Forța probantă a registrelor profesioniștilor – registrele profesioniștilor întocmite și ținute cu respectarea dispozițiilor legale pot face între profesioniști deplină dovadă în justiție, pentru faptele și chestiunile legate de activitatea lor profesională [art. 280 alin. (1) C.proc.civ.]; – pentru ca registrele profesioniștilor să aibă forță probantă atât împotriva profesionistului care le ține, cât și în favoarea acestuia, trebuie îndeplinite următoarele cerințe: • registrele să fie obligatorii; • registrele să fie regulat ținute; • litigiul să fie între profesioniști; • litigiul să privească operațiuni sau acte juridice care constituie fapte și chestiuni legate de activitatea lor profesională; – profesionistul nu poate invoca registrele, chiar regulat ținute, împotriva unui neprofesionist; – dacă registrele nu au fost regulat ținute, ele nu pot face probă în justiție în folosul celui ce le-a ținut, dar fac dovadă în contra acestuia; cu toate acestea, partea care se prevalează de ele nu poate scinda conținutul lor [art. 280 alin. (2) C.proc.civ.]; – valoarea probatorie a registrelor profesioniștilor este lăsată la aprecierea instanței; • în toate cazurile, instanța este în drept a aprecia dacă se poate atribui conținutului registrelor unui profesionist o altă putere doveditoare, dacă trebuie să se renunțe la această probă în cazul în care registrele părților nu concordă sau dacă trebuie să atribuiască o credibilitate mai mare registrelor uneia dintre părți [art. 280 alin. (3) C.proc.civ.]; • instanța este îndreptățită chiar să și refuze acest mijloc de probă, însă înlăturarea registrelor profesioniștilor ca mijloc de probă trebuie motivată. – intră sub incidența dispozițiilor art. 280 C.proc.civ. numai registrele obligatorii potrivit legii, nu și alte categorii de înscrisuri provenind de la aceste subiecte calificate (facturi, telegrame, recipise etc.).

	Prezentarea în proces a registrelor profesioniștilor – poate avea loc în două modalități [art. 300 alin. (1) C.proc.civ.]: • <i>înfățișarea</i> registrelor profesioniștilor, care constă în prezentarea acestora, la cererea părții interesate sau a instanței, pentru a se extrage din ele numai ceea ce se referă la litigiul dintre părți; această modalitate se reduce deci la prezentarea unor extrase din registrele profesioniștilor; • <i>comunicarea</i> registrelor profesioniștilor, care constă în punerea la dispoziția părții interesate a acestor registre, pentru a fi examinate în întregul lor; – când registrele profesioniștilor ce urmează a fi cercetate se află în altă circumscripție judecătorească, cercetarea lor se va face prin comisie rogatorie [art. 300 alin. (2) C.proc.civ.].
Înscrierile pe suport informatic	– datele unui act juridic redactate (înscrise) pe un suport informatic pot constitui mijloc de probă, înscrisul pe suport informatic fiind admis ca mijloc de probă în aceleași condiții ca înscrisul pe suport hârtie, dacă îndeplinește condițiile prevăzute de lege (art. 266 C.proc.civ.); – mijlocul de probă este documentul care reproduce înscrisul făcută pe un suport informatic, iar nu înscrisul ca atare; – pentru ca acest document să aibă valoare probatorie, el trebuie să îndeplinească două condiții cumulative [art. 282 alin. (1) C.proc.civ.]: • să fie inteligibil (adică să poată fi citit în mod direct, să fie clar și accesibil); • să prezinte garanții suficient de serioase pentru a face deplină credință în privința conținutului acestuia și a identității persoanei de la care acesta emană; Art. 283 C.proc.civ. prevede o <i>prezumție de validitate a înscrierii</i>, în sensul că înscrisul datelor unui act juridic pe suport informatic este prezumată a prezenta garanții suficient de serioase pentru a face deplină credință în cazul în care ea este făcută în mod sistematic și fără lacune și când datele înscrise sunt protejate contra alterărilor și contrafacțiilor, astfel încât integritatea documentului este deplin asigurată. O astfel de prezumție există și în favoarea terților din simplul fapt că înscrisul este efectuată de către un profesionist. – în ceea ce privește <i>admisibilitatea</i> probei cu înscrise pe suport informatic se aplică aceleași reguli incidente pentru înscrisul pe suport de hârtie; – <i>administrarea</i> probei cu înscrise pe suport informatic presupune facilitarea accesului la probă al tuturor părților, posibilitatea contestării sale de către cel cărui proba i se opune, aprecierea probei în cadrul evaluării globale, instanța putând reține sau înlătura mijlocul probator ca atare ori, după caz, invalida funcția sa probatorie din cauza calității informației astfel stocate; • pentru a aprecia calitatea documentului, instanța trebuie să țină seama de circumstanțele în care datele au fost înscrise și de documentul care le-a reproduces [art. 282 alin. (2) C.proc.civ.]; – în ceea ce privește <i>puterea doveditoare</i> a înscrisurilor preconstituite pe un suport informatic, documentul care reproduce datele unui act, înscrise pe un suport informatic, face deplină dovadă între părți, până la proba contrară, întocmai ca orice înscris sub semnătură privată, exceptând cazurile când legea prevede altfel;

	• însă, atunci când suportul sau tehnologia utilizată pentru redactare nu garantează integritatea documentului, acesta poate servi, după circumstanțe, ca mijloc material de probă sau ca început de dovadă scrisă (art. 284 C.proc.civ.).
Înscrisurile în formă electronică	– regimul juridic al înscrisurilor în formă electronică este stabilit de Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată; – înscrisul în formă electronică reprezintă o colecție de date în formă electronică între care există relații logice și funcționale și care redau litere, cifre sau orice alte caractere cu semnificație inteligibilă, destinate a fi citite prin intermediul unui program informatic sau al altui procedeu similar (art. 4 pct. 2 din Legea nr. 455/2001); – în ceea ce privește <i>condițiile de validitate și valoarea probatorie</i>, înscrisul în formă electronică, căruia i s-a încorporat, atașat sau i s-a asociat logic o semnătură electronică extinsă, bazată pe un certificat calificat nesuspendat sau nerevocat la momentul respectiv și generată cu ajutorul unui dispozitiv securizat de creare a semnăturii electronice, este <i>asimilat cu înscrisul sub semnătură privată</i>, în ceea ce privește condițiile și efectele sale (art. 5 din Legea nr. 455/2001); • în cazurile în care, potrivit legii, forma scrisă este cerută ca o condiție de probă sau de validitate a unui act juridic, un înscris în formă electronică îndeplinește această cerință dacă i s-a încorporat, atașat sau i s-a asociat logic o semnătură electronică extinsă, bazată pe un certificat calificat și generată prin intermediul unui dispozitiv securizat de creare a semnăturii (art. 7 din Legea nr. 455/2001); – înscrisul în formă electronică este supus condiției <i>recunoașterii</i>; • înscrisul în formă electronică, căruia i s-a încorporat, atașat sau i s-a asociat logic o semnătură electronică, recunoscut de către cel căruia i se opune, are același efect ca actul autentic între cei care l-au subscris și între cei care le reprezintă drepturile (art. 6 din Legea nr. 455/2001); • partea care invocă înaintea instanței o semnătură electronică extinsă trebuie să probeze că aceasta îndeplinește condițiile prevăzute la art. 4 pct. 4 din Legea nr. 455/2001; • în schimb, semnătura electronică extinsă, bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat, este prezumată a îndeplini condițiile prevăzute la art. 4 pct. 4 din lege, însă partea care invocă înaintea instanței un certificat calificat trebuie să probeze că furnizorul de servicii de certificare care a eliberat respectivul certificat îndeplinește condițiile prevăzute la art. 20 din lege; furnizorul de servicii de certificare acreditat este prezumat a îndeplini condițiile prevăzute la art. 20 (art. 9 și art. 10 din Legea nr. 455/2001); • totodată, partea care invocă înaintea instanței un mecanism securizat de creare a semnăturii trebuie să probeze că acesta îndeplinește condițiile prevăzute la art. 4 pct. 8; dispozitivul securizat de generare a semnăturii, omologat în sensul acestei legi, este prezumat a îndeplini condițiile prevăzute la art. 4 pct. 8 (art. 11 din Legea nr. 455/2001); • în cazul în care una dintre părți nu recunoaște înscrisul sau semnătura, instanța va dispune întotdeauna ca verificarea să se facă prin expertiză tehnică de specialitate. În acest scop, expertul sau specialistul este dator să solicite certificate calificate,

	precum și orice alte documente necesare, potrivit legii, pentru identificarea autorului înscrisului, a semnatarului ori a titularului de certificat (art. 8 din Legea nr. 455/2001).
Administrarea probei prin înscrisuri	Depunerea înscrisurilor Depunerea înscrisurilor de către părți – dacă prin lege nu se dispune altfel, fiecare parte are dreptul să depună înscrisurile de care înțelege să se folosească, în copie certificată pentru conformitate [art. 292 alin. (1) C.proc.civ.]; – depunerea înscrisurilor se face de către: • <i>reclamant</i>, odată cu cererea de chemare în judecată, la care trebuie alăturate copii certificate pentru conformitate cu originalul de pe înscrisurile de care reclamantul înțelege să se folosească în proces, în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare, plus un exemplar pentru instanță. Se poate depune și numai o parte dintr-un înscris privitor la pricină, însă instanța poate dispune, la nevoie, prezentarea înscrisului în întregime; • <i>pârât</i>, odată cu întâmpinarea, la care trebuie să alătore copii de pe înscrisurile cu care înțelege să se apere împotriva pretențiilor reclamantului, în atâtea exemplare câți reclamânți sunt, plus un exemplar pentru instanță; Dacă mai mulți pârâți sau reclamanți au un singur reprezentant ori un pârât sau un reclamant stă în judecată în mai multe calități juridice, se va depune pentru aceste părți câte o singură copie [art. 149 alin. (1) și art. 206 alin. (2) C.proc.civ.]. – dacă proba prin înscrisuri a fost propusă și încuviințată după primul termen de judecată, în condițiile prevăzute de art. 254 C.proc.civ., iar procesul s-a amânat, partea este obligată să depună cu cel puțin 5 zile înainte de termenul de judecată copiile certificate de pe înscrisurile invocate, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a administra proba încuviințată [art. 254 alin. (4) lit. b) C.proc.civ.]; – dacă înscrisul este depus în copie, partea care l-a depus este obligată să aibă asupra sa originalul și, la cerere, să îl prezinte instanței, sub sancțiunea de a nu se ține seama de înscris; • dacă partea adversă nu poate să își dea seama de exactitatea copiei față cu originalul înfățișat în ședință, judecătorul va putea acorda un termen scurt, obligând partea să depună originalul la grefa instanței [art. 292 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]; • nedepunerea originalului la grefă este asimilată neprezentării originalului în instanță, astfel încât sancțiunea este aceea că nu se va ține seama de înscris; • înscrisurile depuse în copie la dosar nu pot fi retrase de părți [art. 292 alin. (6) C.proc.civ.]; – dacă înscrisurile sunt depuse în original, acestea nu pot fi retrase decât după ce se vor lăsa copii legalizate de grefierul instanței unde au fost depuse; • grefierul nu va legaliza înscrisul în sensul în care o face notarul public, în condițiile art. 152 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, ci, practic, el va certifica faptul că înscrisul depus în copie este identic cu originalul; – înscrisurile întocmite în altă limbă decât cea folosită în fața instanței trebuie însoțite de traduceri legalizate [art. 292 alin. (5) C.proc.civ.].

Prezentarea în procesul civil a înscrisurilor care nu se găsesc la partea care dorește să le folosească

1. Înscrisurile deținute de partea adversă:

- dacă partea învederează că partea adversă deține un înscris probatoriu referitor la proces, instanța poate ordona înfățișarea lui [art. 293 alin. (1) C.proc.civ.];
- instanța este obligată să dispună înfățișarea înscrisului deținut de partea adversă celui care dorește să îl folosească în următoarele cazuri [art. 293 alin. (2) C.proc.civ.]:
 - a) înscrisul este comun părților din proces;
 - b) însăși partea adversă s-a referit în proces la acest înscris;
 - c) după lege, partea adversă este obligată să înfățișeze înscrisul;
- judecătorul va respinge motivat cererea de depunere la dosar a înscrisului, în întregime sau în parte, în următoarele situații [art. 294 alin. (1) C.proc.civ.]:
 - a) conținutul înscrisului se referă la chestiuni strict personale privind demnitatea sau viața privată a unei persoane;
 - b) depunerea înscrisului ar încălca îndatorirea legală de păstrare a secretului;
 - c) depunerea înscrisului ar atrage urmărirea penală a părții, a soțului sau a unei rude ori afin până la gradul al treilea inclusiv;

Dacă legea nu dispune altfel, incidența vreunuia dintre cazurile de mai sus va fi verificată de judecător, prin cercetarea conținutului înscrisului. În încheierea de ședință se va face o mențiune corespunzătoare [art. 294 alin. (2) C.proc.civ.].

- dacă s-a făcut dovada deținerii înscrisului și nu există motive pentru respingerea cererii de înfățișare a acestuia, partea adversă este obligată să prezinte înscrisul;
- în cazul în care aceasta refuză să îl înfățișeze ori să răspundă la interogatoriul propus pentru dovedirea deținerii sau existenței înscrisului ori dacă se dovedește că l-a distrus sau l-a ascuns, instanța va putea socoti ca dovedite afirmațiile făcute cu privire la conținutul aceluia înscris de partea care a cerut înfățișarea (art. 295 C.proc.civ.);
- când un înscris, necesar dezlegării procesului, se găsește la una dintre părți și nu poate fi prezentat fiindcă aducerea ar fi prea costisitoare sau când înscrisurile sunt prea voluminoase ori numeroase, se va putea delega un judecător în prezența căruia părțile vor cerceta înscrisurile la locul unde se găsesc. Cu toate acestea, ținând seama de împrejurări, instanța poate deroga de la regulă și să ceară doar prezentarea unor extrase sau copii de pe înscrisurile solicitate, certificate de persoana care le deține, iar, dacă este necesar, instanța poate dispune verificarea conformității extrasului sau copiei cu originalul (art. 296 C.proc.civ.);

2. Înscrisurile necesare soluționării procesului aflate în posesia unui terț:

- în această ipoteză, terțul va putea fi citat ca martor, punându-i-se în vedere să aducă înscrisul în instanță;
- dacă deținătorul înscrisului este o persoană juridică, vor putea fi citați ca martori reprezentanții acesteia;
- în ambele ipoteze, terțul poate refuza înfățișarea înscrisului în cazurile prevăzute la art. 294 C.proc.civ. (art. 297 C.proc.civ.);

- neprezentarea înscrisului de către cel care îl deține la termenul fixat în acest scop de instanță constituie abatere și se sancționează cu amendă judiciară, cel în cauză putând fi obligat și la plata de despăgubiri pentru paguba cauzată prin amânare [art. 187 alin. (1) pct. (2) lit. f) C.proc.civ.];

3. înscrisurile necesare dezlegării procesului aflate în păstrarea unei autorități sau instituții publice:

- în acest caz, la cererea oricăreia dintre părți sau din oficiu, instanța va lua măsuri pentru aducerea înscrisului, în termenul fixat în acest scop, punând în vedere conducătorului autorității sau instituției publice deținătoare măsurile ce se pot dispune în caz de neconformare;
- autoritatea sau instituția publică deținătoare poate să refuze trimiterea înscrisului în cazul în care acesta se referă la apărarea națională, siguranța publică sau relațiile diplomatice; totuși, extrase parțiale vor putea fi trimise dacă niciunul dintre motivele menționate nu se opune; în schimb, dispozițiile normative cuprinse în documente clasificate pot fi dovedite și consultate numai în condițiile prevăzute de lege (art. 298 C.proc.civ.);
- în ipoteza în care înfățișarea înscrisului nu este posibilă din cauza faptului că el este necesar funcționării autorității respective, instanța va putea cere copii certificate ale acestuia de către autoritatea sau instituția publică, instanța, notarul public sau avocatul care deține ori arhivează înscrisul solicitat ca probă, iar dacă este necesară cercetarea unui astfel de înscris, aceasta se va face, cu citarea părților, de un judecător delegat sau, dacă înscrisul se găsește în altă localitate, prin comisie rogatorie, de către instanța respectivă [art. 299 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

Legea arată, *exemplificativ*, că nu vor putea fi cerute și trimise în original cărțile funciare și planurile, registrele autorităților sau instituțiilor publice, testamentele depuse la instanțe, notari publici sau avocați, precum și alte înscrisuri originale ce se găsesc în arhivele acestora.

Cu toate acestea, testamentele, precum și alte înscrisuri depuse sau arhivate în original la instanțe, notari publici sau avocați pot fi cerute și depuse temporar la dispoziția instanței care efectuează verificarea înscrisurilor sau în vederea efectuării expertizei grafoscopice pentru stabilirea falsului, atunci când expertiza nu se poate face la sediul instanței, notarului ori avocatului unde actul este depus ori arhivat [art. 299 alin. (3) C.proc.civ.].

4. prezentarea registrelor profesioniștilor

– la cererea uneia dintre părți sau chiar din oficiu, instanța va putea ordona înfățișarea registrelor profesioniștilor sau comunicarea lor, iar când acestea se află într-o altă circumscripție judecătorească, cercetarea lor se va face prin comisie rogatorie (art. 300 C.proc.civ.).

Înscrisurile care pot fi avute în vedere la pronunțarea hotărârii

– înscrisurile depuse în termen și necontestate de părți vor fi avute în vedere la pronunțarea hotărârii;

- instanța nu poate lua în considerare un înscris depus după închiderea dezbaterilor, fără a fi fost pus în discuția părților;

- dacă înscrisul depus de una dintre părți este contestat de partea adversă ori dacă instanța are îndoieli asupra autenticității înscrisului, se va recurge la verificarea înscrisurilor sau, după caz, la procedura falsului;

Procedura verificării înscrisurilor

– procedura verificării înscrisurilor intervine în cazul în care se contestă un înscris sub semnătură privată de către partea căreia i se opune înscrisul respectiv, în sensul că aceasta tăgăduiește scrierea sau, după caz, semnătura sa, precum și atunci când moștenitorii ori alți succesori în drepturi ai aceluia de la care se pretinde că ar emana înscrisul declară că nu cunosc scrisul sau semnătura autorului lor (art. 301 C.proc.civ.);

– pot face obiectul verificării:

- înscrisurile sub semnătură privată care emană de la părți și pe care acestea își sprijină pretențiile;
- înscrisurile care emană de la un terț;
- orice alte înscrisuri, cum ar fi scrisori, registre etc.;

Verificarea de înscrisuri este admisibilă și în cazul unui început de dovadă scrisă ori dacă înscrisul are o altă funcție procesuală, de exemplu, dacă este un act de procedură al părții în procesul *pendente*.

- înscrisurile în formă electronică, caz în care verificarea se va face doar prin expertiză tehnică de specialitate (art. 8 din Legea nr. 455/2001, republicată);

– contestarea scrierii sau semnăturii poate fi făcută de partea căreia i se opune înscrisul respectiv la primul termen după depunerea înscrisului [art. 301 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

- termenul prevăzut de lege este imperativ, astfel încât nerespectarea acestuia atrage sancțiunea decăderii;
- în condițiile art. 186 C.proc.civ., partea poate solicita repunerea în termen;
- în măsura în care are îndoieli cu privire la sinceritatea recunoașterii unui înscris, instanța are posibilitatea de a proceda din oficiu la verificarea înscrisului sub semnătură privată recunoscut de partea căreia i se opune;

– metodele de cercetare în procedura verificării de înscrisuri sunt [art. 302 alin. (1) C.proc.civ.]:

- compararea scrierii și semnăturii de pe înscris cu scrierea și semnătura din înscrisurile de comparație necontestate;
- expertiza;

- orice alt mijloc de probă permis de lege;

– pentru verificarea de înscrisuri, se vor produce scripte de comparație (art. 302 C.proc.civ.);

- în acest sens, președintele completului de judecată sau, după caz, judecătorul va obliga partea căreia i se atribuie scrierea sau semnătura să scrie și să semneze sub dictarea sa părți din înscris;
- refuzul de a scrie ori de a semna va putea fi considerat ca o recunoaștere a scrierii sau semnăturii;

Este vorba de o prezumție de recunoaștere tacită a scrisului sau a semnăturii, pe care art. 302 alin. (2) C.proc.civ. o recomandă instanței, dar pe care aceasta din urmă o poate reține sau nu, în funcție de împrejurările speței.

– în cazul în care, dacă, după compararea înscrisului cu scrierea sau semnătura făcută în fața sa ori, dacă este cazul, și cu alte înscrisuri, judecătorul nu este lămurit, va ordona ca verificarea să se facă prin expertiză, obligând părțile sau alte persoane să depună de îndată înscrisuri de comparație, care vor servi la efectuarea expertizei (art. 303 C.proc.civ.);

- se primesc ca înscrisuri de comparație: înscrisurile autentice; înscrisurile sau alte scrieri private necontestate de părți; partea din înscris care nu este contestată; scrisul sau semnătura făcut/făcută înaintea instanței;
 - înscrisurile depuse pentru verificare vor fi semnate de președinte, grefier și părți;
 - părțile iau cunoștință de înscrisuri în ședință;
 - efectuarea expertizei se face potrivit regulilor din Codul de procedură civilă referitoare la acest mijloc de probă;
- rezultatul verificării înscrisurilor va fi consemnat într-o *încheiere interlocutorie*, care poate fi atacată doar odată cu fondul;
- dacă se constată că înscrisul nu emană de la persoana căreia i se opune sau i se atribuie, acesta va fi înlăturat din proces;
 - înscrisul va fi reținut și folosit ca mijloc de probă dacă se constată că el provine de la partea care l-a tăgăduit sau de la persoana căreia i se atribuie;
 - partea care a cerut o verificare de înscrisuri va putea fi condamnată la o amendă judiciară și la eventuale despăgubiri către adversar, dacă se dovedește că înscrisul provine de la ea și a contestat cu rea-credință scrierea sau semnătura de pe înscrisul sub semnătură privată [art. 187 alin. (1) pct. 1 lit. e) C.proc.civ.];
- verificarea de înscrisuri se face, ca regulă, în fața instanțelor de fond (prima instanță sau, după caz, instanța de apel ori instanța ce judecă fondul după casarea cu reținere);
- instanța de apel va proceda la o verificare de înscrisuri numai în cazul celor care nu au fost înfățișate la judecata în primă instanță, fiind depuse direct în apel, precum și în ipoteza în care apelul este îndreptat nu numai împotriva hotărârii pe fond, ci și împotriva încheierii în care este consemnat rezultatul verificării de înscrisuri făcute de prima instanță, deci atunci când apelantul contestă acest rezultat;
 - în schimb, în instanța de apel nu va mai putea avea loc o asemenea verificare în cazul unor înscrisuri depuse la judecata în primă instanță și necontestate de cel căruia i-au fost opuse, deoarece este vorba de o recunoaștere tacită a acestor înscrisuri, recunoaștere asupra căreia nu se mai poate reveni;
 - având în vedere că în recurs pot fi depuse înscrisuri noi (art. 492 C.proc.civ.), însăși instanța de recurs poate să facă o verificare de înscrisuri, această procedură fiind un incident procedural, care este de competența instanței sesizate cu cererea pe care se grefează acesta (cererea de recurs); dacă însă recursul poate fi admis și fără a se ține cont de înscrisul nou, urmează ca verificarea înscrisurilor să fie făcută de instanța care judecă fondul după casare;

- procedura verificării înscrisurilor poate avea loc și în cursul judecării unei cereri de revizuire întemeiate pe dispozițiile art. 509 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., dacă intimatul contestă veracitatea înscrisului depus de revizuiant;
- este admisibilă verificarea de înscrisuri și pe cale principală în cadrul procedurii asigurării dovezilor.

Procedura falsului

Obiectul procedurii falsului

– procedura falsului poate fi folosită:

- în cazul înscrisurilor autentice, care, în privința constatărilor personale ale agentului instrumentator, fac dovadă până la declararea falsului;
- în cazul înscrisurilor sub semnătură privată care au fost defăimate ca false;

– procedura înscrierii în fals poate fi folosită atunci când:

- se invocă falsul material, constând în modificări, ștersături, adăugiri sau alte intervenții asupra scrierii sau semnăturii originale;
- se pretinde că înscrisul sub semnătură privată a fost plăsmuit;
- se susține că există un fals intelectual cu privire la constatările personale ale agentului instrumentator al actului autentic.

Defăimarea unui înscris sub semnătură privată pentru fals intelectual nu este posibilă, deoarece, într-un asemenea caz, prin invocarea falsului intelectual se contestă însăși existența actului juridic constat de înscrisul respectiv.

– un înscris fals nu este doar cel reținut ca atare cu ocazia stabilirii săvârșirii unei infracțiuni, ci și înscrisul al cărui conținut nu este real, deși prin operațiunea de alterare nu s-a comis o infracțiune.

Competența cercetării falsului

– cercetarea și stabilirea falsului se fac de către organele de urmărire și judecată penală; însă, dacă, potrivit legii, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, falsul va fi cercetat de către instanța civilă, pe cale incidentală, prin orice mijloace de probă (art. 308 C.proc.civ.).

Etapele procedurii falsului

1. faza care se desfășoară în fața instanței civile:

– în această fază, se ia mai întâi act de declarația părții care defăimează înscrisul că se înscrie în fals;

- declarația de înscriere în fals trebuie făcută până la cel mai târziu la primul termen după prezentarea înscrisului folosit în proces de partea adversă [art. 304 alin. (1) C.proc.civ.]; termenul legal fiind unul imperativ, nerespectarea acestuia atrage sancțiunea decăderii [art. 185 alin. (1) C.proc.civ.];
- partea este obligată să arate și motivele pe care se sprijină declarația de înscriere în fals;

– *ca regulă*, în cadrul procedurii falsului, părțile trebuie să se prezinte personal;

- dacă partea care folosește înscrisul nu este prezentă, instanța va ordona ca aceasta să se prezinte personal să depună originalul și să dea explicațiile necesare [art. 304 alin. (2) C.proc.civ.];

- înștiințarea părților în vederea ascultării lor, atunci când nu sunt de față, se face prin citarea acestora, chiar dacă părțile au termen în cunoștință, deoarece ascultarea părților reprezintă un veritabil interogatoriu prin care acestea realizează anumite acte de dispoziție în legătură cu drepturile lor; însă citarea este impusă de specificul procedurii falsului, de aceea va fi făcută numai în acest scop, pentru celelalte măsuri procesuale instituția termenului în cunoștință dat părții în condițiile art. 229 C.proc.civ. producându-și efectele;
- judecătorul poate ordona prezentarea părților chiar și înainte de primul termen de judecată, dacă partea declară, prin întâmpinare, că scrierea sau semnătura sa este falsificată [art. 304 alin. (3) C.proc.civ.];
- în cazuri temeinic justificate, părțile pot fi reprezentate prin mandatar cu procură specială [art. 304 alin. (4) C.proc.civ.];
- la termenul la care înscrisul a fost denunțat ca fals sau, în cazul în care partea care folosește înscrisul nu a fost prezentă la termenul la care s-a făcut declarația de înscriere în fals, la termenul următor fixat pentru prezentarea părților:
 - cel care a invocat înscrisul îl va depune pentru verificare și va indica mijloacele sale de apărare;
 - judecătorul va constata de îndată, prin proces-verbal, starea materială a înscrisului denunțat ca fals, dacă există pe el ștersături, adăugiri sau corecturi, apoi îl va semna, spre neschimbare, și îl va încredința grefei, după ce va fi contrasemnat de grefier și de părți; atunci când vreuna dintre părți refuză sau nu poate să semneze, se va face mențiune despre toate acestea în procesul-verbal (art. 305 C.proc.civ.);
 - judecătorul (președintele completului) întreabă partea care a produs înscrisul dacă înțelege să se folosească de acesta, fiind posibile următoarele situații (art. 306 C.proc.civ.):
 - a) dacă partea care a folosit înscrisul nu s-a prezentat, refuză să răspundă sau declară că nu se mai servește de înscris, acesta va fi înlăturat din proces, în tot sau în parte, după caz;

Atât tăcerea părții care a depus înscrisul, cât și lipsa acestei părți la termenul fixat sunt considerate de art. 306 alin. (2) C.proc.civ. ca renunțări tacite, dar neîndoielnice, la folosirea înscrisului defăimat ca fals, fiind vorba despre o prezumție legală.
 - b) dacă partea care a depus înscrisul arată că înțelege să se folosească în continuare de acel înscris, însă partea care a denunțat înscrisul ca fals lipsește, refuză să răspundă sau își retrage declarația de denunțare, înscrisul va fi considerat ca recunoscut;

Și în acest caz este vorba de o prezumție legală, anume că lipsa sau tăcerea părții care a defăimat înscrisul este considerată, de art. 306 alin. (3) C.proc.civ., ca o renunțare a acestei părți la pretenția de înlăturare a înscrisului ca fals.
 - c) în situația în care partea care a prezentat înscrisul stăruie să se folosească de acesta, iar denunțarea ca fals a acestuia nu a fost retrasă expres sau tacit, instanța trimite înscrisul semnat spre neschimbare procurorului, împreună cu procesul-verbal ce se va încheia în acest scop (art. 307 C.proc.civ.), urmând ca procurorul să sesizeze instanța penală, în măsura în care constată săvârșirea unei infracțiuni;

2. sesizarea organelor de urmărire penală:

- actul de sesizare a parchetului este procesul-verbal al instanței civile.

Desfășurarea procedurii în fața instanței civile după sesizarea organelor de urmărire penală

- odată cu sesizarea procurorului, dacă este indicat autorul falsului sau complicele acestuia, instanța poate suspenda judecata procesului (art. 307 C.proc.civ.);
- suspendarea judecății este facultativă, astfel încât oportunitatea luării acestei măsuri este lăsată la latitudinea instanței;
- suspendarea judecății în astfel de ipoteze este de natură să preîntâmpine pronunțarea unor hotărâri contradictorii;
- întrucât suspendarea procesului civil ca urmare a sesizării procurorului cu cercetarea falsului nu este obligatorie, instanța civilă poate continua judecata;
- în ipoteza în care instanța nu suspendă judecata, iar după soluționarea cauzei, înscrisul este declarat fals printr-o hotărâre judecătorească penală definitivă, hotărârea pronunțată de instanța civilă este susceptibilă de a fi revizuită.

Cercetarea falsului de către instanța civilă

- dacă, potrivit legii, acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare ori nu poate continua, falsul va fi cercetat de către instanța civilă, pe cale incidentală, prin orice mijloace de probă (art. 308 C.proc.civ.);
- cu toate acestea, trebuie avut în vedere că, potrivit art. 315 alin. (2) lit. d) C.proc.pen., atunci când procurorul dispune clasarea [nu exercită acțiunea penală sau, după caz, stinge acțiunea penală exercitată, întrucât există unul dintre cazurile prevăzute de art. 16 alin. (1) C.proc.pen.], ordonanța de clasare va cuprinde, dacă este cazul, și dispoziții privind sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a înscrisului, procedura de desființare a înscrisului fiind reglementată de art. 549¹ C.proc.pen.

CCR, Decizia nr. 166/2015 (M. Of. nr. 264 din 21 aprilie 2015): în privința conferirii competenței de soluționare a sesizărilor având ca obiect desființarea unui înscris în favoarea judecătorului de cameră preliminară, art. 549¹ C.proc.pen. nu este afectat de vicii de neconstituționalitate.

V. Proba cu martori (prin declarațiile martorilor)

Precizări introductive

- martorii sunt acele persoane, străine de interesele în conflict, care relatează în fața instanței de judecată despre fapte referitoare la pricina ce se judecă, fapte ce ar putea servi la rezolvarea ei;
- depoziția (declarația) de martor sau mărturia, care se mai numește și proba testimonială, reprezintă declarația (relatarea) verbală făcută de o persoană fizică, înaintea instanței de judecată, cu privire la un fapt trecut, precis și pertinent, despre care are cunoștință personal;
- *mijlocul de probă* este *depoziția martorului*, în care se materializează cunoștințele acestuia despre fapte trecute, precise și concludente, pe care le-a recepționat și memorat, iar nu martorul;

– trăsăturile mărturiei:

- mărturia se caracterizează prin cunoașterea personală de către martor a faptelor litigioase pe care le relatează;
- legislația română nu reglementează mărturia asupra opiniei răspândite în public cu privire la faptele litigioase, așa-numita „*commune renommée*” (adică depozițiile din auzite, după ceea ce spune lumea);

Nu este vorba despre mărturia asupra opiniei publice atunci când legea cere să se dovedească *notorietatea unui fapt*, deoarece, într-o astfel de situație, obiectul probei nu îl reprezintă faptul însuși, ci împrejurarea că el este cunoscut în general de toată lumea de pe o anumită întindere teritorială, deci martorii vor relata despre notorietatea faptului, iar nu despre acel fapt.

De asemenea, nu reprezintă o mărturie după opinia îndeobște răspândită cazul în care martorul ar relata despre un fapt pe care l-a auzit de la o altă persoană, ce a fost prezentă la producerea acelui fapt (*mărturia secundară sau mediată*), deoarece depoziția martorului are un izvor precis, individualizat.

- mărturia trebuie făcută verbal în fața instanței de judecată;

Declarațiile scrise ale unor terțe persoane, făcute chiar în formă autentică, nu au valoare probatorie, afară de cazul în care o normă specială ar stabili în mod expres contrariul. Dacă un terț are cunoștință despre faptele ce formează obiectul litigiului, nu este suficient ca el să trimită o declarație scrisă, ci instanța îl va cita ca martor, urmând a relata verbal, în cadrul dezbaterilor.

Admisibilitatea probei cu martori

Regula generală

– proba cu martori este admisibilă în toate cazurile în care legea nu dispune altfel [art. 309 alin. (1) C.proc.civ.];

Admisibilitatea probării cu martori a faptelor juridice *stricto sensu*

– ca regulă, stabilirea prin declarațiile martorilor a faptelor juridice *stricto sensu* este posibilă fără îngrădiri;

– faptele juridice *stricto sensu* vizează situații în care nici nu s-ar putea preconstitui o probă la data producerii lor, fiind vorba fie de fapte ce survin independent de voința omului, fie de fapte ce se săvârșesc fără intenția de a da naștere la efecte juridice, efecte care totuși se produc în temeiul legii;

De exemplu, se pot dovedi prin declarațiile martorilor posesia și tulburările ei, rănirea unei persoane, o inundație, un trăsnet, viciile de consimțământ, faptul neexecutării obligației contractuale, delictele și faptele juridice licite, faptul edificării unei lucrări asupra imobilului altei persoane etc.

– în anumite cazuri, proba cu martori *nu este admisibilă* pentru dovedirea anumitor fapte juridice *stricto sensu*:

1. *nașterea și decesul* (ca de altfel și căsătoria) se probează prin actele de stare civilă întocmite, potrivit legii, în registrele de stare civilă, precum și prin certificatele de stare civilă eliberate pe baza acestora [art. 99 alin. (1) C.civ.];

- mărturia devine admisibilă dacă: nu au existat registre de stare civilă; registrele de stare civilă au fost pierdute ori distruse, în totalitate sau în parte; nu este posibilă procurarea din străinătate a certificatelor de stare civilă sau a extraselor de pe actele de stare civilă; întocmirea actelor de stare civilă a fost omisă (art. 103 C.civ.);

2. dovedirea *filiației* în acțiunile privind contestarea filiației stabilite printr-un act de naștere ce nu este conform cu posesia de stat se face prin certificatul medical constatator al nașterii sau prin expertiză medico-legală de stabilire a filiației, iar în lipsa certificatului ori în cazul imposibilității efectuării expertizei, prin orice mijloc de probă, inclusiv prin posesia de stat;

- cu toate acestea, dovada filiației nu se face prin martori decât în cazul în care s-a stabilit printr-o hotărâre judecătorească că a avut loc o substituie de copil ori că a fost înregistrată ca mamă a unui copil o altă femeie decât cea care l-a născut sau atunci când există înscrisuri care fac demnă de crezare acțiunea formulată [art. 421 alin. (2) și (3) C.civ.];

3. proba testimonială este inadmisibilă și atunci când s-ar tinde pe această cale să se răstoarne o *prezumție legală* cu privire la care legea nu permite proba contrară.

De exemplu, nimeni nu poate contesta filiația față de mamă a persoanei care are o posesie de stat conformă cu actul său de naștere [art. 411 alin. (2) C.civ.]. În mod excepțional, dovada adevăratei filiații față de mamă se poate face cu orice mijloc de probă, deci inclusiv cu martori, în cazul în care, anterior, printr-o hotărâre judecătorească s-a stabilit că a avut loc o substituie de copil ori că a fost înregistrată ca mamă a unui copil o altă femeie decât cea care l-a născut [art. 411 alin. (3) C.civ.].

Admisibilitatea probării cu martori a actelor juridice

– dispozițiile cuprinse în art. 309 alin. (2) teza I și alin. (5) C.proc.civ. prevăd două reguli restrictive:

- interdicția de a dovedi cu martori actele juridice cu o valoare mai mare de 250 lei;
- interdicția de a dovedi cu martori împotriva sau peste cuprinsul unui înscris.

Interdicția de a dovedi cu martori actele juridice cu o valoare mai mare de 250 lei

– se aplică tuturor actelor juridice al căror obiect are o valoare mai mare de 250 de lei la data încheierii lor [art. 309 alin. (2) teza I C.proc.civ.], indiferent de natura acestora:

- acte juridice bilaterale sau unilaterale;
- acte prin care se stabilesc raporturi juridice sau prin care se recunosc, se confirmă, se modifică, se transmit sau se sting raporturi juridice preexistente;

– evaluarea obiectului actului juridic se face prin raportare la momentul în care părțile au încheiat actul juridic, deoarece în acel moment părțile puteau să aprecieze dacă este necesară sau nu preconstituirea înscrisului;

Prin urmare, dacă la încheierea actului juridic valoarea obiectului acestuia era mai mică decât cea arătată în art. 309 alin. (2) teza I C.proc.civ., însă, până la momentul introducerii cererii de chemare în judecată, a urcat peste această sumă, proba cu martori este admisibilă; dimpotrivă, dacă la încheierea actului juridic valoarea obiectului depășea această sumă, dar a scăzut până la momentul propunerii probelor, dovada cu martori este inadmisibilă.

– în acele situații complexe în care s-au săvârșit sau se invocă fapte materiale în legătură cu anumite acte juridice, proba testimonială este admisibilă numai în ceea ce privește dovada faptelor materiale, nu și a actelor juridice;

Exemple:

- potrivit art. 949 alin. (2) C.civ., exercițiul acțiunilor posesorii este recunoscut și detentorului precar, însă detentorul va fi ținut să dovedească, prin orice mijloace de probă, îndeplinirea primelor două condiții stabilite de art. 949 alin. (1) C.civ., dar și titlul în baza căruia deține bunul, iar, sub acest din urmă aspect, își va găsi aplicare regula înscrisă în art. 309 alin. (2) teza I C.proc.civ.;
- în cazul răspunderii contractuale, debitorul va putea dovedi cu martori anumite împrejurări de fapt care au împiedicat executarea obligației sale, dar nu va putea dovedi decât prin înscris contractul în care s-a inserat clauza că acele împrejurări vor fi exoneratorii de răspundere;
- dacă pârâtul își poate dovedi posesia asupra unui imobil prin martori, reclamantul ce ar pretinde că pârâtul este în realitate un simplu detentor, în temeiul unui contract de locațiune intervenit între aceștia, va trebui să probeze contractul respectiv, conform art. 309 alin. (2) teza I C.proc.civ.

– regula inadmisibilității probei prin declarațiile martorilor se aplică și în materie penală, în ceea ce privește dovada actelor juridice în legătură cu care s-a săvârșit infracțiunea de înșelăciune în convenții (art. 244 C.pen.), de abuz de încredere (art. 238 C.pen.) etc., deoarece judecarea chestiunilor prealabile de natură civilă, de care depinde soluționarea cauzei penale, se face de instanța penală, potrivit regulilor și mijloacelor de probă prevăzute de legea civilă [art. 52 alin. (2) C.proc.pen.];

– proba prin declarațiile martorilor este inadmisibilă și:

- în cazurile în care legea cere întocmirea unui înscris *ad probationem*, indiferent de valoarea obiectului actului juridic;

De exemplu, contractul de societate [art. 1884 alin. (1) C.civ.]; contractul de asociere în participație (art. 1950 C.civ.); contractul de comision (art. 2044 C.civ.) etc.

- atunci când legea cere forma scrisă pentru însăși validitatea actului juridic, în care nerespectarea acestei forme va atrage nulitatea operațiunii juridice;

De exemplu, potrivit art. 1838 alin. (1) C.civ., contractul de arendare trebuie încheiat în formă scrisă, sub sancțiunea nulității absolute.

– restricția este numai de ordin probator;

- exceptând cazurile în care forma scrisă este cerută *ad validitatem*, actul juridic există, chiar dacă nu s-a întocmit înscrisul constatator, dar nu va putea fi dovedit prin declarațiile martorilor și nici prin prezumții simple, ci, eventual, prin alte mijloace de probă admise de lege, cum ar fi mărturisirea.

Interdicția de a dovedi cu martori împotriva sau peste cuprinsul unui înscris

– potrivit acestei reguli, proba cu martori nu se admite niciodată împotriva sau peste ceea ce cuprinde un înscris și nici despre ceea ce s-ar pretinde că s-ar fi zis înainte, în timpul sau în urma întocmirii lui, chiar dacă legea nu cere forma scrisă pentru dovedirea actului juridic respectiv [art. 309 alin. (5) C.proc.civ.]; astfel:

- nu se poate face dovada cu martori *împotriva unui înscris*, deci proba cu martori nu este admisă pentru a se stabili că înscrisul ar cuprinde clauze sau mențiuni inexacte;

De exemplu, nu s-ar putea dovedi cu martori că:

- prețul ar fi altul decât cel prevăzut în înscris;
- termenul pentru executarea obligației, arătat în înscris, este, în realitate, altul;

- prețul nu a fost plătit la încheierea contractului, așa cum se menționează în înscris;
- înscrisul nu corespunde realității, fiind simulat etc.
- nu se poate dovedi cu martori *peste cuprinsul unui înscris*, adică proba cu martori este inadmisibilă pentru a se stabili faptul că părțile au adus verbal modificări actului juridic constatat prin înscrisul respectiv, indiferent de momentul în care se pretinde că ar fi intervenit acestea;
 - De exemplu*, nu se poate dovedi cu martori că, după încheierea contractului:
 - părțile au convenit verbal să modifice termenul de executare a obligației uneia dintre ele;
 - s-ar fi introdus un termen sau o condiție despre care înscrisul nu face nicio mențiune;
 - s-ar fi stabilit o dobândă nementionată în înscris;
 - s-ar fi adăugat orice alte clauze prin care au fost modificate drepturile și obligațiile părților așa cum acestea rezultă din înscris.
- această regulă apare ca o convenție tacită a părților, prezumată de lege, pe care părțile o pot înlătura printr-o convenție contrară, deoarece norma juridică *nu este de ordine publică*;
- această regulă vizează numai înscrisurile preconstituite, deoarece convenția tacită a părților ar putea fi inclusă numai în astfel de înscrisuri.

Derogări de la cele două restricții impuse de art. 309 alin. (2) teza I și alin. (5) C.proc.civ.

A. Excepția instituită de art. 309 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.

- privește doar regula referitoare la inadmisibilitatea dovedirii cu martori a actelor juridice cu o valoare mai mare de 250 de lei;
- are în vedere dovedirea unui act juridic, indiferent de valoarea lui, încheiat de un profesionist în exercițiul activității sale profesionale;
- *condițiile* în care proba cu martori este admisibilă:

1. prin proba cu martori să se urmărească dovedirea actului juridic împotriva unui profesionist;

- proba cu martori nu este admisibilă dacă prin acest mijloc de probă se urmărește să se facă dovada actului juridic în favoarea unui profesionist, cu excepția cazului în care dovada s-ar face împotriva altui profesionist;
- cu excepția cazurilor în care legea ar dispune altfel, rezultă că:

- a) între profesioniști proba cu martori este admisibilă, în principiu, fără restricții pentru dovedirea actelor juridice încheiate în exercițiul activității lor profesionale;
- b) în cadrul unui litigiu dintre un profesionist și un neprofesionist, actul juridic cu o valoare mai mare decât cea prevăzută de lege, încheiat de profesionist în cursul activității sale profesionale, poate fi dovedit cu martori doar de neprofesionist;

2. actul juridic să fi fost încheiat de profesionist în exercițiul activității sale profesionale;

3. pentru actul juridic respectiv să nu fie cerută proba scrisă printr-o normă juridică specială;

- în caz contrar, atât în raporturile dintre profesioniști, cât și în cele dintre aceștia și neprofesioniști, dovada actului juridic nu se va putea face cu martori;

Exemple de acte juridice pentru care legea specială cere forma scrisă: contractul de societate [art. 1884 alin. (1) C.civ.], contractul de consignație (art. 2055 C.civ.), contractul de comision (art. 2044 C.civ.), contractul de asigurare [art. 2200 alin. (1) teza I C.civ.] etc.

B. Excepțiile instituite de art. 309 alin. (4) pct. 1-6 C.proc.civ.

– toate excepțiile reglementate de acest text de lege sunt, în egală măsură, excepții de la interdicția privind dovada cu martori împotriva sau peste cuprinsul unui înscris și de la regula potrivit căreia nu este permisă dovada cu martori pentru dovedirea unui act juridic cu o valoare mai mare de 250 de lei;

– *excepțiile prevăzute de art. 309 alin. (4) C.proc.civ. sunt următoarele:*

1. partea s-a aflat în imposibilitate materială sau morală de a-și întocmi un înscris pentru dovedirea actului juridic;

- imposibilitatea morală de preconstituire a înscrisului poate rezulta din raporturile dintre soți, rude apropiate, afini, din raporturile de prietenie, de deferență a inferiorului față de superior etc.;
- pentru ca proba cu martori a actului juridic să devină admisibilă, este necesar ca, în prealabil, să fie dovedită imposibilitatea materială sau morală de preconstituire a înscrisului; fiind un fapt juridic *stricto sensu*, aceasta poate fi probată cu orice mijloace de probă, inclusiv declarații de martori;

2. există un început de dovadă scrisă;

- începutul de dovadă scrisă presupune îndeplinirea cumulativă a trei condiții (art. 310 C.proc.civ.):

a) să existe o scriere, în sensul de orice fel de înscris, chiar nesemnat și nedatat;

De exemplu, un înscris autentic nevalabil ca atare, întrucât nu s-au respectat unele dintre formalitățile prevăzute de lege, un înscris sub semnătură privată căruia îi lipsește mențiunea multiplului exemplar sau formula „bun și aprobat” ori care nu este semnat, o scrisoare, însemnări, note, declarații scrise extrajudiciare, chitanțe care atestă primirea unei sume de bani, mențiunile unui inventar, socoteli făcute într-un registru casnic, concluzii scrise înaintate instanțelor judecătorești, cereri, memorii etc.

b) scrierea să provină de la cel căruia îi este opusă sau de la o persoană față de care partea este un succesor în drepturi, ori înscrisul să fie întocmit de o altă persoană, dar să fie semnat de parte; dacă actul a fost întocmit în fața unui funcționar competent care i-a atestat conținutul ca fiind corespunzător declarației părții, semnarea de către această parte nu mai este necesară, pentru ca actul să constituie un început de dovadă scrisă;

c) scrierea să fie de natură a face credibil faptul pretins; aceasta este o chestiune de fapt, ce urmează a fi apreciată de instanță;

De exemplu, o scrisoare adresată creditorului, prin care debitorul se scuză că nu i-a putut plăti datoria, are acest caracter.

Scrierea poate face verosimil faptul pretins și dacă se referă la un alt fapt, conex cu cel ce formează obiectul litigiului, din cunoașterea căruia instanța ar putea trage concluzia existenței probabile a faptului pretins, datorită legăturii dintre cele două fapte.

De exemplu, ar putea constitui început de dovadă scrisă chitanța prin care o persoană adevărește primirea unei sume de bani, fără nicio altă precizare, pentru a se dovedi apoi, prin alte mijloace de probă, titlul cu care s-a făcut acea plată; o scrisoare prin care o persoană îi promite alteia să îi vândă un bun, pentru a se putea dovedi în continuare, prin martori și prezumții, încheierea contractului de vânzare cu privire la bunul respectiv etc.

- în anumite cazuri, legea califică în mod expres anumite înscrisuri drept început de dovadă scrisă, astfel încât, în privința acestora, nu mai este necesară verificarea, în ipoteza concretă, a îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 310 C.proc.civ.;

Exemple:

- art. 270 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ., care prevede că mențiunile enunțative, referitoare la fapte străine de obiectul actului juridic constatat prin înscrisul autentic, nu au, între părți, decât valoarea probatorie a începutului de dovadă scrisă;
- art. 271 alin. (2) C.proc.civ., potrivit căruia înscrisul autentic nul pentru nerespectarea formelor prevăzute pentru încheierea sa valabilă ori pentru că a fost întocmit de o persoană incompatibilă, necompetentă sau cu depășirea competenței, dacă nu este semnat, constituie, între părți, doar un început de dovadă scrisă;
- art. 276 C.proc.civ., conform căruia înscrisurile sub semnătură privată pentru care nu s-a îndeplinit formalitatea multiplului exemplar sau, după caz, mențiunea „bun și aprobat” vor putea fi socotite ca început de dovadă scrisă;
- art. 284 alin. (2) C.proc.civ., care dispune că, atunci când suportul sau tehnologia utilizată pentru redactarea înscrisului pe suport informatic nu garantează integritatea documentului, acesta poate servi, după circumstanțe, ca mijloc material de probă sau ca început de dovadă scrisă;
- art. 286 alin. (3) C.proc.civ., conform căruia, dacă este imposibil să fie prezentat originalul sau duplicatul înscrisului autentic ori originalul înscrisului sub semnătură privată, copia legalizată de pe acestea constituie un început de dovadă scrisă etc.

- poate fi considerată ca un început de dovadă în folosul aceluia care a propus interrogatoriul atitudinea părții care, fără motive temeinice, refuză să răspundă la interogatoriu sau nu se înfățișează, deși a fost citată cu mențiunea expresă de a se prezenta la interogatoriu sau a fost prezentă la încuviințarea acestuia, când s-a stabilit și termenul pentru administrarea probei (art. 358 C.proc.civ.);
- începutul de dovadă scrisă poate face dovada între părți numai dacă este completat prin alte mijloace de probă, inclusiv prin proba cu martori ori prin prezumții [art. 310 alin. (3) C.proc.civ.];

3. partea a pierdut înscrisul doveditor din pricina unui caz fortuit sau de forță majoră;

- partea interesată, mai înainte de reconstituirea prin declarațiile martorilor a conținutului înscrisului dispărut, va trebui să facă dovada pierderii sau sustragerii acestuia, deci a faptului că a existat înscrisul respectiv (dovadă care poate fi făcută prin orice mijloace de probă);

- partea ar trebui apoi să probeze și regularitatea aceluia înscris, adică faptul că înscrisul respectiv răspundea tuturor cerințelor impuse de lege, în funcție de natura actului juridic pe care îl constata;
 - această excepție de la regulile restrictive în privința dovedirii cu martori a actelor juridice își găsește aplicarea nu numai atunci când înscrisul este cerut *ad probationem*, ci și în cazul în care forma scrisă este necesară *ad validitatem*, deoarece această formă, prin definiție, a fost respectată în momentul încheierii actului juridic;
4. *părțile convin, fie și tacit, să folosească această probă, însă numai privitor la drepturile de care ele pot să dispună;*

- convenția părților cu privire la folosirea probei cu martori pentru dovedirea actelor juridice și în cazurile prevăzute de art. 309 alin. (2) teza I, alin. (4) teza I și alin. (5) C.proc.civ. trebuie să respecte condițiile generale ale convențiilor asupra probelor, respectiv să nu facă imposibilă sau dificilă dovada actelor sau faptelor juridice și să nu contravină ordinii publice sau bunelor moravuri;
 - reprezintă o convenție tacită de administrare a probei prin declarațiile martorilor neopunerea părții atunci când adversarul a solicitat proba cu martori, astfel încât orice opunere ulterioară devine inoperantă; *a fortiori*, partea respectivă nu s-ar putea plânde pe calea apelului sau, după caz, a recursului, pe motiv că instanța a încuviințat proba cu martori cu nerespectarea restricțiilor referitoare la admisibilitatea probei cu martori pentru dovedirea actelor juridice;
 - această excepție are și semnificația stabilirii caracterului de ordine privată al normelor juridice cuprinse în art. 309 alin. (2) teza I, alin. (4) și (5) C.proc.civ.;
5. *actul juridic este atacat pentru fraudă, eroare, dol, violență ori este lovit de nulitate absolută pentru cauză ilicită sau imorală, după caz;*

- eroarea, dolul, violența, lipsa cauzei, cauza ilicită sau imorală, fraudarea legii se pot dovedi întotdeauna cu martori, chiar și atunci când actul juridic a fost constatat printr-un înscris autentic;

6. *se cere lămurirea clauzelor actului juridic;*

- mărturia este admisibilă pentru lămurirea sensului exact al unor clauze contractuale, dacă acestea sunt confuze, obscure sau susceptibile de mai multe înțelesuri, deoarece a interpreta nu înseamnă a proba împotriva sau peste cuprinsul unui înscris.

C. *Cazuri în care legea prevede în mod expres că dovada anumitor acte juridice se poate face cu orice mijloc de probă, indiferent de valoarea obiectului lor*

- în materia regimului comunității legale, în ceea ce privește dovada bunurilor proprii în raporturile patrimoniale dintre soți, ambele reguli restrictive privitoare la dovada cu martori a actelor juridice sunt inaplicabile, deoarece art. 343 alin. (2) C.civ., raportat la art. 340 lit. a) C.civ., dispune că, în afara bunurilor dobândite prin moștenire legală, legat sau donație, această dovadă se poate face prin orice mijloc de probă;
- dovada actului juridic se poate face cu orice mijloc de probă, indiferent de valoarea obiectului acestuia, în cazul plății (art. 1499 C.civ.); al remiterii de datorie (art. 1631 C.civ.); al depozitului necesar (art. 2124 C.civ.), iar în cazul depozitului hotelier, introducerea bunurilor în hotel, indiferent de valoarea lor (art. 2133 C.civ.);

	– terții pot să probeze actul juridic prin orice mijloc de probă și, de asemenea, pot proba prin declarațiile martorilor împotriva sau peste cuprinsul înscrisului constatator, deoarece, în privința lor, actul juridic al părților apare ca un simplu fapt juridic.
Administrarea probei cu martori	Propunerea martorilor – propunerea martorilor se face potrivit regulilor generale; • reclamantul va arăta martorii în cererea de chemare în judecată, iar pârâtul în întâmpinare, sub sancțiunea decăderii din probă, cu excepția cazurilor prevăzute de art. 254 alin. (2) C.proc.civ.; • propunerea martorilor se face nominal, adică se vor indica numele de familie, prenumele fiecărui martor, precum și adresa (locul unde urmează a fi citat); în cazul în care partea cunoaște asemenea date de contact ale martorului, vor fi indicate și adresa electronică sau alte coordonate, precum numărul de telefon, numărul de fax sau altele asemenea [art. 194 lit. e), art. 205 alin. (2) lit. d) și art. 148 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; • menționarea generică în cererea de chemare în judecată sau în întâmpinare a faptului că se solicită proba testimonială, fără a se indica numele de familie, prenumele și adresa martorilor, echivalează cu lipsa propunerii probei în condiții legii și atrage decăderea părții din dreptul de a propune proba respectivă; • instanța poate limita numărul martorilor propuși [art. 258 alin. (3) C.proc.civ.]; – dacă proba cu martori a fost încuviințată în cursul judecății, în condițiile art. 254 alin. (2) C.proc.civ.: • partea este obligată, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a administra proba încuviințată, să depună lista martorilor în termen de 5 zile de la încuviințare [art. 254 alin. (4) lit. a) C.proc.civ.]; • dovada contrară trebuie cerută, sub sancțiunea decăderii, în aceeași ședință, dacă amândouă părțile sunt de față, iar în cazul în care a lipsit la încuviințarea dovezii, partea adversă este obligată să ceară proba contrară la ședința următoare, iar în caz de împiedicare, la primul termen când se înfățișează [art. 260 alin. (6) și (7) C.proc.civ.]; • partea adversă are dreptul la proba contrară numai asupra aceluiași aspect pentru care s-a încuviințat proba invocată [art. 254 alin. (3) C.proc.civ.]; – partea căreia i s-a încuviințat proba cu martori este datoare, sub sancțiunea decăderii din dreptul de a administra dovada încuviințată în fața acelei instanțe, să depună la grefă, de îndată sau în termenul fixat de instanță, dovada achitării sumei stabilite pentru acoperirea cheltuielilor necesare administrării probei, cum ar fi cele pentru transportul și despăgubirea martorilor [art. 262 alin. (1) și (3) C.proc.civ.]; • decăderea nu intervine, chiar dacă depunerea sumei stabilite pentru acoperirea cheltuielilor respective se face după împlinirea termenului, dacă prin aceasta nu se amână judecata [art. 262 alin. (4) C.proc.civ.]; • de asemenea, decăderea pentru neîndeplinirea obligațiilor prevăzute la art. 262 C.proc.civ. poate fi evitată prin prezentarea martorilor la termenul fixat pentru audierea lor [art. 311 alin. (4) C.proc.civ.];

- partea adversă are dreptul să își însușească martorul la care renunță partea care l-a propus, iar instanța poate dispune din oficiu audierea unui martor la care partea care l-a propus a renunțat (art. 257 C.proc.civ.);
- instanța va putea dispune ca părțile să completeze proba cu martori, dacă probele propuse nu sunt îndestulătoare pentru lămurirea în întregime a procesului, sau poate, din oficiu, să pună în discuția părților necesitatea administrării probei cu martori, pe care o poate ordona, chiar dacă părțile se împotrivesc [art. 254 alin. (5) C.proc.civ.];
 - instanța nu este ținută de termenele de propunere a probelor stabilite de lege pentru părți, însă dispunerea probei cu martori, din oficiu, se poate face numai cu respectarea condițiilor legale de admisibilitate a acestei probe;
 - în cazul în care administrarea probei cu martori dispuse din oficiu sau la cererea procurorului în procesul pornit de acesta implică efectuarea de cheltuieli, instanța va stabili, prin încheiere, cuantumul sumei necesare acoperirii acestora, precum și partea care trebuie să le plătească, putându-le pune și în sarcina ambelor părți [art. 262 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se încuviințează proba cu martori va cuprinde:
 - numele martorilor, precum și faptele asupra cărora aceștia vor fi ascultați;
 - dacă este cazul, obligațiile ce revin părților în legătură cu administrarea probei;
- instanța poate reveni asupra probei cu martori încuviințate, în tot sau în parte, dacă, după administrarea altor probe, apreciază că administrarea acesteia nu mai este necesară; instanța este însă obligată să pună această împrejurare în discuția părților (art. 259 C.proc.civ.);
- înlocuirea martorilor nu se va încuviința decât în caz de moarte, dispariție sau motive bine întemeiate, caz în care lista se va depune, sub sancțiunea decăderii, în termen de 5 zile de la încuviințare [art. 311 alin. (2) C.proc.civ.];
- fiecare parte va putea să se împotrivescă la ascultarea unui martor care nu este înscris în listă sau nu este identificat în mod lămurit [art. 311 alin. (3) C.proc.civ.];

Persoanele care pot fi ascultate ca martori

- *în principiu*, orice persoană care are cunoștință despre faptele cauzei poate fi ascultată ca martor în procesul civil;
 - legea nu pune o condiție de vârstă, dar prevede că, la aprecierea depoziției minorului sub 14 ani, ca și la aceea a persoanelor care sunt lipsite de discernământ în momentul audierii, fără a fi puse sub interdicție, instanța va ține seama de situația specială a martorului (art. 320 C.proc.civ.);
- persoanele care nu pot fi ascultate ca martori [art. 315 alin. (1) pct. 1-5 C.proc.civ.]:
 1. rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv;
 - însă, în procesele privitoare la filiație, divorț și alte raporturi de familie se vor putea asculta rudele și afinii până la gradul trei inclusiv, cu excepția descendenților (art. 316 C.proc.civ.);
 2. soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul;
 3. cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți;
 4. interzișii judecătorești;
 5. cei condamnați pentru mărturie mincinoasă;

- în privința interzișilor judecătorești, a celor condamnați pentru mărturie mincinoasă și a descendenților în procesele privitoare la filiație, divorț și alte raporturi de familie, interdicția este absolută;
 - în primele trei cazuri (rudele și afinii până la gradul al treilea inclusiv; soțul, fostul soț, logodnicul ori concubinul; cei aflați în dușmănie sau în legături de interese cu vreuna dintre părți), norma juridică are un caracter de ordine privată, astfel încât părțile pot conveni, expres ori tacit, ca și aceste persoane să fie ascultate ca martori [art. 315 alin. (2) C.proc.civ.];
- persoanele scutite de a fi martori [art. 317 alin. (1) pct. 1-3 C.proc.civ.]:
1. *cei ținuți de secretul de serviciu sau de secretul profesional cu privire la faptele de care au luat cunoștință în cadrul serviciului ori în exercitarea profesiei lor* (slujitorii cultelor, medicii, farmaciștii, avocații, notarii publici, executorii judecătorești, mediatorii, moașele și asistenții medicali și orice alți profesioniști cărora legea le impune să păstreze secretul de serviciu sau secretul profesional, chiar și după încetarea activității lor);
 - cu excepția slujitorilor cultelor, aceste categorii de persoane vor putea să depună mărturie, dacă au fost dezlegate de îndatorirea păstrării secretului de către cei interesați în păstrarea lui, în afară de cazurile în care legea ar dispune altfel [art. 317 alin. (2) C.proc.civ.];
 2. *judecătorii, procurorii și funcționarii publici, asupra împrejurărilor secrete de care au avut cunoștință în această calitate, chiar și după încetarea funcției lor;*
 - aceste persoane vor putea fi ascultate ca martor, dacă autoritatea sau instituția pe lângă care funcționează ori au funcționat, după caz, le dă încuviințarea [art. 317 alin. (3) C.proc.civ.];
 3. *cei care prin răspunsurile lor s-ar expune ei înșiși sau ar expune pe o rudă sau un afin până la gradul al treilea inclusiv, pe soț, pe fostul soț, pe logodnic sau pe concubin la o pedeapsă penală sau la dispreț public.*

Prezentarea și ascultarea martorilor

- martorii pot fi audiați chiar la termenul la care proba a fost încuviințată [art. 312 alin. (1) C.proc.civ.];
- dacă martorii nu sunt prezenți la termenul la care se încuviințează proba testimonială, aceștia *sunt citați* pentru a se prezenta la termenul fixat pentru audierea lor;
- împotriva martorului care lipsește la prima citare, instanța poate emite *mandat de aducere*, iar dacă există urgență, se poate recurge la mandatul de aducere chiar la primul termen [art. 313 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];
 - instanța, în condițiile prevăzute de art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. a) C.proc.civ., poate amenda martorul care, deși legal citat, nu se prezintă sau, deși se prezintă în instanță, refuză să depună mărturie, în afară de cazul în care acesta este minor; în cazul în care, prin una dintre aceste fapte, martorul a provocat amânarea judecării cauzei, la cererea părții interesate, îl va putea obliga și la plata unei despăgubiri pentru prejudiciul material sau moral cauzat prin amânare;
 - la cererea părții interesate, instanța poate încuviința ca ascultarea martorilor să se facă *fără a fi citați*, în ipoteza în care partea se obligă să prezinte martorul la termenul stabilit pentru audierea sa [art. 312 alin. (2) C.proc.civ.];

- dacă martorul nu se înfățișează, întrucât partea care se obligase să îl prezinte la termenul de judecată, fără a fi citat, din motive imputabile nu își îndeplinește obligația asumată, instanța va dispune citarea martorului pentru un nou termen, putând recurge și la emiterea mandatului de aducere [art. 312 alin. (3) C.proc.civ.]; în acest caz, instanța poate amenda partea, potrivit art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. b) C.proc.civ., iar în cazul în care, prin fapta sa, partea a provocat amânarea judecării cauzei, la cererea părții interesate, o va putea obliga și la plata unei despăgubiri pentru prejudiciul material sau moral cauzat prin amânare;
- dacă, după emiterea mandatului de aducere, martorul nu poate fi găsit sau nu se înfățișează, instanța poate proceda la judecarea cauzei [art. 313 alin. (3) C.proc.civ.];
- ascultarea martorilor se poate face:
 - *ca regulă*, în fața instanței, în ședință publică;
 - la locul unde se află martorii, cu citarea părților, dacă din cauză de boală sau altă împiedicare gravă, aceștia nu pot veni în instanță (art. 314 C.proc.civ.);
 - prin comisie rogatorie [art. 261 alin. (2)-(5) C.proc.civ.];
- instanța audiază nemijlocit martorii, neputând să ia în considerare declarațiile date în scris în afara instanței;

De exemplu, instanța nu va putea lua în considerare depoziția de martor luată într-o altă pricină sau o declarație de martor dată în fața notarului public, chiar dacă depoziția este consemnată și autenticată de acesta.
- fiecare martor va fi ascultat separat, cei neascultați încă neputând fi de față, în ordinea stabilită de președinte, care va ține seama și de cererea părților [art. 321 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];
- înainte de a lua/da declarația:
 - instanța va proceda la identificarea martorului (prin nume de familie, prenume, profesie, domiciliu și vârstă), cerându-i acestuia, totodată, să arate dacă este rudă sau afin cu una dintre părți și în ce grad și dacă se află în serviciul uneia dintre părți;
 - apoi, instanța va pune în vedere martorului îndatorirea de a jura și semnificația jurământului (art. 318 C.proc.civ.);
 - martorul depune jurământul prevăzut în art. 319 alin. (1) C.proc.civ. sau, după caz, în art. 319 alin. (5) C.proc.civ. ori se obligă să spună adevărul, rostind formula stabilită de art. 319 alin. (6) C.proc.civ., după care președintele îi pune în vedere că, dacă nu va spune adevărul, săvârșește infracțiunea de mărturie mincinoasă; despre toate acestea se va face mențiune în declarația scrisă;
 - minorul sub 14 ani și cei care sunt lipsiți de discernământ în momentul audierii, fără a fi puși sub interdicție, nu depun jurământ, însă li se atrage atenția să spună adevărul (art. 320 C.proc.civ.);
- în cadrul audierii propriu-zise, martorul va arăta împrejurările pe care le cunoaște și va răspunde la întrebările președintelui, ale părții care l-a propus, ale părții adverse, eventual, ale procurorului [art. 321 alin. (3) C.proc.civ.];
 - dacă instanța găsește că întrebarea pusă de parte nu poate să ducă la dezlegarea procesului, este jignitoare sau tinde a proba un fapt a cărui dovedire este oprită de

lege, nu o va încuviința; în această situație, instanța va trece în încheierea de ședință atât numele părții și întrebarea formulată, cât și motivul pentru care nu a fost încuviințată; dacă întrebarea este încuviințată, întrebarea, împreună cu numele părții care a formulat-o, urmată de răspunsul martorului, se vor consemna literal în declarația martorului [art. 321 alin. (6) și (7) C.proc.civ.];

- martorul nu are voie să citească un răspuns scris de mai înainte, însă, cu încuviințarea președintelui, se poate folosi de însemnări cu privire la cifre sau denumiri [art. 321 alin. (5) C.proc.civ.];

– mărturia se depune verbal, dar se consemnează în scris de către grefier (art. 323 C.proc.civ.);

- declarația martorului se va consemna întocmai și literal și va fi semnată pe fiecare pagină și la sfârșitul ei de judecător, grefier și martor, după ce acesta a luat cunoștință de cuprins;
- dacă martorul refuză sau nu poate să semneze, se va face mențiune despre aceasta în încheierea de ședință;
- adăugirile, ștersăturile sau schimbările în depoziție trebuie semnate de judecător (care le și încuviințează), de grefier și de martor, sub sancțiunea de a nu fi luate în considerare;
- locurile nescrise din declarație se barează cu linii, astfel încât să nu se poată face adăugiri;

– după ascultare, martorul rămâne în sala de ședință până la sfârșitul cercetării, dacă instanța nu dispune altfel; el poate fi din nou întrebat, dacă instanța găsește de cuviință, iar dacă depozițiile martorilor se contrazic, aceștia pot fi confrunțați; dacă, din cercetare, reies bănuiele de mărturie mincinoasă sau de mituire a martorului, instanța va încheia un proces-verbal și va sesiza organul de urmărire penală competent (art. 322 și art. 325 C.proc.civ.);

– martorul poate cere să i se plătească toate cheltuielile de transport, cazare și masă, dacă este din altă localitate, precum și să fie despăgubit pentru acoperirea veniturilor pe care le-ar fi obținut dacă și-ar fi exercitat profesia pe durata lipsei de la locul de muncă, prilejuită de chemarea sa în vederea ascultării ca martor, stabilite în raport cu starea sau profesia pe care o exercită, precum și cu timpul efectiv pierdut;

- aceste drepturi bănești ale martorului se asigură de partea care l-a propus și se stabilesc, la cererea martorului, de către instanță, prin încheiere executorie (art. 326 C.proc.civ.).

Aprecierea declarațiilor martorilor

– în aprecierea declarațiilor martorilor, instanța va ține seama de sinceritatea acestora și de împrejurările în care au luat cunoștință de faptele ce fac obiectul declarației respective (art. 324 C.proc.civ.);

– forța probantă a mărturiei este lăsată la aprecierea instanței, care, după ce evaluează critic declarațiile martorilor, se va pronunța asupra faptelor și împrejurărilor relatate de martori, stabilind măsura în care acestea au fost dovedite;

– rezultatul aprecierii depoziției unui martor poate consta în:

- faptul care trebuie probat a fost dovedit și nu lasă nicio îndoială;
- faptul este nesigur și va trebui dovedit prin alte mijloace de probă;

- martorul nu a fost sincer, astfel încât nu se va ține cont de depoziția acestuia la pronunțarea soluției;
- în aprecierea probei prin declarațiile martorilor, judecătorul trebuie să stabilească succesiv, în primul rând, dacă martorul este sincer, iar apoi, presupunând că martorul este de bună-credință, dacă declarația lui corespunde realității;
- sinceritatea martorului se apreciază cu ajutorul unor aspecte de fapt variabile de la o speță la alta, precum măsura în care martorul este interesat în proces, afecțiunea sau dușmănia dintre martor și una dintre părți, gradul de rudenie sau afinitate, izvorul informațiilor martorului, dar și prin confruntarea depoziției martorului cu împrejurările de fapt ale speței stabilite suficient de precis prin alte mijloace de probă;
- aprecierea cu privire la măsura în care depoziția martorului reflectă realitatea se face prin efectuarea unui examen asupra facultăților fizico-psihiice ale martorului.

VI. Proba prin raportul de expertiză

Precizări introductive	– <i>expertiza</i> este activitatea de cercetare a unor împrejurări de fapt în legătură cu obiectul litigiului, ce necesită cunoștințe de specialitate, activitate desfășurată de un specialist, numit expert, care este desemnat de instanța de judecată; – <i>raportul de expertiză</i> reprezintă relatarea făcută de expert în scris sau, uneori, oral, în care acesta expune constatările și concluziile sale, deci își prezintă opinia cu privire la împrejurările de fapt a căror lămurire a fost solicitată; – din punct de vedere juridic, <i>mijlocul de probă este raportul de expertiză</i>, iar nu însăși expertiza; • deși interdependente, expertiza și raportul de expertiză sunt două noțiuni distincte; astfel, raportul de expertiză este urmarea expertizei, iar aceasta din urmă este activitatea de cercetare pe care se întemeiază raportul de expertiză; expertiza neurmată de raportul de expertiză ar fi insuficientă, iar raportul de expertiză întocmit fără cercetarea pe care o presupune ar fi netemeinic; – Codul de procedură civilă reglementează expertiza în art. 330-340; • aceste dispoziții constituie dreptul comun în materie, însă există și legi speciale privind expertiza tehnică și contabilă, expertiza criminalistică, expertiza medico-legală etc.
Admisibilitatea expertizei	– <i>obiectul expertizei</i> îl constituie împrejurările de fapt asupra cărora expertului i se cere să își exprime părerea, să dea lămuriri sau să le constate ca specialist, împrejurări care au legătură cu obiectul pricinii și ajută la soluționarea acesteia; • expertiza nu poate avea ca obiect lămurirea unor probleme de drept, întrucât acestea sunt de competența exclusivă a instanței de judecată; • cu toate acestea, în ceea ce privește stabilirea conținutului legii străine, art. 2562 alin. (1) C.civ. face referire la „atestări obținute de la organele statului care au edictat-o” și la „avizul unui expert”; – instanța va dispune efectuarea unei expertize <i>dacă apreciază că aceasta este concludentă</i>;

	• în anumite cazuri, sub sancțiunea anulării hotărârii, în care expertiza este <i>obligatorie</i>, cum ar fi: a) în materia punerii sub interdicție, în cadrul măsurilor prealabile soluționării cererii, avizul luat de procuror unei comisii de medici specialiști, iar dacă cel a cărui punere sub interdicție judecătorească este cerută se găsește internat într-o unitate sanitară, și avizul acesteia [art. 938 alin. (2) C.proc.civ.]; b) expertiza pentru stabilirea valorii aportului în natură, dacă se înființează o societate cu răspundere limitată de către un asociat unic [art. 13 alin. (3) din Legea societăților nr. 31/1990, republicată]; c) expertiza privind evaluarea aporturilor în natură, avantajelor rezervate fondatorilor, operațiunilor încheiate de fondatori în contul societății pe acțiuni ce se constituie și pe care aceasta urmează să le ia asupra sa [art. 26 și art. 38 alin. (1) din Legea nr. 31/1990, republicată]; d) în acțiunile în contestarea filiației, aceasta din urmă se dovedește prin certificatul medical constatator al nașterii și prin expertiză medico-legală, iar numai în cazul în care certificatul menționat lipsește sau expertiza medico-legală este imposibil de efectuat, pot fi administrate alte mijloace de probă, inclusiv posesia de stat, pentru dovedirea filiației (art. 421 C.civ.); e) în cazul în care se solicită anularea căsătoriei pentru alienație sau debilitate mintală, este necesară efectuarea unei expertize psihiatrice.
Administrarea expertizei	– propunerea expertizei se face de către părți prin cererea de chemare în judecată și, respectiv, întâmpinare, cu excepția situațiilor stabilite de art. 254 alin. (2) C.proc.civ., când expertiza poate fi solicitată și în cursul judecății; – partea trebuie să arate și împrejurările de fapt a căror lămurire necesită cunoștințe de specialitate, adică obiectul expertizei, pentru a se putea discuta relevanța și concluziunile probei solicitate; – judecătorul poate, din oficiu, să pună în discuția părților necesitatea administrării probei cu expertiză, pe care o poate ordona chiar dacă părțile se împotrivesc [art. 254 alin. (5) teza a II-a C.proc.civ.]; – <i>ca regulă</i>, proba cu expertiză se administrează de către instanța care judecă procesul, întrucât și în privința acestei probe este aplicabil principiul nemijlocirii; • această probă se poate încuviința și atunci când nu există un proces <i>pendente</i>, în cadrul procedurii asigurării dovezilor pe cale principală; • dacă expertiza ar necesita cercetări într-o localitate mai îndepărtată, ea se poate efectua prin comisie rogatorie, de către o altă instanță, iar pentru această ipoteză, numirea experților și stabilirea sumelor convenite acestora vor putea fi lăsate în sarcina acelei instanțe (art. 340 C.proc.civ.); • în toate aceste cazuri, expertiza își păstrează caracterul judiciar, chiar dacă, prin derogare de la principiul nemijlocirii, ea este administrată de o altă instanță decât aceea care judecă procesul; – în cazurile anume prevăzute de lege pot fi administrate și <i>expertize extrajudiciare</i>; astfel: • în cazul litigiilor de fond funciar pot fi prezentate de părți și expertize extrajudiciare, care, dacă au fost efectuate de experți autorizați de Ministerul Justiției, au aceeași

valoare probatorie ca și cele judiciare [art. 4 alin. (5) din Titlul XIII al Legii nr. 247/2005];

- în afara cazurilor în care legea permite în mod expres administrarea probei cu expertiză extrajudiciară, acest mijloc de probă nu are valoare probatorie determinată în procesul civil; însă, dacă una dintre părți își întemeiază pretențiile pe o expertiză extrajudiciară, iar cealaltă parte nu o contestă, instanța o va putea reține ca probă, putând însă dispune, chiar și într-o asemenea ipoteză, efectuarea unei expertize judiciare, dacă are dubii asupra concluziilor expuse în raportul de expertiză extrajudiciară;
 - are valoare de expertiză extrajudiciară și expertiza efectuată într-un alt proces în care nu au figurat toate părțile din litigiu;
- *numirea experților se face de instanță, prin încheiere;*
- instanța numește unul sau trei experți [art. 330 alin. (1) C.proc.civ.];
 - părțile se pot învoi asupra persoanei care urmează a fi însărcinată cu efectuarea expertizei;
 - dacă părțile nu cad de acord, expertul va fi numit de către instanță, prin tragere la sorți, de pe lista întocmită și comunicată de către biroul local de expertiză, cuprinzând persoanele înscrise în evidența sa și autorizate, potrivit legii, să efectueze expertize judiciare [art. 331 alin. (1) C.proc.civ.];
 - efectuarea expertizei poate fi încredințată și unor instituții specializate (laboratoare sau institute de specialitate) [art. 330 alin. (2) C.proc.civ.], ce au această sarcină în temeiul actului pe baza căruia funcționează, cu mențiunea că sunt și situații în care expertiza nu poate fi efectuată decât de aceste instituții, cum este cazul expertizelor medico-legale;
 - la efectuarea expertizei judiciare de către expertul desemnat de instanță sau de către laboratoare sau institute de specialitate pot participa și experți desemnați de părți și încuviințați de instanță, având calitatea de consilieri ai părților, dacă prin lege nu se dispune altfel; experții consilieri ai părților pot să dea relații, să formuleze întrebări și observații și, dacă este cazul, să întocmească un raport separat cu privire la obiectivele expertizei [art. 330 alin. (5) C.proc.civ.]; opinia acestor experți aleși de parte, consemnată într-un asemenea raport, nu are valoare probatorie, mijlocul de probă va fi raportul întocmit de expertul desemnat de instanță sau, după caz, de institutul sau laboratorul de specialitate;
 - în domeniile strict specializate, în care nu există experți autorizați, instanța, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți, poate solicita punctul de vedere al uneia sau mai multor personalități ori specialiști din domeniul respectiv [art. 330 alin. (3) C.proc.civ.]; specialiștii cărora li se solicită punctul de vedere trebuie să își consemneze opinia într-un raport scris; în alegerea specialistului instanța nu are o libertate deplină, ci va trebui să desemneze o persoană înscrisă în lista anume întocmită în acest scop și aflată la birourile locale pentru expertize judiciare tehnice și contabile [a se vedea și art. 13 alin. (2) și (3) din O.G. nr. 2/2000 privind organizarea activității de expertiză tehnică judiciară și extrajudiciară];

– încheierea prin care instanța a numit expertul (sau, după caz, experții) va trebui să mai cuprindă (art. 331 C.proc.civ.):

- obiectivele asupra cărora acesta urmează să se pronunțe;
- termenul în care trebuie să se efectueze expertiza;
- onorariul provizoriu fixat expertului, precum și, dacă este cazul, avansul pentru cheltuielile de deplasare;

În vederea stabilirii termenului pentru depunerea raportului de expertiză și a costurilor necesare efectuării expertizei, după desemnarea expertului și stabilirea obiectivelor expertizei, instanța poate fixa o audiere în camera de consiliu, în cadrul căreia va solicita expertului să estimeze costul lucrării ce urmează a fi efectuată, cât și termenul necesar efectuării expertizei. Tot în același scop, instanța poate fixa un termen scurt pentru când va solicita expertului să estimeze în scris costul lucrării ce urmează a fi efectuată, cât și termenul necesar efectuării expertizei. Poziția părților va fi consemnată în încheiere. În ambele ipoteze, în funcție de poziția expertului și a părților, instanța va fixa termenul de depunere a raportului de expertiză și condițiile de plată a costurilor necesare efectuării expertizei [art. 331 alin. (2) C.proc.civ.].

- partea care are sarcina cheltuielilor de administrare a probei;

Sarcina achitării onorariului expertului revine părții care a solicitat efectuarea expertizei. Dacă expertiza este ordonată din oficiu sau la cererea procurorului în procesul pornit de acesta pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților sau în alte cazuri expres prevăzute de lege, instanța va stabili, prin încheiere, cheltuielile de administrare a probei și partea care trebuie să le plătească, putându-le pune și în sarcina ambelor părți [art. 262 alin. (2) C.proc.civ.].

– dovada plății sumei stabilite de instanță ca onorariu provizoriu pentru expert se va depune la grefa instanței de către partea care a solicitat efectuarea expertizei sau, după caz, de către partea desemnată de instanță, în termen de cel mult 5 zile de la numirea expertului sau în termenul stabilit de instanță potrivit art. 331 alin. (2) C.proc.civ.;

- în cazul în care expertiza a fost dispusă din oficiu, iar litigiul nu poate fi soluționat fără administrarea acestei probe, iar ambele părți refuză plata onorariului, instanța poate să respingă cererea de chemare în judecată; însă cererea ar urma să fie respinsă ca nefondată, iar nu ca nedovedită; tocmai de aceea, într-un asemenea caz, s-ar putea recurge la una dintre următoarele soluții:

a) să se recurgă la dispozițiile înscrise în art. 242 alin. (1) C.proc.civ., deci instanța ar putea să suspende judecata pentru neîndeplinirea obligației stabilite în sarcina reclamantului de a avansa onorariul expertului;

b) instanța să dispună efectuarea expertizei, urmând ca expertul să își recupereze onorariul de la partea care va pierde procesul, cu mențiunea că pentru o astfel de soluție este necesar să existe acordul expertului în acest sens;

– experții numiți pot fi *recuzați* pentru aceleași motive ca și judecătorii (art. 332 C.proc.civ.);

- recuzarea trebuie cerută în termen de 5 zile de la numire, dacă motivul exista la această dată, respectiv în termen de 5 zile de la data când s-a ivit motivul de recuzare, în celelalte cazuri;

- cererea de recuzare se judecă cu citarea părților și a expertului;
- fiind un incident procedural, instanța se va pronunța asupra recuzării expertului prin încheiere care are caracter interlocutoriu;
- numai încheierea de respingere a cererii de recuzare a expertului este susceptibilă de a fi atacată odată cu fondul;
- dispozițiile privitoare la citarea, aducerea cu mandat și sancționarea martorilor care lipsesc sunt aplicabile și experților;
 - dacă expertul, deși înștiințat despre numirea lui, nu se prezintă în fața instanței, se poate dispune înlocuirea lui (art. 333 C.proc.civ.);
 - expertul care refuză, fără motiv întemeiat, să îndeplinească sarcina ce i s-a încredințat, să depună lucrarea în termenul fixat de instanță ori, după caz, să dea lămuririle cerute va fi sancționat cu amendă judiciară și, la cererea părții interesate, va putea fi obligat la plata de despăgubiri pentru prejudiciul material sau moral cauzat prin amânare [art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. d) și art. 189 C.proc.civ.];
 - dispozițiile referitoare la aducerea cu mandat, sancționarea cu amendă judiciară și obligarea la plata de despăgubiri nu sunt aplicabile în situația în care se solicită efectuarea expertizei unui laborator sau unui institut de specialitate și nici atunci când, în domeniile strict specializate, în care nu există experți autorizați, din oficiu sau la cererea oricăreia dintre părți, judecătorul solicită punctul de vedere al uneia sau mai multor personalități ori specialiști din domeniul respectiv [art. 330 alin. (4) C.proc.civ.];
- expertiza se poate efectua în două moduri:
 - în instanță, dacă împrejurarea asupra căreia urmează să se pronunțe expertul este simplă și acesta își poate exprima îndată părerea, situație în care expertul va fi ascultat în ședință, iar declarațiile sale se vor consemna într-un proces-verbal, potrivit regulilor aplicabile declarației de martor (art. 334 C.proc.civ.);
 - în afara instanței, atunci când expertiza necesită o lucrare la fața locului sau sunt necesare explicațiile părților, deci când pentru efectuarea ei este nevoie de timp (art. 335 C.proc.civ.);
- dacă pentru efectuarea expertizei este nevoie de o lucrare la fața locului sau de explicații ale părților, expertul trebuie să citeze părțile:
 - citarea părților se va face de către expert prin scrisoare recomandată cu conținut declarat și confirmare de primire (ce va fi anexată raportului de expertiză), în care se indică ziua, ora și locul unde se va face lucrarea;
 - citația, sub sancțiunea nulității, trebuie comunicată părții cu cel puțin 5 zile înaintea termenului de efectuare a lucrării [art. 335 alin. (1) C.proc.civ.];
 - pentru valabilitatea expertizei, nu este necesară prezența părților, fiind suficient ca acestea să fi fost citate conform art. 335 alin. (1) C.proc.civ.;
 - citarea părților este în interesul acestora, pentru ca ele să își poată exercita dreptul la apărare și să dea expertului orice lămurire în legătură cu obiectul lucrării, de aceea, necitarea sau citarea neregulată trebuie invocată în condițiile art. 178 alin. (3) lit. b) C.proc.civ., adică până la termenul de judecată imediat următor depunerii raportului de expertiză și înainte de a se pune concluzii pe fond;

Această neregularitate procedurală nu poate fi invocată direct în calea de atac (apel sau, după caz, recurs), cu excepția situației în care raportul de expertiză a fost depus cu mai puțin de 10 zile înainte de termenul fixat de instanță, iar partea interesată nu a fost prezentă la acest termen sau, fiind prezentă, a solicitat acordarea unui termen în vederea studierii raportului de expertiză respectiv și instanța, în loc să dispună amânarea, a trecut în mod greșit la judecată.

- dacă expertiza nu presupune o lucrare la fața locului sau expertul nu are nevoie de lămuririle părților, citarea părților nu mai este necesară;
- părțile sunt obligate să dea expertului orice lămuriri în legătură cu obiectul lucrării [art. 335 alin. (2) C.proc.civ.];

- dacă efectuarea expertizei necesită accesul în anumite locuri, imobile, încăperi sau consultarea anumitor date, documente ori accesul și verificarea unor obiecte, părțile au obligația de a permite accesul expertului;
- în cazul în care una dintre părți opune rezistență sau împiedică în orice alt mod efectuarea lucrării de către expert, pe lângă amendarea părții potrivit art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. i) C.proc.civ., instanța va putea socoti ca dovedite afirmațiile făcute de partea adversă cu privire la împrejurarea de fapt ce face obiectul lucrării, în contextul administrării tuturor celorlalte probe;
- de asemenea, cu titlu de sancțiune, legea prevede că toate cheltuielile efectuate cu expertiza până la data refuzului vor fi suportate de partea care s-a opus efectuării expertizei, astfel încât, în ipoteza în care partea respectivă ar câștiga litigiul, ea nu va putea să își recupereze aceste cheltuieli de la partea care cade în pretenții, cu titlu de cheltuieli de judecată [art. 335 alin. (3) și (4) C.proc.civ.];
- în mod excepțional, când aflarea adevărului în cauză este indisolubil legată de efectuarea probei cu expertiză tehnică, instanța va autoriza folosirea forței publice în scopul efectuării expertizei;
- instanța va dispune această măsură prin încheiere executorie, pronunțată în camera de consiliu, după ascultarea părților [art. 335 alin. (5) C.proc.civ.];
- încheierea se va putea aduce la îndeplinire pe calea executării silită, potrivit dispozițiilor art. 903 și urm. C.proc.civ. referitoare la executarea silită a obligațiilor de a face;
- lucrările expertului se concretizează într-un *raport scris*;

- când expertiza a fost efectuată de mai mulți experți, ei vor întocmi un singur raport, dacă toți sunt de aceeași părere; dacă au păreri deosebite, lucrarea trebuie să cuprindă părerea motivată a fiecăruia;
- în cazurile anume prevăzute de lege, depunerea raportului se va face numai după obținerea avizelor tehnice necesare ce se eliberează de organisme de specialitate competente [art. 336 alin. (2) și (3) C.proc.civ.];

De exemplu, potrivit art. 57 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru, în cazul cererilor prin care se solicită pronunțarea unei hotărâri care ține loc de act autentic de înstrăinare a unor bunuri imobile, dacă instanța de judecată va dispune efectuarea unei expertize tehnice judiciare, aceasta va fi avizată de oficiul de cadastru și publicitate imobiliară.

– raportul de expertiză trebuie să cuprindă:

- menționarea actului prin care i s-a comunicat expertului numirea în această calitate și arătarea împrejurărilor de fapt cu privire la care i s-a cerut să se pronunțe;
- mențiunea, dacă este cazul, despre citarea părților prin scrisoare recomandată cu conținut declarat, cu precizarea că dovada de primire este anexată la raportul de expertiză;
- descrierea operațiilor efectuate de expert, cu arătarea datei și locului unde au avut loc;
- declarațiile părților, dacă este cazul;
- constatările expertului;
- răspunsurile motivate ale expertului la întrebările formulate sau încuviințate de instanță;
- concluziile motivate ale expertului;

Nu se menționează în raportul de expertiză declarațiile unor terțe persoane, deoarece expertul nu are atribuția de a asculta martori. Cel mult, expertul va semna instanței că unele persoane s-au oferit să-i dea informații în legătură cu anumite aspecte referitoare la obiectul expertizei, pentru ca instanța să le citeze și să le audieze ca martori, dacă va aprecia că aceasta este necesar pentru stabilirea situației de fapt în pricina respectivă.

– depunerea raportului de expertiză:

- raportul trebuie depus la instanță cu cel puțin 10 zile înainte de termenul fixat pentru judecată; în cazuri urgente, termenul pentru depunerea raportului de expertiză poate fi micșorat [art. 336 alin. (1) C.proc.civ.];
- dacă raportul de expertiză a fost depus în termen, părțile nu sunt îndreptățite să obțină o amânare în vederea studierii lui;
- dacă nu s-a respectat acest termen, oricare dintre părți poate solicita *amânarea judecării* pentru studierea raportului de expertiză, caz în care instanța este obligată să acorde un nou termen de judecată;
 - a) amânarea judecării se va cere în condițiile art. 178 alin. (3) lit. b) C.proc.civ., adică la termenul imediat următor depunerii raportului de expertiză și înainte de a se pune concluzii pe fond;
 - b) hotărârea instanței este anulabilă în cazul în care, deși părțile au solicitat amânarea judecării pe motiv că raportul de expertiză a fost depus cu mai puțin de 10 zile înainte de termenul fixat, instanța nu a dispus-o, ci a trecut la judecată, însă anularea hotărârii nu duce în mod automat la refacerea raportului de expertiză;
 - c) dacă niciuna dintre părți nu a cerut un termen pentru studierea raportului de expertiză, instanța nu mai este obligată să dispună amânarea judecării, deci părțile nu se vor putea plânge de nerespectarea termenului stabilit de art. 336 alin. (1) C.proc.civ. direct în apel sau, după caz, în recurs, cu scopul de a se obține desființarea hotărârii atacate;

– lămurirea sau completarea raportului de expertiză:

- dacă este nevoie de lămurirea sau completarea raportului de expertiză ori dacă există o contradicție între părerile experților (atunci când instanța a dispus ca expertiza să fie făcută de trei experți, iar nu atunci când a fost încuviințată parti-

	ciparea experților consilieri ai părților), instanța, din oficiu sau la cererea părților, poate solicita experților să îl lămurească sau să îl completeze; • cererea de lămurire sau de completare trebuie formulată de părți la primul termen de judecată ce urmează depunerii raportului de expertiză (art. 337 C.proc.civ.), dacă acesta a fost depus în termen la instanță, sau la termenul acordat în vederea studierii raportului, în caz contrar; • atunci când dispune din oficiu lămurirea sau completarea raportului de expertiză, instanța nu este ținută de vreun termen; • lămurirea sau completarea raportului de expertiză se face de expertul sau, după caz, de experții care au efectuat expertiza; – <i>efectuarea unei noi expertize</i>: • pentru motive temeinice, instanța poate dispune, din oficiu sau la cererea părților, și efectuarea unei noi expertize; • expertiza contrară va trebui cerută motivat, sub sancțiunea decăderii, la primul termen după depunerea raportului de expertiză, iar dacă s-au formulat obiecțiuni, la termenul imediat următor depunerii răspunsului la obiecțiuni ori, după caz, a raportului suplimentar; • noua expertiză nu mai poate fi încredințată aceluiași expert, ci va fi efectuată de către un alt expert (art. 338 C.proc.civ.); – instanța stabilește <i>onorariul definitiv</i> convenit expertului; • instanța poate majora onorariul convenit expertului, la cererea motivată a acestuia, ținându-se seama de lucrarea efectuată; • asupra cererii expertului, instanța se pronunță prin încheiere executorie, dată cu citarea părților; • majorarea onorariului se poate dispune numai după depunerea raportului, a răspunsului la eventualele obiecțiuni sau, după caz, a raportului suplimentar; • expertul are dreptul și la rambursarea cheltuielilor de transport, cazare și masă, ocazionate de efectuarea lucrării încredințate; • fapta expertului de a cere sau de a primi o sumă mai mare decât onorariul fixat de instanță se pedepsește potrivit legii penale (art. 339 C.proc.civ.).
Forța probantă a raportului de expertiză	– instanța nu este legată de concluziile din raportul de expertiză, acestea constituind numai elemente de convingere, lăsate la libera apreciere a judecătorului; • cu toate acestea, în unele situații, expertiza nu poate fi înlăturată decât printr-un alt mijloc de probă de o valoare științifică egală; <i>De exemplu</i>, expertiza de excludere de la paternitate nu poate fi înlăturată prin depozițiile unor martori. – când s-au administrat, în aceeași pricină, două expertize ale căror concluzii sunt contradictorii, instanța, motivat, va accepta una dintre ele și o va înlătura pe cealaltă sau le va înlătura pe amândouă și va recurge la alte mijloace de probă, având chiar posibilitatea de a admite o nouă expertiză; • în niciun caz, instanța nu poate să combine cele două rapoarte pentru a ajunge la un compromis între ele (de exemplu, când ar fi vorba despre evaluarea unui bun, să facă media aritmetică a valorilor indicate în cele două rapoarte), deoarece fiecare

	raport de expertiză are propria sa individualitate, iar o combinare a celor două rapoarte ar însemna alcătuirea de către instanță, din bucăți, a unui nou raport de expertiză; • în cazul expertizelor medico-legale, dacă acestea sunt contradictorii, instanța este datoare să le supună spre avizare Comisiei superioare medico-legale, iar nu să își însușească una dintre ele fără sesizarea respectivă; – instanța este legată de constatările de fapt ale experților, trecute în raportul de expertiză, precum data raportului, indicarea cercetărilor făcute în prezența părților, a susținerilor acestora etc.; • aceste mențiuni, cuprinse în raportul de expertiză, fac dovadă până la declararea falsului, deci, pentru combaterea lor, este necesară înscrierea în fals, deoarece experții lucrează în calitate de delegați ai instanței, iar raportul de expertiză, cu privire la aceste mențiuni, are natura juridică a unui înscris autentic; – raportul de expertiză, fiind un act de procedură, va putea fi anulat în condițiile prevăzute de art. 175 alin. (1) C.proc.civ., deci cu condiția ca vătămarea pricinuită unei părți să nu poată fi înlăturată decât prin anularea raportului de expertiză ce a fost întocmit cu încălcarea prescripțiilor legii. <i>De exemplu:</i> ▪ atunci când raportul nu a fost semnat de toți experții ori un expert nu și-a motivat părerea, nulitatea poate fi înlăturată prin semnarea ulterioară ori motivarea ulterioară; ▪ dacă raportul de expertiză nu cuprinde răspunsurile la unele întrebări puse de către instanța de judecată, aceasta va restitui experților raportul, pentru a se da răspunsurile respective.
--	--

VII. Mijloacele materiale de probă

Noțiune	– sunt mijloace materiale de probă lucrurile care prin însușirile lor, prin aspectul lor ori semnele sau urmele pe care le păstrează servesc la stabilirea unui fapt care poate duce la soluționarea procesului [art. 341 alin. (1) C.proc.civ.]; <i>De exemplu:</i> ▪ într-un litigiu care poartă asupra calității lucrului vândut, a lucrării executate etc., poate constitui o probă materială chiar lucrul sau lucrarea respectivă; ▪ un înscris poate constitui nu numai o probă scrisă, din care rezultă existența unui anumit raport juridic, ci și o probă materială, în măsura în care, pe lângă conținutul său, interesează și forma sa exterioară, hârtia pe care s-a scris, cerneala cu care s-a scris, eventualele ștersături sau adăugiri ori chiar existența lui într-un anumit loc sau în posesia unei anumite persoane [înscrisul original constatator al creanței, aflat în posesia debitorului în urma remiterii voluntare de către creditor, care se prezumă, constituie faptul vecin și conex pe care se bazează prezumția legală privind stingerea obligației prin plată, potrivit art. 1503 alin. (1) C.civ.; înscrisurile de comparație, la care se referă art. 303 C.proc.civ., ce urmează a fi depuse pentru verificarea de înscrisuri, nu sunt altceva decât probe materiale];
---------	--

	▪ planurile și schițele pot fi și ele probe materiale, dacă stabilesc unele calități ale obiectului în litigiu. – sunt mijloace materiale de probă și fotografiile, fotocopiile, filmele, discurile, benzile de înregistrare a sunetului, precum și alte asemenea mijloace tehnice, dacă nu au fost obținute prin încălcarea legii ori a bunelor moravuri [art. 341 alin. (2) C.proc.civ.]; • în aceste cazuri, mijloacele materiale de probă sunt aceste suporturi tehnice pe care sunt înregistrate starea sau situarea unui bun sau o anumită situație de fapt, însă ele nu constituie proba materială propriu-zisă; • proba materială propriu-zisă este reprezentată de conținutul înregistrării, suportul tehnic folosit pentru înregistrare fiind modalitatea prin care proba materială respectivă este prezentată judecătorului; <i>De exemplu:</i> ▪ fotografiile pot constitui un mijloc material de probă într-un litigiu având ca obiect o plângere contravențională, pentru a dovedi locul situării unui autovehicul la un anumit moment dat, identitatea fizică a conducătorului unui autovehicul etc.; ▪ în același tip de litigii pot fi utilizate, ca mijloace materiale de probă, înregistrările privind viteza de rulare a unui anumit autovehicul, înregistrări efectuate cu mijloacele tehnice specifice; ▪ înregistrările audio sau video pot constitui, de asemenea, mijloace materiale de probă, indiferent de suportul tehnic pe care acestea sunt stocate. – aceste mijloace de probă sunt reglementate de art. 341-344 C.proc.civ.; • aceste dispoziții legale constituie dreptul comun în materie, la care se pot adăuga și reglementări speciale.
Admisibilitatea mijloacelor materiale de probă	– admisibilitatea mijloacelor materiale de probă reprezentate de <i>mijloacele tehnice de înregistrare</i> este condiționată de faptul ca acestea să fi fost <i>obținute cu respectarea legii și a bunelor moravuri</i> (condiție care va fi verificată în faza încuvințării probelor); <i>Cu titlu de exemplu</i>, în jurisprudența Curții de casație franceze s-a decis că nu poate fi primită ca probă în procesul civil o înregistrare, indiferent de suportul ei, dacă aceasta nu a fost făcută cu informarea prealabilă a celui înregistrat, în lipsa unei asemenea informări proba fiind considerată ca obținută cu încălcarea principiului loialității probelor și, deci, ilicită. În plus, în cazul înregistrărilor video și al fotografiilor, în jurisprudența franceză, admisibilitatea acestor mijloace de probă în procesul civil este condiționată și de respectarea vieții private. În ceea ce privește înregistrările audio sau mesajele scrise, Casația franceză admite că informarea prealabilă a celui înregistrat poate fi și implicită, decurgând din specificul activității persoanei care este înregistrată (<i>de exemplu</i>, agenții de schimb din sălile de tranzacții din cadrul burselor) sau tehnica utilizată pentru înregistrare (<i>de exemplu</i>, în cazul mesajelor vocale înregistrate pe aparatul receptor sau al mesajelor de tip SMS). • condiția ca mijloacele materiale de probă reprezentate de mijloacele tehnice de înregistrare să fie obținute cu respectarea legii și a bunelor moravuri nu trebuie confundată cu <i>autenticitatea</i> mijlocului material de probă, care, în caz de contestare, se verifică în faza administrării probei, de regulă, prin expertiză;

	– atunci când conținutul înregistrărilor audio sau audio-video este reprezentat de <i>declarațiile unor persoane</i> cu privire la anumite fapte juridice sau chiar acte juridice, admisibilitatea acestor mijloace materiale de probă în procesul civil trebuie analizată și din perspectiva regulilor privitoare la proba cu martori și la mărturisire; astfel: • o înregistrare audio sau video a declarației unui martor nu poate fi admisă niciodată ca mijloc material de probă, deoarece, în procesul civil român, pentru a avea valoare probatorie, declarațiile de martori trebuie date nemijlocit în fața instanței (principiul nemijlocirii); • în cazul în care înregistrarea cuprinde o mărturisire a uneia dintre părți, chiar dacă, prin ipoteză, este o mărturisire extrajudiciară verbală, aceasta poate fi admisă chiar și în situația în care, în cauza respectivă, proba cu martori nu este admisibilă, deoarece înregistrarea respectivă permite reproducerea mărturisirii, deci audierea unui martor pentru dovada mărturisirii nu mai este necesară.
Administrarea probei cu mijloace materiale de probă	– propunerea probei cu mijloace materiale de probă se face în condițiile dreptului comun, adică prin cererea de chemare în judecată, respectiv prin întâmpinare ori în condițiile prevăzute de art. 254 alin. (2) C.proc.civ.; – probele materiale se caracterizează prin faptul că nu pot fi înlocuite, ceea ce presupune o deosebită atenție în conservarea lor până la judecarea definitivă a procesului; – păstrarea mijloacelor materiale de probă după ce sunt încuviințate (art. 342 C.proc.civ.): • mijloacele materiale de probă puse la dispoziția instanței vor fi păstrate până la soluționarea definitivă a procesului; • dacă aducerea la instanță a mijloacelor materiale de probă prezintă greutate datorită numărului, volumului sau altor însușiri ale lor ori locului unde se află, acestea vor fi lăsate în depozitul deținătorului sau al altei persoane; – mijloacele materiale de probă sunt verificate de judecător, de regulă, <i>ex propriis sensibus</i> (art. 343 C.proc.civ.): • mijloacele materiale de probă, aflate în păstrarea instanței, se aduc în ședința de judecată; • dacă mijloacele materiale de probă nu se află în păstrarea instanței, instanța poate ordona, după caz, fie aducerea lor, fie verificarea la fața locului; în acest ultim caz, cercetarea se va face, cu citarea părților, de un judecător delegat sau, dacă probele materiale se află în altă localitate, prin comisie rogatorie; • rezultatul constatărilor instanței se va menționa în încheierea de ședință sau, după caz, în procesul-verbal încheiat cu ocazia cercetării la fața locului; totodată, se va face mențiune și despre starea și semnele caracteristice ale mijloacelor materiale de probă verificate; – verificarea probei materiale se poate face și printr-o expertiză, atunci când cercetarea probei implică elemente de tehnicitate sau este necesară o evaluare a daunelor.
Restituirea mijloacelor materiale de probă	– mijloacele materiale de probă păstrate de instanță sau la dispoziția acesteia se restituie celor în drept a le primi după soluționarea definitivă a cauzei; – <i>restituirea bunurilor</i> poate să fie dispusă din oficiu sau la cererea părții interesate; • măsura se dispune potrivit dispozițiilor procedurii necontencioase judiciare, deoarece măsura respectivă nu presupune stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană;

	• cererea de eliberare privind sumele de bani sau alte valori ori titluri, consemnate, precum și orice alte bunuri, păstrate la instanță ori aflate în depozitul altuia, după caz, în legătură cu un proces se introduce, de persoana îndreptățită, la instanța care a dispus acea măsură; • cererea se va soluționa prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu. Părțile vor fi citate dacă instanța consideră necesar; • în încheierea de eliberare se va arăta deținătorul obligat la eliberarea bunurilor, precum și persoana îndreptățită să le primească; • încheierea este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului (art. 539 C.proc.civ.); – <i>procedura de trecere în proprietatea privată a unității administrativ-teritoriale a mijloacelor materiale de probă care nu sunt ridicate de cei în drept a le primi</i> (art. 344 C.proc.civ.): • se desfășoară în cazul în care instanța a dispus restituirea bunurilor care au servit ca mijloace materiale de probă și cei în drept a le primi nu le ridică în termen de 6 luni de la data când au fost încunoștințați în acest scop; • instanța, în camera de consiliu, citând părțile interesate și organul financiar local competent, va da o încheiere prin care aceste lucruri vor fi considerate ca abandonate și trecute în proprietatea privată a unității administrativ-teritoriale unde își are sediul instanța; • încheierea poate fi atacată numai cu apel la instanța ierarhic superioară; • procedura are tot un caracter necontencios, astfel încât, pentru aspectele pe care nu le reglementează, art. 344 C.proc.civ. urmează a se completa cu dispozițiile art. 527 și urm. C.proc.civ., care constituie dreptul comun în materie.
--	--

VIII. Cercetarea la fața locului

Noțiune. Reglementare	– este un act procedural care are ca scop cercetarea în afara instanței a unor împrejurări de fapt; – cercetarea la fața locului nu este un mijloc de probă; • ceea ce constituie dovada nu este cercetarea făcută de instanță în afara sediului ei, la fața locului, ci împrejurarea de fapt cercetată; – cercetarea la fața locului este reglementată la art. 345-347 C.proc.civ.
Efectuarea cercetării la fața locului	– instanța poate decide să procedeze la o cercetare la fața locului: • la cererea părții interesate; • din oficiu; – instanța, dacă o găsește concludentă, dispune cercetarea la fața locului printr-o încheiere; • încheierea va cuprinde și: a) punctele în discuție ce urmează a fi lămurite la fața locului; b) termenul fixat de instanță pentru efectuarea cercetării, la care părțile vor fi citate;

c) sumele stabilite de instanță, necesare pentru desfășurarea cercetării la fața locului, partea în sarcina căreia sunt stabilite și, dacă este cazul, termenul în care acestea trebuie achitate;

- partea desemnată de instanță este obligată să depună la grefă, de îndată sau în termenul fixat de judecător, dovada achitării sumei stabilite prin încheierea de încuviințare a cercetării, pentru cheltuielile de cercetare, sub sancțiunea decăderii; depunerea sumei menționate se va putea însă face și după împlinirea termenului, dacă prin aceasta nu se amână judecata;
- pentru cercetarea la fața locului, părțile vor fi citate [art. 346 alin. (1) C.proc.civ.];
 - părțile prezente la încuviințarea sau ordonarea din oficiu a cercetării la fața locului vor lua cunoștință de termenul fixat în chiar ședința de judecată;
 - părțile care lipsesc vor fi citate, indicându-se data, ora și locul unde urmează a se prezenta;
 - dacă este vorba de o pricină în care participarea procurorului la judecată este cerută de lege, acesta va însoți instanța la fața locului;
 - cercetarea efectuată fără citarea părților este lovită de nulitate, în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ.;
- cercetarea la fața locului se va efectua, când este cazul, mai înainte de administrarea celorlalte probe [art. 260 alin. (5) C.proc.civ.], instanța fiind cea care va aprecia, în funcție de împrejurările cauzei, asupra momentului efectuării cercetării la fața locului;
- instanța va putea încuviința ca ascultarea martorilor, a experților și a părților să se facă la fața locului, pentru a obține lămuriri suplimentare [art. 346 alin. (2) C.proc.civ.], caz în care martorii și experții vor fi și ei citați pentru data, ora și locul unde se efectuează cercetarea locală;
- rezultatul cercetărilor la fața locului se consemnează într-un *proces-verbal* (art. 347 C.proc.civ.), care:
 - conține descrierea operațiilor efectuate la fața locului;
 - este semnat de către cei prezenți;
 - se va depune la dosarul pricinii, pentru ca părțile să poată lua cunoștință de el și să-l poată discuta în concluziile pe fond;
 - are un cuprins asemănător cu acela al unei încheieri de ședință, respectiv va cuprinde mențiuni referitoare la:
 - a) data și locul efectuării cercetării;
 - b) constituirea instanței (numele judecătorilor, al grefierului și, dacă este cazul, al procurorului);
 - c) prezența părților, a martorilor și expertului;
 - d) operațiile efectuate în cadrul cercetării locale;
 - e) constatările instanței cu privire la probele materiale cercetare, susținerile ori obiecțiunile părților, lămuririle expertului etc.;
 - f) întocmirea eventualelor desene, planuri, schițe sau fotografii, acestea urmând a fi semnate de către judecător și de părțile prezente la cercetare și anexate la procesul-verbal;
 - g) ascultarea martorilor, cu precizarea că declarațiile martorilor se vor consemna separat.

IX. Mărturisirea

Definiție legală	– constituie mărturisire recunoașterea de către una dintre părți, din proprie inițiativă sau în cadrul procedurii interogatoriului, a unui fapt pe care partea adversă își întemeiază pretenția sau, după caz, apărarea [art. 348 alin. (1) C.proc.civ.].
Natură juridică	– mărturisirea are o natură juridică mixtă, fiind: • atât un <i>mijloc de probă</i>; • cât și un <i>act de dispoziție</i> al părții care o face.
Felurile mărturisirii	Mărturisirea extrajudiciară – este cea făcută în afara judecății procesului în care se folosește această probă; – felurile mărturisirii extrajudiciare: 1. mărturisirea extrajudiciară verbală: • nu poate fi invocată în cazurile în care proba cu martori nu este admisă [art. 350 alin. (2) C.proc.civ.]; • atunci când este făcută în fața altei instanțe sau altui organ de stat, dacă este consemnată în scris, poate fi folosită în orice proces, chiar și în acela în care proba testimonială este inadmisibilă; • este admisibilă în toate cazurile care reprezintă excepții de la regulile stabilite de art. 309 alin. (2) teza I, alin. (4) și alin. (5) C.proc.civ.; 2. mărturisirea extrajudiciară scrisă; • este supusă regulilor generale referitoare la proba prin înscrisuri. Mărturisirea judiciară – este aceea obținută în cursul judecății, în fața instanței; • reprezintă mărturisiri judiciare și cele făcute în fața instanței necompetente, precum și cele făcute în procedura asigurării probelor sau în cazul administrării probelor prin comisie rogatorie; – poate fi obținută: • prin intermediul interogatoriului (mărturisire judiciară provocată); • prin recunoaștere spontană, fără a fi provocată (mărturisire judiciară spontană), înscrindu-se în încheierea de ședință; – mărturisirea judiciară provocată poate fi: 1. simplă – atunci când partea chemată la interogatoriu recunoaște, fără rezerve sau adaosuri, faptul pretins de adversar; <i>Spre exemplu, reclamantul recunoaște că a primit plata invocată de către pârât; pârâtul recunoaște că a primit suma de bani, pretinsă de reclamant, cu titlu de împrumut etc.</i> 2. calificată – atunci când conține o recunoaștere a faptului alegat de partea care a propus interogatoriul, însă se adaugă anumite elemente sau împrejurări în legătură directă cu acest fapt și anterioare sau concomitente acestuia, care îi schimbă consecințele juridice, făcând ca, în fapt, răspunsul să fie negativ la întrebarea formulată de partea adversă; <i>De exemplu, reclamantul pretinde restituirea unui împrumut cu dobândă și pârâtul recunoaște suma împrumutată, dar adaugă faptul că împrumutul a fost</i>

	făcut fără dobândă; pârâțul recunoaște că a primit suma de bani pretinsă de reclamant, dar nu cu titlu de împrumut, ci ca preț al unei vânzări etc. 3. complexă – atunci când conține o recunoaștere a faptului pretins de partea adversă, însă cu adăugarea unui alt fapt, în legătură cu cel recunoscut și ulterior acestuia, care tinde să diminueze sau să anihileze efectele juridice ale faptului mărturisit. <i>De exemplu</i>, pârâțul recunoaște că a împrumutat de la reclamant suma pretinsă, însă adaugă imediat că a restituit-o ori că a operat compensația, că a fost iertat de datorie sau această obligație a fost transformată în alta prin efectul unei novații; cumpărătorul recunoaște că a primit bunul ce a format obiectul unei vânzări, dar adaugă faptul că nu datorează prețul convenit, întrucât a descoperit că bunul are vicii care îl fac inutilizabil etc.
Caracterele mărturisirii	– caracterele mărturisirii sunt următoarele: • este un act juridic unilateral; • este un act juridic de dispoziție; • este un act juridic personal; • constituie un mijloc de probă împotriva autorului ei și în favoarea celui care își întemeiază pretenția sau apărarea pe faptul mărturisit; – consecințe juridice care decurg din caracterele mărturisirii: • mărturisirea poate fi făcută numai în legătură cu drepturile de care partea poate să dispună; Mărturisirea judiciară nu produce efecte dacă duce la pierderea unui drept de care cel care face recunoașterea nu poate dispune [art. 349 alin. (4) C.proc.civ.]. • voința celui care face recunoașterea trebuie să fie conștientă și liberă, mărturisirea neavând valoare dacă a fost dată sub imperiul violenței, stării de nebunie, beției sau hipnozei; Mărturisirea judiciară nu produce efecte dacă a fost făcută de o persoană lipsită de discernământ [art. 349 alin. (4) C.proc.civ.]. • cel care o face trebuie să aibă capacitatea necesară pentru încheierea actelor juridice de dispoziție; Minorii și persoanele puse sub interdicție judecătorească nu pot face mărturisiri care să le fie opozabile, nici personal, nici prin reprezentant sau ocrotitor legal. Reprezentantul legal al unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu sau cel care asistă persoana cu capacitate de exercițiu restrânsă poate fi chemat personal la interogatoriu, deci poate face o recunoaștere, dar numai pentru actele încheiate și faptele săvârșite în calitatea sa de reprezentant sau de ocrotitor legal. • fiind un act juridic unilateral, mărturisirea își va produce efectele fără a fi nevoie să fie acceptată de cealaltă parte și este irevocabilă; în mod excepțional, recunoașterea poate fi revocată pentru eroare de fapt scuzabilă; Eroarea de drept, chiar esențială, nu poate constitui temei pentru revocarea mărturisirii. Eroarea este nescuzabilă dacă faptul asupra căruia a purtat eroarea putea fi, după împrejurări, cunoscut cu diligențe rezonabile [art. 1208 alin. (1) C.civ.]. • mărturisirea nu poate fi făcută decât de titularul dreptului sau de un mandatar cu procură specială;

	În cazul coparticipării procesuale pasive, mărturisirea unui pârât nu poate fi opusă celorlalți pârâți, întrucât, fiind un act personal, ea nu este opozabilă decât părții care o face, soluția menținându-se și atunci când există raporturi de solidaritate sau de indivizibilitate, art. 60 alin. (2) C.proc.civ. vizând numai actele favorabile. Aceeași este situația și în cazul coparticipării procesuale active, când unul dintre reclamanți recunoaște faptul pe care se întemeiază apărarea pârâtului, deci această mărturisire nu poate fi opusă celorlalți reclamanți. • mărturisirea trebuie să fie expresă, neputând fi dedusă tacit din tăcerea părții; <i>cu titlu de excepție</i>, instanța poate socoti refuzul nejustificat de a răspunde la interogatoriu sau neprezentarea la interogatoriu ca o mărturisire deplină (art. 358 C.proc.civ.; o prevedere asemănătoare este cuprinsă și în art. 295 C.proc.civ.); • fiind un mijloc de probă, mărturisirea nu se poate referi decât la împrejurări de fapt. Eventualele declarații ale părților referitoare la legea aplicabilă într-un litigiu, în ipoteza unui conflict de legi în timp sau în spațiu, nu constituie mărturisiri, ci simple păreri cu privire la o problemă de drept a cărei soluționare este de atributul exclusiv al instanței; dacă însă una dintre părți pretinde că la încheierea unui contract cu elemente de extraneitate s-a convenit ca acelui contract să i se aplice o anumită lege, mărturisirea părții adverse este admisibilă, numai că, într-o astfel de situație, este vorba tot de o împrejurare de fapt, iar nu de stabilirea conținutului legii străine.
Admisibilitatea mărturisirii	– în principiu, mărturisirea este admisibilă în toate materiile; – <i>prin excepție</i>, mărturisirea nu este admisibilă: • când este expres prohibită de lege; • dacă prin admiterea mărturisirii s-ar eluda dispoziții legale imperative; • când prin admiterea mărturisirii s-ar putea ajunge la pierderea totală sau parțială a unui drept la care nu se poate renunța sau care nu poate face obiectul unei tranzacții; <i>De exemplu</i>, în acțiunile privitoare la filiație, renunțarea la drept este prohibită [art. 437 alin. (1) C.civ.]. • dacă legea cere ca unele fapte juridice să fie dovedite numai prin anumite mijloace de probă.
Administrarea mărturisirii. Interogatoriul	Propunerea și încuviințarea sau ordonarea interogatoriului – reclamantul trebuie să propună interogatoriul pârâtului prin cererea de chemare în judecată; • în cazurile în care legea prevede că pârâtul va răspunde în scris la interogatoriu, acesta va fi atașat cererii de chemare în judecată; • reclamantul poate solicita citarea pârâtului persoană fizică cu mențiunea de a se prezenta la interogatoriu, art. 203 alin. (1) C.proc.civ. permițând instanței ca, în cadrul măsurilor pentru pregătirea judecății pentru primul termen de judecată, să dispună și înfățișarea pârâtului la interogatoriu, sub rezerva discuției contradictorii în ședința de judecată; Potrivit art. 157 alin. (2) C.proc.civ., în acest caz, citația trimisă părții chemate la interogatoriu va cuprinde o mențiune specială prin care i se pune în vedere să se prezinte personal la termenul de judecată respectiv, în vederea luării interogatoriului.

- pârâtul poate cere chemarea reclamantului la interogatoriu, prin întâmpinare;
- dacă una dintre părți nu a solicitat în condițiile arătate mai sus interogatoriul părții adverse, instanța poate încuviința luarea interogatoriului, chiar dacă proba este cerută în cursul procesului, într-unul dintre cazurile prevăzute în art. 254 alin. (2) C.proc.civ.;
- luarea interogatoriului poate fi ordonată și din oficiu de către instanță (art. 351 C.proc.civ.);
- luarea interogatoriului se încuviințează de instanță, după ce este pusă în dezbateră contradictorie a părților, prin *încheiere*.

Obiectul interogatoriului

- interogatoriul se va încuviința numai când este vorba de chestiuni de fapt și cu respectarea următoarelor două cerințe (art. 351 C.proc.civ.):
 - faptele să fie personale părții chemate la interogatoriu;
 - faptele să fie în legătură cu pricina, putând duce la soluționarea ei (deci fapte pertinente și concludente);
- instanța nu poate încuviința interogatoriul dacă proba mărturisirii, care este scopul interogatoriului, nu este admisibilă;
 - instanța poate să refuze o întrebare, dacă aceasta este vexatorie;
 - vor fi respinse și acele întrebări care nu sunt concludente sau care ar putea conduce la recunoașterea unor fapte ce nu pot fi dovedite prin mărturisire.

Persoanele care pot răspunde la interogatoriu

- interogatoriul este o probă privitoare numai la părțile din proces;
 - vor putea răspunde la interogatoriu numai reclamantul, pârâtul, intervenientul voluntar, chematul în garanție, cel chemat în judecată întrucât ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul, cel arătat de pârât ca titular al dreptului, cel introdus forțat în cauză, din oficiu;
- nu poate/pot fi chemate(ți) la interogatoriu:
 - persoanele străine de proces; acestea pot fi ascultate ca martori sau folosite ca experți sau interpreți;
 - procurorul, chiar dacă el a introdus cererea de chemare în judecată, deoarece faptele pricinii nu sunt faptele personale ale procurorului;
 - incapabilii; interogatoriul se poate lua reprezentanților lor legali, care însă, din cauza caracterului personal al acestui mijloc de probă, nu vor putea fi întrebați decât asupra actelor încheiate și faptelor săvârșite de ei în această calitate (art. 353 C.proc.civ.);
- pentru luarea interogatoriului, partea trebuie să se prezinte personal în fața instanței;
 - în mod excepțional, mărturisirea poate fi făcută prin mandatar, dar cu condiția ca acesta să aibă un mandat special [art. 349 alin. (1) C.proc.civ.], în următoarele cazuri:
 - a) partea chemată la interogatoriu (sau care dorește să recunoască spontan pretențiile sau apărările părții adverse) dorește să facă o recunoaștere necondiționată; atunci când partea înțelege să își mențină poziția contradictorie în proces, trebuie să se prezinte personal pentru luarea interogatoriului;

b) partea chemată la interogatoriu se află în străinătate; în acest caz, interogatoriul va fi comunicat în scris mandatarului, care va depune răspunsul părții dat în cuprinsul unei procuri speciale și autentice, iar dacă mandatarul este avocat, procura specială poate fi certificată de acesta; interogatoriul părții aflate în străinătate poate fi luat prin mandatar numai dacă prin tratate sau convenții internaționale la care România este parte ori prin acte normative speciale nu se prevede altfel (art. 356 C.proc.civ.);

– statul și celelalte persoane juridice de drept public, precum și persoanele juridice de drept privat vor răspunde în scris la interogatoriul ce li se va comunica odată cu cererea de chemare în judecată sau, după caz, cu întâmpinarea [art. 194 lit. e) și art. 205 alin. (2) lit. d) C.proc.civ.]; această regulă care nu se aplică societăților de persoane, ai căror asociați cu drept de reprezentare vor fi citați personal la interogatoriu (art. 355 C.proc.civ.).

Luarea interogatoriului

– partea care a propus interogatoriul formulează în scris interogatoriul și pe aceeași foaie se consemnează și răspunsurile [art. 354 alin. (1) C.proc.civ.];

– în cazul în care interogatoriul a fost dispus din oficiu, precum și în cazul prevăzut de art. 352 alin. (2) C.proc.civ. (când fiecare dintre judecători, procurorul, când participă la judecată, precum și partea adversă pun întrebări direct celui chemat la interogatoriu), atât întrebările, cât și răspunsurile vor fi consemnate în încheierea de ședință [art. 354 alin. (3) C.proc.civ.];

– cel chemat la interogatoriu va fi întrebat de către președinte asupra fiecărui fapt în parte (art. 352 C.proc.civ.);

- partea nu are voie să citească un proiect de răspuns scris de mai înainte, însă se poate folosi de însemnări, cu încuviințarea președintelui, dar numai cu privire la cifre sau denumiri;
- dacă partea declară că pentru a răspunde trebuie să cerceteze înscrisuri, registre sau dosare, instanța va putea să fixeze un nou termen pentru luarea interogatoriului;
- când ambele părți sunt de față la luarea interogatoriului, ele pot fi confruntate;
- cu încuviințarea președintelui, fiecare dintre judecători, procurorul, atunci când participă la judecată, precum și partea adversă pot pune direct întrebări celui chemat la interogatoriu;

– interogatoriul va fi semnat pe fiecare pagină de președinte, grefier, de cel care l-a propus, precum și de partea care a răspuns, după ce, în prealabil, a citit și a luat cunoștință de cuprins;

- în cazul în care se fac adăugiri, ștersături sau schimbări, acestea vor fi semnate în același mod, sub sancțiunea „de a nu fi ținute în seamă”;
- dacă partea interogată sau cealaltă parte nu voiește sau nu poate să semneze, se va menționa această împrejurare în josul interogatoriului [art. 354 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

– *ca regulă*, interogatoriul se ia în fața instanței;

- instanța poate încuviința luarea interogatoriului la locuința celui chemat la interogatoriu, printr-un judecător delegat, dacă partea, din motive temeinice, este împiedicată de a veni în fața instanței;

- în acest caz, răspunsurile la întrebări se vor consemna în prezența părții adverse sau în lipsă, dacă aceasta a fost citată și nu s-a prezentat;
- partea (împiedicată de motive temeinice să vină în fața instanței) care locuiește în circumscripția altei instanțe va fi ascultată prin comisie rogatorie (art. 357 C.proc.civ.).

Efectele chemării la interogatoriu

– se disting următoarele trei situații:

1. *când partea chemată la interogatoriu tăgăduiește faptele arătate de partea adversă*, aceasta din urmă trebuie să își dovedească susținerile cu alte mijloace de probă, atitudinea de nerecunoaștere a faptelor de către partea chemată la interogatoriu neavând niciun efect probatoriu;

2. *în situația în care partea chemată la interogatoriu sau care a fost prezentă la încuviințarea probei și la stabilirea termenului pentru administrarea acesteia refuză nejustificat să se prezinte în fața instanței sau, deși se prezintă, refuză, fără motive temeinice, să răspundă la interogatoriu*, instanța poate (art. 358 C.proc.civ.):

- fie să socotească aceste împrejurări ca o mărturisire deplină;

Este vorba de o prezumție (judiciară) de recunoaștere tacită, prezumție pe care legea o recomandă instanței, fără însă a o impune.

Prezumția de mărturisire tacită poate fi răsturnată de cel ce a fost chemat la interogatoriu, dacă se prezintă ulterior în instanță, dovedește că au existat motive justificate, iar apoi răspunde la interogatoriu.

Când nu s-ar mai putea administra alte probe, instanța va putea considera atitudinea respectivă ca o mărturisire deplină, dacă și-a format convingerea în acest sens din împrejurările concrete ale cauzei.

- fie să le considere numai ca un început de dovadă în folosul părții care a propus interogatoriul;

În acest caz, atât dovada cu martori, cât și alte probe, inclusiv prezumțiile, pot fi admise pentru completarea probatoriului.

În toate cazurile în care este posibilă administrarea altor probe, lipsa la interogatoriu sau refuzul de a răspunde va fi socotit ca un început de dovadă, ce urmează a fi completat atât cu proba cu martori, cât și cu alte probe, inclusiv prezumțiile.

3. *în cazul în care partea chemată la interogatoriu se prezintă și recunoaște susținerile adversarului*, ne aflăm în prezența unei mărturisiri, care poate fi simplă, calificată sau complexă.

Problema indivizibilității mărturisirii judiciare

– regula indivizibilității mărturisirii judiciare presupune că aceasta nu poate fi divizată împotriva autorului decât în cazurile când cuprinde fapte distincte și care nu au legătură între ele [art. 349 alin. (2) C.proc.civ.];

– problema posibilității de a scinda o mărturisire judiciară nu se pune în cazul mărturisirii simple și nici în cazul mărturisirii calificate, deoarece partea, dând o altă calificare juridică faptului recunoscut, nu a făcut, practic, o recunoaștere;

– mărturisirea complexă poate fi scindată, atunci când faptul adăugat nu este în interdependență cu faptul recunoscut, ci reprezintă un fapt distinct, adică o nouă afirmație în justiție, ce nu este intim legată de cea deja formulată și care va trebui dovedită de cel ce a făcut-o;

	• în cazurile în care faptul adăugat reprezintă consecința firească a celui recunoscut, <i>spre exemplu</i>, dacă pârâtul a recunoscut împrumutul, dar a adăugat că l-a restituit, instanța poate considera ca fiind dovedită încheierea contractului de împrumut, urmând ca pârâtul să probeze, potrivit regulilor stabilite de art. 1499-1505 C.civ., plata pe care pretinde că a făcut-o, întrucât plata (executarea unei obligații) constituie un act juridic distinct de faptul juridic ce a generat obligația, care are un regim juridic special sub aspect probator, astfel încât cel care afirmă că a efectuat plata trebuie să o dovedească; – mărturisirea dedusă din lipsa părții la interogatoriu sau din refuzul părții de a răspunde la interogatoriu nu poate fi scindată; – regula indivizibilității mărturisirii nu se aplică în cazul mărturisirii extrajudiciare.
Irevocabilitatea mărturisirii	– <i>în principiu</i>, mărturisirea este irevocabilă, întrucât este un act de voință unilateral; – <i>în mod excepțional</i>, autorul unei mărturisirii judiciare poate să o revoce dacă va proba că a făcut-o din eroare de fapt scuzabilă [art. 349 alin. (3) C.proc.civ.]; • numai eroarea de fapt scuzabilă este susceptibilă de a fi o cauză de revocare a mărturisirii judiciare, nu și eroarea de drept; • eroarea este nescuzabilă dacă faptul asupra căruia a purtat eroarea putea fi, după împrejurări, cunoscut cu diligențe rezonabile [art. 1208 alin. (1) C.civ.]; • eroarea de fapt poate fi dovedită prin orice mijloc de probă.
Forța probantă a mărturisirii	1. mărturisirea judiciară face deplină dovadă împotriva aceluia care a făcut-o [art. 349 alin. (1) C.proc.civ.]; • aceasta este o probă deplină care se impune judecătorului în cazurile prevăzute de lege; astfel, atunci când pârâtul a recunoscut în tot sau în parte pretențiile reclamantului, instanța, la cererea acestuia din urmă, este obligată să dea o hotărâre în măsura recunoașterii [art. 436 alin. (1) C.proc.civ.]; • nu mai poate fi combătută prin proba contrară; • nici judecătorul nu poate înlătura mărturisirea judiciară făcută în deplină cunoștință de cauză și neviciată, chiar dacă acesta consideră că ansamblul celorlalte mijloace de probă nu o susține; • în cazul în care, în prezența mărturisirii judiciare, reclamantul nu solicită în mod expres pronunțarea hotărârii în baza acesteia, judecătorul păstrează puterea de apreciere asupra acesteia, putând chiar să înlătore motivat recunoașterea unei părți, dacă, din ansamblul probelor administrate în cauză, își formează convingerea că mărturisirea respectivă nu corespunde adevărului; 2. mărturisirea extrajudiciară este un fapt supus aprecierii judecătorului, potrivit regulilor generale de probațiune [art. 350 alin. (1) C.proc.civ.].

X. Presumțiile

Noțiune	– reprezintă consecințele pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut (art. 327 C.proc.civ.); – sunt probe indirecte, întrucât, reprezentând concluziile trase de lege sau de judecător de la un fapt cunoscut la un fapt necunoscut, pentru stabilirea raportului juridic dintre
---------	--

	părți, este necesar să se apeleze la inducția sau deducția realităților împrejurărilor speței, pe calea raționamentelor de la cunoscut la necunoscut; – reprezintă rezultatul a două raționamente: • mai întâi, din cunoașterea probelor directe (înscrieri, mărturii etc.), judecătorul induce, printr-un prim raționament, existența în trecut a unui fapt, care este vecin și conex cu faptul generator de drepturi; • printr-un al doilea raționament, din cunoașterea faptului vecin și conex, se deduce existența faptului principal, datorită legăturii de conexitate dintre aceste două fapte, cu precizarea că, în cazul prezumțiilor legale, cel de-al doilea raționament nu este opera judecătorului, ci este impus acestuia de către lege.
Clasificarea prezumțiilor	Prezumții legale – sunt prezumțiile stabilite prin lege (art. 328 C.proc.civ.); – sunt stabilite prin norme juridice care nu pot fi interpretate extensiv; – prezumția legală scutește de dovadă pe acela în folosul căruia este stabilită în tot ceea ce privește faptele considerate de lege ca fiind dovedite, însă partea căreia îi profită prezumția trebuie să dovedească faptul cunoscut, vecin și conex, pe care se întemeiază aceasta [art. 328 alin. (1) C.proc.civ.]; • dacă dovada faptului vecin și conex cu faptul generator de drepturi este făcută, dovadă care este uneori și foarte ușoară, și este vorba de o prezumție legală ce poate fi combătută prin proba contrară, sarcina probei privind faptul generator de drepturi trece asupra părții împotriva căreia este stabilită prezumția, care va trebui să facă dovada inexistenței acestui fapt, prezumat de lege, dacă dorește să înlăture prezumția respectivă; – au, <i>ca regulă</i>, caracter relativ, în sensul că <i>pot fi combătute prin proba contrară</i> [art. 328 alin. (2) C.proc.civ.]; • combaterea unei prezumții legale relative se poate face, în principiu, prin <i>orice mijloc de probă</i>; • în cazul anumitor prezumții legale, proba contrară poate fi făcută: a) numai prin anumite mijloace de probă; <i>Exemple:</i> ▪ prezumția de coproprietate prevăzută de art. 660 C.civ. poate fi combătută numai prin înscrieri, semne contrare, adică probe materiale, ori prin uzuca-piune; ▪ prezumția filiației față de mamă rezultând din posesia de stat conformă cu certificatul de naștere nu poate fi răsturnată decât dacă printr-o hotărâre judecătorească s-a stabilit că a avut loc o substituie de copil ori că a fost înregistrată ca mamă a unui copil o altă femeie decât aceea care l-a născut [art. 411 alin. (3) C.civ.]. b) numai de anumite persoane; <i>De exemplu</i>, numai soțul mamei, mama, copilul sau tatăl biologic al acestuia, precum și moștenitorii acestora, în condițiile legii, pot combate prezumția de paternitate, prin tăgăduirea paternității.

c) numai în anumite condiții;

De exemplu, prezumția de responsabilitate a locatarului pentru incendiu poate fi combătută numai dacă se probează cazul fortuit [art. 1822 alin. (1) C.civ.].

– *exemple de prezumții legale reglementate de Codul civil:*

- prezumția de interpunere de persoane în cazul liberalităților făcute ascendenților, descendenților și soțului persoanei incapabile de a primi liberalități, precum și ascendenților și descendenților soțului acestei persoane, în cazurile prevăzute de art. 988 alin. (2), art. 990 și art. 991 C.civ. (art. 992 C.civ.);
- prezumția de interpunere de persoane în cazul donațiilor făcute unei rude a donatarului la a cărei moștenire acesta ar avea vocație în momentul donației și care nu a rezultat din căsătoria donatarului cu donatorul (art. 1033 C.civ.);
- prezumția de scutire de raport în cazul donațiilor deghizate sau prin interpunere de persoane [art. 1150 lit. b) C.civ.];
- prezumția că orice lucrare asupra unui imobil este făcută de proprietarul imobilului, cu cheltuiala sa și că este a lui (art. 579 C.civ.);
- prezumția de coproprietate asupra zidului, șanțului, precum și asupra oricărei alte despărțituri dintre două fonduri (art. 660 C.civ.);
- zidul este prezumat a fi în proprietatea exclusivă a proprietarului fondului către care este înclinată coama zidului [art. 661 alin. (1) teza a II-a C.civ.];
- șanțul este prezumat a fi în proprietatea exclusivă a proprietarului fondului pe care este aruncat pământul [art. 661 alin. (2) teza a II-a C.civ.];
- prezumția exercitării drepturilor și executării obligațiilor cu bună-credință (art. 14 C.civ.);
- prezumția executării prestației accesorii (art. 1501 C.civ.);
- prezumția executării prestațiilor periodice (art. 1502 C.civ.);
- prezumția de stingere a obligației prin plată în cazul remiterii voluntare a înscrisului original constatator al creanței, făcută de creditor către debitor, unul dintre codebitori sau fideiusor [art. 1503 alin. (1) C.civ.];
- prezumția că intrarea debitorului, a codebitorului sau a fideiusorului în posesia înscrisului original al creanței s-a făcut printr-o remitere voluntară din partea creditorului [art. 1503 alin. (3) C.civ.];
- prezumția de gratuitate a mandatului dintre două persoane fizice [art. 2010 alin. (1) teza a II-a C.civ.];
- prezumția că mandatul dat pentru acte de exercitare a unei activități profesionale este cu titlu oneros [art. 2010 alin. (1) teza a III-a C.civ.];
- prezumția de existență și de validitate a cauzei actului juridic [art. 1239 C.civ.];
- prezumția că cel care stăpânește bunul este posesorul acestuia [art. 919 alin. (1) C.civ.];
- prezumția că detenția precară, odată dovedită, se menține până la proba intervertirii sale [art. 919 alin. (2) C.civ.];
- prezumția că posesorul este proprietarul bunului, cu excepția imobilelor înscrise în cartea funciară [art. 919 alin. (3) C.civ.];

- prezumția filiației față de mamă rezultând din posesia de stat conformă cu actul de naștere [art. 411 alin. (2) C.civ.];
 - prezumția de paternitate (art. 414 și art. 426 C.civ.);
 - prezumția de comunitate de bunuri a soților (art. 339 C.civ.);
 - prezumția că bunul dobândit în timpul căsătoriei este bun comun al soților [art. 343 alin. (1) C.civ.]; în concepția actualului Cod civil nu mai funcționează prezumția de mandat tacit reciproc între soți cu privire la încheierea actelor juridice de conservare, de administrare și de dobândire a bunurilor comune, ci se recunoaște dreptul oricărui soț de a face asemenea acte juridice cu privire la oricare dintre bunurile comune fără consimțământul celuilalt soț;
 - prezumția de mandat tacit reciproc între părinți [art. 503 alin. (2) C.civ.];
 - prezumția privind cea mai lungă și cea mai scurtă perioadă de gestație cu ajutorul căreia se stabilește timpul legal al concepției copilului (art. 412 C.civ.);
 - prezumția filiației copilului conceput prin reproducerea asistată medical cu terț donator (art. 443 C.civ.);
 - prezumția că cel dispărut este socotit a fi în viață, dacă nu a intervenit o hotărâre declarativă de moarte rămasă definitivă (art. 53 C.civ.);
 - prezumția de domiciliu (art. 90 C.civ.);
 - prezumția de domiciliu al minorului la părintele la care locuiește în mod statornic (art. 92 C.civ.);
 - prezumția de renunțare la succesiune (art. 1112 C.civ.) etc.;
- *exemple de prezumții legale reglementate de Codul de procedură civilă:*
- prezumția că debitorul s-a obligat pentru suma cea mai mică trecută în înscris [art. 275 alin. (2) C.proc.civ.];
 - lipsa unui răspuns al pârâtului cu privire la cererea de renunțare la judecată a reclamantului până la termenul acordat de instanță în acest sens se consideră acord tacit la renunțare [art. 406 alin. (4) C.proc.civ.].

Prezumții judiciare (simple)

- reprezintă consecințele logice pe care judecătorul le poate trage de la un fapt cunoscut pentru a stabili un fapt necunoscut și care nu sunt determinate prin lege;
- reprezintă raționamente utilizate de judecător, întemeiate pe probe directe sau pe un început de dovadă scrisă ori pe anumite situații;
- prezumțiile judiciare sunt nelimitate, însă, în anumite cazuri prevăzute expres, legea nu permite recurgerea la prezumții judiciare;

De exemplu, nu se prezumă:

- renunțarea la un drept (art. 13 C.civ.);
- eroarea comună și invincibilă [art. 17 alin. (3) C.civ.];
- alegerea domiciliului [art. 97 alin. (2) C.civ.];
- intenția promitentului faptei altuia de a se angaja personal [art. 1283 alin. (3) C.civ.];
- solidaritatea dintre debitori [art. 1445 teza I C.civ.];
- novația (art. 1610 teza I C.civ.);
- fideiusiunea (art. 2282 teza I C.civ.) etc.

– pentru ca prezumțiile judiciare să fie admisibile, trebuie să fie îndeplinite două condiții (art. 329 C.proc.civ.):

- prezumția „să aibă greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins”;
- să fie admisibilă proba prin declarațiile martorilor.

Această condiție urmărește să nu se eludeze indirect interdicțiile prevăzute în art. 309 alin. (2) teza I, alin. (4) și (5) C.proc.civ. Prezumțiile judiciare sunt admisibile în toate situațiile care reprezintă excepții de la regulile prevăzute de art. 309 alin. (2) teza I, alin. (4) și (5) C.proc.civ.

FIȘA NR. 13

INCIDENTE PROCEDURALE CARE POT APĂREA ÎN CURSUL JUDECĂȚII

I. Suspendarea judecății

Noțiune. Felurile suspendării	– prin suspendarea judecății se înțelege oprirea cursului judecății din cauza apariției unor împrejurări voite de părți, care nu mai stăruie în soluționarea pricinii, ori independente de voința lor, când părțile sunt în imposibilitatea fizică sau juridică de a se prezenta la judecată; – în funcție de natura împrejurării care a determinat suspendarea, se distinge între: 1. <i>suspendarea voluntară</i>; 2. <i>suspendarea de drept</i>; 3. <i>suspendarea facultativă</i>; – indiferent de felul suspendării, măsura este dispusă numai de către instanță, în cazurile și condițiile expres și limitativ determinate de lege; • cazurile de suspendare prevăzute de lege sunt limitative, deci judecata nu poate fi suspendată în situația ivirii unor împrejurări neprevăzute de lege.
A. Suspendarea voluntară	
Noțiune. Cazuri	– suspendarea voluntară a judecății intervine datorită manifestării de voință a părților, care poate fi expresă sau tacită; – sunt reglementate două cazuri de suspendare voluntară: 1. <i>atunci când amândouă părțile o cer</i> [art. 411 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.]; 2. <i>atunci când niciuna dintre părți nu se înfățișează la strigarea cauzei, deși toate părțile au fost legal citate și nici nu s-a cerut în scris de către cel puțin una dintre părți judecarea în lipsă</i> [art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.].
Suspendarea judecății la cererea (tuturor) părților	– acest caz de suspendare voluntară a judecății reprezintă o aplicație a principiului disponibilității; – pentru suspendarea judecății în acest caz este necesar acordul expres al ambelor părți (reclamant și pârât); • în ipoteza în care în cauză au fost formulate și cereri incidente (intervenție principală, chemare în garanție etc.), pentru suspendarea judecății întregului proces este necesar acordul tuturor părților; • în acest ultim caz, dacă există acordul doar al reclamantului și al pârâtului din cererea principală, în măsura în care acest lucru este posibil, urmând ca instanța să aprecieze de la caz la caz, se poate dispune disjungerea acestei cereri și suspendarea ei pe baza acordului ambelor părți și continuarea judecății pentru cererile incidente;

	– pentru a se dispune suspendarea judecătăii, este necesară și suficientă doar solicitarea ambelor (tuturor) părților în acest sens, fără a fi nevoie ca acestea să indice și motivul pentru care cer suspendarea; legea nu conferă instanței de judecată dreptul de a aprecia dacă suspendarea judecătăii la solicitarea ambelor părți este oportună sau nu; • dacă părțile nu solicită suspendarea judecătăii, instanța nu are dreptul să o dispună din oficiu (de pildă, în vederea suplimentării probelor cu audierea unui martor ale cărui nume și domiciliu nu sunt cunoscute).
Suspendarea judecătăii în cazul lipsei părților	– acest caz de suspendare voluntară rezultă din voința tacită a părților de a nu mai continua judecata, voință dedusă din împrejurarea că niciuna dintre ele, deși legal citate, nu se prezintă la termenul de judecată; – condițiile suspendării judecătăii pentru lipsa părților: 1. ambele (toate) părțile să fie legal citate; • dacă una dintre părți nu este legal citată, nu se va dispune suspendarea judecării procesului, ci se va amâna judecarea cererii, în conformitate cu art. 14 raportat la art. 153 C.proc.civ.; • în cazul în care dovada de citare a fost restituită cu mențiunea că partea respectivă și-a schimbat adresa pe parcursul procesului, nu ar mai fi vorba de citare nelegală a uneia dintre părți, întrucât, potrivit art. 172 C.proc.civ., schimbarea locului citării uneia dintre părți în timpul judecătăii trebuie adusă la cunoștință instanței și părții adverse, sub pedeapsa neluării ei în seamă, astfel că dispoziția înscrisă în art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. își va găsi aplicare; <i>De exemplu, părțile au fost legal citate, însă, pe parcursul judecătăii, se impune citarea din nou, deoarece există unul dintre cazurile în care instituția termenului în cunoștință nu operează; dacă una dintre părți și-a schimbat între timp domiciliul, fără să înștiințeze instanța despre această împrejurare, ea urmează a fi citată, în mod legal, la vechiul domiciliu, așa încât lipsa părților va duce la suspendarea judecătăii, evident, în măsura în care nu s-a cerut judecarea în lipsă.</i> 2. niciuna dintre părți să nu se prezinte la termenul de judecată; • dacă se prezintă cel puțin una dintre părți (fie un reclamant, fie un pârât, fie intervenientul principal sau intervenientul care a fost introdus în cauză pe poziție de reclamant), în temeiul art. 223 alin. (2) C.proc.civ., instanța va trece la judecată, aceasta neputând fi suspendată; Ca regulă, neprezentarea reclamantului la termenul de judecată nu atrage respingerea cererii ca nesustținută (cu excepția situației prevăzute exclusiv pentru cererea de divorț, în ceea ce privește judecata în fața primei instanțe și în apel), ci, dacă pârâtul este prezent, instanța va trece la judecată, iar, dacă lipsește și pârâtul și nici nu s-a cerut judecarea în lipsă de cel puțin una dintre aceste părți (reclamantul sau pârâtul), instanța va dispune suspendarea judecătăii. Pârâtul care este prezent în sala de ședință nu poate fi însă obligat să răspundă la strigarea pricinii, întrucât el poate avea interesul de a se dispune suspendarea, iar nu de a se trece la judecarea pricinii. Dacă însă a răspuns, pârâtul nu mai poate cere suspendarea judecătăii. 3. niciuna dintre părți să nu fi cerut judecarea cauzei în lipsă; • judecata în lipsă trebuie cerută în scris, însă o asemenea cerere poate fi făcută și verbal în cursul instanței, la oricare dintre termenele de judecată, luându-se act de aceasta în încheierea de ședință;

	• cererea de judecată în lipsă formulată înaintea primei instanțe nu are eficiență și la judecata în căile de atac sau la judecarea fondului după casare [art. 411 alin. (2) C.proc.civ.], astfel încât o asemenea cerere trebuie reiterată în fața instanței sesizate cu judecarea căii de atac, respectiv a instanței ce rejudecă fondul după casare; în caz contrar, neprezentarea părților, deși acestea au fost legal citate, atrage suspendarea judecării; – norma juridică înscrisă în art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. este de ordine publică, astfel încât, dacă sunt întrunite cerințele acestui text, instanța trebuie să suspende judecata, fără a mai efectua vreun alt act de procedură; consecințe: • în cazul în care cererea de chemare în judecată nu este legal timbrată, iar părțile, deși legal citate, nu se prezintă și nici nu au cerut judecarea în lipsă, nu se va anula cererea ca netimbrată, ci se va dispune suspendarea judecării; • în cazul în care s-ar invoca (de exemplu, prin întâmpinare), anterior termenului de judecată la care părțile nu s-au înfățișat, deși erau legal citate și nici nu au cerut judecarea în lipsă, orice alte excepții procesuale, cum ar fi necompetența instanței, lipsa dovezii calității de reprezentant, autoritatea de lucru judecat etc., se va dispune suspendarea judecării; dacă ar rezolva vreo excepție procesuală, ar însemna că instanța continuă judecata, deși este obligată să o suspende.
B. Suspendarea de drept	
Noțiuni	– suspendarea de drept a judecării este aceea pe care instanța de judecată este obligată să o pronunțe ori de câte ori constată ivirea unuia dintre cazurile anume prevăzute de lege; – împrejurările care atrag suspendarea de drept nu vor împiedica pronunțarea hotărârii, dacă ele survin după închiderea dezbaterilor [art. 412 alin. (2) C.proc.civ.]; • dacă însă, cu ocazia deliberării, instanța constată că anumite aspecte ale speței au rămas nelămurite și dispune repunerea pricinii pe rol, ivirea vreuneia dintre împrejurările menționate în art. 412 alin. (1) C.proc.civ. atrage suspendarea judecării.
Cazuri	1. decesul uneia dintre părți [art. 412 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.]; • suspendarea are loc până la introducerea în cauză a moștenitorilor; • suspendarea nu operează în cazul în care partea interesată cere termen pentru introducerea în judecată a moștenitorilor părții decedate; în același sens, art. 155 alin. (1) pct. 15 C.proc.civ. permite ca moștenitorii să fie reprezentați, până la intervenirea lor în proces, printr-un curator special numit de instanță; • acest caz de suspendare de drept a judecării are în vedere ipoteza în care partea a decedat ulterior introducerii cererii, textul nefiind aplicabil în cazul în care una dintre părți era decedată la data introducerii acțiunii; • dacă, la data înregistrării cererii, una dintre părți era decedată (reclamantul sau pârâtul), lipsa capacității de folosință a acesteia atrage nulitatea absolută a cererii de chemare în judecată [art. 176 pct. 1 C.proc.civ., precum și, ca aplicații ale acestuia, art. 40 alin. (1) și art. 56 alin. (3) C.proc.civ.]; în acest caz, instanța poate invoca din oficiu excepția de fond, absolută și peremptorie a lipsei capacității procesuale de folosință, pe care o va admite, anulând cererea;

- în ipoteza în care pârâtul era decedat la data introducerii acțiunii, reclamantul are posibilitatea ca, până cel mai târziu la primul termen de judecată la care este legal citat, să modifice cererea de chemare în judecată cu privire la partea chemată în judecată, indicând pe moștenitorii pârâtului inițial [art. 204 alin. (1) C.proc.civ.], eventuala cerere a reclamantului de amânare a cauzei în vederea indicării moștenitorilor pârâtului fiind inadmisibilă în acest caz;
2. *punerea sub interdicție judecătorească sau sub curatelă a uneia dintre părți* [art. 412 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.];
- suspendarea are loc până la numirea tutorelui sau a curatorului;
 - nu este avută în vedere ipoteza în care aceste măsuri de ocrotire a persoanei fizice sunt deja dispuse prin hotărâre definitivă; în acest caz, instanța nu va suspenda pricina, ci va dispune citarea în cauză a reprezentantului legal al celui pus sub interdicție sau a curatorului;
3. *decesul reprezentantului sau al mandatarului uneia dintre părți, dacă decesul a survenit cu mai puțin de 15 zile înainte de ziua înfățișării* [art. 412 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.];
- suspendarea are loc până la numirea unui nou reprezentant sau mandatar;
 - atunci când reprezentantul (legal ori judiciar) sau mandatarul decedează cu mai mult de 15 zile înainte de ziua înfățișării, judecata nu se suspendă, ci va continua, legiuitorul prezumând că, în acest interval, partea reprezentată a avut timpul necesar pentru a-și desemna un nou mandatar;
4. *încetarea funcției tutorelui sau curatorului uneia dintre părți* [art. 412 alin. (1) pct. 4 C.proc.civ.];
- suspendarea are loc până la numirea unui nou tutore sau curator;
 - în cazul în care minorul împlinește vârsta de 14 ani în cursul procesului (când reprezentarea legală se transformă în asistare), pentru ca minorul respectiv să fie introdus în proces, instanța nu va suspenda judecata, ci va acorda un termen, dispunând introducerea în cauză a minorului și citarea acestuia pentru termenul respectiv;
 - de asemenea, în cazul curatorului special instituit în condițiile art. 58 alin. (1) C.proc.civ., nu este necesară suspendarea judecătii, întrucât numirea unui curator special se va face de aceeași instanță care judecă procesul;
5. *când partea persoana juridică este dizolvată* [art. 412 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ.];
- suspendarea are loc până la desemnarea lichidatorului;
6. *deschiderea procedurii insolvenței, în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive, dacă debitorul trebuie reprezentat* [art. 412 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.];
- suspendarea are loc până la numirea administratorului judiciar ori a lichidatorului judiciar;
 - deschiderea procedurii insolvenței conduce la suspendarea de drept a procesului, indiferent dacă îl privește pe reclamant sau pe pârât;
 - suspendarea operează numai dacă deschiderea procedurii insolvenței s-a dispus în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive și doar dacă debitorul trebuie reprezentat în procesul în care se solicită suspendarea;

- dacă s-a dispus suspendarea, aceasta durează numai până la numirea administratorului judiciar ori a lichidatorului judiciar, pentru ca debitorul să poată fi citat printr-un astfel de reprezentant, potrivit dispozițiilor art. 155 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., coroborate cu cele ale legii speciale;

7. *formularea de către instanță a unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare adresate Curții de Justiție a Uniunii Europene, potrivit prevederilor tratatelor pe care se întemeiază Uniunea Europeană* [art. 412 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ.];

- suspendarea va opera până la data pronunțării hotărârii preliminare de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene;

– suspendarea de drept a judecării va interveni și în alte situații prevăzute de lege [art. 412 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ.], cum ar fi:

- art. 49 alin. (1) C.proc.civ., care prevede că în cursul judecării declarației de abținere nu se va face niciun act de procedură în cauză, ceea ce echivalează cu suspendarea de drept a procesului, care va dura până la soluționarea declarației de abținere;

Formularea de către parte a unei cereri de recuzare nu atrage suspendarea de drept a judecării, însă pronunțarea soluției în cauză nu poate avea loc decât după soluționarea cererii de recuzare [art. 49 alin. (2) C.proc.civ.].

- art. 74 alin. (4) teza finală C.proc.civ., care dispune că, dacă judecarea cererii principale ar fi întârziată prin cererea de chemare în garanție, instanța poate dispune disjungerea ei pentru a o judeca separat; în acest din urmă caz, judecarea cererii de chemare în garanție va fi suspendată până la soluționarea cererii principale;

- art. 134 C.proc.civ., care statuează că instanța înaintea căreia s-a ivit conflictul de competență va suspenda din oficiu judecata cauzei și va înainta dosarul instanței competente să soluționeze conflictul;

- art. 138 alin. (6) C.proc.civ., referitor la litispendență, care prevede că, atunci când unul dintre procese se judecă în recurs, iar celălalt înaintea instanțelor de fond, acestea din urmă sunt obligate să suspende judecata până la soluționarea recursului;

- art. 221 alin. (2) C.proc.civ., care dispune că, dacă după o amânare a cauzei prin învoiala părților, acestea nu stăruiesc în continuarea judecării, instanța va suspenda judecata;

- art. 520 alin. (2) C.proc.civ., potrivit căruia, până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept de către Înalta Curte de Casație și Justiție, cauza va fi suspendată;

- art. 27 alin. (7) C.proc.pen., care dispune că, în cazul în care persoana vătămată sau succesorii acesteia nu s-au constituit parte civilă în procesul penal și au introdus la instanța civilă acțiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune, judecata în fața instanței civile se suspendă după punerea în mișcare a acțiunii penale și până la rezolvarea în primă instanță a cauzei penale, dar nu mai mult de un an;

- art. 75 alin. (1) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență, care reglementează suspendarea de drept de la data deschiderii

procedurii insolvenței a tuturor acțiunilor judiciare, extrajudiciare ori a măsurilor de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra averii debitorului, cu excepția celor prevăzute de art. 75 alin. (2) și (3) din aceeași lege.

C. Suspendarea facultativă

Precizări introductive	– suspendarea facultativă este lăsată la aprecierea instanței de judecată; – cazurile în care instanța poate să dispună suspendarea judecării sunt limitativ prevăzute de lege, astfel încât alte împrejurări decât cele stabilite expres de lege nu sunt de natură să justifice suspendarea facultativă a judecării.
Cazuri	1. când dezlegarea cauzei depinde, în tot sau în parte, de existența ori inexistența unui drept care face obiectul unei alte judecări [art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.]; • acest caz de suspendare facultativă a judecării are în vedere existența unor chestiuni prejudiciale, a căror soluționare ar putea avea o influență hotărâtoare asupra rezolvării cauzei; • pentru ca acest caz de suspendare facultativă să poată opera, este necesar ca problema de a cărei dezlegare depinde soluția din proces să facă obiectul unei alte judecări în curs de desfășurare, adică să existe o altă judecată <i>pendente</i>; <i>De exemplu:</i> ▪ judecata cererii în evacuare sau în revendicare poate fi suspendată până la soluționarea cererii prin care s-a cerut de către pârâtul din aceste acțiuni nulitatea titlului de proprietate; ▪ judecata procesului de partaj al unui imobil poate fi suspendată până la soluționarea cererii de revendicare a imobilului respectiv, introdusă de un tert împotriva reclamantului și pârâtului din procesul de partaj; ▪ judecata cererii de stabilire a paternității din afara căsătoriei față de un copil născut de o femeie căsătorită este indicat să fie suspendată până la rezolvarea cererii de tăgăduire a paternității introduse de soțul mamei; ▪ judecarea cererii de evacuare a pârâților din apartamentul pe care aceștia îl dețin în calitate de chiriași poate fi suspendată până la soluționarea litigiului în care reclamanta revendică acel apartament de la cel cu care pârâții din cererea de evacuare au încheiat contractul de închiriere; ▪ judecata unei petiții de ereditate intentate de un copil din afara căsătoriei poate fi suspendată până la soluționarea procesului privind stabilirea filiației; ▪ dacă dispune sesizarea Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate a unei legi sau a unei ordonanțe, instanța în fața căreia aceasta a fost invocată poate suspenda judecata cauzei până la soluționarea excepției de către Curtea Constituțională. <i>În schimb, instanța judecătorească nu poate să suspende:</i> ▪ judecata unei pricini pe motiv că nu s-a terminat dezbaterile succesorală în fața notarului public, deoarece aceasta din urmă nu poate fi asimilată cu o judecată; ▪ judecata cererii de împărțire a bunurilor comune în timpul căsătoriei până la rezolvarea cererii de divorț, deoarece soluționarea primei cereri nu depinde de soluția ce se va da în procesul de divorț, cu atât mai mult cu cât art. 358 C.civ. permite partajul bunurilor comune în timpul căsătoriei fără a mai impune condiția justificării unor motive temeinice în acest scop;

- judecata cererii de împărțire a unei construcții până la obținerea autorizației administrative referitoare la lucrările ce s-ar impune a fi efectuate la acea construcție în vederea realizării unui partaj în natură, întrucât nu este vorba de o altă judecată;
- judecata cererii principale pe temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., dacă s-a dispus disjungerea cererii de chemare în garanție sau a unei alte cereri incidentale (ori, negăsindu-și aplicare art. 123 C.proc.civ., dacă instanța și-a declinat competența de soluționare a cererii incidentale în favoarea unui organ de jurisdicție din afara sistemului instanțelor judecătorești), deoarece rezolvarea cererii principale nu este condiționată de soluția ce s-ar da în cererea disjunctă (ori cu privire la care s-a declinat competența), însă, într-o astfel de situație, potrivit art. 74 alin. (4) teza finală C.proc.civ., judecata cererii de chemare în garanție este suspendată de drept până la soluționarea cererii principale.

2. când, într-o cauză similară, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a fost sesizată de o altă instanță cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare [art. 413 alin. (1) pct. 1¹ C.proc.civ.];

- cauza va fi suspendată indiferent dacă instanța care a sesizat Curtea de Justiție a Uniunii Europene este o instanță națională sau o instanță din alt stat membru;
- suspendarea va opera până la data pronunțării hotărârii preliminare de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene;

3. când s-a început urmărirea penală pentru o infracțiune care ar avea o înrăurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea, dacă legea nu prevede altfel [art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.];

- acest caz de suspendare facultativă a judecății are în vedere ipoteza în care judecata cauzei civile depinde de stabilirea existenței sau inexistenței unei infracțiuni;
- pentru a fi incident acest caz de suspendare, este necesar să se fi declanșat urmărirea penală cu privire la infracțiunea respectivă și, totodată, ca partea să învedereze instanței în ce măsură constatarea infracțiunii ar influența soluția din pricina civilă;
- este suficient ca, prin ordonanța procurorului, să se fi dispus începerea urmăririi penale exclusiv cu privire la faptă (*in rem*), în condițiile art. 305 alin. (1) C.proc.pen.; în ceea ce privește corelația dintre cazul de suspendare facultativă prevăzut de art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. și cazul de suspendare de drept prevăzut de art. 27 alin. (7) C.proc.pen., din dispozițiile citate ale Codului de procedură penală rezultă că acestea au în vedere numai situația în care se solicită repararea pagubei cauzate prin infracțiune de către persoana vătămată sau succesorii acesteia care nu s-au constituit parte civilă în procesul penal, iar suspendarea judecății înaintea instanței civile se dispune dacă instanța penală a fost sesizată cu judecarea infracțiunii anterior sesizării instanței civile sau, cel puțin, dacă acțiunea penală a fost pusă în mișcare. Dacă nu sunt îndeplinite aceste cerințe, însă a fost începută urmărirea penală, suspendarea judecății poate fi dispusă în baza art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., dar, de data aceasta, nu mai este vorba de o suspendare obligatorie a judecății, ci de o suspendare lăsată la aprecierea instanței.

– instanța de judecată poate dispune suspendarea judecării cauzei și în alte cazuri prevăzute de lege [art. 413 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.], cum ar fi:

- art. 143 alin. (1) C.proc.civ., potrivit căruia, la solicitarea celui interesat, completul de judecată investit cu soluționarea cererii de strămutare poate dispune, dacă este cazul, suspendarea judecării procesului;
- art. 242 C.proc.civ., care dispune că, atunci când constată că desfășurarea normală a procesului este împiedicată din vina reclamantului, prin neîndeplinirea obligațiilor stabilite în cursul judecării, potrivit legii, judecătorul poate suspenda judecata, arătând în încheiere care anume obligații nu au fost respectate;
- art. 307 C.proc.civ., potrivit căruia, dacă partea care a prezentat înscrisul stăruie să se folosească de acesta, deși denunțarea ca fals a acestuia nu a fost retrasă, instanța, dacă este indicat autorul falsului sau complicele acestuia, poate suspenda judecata procesului, înaintând de îndată înscrisul denunțat ca fals parchetului competent, pentru cercetarea falsului, împreună cu procesul-verbal ce se va încheia în acest scop;
- art. 517 alin. (1¹) C.proc.civ., potrivit căruia, cauzele similare aflate pe rolul instanțelor la data sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, în care soluționarea acestora depinde de dezlegarea problemelor de drept ce fac obiectul recursului în interesul legii, pot fi suspendate până la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României;
- art. 520 alin. (4) C.proc.civ., care dispune că, atunci când Înalta Curte de Casație și Justiție este sesizată în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, cauzele similare, aflate pe rolul altor instanțe decât cea care a făcut sesizarea, pot fi suspendate până la soluționarea sesizării;
- art. 1076 alin. (1) C.proc.civ., privind litispendența internațională, care arată că instanța română sesizată ulterior cu o cerere între aceleași părți, având același obiect și aceeași cauză, poate suspenda judecata până la pronunțarea hotărârii de către jurisdicția străină, când este previzibil că hotărârea străină va fi susceptibilă de recunoaștere sau executare în România. În cazul în care instanța străină este o instanță dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene, iar instanța română este a doua instanță sesizată într-un caz de litispendență, dacă este vorba de un litigiu în materie civilă sau comercială în sensul art. 1 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 [respectiv art. 1 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012, aplicabil începând cu 10 ianuarie 2015], potrivit art. 27 alin. (1) și (2) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001, respectiv art. 29 alin. (1) și (3) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012, de principiu, instanța română trebuie să suspende de drept judecata cauzei, până la momentul la care se stabilește competența primei instanțe sesizate, iar dacă se stabilește competența primei instanțe sesizate, instanța sesizată ulterior (în cazul de față, cea română) își declină competența în favoarea acesteia, cu mențiunea că declinarea de competență va îmbrăca forma respingerii cererii ca nefiind de competența instanțelor române;
- art. 673 teza I C.civ., potrivit căruia instanța sesizată cu cererea de partaj poate suspenda pronunțarea partajului, pentru cel mult un an, pentru a nu se aduce prejudicii grave intereselor celorlalți coproprietari; dacă pericolul acestor prejudicii este

	înlăturat înainte de împlinirea termenului, instanța, la cererea părții interesate, va reveni asupra măsurii etc.
Durata suspendării facultative	– <i>ca regulă</i>, suspendarea judecății va dura până când hotărârea pronunțată în cauza care a provocat suspendarea a devenit definitivă [art. 413 alin. (2) C.proc.civ.]; • în ipoteza prevăzută de art. 413 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. nu va interveni însă o hotărâre judecătorească atunci când procurorul dispune clasarea sau renunță la urmărirea penală, în condițiile legii; într-o astfel de situație, suspendarea judecății va dura până la data definitivării soluției procurorului.
Revenirea asupra măsurii suspendării	– instanța poate reveni, motivat, asupra măsurii suspendării facultative în următoarele cazuri [art. 413 alin. (3) C.proc.civ.]: • dacă se constată că partea care a cerut-o nu are un comportament diligent în cadrul procesului care a determinat suspendarea, tergiversând soluționarea acestuia; • dacă urmărirea penală care a determinat suspendarea durează mai mult de un an de la data la care a intervenit suspendarea, fără a se dispune o soluție în acea cauză; – în situațiile de suspendare facultativă prevăzute de art. 413 alin. (1) pct. 1 și 2 C.proc.civ., revenirea asupra măsurii suspendării nu este obligatorie, ci instanța va aprecia, de la caz la caz, în ce măsură, în funcție de situația concretă din dosar, se impune sau nu reluarea judecății înainte de rămânerea definitivă a hotărârii în litigiul care a determinat suspendarea.
Consecințele asupra hotărârii în cazul neluării măsurii suspendării facultative	– în situația în care instanța nu dispune suspendarea judecății, deși exista o împrejurare care ar fi putut determina această măsură, ci continuă judecata și pronunță hotărârea, în anumite cazuri, aceasta va putea fi modificată; astfel: • încheierea asupra strămutării va arăta în ce măsură actele îndeplinite de instanță înainte de strămutare urmează să fie păstrate (în lipsa unor asemenea precizări, toate actele instanței investite cu judecarea cererii înainte de strămutare vor fi refăcute) [art. 145 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; • unele dintre împrejurările vizate de art. 413 alin. (1) pct. 1 și 2 C.proc.civ. pot constitui temei pentru introducerea unei cereri de revizuire [art. 509 alin. (1) pct. 3 și 11 C.proc.civ.]; Nu s-ar putea folosi motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ., deoarece acesta are în vedere o hotărâre care a stat la baza hotărârii a cărei revizuire se cere. În principiu, nici motivul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ. nu ar putea fi folosit, întrucât actul nou (în speță, hotărârea judecătorească) trebuie să fi existat la data pronunțării hotărârii a cărei revizuire se cere. Cu toate acestea, întemeindu-se pe o interpretare mai largă a noțiunii de „înscris nou”, practica judiciară a admis posibilitatea exercitării revizuirii pentru motivul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ. și atunci când hotărârea judecătorească invocată ca înscris nou a intervenit după soluționarea litigiului în fond, dacă acea hotărâre a fost obținută pe baza unei cereri introduse înainte de soluționarea definitivă a litigiului în care se cere revizuirea. • pentru acele împrejurări la care se referă art. 413 alin. (1) C.proc.civ. și care nu ar justifica introducerea unei cereri de revizuire, partea interesată poate formula o nouă cerere de chemare în judecată, fără a se opune autoritatea de lucru judecat, deoarece nu există identitate de obiect sau de cauză.

D. Procedura și efectele suspendării	
Procedura suspendării. Încheierea de suspendare. Încheierea de repunere pe rol	– asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin <i>încheiere</i>; • încheierea prin care instanța se pronunță asupra suspendării judecării are caracter interlocutoriu, indiferent de felul suspendării; – încheierea prin care <i>se dispune suspendarea judecării</i> poate fi atacată cu recurs, în mod separat (art. 414 C.proc.civ.); • recursul se judecă de instanța ierarhic superioară; • în cazul în care suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă; <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017 (M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017):</i> recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata (...) este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanță într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă. • recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului; • încheierea de suspendare a judecării poate fi atacată numai o singură dată cu recurs, astfel încât, dacă recursul a fost respins și, pe cale de consecință, s-a menținut soluția de suspendare a cursului judecării, partea nu mai poate exercita un nou recurs (<i>de exemplu</i>, atunci când exercită calea de atac împotriva hotărârii de fond); – încheierea prin care <i>s-a respins cererea de suspendare</i> nu este supusă recursului pe cale separată, ci poate fi atacată doar odată cu fondul; <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017 (M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017):</i> încheierea prin care s-a respins cererea de suspendare poate fi atacată odată cu fondul, dacă hotărârea pronunțată prin care instanța se dezinvestește este susceptibilă de vreo cale de atac. – încheierea prin care <i>se respinge cererea de repunere pe rol</i> a procesului are același regim juridic cu încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării: • este susceptibilă de recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară, cu excepția cazului în care suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, când încheierea este definitivă; <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017 (M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017):</i> recursul împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a cauzei este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanță într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă. • recursul poate viza însăși măsura suspendării, dacă încheierea prin care a fost dispusă această măsură nu a fost atacată cu recurs; • recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului; – încheierea prin care <i>s-a admis cererea de repunere pe rol</i> nu este supusă recursului pe cale separată, ci poate fi atacată doar odată cu fondul.
Efectele suspendării	– prin încheierea de suspendare a judecării, instanța nu se dezinvestește de soluționarea cauzei, însă procesul rămâne în nelucrare;

	– orice act de procedură efectuat în timpul suspendării judecății (cu excepția cererii de redeschidere a judecății) este lovit de nulitate relativă; • nulitatea va putea fi invocată numai de acela în folosul căruia a operat suspendarea (<i>de exemplu</i>, de către moștenitorul părții care a decedat în cursul judecății); – suspendarea judecății are <i>un efect general</i>, în sensul că operează în bloc, față de toate părțile din proces, indiferent de calitatea acestora (reclamant, pârât, intervenient voluntar etc.); • așadar, în cazul coparticipării procesuale, al cererilor conexe sau al cererilor de intervenție voluntară ori forțată, apariția unei cauze de suspendare a judecății în privința uneia dintre părți sau a uneia dintre cereri are drept consecință <i>suspendarea totală a judecății</i>, având în vedere că procesul constituie un tot unitar, urmând a se pronunța o singură hotărâre față de toate părțile; • însă, dacă se ivește o împrejurare ce justifică suspendarea judecății cu privire la o cerere incidentală, instanța ar putea să dispună disjungerea acesteia de cererea principală și să continue judecata cererii principale, în măsura în care legea permite disjungerea; – data la care s-a dispus suspendarea constituie momentul de la care începe să curgă termenul de perimare atunci când: • a avut loc suspendarea voluntară a judecății; • suspendarea judecății s-a dispus în temeiul art. 221 alin. (2) C.proc.civ. sau al art. 242 C.proc.civ. În cazurile de suspendare de drept prevăzute de art. 412 C.proc.civ., precum și în cazurile de suspendare facultativă vizate de art. 413 C.proc.civ., termenul de perimare va începe să curgă de la momente diferite, ulterior momentului suspendării.
E. Redeschiderea judecății	
Considerații generale	– judecata se redeschide dacă împrejurarea care a produs suspendarea judecății a încetat să mai existe; – reluarea judecății poate avea loc la cererea: • părții interesate, ca regulă, instanța neputând dispune repunerea cauzei pe rol din oficiu; • creditorilor chirografari ai uneia dintre părți, cu excepția pricinilor cu caracter strict personal; • dobânditorului unui drept ce formează obiectul judecății care a fost suspendată, el preluând calitatea procesuală a celui ce i-a înstrăinat dreptul respectiv, desigur, în condițiile art. 39 C.proc.civ.; – reluarea judecății are loc în mod diferit, în funcție de felul suspendării.
Redeschiderea judecății în cazul suspendării voluntare	– are loc prin <i>cererea de repunere pe rol a cauzei</i> (de redeschidere a procesului), formulată de una dintre părți [art. 415 pct. 1 C.proc.civ.]; • instanța nu poate repune din oficiu cauza pe rol și rezolva în fond pricina; • cererea de repunere pe rol trebuie să fie formulată înăuntrul termenului de perimare; • cererea de repunere pe rol trebuie să fie timbrată cu jumătate din taxa judiciară de timbru datorată pentru cererea a cărei judecată s-a suspendat [art. 9 lit. g) din O.U.G. nr. 80/2013];

	• în cazul în care suspendarea voluntară a judecății s-a dispus la solicitarea părților în vederea desfășurării procedurii de mediere, cererea de repunere pe rol este scutită de plata taxei judiciare de timbru [art. 62 alin. (3) din Legea nr. 192/2006]; – reluarea judecății are loc în aceleași condiții și în cazul în care suspendarea judecății a intervenit de drept în condițiile prevăzute de art. 221 alin. (2) C.proc.civ.
Reluarea judecății în cazul suspendării de drept	– are loc prin cererea de redeschidere a judecății, făcută de partea interesată, astfel: • în situația în care judecata s-a suspendat ca urmare a decesului uneia dintre părți [art. 412 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.], cererea de reluare a judecății poate fi formulată de către cealaltă parte, precum și de oricare dintre moștenitorii părții decedate, fără a fi nevoie de acordul celorlalți moștenitori, în care trebuie menționate persoanele ce vor fi introduse în cauză; Atunci când redeschiderea judecății este solicitată de moștenitorii părții decedate, prin cererea de repunere pe rol a cauzei nu este suficient să se indice anumite persoane ca moștenitori ai părții decedate, ci trebuie dovedită această calitate, fie prin depunerea certificatului de moștenitor sau a celui de calitate, emis în condițiile art. 116 sau ale art. 117 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale, republicată, fie prin acte de stare civilă, testament sau martori, analog prevăzând și dispozițiile art. 108 alin. (1) din Legea nr. 36/1995, în vederea stabilirii de către notar a calității de succesibil și/sau, după caz, a titlului de legatar. În plus, față de prevederile art. 1125 și art. 1127 C.civ., pentru a putea solicita redeschiderea judecății, moștenitorii nesezinari trebuie să prezinte certificatul de moștenitor, deoarece, numai prin eliberarea acestuia, moștenitorii nesezinari dobândesc sezina și deci pot exercita sau continua acțiunile defunctului. Aceste condiții nu pot fi impuse atunci când cererea de repunere pe rol este formulată de partea adversă. • în cazul suspendării în condițiile art. 412 alin. (1) pct. 2, 3, 4, 5 și 6 C.proc.civ., în cererea de reluare a judecății se vor indica tutorele sau curatorul părții puse sub interdicție sau curatelă, cel reprezentat de reprezentantul/mandatarul decedat, noul reprezentant/mandatar sau, după caz, partea interesată, lichidatorul desemnat în condițiile Legii nr. 31/1990, administratorul judiciar ori lichidatorul judiciar [art. 415 pct. 2 C.proc.civ.]; La repunerea pe rol trebuie dovedită calitatea reprezentantului, simpla indicare a acestuia nefiind suficientă pentru a justifica prezența sa în proces. În acest sens, titularul cererii de redeschidere a procesului trebuie să producă dovada desemnării ca tutore, curator, de numire ca lichidator, administrator judiciar sau lichidator judiciar ori să se depună o nouă procură judiciară. • în cazul de suspendare de drept la care se referă art. 134 C.proc.civ., judecata se reia după pronunțarea hotărârii prin care s-a rezolvat conflictul de competență, hotărârea având caracter definitiv; • în cazul prevăzut de art. 27 alin. (7) C.proc.pen., judecata se reia după rezolvarea în primă instanță a cauzei penale, însă nu mai târziu de un an de la data suspendării; • în cazul prevăzut de art. 75 din Legea nr. 85/2014, repunerea pe rol a acțiunilor judiciare sau extrajudiciare pentru realizarea creanțelor asupra averii debitorului este posibilă doar în cazul desființării hotărârii de deschidere a procedurii, a

	revocării încheierii de deschidere a procedurii sau în cazul închiderii procedurii în condițiile art. 178 din Legea nr. 85/2014; – cererea de reluare a judecării, în cazul în care a încetat cauza care a atras suspendarea de drept a judecării, nu este supusă taxei judiciare de timbru; – <i>ca regulă</i>, nici în cazul suspendării de drept, reluarea judecării nu are loc din oficiu; • prin urmare, dacă după încetarea cauzei care a atras suspendarea, partea interesată nu solicită repunerea pe rol, începe să curgă termenul de perimare; • în anumite cazuri, reluarea judecării se va dispune și din oficiu, chiar și în lipsa unei cereri de repunere pe rol formulate de una dintre părți, și anume: a) în cazul în care suspendarea a fost dispusă în baza art. 412 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ., de îndată ce are loc pronunțarea hotărârii preliminare de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene (de la data pronunțării hotărârea Curții fiind definitivă) [art. 415 pct. 3 C.proc.civ.]; b) în ipoteza în care suspendarea a fost dispusă în temeiul art. 520 alin. (2) C.proc.civ., după pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept de către Înalta Curte de Casație și Justiție [art. 415 pct. 3 C.proc.civ.]; c) în cazul conflictelor de competență, judecata continuă din oficiu la instanța considerată competentă prin regulatorul de competență.
Reluarea judecării în cazul suspendării facultative	– judecata se poate relua la cererea părții interesate; – repunerea cauzei pe rol și reluarea judecării pot avea loc numai după ce: • hotărârea pronunțată în pricina care a determinat suspendarea a devenit definitivă [art. 413 alin. (2) C.proc.civ.]; • s-a definitivat soluția procurorului de clasare, respectiv de renunțare la urmărirea penală, în condițiile prevăzute de lege; • în cazul de suspendare facultativă prevăzut de art. 143 C.proc.civ., judecata se reia după soluționarea cererii de strămutare, de asemenea, la cererea părții interesate; În cazul suspendării judecării în condițiile art. 413 alin. (1) pct. 1 și 2 C.proc.civ., reluarea judecării după încetarea cauzei de suspendare nu se poate dispune de instanță din oficiu. Din coroborarea dispozițiilor art. 418 și art. 413 C.proc.civ. rezultă că în intervalul de timp cât subzistă cazurile de suspendare prevăzute de art. 413 alin. (1) pct. 1 și 2 C.proc.civ., termenul de perimare nu curge, însă după încetarea acestora, partea interesată poate solicita reluarea judecării, astfel încât, dacă aceasta nu formulează cererea de repunere pe rol, termenul de perimare își începe cursul. Pe de altă parte, în ceea ce privește cererea de repunere pe rol, care reprezintă actul de întrerupere a termenului de perimare, art. 417 C.proc.civ. prevede în mod expres că aceasta poate fi făcută doar de partea care justifică un interes, deci nu de instanță din oficiu. – <i>ca regulă</i>, în cazul suspendării judecării în condițiile art. 413 alin. (1) C.proc.civ., reluarea judecării după încetarea cauzei de suspendare nu se poate dispune de instanță din oficiu; • <i>prin excepție</i>, reluarea judecării se va dispune și din oficiu, chiar și în lipsa unei cereri de repunere pe rol formulate de una dintre părți, atunci când suspendarea facultativă a fost dispusă în baza: a) art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., până la soluționarea excepției de neconstituționalitate a unei legi sau a unei ordonanțe de către Curtea Constituțională, relua-

	rea judecătii dispunându-se după comunicarea deciziei Curții către instanță, în condițiile art. 31 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, republicată; b) art. 517 alin. (1¹) C.proc.civ., într-o cauză similară, până la data publicării în Monitorul Oficial al României a deciziei date în recurs în interesul legii de către Înalta Curte de Casație și Justiție; c) art. 413 alin. (1) pct. 1¹ C.proc.civ., într-o cauză similară, până la pronunțarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a unei hotărâri preliminare; d) art. 520 alin. (4) C.proc.civ., într-o cauză similară, până la pronunțarea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept [art. 415 pct. 3 C.proc.civ.]; – cererea formulată de partea interesată nu este supusă, ca regulă, taxei judiciare de timbru; • totuși, în cazul de suspendare facultativă prevăzut de art. 242 alin. (1) C.proc.civ., judecata se reia prin cererea de redeschidere a judecătii formulată de reclamant, însă numai dacă acesta a îndeplinit obligațiile menționate în încheierea prin care instanța a dispus suspendarea și cererea de repunere pe rol a fost timbrată cu jumătate din taxa judiciară de timbru datorată pentru cererea suspendată, deoarece suspendarea s-a datorat culpei acestuia [art. 9 lit. g) din O.U.G. nr. 80/2013]; – în cazurile de suspendare facultativă prevăzute de art. 413 alin. (1) pct. 1 și 2 C.proc.civ., judecata se mai poate relua și în situația în care instanța dispune revenirea asupra suspendării, potrivit art. 413 alin. (3) C.proc.civ., atunci când: • se constată că partea care a cerut-o nu are un comportament diligent în cadrul procesului care a determinat suspendarea, tergiversând soluționarea acestuia; • urmărirea penală care a determinat suspendarea durează mai mult de un an de la data la care a intervenit suspendarea, fără a se dispune o soluție în acea cauză.
Procedura repunerii cauzei pe rol după suspendare	– pentru soluționarea cererii pentru reluarea judecătii, respectiv, după caz, a celei de revenire asupra măsurii suspendării facultative, instanța va fixa termen și <i>va cita părțile</i>; • termenul dat în cunoștință anterior suspendării judecătii nu mai produce efecte [art. 229 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ.]; • partea care s-a prezentat, personal sau prin mandatar, cu cererea de repunere pe rol poate să primească termenul în cunoștință; – instanța soluționează cererea de repunere pe rol a procesului prin <i>încheiere</i>; • încheierea de respingere poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară, cât timp durează suspendarea cursului judecătii, însă, atunci când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de respingere a cererii de repunere pe rol este definitivă [art. 414 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; • încheierea prin care s-a admis cererea de repunere pe rol nu este supusă recursului pe cale separată, ci poate fi atacată doar odată cu fondul. <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017 (M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017):</i> încheierea prin care s-a admis cererea de repunere pe rol poate fi atacată odată cu fondul, dacă hotărârea pronunțată prin care instanța se dezinvestește este susceptibilă de vreo cale de atac.

II. Perimarea

Noțiune	– constă în stingerea procesului în faza în care acesta se găsește (judecată sau executare silită), din cauza rămânerii lui în nelucrare, din vina părții, un anumit timp, prevăzut de lege; – ca <i>natură juridică</i>, perimarea este: • o sancțiune procedurală ce intervine pentru nerespectarea termenului stabilit de lege; • o prezumție de desistare, dedusă din faptul nestăruinței vreme îndelungată în judecată.
Domeniul de aplicare	– orice cerere de chemare în judecată, contestație, apel, recurs, revizuire și orice altă cerere de reformare sau de retractare se perimă de drept, chiar împotriva incapacabililor, dacă a rămas în nelucrare din motive imputabile părții, timp de 6 luni [art. 416 alin. (1) C.proc.civ.]; – ca <i>regulă</i>, perimarea se răsfrânge nu numai asupra cererii respective, ci se raportează la întreaga activitate desfășurată în instanța sesizată [art. 422 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>prin excepție</i>, dovezile administrate în cursul judecării cererii perimate pot fi folosite de părți într-un nou proces, în măsura în care noua instanță socotește că nu este necesară refacerea lor [art. 422 alin. (2) C.proc.civ.].
Condițiile perimării	1. Învestirea instanței cu o cerere care a declanșat o judecată în primă instanță sau într-o cale de atac – perimarea este o sancțiune procedurală cu aplicabilitate generală în faza judecării, care operează indiferent de obiectul litigiului: • inclusiv în cazul litigiilor cu privire la starea civilă, la cele referitoare la drepturi reale etc.; • fără a prezenta relevanță împrejurarea potrivit căreia cererea respectivă este sau nu prescriptibilă extintiv sau că reclamantul poate sau nu să renunțe la judecata acesteia sau la dreptul dedus judecării; – sfera de aplicare a perimării include atât judecata în fața primei instanțe, cât și judecata în orice cale de atac, fie de reformare, fie de retractare, inclusiv contestația în anulare și acțiunea în anulare exercitată împotriva hotărârilor arbitrale (art. 608 C.proc.civ.); – dispozițiile privitoare la perimare sunt aplicabile și cererile formulate de partea interesată prin care se declanșează controlul judecătoresc asupra unor acte cu sau fără caracter jurisdicțional, indiferent de denumirea acestora, cum ar fi plângerea împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii, precum și cererilor de competență unor organe de jurisdicție din afara sistemului instanțelor judecătorești, în măsura în care nu există o normă specială care să dispună altfel; – perimarea nu operează: • în cazul cererilor ce nu presupun o cercetare pe fondul pretenției, precum actele extrajudiciare, cererea de asigurare de probe; • în cazul contestației privind tergiversarea procesului; • în cazul hotărârilor judecătorești;

Astfel, dacă în cursul unui proces se pronunță o hotărâre parțială, în condițiile prevăzute de art. 436 alin. (1) C.proc.civ., iar apoi judecata pentru pretențiile nerecunoscute de pârât este lăsată în nelucrare, perimarea nu va afecta și hotărârea parțială, ci doar actele de procedură în legătură cu pretențiile nerecunoscute, indiferent că acestea au fost îndeplinite după pronunțarea hotărârii parțiale sau înainte de acest moment.

Aceeași este soluția și în situația în care, pe parcursul judecății, se dispune disjungerea, iar, după ce se pronunță o hotărâre asupra uneia dintre cererile disjuncte, pricina rămâne în nelucrare în privința celorlalte cereri.

De asemenea, perimarea nu operează după pronunțarea hotărârii care trebuie comunicată în vederea exercitării căii de atac.

- în privința recursului în interesul legii, deoarece acesta nu este o veritabilă cale de atac; pentru identitate de rațiune, nu este supusă perimării nici sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept;
- în situația cererilor de chemare în judecată sau de exercitare a căilor de atac formulate de procuror, având în vedere rolul Ministerului Public în procesul civil, cât și împrejurarea că, printre cerințele perimării, art. 416 C.proc.civ. se referă și la culpa părții, însă procurorul nu este parte în proces, ci doar un participant la procesul civil, căruia, în anumite condiții, legea îi recunoaște legitimare procesuală; dacă, după introducerea cererii, procurorul apreciază că nu este cazul să persiste în judecată, el nu va lăsa cererea în nelucrare, ci o va retrage;
- în situația în care judecata are loc înaintea unui tribunal arbitral, întrucât, dacă hotărârea arbitrală nu se pronunță înăuntrul termenului convenit de părți sau, după caz, în cel mult 6 luni de la data constituirii tribunalului arbitral, va interveni caducitatea arbitrajului, în condițiile stabilite de art. 567 alin. (1) C.proc.civ., iar aceasta indiferent dacă partea se află sau nu în culpă.

2. Rămânerea pricinii în nelucrare timp de 6 luni

– prin rămânerea pricinii în nelucrare se înțelege că înăuntrul termenului de perimare prevăzut de lege nu a fost efectuat niciun act de procedură care să conducă la reluarea judecății;

– termenul de perimare în materie civilă *lato sensu* este de 6 luni [art. 416 alin. (1) C.proc.civ.];

– termenul de perimare este un *termen procedural legal peremptoriu*;

- fiind un termen procedural stabilit pe luni, el se calculează potrivit regulilor de drept comun stabilite de art. 181 alin. (1) pct. 3 și alin. (2) C.proc.civ.;

– termenul de perimare *începe să curgă* de la data ultimului act de procedură îndeplinit de părți sau de instanță, care nu a mai fost urmat, din motive imputabile părții, de alte acte de procedură în scopul continuării judecării cauzei;

- momentul începerii curgerii termenului de perimare, respectiv culpa părții în lăsarea cauzei în nelucrare sunt chestiuni de fapt, care trebuie dovedite și se vor determina de la caz la caz;

De exemplu, poate constitui momentul începerii curgerii termenului de perimare data încheierii prin care s-a dispus suspendarea judecății în temeiul

art. 411 C.proc.civ., al art. 221 alin. (2) C.proc.civ. sau al art. 242 C.proc.civ., deoarece, din acest moment, partea are îndatorirea de a stăruii în continuarea judecății ce a fost suspendată.

În cazurile de suspendare de drept și în cele de suspendare facultativă, de regulă, începutul curgerii termenului de perimare se situează ulterior rămânerii cauzei în nelucrare după suspendarea judecății. Astfel, termenul de perimare va începe să curgă:

- de la data numirii tutorelui sau curatorului ori a reprezentantului convențional;
- de la data rămânerii definitive a hotărârii în litigiul care a atras suspendarea;
- în cazul în care suspendarea a fost dispusă în condițiile art. 27 alin. (7) C.proc.pen., de la momentul expirării termenului de un an de la data suspendării, dacă litigiul penal nu a fost soluționat în primă instanță în decursul acestui interval de timp;

- de la data soluționării cererii de strămutare, pentru cazul suspendării procesului ce se poate dispune în temeiul art. 143 alin. (1) C.proc.civ. etc., deoarece de la aceste momente partea interesată poate solicita repunerea cauzei pe rol în vederea continuării judecății.

– termenul de perimare poate fi *întrerupt* prin îndeplinirea unui act de procedură făcut în vederea judecării procesului de către partea care justifică un interes (art. 417 C.proc.civ.);

- actul întrerupător de perimare trebuie să provină *numai de la partea interesată*;
 - a) de regulă, partea care justifică un interes pentru îndeplinirea actului de procedură în vederea continuării judecății este reclamantul, apelantul, recurentul, contestatorul etc., însă și pârâtul poate justifica un asemenea interes;
 - b) intimatul într-o cale de atac de reformare sau de retractare nu justifică interesul formulării unei cereri de repunere pe rol cu efect întreruptiv de perimare;
 - c) chematul în garanție nu poate formula o cerere de redeschidere a judecății, deoarece nu justifică un interes, dat fiind că soluționarea cererii de chemare în garanție depinde de soluția ce se va da cererii principale;
 - d) intervenientul accesoriu poate solicita repunerea cauzei pe rol în vedere continuării judecății, dacă efectuarea actului de procedură în vederea continuării judecății este în interesul părții a cărei apărare o sprijină intervenientul accesoriu;
 - e) în cazul coparticipării procesuale, actul de procedură întrerupător de perimare al unuia dintre coparticipanți folosește și celorlalți coparticipanți (art. 419 C.proc.civ.);
- pentru a întrerupe termenul de perimare, actul de procedură trebuie să aibă *ca scop repunerea pe rol în vederea judecării cauzei*;

Spre exemplu, cererea de perimare nu întrerupe termenul de perimare, un act extrajudiciar (cum ar fi o notificare) nu întrerupe perimarea etc.

- pentru a produce efectul întreruptiv de perimare, actul de procedură făcut în vederea judecării procesului trebuie să îndeplinească *cerințele prevăzute de lege pentru întocmirea sa valabilă*, inclusiv, dacă este cazul, pe cea privitoare la dovada achitării taxei judiciare de timbru;
- dacă, după îndeplinirea unui act de întrerupere, pricina rămâne din nou în nelucrare din vina părții, va începe să curgă un nou termen de perimare, timpul ce s-a scurs înainte întreruperii neintrând în calculul noului termen;

- cursul perimării este *suspendat* (nu *curge*) în următoarele cazuri (art. 418 C.proc.civ.):
 - cât timp durează suspendarea judecătii, pronunțată de instanță în cazurile prevăzute la art. 413 C.proc.civ. (deci, până la rămânerea definitivă a hotărârii civile pronunțate în pricina care a determinat suspendarea judecătii, până la rămânerea definitivă a hotărârii penale sau, după caz, până la definitivarea soluției procurorului ori până la pronunțarea de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene a hotărârii preliminare la cererea formulată într-o cauză similară), precum și în alte cazuri stabilite de lege, dacă suspendarea nu este cauzată de lipsa de stăruință a părților în judecată;
 - timp de o lună de la data când s-au petrecut faptele care atrag suspendarea de drept a judecătii în conformitate cu art. 412 C.proc.civ., dar numai dacă aceste fapte s-au petrecut în ultimele 3 luni ale termenului de perimare;
 - pe timpul cât partea este împiedicată de a stăruie în judecată din cauza unor motive temeinic justificate (stabilirea că împrejurările care au împiedicat partea să stăruie în judecată erau sau nu temeinic justificate este o chestiune de fapt, lăsată la aprecierea instanței);

Partea care invocă motive temeinic justificate care au împiedicat-o să stăruie în judecată trebuie să dovedească nu numai faptul apariției lor, ci și durata acestora, pentru a fi posibilă determinarea întinderii perioadei de suspendare a cursului perimării, perioadă pe care legea nu o limitează.

- în alte cazuri expres prevăzute de lege;
 - Un asemenea caz este cel prevăzut de art. 62 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, potrivit căruia cursul perimării este suspendat pe durata desfășurării procedurii de mediere, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.
- în toate cazurile de suspendare a termenului de perimare, după încetarea împrejurărilor ce au determinat suspendarea, cursul perimării va continua de la punctul la care s-a oprit, incluzându-se și timpul care a curs înaintea suspendării.

3. Lăsarea pricinii în nelucrare să se datoreze culpei părții

– pentru a interveni perimarea este necesar ca rămânerea procesului în nelucrare să se datoreze unor „motive imputabile părții” [art. 416 alin. (1) C.proc.civ.];

- acestea sunt chestiuni de fapt care trebuie dovedite și pe care instanța de judecată le va aprecia în concret, de la caz la caz;

– dacă pricina a rămas în nelucrare fără ca partea să aibă vreo vină, atunci perimarea nu operează; reprezintă situații în care partea nu se socotește în culpă cele în care [art. 416 alin. (3) C.proc.civ.]:

- actul de procedură trebuia efectuat din oficiu;
 - *De exemplu*, după suspendarea de drept dispusă în condițiile art. 412 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ. sau ale art. 520 alin. (2) C.proc.civ. ori după suspendarea facultativă până la soluționarea excepției de neconstituționalitate a unei legi sau ordonanțe, reluarea judecătii se va dispune din oficiu de către instanță.

- din motive care nu sunt imputabile părții, cererea nu a ajuns la instanța competentă;

De exemplu:

- în cazul conflictului de competență, instanța în fața căreia s-a ivit conflictul are obligația înaintării dosarului instanței competente să soluționeze conflictul, potrivit art. 134 C.proc.civ.;

	▪ în cazul strămutării, în condițiile de art. 145 alin. (1) C.proc.civ., instanța de la care s-a strămutat procesul are obligația înaintării dosarului la instanța desemnată prin admiterea cererii de strămutare; ▪ art. 471 alin. (7) și (8) C.proc.civ. prevede obligația instanței a cărei hotărâre se atacă cu apel să înainteze dosarul instanței de apel, obligație ce există și în sarcina instanței a cărei hotărâre este recurată, respectiv de a înainta dosarul instanței de recurs, potrivit art. 490 alin. (2) C.proc.civ.; În toate aceste situații este necesar ca instanța să dispună din oficiu aceste măsuri, neputând fi imputabile părții întârzierile în efectuarea acestor acte de procedură, deci nu poate opera nici perimarea. • din motive care nu sunt imputabile părții, nu se poate fixa termen de judecată; <i>De exemplu</i>, nu există culpa părții și, deci, perimarea nu operează: ▪ dacă instanța a omis fixarea termenului de judecată, deși taxa de timbru era plătită sau cererea nu trebuia timbrată; ▪ dacă judecata nu trebuia suspendată, ci doar amânată, întrucât procedura de citare nu era legal îndeplinită; ▪ când instanța, în mod greșit, a dispus suspendarea voluntară a judecății, deși se ceruse judecarea în lipsă; ▪ dacă recurentului nu i s-a comunicat o copie de pe hotărârea atacată, recursul nu se poate perima, deoarece instanța era obligată să îi comunice hotărârea, în vederea motivării recursului. De asemenea, acțiunea civilă în procesul penal nu se poate perima, întrucât, chiar dacă s-a dispus disjungerea acesteia de acțiunea penală, instanța penală este obligată să se pronunțe și asupra laturii civile, urmând să procedeze din oficiu la fixarea unui termen pentru judecarea acțiunii civile.
Procedura de constatare a perimării	– perimarea operează de drept, prin simpla împlinire a termenului de perimare [art. 416 alin. (1) C.proc.civ.]; – perimarea se constată printr-o hotărâre judecătorească, prin care se declară stins procesul în faza în care se găsește; – în vederea constatării perimării, instanța va verifica următoarele aspecte: 1. cererea să fi rămas în nelucrare timp de 6 luni; 2. rămânerea în nelucrare să se datoreze culpei părții; 3. să nu fi intervenit o cauză de întrerupere sau de suspendare a termenului de perimare; 4. să nu existe o cauză de stingere a procesului, prevăzută de o normă specială, care se aplică cu prioritate (de exemplu, împăcarea soților în cazul divorțului – art. 925 C.proc.civ.); – perimarea se constată din oficiu sau la cererea părții interesate [art. 420 alin. (1) C.proc.civ.]; • perimarea poate fi invocată și pe cale de excepție, în camera de consiliu sau în ședință publică [art. 420 alin. (2) C.proc.civ.]; excepția de perimare este o excepție de procedură, absolută și peremptorie; • invocarea perimării pe cale de excepție presupune ca premisă faptul că, deși termenul de perimare se împlinise, s-a fixat totuși termen pentru judecata în fond, deci când pricina a fost repusă pe rol în vederea continuării judecății după expirarea termenului de perimare;

– perimarea este reglementată de norme de ordine publică, astfel încât aceasta poate fi invocată, indiferent de mijlocul procedural (cerere sau excepție), de instanță din oficiu, de procuror, dacă acesta participă la judecată, precum și de partea interesată;

- *ca regulă*, interesul de a invoca perimarea aparține pârâtului sau, după caz, intimatului;
- exceptând situația în care pârâtul a formulat cerere reconvențională, reclamantul nu ar avea interesul să invoce perimarea, el având posibilitatea de a renunța la judecată;
- uneori, și reclamantul ar justifica interesul de a invoca perimarea, *de exemplu*, în procesele de partaj;

Dacă se intră în dezbaterile fondului pricinii ce ulterior este lăsată în nelucrare, iar dreptul de a obține condamnarea pârâtului nu este încă prescris, interesul de a invoca perimarea aparține întotdeauna și reclamantului, având în vedere că o eventuală renunțare la judecată (cu scopul de a se introduce o nouă cerere de chemare în judecată pentru valorificarea aceleiași pretenții) nu ar putea fi făcută decât cu consimțământul pârâtului.

- perimarea mai poate fi invocată de terțe persoane care intervin în proces: intervenientul voluntar principal sau cel accesoriu, în acest din urmă caz, cu condiția ca invocarea perimării să fie în interesul părții pentru care terțul a intervenit în proces [art. 67 alin. (2) C.proc.civ.], cel chemat în judecată deoarece ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul, terțul chemat în garanție, terțul arătat ca titular al dreptului real, precum și intervenientul forțat, introdus din oficiu;

– perimarea cererii de chemare în judecată nu poate fi ridicată pentru prima oară în instanța de apel [art. 420 alin. (3) C.proc.civ.] (*a fortiori*, nici direct în recurs sau în celelalte căi extraordinare de atac);

- dacă partea interesată sau instanța din oficiu nu a invocat perimarea (pe calea excepției sau a cererii de perimare) înaintea primei instanțe, sancțiunea se acoperă și sentința nu mai poate fi schimbată pe motiv că se împlinise termenul de perimare înainte de pronunțarea ei;
- dacă a fost invocată legal, dar a fost respinsă sau instanța a omis să se pronunțe asupra acesteia, perimarea poate fi reiterată pe calea apelului sau a recursului, după caz, exercitat împotriva hotărârii de fond, respectiv a celei de apel, în măsura în care asemenea căi de atac sunt deschise, potrivit legii, cu privire la fondul procesului;

– constatarea perimării, după repunerea pe rol în acest scop din oficiu sau la cererea părții interesate ori a procurorului, trebuie rezolvată:

- cu citarea de urgență a părților; nu este însă necesar ca în citație să se menționeze faptul că se va discuta problema perimării; de asemenea, judecătorul va dispune grefierului să întocmească un referat asupra actelor de procedură în legătură cu perimarea [art. 420 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];
- în aceeași compunere și constituire ca pentru judecarea cererii perimabile (fiind un incident procedural față de cererea principală);
- cu concluziile procurorului, dacă este vorba de perimarea unei cauze în care participarea procurorului este obligatorie.

Soluțiile instanței	– dacă instanța constată că <i>perimarea nu a intervenit</i>, va pronunța o <i>încheiere</i>; • încheierea poate fi atacată odată cu fondul procesului [art. 421 alin. (1) C.proc.civ.], prin intermediul acelei căi de atac ce poate fi exercitată împotriva hotărârii de fond, respectiv apel sau, după caz, recurs; – dacă instanța constată că <i>perimarea a intervenit</i>, va pronunța o <i>hotărâre</i>; • hotărârea poate fi atacată numai cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la pronunțare; • atunci când hotărârea de perimare se pronunță de o secție a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul se judecă de completul de 5 judecători [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.]; • recursul poate fi exercitat nu numai împotriva hotărârii prin care s-a constatat perimarea cererii de chemare în judecată ori a apelului, ci și împotriva hotărârii prin care s-a constatat perimarea recursului ori a unei contestații în anulare sau revizuirii, chiar dacă acestea din urmă fuseseră exercitate împotriva unor hotărâri nesusceptibile de recurs; – atunci când, în aceeași zi, se formulează atât cererea de perimare, cât și actul întrerupător de perimare, dacă ambele acte sunt efectuate cel mai târziu în ultima zi a termenului de perimare, înseamnă că actul întrerupător de perimare este făcut înăuntrul termenului și deci cursul perimării s-a întrerupt, iar dacă sunt efectuate după ultima zi a termenului de perimare, actul de întrerupere nu-și mai poate produce efectul, deci instanța va trebuie să constate perimarea.
Efectele perimării	Stingerea procesului – principalul efect al perimării constă în stingerea procesului, în faza în care se găsește, împreună cu toate actele de procedură efectuate <i>în acea instanță</i> [art. 422 alin. (1) C.proc.civ.]; Rezultă că nu sunt afectate: ▪ actele procedurale făcute într-o altă instanță, deși ele ar fi conexe cu cele perimate; ▪ actele făcute în afara instanței (de exemplu, o somație anterioară cererii introductive de instanță își conservă efectul punerii în întârziere); autoritatea lucrului judecat cât privește rezolvarea dată unora dintre capetele de cerere, anterior constatării perimării, își păstrează eficacitatea; tranzacția parțială își produce efectele. – perimarea operează împotriva oricăror persoane fizice sau juridice, inclusiv împotriva incapacabililor [art. 416 alin. (1) C.proc.civ.]. Efectele perimării cererii de chemare în judecată – dacă s-a constatat perimarea cererii de chemare în judecată: • efectul acesteia de a întrerupe prescripția extinctivă nu se mai produce (perimarea cererii de chemare în judecată atrage, ca regulă, înlăturarea și a celorlalte efecte ale introducerii acestei cereri); • cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data la care hotărârea de constatare a perimării a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată sau de arbitraj precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă [art. 2539 alin. (2) teza

a II-a C.civ., aplicabil și în cazul perimării cererii de chemare în judecată, potrivit art. 205¹ din Legea nr. 71/2011];

- în cazul în care dreptul la acțiune (de a obține condamnarea pârâtului) nu s-a prescris, reclamantul poate introduce o nouă cerere de chemare în judecată (între aceleași părți, având același obiect și aceeași cauză), întrucât perimarea nu afectează dreptul subiectiv civil;
- părțile pot folosi, în noul proces, dovezile administrate în cursul judecării cererii perimate, în măsura în care noua instanță socotește că nu este necesară refacerea lor [art. 422 alin. (2) C.proc.civ.].

Efectele perimării cererii formulate în căile de atac

– în cazul în care s-a perimat *cererea de apel*:

- se stinge judecata în instanța de apel;
- nu se mai poate exercita un nou apel împotriva aceleiași hotărâri;
- hotărârea de primă instanță devine executorie, însă numai din momentul pronunțării hotărârii prin care s-a constatat perimarea apelului;
- întrucât recursul nu se poate exercita *omisso medio*, hotărârea primei instanțe devine definitivă;

– când s-a perimat *cererea de recurs*:

- exercitarea unui nou recurs nu mai este posibilă;
- hotărârea recurată devine definitivă;

– dacă s-a perimat *o contestație în anulare sau o revizuire*:

- calea extraordinară de atac pentru motivul invocat prin cererea perimată nu mai poate fi reiterată;
- mai mult, o hotărâre împotriva căreia s-a exercitat contestația în anulare nu mai poate fi atacată de aceeași parte cu o nouă contestație în anulare, chiar dacă se invocă alte motive [art. 504 alin. (3) C.proc.civ.].

Efectele perimării asupra obligației suportării cheltuielilor de judecată

– în cazul constatării perimării, cheltuielile de judecată vor fi suportate de cel care a formulat cererea care ulterior s-a perimat, respectiv de reclamant sau, după caz, de apelant, recurent etc.

Efectele perimării asupra actelor de procedură

– sancțiunea perimării lipsește actele de procedură de efectele lor în ceea ce privește funcția procedurală a acestora;

- dacă aceste acte cuprind manifestări de voință, declarații sau constatări de fapt, ele își vor produce efectele.

De exemplu, o cerere perimată poate constitui o recunoaștere extrajudiciară, un început de dovadă scrisă etc.

Regula indivizibilității perimării

– perimarea este indivizibilă, în sensul că ea se răsfrânge asupra tuturor părților din proces, indiferent de poziția lor procesuală (art. 419 C.proc.civ.);

	– consecințele care decurg din regula indivizibilității perimării: • perimarea este indivizibilă nu numai în cazul raporturilor de solidaritate sau de indivizibilitate, ci ori de câte ori există o coparticipare procesuală, indiferent că aceasta este subiectivă sau obiectivă; • perimarea se răsfrânge nu numai asupra părților inițiale, ci și asupra terților intervenienți (indiferent că este vorba de o intervenție voluntară sau forțată); • actul întrerupător de perimare făcut de un coparticipant profită și celorlalți coparticipanți, iar cel făcut de terțul intervenient profită și părților inițiale și invers; • invocarea excepției de perimare de către un coparticipant profită și celorlalți; • dacă perimarea nu poate fi solicitată față de un reclamant, ea nu poate fi cerută nici față de ceilalți; • nulitatea cererii de perimare folosește sau, după caz, vatămă tuturor părților; • două cereri conexe nu se pot perima separat, ci numai împreună, iar actul întrerupător de perimare făcut cu privire la una dintre ele va folosi și în cealaltă; • suspendarea termenului de perimare, indiferent din ce motiv, are loc în privința tuturor părților etc.
Perimarea instanței	– devine incidentă atunci când o cerere adresată instanței, indiferent de natura sau obiectul acesteia, a rămas în nelucrare timp de 10 ani, fiind fără relevanță dacă la rămânerea în nelucrare a existat sau nu culpa părții (art. 423 C.proc.civ.); – această sancțiune procedurală intervine de drept, însă trebuie constatată: • de instanță, din oficiu sau la cererea părții interesate; • potrivit procedurii prevăzute de lege pentru perimarea judecătii, respectiv dispozițiile art. 420 C.proc.civ.

FIȘA NR. 14

ACTELE PROCESUALE DE DISPOZIȚIE ALE PĂRȚILOR

I. Considerații generale

Noțiune	– sunt acte de voință ale părților cu privire la drepturile subiective (pretențiile) supuse judecății sau la mijloacele procesuale prin care se pot recunoaște sau realiza aceste drepturi; – reprezintă o formă de manifestare a disponibilității părților cu privire la procesul civil.
Condiții generale privind actele de dispoziție ale părților	– părțile trebuie să aibă capacitate procesuală de exercițiu deplină; – în cazul celui lipsit de capacitate procesuală de exercițiu sau cu capacitate procesuală de exercițiu restrânsă, trebuie să existe încuviințarea prealabilă a instanței de tutelă; • actele procesuale de dispoziție făcute în orice proces de reprezentanții minorilor, ai persoanelor puse sub interdicție și ai dispăruților nu vor împiedica judecata, dacă instanța apreciază că ele nu sunt în interesul acestor persoane [art. 81 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; Cel care introduce o acțiune privitoare la filiație în numele unui copil sau al unei persoane puse sub interdicție judecătorească, precum și copilul minor care a introdus singur, potrivit legii, o astfel de acțiune nu pot renunța la judecarea ei [art. 437 alin. (2) C.civ.]. În materia contenciosului administrativ, acțiunile introduse de persoanele de drept public și de orice autoritate publică, în apărarea unui interes public, precum și cele introduse împotriva actelor administrative normative nu mai pot fi retrase, cu excepția situației în care sunt formulate și pentru apărarea drepturilor sau intereselor legitime de care pot dispune persoanele fizice sau juridice de drept privat [art. 28 alin. (3) din Legea nr. 554/2004]. – <i>ca regulă</i>, dacă actul procesual de dispoziție urmează a se face prin reprezentant convențional, acesta are nevoie de o procură specială [art. 81 alin. (1) C.proc.civ.], procura <i>ad litem</i> prevăzută de art. 85 C.proc.civ. nefiind suficientă; • însă avocatul care reprezintă și asistă partea nu trebuie să înfățișeze o procură specială dacă în contractul de asistență juridică este prevăzut dreptul de a efectua acte procesuale de dispoziție sau un anume asemenea act.
Enumerare	1. desistarea – este un act de dispoziție care provine de la reclamant și poate îmbrăca două forme: • <i>renunțarea la judecată</i> (reglementată de art. 406-407 C.proc.civ.); • <i>renunțarea la dreptul subiectiv pretins</i> (reglementată de art. 408-410 C.proc.civ.);

	2. achiesarea – este un act procesual de dispoziție care se prezintă sub două forme: • <i>achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului</i> (reglementată de art. 436-437 C.proc.civ.); • <i>achiesarea părții care a pierdut procesul la hotărârea pronunțată</i> (reglementată de art. 463-464 C.proc.civ.); 3. tranzacția judiciară – este un act procesual de dispoziție reglementat de art. 438-441 C.proc.civ.
--	---

II. Desistarea

1. Renunțarea la judecată

Noțiune. Feluri	– renunțarea la judecată este un act de dispoziție care provine de la reclamant; • întrucât este cel care a declanșat procesul, conform principiului disponibilității, reclamantului i se recunoaște și dreptul de a renunța la judecată, motivele care îl determină să efectueze acest act de dispoziție fiind fără relevanță; • în măsura în care pârâtul formulează cererea reconvențională, el dobândește calitatea de reclamant, astfel încât, cu privire la această cerere, el va putea să facă acte de dispoziție, inclusiv să renunțe la judecată; – renunțarea poate fi: 1. <i>totală</i> (cu privire la cererea de chemare în judecată în întregime); 2. <i>parțială</i> (doar pentru o parte dintre pretențiile deduse judecătii sau doar la unul ori unele dintre capetele de cerere formulate). În cazul în care reclamantul dorește să continue judecata doar pentru o parte dintre pretențiile deduse judecătii prin cererea de chemare în judecată, este necesar să se stabilească dacă este vorba de o renunțare parțială la judecată, guvernată de art. 406 C.proc.civ., ori de o micșorare a cuantumului obiectului cererii, care cade sub incidența art. 204 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ. <i>Spre exemplu</i>, dacă, după sesizarea instanței, pârâtul, aflat în întârziere, execută o parte din obligație, reclamantul nu ar trebui să renunțe parțial la judecată, deoarece, în privința cheltuielilor de judecată, se vor aplica nu numai dispozițiile art. 453 C.proc.civ., ci și cele ale art. 406 alin. (3) C.proc.civ. Tot astfel, dacă, pe parcursul judecătii, pârâtul, aflat în întârziere, își execută în întregime obligația, reclamantul nu trebuie să renunțe la judecată, deoarece, în ipoteza acestui act de dispoziție, reclamantul nu poate obține în niciun caz cheltuieli de judecată, ci poate să învedereze instanței intervenirea cauzei de stingere a obligației, cererea de chemare în judecată urmând a fi respinsă ca devenită lipsită de obiect, iar pârâtul va putea fi obligat să suporte cheltuielile de judecată, fiind în culpă procesuală. În schimb, dacă reclamantul vrea să renunțe la judecată față de unul dintre cei doi pârâți, poate opta între renunțarea la judecată pe temeiul art. 406 C.proc.civ. și modificarea cererii de chemare în judecată în condițiile art. 204 alin. (1) sau (3) C.proc.civ.
-------------------------------	---

Condiții de formă	– poate fi formulată [art. 406 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]: • verbal în ședința de judecată sau prin cerere scrisă; • personal de reclamant sau prin mandatar cu procură specială; – indiferent de forma în care este făcută, renunțarea la judecată trebuie să fie expresă, ea neputându-se deduce din alte acte sau susțineri ale părții.
Momentul până la care poate interveni renunțarea la judecată	Regula – poate fi făcută oricând în cursul judecății, inclusiv în apel sau în căile extraordinare de atac [art. 406 alin. (1) și (5) C.proc.civ.]. Renunțarea la judecata cererii de chemare în judecată în fața primei instanțe Renunțarea înainte de comunicarea cererii de chemare în judecată către pârât – în acest caz, instanța va lua act de renunțarea la judecată: • fără a fi necesar consimțământul pârâtului; și • fără a-l obliga pe reclamant la plata cheltuielilor de judecată către partea adversă; – renunțarea la judecată poate surveni și în etapa verificării și regularizării cererii de chemare în judecată, caz în care nu se va pronunța o încheiere, ci o sentință, potrivit art. 406 C.proc.civ., deoarece acest text are caracterul de normă specială față de art. 200 C.proc.civ.; • în această situație nu se impune fixarea unui termen de judecată – care implică și citarea adversarului reclamantului –, ci hotărârea va fi dată într-o procedură necontencioasă, chiar în etapa premergătoare declanșării procesului; • de asemenea, hotărârea prin care se constată renunțarea va putea fi atacată cu recurs în termen de 30 de zile de la data comunicării, iar nu cu apel sau cu cerere de reexaminare; • hotărârea va fi însă comunicată numai reclamantului, nu și pârâtului. Renunțarea după comunicarea cererii de chemare în judecată către pârât – dacă renunțarea s-a făcut după comunicarea cererii de chemare în judecată, dar înainte de primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate [art. 406 alin. (3) C.proc.civ.]: • nu este necesar consimțământului pârâtului; • la cererea pârâtului, instanța îl va obliga pe reclamant la cheltuielile de judecată pe care pârâtul le-a făcut; – dacă reclamantul renunță la judecată la primul termen la care părțile sunt legal citate sau ulterior acestui moment [art. 406 alin. (4) C.proc.civ.]: • renunțarea nu se poate face decât cu acordul expres sau tacit al celeilalte părți (este vorba de partea împotriva căreia este formulată pretenția reclamantului); • în cazul în care pârâtul nu este prezent la termenul la care reclamantul declară că renunță la judecată, instanța va acorda pârâtului un termen până la care să își exprime poziția față de cererea de renunțare; lipsa unui răspuns până la termenul acordat se consideră acord tacit la renunțare; • la cererea pârâtului, instanța îl va obliga pe reclamant la cheltuielile de judecată pe care pârâtul le-a făcut.

Renunțarea la judecata cererii de chemare în judecată în căile de atac

– atunci când renunțarea intervine în apel sau în căile extraordinare de atac [art. 406 alin. (5) C.proc.civ.]:

- este necesar întotdeauna acordul celeilalte părți, deoarece, prin ipoteză, renunțarea are loc după primul termen de judecată (în fața primei instanțe) la care părțile au fost legal citate;
- la cererea pârâtului, instanța îl va obliga pe reclamant la cheltuielile de judecată pe care pârâtul le-a făcut.

Renunțarea la judecata căilor de atac

– în acest caz, nu este necesar niciodată acordul părții adverse, deoarece, în această ipoteză, renunțarea reprezintă, în realitate, o achiesare pură și simplă la hotărârea atacată, pentru care legea nu impune condiția existenței acordului celeilalte părți.

Situație particulară cu privire la procesul de divorț

– reclamantul poate renunța la judecata cererii de chemare în judecată în tot cursul judecății, inclusiv în căile de atac, chiar dacă pârâtul se împotrivește [art. 924 teza I C.proc.civ.].

Actul de procedură prin care instanța ia act de renunțarea la judecată

– instanța constată renunțarea la judecata cererii printr-o *hotărâre* (sentință sau decizie, după caz) prin care dispune:

- *închiderea dosarului*, atunci când renunțarea are loc în fața primei instanțe;
- în cazul în care renunțarea este parțială sau intervine cu privire la o cerere incidentală, cum ar fi cererea reconvențională sau intervenția principală voluntară etc., instanța va pronunța o hotărâre prin care va constata *renunțarea parțială la judecată, respectiv la cererea incidentală* și va continua procesul cu privire la restul pretențiilor sau cererilor, astfel încât, în această situație, vor exista două hotărâri în dosarul respectiv, una de constatare a renunțării la o parte dintre pretenții sau cereri și alta pe fondul celorlalte pretenții sau cereri;
- *închiderea dosarului și anularea, în tot sau în parte, a hotărârii sau, după caz, a hotărârilor pronunțate în cauză*, atunci când renunțarea la judecată se face în apel sau în căile extraordinare de atac [art. 406 alin. (5) C.proc.civ.];

– hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată este supusă *recursului* [art. 406 alin. (6) C.proc.civ.];

- hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată este supusă recursului numai dacă hotărârea asupra fondului ar fi fost, la rândul său, supusă apelului sau recursului;

Prin urmare, hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată de către o instanță de recurs (sau hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată de către o instanță de apel într-o materie în care recursul este suprimat) este definitivă.

- recursul va fi judecat de instanța ierarhic superioară celei care a luat act de renunțare;
- termenul de recurs este cel de drept comun, de 30 de zile de la comunicarea hotărârii prin care s-a luat act de renunțare;

	Același este termenul de recurs și atunci când se renunță la judecata unei cereri de ordonanță președințială sau a unei cereri într-o altă procedură specială, chiar dacă aceasta ar conține norme speciale în privința căilor de atac, deoarece dispozițiile legale referitoare la incidentul procedural se aplică prioritar față de eventualele norme dintr-o procedură specială. • cererile pentru exercitarea recursului împotriva hotărârii prin care s-a luat act de renunțarea la judecată se taxează cu 50 lei [art. 25 alin. (2) lit. c) din O.U.G. nr. 80/2013]; • când renunțarea are loc în fața unei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă.
Efectele renunțării la judecată	– produce numai efecte procedurale, astfel că: • drepturile subiective ale părților nu sunt afectate de acest act de dispoziție; • reclamantul va putea introduce o nouă cerere de chemare în judecată, pentru valorificarea aceluiași drept subiectiv, fără a i se putea opune autoritatea lucrului judecat a hotărârii prin care s-a luat act de renunțarea la judecată; • în urma renunțării la judecată, efectul întreruptiv de prescripție al cererii de chemare în judecată este înlăturat cu efect retroactiv. Cu toate acestea, dacă reclamantul, în termen de 6 luni de la data la care hotărârea de constatare a renunțării la judecată a rămas definitivă, introduce o nouă cerere, prescripția este considerată întreruptă prin cererea de chemare în judecată precedentă, cu condiția însă ca noua cerere să fie admisă [art. 2539 alin. (2) teza a II-a C.civ., aplicabil și în cazul renunțării la judecată, potrivit art. 205¹ din Legea nr. 71/2011]; – reclamantul poate reveni asupra renunțării cât timp instanța nu a luat act de renunțare sau pârâțul nu și-a exprimat acordul potrivit art. 406 alin. (4) C.proc.civ.; – în cazul în care există coparticipare procesuală: • renunțarea unuia dintre reclamanți nu este opozabilă celorlalți reclamanți, care doresc să continue judecata, în cazul coparticipării procesuale active [art. 407 alin. (1) C.proc.civ.]; • renunțarea la judecată a reclamantului față de unul dintre pârâți nu produce niciun efect față de ceilalți pârâți, în cazul coparticipării procesuale pasive [art. 407 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; – renunțarea reclamantului la judecata cererii de chemare în judecată nu afectează cererile incidentale care au caracter de sine stătător [art. 407 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.], cum ar fi o eventuală cerere de intervenție principală sau o cerere reconvențională ori o cerere conexă; • <i>prin excepție</i> de la această regulă: a) cererea reconvențională subsidiară va deveni lipsită de obiect, dacă instanța ia act de renunțarea la cererea de chemare în judecată; b) cererile accesorii, întrucât nu au un caracter de sine stătător, urmează a fi respinse în cazul renunțării exprese doar la capătul principal de cerere, deoarece renunțarea la cererea principală implică și renunțarea la judecata cererii accesorii. Astfel, reclamantul care a renunțat la capătul principal de cerere prin care a solicitat rezoluțiunea contractului nu mai poate pretinde restituirea prestației pe care a executat-o pe temeiul contractului respectiv.

2. Renunțarea la dreptul subiectiv

Condiții	– reclamantul trebuie să aibă capacitatea de a dispune, deci să aibă capacitate de exercițiu deplină; – renunțarea trebuie să aibă ca obiect un drept cu privire la care se poate dispune (drept cu privire la care s-ar putea tranzacționa); <i>De exemplu:</i> ▪ în acțiunile privitoare la filiație nu se poate renunța la drept [art. 437 alin. (1) C.civ.]; ▪ nu se poate renunța pentru viitor la dreptul la întreținere (art. 515 C.civ.). – renunțarea se poate face: • atât verbal în ședință, consemnându-se în încheiere; • cât și prin înscris autentic [art. 408 alin. (3) C.proc.civ.]; • sunt opozabile părților și renunțările extrajudiciare, făcute prin înscris sub semnătură privată, recunoscut de către reclamant.
Momentul până la care poate interveni renunțarea la dreptul subiectiv	– renunțarea la dreptul subiectiv se poate face oricând în cursul judecării, fie în fața primei instanțe, fie în căile de atac, inclusiv în cele extraordinare (art. 409 C.proc.civ.); – acordul părâtului nu este necesar, indiferent de momentul la care intervine renunțarea la drept [art. 408 alin. (1) C.proc.civ.], deoarece nu mai există riscul de a fi chemat în judecată pentru valorificarea dreptului subiectiv la care s-a renunțat.
Actul de procedură prin care instanța ia act de renunțarea la dreptul subiectiv	– dacă renunțarea la dreptul subiectiv se produce în cursul cercetării procesului în fața primei instanțe, instanța pronunță o hotărâre (<i>sentință</i>) prin care va respinge cererea în fond, dispunând și asupra cheltuielilor de judecată [art. 408 alin. (2) C.proc.civ.]; – când renunțarea intervine în instanța de apel sau în căile extraordinare de atac, instanța va pronunța o <i>decizie</i> prin care va proceda, după caz, la anularea, în tot sau în parte, în măsura renunțării, a hotărârii primei instanțe, respectiv la anularea hotărârilor pronunțate în cauză, și va respinge cererea în fond, dispunând și asupra cheltuielilor de judecată (art. 409 C.proc.civ.); – hotărârea este supusă <i>recursului</i> (art. 410 C.proc.civ.); • hotărârea prin care se ia act de renunțarea la dreptul pretins este supusă recursului în toate cazurile, inclusiv atunci când se renunță la drept în fața instanței de recurs; • recursul se judecă de instanța ierarhic superioară celei care a luat act de renunțarea la dreptul pretins; • în ipoteza în care renunțarea are loc în fața unei secții a Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul se judecă de completul de 5 judecători; • cererile pentru exercitarea recursului împotriva hotărârii prin care s-a luat act de renunțarea la dreptul subiectiv se taxează cu 50 lei [art. 25 alin. (2) lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013]; • termenul de recurs este cel de drept comun, de 30 de zile de la comunicarea hotărârii prin care s-a luat act de renunțare. Același este termenul de recurs și atunci când se renunță la dreptul subiectiv în cadrul unei judecăți desfășurate potrivit regulilor aplicabile unei proceduri speciale, chiar dacă aceasta ar conține norme speciale în privința căilor de atac,

	deoarece dispozițiile legale referitoare la incidentul procedural se aplică prioritar față de eventualele norme dintr-o procedură specială.
Efectele renunțării la dreptul subiectiv	– renunțarea reclamantului la dreptul invocat nu are niciun efect asupra cererii de intervenție principală ori a cererii reconvenționale sau a celei conexe; – în caz de coparticipare procesuală activă, renunțarea unuia dintre reclamanți la dreptul subiectiv nu produce efecte și față de ceilalți reclamanți; – în caz de coparticipare procesuală pasivă, renunțarea la drept produce efecte numai față de părțile în privința cărora a fost făcută.

III. Achiesarea

1. Achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului

Noțiune	– achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului (recunoașterea pretențiilor reclamantului): • are o semnificație de ordin probator, reprezentând o mărturisire; • în același timp, este un act de dispoziție, deoarece pârâtul renunță la mijloacele pe care legea i le pune la dispoziție pentru a se apăra.
Feluri	– poate fi: 1. parțială sau totală; • recunoașterea totală a pretențiilor reclamantului de către pârât se poate face numai pe calea unei mărturisiri pure și simple; • mărturisirea calificată și mărturisirea complexă nu pot fi considerate ca achiesare, deoarece, în ambele cazuri, în fapt, pârâtul nu recunoaște pretențiile reclamantului; 2. judiciară sau extrajudiciară; 3. verbală în fața instanței sau formulată <i>în scris</i>, prin înscris sub semnătură privată sau autentic.
Momentul până la care poate interveni achiesarea. Efectele achiesării pârâtului la pretențiile reclamantului	– achiesarea pârâtului la pretențiile reclamantului poate avea loc oricând înainte de închiderea dezbaterilor, atât în fața primei instanțe, cât și a celei de apel, respectiv de recurs; – achiesarea se poate produce și cu privire la cererea reconvențională sau la orice altă cerere incidentală care are natura juridică a unei veritabile cereri de chemare în judecată. Achiesarea pârâtului în fața primei instanțe – instanța, la cererea reclamantului, va da o hotărâre în măsura recunoașterii [art. 436 alin. (1) C.proc.civ.]; • hotărârea în baza achiesării pârâtului nu este pronunțată din oficiu, ci, cu respectarea principiului disponibilității, numai la cererea reclamantului; – dacă recunoașterea este parțială, judecata va continua cu privire la pretențiile rămase nerecunoscute, instanța urmând a pronunța, în același dosar, o a doua hotărâre asupra acestora [art. 436 alin. (2) C.proc.civ.];

	– atunci când achiesarea intervine la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și dacă pârâtul nu fusese pus în întârziere anterior pornirii procesului sau nu era de drept în întârziere, respectiv nu ar fi aplicabile prevederile art. 1522 alin. (5) C.civ., el nu va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată [art. 454 C.proc.civ.]. Achiesarea pârâtului în fața instanței de apel sau de recurs – când recunoașterea pretențiilor a fost făcută înaintea instanței de apel (sau de recurs), hotărârea primei instanțe (respectiv hotărârile instanțelor de fond) va fi anulată în măsura recunoașterii, dispunându-se admiterea, în mod corespunzător, a cererii [art. 437 alin. (2) C.proc.civ.].
Hotărârea pronunțată în baza recunoașterii pârâtului	– hotărârea pronunțată în baza recunoașterii pârâtului, atât în cazul recunoașterii parțiale, cât și al recunoașterii totale: • poate fi atacată <i>numai cu recurs</i>, la instanța ierarhic superioară [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.], termenul de recurs fiind cel de drept comun, de 30 de zile de la comunicare; • este susceptibilă și de exercitarea celorlalte căi extraordinare de atac (contestația în anulare și revizuirea), dacă sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate pentru exercitarea acestora; • este executorie de drept [art. 448 alin. (1) pct. 9 C.proc.civ.].

2. Achiesarea la hotărârea pronunțată

Definiție legală	– reprezintă renunțarea unei părți la calea de atac pe care o putea folosi ori pe care a exercitat-o deja împotriva tuturor sau a anumitor soluții din respectiva hotărâre [art. 463 alin. (1) C.proc.civ.]; • achiesarea la hotărâre se caracterizează prin aceea că partea care a pierdut procesul (în primă instanță sau în apel) renunță la dreptul de a exercita calea de atac (apelul sau, după caz, recursul) împotriva hotărârii respective ori, dacă a formulat deja calea de atac, o retrage.
Feluri	Achiesarea expresă – se poate face [art. 464 alin. (2) C.proc.civ.]: • de parte sau de mandatarul său, în temeiul unei procuri speciale; • prin act autentic sau prin declarație verbală în fața instanței; – declarația verbală de renunțare la exercitarea căii de atac poate fi făcută: • imediat de partea prezentă la pronunțarea hotărârii sau ulterior pronunțării, chiar și după declararea căii de atac, prin prezentarea părții înaintea președintelui instanței sau a persoanei desemnate de acesta, atât timp cât dosarul nu a fost înaintat la instanța competentă, în ambele cazuri, făcându-se mențiune despre declarația de renunțare într-un proces-verbal semnat de președinte și de grefier (art. 404 C.proc.civ.); • după înaintarea dosarului la instanța competentă să soluționeze calea de atac, declarația de renunțare la calea de atac se poate face în fața acestei instanțe, fie anterior termenului de judecată, fie în ședință publică.

În cazul în care partea renunță expres după introducerea căii de atac, este necesar să se stabilească exact dacă renunțarea privește calea de atac (deci este o achiesare la hotărârea atacată) sau judecata, în acest din urmă caz urmând a se aplica, prin analogie, prevederile art. 406 C.proc.civ., deci să se ceară consimțământul părâtului și să se dispună închiderea dosarului, după ce s-au anulat, în tot sau în parte, hotărârile sau, după caz, hotărârile pronunțate în cauză.

Achiesarea tacită

– poate fi dedusă numai din acte sau fapte precise și concordante care exprimă intenția certă a părții de a-și da adeziunea la hotărâre [art. 464 alin. (3) C.proc.civ.];

- constituie achiesare tacită faptul că partea care a pierdut procesul execută de bunăvoie hotărârea, prezumându-se că ea a renunțat la atacarea hotărârii respective;

– nu pot fi considerate achiesare tacită următoarele:

- împrejurarea că partea nu se opune la executarea silită a hotărârii, deoarece o asemenea opunere este pedepsită de legea penală;
- executarea în cazul urmăririi de către executorul judecătoresc, ca un semn de respect și supunere față de autoritatea legii;
- executarea sub amenințarea penalităților;
- lăsarea trecerii termenului fără a exercita calea de atac.

În această ultimă situație operează decăderea din dreptul de a mai exercita calea de atac respectivă, așa încât o eventuală exercitare a căii de atac după expirarea termenului prevăzut de lege nu duce la respingerea căii de atac respective ca inadmisibilă, întrucât partea ar fi achiesat tacit la hotărârea atacată, ci la respingerea ei ca tardiv introdusă.

Achiesarea totală și achiesarea parțială

– achiesarea este *totală* atunci când privește hotărârea în întregul ei;

– achiesarea *parțială* privește numai o parte dintre soluțiile cuprinse în dispozitivul hotărârii respective [art. 464 alin. (4) C.proc.civ.].

Achiesarea pură și simplă și achiesarea condiționată

– atunci când este *pură și simplă*, achiesarea la hotărârea pronunțată nu presupune acordul părții adverse pentru a produce efecte juridice;

– achiesarea la hotărârea pronunțată poate fi și *condiționată*, caz în care nu produce efecte decât dacă este acceptată în mod expres de partea adversă [art. 463 alin. (2) C.proc.civ.];

- rezultă că, prin ipoteză, achiesarea condiționată nu poate fi decât expresă;
- ținând cont de regula simetriei formelor, partea adversă poate să își manifeste voința fie printr-un înscris autentic, fie verbal în fața președintelui de complet, a președintelui instanței sau a persoanei desemnate de acesta, personal sau prin mandatar cu procură specială, astfel cum prevede art. 81 C.proc.civ., fiind vorba tot despre un act procesual de dispoziție.

IV. Tranzacția judiciară

Definiție legală. Reglementare	– tranzacția este contractul prin care părțile previn sau sting un litigiu, inclusiv în faza executării silite, prin concesi sau renunțări reciproce la drepturi ori prin transferul unor drepturi de la una la cealaltă [art. 2267 alin. (1) C.civ.]; – Codul civil reglementează tranzacția în art. 2267-2278; – Codul de procedură civilă, în art. 438-441, se ocupă numai de tranzacția încheiată pentru stingerea procesului, cu concursul instanței de judecată.
Condiții	– hotărârea care consfințește tranzacția părților este un contract intervenit între părți sub auspiciile justiției, deci <i>un contract judiciar</i>, astfel încât trebuie respectate condițiile de fond și de formă pentru încheierea actelor juridice; • întrucât presupune concesi sau renunțări reciproce la drepturi, tranzacția este un <i>act de dispoziție</i>; – condiții: • trebuie să fie vorba de drepturi cu privire la care partea poate să dispună; Nu se poate tranzacționa asupra capacității sau stării civile a persoanelor și nici cu privire la drepturi de care părțile nu pot să dispună potrivit legii [art. 2268 alin. (1) C.civ.]. • părțile trebuie să aibă capacitatea de a dispune de drepturile lor, respectiv să aibă capacitate de exercițiu deplină (art. 2271 C.civ.); • tranzacția poate fi încheiată de părți personal sau prin reprezentant în baza unui mandat special ori cu încuviințarea prealabilă a instanței sau a autorității administrative competente [art. 81 alin. (1) C.proc.civ.]; <i>De exemplu:</i> ▪ în ipoteza în care cel reprezentat este minor, încheierea tranzacției nu poate avea loc prin tutore decât cu avizul consiliului de familie și autorizarea instanței de tutelă [art. 144 alin. (2) C.civ.]; ▪ în alte situații, în raport de temeiul reprezentării, este nevoie de încuviințarea prealabilă a instanței de judecată [de pildă, potrivit art. 976 alin. (2) C.proc.civ., în ipoteza actelor de înstrăinare încheiate de administratorul-sechestrului desemnat în cazul măsurii asigurătorii a sechestrului judiciar sau a transferului – înstrăinării – de drepturi de la o parte la cealaltă]. • tranzacția judiciară trebuie să îmbrace forma scrisă, nefiind necesară, ca regulă generală, forma solemnă, și va alcătui dispozitivul hotărârii (art. 2272 C.civ. și art. 439 C.proc.civ.). Având în vedere că unul dintre efectele oricărei hotărâri judecătorești, deci și al hotărârii de expedient, este acela de a avea forța probantă a unui înscris autentic, se admite că eventuala formă <i>ad validitatem</i> cerută de lege este respectată prin chiar consemnarea învoielii părților în dispozitivul hotărârii. Se poate discuta dacă această soluție nu ar trebui reconsiderată în lumina dispozițiilor actualului art. 434 C.proc.civ., care prevede că hotărârea judecătorească are doar forța probantă a unui înscris autentic, deci nu este înscris autentic, ceea ce ar implica faptul că hotărârea judecătorească nu poate complini cerința formei autentice atunci când aceasta este cerută pentru validitatea actului.

Momentul până la care poate fi încheiată tranzacția judiciară	– tranzacția poate fi încheiată în orice etapă a procesului, în primă instanță sau în căile de atac, inclusiv în faza executării silite; – părțile se pot înfățișa oricând în cursul judecătii, chiar fără să fi fost citate, pentru a cere să se dea o hotărâre care să consfințească tranzacția lor [art. 438 alin. (1) C.proc.civ.]; • instanța nu poate lua act de tranzacție fără ca toate părțile să fie prezente pentru a-și da consimțământul; • atunci când tranzacția este consemnată într-un înscris sub semnătură privată, numai înfățișarea tuturor părților înaintea unui judecător, fie personal, fie prin mandatar cu procură specială pentru aplicarea ori recunoașterea semnăturii, conferă acesteia garanția autenticității necesară producerii efectelor unui atare act de dispoziție; • lipsa uneia/unora dintre părți (în fața instanței) ar putea fi acceptată numai în condițiile în care tranzacția a fost încheiată (de toate părțile) în fața unui notar public; Faptul că instanța poate să ia act de tranzacție, chiar dacă părțile nu au fost citate, trebuie înțeles în sensul că lipsa procedurii de citare nu constituie un impediment dacă toate părțile sunt prezente pentru a putea confirma acordul la încheierea tranzacției, iar nu în sensul că se poate lua act de tranzacție chiar în lipsa părții nelegal citate. – dacă părțile se înfățișează la ziua stabilită pentru judecată, cererea pentru darea hotărârii va putea fi primită chiar de un singur judecător, iar hotărârea se va pronunța de instanță, în ședință; • dacă părțile se înfățișează într-o altă zi, instanța va da hotărârea în camera de consiliu [art. 438 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]; – la primirea tranzacției judiciare, instanța trebuie să verifice dacă: • părțile au capacitatea legală de a tranzacționa; • tranzacția, așa cum este întocmită, exprimă voința părților și pune, într-adevăr, capăt litigiului, fiind susceptibilă de a fi pusă în executare; • actul este expresia voinței libere a părților și dacă prin încheierea tranzacției nu se încalcă o dispoziție imperativă a legii; – <i>ca regulă generală</i>, instanța nu va putea cenzura voința părților de a stinge, chiar prin concesi reciprocă, într-un anume mod, litigiul dintre ele; • <i>prin excepție</i>, tranzacția făcută în orice proces de reprezentanții minorilor, ai persoanelor puse sub interdicție și ai dispăruților nu va împiedica judecarea cauzei, dacă instanța apreciază că aceasta nu este în interesul respectivelor persoane [art. 81 alin. (2) C.proc.civ.].
Hotărârea de expedient	– hotărârea prin care se încuvințează învoiala părților mai este denumită, în doctrină și în practică, <i>hotărâre de expedient</i>; – hotărârea de expedient nu are autoritate de lucru judecat, deoarece instanța nu judecă efectiv cauza, pe baza probelor, hotărârea nefiind rezultatul unei verificări jurisdicționale a pretențiilor deduse judecătii, dezbaterile judiciare fiind substituite de contractul încheiat de părți, care va constitui dispozitivul hotărârii; hotărârea de expedient este doar forma pe care o îmbracă convenția dintre părți;

- în cazul în care drepturile cu privire la care părțile au tranzacționat sunt din nou supuse judecății se va invoca forța obligatorie a contractului constatată prin hotărârea de expedient, nu autoritatea de lucru judecat a hotărârii de expedient;
- hotărârea de expedient poate fi atacată *numai cu recurs* care (art. 440 C.proc.civ.):
 - poate fi exercitat doar pentru motive procedurale, nu și pentru eventualele vicii ale actului juridic care ar atrage nulitatea acestuia;
 - se judecă de instanța ierarhic superioară;
 - poate fi exercitat numai în măsura în care tranzacția a fost încheiată în fața primei instanțe sau a instanței de apel, în acest din urmă caz, însă, cu excepția situației în care, potrivit legii, hotărârea dată în apel este definitivă;
 - se taxează cu 50 lei [art. 25 alin. (2) lit. d) din O.U.G. nr. 80/2013];
- împotriva hotărârii de expedient, revizuirea este, în principiu, inadmisibilă, deoarece hotărârea judecătorească nu este rezultatul unor dezbateri contradictorii și nu stabilește o situație de fapt în funcție de probele administrate;
 - cu toate acestea, unele motive de revizuire ar putea fi valorificate și împotriva hotărârii de expedient, de exemplu, cele prevăzute de art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. (obiectul pricinii nu se află în ființă) sau de art. 509 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ. (dacă reprezentantul incapabilului a fost de rea-credință) etc.;
- hotărârea de expedient este executorie [art. 633 pct. 2 C.proc.civ.], astfel încât, în măsura în care una dintre părți nu își execută de bunăvoie obligațiile asumate, ea va putea fi pusă imediat în executare;
- tranzacția constatată printr-o hotărâre judecătorească poate fi atacată cu [art. 2278 alin. (1) C.civ.]:
 - acțiune în nulitate sau acțiune în rezoluțiune ori reziliere, precum orice alt contract; Dacă se admite cererea prin care se solicită desființarea tranzacției judiciare, hotărârea astfel pronunțată va determina lipsirea de efecte a hotărârii de expedient (caducitatea ei).
 - acțiune revocatorie sau cu acțiune în declararea simulației; În cazul admiterii acțiunii revocatorii sau în declararea simulației exercitate împotriva unei tranzacții judiciare, efectul constă în inopozabilitatea tranzacției judiciare și a hotărârii de expedient față de reclamant.
- dispozițiile referitoare la hotărârea prin care se ia act de învoiala părților se aplică în mod corespunzător și în cazul în care aceasta este urmarea procedurii de mediere (art. 441 C.proc.civ.):
 - atât în cazul în care acordul de mediere s-a realizat pe parcursul judecății cauzei;
 - cât și atunci când, în temeiul art. 58 alin. (4) din Legea nr. 192/2006, părțile se adresează direct instanței de judecată pentru a cere, îndeplinind procedurile legale, să se dea o hotărâre care să consfințească înțelegerea părților rezultată din acordul de mediere prin care s-a mediat un conflict ce a vizat transferul dreptului de proprietate privind bunurile imobile sau al altor drepturi reale, partaje și cauze succesoriale. Potrivit art. 59 alin. (2) din Legea nr. 192/2006, care face trimitere, pentru o aplicare corespunzătoare, la dispozițiile art. 438-441 C.proc.civ., în cazul în care cererea privind pronunțarea unei hotărâri care să consfințească înțelegerea părților rezultată din acordul de mediere este formulată pe cale principală, competența

	aparține fie judecătoriei în a cărei circumscripție își are domiciliul sau reședința ori, după caz, sediul oricare dintre părți, fie judecătoriei în a cărei circumscripție se află locul unde a fost încheiat acordul de mediere. Hotărârea prin care instanța încuviințează înțelegerea părților se dă în camera de consiliu și constituie titlu executoriu în condițiile legii. Hotărârea prin care se soluționează cererea privind pronunțarea unei hotărâri care să consfințească înțelegerea părților rezultată din acordul de mediere formulată pe cale principală este supusă, în toate cazurile, numai recursului, la instanța ierarhic superioară.
--	--

FIȘA NR. 15

ETAPA DEZBATERILOR ÎN FOND

Obiectul dezbaterilor în fond	– dezbaterile în fond poartă asupra împrejurărilor de fapt și temeiurilor de drept, invocate de părți în cererile lor sau, după caz, ridicate de către instanță din oficiu (art. 389 C.proc.civ.); • <i>împrejurările de fapt</i> reprezintă acele împrejurări invocate de părți în cererile și prin apărările lor, a căror existență urmează a se stabili pe baza probelor administrate în cauză; • <i>elementele de drept</i> reprezintă „calificarea juridică” a faptelor sau actelor juridice invocate de părți sau de instanță din oficiu, respectiv determinarea normei juridice aplicabile, precum și interpretarea acesteia; – în anumite cazuri, procesul nu mai ajunge la etapa dezbaterilor în fond; astfel: • părțile pot face acte procesuale de dispoziție prin care procesul să se termine chiar din etapa cercetării procesului (renunțarea la judecată sau la însuși dreptul subiectiv pretins, achiesarea totală la pretențiile reclamantului, încheierea unei tranzacții și solicitarea pronunțării unei hotărâri de expedient); • în cazul suspendării urmate de perimare, procesul se stinge în faza în care se găsește; • în cazul în care se admite o excepție procesuală care determină respingerea sau anularea cererii de chemare în judecată, fără a se antama fondul procesului, instanța se desesizează de cauză prin admiterea excepției respective etc.
Termenul la care au loc dezbaterile în fond	– trecerea la etapa dezbaterilor în fond este marcată de declarația privind închiderea cercetării procesului făcută de judecător în momentul în care apreciază că este lămurit [art. 244 alin. (1) C.proc.civ.]; – închiderea cercetării procesului are loc cu ascultarea prealabilă a părților; • nu este suficient ca părțile să declare că nu mai au alte cereri, excepții sau probe de formulat pentru ca judecătorul să declare încheiată cercetarea procesului, ci, numai dacă acesta consideră că este lămurit asupra tuturor aspectelor, va declara încheiată cercetarea judecătorească, potrivit art. 244 alin. (1) C.proc.civ.; – la momentul la care declară încheiată cercetarea procesului, instanța poate: • să dispună trecerea la etapa dezbaterii fondului la același termen de judecată; • să fixeze un alt termen pentru dezbateri fondului, din oficiu sau la cererea părților [art. 244 alin. (1) C.proc.civ.]; – atunci când s-a dispus ca dezbateri fondului să aibă loc în altă zi decât cea în care s-a declarat încheiată cercetarea procesului, pentru dezbateri în fond, judecătorul <i>poate pune în vedere părților să redacteze note</i> privind susținerile lor și să le depună la dosar cu cel puțin 5 zile înainte de termenul stabilit, fără a aduce atingere dreptului acestora de a formula concluzii orale [art. 244 alin. (2) C.proc.civ.];

	• notele scrise cu privire la susținerile părților, pe care acestea pot fi obligate să le depună la dosar înainte de dezbaterile fondului, au rolul de a asigura pentru părți și pentru instanță cunoașterea elementelor de fapt și de drept asupra cărora va purta dezbaterile fondului în ședință publică; • cu toate acestea, faptul că părțile sau doar una dintre ele nu depun aceste note nu este de natură să împiedice continuarea dezbaterilor asupra fondului; obligația impusă părților de judecător de a depune note cu privire la susținerile lor nu aduce atingere dreptului acestora de a formula concluzii orale.
Locul dezbaterilor în fond	Regula – se desfășoară în <i>ședință publică</i>, fie la același termen la care a fost declarată închisă cercetarea procesului, fie la un termen ulterior fixat în acest scop de instanță. Excepția – dezbaterile în fond a procesului se poate desfășura în camera de consiliu atunci când dezbaterile fondului în ședință publică ar aduce atingere moralității, ordinii publice, intereselor minorilor, vieții private a părților ori intereselor justiției; • în aceste cazuri, instanța, la cerere sau din oficiu, poate dispune ca dezbaterile în fond a procesului să se desfășoare în întregime sau în parte fără prezența publicului [art. 213 alin. (1) C.proc.civ.]; • în aceste cazuri, au acces în sala de ședință părțile, reprezentanții lor, cei care îi asistă pe minori, apărătorii părților, martorii, experții, traducătorii, interpreții, precum și alte persoane cărora instanța, pentru motive temeinice, le admite să asiste la proces [art. 213 alin. (2) C.proc.civ.].
Desfășurarea dezbaterilor în fond	– <i>ca regulă</i>, după declararea încheierii cercetării procesului nu se mai pot efectua acte de procedură specifice acestei etape; • cu toate acestea, înainte de a se trece la dezbaterile fondului cauzei, instanța, din oficiu sau la solicitarea părților, va pune în discuția acestora cererile, excepțiile procesuale și apărările care nu au fost soluționate în cursul cercetării procesului, precum și cele care, potrivit legii, pot fi invocate în orice stare a procesului (art. 390 C.proc.civ.); – <i>în principiu</i>, în cadrul dezbaterilor în fond nu mai poate avea loc administrarea de probe; • în mod excepțional însă, instanța poate proceda la completarea ori refacerea unor probe, în cazul în care, din dezbateri, rezultă necesitatea acestei măsuri (art. 391 C.proc.civ.); – dacă părțile declară că nu mai au cereri de formulat și nu mai sunt alte incidente de soluționat, președintele deschide dezbaterile asupra fondului cauzei, dând cuvântul părților, în ordinea și condițiile prevăzute la art. 216 C.proc.civ., pentru ca fiecare să își susțină cererile și apărările formulate în proces (art. 392 C.proc.civ.), astfel: • primul va avea cuvântul reclamantul, apoi pârâtul; • celorlalte părți din proces li se acordă cuvântul, în funcție de poziția lor procesuală; • reprezentantul Ministerului Public va vorbi cel din urmă, în afară de cazul când a pornit acțiunea; • altor persoane sau organe care participă la proces li se va da cuvântul în limita drepturilor pe care le au în proces;

- în cazul în care este necesar, președintele poate da cuvântul părților și celorlalți participanți, în aceeași ordine, de mai multe ori, existând și posibilitatea ca instanța să limiteze în timp intervenția fiecărei părți, însă, în acest caz, trebuie să i se pună în vedere părții, înainte de a-i da cuvântul, timpul pe care îl are la dispoziție;
- *ca regulă generală*, dezbaterile în fond a procesului are loc la un singur termen de judecată;
- pentru motive temeinice, dezbaterile pot fi lăsate în continuare pentru o altă zi, chiar în afara orelor fixate pentru judecarea pricinilor (art. 393 C.proc.civ.);
- în cazul în care s-a fixat termen în continuare, părțile care nu aveau termen în cunoștință nu vor mai fi citate, chiar dacă nu au fost prezente la deschiderea dezbaterilor asupra fondului;
- președintele *închide dezbaterile orale și contradictorii* și va reține cauza pentru deliberare și pronunțarea hotărârii, atunci când consideră că au fost lămurite toate împrejurările de fapt și temeiurile de drept ale cauzei [art. 394 alin. (1) C.proc.civ.];
- dacă va considera necesar, instanța poate cere părților, la închiderea dezbaterilor, să depună completări la notele întocmite înainte de începerea dezbaterilor în fond;
- părțile pot depune aceste completări și în cazul în care acestea nu au fost cerute de instanță [art. 394 alin. (2) C.proc.civ.];
- după închiderea dezbaterilor, părțile nu mai pot depune niciun înscris la dosarul cauzei, sub sancțiunea de a nu fi luat în seamă.

FIȘA NR. 16

ETAPA DELIBERĂRII ȘI PRONUNȚĂRII HOTĂRÂRII JUDECĂTOREȘTI

I. Deliberarea

Definiție. Reglementare	– deliberarea este operațiunea prin care judecătorii stabilesc situația de fapt, la care vor aplica apoi normele juridice corespunzătoare, reprezentând însăși esența actului jurisdicțional; – Codul de procedură civilă reglementează etapa deliberării și pronunțării hotărârii la art. 395-405; aceste prevederi constituie dreptul comun în materie, fiind aplicabile în mod corespunzător și încheierilor [art. 234 alin. (1) C.proc.civ.].
Locul unde are loc deliberarea	– poate avea loc, după caz, în ședință sau în camera de consiliu; • <i>ca regulă</i>, completul se retrage spre deliberare în camera de consiliu; • deliberarea în ședință poate avea loc cu privire la incidente procedurale care se ivesc pe parcursul desfășurării cercetării procesului sau chiar al dezbaterilor în fond și care nu necesită retragerea spre deliberare în camera de consiliu.
Momentul când are loc deliberarea	Regula – deliberarea are loc de îndată după închiderea dezbaterilor [art. 395 alin. (1) C.proc.civ.]. Excepția – în cazuri justificate, dacă instanța nu ia hotărârea de îndată, pronunțarea acesteia poate fi amânată pentru un termen care nu poate depăși 15 zile [art. 396 alin. (1) C.proc.civ.]; De la regula prevăzută de art. 396 C.proc.civ. se derogă prin norme speciale. De pildă, pronunțarea asupra cererii de ordonanță președințială se poate amâna cu cel mult 24 de ore [art. 999 alin. (4) C.proc.civ.]; pronunțarea încheierii prin care se soluționează cererea de sechestru asigurător poate fi amânată cu cel mult 24 de ore [art. 954 alin. (4) coroborat cu art. 999 alin. (4) C.proc.civ.] etc. • termenul de amânare a pronunțării are caracter relativ, astfel încât depășirea acestuia nu afectează valabilitatea hotărârii; – dacă pronunțarea a fost amânată, hotărârea nu poate fi pronunțată mai înainte de data fixată în acest scop [art. 396 alin. (3) C.proc.civ.]; • sancțiunea nerespectării acestor dispoziții legale este nulitatea hotărârii; • nulitatea nu este condiționată de vătămare; este vorba de o condiție extrinsecă, pentru a cărei nerespectare legea nu a prevăzut o altă sancțiune, fiind aplicabil art. 176 pct. 6 C.proc.civ.

Modul în care are loc deliberarea	– indiferent de locul unde are loc deliberarea (fie în ședință, fie în camera de consiliu), aceasta are loc în secret [art. 395 alin. (1) C.proc.civ.]; – deliberarea are loc cu participarea exclusivă a membrilor completului de judecată; • în cazurile expres prevăzute de lege, la deliberare participă și alte persoane care fac parte din alcătuirea instanței, după cum urmează: a) în litigiile privind conflictele de muncă și asigurări sociale, la judecata în primă instanță asistenții judiciari participă la deliberări cu vot consultativ [art. 55 alin. (2) din Legea nr. 304/2004]; b) în completurile de judecată de la Înalta Curte de Casație și Justiție, magistrații-asistenți participă la deliberări cu vot consultativ (art. 71 din Legea nr. 303/2004); • atunci când la deliberare participă și persoanele arătate expres de legea specială, acestea sunt ținute, de asemenea, de secretul deliberării; – la deliberare iau parte numai membrii completului în fața cărora au avut loc dezbaterile [art. 395 alin. (2) C.proc.civ.]; • înlocuirea judecătorului care a participat la dezbateri nu este posibilă în nicio situație; • în cazurile în care, pentru motive temeinice, un judecător este împiedicat să participe la soluționarea cauzei după ce s-a dat cuvântul în fond părților, fiind înlocuit, cauza se repune pe rol [art. 214 alin. (3) C.proc.civ.]; – judecătorul sau judecătorii care au participat la dezbateri sunt ținuți să participe la deliberare chiar dacă nu mai sunt judecători ai instanței respective; • în cazul în care, în condițiile legii, judecătorului i-a încetat această calitate sau este suspendat din funcție, procesul se repune pe rol, cu citarea părților, pentru ca ele să pună din nou concluzii în fața completului de judecată legal constituit [art. 395 alin. (3) C.proc.civ.]; – în cazul completurilor de judecată colegiale, deliberarea este condusă de președintele completului, care, după discuțiile purtate, procedează la adunarea părerilor judecătorilor, începând cu cel mai nou în funcție; președintele își exprimă opinia cel din urmă [art. 395 alin. (2) C.proc.civ.].
Luarea hotărârii	În cazul în care judecata se face de un singur judecător – în ceea ce privește luarea hotărârii, nu există nicio dificultate în situația în care judecata se face de un singur judecător. În cazul completurilor colegiale – hotărârea trebuie să fie rezultatul acordului tuturor membrilor completului de judecată; – dacă nu toți judecătorii sunt de acord asupra soluției, hotărârea trebuie să exprime părerea majorității [art. 398 alin. (1) și alin. (2) C.proc.civ.]; • opinia separată a judecătorului rămas în minoritate va fi consemnată aparte, în minută [art. 401 alin. (1) C.proc.civ.]; • pentru a nu face imposibilă atingerea majorității și deci luarea hotărârii, atunci când în urma deliberării se formează mai mult de două opinii, judecătorii ale căror păreri se apropie mai mult sunt datori să se unească într-o singură opinie.

Completul de divergență. Judecarea divergenței

– în cazul în care completul de judecată este alcătuit din doi judecători, iar judecătorii din complet nu cad de acord asupra soluției, cauza se va judeca în complet de divergență;

- completul de divergență se constituie prin includerea în completul inițial și a unui judecător din planificarea de permanență [art. 398 alin. (3) C.proc.civ.];
- divergența se judecă în aceeași zi sau, dacă nu este posibil, într-un termen care nu poate depăși 20 de zile de la ivirea divergenței, respectiv, în cazul pricinilor considerate urgente, 7 zile de la ivirea divergenței (aceste două termene sunt relative) [art. 399 alin. (1) C.proc.civ.];
- în vederea judecării divergenței, procesul se repune pe rol și se vor cita părțile, deoarece acestea nu mai au termen în cunoștință;
 - dacă nu se dispune reluarea dezbaterilor în ședința de judecată, în prezența părților, hotărârea pronunțată în complet de divergență cu încălcarea prevederilor art. 399 C.proc.civ. este lovită de nulitate;
 - dezbaterile vor fi reluate asupra chestiunilor rămase în divergență și care se anunță părților în ședință;
 - atunci când apreciază că este necesar, instanța este îndreptățită să administreze noi dovezi și să ordone orice alte măsuri îngăduite de lege, însă, acestea trebuie să fie în legătură cu obiectul divergenței;
 - părțile vor pune din nou concluzii asupra chestiunilor aflate în divergență [art. 399 alin. (1)-(3) C.proc.civ.];
- dacă după judecarea divergenței rezultă mai mult de două opinii, judecătorii ale căror păreri se apropie mai mult sunt datori să se unească într-o singură opinie;
- judecătorii au dreptul de a reveni asupra părerii lor care a provocat divergența [art. 399 alin. (4) C.proc.civ.];
 - însă, chiar dacă revenirea asupra opiniei are loc ulterior închiderii dezbaterilor asupra chestiunilor rămase în divergență, chiar dacă există un consens, hotărârea nu va fi pronunțată în compunerea inițială a completului, ci de către completul în fața căruia au avut loc dezbaterile, respectiv completul de divergență;
- când divergența nu privește soluția ce trebuie dată întregii cauze, după judecarea chestiunilor rămase în divergență, completul care a judecat înainte de ivirea ei va putea continua judecarea cauzei [art. 399 alin. (5) C.proc.civ.].

De exemplu, o situație de acest fel poate fi cea în care divergența este în legătură cu mijloace de probă solicitate de părți sau a căror administrare se dorește a fi impusă din oficiu, este în legătură cu o excepție procesuală respinsă etc. și nu privește divergența ivită după închiderea dezbaterilor în fond și nici divergența ce a apărut după închiderea dezbaterilor în temeiul unei excepții procesuale, ulterior admisă, pentru că în ambele ipoteze nu mai există posibilitatea continuării judecării. După soluționarea divergenței, judecata va continua conform regulilor procedurale urmate până la ivirea acestui incident.

Soluțiile ce pot fi pronunțate în urma deliberării	1. <i>admiterea cererii de chemare în judecată</i>, astfel cum a fost formulată, atunci când pretențiile reclamantului s-au dovedit a fi întemeiate; 2. <i>admiterea în parte a cererii</i>, atunci când reclamantul și-a dovedit numai o parte dintre pretențiile formulate; 3. <i>respingerea ca neîntemeiată a cererii de chemare în judecată</i>, dacă din probele administrate rezultă că pretenția reclamantului nu este fondată; 4. <i>anularea cererii, respingerea ca inadmisibilă, prescrisă, ca existând autoritate de lucru judecat, ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală activă sau împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă, ca lipsită de interes, ca prematură, ca nefiind de competența instanțelor române etc.</i>, atunci când se admite o excepție procesuală peremptorie; • se mai poate pronunța <i>perimarea cererii</i>, precum și <i>respingerea cererii de divorț ca nesustținută</i>.
Repunerea pe rol a cauzei	– în cazul în care, în timpul deliberării, instanța găsește că soluția nu poate fi pronunțată întrucât sunt necesare <i>probe sau lămuriri noi</i>, va dispune repunerea pe rol a cauzei, <i>cu citarea părților</i>, deoarece acestea nu mai au termenul în cunoștință (art. 400 C.proc.civ.).
Minuta	Întocmirea și cuprinsul minutei – după ce a fost luată hotărârea, se întocmește de îndată o minută care cuprinde soluția și în care se va arăta, atunci când este cazul, opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate [art. 401 alin. (1) C.proc.civ.]; – minuta trebuie să cuprindă soluția asupra tuturor cererilor formulate în cauză [art. 397 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; • din minută trebuie să rezulte în mod explicit soluția pentru fiecare capăt de cerere [art. 125 alin. (2) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești]; • de asemenea, atunci când este cazul, în minută va fi cuprinsă: a) eventuala opinie separată a judecătorilor aflați în minoritate; b) opinia separată a asistenților judiciari, care participă la judecata în primă instanță în litigiile de muncă, respectiv opinia separată a magistratului-asistent, care participă la ședințele de judecată la Înalta Curte de Casație și Justiție; • instanța nu poate acorda mai mult sau altceva decât s-a cerut, dacă legea nu prevede altfel [art. 397 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; <i>De exemplu</i>, sub acest ultim aspect, legea prevede obligația instanței de a se pronunța din oficiu asupra exercitării autorității părintești, precum și asupra contribuției părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, chiar dacă acest lucru nu a fost solicitat prin cererea de chemare în judecată, în cadrul procesului de divorț, atunci când soții au copii minori. De asemenea, în aceeași materie, instanța se va pronunța din oficiu și asupra numelui pe care îl vor purta soții după divorț, potrivit prevederilor Codului civil [art. 919 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]. • în cazul în care cererea are ca obiect pretenții privitoare la obligația de întreținere, alocația pentru copii, chirie, arendă, plata salariului, rate din prețul vânzării sau alte sume datorate periodic, instanța îl va obliga pe pârât, la cererea reclamantului,

după achitarea taxelor de timbru, potrivit legii, și la plata sumelor devenite exigibile după introducerea cererii [art. 397 alin. (2) C.proc.civ.];

– în minută nu trebuie reluate soluțiile pronunțate pe parcursul soluționării cauzei prin încheieri interlocutorii; astfel, nu se va relua în minută (și nici în dispozitivul hotărârii finale):

- soluția de respingere a unor excepții;
- soluția de admitere a unor excepții dispuse prin încheieri interlocutorii anterioare, chiar dacă aceste excepții au avut caracter peremptoriu, însă după soluționarea lor, instanța nu s-a dezinvestit de cauză în întregime;

De exemplu, nu se va relua în dispozitivul hotărârii finale soluția de admitere a excepției de netimbrare și de anulare a unui capăt de cerere sau a unei cereri incidente, de admitere a excepției lipsei calității procesuale active sau pasive a unuia dintre reclamanți sau pârâți, în cazul coparticipării procesuale active sau pasive. Aceste soluții se vor regăsi doar în dispozitivul încheierilor interlocutorii respective. Întrucât de la acel moment procesual instanța se dezinvestește de cererile respective, nu mai este posibilă reluarea în minută și dispozitivul hotărârii finale a excepțiilor respective, deoarece aceasta ar echivala cu soluționarea din nou a acestora.

- în cazul în care, prin încheieri interlocutorii premergătoare, instanța s-a dezinvestit de anumite capete din cererea principală sau cereri incidente, hotărârea finală va fi comunicată către părțile interesate în vederea exercitării căilor de atac, cu atât mai mult cu cât încheierile premergătoare, cu excepțiile prevăzute de lege, nu pot fi atacate decât odată cu fondul;

– în minută nu trebuie să se facă referire la pronunțarea hotărârii în ședință publică sau, după caz, prin punerea ei la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței;

- pe cale de consecință, lipsa unei asemenea mențiuni din minută nu constituie o cauză de nulitate a hotărârii;
- această mențiune se va regăsi în dispozitivul hotărârii;
- în practica judiciară, în mod obișnuit această mențiune se regăsește și în minută, iar nu numai în dispozitivul hotărârii;

– minuta va fi scrisă de către judecător, respectiv de către unul dintre membrii completului de judecată;

- minuta poate fi redactată și prin utilizarea tehnicii de calcul [art. 125 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].

Semnarea minutei. Sancțiunea nesemnării minutei

– minuta se semnează pe fiecare pagină, sub sancțiunea nulității hotărârii, de judecător sau de judecători și, după caz, de magistratul-asistent [art. 401 alin. (2) C.proc.civ.], respectiv de asistenții judiciari, în cazurile în care legea prevede că aceștia participă la deliberare;

- grefierul de ședință nu participă la deliberare și nu semnează minuta;
- lipsa semnăturii unuia dintre judecători sau, atunci când este cazul, a magistratului-asistent (respectiv a asistentului judiciar) de pe minută nu poate fi acoperită prin semnarea ulterioară, deoarece nu s-ar mai putea ști dacă judecătorul sau magistratul-asistent (asistentul judiciar) respectiv a participat la deliberare;

	• nulitatea hotărârii pentru lipsa semnăturii de pe minută este expresă; • în ipoteza în care minuta este alcătuită pe mai multe pagini și nu sunt semnate toate, nulitatea hotărârii este totală, iar nu parțială; – dacă în minută a fost cuprinsă o opinie separată, judecătorul rămas în minoritate, respectiv asistentul judiciar, în cazul litigiilor de muncă în cadrul judecății în primă instanță, sau magistratul-asistent, la Înalta Curte de Casație și Justiție, va semna opinia separată; • când hotărârea a fost adoptată cu majoritate, nesemnarea opiniei minoritare nu poate pune în discuție legalitatea hotărârii, pentru că soluția din opinia majoritară este cea care reprezintă hotărârea. Consemnarea minutei în registrul special – după semnare, minuta se va consemna într-un registru special, ținut la grefa instanței, registru care poate fi ținut și în format electronic [art. 401 alin. (2) C.proc.civ.]; • transcrierea în sistem informatizat a minutei se face de către grefierul de ședință, integral, cu excepția datelor cu caracter personal, altele decât numele de familie și prenumele părților [art. 125 alin. (4) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești]. Contradicții între minută și dispozitivul hotărârii. Sancțiune – minuta va alcătui dispozitivul hotărârii; • atunci când apar contradicții între minută și dispozitiv, ca regulă, acestea pot fi remediate, prin confruntarea minutei, care, conținând cu certitudine rezultatul deliberării, constituie hotărârea reală; • <i>prin excepție</i>, se dispune anularea hotărârii doar atunci când nu se poate înlătura în alt mod vătămarea adusă părții, respectiv dacă nu se poate determina soluția reală pronunțată în cauză, nefiind posibilă exercitarea controlului judiciar de legalitate în calea de atac.
--	---

II. Pronunțarea hotărârii

Definiție	– este operațiunea prin care soluția cuprinsă în minuta rezultată în urma deliberării este adusă la cunoștința celor interesați; – din momentul pronunțării, instanța se dezinvestește de judecata procesului.
Locul unde se face pronunțarea	Pronunțarea în ședință publică – președintele sau, după caz, un judecător, membru al completului de judecată, va pronunța hotărârea în ședință publică, la locul unde s-au desfășurat dezbaterile; – pronunțarea în ședință publică se face prin citirea minutei, indicându-se, totodată, calea de atac ce poate fi folosită împotriva hotărârii (art. 402 teza I C.proc.civ.); – pronunțarea în ședință publică are loc indiferent dacă părțile sunt prezente sau nu. Punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței – <i>alternativ</i> cu pronunțarea în ședință publică, minuta (hotărârea) se poate pronunța și prin punerea soluției la dispoziția părților de către grefa instanței (art. 402 teza a II-a C.proc.civ.); – în cazul amânării pronunțării, președintele, odată cu anunțarea termenului la care a fost amânată pronunțarea, poate stabili că pronunțarea hotărârii se va face prin

	punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței [art. 396 alin. (2) C.proc.civ.]. <i>Precizare:</i> Art. 396 alin. (2) C.proc.civ. este doar o aplicație a art. 402 teza a II-a C.proc.civ., deci punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței este posibilă și atunci când nu se amână pronunțarea.
Data pronunțării	– pronunțarea are loc la data la care a avut loc deliberarea, respectiv: • data la care au fost închise dezbaterile în fond și instanța s-a retras pentru deliberare; • data la care a fost amânată pronunțarea; – data la care are loc pronunțarea minutei, potrivit legii, este data hotărârii (art. 403 C.proc.civ.).

FIȘA NR. 17

HOTĂRÂREA JUDECĂTOREASCĂ

I. Noțiunea și clasificarea hotărârilor judecătorești

Noțiune	– reprezintă actul de dispoziție al instanței cu privire la pretențiile pe care părțile le-au dedus judecății, fiind deci actul final al judecății.
Clasificare	A. După denumirea hotărârii 1. <i>hotărâri propriu-zise (sentințe și decizii);</i> 2. <i>încheieri;</i> – se numește <i>sentință</i> [art. 424 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]: • hotărârea prin care cauza este soluționată de prima instanță sau prin care aceasta se dezinvestește fără a soluționa cauza; • hotărârea prin care judecătoria soluționează căile de atac împotriva hotărârilor autorităților administrației publice cu activitate jurisdicțională și ale altor organe cu astfel de activitate, în cazurile prevăzute de lege; Există și dispoziții care derogă de la această regulă, în sensul că, deși instanța sesizată în primă instanță soluționează cauza, totuși aceasta nu se pronunță prin sentință, ci prin încheiere. Astfel: ▪ în cazul asigurării dovezilor pe cale principală și al îndreptării hotărârilor, deși nu este vorba de o măsură luată în cursul judecății, totuși, instanța pronunță o încheiere; ▪ în materie necontencioasă, ca regulă, instanța pronunță încheieri (art. 533 C.proc.civ.). – se numesc <i>decizii</i> [art. 424 alin. (3) C.proc.civ.]: • hotărârea prin care instanța se pronunță asupra apelului, recursului și recursului în interesul legii; • hotărârea pronunțată ca urmare a anulării în apel a hotărârii primei instanțe și reținerii cauzei spre judecare ori ca urmare a rejudecării cauzei în fond după casarea cu reținere în recurs; – hotărârile prin care instanța se pronunță asupra contestației în anulare sau asupra revizuirii se numesc, după caz, <i>sentință</i> sau <i>decizie</i> [art. 424 alin. (4) C.proc.civ.]; – toate celelalte hotărâri date de instanță se numesc <i>încheieri</i>, dacă legea nu prevede altfel [art. 424 alin. (5) C.proc.civ.]. B. În funcție de durata acțiunii hotărârii 1. <i>hotărâri cu o acțiune nelimitată în timp</i> – constituie regula; 2. <i>hotărâri provizorii</i> – au caracter temporar și prin ele se iau măsuri vremelnice în cursul procesului;

De exemplu:

- într-un proces de divorț, instanța poate lua măsuri provizorii privind stabilirea locuinței copiilor minori, obligația de întreținere, încasarea alocației de stat pentru copii, folosirea locuinței familiei;
 - punerea bunului litigios sub sechestru judiciar etc.
 - hotărârea provizorie poate fi revocată sau modificată chiar în cursul procesului, iar, la sfârșitul acestuia, în funcție de împrejurări, hotărârea finală o va menține, modifica sau desființa;
 - hotărârile provizorii, fiind independente de fondul procesului, sunt susceptibile de exercițiul căilor de atac separat, mai înainte de hotărârea finală;
- există și o *categorie intermediară* de hotărâri, în sensul că acțiunea acestora va dura atât timp cât împrejurările avute în vedere la pronunțarea lor au rămas neschimbate.

Exemple: în materia punerii sub interdicție, a pensiei de întreținere, a exercitării autorității părintești etc.

C. În funcție de posibilitatea de a fi atacate sau nu cu apel sau recurs

1. hotărâri nedefinitive – acelea împotriva cărora se poate exercita calea de atac a apelului sau, după caz, a recursului;

2. hotărâri definitive – acelea care nu mai pot fi atacate nici cu apel, nici cu recurs;

- sunt hotărâri definitive [art. 634 alin. (1) C.proc.civ.]:

- a) hotărârile care nu sunt supuse apelului și nici recursului;
- b) hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, neatacate cu recurs;
- c) hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel;
- d) hotărârile date în apel, fără drept de recurs, precum și cele neatacate cu recurs;
- e) hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluționat fondul pricinii;
- f) orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs.

D. În funcție de posibilitatea de a fi sau nu puse în executare

1. hotărâri neexecutorii – acelea care nu pot fi puse în executare;

2. hotărâri executorii – acelea care pot fi puse în executare;

- sunt hotărâri executorii:

- a) hotărârile date în apel, dacă prin lege nu se prevede altfel;

Hotărârile date în apel sunt executorii, indiferent dacă sunt sau nu susceptibile de recurs, iar hotărârea pronunțată în apel, care nu poate fi atacată cu recurs, este și definitivă.

- b) hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, ori cele în legătură cu care părțile au convenit să exercite direct recursul, potrivit art. 459 alin. (2) C.proc.civ. (art. 633 C.proc.civ.);

- c) hotărârile primei instanțe care sunt definitive în baza unei prevederi legale exprese, hotărârile de primă instanță care sunt executorii de drept, conform art. 448 C.proc.civ., precum și cele pentru care s-a încuviințat executarea provizorie în condițiile art. 449 C.proc.civ.

E. În funcție de conținutul hotărârii

1. hotărâri integrale – acelea care rezolvă în întregime procesul, dezinvestind instanța de întregul dosar;

	2. <i>hotărâri parțiale</i> – acelea care pot fi pronunțate la cererea reclamantului, dacă pârâ- tul recunoaște pur și simplu în fața instanței și în mod expres o parte dintre pretențiile reclamantului. F. În funcție de felul condamnării dispuse prin hotărâre 1. <i>hotărâri cu o singură condamnare</i> – acelea prin care pârâ- tul este obligat la efectua- rea unei prestații determinate, precum predarea unui bun, plata unei sume de bani etc.; 2. <i>hotărâri cu o condamnare alternativă</i> – cuprind o condamnare principală (<i>de exem- plu</i>, predarea unui bun determinat), precum și o condamnare subsidiară, care se va executa în măsura în care nu este posibilă executarea celei principale (plata unei sume de bani ce reprezintă contravaloarea bunului determinat, dacă nu se va face predarea).
--	---

II. Forma și conținutul hotărârii judecătorești

Forma hotărârii	– hotărârea judecătorească îmbracă întotdeauna forma scrisă; – această formă este necesară pentru: • asigurarea conservării hotărârii; • comunicarea hotărârii către părți; • cunoașterea motivelor care au determinat pronunțarea soluției; • posibilitatea realizării controlului judiciar sau a exercitării căilor de atac de retrac- tare; • posibilitatea punerii în executare a hotărârii.
Conținutul hotărârii	Reglementare – hotărârea judecătorească se compune din trei părți (art. 425 C.proc.civ.): 1. <i>partea introductivă</i> (denumită și practicaa); 2. <i>considerentele</i> (sau motivarea); 3. <i>dispozitivul</i>; – art. 425 C.proc.civ. constituie dreptul comun în materie, astfel că orice hotărâre jude- cătorească (<i>lato sensu</i>) trebuie să cuprindă elementele pe care acesta le enumeră, dacă legea nu prevede în mod expres altfel. <i>De exemplu</i>, art. 499 C.proc.civ. prevede că, prin derogare de la dispozițiile art. 425 alin. (1) lit. b) C.proc.civ., hotărârea instanței de recurs va cuprinde în con- siderente numai motivele de casare invocate și analiza acestora, arătându-se de ce s-au admis ori, după caz, s-au respins. În cazul în care recursul se respinge fără a fi cercetat în fond ori se anulează sau se constată perimarea lui, hotărârea de recurs va cuprinde numai motivarea soluției, fără a se evoca și analiza motivelor de casare. Partea introductivă (practicaa) – practicaa trebuie să cuprindă, ca regulă, tot ceea ce s-a petrecut în instanță la ultimul termen de judecată, mențiunile sale fiind necesare pentru a se putea controla dacă s-au respectat normele legale privind compunerea și constituirea instanței, drepturile proce- durale ale părților, ordinea dezbaterilor, celelalte reguli de procedură; – partea introductivă a hotărârii (practicaa) va cuprinde mențiunile prevăzute la art. 233 alin. (1) și (2) C.proc.civ. [art. 425 alin. (1) lit. a) teza I C.proc.civ.];

– în realitate, practica hotărârii va cuprinde o parte dintre mențiunile prevăzute la art. 233 alin. (1) C.proc.civ., și anume cele de la lit. a)-i):

- denumirea instanței și numărul dosarului;
- data ședinței de judecată;
- numele de familie, prenumele și calitatea membrilor completului de judecată, precum și numele de familie și prenumele grefierului;
- numele de familie și prenumele sau, după caz, denumirea părților, numele de familie și prenumele persoanelor care le reprezintă sau le asistă, ale apărătorilor și celorlalte persoane chemate la proces, cu arătarea calității lor, precum și dacă au fost prezente ori au lipsit;

Întrucât hotărârea are forța probantă a unui înscris autentic, iar mențiunile din practica acestora în legătură cu prezența sau absența părților, precum și faptul punerii de concluzii de către acestea sunt consemnate pe baza constatărilor cu propriile simțuri ale judecătorului, acestea fac dovadă până la declararea falsului.

- numele de familie, prenumele procurorului și parchetul de care aparține, dacă a participat la ședință;
- dacă procedura de citare a fost legal îndeplinită;
- obiectul procesului;
- probele care au fost administrate;
- cererile, declarațiile și prezentarea pe scurt a susținerilor părților, precum și a concluziilor procurorului, dacă acesta a participat la ședință;

– în cazul în care *pronunțarea hotărârii a fost amânată*, mențiunile arătate mai sus se vor trece în *încheierea de dezbateri* (care face corp comun cu hotărârea) despre care se va face vorbire în hotărâre, iar hotărârea va începe cu practica, care va cuprinde numai denumirea instanței, numărul dosarului, data, numele de familie, prenumele și calitatea membrilor completului de judecată, numele de familie și prenumele grefierului, numele de familie și prenumele procurorului, dacă a participat la judecată, precum și mențiunea că celelalte date sunt arătate în încheierea de dezbateri [art. 425 alin. (1) lit. a) teza a II-a C.proc.civ.];

- lipsa încheierii de dezbateri atrage nulitatea hotărârii, ca, de altfel, și nesemnarea ei de către judecători, deoarece fac imposibilă exercitarea controlului judiciar cu privire la compunerea instanței, prezența părților, susținerile lor etc.;

Dacă în practica hotărârii s-a menționat din greșală numele altui judecător decât cel care a pronunțat și a semnat minuta ori, după caz, lipsește numele de familie sau prenumele unuia dintre judecători sau al magistratului-asistent ori al asistentului judiciar, al procurorului sau al grefierului, se va recurge la procedura îndreptării hotărârii, potrivit art. 442 C.proc.civ., nefiind un caz de nulitate a hotărârii.

– practica se întocmește de către grefierul de ședință.

Considerentele (sau motivarea)

– considerentele vor cuprinde obiectul cererii și susținerile pe scurt ale părților, expunerea situației de fapt reținute de instanță pe baza probelor administrate, motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază soluția, arătându-se atât motivele pentru care

s-au admis, cât și cele pentru care s-au înlăturat cererile părților [art. 425 alin. (1) lit. b) C.proc.civ.];

- instanța trebuie să arate obligatoriu fiecare capăt de cerere și apărările părților, probele care au fost administrate, motivându-se pentru ce unele dintre ele au fost reținute, iar altele înlăturate, excepțiile invocate și modul în care au fost soluționate, normele juridice pe care le-a aplicat la situația de fapt stabilită;

– motivarea trebuie să fie clară, precisă și necontradictorie; *o motivare corectă presupune:*

- răspunsuri precise la toate capetele de cerere și la toate apărările formulate, pe baza tuturor probelor administrate în cauză, a argumentelor și raționamentelor juridice, a principiilor și a regulilor de drept substanțial și procesual;
- referirea la realitatea faptelor și la judecăți verificate în concret în speța respectivă, prin evitarea motivărilor sprijinite pe formulări generale, abstracte;
- consecvența și principialitatea, care exclud existența considerentelor contradictorii (legea nu interzice motivarea alternativă sau subsidiară, întrucât, în acest caz, un considerent nu îl exclude pe celălalt);

- respectarea strictă a soluției din minută;

– *o motivare necorespunzătoare poate atrage nulitatea hotărârii*; astfel:

- hotărârile nemotivate ori care conțin considerente contradictorii sau străine de natura pricinii sunt susceptibile a fi desființate în căile de atac pe care legea le prevede împotriva lor;

De pildă, potrivit art. 480 alin. (2) C.proc.civ., instanța de apel poate să schimbe în parte hotărârea atacată, iar această soluție se impune în situația în care hotărârea primei instanțe este corectă pe fond, dar cuprinde o motivare necorespunzătoare.

- o motivare implicită a unor capete de cerere sau cereri adiționale ori incidentale nu este permisă, deoarece în dispozitiv trebuie să se regăsească soluția dată fiecărei cereri ce a făcut obiectul judecății;
- în schimb, se admite că judecătorul nu trebuie să răspundă în mod special tuturor argumentelor invocate de părți, fiind suficient ca din considerentele hotărârii să rezulte că a răspuns acestor argumente chiar în mod implicit;
- instanța de control judiciar, în calea de atac, nu se poate rezuma să enunțe hotărârea adoptată de instanța anterioară, deoarece, la rândul său, are obligația de a cerceta toate aspectele invocate, de regulă, prin motivarea căii de atac ori prin apărările susținute nemijlocit în fața sa și, chiar dacă își însușește argumentația juridică din hotărârea supusă controlului, este obligată să coreleze motivarea hotărârii cu criticile susținute prin motivele căii de atac cu care este investită.

Dispozitivul

– dispozitivul este ultima parte a hotărârii și cuprinde soluția ce s-a pronunțat în cauză;

- acesta constituie o reproducere dezvoltată a minutei întocmite cu ocazia deliberării;

– în dispozitiv se vor arăta [art. 425 alin. (1) lit. c), alin. (2) și (3) C.proc.civ.):

1. *numele de familie, prenumele, codul numeric personal și domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare sau codul de identi-*

ficare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar;

2. soluția dată tuturor cererilor deduse judecății;

- dat fiind că dispozitivul constituie o reproducere dezvoltată a minutei întocmite cu ocazia deliberării, acesta nu poate conține mai mult decât minuta și, cu atât mai puțin, nu poate conține altceva decât minuta;
- în cazul în care, cu ocazia deliberării, instanța a omis să se pronunțe asupra uneia sau mai multor cereri cu care fusese sesizată, această omisiune nu va putea fi remediată cu ocazia redactării dispozitivului, ci numai prin procedura completării hotărârii, exclusiv la cererea părții interesate, formulată în condițiile art. 444 și urm. C.proc.civ.;
- nu este permis ca instanța să procedeze din oficiu la completarea dispozitivului cu ocazia redactării acestuia nici în cazurile în care, potrivit legii, trebuia să se pronunțe din oficiu asupra unor cereri, chiar în lipsa unei solicitări a părții interesate în acest sens;
- în dispozitiv trebuie să se menționeze și consecințele care decurg din soluția admiterii sau respingerii cererilor deduse judecății;

De exemplu: obligarea la despăgubiri, desființarea contractului, crearea unei situații juridice noi etc.

- dispozitivul va cuprinde și mențiunile necesare pentru ca hotărârea să poată fi pusă în executare;

De exemplu, în cazul obligării la predarea unui bun, acesta va fi individualizat prin toate caracteristicile sale; dacă se pronunță o condamnare alternativă, se va arăta atât prestația principală, cât și cea alternativă etc.

3. cuantumul cheltuielilor de judecată acordate;

4. ceea ce se cuvine fiecărui reclamant și la ce este obligat fiecare pârât ori, când este cazul, dacă drepturile și obligațiile părților sunt solidare sau indivizibile, în ipoteza în care hotărârea s-a dat în folosul mai multor reclamânți sau împotriva mai multor pârâți;

5. dacă este cazul, termenul de grație acordat debitorului condamnat, în condițiile legii;

6. dacă este cazul, mențiunea că hotărârea este executorie;

- această indicație în dispozitiv constituie o facilitate pentru parte, care are astfel posibilitatea de a lua cunoștință imediat de faptul că, în lipsa executării de bunăvoie din partea părții adverse, hotărârea poate fi pusă în executare silită prin recurgerea la concursul executorului judecătoresc;
- lipsa acestei mențiuni din cuprinsul dispozitivului nu este de natură să atragă nulitatea hotărârii, întrucât aceasta are caracter executoriu, independent de existența sau inexistența unei asemenea mențiuni în cuprinsul dispozitivului; în plus, singura parte care ar putea invoca o vătămare rezultând din nerespectarea acestei forme legale ar fi doar aceea care beneficiază de caracterul executoriu al hotărârii, adică partea care a câștigat procesul și, întrucât, prin anularea hotărârii, partea ar ajunge în situația de a pierde litigiul, ea nu are interesul de a invoca eventuala nulitate rezultând din lipsa mențiunii privind caracterul executoriu al hotărârii;

7. calea de atac pe care o pot exercita părțile împotriva hotărârii sau faptul că aceasta este definitivă;

- legea are în vedere căile de atac de reformare, nu și pe cele de retractare;

	• în dispozitiv trebuie indicată atât calea de atac propriu-zisă, apelul sau recursul, după caz, cât și termenul de exercitare a acesteia; • se va arăta și instanța la care se depune cererea pentru exercitarea căii de atac; • mențiunea inexactă din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac de reformare deschisă contra acesteia nu are niciun efect asupra dreptului de a exercita calea de atac prevăzută de lege [art. 457 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; • indicarea eronată a unei căi de atac nu dă părții dreptul de exercita a acea cale de atac, dacă legea nu o prevede (principiul legalității căilor de atac); • indicarea în mod greșit de către instanță a termenului pentru exercitarea căii de atac constituie cauză de repunere în termen din oficiu (ceea ce echivalează cu o repunere în termen de drept) a căii de atac exercitate cu respectarea indicației greșite a instanței [art. 457 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; 8. <i>data pronunțării și faptul că aceasta s-a făcut în ședință publică sau prin punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței</i>, în ipoteza în care instanța a stabilit că pronunțarea se va face în această modalitate; • nerespectarea cerinței ca dispozitivul hotărârii să cuprindă mențiunea cu privire la modul în care a avut loc pronunțarea hotărârii atrage nulitatea hotărârii numai atunci când s-a adus o vătămare care nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act (nulitate virtuală); 9. <i>semnăturile membrilor completului de judecată.</i> Neregularități privind conținutul hotărârii. Sancțiune – lipsa dispozitivului, precum și contradicția dintre minută și dispozitiv reprezintă neregularități ce pot fi îndreptate prin <i>refacerea hotărârii</i>, care, în dispozitiv, va cuprinde soluția din minută; • de asemenea, dacă există neconcordanță între data pronunțării menționată în minută și cea trecută în dispozitivul hotărârii, dispozitivul se reface în sensul minutei, menționându-se în dispozitiv data cuprinsă în minută; – neconcordanța dintre dispozitiv și considerente echivalează cu o nemotivare a soluției și atrage nulitatea hotărârii.
--	--

III. Redactarea, semnarea și comunicarea hotărârii judecătorești

Redactarea hotărârii	Redactarea hotărârii – se face [art. 426 alin. (1) C.proc.civ.]: • de către judecătorul care a soluționat procesul; • în cazul completurilor colegiale, de către unul dintre membrii completului care a soluționat procesul, conform desemnării președintelui; • atunci când în compunerea completului de judecată intră și asistenți judiciari sau magistrați-asistenți, de către unul dintre aceștia, dacă președintele îl desemnează în acest sens. Opinia separată – atunci când unul dintre judecători sau asistenții judiciari a rămas în minoritate la deliberare, el își va redacta opinia separată, care va cuprinde expunerea considerențelor, soluția pe care a propus-o și semnătura acestuia [art. 426 alin. (2) C.proc.civ.];
----------------------	---

- magistrații-asistenți care participă la ședințele de judecată ale Înaltei Curți de Casație și Justiție pot formula opinie separată, care se va motiva și semna ulterior;
- nerespectarea formei procedurale, constând în *nemotivarea opiniei separate*, ar putea fi sancționată cu nulitatea numai dacă ar fi întrunite condițiile prevăzute de art. 175 alin. (1) C.proc.civ., deci dacă s-ar face dovada unei vătămări ce nu poate fi înlăturată altfel;

– opinia separată a judecătorilor aflați în minoritate se va arăta în minută [art. 401 alin. (1) C.proc.civ.], iar cea a asistenților judiciari se motivează și se consemnează în hotărâre, conform art. 55 alin. (2) din Legea nr. 304/2004.

Față de dispozițiile art. 55 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, care prevăd că asistenții judiciari semnează hotărârea, iar eventuala lor opinie separată se motivează, consemnându-se astfel în hotărâre, asistenții judiciari trebuie să semneze minuta, numai în acest fel putându-se stabili dacă aceștia au participat la deliberare. Pe cale de consecință, eventuala lor opinie separată se va consemna și în minută.

Opinia concurentă

- în situațiile în care unul dintre judecătorii cauzei este de acord cu soluția adoptată, dar pentru alte considerente, acesta are posibilitatea de a redacta o opinie concurentă [art. 426 alin. (2) C.proc.civ.];
- posibilitatea redactării opiniei concurente există și pentru asistenții judiciari, precum și în cazul magistraților-asistenți care participă la ședințele de judecată ale Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- opinia concurentă a judecătorului nu trebuie să se mai regăsească în minută.

Termenul de redactare

- hotărârea se va redacta și se va semna în cel mult 30 de zile de la data pronunțării;
 - în cazuri temeinic motivate, acest termen poate fi prelungit cu câte 30 de zile, de cel mult două ori [art. 426 alin. (5) C.proc.civ.];
- în aceleași termene se vor redacta și semna, atunci când este cazul, și opinia separată, respectiv opinia concurentă;
- termenele sunt relative, astfel încât nerespectarea acestora nu atrage nulitatea hotărârii, însă poate atrage eventuala răspundere disciplinară a judecătorului, dacă sunt întrunite condițiile art. 99 lit. h) din Legea nr. 303/2004.

Numărul de exemplare

- hotărârea judecătorească se întocmește în două exemplare originale, dintre care unul se atașează la dosarul cauzei, iar celălalt se va depune spre conservare la dosarul de hotărâri al instanței [art. 426 alin. (6) C.proc.civ.].

Semnarea hotărârii

- hotărârea va fi semnată:
 - de judecător, respectiv, după caz, de membrii completului de judecată, precum și de către grefierul de ședință [art. 426 alin. (3) C.proc.civ.];
 - de membrii completului și de magistratul-asistent care a participat la ședința de judecată, la Înalta Curte de Casație și Justiție;
 - de judecător și de asistenții judiciari, în litigiile de muncă, în cadrul judecății în primă instanță;

	Rezultă că grefierul nu semnează minuta, dar are obligația de a semna hotărârea, în timp ce magistratul-asistent de la Înalta Curte de Casație și Justiție va semna atât minuta, cât și hotărârea. De asemenea, potrivit art. 55 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, atât minuta, cât și hotărârea se semnează și de asistenții judiciari. – în cazul în care, după pronunțare, vreunul dintre judecători este împiedicat să semneze hotărârea, aceasta va fi semnată, în locul său, de președintele completului, iar dacă și acesta ori judecătorul unic se află într-o astfel de situație, hotărârea se va semna de către președintele instanței; • când împiedicarea îl privește pe grefier, hotărârea se va semna de grefierul-șef; • în toate cazurile se face mențiune pe hotărâre despre cauza care a determinat împiedicarea [art. 426 alin. (4) C.proc.civ.]; – dacă în hotărâre se fac adăugiri, schimbări sau corecturi, acestea vor trebui semnate de judecător, sub sancțiunea neluării lor în seamă (art. 428 C.proc.civ.); Acest text oferă o soluție alternativă la procedura îndreptării hotărârii reglementată de art. 442 C.proc.civ., însă este recomandabil ca adăugirile, schimbările sau corecturile efectuate în contextul art. 428 C.proc.civ. să nu fie de amploare, în caz contrar ar trebui să se recurgă la îndreptarea hotărârii, conform art. 442 C.proc.civ. – trebuie semnate cele două exemplare originale ale hotărârii la care se referă art. 426 alin. (6) C.proc.civ., iar nu și exemplarele care urmează a fi comunicate părților [art. 131 alin. (5) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești]; – <i>nesemnarea hotărârii</i> de către unul dintre judecători constituie o neregularitate procedurală ce poate fi remediată, prin semnarea ulterioară; • cu toate acestea, nu poate fi complinită semnătura vreunuia dintre membrii completului de pe încheierea de dezbateri, în situația în care a avut loc amânarea pronunțării; aceasta, întrucât respectiva încheiere consemnează mersul dezbaterilor din sala de ședință, ele fiind confirmate ca atare de către judecătorii care au fost prezenți și în fața cărora s-au pus concluziile.
Comunica- rea hotărârii	– hotărârea se comunică: • părților care au luat parte la judecată; • procurorului, în cazul în care acesta a participat la judecată, deoarece termenul de apel sau de recurs va curge și pentru el de la comunicare; • terților a căror cerere de intervenție a fost respinsă ca inadmisibilă, întrucât încheierea de respingere ca inadmisibilă a acestor cereri poate fi atacată numai odată cu fondul [art. 64 alin. (4) C.proc.civ.]; • părților interesate, în cazul în care prin încheieri interlocutorii, care nu erau susceptibile de a fi atacate separat de fond, instanța s-a dezinvestit de unele capete de cerere (<i>de exemplu</i>, în cazul coparticipării procesuale, a fost admisă excepția lipsei calității procesuale a unuia dintre coparticipanți) sau de o cerere incidentală (<i>de exemplu</i>, cererea reconvențională a fost respinsă ca inadmisibilă, ca tardivă etc.); în aceste cazuri, comunicarea este necesară, întrucât atacarea încheierilor premergătoare respective nu se poate face decât odată cu hotărârea finală;

	– hotărârea judecătorească se comunică și unor instituții și autorități publice cu atribuții în legătură cu executarea dispozițiilor pe care le conține aceasta; astfel [art. 427 alin. (2)-(4) C.proc.civ.]: • hotărârile definitive prin care s-a dispus efectuarea unei înscrieri în cartea funciară sau, după caz, în alte registre publice se vor comunica din oficiu și instituției sau autorității care ține acele registre; • hotărârile definitive prin care s-a dispus anularea, în tot sau în parte, a unui act notarial se comunică din oficiu de îndată notarului public instrumentator, direct ori prin intermediul camerei notarilor publici în circumscripția căreia funcționează; • hotărârile prin care instanța se pronunță în legătură cu prevederi cuprinse în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și în alte acte juridice ale Uniunii Europene se comunică, din oficiu, chiar dacă nu sunt definitive, și autorității sau instituției naționale cu atribuții de reglementare în materie; – comunicarea se face <i>din oficiu</i>, potrivit regulilor prevăzute de art. 154 și urm. C.proc.civ.; • la cererea părții interesate și pe cheltuiala sa, comunicarea hotărârii judecătorești se va putea face în mod nemijlocit prin executori judecătorești, care vor fi ținuti să îndeplinească formalitățile procedurale prevăzute de art. 154 și urm. C.proc.civ., sau prin servicii de curierat rapid, în acest din urmă caz dispozițiile alin. (4) al art. 154 fiind aplicabile în mod corespunzător [art. 154 alin. (5) C.proc.civ.]; – scopul principal al comunicării hotărârii judecătorești este acela ca partea să ia cunoștință de hotărâre și, în cazul în care aceasta este susceptibilă de exercitarea căilor de atac de reformare, să aibă posibilitatea formulării acestora, de la data comunicării începând să curgă termenul de exercitare a căii de atac; • cu toate acestea, hotărârea judecătorească se comunică părților cauzei, <i>chiar dacă este definitivă</i>, deci nu numai în cazurile în care comunicarea este necesară pentru a face să înceapă curgerea termenului de exercitare a apelului sau a recursului [art. 427 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – comunicarea se face de îndată ce hotărârea a fost redactată și semnată în condițiile legii [art. 427 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; – hotărârea se comunică părților, altor persoane interesate, precum și instituțiilor și autorităților publice în copie, nu în original.
--	--

IV. Termenul de grație

Noțiune	– constă în amânarea sau în eșalonarea pe care judecătorul o acordă celui obligat prin hotărâre, pentru executarea obligației.
Condițiile acordării termenului de grație	– poate fi acordat [art. 397 alin. (3) teza I C.proc.civ.]: • la cererea debitorului, nu și din oficiu; • numai de instanța care soluționează cauza în fond; Termenul de grație poate fi acordat de prima instanță sau chiar de instanța de apel ori de instanța de recurs, în cazul în care rejudecă pricina în fond după anularea/casarea cu reținere.

	• de către instanța care dezleagă fondul prin chiar dispozitivul hotărârii finale; Acest beneficiu nu poate fi stabilit după pronunțarea hotărârii asupra fondului (<i>de exemplu</i>, pe calea ordonanței președințiale sau a contestației la executare). – termenul de grație se acordă numai în favoarea debitorului, în considerarea situației sale patrimoniale, fără a se cere consimțământul creditorului și chiar fără a se ține cont de eventualele stipulații din actul juridic; – dacă legea nu interzice în mod expres, acordarea termenului de grație este posibilă pentru executarea oricărei obligații, indiferent de izvorul sau de obiectul ei; • dispozițiile referitoare la termenul de grație sunt incidente în toate raporturile juridice civile, inclusiv în cazul celor în care sunt implicați profesioniști; • în principiu, acordarea termenului de plată nu este exclusă în cazul hotărârilor care se bucură de executare provizorie de drept, deoarece cele două instituții nu sunt incompatibile, rațiunile lor fiind diferite; • luarea acestei măsuri trebuie să fie temeinic motivată, fiind necesar ca instanța să uzeze de această facultate cu rezervă, pentru a nu fi prejudiciate interesele părții care a câștigat procesul.
Cazurile în care nu poate fi acordat termen de grație	– debitorul nu va putea cere termen de plată în următoarele situații [art. 397 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]: • dacă i s-a acordat un termen rezonabil de plată de către creditor ori dacă a avut posibilitatea să execute într-un termen rezonabil, calculat de la data comunicării cererii de chemare în judecată, în conformitate cu prevederile art. 1522 C.civ.; • dacă la data pronunțării subzistă vreunul dintre motivele prevăzute la art. 675 alin. (1) C.proc.civ., respectiv dacă: a) debitorul se sustrage de la îndeplinirea obligațiilor care îi revin potrivit legii în scopul realizării executării silit; b) debitorul risipește averea sa; c) debitorul este în stare de insolvabilitate îndeobște cunoscută sau, dacă prin fapta sa, săvârșită cu intenție sau dintr-o culpă gravă, a micșorat garanțiile date creditorului său ori nu le-a dat pe cele promise sau, după caz, încuviințate; d) alți creditori fac executări asupra averii lui; • în materia cambiei, biletului la ordin și cecului, în care nu sunt admise termene de grație, nici legale, nici judecătorești.
Efectul termenului de grație	– executarea silită a obligației nu se poate realiza până la împlinirea acestuia (termenul de grație fiind un termen judecătoresc suspensiv), cu excepția cazului în care debitorul a fost decăzut din beneficiul termenului de plată, în condițiile art. 675 C.proc.civ.; – termenul de grație nu împiedică, dacă este cazul, compensația (art. 1619 C.civ.).

V. Cheltuielile de judecată

Noțiuni	– reprezintă cheltuieli de judecată toate cheltuielile necesare pentru buna desfășurare a procesului, cum ar fi [art. 451 alin. (1) C.proc.civ.]: • taxele judiciare de timbru; • onorariile avocaților, ale experților și ale specialiștilor numiți în domeniile strict specializate, în care nu există experți autorizați;
---------	--

	• sumele cuvenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces; • cheltuielile de transport și, dacă este cazul, de cazare etc.
Suportarea cheltuielilor de judecată de către partea care pierde procesul	– partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată [art. 453 alin. (1) C.proc.civ.]; <i>ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 8/2016 (M. Of. nr. 480 din 28 iunie 2016):</i> în interpretarea și aplicarea art. 2 alin. (1) și art. 7 lit. a) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată, cu modificările și completările ulterioare, raportat la art. 460 alin. (1), art. 246 alin. (1) și (3) și art. 274 alin. (1) C.proc.civ. 1865, în prezent art. 790 alin. (1), art. 406 alin. (1) și (3) și art. 453 alin. (1) C.proc.civ., executorul judecătoresc nu poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, în situația în care acesta a renunțat la cererea de validare a popririi ori cererea a fost respinsă de instanță, ca urmare a îndeplinirii obligațiilor de către terțul poprit sau de către debitor. – prin <i>parte obligată la plata cheltuielilor de judecată</i> (în funcție de soluția procesului) se va înțelege: • după caz, reclamantul sau pârâtul; • intervenienții voluntari sau forțați; Intervenientul voluntar accesoriu nu va suporta cheltuielile de judecată avansate de adversar decât în măsura în care partea care a avut câștig de cauză a făcut o serie de cheltuieli numai pentru a combate apărările făcute de intervenientul accesoriu. Intervenientul voluntar accesoriu va trebui să suporte întotdeauna cheltuielile propriei cereri, indiferent dacă hotărârea s-a pronunțat ori nu în favoarea părții pentru care a intervenit, această soluție fiind argumentată pe faptul că intervenția voluntară accesorie nu trebuie să aibă drept consecință sporirea cheltuielilor de judecată pe care le va suporta partea care va cădea în pretenții. – are dreptul la plata cheltuielilor de judecată de către partea adversă <i>partea care a câștigat în mod definitiv procesul</i>; • dacă în cursul desfășurării procesului s-au acordat cheltuieli de judecată și părții care, în final, a pierdut, acestea nu se vor mai executa, iar dacă au fost executate sau achitate, ele se vor adăuga la cele ce trebuie plătite părții care a câștigat definitiv procesul; – fundamentul acordării cheltuielilor de judecată îl constituie <i>culpa (vinovăția) procesuală</i>; • culpa procesuală rezidă în pierderea procesului; Așadar, partea care a pierdut procesul suportă atât cheltuielile făcute de ea, cât și cheltuielile făcute de partea care a câștigat procesul, deoarece este în culpă procesuală, determinând, prin atitudinea sa în proces, aceste cheltuieli. • există culpa procesuală și în situațiile în care cererea a fost respinsă în temeiul unei excepții procesuale, a fost anulată ca neregulat introdusă sau ca netimbrată, s-a perimat, reclamantul a renunțat la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, astfel încât, la cererea pârâtului (intimatului), reclamantul (apelantul, recurentul etc.) va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată făcute de adversarul său;

	• reclamantul nu este în culpă procesuală și, deci, nu poate fi obligat la cheltuieli de judecată în cazul în care: a) cererea sa a fost respinsă datorită faptului că pârâtul și-a îndeplinit în timpul judecății obligațiile ce formau obiectul litigiului; b) reaua-credință sau comportarea neglijentă a pârâtului l-a determinat să solicite instanței ceea ce nu i se datora (<i>de exemplu</i>, în cazul în care pârâtul, deși își executase obligația înainte de sesizarea instanței, nu l-a înștiințat pe reclamant, determinând astfel pornirea procesului); În aceste două situații, pârâtul va suporta integral cheltuielile de judecată, întrucât se află în culpă procesuală. c) cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca urmare a declarării neconstituționalității textului de lege ce a stat la baza pretențiilor deduse judecății; – de la regula suportării cheltuielilor de judecată de către partea care pierde procesul, art. 454 C.proc.civ. instituie o excepție, astfel că <i>pârâtul nu va putea fi obligat la plata cheltuielilor de judecată</i> dacă sunt întrunite cumulativ condițiile prevăzute de lege, și anume: • pârâtul recunoaște pretențiile reclamantului în fața primei instanțe, cel târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate (iar nu în apel, în recurs sau cu ocazia rejudecării fondului după anulare/casare); • recunoașterea trebuie să fie efectivă, iar nu dedusă din neprezentarea la interogatoriu (dispoziția legală vizează mărturisirea simplă, iar nu mărturisirea calificată și complexă) și integrală (textul nefiind aplicabil în cazul unei recunoașteri parțiale); • pârâtul să nu fi fost pus în întârziere înainte de sesizarea instanței sau să nu fie de drept în întârziere. Însă, potrivit art. 1522 alin. (5) C.civ., cererea de chemare în judecată formulată de creditor, fără ca anterior debitorul să fi fost pus în întârziere, conferă debitorului dreptul de a executa obligația într-un termen rezonabil, calculat de la data când cererea i-a fost comunicată, iar dacă obligația este executată în acest termen, cheltuielile de judecată rămân în sarcina creditorului. • să nu fie vorba de un litigiu în care recunoașterea nu este admisă ca mijloc de probă sau în care hotărârea nu se poate pronunța numai pe baza recunoașterii. <i>De exemplu</i>, în cazul divorțului sau când este contestată filiația în condițiile art. 421 C.civ.
Dovada cheltuielilor de judecată	– partea care pretinde cheltuieli de judecată trebuie să facă, în condițiile legii, dovada existenței și întinderii lor prin depunerea de documente justificative în acest scop; • în cazul onorariului de avocat, este îndeplinită cerința dovedirii existenței și întinderii cheltuielilor de judecată în cazul în care partea prezintă contractul de asistență juridică din care rezultă obligația de plată a onorariului de avocat; – dovada cheltuielilor de judecată trebuie să se depună cel mai târziu la data închiderii dezbaterilor asupra fondului cauzei (art. 452 C.proc.civ.).
Limita în care sunt acordate cheltuielile de judecată	– instanța va acorda integral cheltuielile făcute părții ale cărei pretenții sau apărări au fost admise în întregime; – dacă pretențiile ce formează obiectul judecății sunt admise parțial, instanța va acorda celui care a câștigat procesul numai o parte din cheltuielile de judecată, corespun-

	zătoare pretențiilor admise, deoarece ambele părți sunt în culpă procesuală; dacă este cazul, judecătorii vor putea dispune compensarea cheltuielilor de judecată [art. 453 alin. (2) C.proc.civ.]; – atunci când cererea reclamantului are mai multe capete de cerere și numai unele au fost admise sau când există cereri de partea ambelor părți, admise în întregime ori în parte, instanța va compensa, total sau parțial, cheltuielile de judecată; Despăgubirile acordate în cursul judecății pentru exercitarea abuzivă a drepturilor procedurale, în măsura în care nu au fost executate, vor fi avute în vedere la compensarea cheltuielilor de judecată, în acele cazuri în care partea care a obținut aceste despăgubiri a pierdut procesul. – în cazul coparticipării procesuale, cheltuielile de judecată vor fi suportate în mod egal, proporțional sau solidar, potrivit cu poziția coparticipanților în proces ori cu natura raportului juridic existent între aceștia, în așa fel încât fiecare să fie obligat la plata cheltuielilor pe care le-a provocat prin cererea sau apărarea sa (art. 455 C.proc.civ.); <i>De exemplu</i>, în cazul partajului judiciar, hotărârea pentru sistarea stării de coproprietate profită tuturor coproprietarilor, astfel încât cheltuielile vor fi suportate proporțional, în raport de cota de proprietate ce revine fiecăruia. – instanța poate, chiar și din oficiu, iar nu numai la cererea părții care a pierdut, să reducă motivat partea din cheltuielile de judecată reprezentând onorariul avocaților, al experților judiciari și al specialiștilor numiți în condițiile art. 330 alin. (3) C.proc.civ., atunci când aceste onorarii sunt vădit disproporționate în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de avocat sau de expertul judiciar/specialist, ținând seama și de circumstanțele cauzei [art. 451 alin. (2) teza I și alin. (3) C.proc.civ.]; • nu vor putea fi însă micșorate cheltuielile de judecată având ca obiect plata taxei judiciare de timbru, precum și plata sumelor cuvenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces [art. 451 alin. (4) C.proc.civ.]; • în cazul onorariului avocatului, nu este vorba de reducerea onorariului stabilit, potrivit acordului lor de voințe, între parte și avocatul său, sub acest aspect prevederile art. 451 alin. (2) teza finală C.proc.civ. stipulând în mod expres că măsura nu are niciun efect asupra raportului juridic dintre avocat și clientul său, ci despre reducerea părții din cheltuielile de judecată care este reprezentată de onorariul avocatului părții care a câștigat. Reducerea cheltuielilor de judecată reprezentate de onorariul avocatului este și trebuie să rămână o măsură cu caracter excepțional, luată doar în condițiile prevăzute de art. 451 alin. (2) C.proc.civ., simplul fapt că partea care a câștigat a plătit avocatului său un onorariu mai mare decât cel plătit de adversar avocatului său nefiind suficient pentru a atrage dispunerea acestei măsuri.
Cererea de acordare a cheltuielilor de judecată	– cheltuielile de judecată se acordă doar la cererea părții care a câștigat procesul [art. 453 alin. (1) C.proc.civ.]; – cererea de acordare a cheltuielilor de judecată poate fi formulată: 1. <i>pe cale accesorie</i>, în cadrul procesului în care au fost efectuate cheltuielile de judecată solicitate; în acest caz: • cererea nu este supusă taxei judiciare de timbru;

- instanța se pronunță asupra cheltuielilor de judecată prin dispozitiv;
- în cazul în care nu se solicită cheltuieli de judecată, dispozitivul hotărârii nu va cuprinde vreo mențiune în acest sens, instanța trebuind să se pronunțe numai asupra celor solicitate; cu toate acestea, în practică, uneori se ia act că nu s-au cerut cheltuieli de judecată;
- dacă instanța a omis să se pronunțe cu privire la cererea accesorie, partea poate:
 - a) să formuleze o cerere de completare a hotărârii, în condițiile art. 444 C.proc.civ.; ori
 - b) să le solicite pe calea unei cereri separate; sau
 - c) să solicite revizuirea hotărârii, în temeiul dispozițiilor art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., cu condiția ca și celelalte condiții de admisibilitate a acestei căi extraordinare de atac să fie îndeplinite;

Partea nu are posibilitatea de a se plânge de această omisiune pe calea apelului sau a recursului. Pentru înlăturarea omisiunii instanței de a soluționa cererea de acordare a cheltuielilor de judecată nu pot fi folosite nici procedura îndreptării hotărârii și nici contestația în anulare pentru motivul prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ., deoarece o asemenea omisiune a instanței de recurs nu poate fi considerată o simplă eroare materială.

2. pe cale principală, printr-o cerere separată;

- partea care a câștigat procesul nu va putea solicita acordarea cheltuielilor de judecată pe cale separată atunci când declară în mod expres, în cadrul judecății litigiului care a provocat cheltuielile de judecată, că renunță la dreptul subiectiv de a pretinde aceste cheltuieli, iar instanța ia act de această renunțare prin chiar hotărârea judecătorească pronunțată în procesul respectiv;
- dacă partea renunță doar la judecata capătului de cerere privind cheltuielile de judecată, în condițiile art. 406 alin. (4) C.proc.civ., cheltuielile vor putea fi solicitate pe calea unui proces separat;
- partea care a câștigat procesul nu va putea solicita acordarea cheltuielilor de judecată pe cale separată nici în cazul în care a cerut aceste cheltuieli în procesul în care a câștigat, însă nu le-a dovedit, deoarece, în privința cheltuielilor de judecată solicitate, dar nedovedite, cererea de acordare a cheltuielilor se respinge ca neîntemeiată;
- competența materială și teritorială pentru judecarea cererii de acordare a cheltuielilor de judecată pe cale separată se va determina potrivit regulilor de drept comun, această cerere nefiind de competența instanței care a soluționat litigiul care a ocazionat cheltuielile respective;
- cererea poate fi formulată în termenul de prescripție de drept comun, care curge de la data la care hotărârea prin care cel în cauză a câștigat procesul a devenit definitivă;

ICCJ, *Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 19/2013 (M. Of. nr. 45 din 20 ianuarie 2014)*: cererile prin care se solicită, pe cale separată, acordarea cheltuielilor de judecată sunt cereri principale supuse taxei judiciare de timbru, care se calculează la valoarea pretențiilor deduse judecății, chiar dacă cererile care au format obiectul litigiului din care aceste cheltuieli provin au fost scutite de la plata taxelor judiciare de timbru.

	ICCI, <i>Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 59/2017 (M. Of. nr. 871 din 6 noiembrie 2017)</i>: în cauzele având ca obiect obligarea părâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) C.proc.civ. rămân aplicabile; reclamantul nu poate fi în culpă atunci când își exercită un drept al său, iar părâtul, care pierde procesul și care nu se manifestă în limitele art. 454 C.proc.civ., nu poate fi considerat lipsit de culpă în legătură cu litigiul având ca obiect plata cheltuielilor de judecată aferente unui litigiu anterior; drept consecință, nici nu poate fi exonerat de plata cheltuielilor de judecată odată ce s-a admis acțiunea reclamantului; suportarea cheltuielilor de judecată nu are semnificația unei duble sancționări a acestuia pentru culpa din primul proces, ci pentru aceea decurgând din manifestarea sa procesuală în cel de-al doilea litigiu. – hotărârea care obligă la cheltuieli de judecată poate fi pusă în executare în termen de 3 ani de la data rămânării ei definitivă, indiferent dacă este vorba de hotărârea prin care s-a soluționat litigiul care le-a provocat sau de cea prin care au fost acordate ulterior pe cale separată.
--	---

VI. Efectele hotărârii judecătorești

1. Enumerarea efectelor hotărârii judecătorești

Efectul substanțial	– constă în sancționarea unei situații de fapt, în consecințele aplicării normei de drept substanțial la situația de fapt din speță; • actul jurisdicțional, ca și un contract, își produce efectele substanțiale (modificarea situației juridice dintre părțile în litigiu, prin aplicarea regulii de drept la împrejurările de fapt) numai între părți și succesorii acestora, neputând crea drepturi și obligații în privința terților care nu au fost atrași în niciun mod în proces; • hotărârea nu li se opune terților decât cu valoarea unui <i>mijloc de probă susceptibil de proba contrară</i>, astfel încât aceștia pot să combată cele stabilite în procesul la desfășurarea căruia nu au participat, invocând apărări proprii și pretinzând existența unui drept mai puternic, de natură să-l înlăture pe cel recunoscut în favoarea părții; • în anumite materii, efectele substanțiale ale hotărârii pronunțate între părți se impun a fi respectate și de terți (opozabilitatea <i>erga omnes</i>). <i>De exemplu:</i> ▪ hotărârile privind starea civilă a persoanelor, care, potrivit art. 99 alin. (3) C.civ., sunt opozabile oricărei alte persoane atât timp cât printr-o nouă hotărâre nu s-a stabilit contrariul; ▪ hotărârile definitive pronunțate în contencios administrativ, prin care s-a anulat în tot sau în parte un act administrativ cu caracter normativ, sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor (art. 23 din Legea nr. 554/2004) etc.
Efectele procesuale	– sunt reglementate de art. 429-435 C.proc.civ.; acestea sunt: 1. <i>dezinvestirea instanței de soluționarea litigiului</i>, astfel că, după pronunțarea hotărârii, niciun judecător nu mai poate reveni asupra părerii sale (art. 429 C.proc.civ.);

	• acest efect se aplică și în cazul încheierilor interlocutorii, întrucât, potrivit art. 235 C.proc.civ., instanța este legată de dispozițiile luate prin aceste încheieri cu privire la excepțiile procesuale, incidentele procedurale ori alte chestiuni litigioase; 2. hotărârea judecătorească <i>are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat</i>; 3. atunci când cuprinde dispoziții care pot fi aduse la îndeplinire pe cale silită, hotărârea judecătorească <i>are, în condițiile prevăzute de lege, putere executorie, adică reprezintă titlu executoriu</i>; • în cazul în care hotărârea nu a fost pusă în executare, la împlinirea termenului de prescripție a dreptului de obține executarea silită, aceasta își pierde puterea executorie, însă, dacă dreptul de a obține obligarea pârâtului este imprescriptibil sau, după caz, nu s-a prescris, creditorul poate obține un nou titlu executoriu, pe calea unui nou proces, fără a i se putea opune excepția autorității de lucru judecat; 4. hotărârea judecătorească <i>are forța probantă a unui înscris autentic</i>, astfel încât constatările personale ale judecătorului fac dovadă până la înscrisul în fals; • declarațiile consemnate într-o hotărâre supusă recursului pot fi răsturnate numai cu înscrisuri, deoarece, în recurs, alte mijloace de probă sunt inadmisibile; <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 23/2017 (M. Of. nr. 365 din 17 mai 2017): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 1279 alin. (3) teza întâi și art. 1669 alin. (1) C.civ., nu este obligatorie forma autentică la încheierea promisiunii de vânzare a unui bun imobil, în vederea pronunțării unei hotărâri care să țină loc de act autentic.</i> 5. hotărârea judecătorească <i>este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora și este opozabilă oricărei terțe persoane, atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară.</i>
--	--

2. Autoritatea de lucru judecat

Noțiune. Reglementare	– hotărârea judecătorească ce soluționează, în tot sau în parte, fondul procesului sau statuează asupra unei excepții procesuale ori asupra oricărui alt incident are, de la pronunțare, autoritate de lucru judecat cu privire la chestiunea tranșată [art. 430 alin. (1) C.proc.civ.]; – au autoritate de lucru judecat: • hotărârea prin care se tranșează, în tot sau în parte, fondul litigiului, cât și cea prin care se soluționează orice alt incident procedural care leagă instanța; <i>De exemplu, va avea autoritate de lucru judecat hotărârea prin care se respinge acțiunea ca prescrisă, ca urmare a constatării lipsei calității procesuale active sau pasive, ca lipsită de interes etc.; de asemenea, va avea autoritate de lucru judecat hotărârea prin care se constată perimarea sau este admisă excepția de necompetență.</i> • încheierile premergătoare prin care este respinsă o excepție procesuală, asupra dispoziției respective neputându-se reveni ulterior decât în cadrul căilor de atac de reformare, în măsura în care instanța de control judiciar ajunge la o altă concluzie asupra incidentului procedural respectiv;
--	--

	– efectul autorității de lucru judecat este atașat hotărârii judecătorești, indiferent de calitatea soluției pronunțate; Prin urmare, dacă o instanță constată că s-a săvârșit o greșeală de judecată într-o hotărâre anterioară, nu numai că nu poate să o îndrepte, dar trebuie ca în propria hotărâre să se conformeze lucrului deja judecat (prin ipoteză, nu este avută în vedere instanța ce realizează controlul judiciar). Ca o aplicare a acestui principiu, în materie de revizuire pentru contrarietate de hotărâri, art. 513 alin. (4) C.proc.civ. prevede că se va anula cea de a doua hotărâre. Așadar, instanța de revizuire nu va putea să verifice, în acest caz, dacă prima hotărâre este greșită pe fond. – autoritatea de lucru judecat vizează nu numai soluția pe fond, ci trebuie privită și din punct de vedere procedural, iar, sub acest aspect, hotărârea judecătorească beneficiază de o a doua prezumție, aceea de validitate și regularitate; – efectul autorității de lucru judecat a hotărârii judecătorești este reglementat de art. 430-432 C.proc.civ.
Elementele lucrului judecat	– pentru a exista autoritate de lucru judecat, trebuie să existe triplă identitate: 1. <i>de părți;</i> 2. <i>de obiect;</i> 3. <i>de cauză.</i> Identitatea de părți – se are în vedere prezența juridică a părților, adică participarea la proces în aceeași calitate juridică, fie în nume propriu, fie prin reprezentant; • noțiunea de „reprezentare” nu este luată în sensul ei obișnuit; astfel, dacă o persoană figurează într-un prim proces ca reprezentant legal al uneia dintre părți, iar în al doilea proces stă în nume propriu, nu există autoritate de lucru judecat; • reprezentantul legal și reprezentantul convențional, deși prezenți la proces din punct de vedere fizic, nu sunt părți în sensul art. 432 C.proc.civ. și, deci, autoritatea de lucru judecat nu operează față de ei; – autoritatea de lucru judecat îi vizează și pe: • succesorii universali sau cu titlu universal ai părților; • dobânditorii cu titlu particular, însă numai în privința hotărârilor referitoare la dreptul transmis și care sunt anterioare actului de transmitere a dreptului, deoarece, deși nu au participat personal la judecată, au dobândit aceleași drepturi ca și autorul lor, deci continuă, reprezintă persoana autorului lor; În cazul în care transmiterea s-a făcut în timpul procesului, indiferent după cum a fost făcută prin acte cu titlu particular între vii sau pentru cauză de moarte, dobânditorul trebuie să intervină în cauză, dacă are cunoștință de existența procesului, sau poate să fie introdus în cauză, la cerere ori din oficiu, devenind astfel parte în proces; în cazul transmiterii cu titlu particular făcute în timpul procesului, hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori cu titlu universal al acestuia, după caz, va produce de drept efecte și contra succesorului cu titlu particular și va fi întotdeauna opozabilă acestuia din urmă, chiar dacă el nu a fost introdus în proces, cu excepția cazurilor în care a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular.

- creditorii chirografari, care sunt reprezentați de debitorul lor, în virtutea garanției comune a creditorilor asupra bunurilor din patrimoniul acestuia, garanție din urmă care face să resimtă toate schimbările din patrimoniul debitorului; în cazul în care demonstrează fraudă, creditorii chirografari se pot apăra pe calea acțiunii revocatorii;
- în cazul raporturilor de solidaritate:
 - hotărârea judecătorească obținută de unul dintre creditorii solidari împotriva debitorului comun profită și celorlalți creditori; hotărârea judecătorească pronunțată în favoarea debitorului comun nu poate fi invocată și împotriva creditorilor care nu au fost parte în proces [art. 1436 alin. (3) și (4) C.civ.];
 - hotărârea judecătorească pronunțată împotriva unuia dintre codebitorii solidari nu are autoritate de lucru judecat față de ceilalți codebitori, însă hotărârea pronunțată în favoarea unuia dintre codebitorii solidari profită și celorlalți, cu excepția cazului în care s-a întemeiat pe o cauză ce putea fi invocată numai de acel codebitor (art. 1455 C.civ.);
- în cazul proprietății comune, hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății profită tuturor coproprietarilor, iar hotărârile judecătorești potrivnice unui coproprietar nu sunt opozabile celorlalți coproprietari [art. 643 alin. (2) C.civ.];
- dacă în cele două procese se dezbate drepturi care intră în conținutul aceluiași raport juridic, există identitate de părți, chiar dacă, în primul proces, o parte a figurat ca reclamantă și cealaltă ca pârâtă, iar în al doilea proces, aceste calități sunt inversate, atâta vreme cât părțile au stat, în ambele procese, în aceeași calitate juridică.

Identitatea de obiect

- în sfera noțiunii de obiect al cererii de chemare în judecată se include nu numai *obiectul material* (pretenția concretă), ci și *dreptul subiectiv* care poartă asupra obiectului material (*de exemplu*, dreptul de proprietate, dreptul de creanță);

De exemplu, există identitate de obiect dacă, într-o primă cerere, pretenția concretă a constituit-o recunoașterea dreptului de proprietate asupra unui imobil, iar în cea de-a doua cerere s-a solicitat ieșirea din indiviziune asupra aceluiași imobil, deoarece în ambele cereri s-a urmărit stabilirea dreptului de proprietate privind același imobil.

- identitatea de obiect poate fi totală, dar și parțială;

De exemplu, într-un prim proces, reclamantul solicită instanței să îl oblige pe pârât la plata sumei de 100.000 lei, despre care afirmă că i-a împrumutat-o acestuia, iar în al doilea proces cere obligarea pârâtului la restituirea sumei de 50.000 lei, invocând același act juridic.

- dacă însă, într-o primă cerere de chemare în judecată au fost formulate mai multe pretenții, dar instanța a omis să se pronunțe cu privire la unele dintre acestea, capetele de cerere rămase nesoluționate vor putea fi reiterate într-un al doilea proces, neexistând identitate de obiect.

Spre exemplu, dacă, prin hotărâre, o parte a fost obligată să îi plătească o sumă de bani celeilalte părți, dar s-a omis soluționarea cererii de plată și a dobânzilor.

	Identitatea de cauză – prin cel de-al treilea element (cauza) se înțelege <i>fundamentul pretenției afirmate</i>; – cauza nu se confundă cu dreptul subiectiv (există tot atâtea acțiuni în nulitate, câte cauze de nulitate absolută sau relativă există, există atâtea acțiuni câte cauze de obligații sunt, după cum, în materia drepturilor reale, există atâtea acțiuni câte temeiuri ale dobândirii dreptului sunt etc.), dar nici cu mijloacele de dovadă a faptelor pe care reclamantul își întemeiază pretențiile; – prin cauza cererii de chemare în judecată trebuie înțeleasă instituția sau categoria juridică ori regula de drept substanțial pe care reclamantul își întemeiază pretenția sa, iar cum soluția se pronunță într-un caz determinat, interesează nu numai regula de drept, ci și împrejurările de fapt datorită cărora regula respectivă se aplică în acea speță. <i>De exemplu:</i> ▪ când reclamantul pretinde obligarea pârâtului la plata unei sume de bani, el poate să invoce drept cauză un contract de împrumut, plata nedatorată, un contract de vânzare, o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, îmbogățirea fără justă cauză etc.; ▪ predarea unui bun imobil poate avea ca temei un contract, un legat, accesiunea imobiliară artificială, succesiunea legală etc.
Efectele lucrului judecat	– nimeni nu poate fi chemat în judecată de două ori în aceeași calitate, în temeiul aceleiași cauze și pentru același obiect, iar oricare dintre părți poate opune lucrul anterior judecat într-un alt litigiu, dacă are legătură cu soluționarea acestuia din urmă (art. 431 C.proc.civ.); – autoritatea de lucru judecat prezintă două aspecte: un aspect pozitiv și unul negativ; 1. <i>aspectul pozitiv</i> privește partea care a câștigat procesul și se referă la faptul că aceasta se poate prevala de dreptul recunoscut prin hotărârea care se bucură de autoritate de lucru judecat într-o nouă judecată, fără ca partea adversă sau instanța să mai poată lua în discuție existența dreptului; 2. <i>aspectul negativ</i> privește partea care a pierdut procesul și se referă la faptul că aceasta este împiedicată să mai repună în discuție, între aceleași părți, aceleași pretenții și invocându-se același temei juridic.
Momentul de la care hotărârea are autoritate de lucru judecat	– acest efect se produce din momentul pronunțării hotărârii judecătorești [art. 430 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul în care hotărârea este supusă apelului sau recursului, autoritatea de lucru judecat este <i>provizorie</i>, urmând a se consolida sau desființa în funcție de soluția eventualului apel, respectiv recurs; – în cazul hotărârilor definitive, autoritatea de lucru judecat este <i>definitivă</i>; • hotărârile definitive pot fi desființate prin intermediul căilor extraordinare de atac de retractare (contestația în anulare și revizuirea), în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, însă existența posibilității atacării hotărârii definitive prin intermediul căilor de atac de retractare nu afectează autoritatea de lucru judecat a acesteia, care se păstrează până ce hotărârea respectivă va fi înlocuită cu o altă hotărâre. <i>Precizări:</i> Există și hotărâri pentru care autoritatea de lucru judecat este păstrată numai dacă starea de fapt rămâne neschimbată (<i>rebus sic stantibus</i>), cum este în materia

	ordonanței președințiale, a pensiei de întreținere, a stabilirii locuinței copiilor minori, a punerii sub interdicție etc. Hotărârea judecătorească prin care se ia o măsură provizorie nu are autoritate de lucru judecat asupra fondului [art. 430 alin. (3) C.proc.civ.]. În materie necontencioasă, încheierile nu au autoritate de lucru judecat (art. 535 C.proc.civ.).
Partea din hotărâre care trece în autoritatea de lucru judecat	– autoritatea de lucru judecat privește dispozitivul, precum și considerentele pe care acesta se sprijină, inclusiv cele prin care s-a rezolvat o chestiune litigioasă [art. 430 alin. (2) C.proc.civ.]; – se conferă autoritate de lucru judecat considerentelor decisive, precum și celor decizorii; • <i>considerentele decisive sau necesare</i> sunt acele motive care constituie fundamentul hotărârii, explicația soluției adoptate prin dispozitiv; • <i>considerentele decizorii</i> sunt acele considerente care conțin o soluție asupra unei chestiuni litigioase supuse dezbaterii în cursul procesului și pe care se sprijină soluția cuprinsă în dispozitiv; este vorba de acele motive cu valoare decizională, care vin să tranșeze aspecte ale litigiului deduse judecării de așa manieră încât rezolvarea asupra lor nu se poate regăsi în dispozitiv decât de manieră indirectă; <i>De exemplu</i>, reclamantul solicită obligarea pârâtului la executarea prestațiilor dintr-un contract, iar acesta din urmă invocă nulitatea contractului prin intermediul întâmpinării, deci pe cale de apărare, fără să formuleze cerere reconvențională. Această apărare a pârâtului nu va putea fi rezolvată prin dispozitiv, ci prin considerentele hotărârii, însă de soluția dată de instanță acestei apărări și care se va regăsi în mod necesar în considerentele hotărârii va depinde soluția asupra fondului litigiului. – <i>considerentele indiferente sau supraabundente</i>, adică acelea care nu justifică soluția din dispozitiv și care ar putea lipsi din conținutul considerentelor, fără ca aceasta să conducă la lipsirea de fundament a hotărârii, nu intră în autoritatea de lucru judecat.
Invocarea autorității de lucru judecat	1. <i>pe cale de excepție</i>, de instanță sau de părți, în orice stare a procesului, chiar direct înaintea instanței de recurs [art. 432 teza I C.proc.civ.]; • autoritatea de lucru judecat se constituie într-o excepție de la principiul <i>non reformatio in peius</i>, prin efectul admiterii excepției, părții putându-i-se crea în propria cale de atac o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată (art. 432 teza finală C.proc.civ.); 2. <i>prin intermediul revizuirii</i>, cu respectarea condițiilor de admisibilitate a acestei căi de atac de retractare.
Delimitarea de alte efecte ale hotărârii	Autoritatea de lucru judecat și efectul substanțial al hotărârii judecătorești – în temeiul efectului substanțial al hotărârii judecătorești, aceasta este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora [art. 435 alin. (1) C.proc.civ.]; • prin <i>succesorii părților</i> se înțeleg, pe de o parte, succesorii universali și cei cu titlu universal, iar, pe de altă parte, succesorii cu titlu particular; • în ceea ce îi privește pe succesorii cu titlu particular, hotărârea pronunțată contra înstrăinătorului sau succesorului universal ori cu titlu universal al acestuia, după caz, va produce de drept efecte și contra succesorului cu titlu particular și va fi întot-

	deauna opozabilă acestuia din urmă, cu excepția cazurilor în care a dobândit dreptul cu bună-credință și nu mai poate fi evins, potrivit legii, de către adevăratul titular [art. 39 alin. (3) C.proc.civ.]; – în ceea ce privește modul în care se produce efectul substanțial al hotărârii față de terți, hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară [art. 435 alin. (2) C.proc.civ.]. Distincția dintre autoritatea de lucru judecat și efectele substanțiale ale actului jurisdicțional este mai evidentă în acele ipoteze în care actul jurisdicțional nu prezintă decât unul dintre efectele sale. <i>Spre exemplu</i>, în materie necontencioasă, hotărârea nu are autoritate de lucru judecat, însă poate antrena o modificare a situației juridice, deci poate avea efecte substanțiale; hotărârile pronunțate în cererile în constatare, precum și hotărârile prin care instanța respinge ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată, deși beneficiază de autoritate de lucru judecat, nu antrenează o modificare a situației de drept substanțial existente între părți. Autoritatea de lucru judecat și puterea executorie a hotărârilor judecătorești – unele acte jurisdicționale, deși beneficiază de autoritatea de lucru judecat, nu sunt susceptibile de executare silită; <i>De exemplu:</i> ▪ hotărârile pronunțate în cererile în constatare; ▪ hotărârile prin care este respinsă cererea de chemare în judecată; ▪ hotărârile prin care se anulează un act juridic, fără a se dispune și restituirea prestațiilor etc. – există hotărâri judecătorești care pot fi puse în executare, deși: • au o autoritate de lucru judecat provizorie; <i>Exemplu:</i> hotărârile care se bucură de executare provizorie (art. 448 și art. 449 C.proc.civ.); • nu au autoritate de lucru judecat. <i>Exemplu:</i> încheierile pronunțate în materie necontencioasă (art. 535 C.proc.civ.).
--	--

3. Puterea executorie a hotărârii judecătorești. Executarea provizorie

Puterea executorie a hotărârii	– atunci când cuprinde dispoziții care pot fi aduse la îndeplinire pe cale silită, hotărârea judecătorească are, în condițiile prevăzute de lege, putere executorie, adică reprezintă titlu executoriu (art. 433 C.proc.civ.); – <i>ca regulă</i>, hotărârile judecătorești sunt executorii de la data la care nu mai sunt susceptibile de apel; • în situațiile anume prevăzute de lege, hotărârile de primă instanță pot fi puse în executare provizoriu, chiar dacă sunt susceptibile de apel; • executarea provizorie poate fi <i>de drept sau judecătorească</i>.
Executarea provizorie de drept	– intervine în cazurile expres prevăzute de art. 448 alin. (1) C.proc.civ., anume în cazul hotărârilor primei instanțe care au ca obiect: 1. stabilirea modului de exercitare a autorității părintești, stabilirea locuinței minorului, precum și modul de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu minorul;

	2. plata salariilor sau a altor drepturi izvorâte din raporturile juridice de muncă, precum și a sumelor cuvenite, potrivit legii, șomerilor; 3. despăgubiri pentru accidente de muncă; 4. rente ori sume datorate cu titlu de obligație de întreținere sau alocație pentru copii, precum și pensii acordate în cadrul asigurărilor sociale; 5. despăgubiri în caz de moarte sau vătămare a integrității corporale ori sănătății, dacă despăgubirile s-au acordat sub formă de prestații bănești periodice; 6. reparații grabnice; 7. punerea sau ridicarea sigiliului ori facerea inventarului; 8. cereri privitoare la posesie, numai în ceea ce privește posesia; 9. hotărârile pronunțate în temeiul recunoașterii de către pârât a pretențiilor reclamantului, pronunțate în condițiile art. 436 C.proc.civ.; 10. în orice alte cazuri în care legea prevede că hotărârea este executorie <i>De exemplu, art. 997 alin. (2) C.proc.civ. în privința ordonanței președințiale.</i> – în toate aceste cazuri nu este nevoie ca partea să solicite în mod expres executarea provizorie, iar instanța nu are posibilitatea să aprecieze dacă este cazul ori nu să o acorde.
Executarea provizorie judecătorească	– este lăsată la aprecierea instanței de judecată; – instanța poate încuviința executarea provizorie numai în pricinile privitoare la bunuri, ori de câte ori va considera că măsura este necesară în raport cu temeinicia vădită a dreptului ori cu starea de insolvabilitate a debitorului, precum și atunci când ar aprecia că neluarea de îndată a acestei măsuri este vădit prejudiciabilă pentru creditor [art. 449 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – executarea provizorie judecătorească nu se poate încuviința: • în materie de strămutare de hotare, desființare de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă; • atunci când prin hotărâre se dispune intabularea unui drept sau radierea lui din cartea funciară [art. 449 alin. (2) C.proc.civ.]; • în pricinile care nu sunt privitoare la bunuri, cum ar fi: a) în materie de stare civilă și capacitatea persoanelor; b) în materia contenciosului administrativ etc.; – se încuviințează la cererea părții interesate [art. 449 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]; • cererea de executare provizorie se poate face în scris sau verbal în instanță, până la închiderea dezbaterilor; • când cererea a fost respinsă de prima instanță, ea poate fi reiterată în apel; • nu se va putea cere încuviințarea executării provizorii, pentru prima oară, în apel, deoarece o atare cerere ar fi inadmisibilă, conform art. 478 alin. (3) C.proc.civ.; – în cazul încuviințării executării provizorii judecătorești, instanța îl poate obliga pe creditor să dea o cauțiune, în condițiile art. 719 alin. (2) și (3) C.proc.civ., pentru a-l asigura pe debitor, în ipoteza desființării hotărârii, în privința despăgubirilor ca urmare a executării intempestive [art. 449 alin. (1) teza finală C.proc.civ.].
Suspendarea	– executarea provizorie, indiferent că este de drept sau judecătorească, poate fi suspendată la cererea persoanei interesate;

executării provizorii	– cererea de suspendare a executării provizorii se depune [art. 450 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]: • fie odată cu cererea de apel, fie separat, în tot cursul judecății în apel; • la prima instanță sau, după caz, la instanța de apel, însă, în această din urmă situație, la cererea de suspendare se va atașa copia legalizată a dispozitivului hotărârii; – cererea de suspendare a executării provizorii [art. 450 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]: • se judecă de către instanța de apel, dispozițiile art. 719 alin. (6) C.proc.civ. fiind aplicabile în mod corespunzător; • se poate încuviința numai cu depunerea unei cauțiuni, în cuantumul pe care îl va fixa instanța, în condițiile art. 719 alin. (2) și (3) C.proc.civ.; • se judecă, în toate cazurile, cu citarea părților, instanța de apel pronunțându-se prin încheiere, chiar și înaintea termenului fixat pentru judecarea apelului; – încheierea pronunțată asupra cererii de suspendare poate fi atacată, în mod separat, numai cu apel sau, dacă este pronunțată de curtea de apel, numai cu recurs, termenul de exercitare fiind de 5 zile de la pronunțare pentru partea prezentă, respectiv de la comunicare pentru cea lipsă [art. 450 alin. (3) C.proc.civ., coroborat cu art. 719 alin. (6) C.proc.civ.]; – până la soluționarea cererii de suspendare, aceasta va putea fi <i>încuviințată provizoriu</i>, prin <i>ordonanță președințială</i>, chiar înainte de sosirea dosarului, însă tot numai cu depunerea unei cauțiuni în cuantumul fixat de instanță în condițiile art. 719 alin. (2) sau alin. (3) C.proc.civ. [art. 450 alin. (5) C.proc.civ.]; <i>ICCJ, Completul competent să soluționeze recursul în interesul legii, Decizia nr. 8/2015 (M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015):</i> cererea de suspendare provizorie se judecă de un complet format din doi judecători, iar instanța se pronunță asupra cererii prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac.
------------------------------	---

VII. Îndreptarea hotărârii judecătorești

Noțiune	– presupune corectarea unor erori materiale apărute, cu ocazia redactării, în cuprinsul minutei, practicei, considerentelor sau în dispozitivul unei hotărâri (indiferent că este vorba despre o sentință, o decizie sau doar de o încheiere) [art. 442 alin. (1) C.proc.civ.]; • erorile sau omisiunile materiale pot privi numele, calitatea, susținerile părților, diferite calcule etc.; • procedura îndreptării erorii materiale din cuprinsul hotărârii poate fi folosită chiar dacă eroarea strecurată în aceasta a fost provocată de părți; – pe calea acestei proceduri nu pot fi remediate erori de judecată, oricât de evidente ar fi acestea, ele neputând fi corectate decât prin intermediul exercitării căilor de atac prevăzute de lege.
Instanța competentă	– competența aparține instanței care a pronunțat hotărârea supusă îndreptării; – cererea de îndreptare a greșelilor materiale se judecă în aceeași alcătuire (compunere și constituire) ca și fondul, chiar de completul care a pronunțat hotărârea a cărei îndreptare se solicită [art. 111 alin. (6) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].

Procedura îndreptării hotărârii	– îndreptarea hotărârii judecătorești [art. 442 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]: • se poate dispune din oficiu sau la cererea persoanei interesate; • poate avea loc oricând; • la soluționarea cererii, părțile vor fi citate numai dacă instanța socotește că este necesar ca ele să dea anumite lămuriri; – instanța se pronunță printr-o <i>încheiere</i> care: • se dă în camera de consiliu; pronunțarea are loc în ședință publică sau prin punerea soluției la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței; • este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat îndreptarea (art. 446 C.proc.civ.); termenul de exercitare a căii de atac va fi același cu cel prevăzut de lege pentru hotărârea a cărei îndreptare se cere și va curge de la pronunțare, pentru cei care au fost prezenți la ultima ședință de judecată, și de la comunicare, pentru cei care au lipsit, conform art. 534 alin. (3) C.proc.civ. (text aplicabil având în vedere caracterul necontencios al procedurii de îndreptare a hotărârii); – cheltuielile de judecată generate de procedura îndreptării hotărârii vor fi suportate de stat, din fondul constituit potrivit legii, dacă cererea este admisă, iar când cererea este respinsă, cheltuielile vor fi suportate de parte, potrivit regulilor de drept comun, respectiv art. 451 și urm. C.proc.civ. (art. 447 C.proc.civ.); • în cazul în care eroarea materială strecurată în hotărâre s-a datorat culpei părții (care a indicat greșit elemente ale cererii de chemare în judecată, care pot fi subsumate noțiunii de „eroare materială”), aceasta, chiar dacă cererea sa este admisă, trebuie să suporte cheltuielile de judecată, neexistând nicio justificare ca aceste cheltuieli să fie suportate de stat; – în cazul hotărârilor, îndreptarea se va face în ambele exemplare ale hotărârii [art. 442 alin. (3) C.proc.civ.]; – corectarea unor erori materiale strecurate în hotărârea judecătorească se poate face numai prin intermediul procedurii de îndreptare reglementate de art. 442 C.proc.civ. (art. 445 C.proc.civ.); • părțile nu vor putea face uz, pentru aceste motive, de calea de atac a apelului sau a recursului; • instanța investită cu soluționarea unei cereri de îndreptare a hotărârii trebuie să procedeze mai întâi la judecata acesteia și apoi să înainteze dosarul în căile de atac, pentru ipoteza în care părțile au declarat apel sau recurs împotriva hotărârii în legătură cu care s-a formulat această cerere incidentală [art. 471 alin. (8) și art. 494 C.proc.civ.]; – procedura de îndreptare este aceeași în cazul greșelilor materiale strecurate într-o <i>încheiere</i>.
---	--

VIII. Lămurirea hotărârii și înlăturarea dispozițiilor contradictorii

Noțiune	– în cazul în care sunt necesare lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului hotărârii ori dacă acesta cuprinde dispoziții contradictorii, părțile pot cere instanței care a pronunțat hotărârea să lămurească dispozitivul sau să înlătore dispozițiile potrivnice [art. 443 alin. (1) C.proc.civ.]; – obiectul acestei proceduri are în vedere: • pe de o parte, determinarea înțelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului hotărârii; • pe de altă parte, înlăturarea dispozițiilor contradictorii din dispozitiv; – această procedură nu poate fi folosită pentru înlăturarea neconcordanței dintre considerente și dispozitiv și nici atunci când hotărârea cuprinde considerente contradictorii; • în aceste cazuri, viciile de motivare ale hotărârii pot fi înlăturate doar prin intermediul căilor de atac de reformare; • cu atât mai puțin, prin procedura de lămurire a dispozitivului, instanța nu poate să modifice hotărârea a cărei lămurire se cere.
Instanța competentă	– cererea se soluționează de instanța care a pronunțat hotărârea a cărei lămurire se solicită, indiferent că ar fi vorba de prima instanță, de instanța de apel sau de instanța de recurs [art. 443 alin. (1) C.proc.civ.]; – cererea de lămurire a hotărârii judecătorești se judecă în aceeași alcătuire (compunere și constituire) ca și fondul, chiar de completul care a pronunțat hotărârea a cărei lămurire se solicită [art. 111 alin. (6) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].
Procedura lămuririi hotărârii	– lămurirea și înlăturarea dispozițiilor contradictorii din hotărâre nu pot avea loc din oficiu, ci doar la cererea părților; – lămurirea potrivit procedurii prevăzute de art. 443 C.proc.civ. poate fi solicitată oricând, chiar și după începerea executării silite; – cererea de lămurire se soluționează de urgență, cu citarea părților; – instanța va rezolva cererea printr-o <i>încheiere</i> care: • se dă în camera de consiliu; • se va atașa la hotărâre, atât în dosarul cauzei, cât și în dosarul de hotărâri al instanței [art. 443 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]; • este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat lămurirea sau înlăturarea dispozițiilor contradictorii (art. 446 C.proc.civ.); – cheltuielile de judecată generate de procedura lămuririi hotărârii vor fi suportate de stat, din fondul constituit potrivit legii, dacă cererea este admisă, iar când cererea este respinsă, cheltuielile vor fi suportate de parte, potrivit regulilor de drept comun, respectiv art. 451 și urm. C.proc.civ. (art. 447 C.proc.civ.); – lămurirea hotărârii judecătorești se poate face prin intermediul procedurii reglementate de art. 443 C.proc.civ. (art. 445 C.proc.civ.); • părțile nu vor putea valorifica aceste motive prin exercitarea căilor de atac de reformare (apelul sau recursul);

	• instanța investită cu soluționarea unei cereri de lămurire a hotărârii trebuie să procedeze mai întâi la soluționarea acesteia și apoi să înainteze dosarul în căile de atac, pentru ipoteza în care părțile au declarat apel sau recurs împotriva hotărârii în legătură cu care s-a formulat această cerere incidentală [art. 471 alin. (8) și art. 494 C.proc.civ.]; – pentru lămurirea dispozitivului, părțile pot folosi și alte mijloace procedurale, nefiind obligate să recurgă la procedura prevăzută de art. 443 C.proc.civ.; astfel: • pot folosi și calea contestației la executare privind lămurirea înțelesului, întinderii sau aplicării titlului executoriu (contestația la titlu), reglementată de art. 712 alin. (2) C.proc.civ.; • acest din urmă mijloc procesual poate fi folosit exclusiv în cazul hotărârilor susceptibile de executare silită și numai după declanșarea executării silite; • dacă partea a utilizat procedura prevăzută la art. 443 C.proc.civ., ea nu mai poate face ulterior și contestație la titlu, deoarece se opune autoritatea de lucru judecat; de asemenea, dacă partea a formulat contestație la titlu, ea nu mai pot introduce ulterior o cerere de lămurire a înțelesului, întinderii sau aplicării dispozitivului hotărârii.
--	--

IX. Completarea hotărârii judecătorești

Noțiune	– se poate cere în cazul în care, prin hotărârea dată, instanța a omis să se pronunțe asupra unui capăt de cerere principal sau accesoriu ori asupra unei cereri conexe sau incidentale [art. 444 alin. (1) C.proc.civ.]; – în ipoteza în care instanța a admis doar în parte pretențiile deduse judecății prin cererea principală, printr-o cerere accesorie, conexă sau incidentală, nu se mai poate cere completarea hotărârii în baza art. 444 C.proc.civ., ci trebuie exercitate căile de atac de reformare, respectiv apelul sau, după caz, recursul.
Instanța competentă	– în toate cazurile, cererea de completare este de competența instanței care a pronunțat hotărârea a cărei completare se cere; – cererea de completare a hotărârii judecătorești se judecă în aceeași alcătuire (compunere și constituire), chiar de completul care a pronunțat hotărârea a cărei completare se solicită [art. 111 alin. (6) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești].
Procedura completării hotărârii	– completarea hotărârii se dispune doar la cererea părții interesate; – cererea de completare a hotărârii se poate formula: • în același termen în care se poate declara, după caz, apel sau recurs împotriva acelei hotărâri; • în cazul hotărârilor date în căile extraordinare de atac sau în fond după casarea cu reținere, în termen de 15 zile de la pronunțare; • în cazul hotărârilor definitive pronunțate în apel sau în recurs, în termen de 15 zile de la comunicare [art. 444 alin. (1) C.proc.civ.]; – cererea de completare a hotărârii se soluționează de urgență, cu citarea părților;

- fiind vorba despre soluționarea unor cereri cu privire la care instanța a omis să se pronunțe, urmează ca regulile după care se desfășoară judecata să fie cele de drept comun;
- completarea hotărârii se dispune prin *hotărâre separată*, prin care se soluționează cererile asupra cărora instanța a omis să se pronunțe [art. 444 alin. (2) C.proc.civ.];
- această hotărâre se va atașa atât în dosarul cauzei, cât și în dosarul de hotărâri al instanței;
- hotărârea pronunțată în urma cererii de completare este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea (art. 446 C.proc.civ.);
- cheltuielile de judecată făcute de parte într-o cerere de completare vor fi suportate de stat, din fondul constituit potrivit legii, dacă cererea este admisă, iar când cererea este respinsă, cheltuielile vor fi suportate de parte, potrivit dreptului comun (art. 447 C.proc.civ.);
- sunt avute în vedere cheltuielile de judecată generate de cererea de completare, iar nu cele legate de cererea a cărei soluționare a fost omisă de instanță; în privința acestor cheltuieli se vor aplica regulile de drept comun prevăzute de art. 451 și urm. C.proc.civ.;
- procedura completării hotărârii judecătorești este obligatorie (art. 445 C.proc.civ.):
- partea nu poate opta între a solicita completarea hotărârii sau a declara apel ori, după caz, recurs;
- instanța învestită cu soluționarea unei cereri de completare a hotărârii trebuie să procedeze mai întâi la soluționarea acesteia și apoi să înainteze dosarul în căile de atac, pentru ipoteza în care părțile au declarat apel sau recurs împotriva hotărârii în legătură cu care s-a formulat această cerere incidentală [art. 471 alin. (8) și art. 494 C.proc.civ.];
- pentru omisiunea de a se pronunța asupra unor cereri, hotărârile definitive la care se referă art. 509 C.proc.civ. pot fi atacate și pe calea revizuirii [art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ.];
- partea poate să declanșeze și un nou proces, supunând judecării cererea pe care instanța a omis să o soluționeze în primul proces, însă numai cu condiția de a nu fi cerut anterior completarea hotărârii sau revizuirea acesteia;
- procedura completării se aplică și în cazul când instanța a omis să se pronunțe asupra cererilor martorilor, experților, traducătorilor, interpreților sau apărătorilor, cu privire la drepturile lor [art. 444 alin. (3) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 18

REGULILE GENERALE PRIVIND CĂILE DE ATAC

I. Noțiunea și clasificarea căilor de atac

Noțiune. Enumerare	– sunt mijloacele procedurale prin care se poate cere și obține anularea sau reformarea (totală sau parțială) a unei hotărâri judecătorești; – reprezintă o formă concretă de manifestare a acțiunii civile, iar în momentul în care partea interesată apelează la o anumită cale de atac, aceasta devine o componentă a dreptului la acțiune pus în mișcare; • prin intermediul căilor de atac se poate contesta fie nerespectarea, de către instanța ce a pronunțat hotărârea atacată, a condițiilor formale în care trebuie să aibă loc judecata, fie faptul că raționamentul jurisdicțional este inexact (calificarea faptelor este eronată; efectul juridic a fost greșit dedus, deoarece nu corespunde condițiilor de aplicare a normei de drept substanțial; sancțiunea pronunțată este greșită); • sunt însă și situații în care se revine în fața aceleiași instanțe, solicitându-se reexaminarea totală sau parțială a pricinii, în considerarea unor împrejurări care nu au fost avute în vedere la pronunțarea hotărârii atacate; – Codul de procedură civilă reglementează următoarele căi de atac: 1. <i>apelul</i>; 2. <i>recursul</i>; 3. <i>contestația în anulare</i>; 4. <i>revizuirea</i>; – nu reprezintă căi de atac, ci mijloace procesuale specifice, destinate asigurării interpretării și aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătorești: 1. <i>recursul în interesul legii</i>; 2. <i>hotărârea prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept</i>.
Clasificare	A. În funcție de motivele pentru care poate fi exercitată calea de atac 1. <i>căi de atac ordinare</i> – acele căi de atac care pot fi exercitate de orice parte din proces, pentru simplul fapt că partea respectivă este nemulțumită de hotărârea pronunțată; • nu este necesar ca un text de lege să prevadă expres posibilitatea utilizării căii de atac ordinare, însă, dacă se dorește suprimarea acesteia, trebuie să existe o dispoziție legală expresă în acest sens; • singura cale de atac ordinară este apelul (art. 456 C.proc.civ.); 2. <i>căi de atac extraordinare</i> – acele căi de atac care pot exercitate numai în condițiile și pentru motivele expres și limitativ prevăzute de lege;

- căile de atac extraordinare sunt recursul, contestația în anulare și revizuirea (art. 456 C.proc.civ.);
- *importanța practică* a clasificării:

- executarea silită a hotărârii este suspendată pe durata termenului în care poate fi exercitată calea de atac ordinară a apelului, iar apoi, pe timpul judecării acesteia, în vreme ce căile de atac extraordinare nu au, în principiu, efect suspensiv de executare;
- cât timp este deschisă calea de atac a apelului nu se poate recurge la o cale de atac extraordinară [art. 459 alin. (1) C.proc.civ.];

De la această regulă legea instituie o *excepție* în ceea ce privește recursul, în sensul că permite părților ca, în cazul în care o hotărâre este susceptibilă de apel și de recurs, să convină ca aceasta să poată fi atacată, înăuntrul termenului de apel, direct cu recurs, la instanța care ar fi fost competentă să judece recursul împotriva hotărârii date în apel. Într-un asemenea caz, recursul poate fi exercitat numai pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material [art. 459 alin. (2) C.proc.civ.].

- căile extraordinare de atac pot fi exercitate și concomitent, în condițiile legii [art. 459 alin. (3) C.proc.civ.];

Astfel, se pot exercita concomitent:

- recursul și revizuirea;
- contestația în anulare și revizuirea.

Nu se pot exercita concomitent recursul și contestația în anulare.

- în unele situații, calea de atac extraordinară devine inadmisibilă, dacă partea interesată putea să invoce motivul respectiv prin intermediul căii de atac ordinară, dar nu a făcut-o; astfel:

a) motivele de casare nu pot fi primite decât dacă ele nu au putut fi invocate pe calea apelului sau în cursul judecării apelului ori, deși au fost invocate în termen, au fost respinse sau instanța a omis să se pronunțe asupra lor [art. 488 alin. (2) C.proc.civ.];

b) dacă a expirat termenul de apel, fără ca acesta să fi fost exercitat, recursul devine inadmisibil [art. 459 alin. (2) C.proc.civ.];

c) nelegalitatea procedurii de citare pentru termenul la care a avut loc judecata nu poate fi invocată direct pe calea contestației în anulare, ci partea interesată este obligată să valorifice acest motiv prin intermediul apelului și, cu unele nuanțări, al recursului (art. 504 C.proc.civ.).

B. În funcție de instanța competentă să soluționeze calea de atac

1. căi de atac de reformare – acele căi de atac care se soluționează de o instanță ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea, prin intermediul lor realizându-se controlul judiciar;

- sunt căi de atac de reformare apelul și recursul;

2. căi de atac de retractare – acele căi de atac care se adresează chiar instanței a cărei hotărâre se atacă, pentru ca, în temeiul motivelor prevăzute de lege, aceasta să își retragă hotărârea și să pronunțe o alta;

- sunt căi de atac de retractare contestația în anulare și revizuirea.

C. După cum calea de atac antrenează sau nu o rejudicare în fond a pricinii

1. *căi de atac devolutive* – acele căi de atac care antrenează o rejudicare în fond a pricinii, în întregul ei, fără restricții în privința administrării probelor;

2. *căi de atac nedeolutive* – acele căi de atac care nu presupun o rejudicare a fondului pricinii;

– caracterul devolutiv sau nedeolutiv al unei căi de atac se raportează la calea de atac propriu-zisă, iar nu la rejudicarea pricinii ca efect al admiterii căii de atac respective; astfel:

- apelul este singura cale de atac devolutivă;
- în mod excepțional, este posibil ca nici apelul să nu aibă efect devolutiv, și anume atunci când prin exercitarea căii de atac se urmărește anularea hotărârii de primă instanță și respingerea ori anularea cererii de chemare în judecată ca urmare a invocării unei excepții sau trimiterea dosarului la instanța competentă [art. 476 alin. (3) C.proc.civ.];
- recursul, contestația în anulare și revizuirea sunt căi de atac nedeolutive.

D. În funcție de posibilitatea suspendării de drept a executării silite a hotărârii atacate

1. *căi de atac suspensive de executare silită*;

2. *căi de atac nesuspensive de executare silită*;

– această clasificare vizează numai hotărârile susceptibile de executare silită;

– *ca regulă*, termenul de apel și apelul exercitat în termen suspendă de drept executarea hotărârii de primă instanță [art. 468 alin. (5) C.proc.civ.];

- *prin excepție*, în cazurile în care hotărârea se bucură de executare provizorie (de drept sau judecătorească) potrivit art. 448 și art. 449 C.proc.civ., apelul nu mai este suspensiv de executare, însă instanța de apel poate să încuviințeze suspendarea executării provizorii, numai cu plata unei cauțiuni;

– *ca regulă*, căile extraordinare de atac sunt nesuspensive de executare silită, însă instanța sesizată cu o cale extraordinară de atac poate să acorde, la cererea părții interesate, suspendarea executării hotărârii atacate, sub condiția depunerii unei cauțiuni;

- *în mod excepțional*, potrivit art. 484 alin. (1) C.proc.civ., și recursul suspendă de drept executarea silită, anume în pricinile privitoare la desființarea de construcții, plantații sau a oricăror lucrări având o așezare fixă, precum și în cazurile anume prevăzute de lege (*de exemplu*, în materia contenciosului administrativ, conform art. 20 din Legea nr. 554/2004).

II. Reguli generale pentru folosirea căilor de atac

Obiectul căilor de atac	Existența unei hotărâri judecătorești pe care legea o declară susceptibilă de a fi atacată – obiectul căilor de atac este hotărârea judecătorească atacată, fiind însă necesar ca legea să declare hotărârea respectivă susceptibilă de exercițiul căilor de atac; – <i>ca regulă</i>, orice hotărâre judecătorească poate fi atacată prin intermediul apelului, cu excepția cazurilor expres prevăzute de lege, în timp ce căile de atac extraordinare pot fi exercitate numai împotriva hotărârilor stabilite expres prin lege; astfel:
--------------------------------	---

- hotărârile primei instanțe pot fi atacate cu apel, cu excepția cazurilor în care legea a suprimat dreptul de apel [precum art. 421 alin. (2), art. 437 alin. (1), art. 440 C.proc.civ.];
- împotriva hotărârilor date fără drept de apel, precum și a hotărârilor date în apel se poate exercita recursul, dacă legea nu suprimă în mod expres această cale de atac;
- hotărârile pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul și care nu sunt sau nu mai sunt susceptibile de apel pot fi atacate pe calea revizuirii;
- contestația în anulare poate fi formulată numai împotriva hotărârilor definitive.

Partea din hotărâre împotriva căreia se îndreaptă calea de atac

Regula

– poate fi atacată soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii [art. 461 alin. (1) C.proc.civ.].

Excepția: exercitarea căilor de atac exclusiv împotriva considerentelor hotărârii

– căile de atac (de reformare) pot fi exercitate și exclusiv împotriva considerentelor atunci când [art. 461 alin. (2) C.proc.civ.]:

- prin considerentele hotărârii s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelui proces;
- considerentele sunt greșite;
- considerentele cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea;

– pentru exercitarea căii de atac împotriva considerentelor hotărârii este necesar ca partea să justifice un interes;

- posibilitatea de a exercita căile de atac de reformare exclusiv împotriva considerentelor vizează, în principal, ipoteza în care, deși mulțumită de soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii, partea este lezată de considerentele ei;
- legea nu exclude situațiile în care și partea care a pierdut procesul să poată justifica un interes în atacarea considerentelor;

De exemplu, dacă în considerentele hotărârii pronunțate într-o acțiune în revendicare se reține că posesorul este de rea-credință, proprietarul poate cere contravaloarea folosinței imobilului pentru ultimii 3 ani; într-o astfel de ipoteză, se justifică interesul posesorului care a pierdut procesul de a ataca doar considerentele.

– atunci când calea de atac este exercitată exclusiv împotriva considerentelor, instanța de control judiciar, admitând calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate;

– în cazul recursului exercitat exclusiv împotriva considerentelor, art. 488 alin. (1) C.proc.civ. este aplicabil, ipotezele la care se referă art. 461 alin. (2) C.proc.civ. încadrându-se în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

Subiectele căilor de atac

– căile de atac pot fi exercitate numai de părțile aflate în proces care justifică un interes, în afară de cazul în care, potrivit legii, acest drept îl au și alte organe sau persoane (art. 458 C.proc.civ.);

– astfel, *ca regulă*, căile de atac pot fi exercitate numai de *părțile aflate în proces*, și anume:

- părțile inițiale;

- terții care au intervenit voluntar în proces sau care au fost introduși forțat, în condițiile legii și au dobândit astfel calitatea de parte;

Cu toate acestea, calea de atac exercitată de către intervenientul accesoriu este subordonată celei declarate de partea pentru care a intervenit, în sensul că, dacă aceasta din urmă nu a exercitat calea de atac, a renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond, calea de atac exercitată de intervenientul accesoriu se socotește neavenită [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.].

- succesorii în drepturi ai părților;

– pentru a putea exercita calea de atac, partea la judecata ce s-a finalizat cu hotărârea atacată trebuie să justifice și interesul de a declara calea de atac;

- astfel, partea care a câștigat nu va avea interes să declare o cale de atac, sub rezerva cazurilor în care legea permite exercitarea apelului sau a recursului exclusiv împotriva considerentelor;

– în mod excepțional, calea de atac poate fi introdusă și de unele persoane care nu au participat (nu au dobândit calitatea de parte) la judecata în fond; astfel:

- dobânditorul cu titlu particular al unui drept sau bun ce formează obiectul litigiului poate exercita apelul sau recursul, dacă transmiterea a avut loc după pronunțarea hotărârii și înainte de expirarea termenului de apel sau, după caz, de recurs pentru partea ce a transmis dreptul;

- în temeiul art. 1560 C.civ., cu excepția hotărârilor pronunțate în pricini cu caracter strict personal, creditorii chirografari pot să exercite o cale de atac în numele debitorului, atunci când acesta, în prejudiciul creditorilor săi, refuză sau neglijează să o exercite;

- terții cu privire la care s-au respins ca inadmisibile cererile de intervenție în proces în cursul judecății finalizate cu hotărârea atacată;

- procurorul poate să exercite căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate în acțiunile privind apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, chiar dacă nu a pornit acțiunea civilă, precum și atunci când a participat la judecată, în condițiile legii [art. 92 alin. (4) C.proc.civ.];

- în materia procedurii necontencioase judiciare, apelul poate fi făcut de orice persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată la soluționarea cererii [art. 534 alin. (4) C.proc.civ.].

Legalitatea căii de atac

– prin această regulă se înțelege faptul că hotărârea judecătorească este supusă numai căilor de atac prevăzute de lege, în condițiile și termenele stabilite de aceasta, indiferent de mențiunile din dispozitivul ei [art. 457 alin. (1) C.proc.civ.];

– mențiunea inexactă din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac deschisă contra acesteia nu are niciun efect asupra dreptului de a exercita calea de atac prevăzută de lege [art. 457 alin. (2) C.proc.civ.];

– consecințele principiului legalității căii de atac:

- menționarea, din eroare, în dispozitivul hotărârii, a posibilității folosirii unei căi de atac pe care legea nu o acordă nu creează părții dreptul de a formula împotriva hotărârii calea de atac respectivă;

- partea va putea exercita calea de atac prevăzută de lege, chiar dacă instanța care a pronunțat hotărârea a omis să menționeze în dispozitiv faptul că hotărârea este susceptibilă de a fi atacată prin intermediul acelei căi de atac;
- în cazul în care partea, *în considerarea mențiunii inexacte din cuprinsul hotărârii atacate*, declară o cale de atac neprevăzută de lege, *instanța de control judiciar are alegea între a opta* pentru una dintre următoarele posibilități:
 - *să respingă calea de atac ca inadmisibilă*, cu consecința comunicării, din oficiu, a hotărârii pronunțate de instanța de control judiciar tuturor părților care au luat parte la judecata în care s-a pronunțat hotărârea atacată [art. 457 alin. (3) C.proc.civ.]; de beneficiul curgerii noului termen pentru exercitarea căii de atac prevăzute de lege vor profita toate părțile între care s-a desfășurat judecata finalizată prin hotărârea atacată, iar nu numai cele între care a avut loc judecata în fața instanței de control judiciar în cadrul căii de atac respinse ca inadmisibilă; hotărârea de respingere ca inadmisibilă a căii de atac nu deschide dreptul la exercitarea unei căi de atac în cazurile în care legea nu prevede nicio cale de atac;
 - *să recalifice calea de atac*, cu consecința curgerii unui nou termen pentru declararea sau, după caz, motivarea căii de atac prevăzute de lege, termen care va curge de la data pronunțării încheierii prin care se dispune recalificarea, pentru părțile prezente, sau de la data comunicării încheierii, pentru părțile care au lipsit [art. 457 alin. (4) C.proc.civ.];
- posibilitatea exercitării dreptului de opțiune al instanței sesizate cu calea de atac:
 - există doar în cazul în care este vorba de o cale de atac de reformare (apelul sau recursul), nu și în cazul căilor de atac de retractare;
 - nu există atunci când instanța de control judiciar constată că, prin mențiunea eronată din cuprinsul hotărârii atacate, instanța care a pronunțat hotărârea a indicat existența unei căi de atac de reformare, deși, în acel caz, potrivit legii, hotărârea era definitivă; într-un atare caz, instanța de control judiciar va respinge calea de atac ca inadmisibilă; întrucât hotărârea este definitivă, potrivit legii, nu va mai exista posibilitatea declarării ulterioare a vreunei căi de atac de reformare;
- în ipoteza în care partea, din neștiință sau lipsă de pregătire, *denumeste greșit calea de atac formulată, deși în hotărârea atacată fusese menționată corect calea de atac prevăzută de lege*, instanța sesizată cu calea de atac, constatând că cererea pentru exercitarea căii de atac este valabil făcută (art. 152 C.proc.civ.), va dispune *recalificarea căii de atac* prevăzute de lege, conform art. 457 alin. (4) C.proc.civ.;
- aceste dispoziții legale își vor găsi aplicarea și în ipoteza în care, prin cererea care poartă o denumire greșită, partea declară o cale de atac de retractare; prin urmare, în cazul în care constată că, în condițiile art. 152 C.proc.civ., este necesară recalificarea căii de atac de retractare, pentru care legea impune un termen de declarare sau de motivare pe care partea nu l-a respectat, instanța va face aplicarea art. 457 alin. (4) C.proc.civ.;
- dacă partea în mod greșit declară o cale de atac neprevăzută de lege, fără însă a se putea reține eroarea în denumirea cererii pe care o formulează, în hotărârea atacată fiind menționată corect calea de atac prevăzută de lege, calea de atac

	urmează a fi respinsă ca inadmisibilă, fără a se proceda la recalificarea căii de atac; de asemenea, nu va exista nici posibilitatea declarării ulterioare a căii de atac prevăzute de lege; – în ipoteza în care, în considerarea <i>mențiunii eronate din dispozitivul hotărârii atacate cu privire la durata termenului de exercitare a căii de atac de reformare sau la momentul de la care acesta începe să curgă</i>, partea interesată exercită tardiv o cale de atac: • în aplicarea principiului legalității căii de atac, urmează ca termenul de apel sau de recurs să fie calculat potrivit legii, independent de mențiunile din dispozitivul hotărârii atacate; • indicarea în mod greșit de către instanță a termenului pentru exercitarea căii de atac constituie cauză de repunere în termen din oficiu a căii de atac exercitate cu respectarea indicației greșite a instanței [art. 457 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].
Ordinea exercitării căilor de atac	Ordinea dintre calea ordinară de atac a apelului și căile extraordinare de atac – căile extraordinare de atac nu pot fi exercitate atât timp cât este deschisă calea de atac a apelului [art. 459 alin. (1) C.proc.civ.]; • o hotărâre susceptibilă de apel nu poate fi atacată decât prin intermediul acestei căi de atac; • împotriva aceleiași hotărâri nu pot fi exercitate, concomitent, apelul și o cale de atac extraordinară. Ordinea dintre apel și recurs – recursul nu poate fi exercitat <i>omisso medio</i>, adică trecând peste calea ordinară de atac; • cu alte cuvinte, în cazul hotărârilor susceptibile de apel, dacă acesta nu a fost exercitat, recursul este inadmisibil [art. 459 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; – <i>prin excepție</i> de la regula inadmisibilității exercitării <i>omisso medio</i> a recursului, părțile pot conveni ca o hotărâre susceptibilă de apel să poată fi atacată direct cu recurs în următoarele condiții [art. 459 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]: • convenția să intervină după nașterea dreptului la apel; • convenția să fie expresă, iar consimțământul părților să fie exprimat fie prin înscris autentic, fie prin declarație verbală, dată în fața instanței a cărei hotărâre se atacă și consemnată într-un proces-verbal; Simpla renunțare la calea de atac a apelului nu poate fi considerată un acord cu privire la suprimarea apelului și exercitarea directă a recursului. În acest caz, este vorba de un act de dispoziție unilateral, și anume achiesarea la hotărâre, act reglementat de art. 463-464 C.proc.civ. • convenția să intervină înainte de expirarea termenului de apel; • în cazul în care apelul este suprimat prin efectul convenției părților, recursul nu va putea fi exercitat decât pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material [art. 459 alin. (2) teza finală C.proc.civ.]. Restricția este de ordine publică, astfel încât părțile nu ar putea deroga de la aceasta, stabilind prin convenția vizând suprimarea dreptului de apel ca recursul să poată fi exercitat și pentru alte motive prevăzute de lege în afara celui reglementat de pct. 8 al art. 488 alin. (1) C.proc.civ.

	Ordinea de exercitare a căilor extraordinare de atac – căile extraordinare de atac pot fi exercitate și concomitent, în condițiile legii, ipoteză în care recursul se judecă cu prioritate [art. 459 alin. (3) C.proc.civ.]; – pot fi exercitate concomitent: • recursul și revizuirea, caz în care se va proceda la judecata cu prioritate a căii de atac de reformare, cu consecința suspendării judecării căii de atac de retractare; • revizuirea și contestația în anulare; – regula nu este aplicabilă în cazul recursului și al contestației în anulare, între cele două legea acordând prioritate recursului; • <i>prin excepție</i>, o contestație în anulare de drept comun poate fi primită în cazul în care motivul a fost invocat prin cererea de recurs, dar instanța l-a respins, pentru că avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul sau dacă recursul, fără vina părții, a fost respins fără a fi cercetat în fond.
Unicitatea căii de atac	– această regulă presupune că o cale de atac poate fi exercitată împotriva unei hotărâri numai o singură dată, dacă legea prevede același termen de exercitare pentru toate motivele existente la data declarării acelei căi de atac [art. 460 alin. (1) C.proc.civ.]; • regula se aplică în cazul apelului, recursului și al contestației în anulare; • în materia revizuirii, întrucât legea prevede și termene diferite, și momente diferite de la care acestea curg pentru cele 11 motive de revizuire, principiul unicității căii de atac nu se aplică; – în cazul în care prin aceeași hotărâre sunt soluționate și cereri accesorii sau incidente sau mai multe cereri principale, hotărârea judecătorească este supusă în întregul ei aceluiași căi de atac; astfel: • dacă prin aceeași hotărâre au fost soluționate și cereri accesorii, hotărârea este supusă în întregul ei căii de atac prevăzute de lege pentru cererea principală (principiul <i>accessorium sequitur principale</i>) [art. 460 alin. (2) C.proc.civ.]; • în situația în care prin aceeași hotărâre au fost soluționate mai multe cereri principale, respectiv mai multe cereri incidente, dintre care unele sunt supuse apelului, iar altele recursului, hotărârea în întregul ei este supusă apelului, iar hotărârea dată în apel este supusă recursului; prin excepție, în cazul în care hotărârea cu privire la o cerere principală sau incidentală nu este supusă nici apelului și nici recursului, soluția cu privire la celelalte cereri este supusă căilor de atac în condițiile legii [art. 460 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]; • pentru toate aceste ipoteze speciale, termenul de apel sau, după caz, de recurs este cel de drept comun, chiar dacă prin legi speciale se prevede altfel [art. 460 alin. (5) C.proc.civ.]; <i>Precizare:</i> ▪ termenul de apel de drept comun este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii [art. 468 alin. (1) C.proc.civ.]; ▪ termenul de recurs de drept comun este de 30 de zile de la comunicarea hotărârii [art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]. • atunci când prin aceeași hotărâre se soluționează mai multe cereri principale supuse aceleiași căi de atac, dar pentru care legea prevede termene de exercitare

diferite, pentru identitate de rațiune, se va aplica regula prevăzută de art. 460 alin. (3) și (5) C.proc.civ., astfel încât termenul de exercitare a căii de atac va fi cel de drept comun;

- atunci când prin aceeași hotărâre se soluționează mai multe cereri principale, dintre care unele sunt supuse numai apelului, iar altele atât apelului, cât și recursului, hotărârea va fi supusă în întregul ei atât apelului, cât și recursului, în termenele de drept comun, urmând deci ca și în această ipoteză să fie aplicate prin analogie aceleași dispoziții ale art. 460 alin. (3) și (5) C.proc.civ.

FIȘA NR. 19

APELUL

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– este calea de atac prin care partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe sau procurorul, în condițiile prevăzute de lege, solicită instanței ierarhic superioare reformarea hotărârii atacate; – este o cale de atac ordinară, de reformare, devolutivă și suspensivă de executare.
Sediul materiei	– este reglementat de art. 466-482 C.proc.civ.; • aceste dispoziții reglementează chestiunile specifice judecătii în apel; • cu privire la aspectele pe care normele speciale în materia apelului nu le reglementează, urmează a se aplica dispozițiile generale privind judecata în primă instanță, în măsura în care nu sunt potrivnice naturii juridice de cale de atac a apelului (art. 482 C.proc.civ.); • există și o serie de norme speciale în materia apelului, fie chiar în Codul de procedură civilă, fie în alte acte normative.

II. Formele apelului

Apelul principal	Noțiune – este apelul pe care îl formulează, înăuntrul termenului de apel, partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe.
Apelul incident	Noțiune – este apelul pe care îl formulează intimatul din apelul principal împotriva părții cu interese contrare, respectiv apelantul din apelul principal; – este reglementat de dispozițiile art. 472 și art. 474 C.proc.civ.; – obiectivul urmărit prin reglementarea apelului incident este acela de a pune la dispoziția părții care are interesul de a exercita apel împotriva hotărârii de primă instanță (<i>de exemplu</i>, atunci când ambele părți cad în pretenții), dar totuși nu declară calea de atac în speranța că nici partea adversă nu o va face, sau părții al cărei interes de a declara apel se naște numai în ipoteza în care partea adversă exercită calea de atac și deci există riscul reformării hotărârii primei instanțe (<i>de exemplu</i>, pârâtul căruia, deși i se respinge o excepție procesuală, cum ar fi cea a lipsei calității procesuale sau a prescripției etc., nu poate formula apel principal în cazul în care acțiunea reclamantului se respinge ca nefondată), un mijloc procesual prin care să solicite și ea reformarea hotărârii primei instanțe, dacă aceasta este atacată cu apel de partea adversă.

	Caracteristicile apelului incident – acest apel poate fi formulat numai de către intimat și este îndreptat împotriva părții cu interese contrare, care are poziția de apelant în apelul principal; • părțile cu aceleași interese nu pot formula apel incident una împotriva celeilalte; – apelul incident se exercită doar după împlinirea termenului de apel și se depune odată cu întâmpinarea la apelul principal; • în ipoteza în care ambele părți declară apel, vor fi două apeluri principale, dacă au fost exercitate înăuntrul termenului de apel și ele trebuie soluționate deodată, fiecare având o existență de sine stătătoare, iar situația de la prima instanță a oricăreia dintre părți se poate înrăutăți în apelul celeilalte; – fiind o formă de apel, cererea prin care se declară apel incident trebuie să îmbrace forma scrisă și să aibă conținutul prevăzut de lege pentru apelul principal, inclusiv să respecte condiția privind timbrarea [art. 474 alin. (1) C.proc.civ. și art. 23 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]; – prin apelul incident, intimatul trebuie să tindă la schimbarea hotărârii primei instanțe; • dacă intimatul nu a căzut în pretenții în fața primei instanțe, apărarea în apelul principal o va face prin întâmpinare, iar nu pe calea apelului reglementat de art. 472 C.proc.civ.; – apelul incident are caracter accesoriu față de apelul principal, în sensul că soarta sa depinde de apelul principal; • dacă apelantul principal își retrage apelul sau dacă acesta este respins ca tardiv, ca inadmisibil ori pentru alte motive care nu implică cercetarea fondului, apelul incident rămâne fără efect și deci va fi respins [art. 472 alin. (2) C.proc.civ.].
Apelul provocat	Noțiune – poate fi formulat de intimatul din apelul principal împotriva altui intimat sau a unei persoane care a figurat în primă instanță și care nu este parte în apelul principal, dacă acesta din urmă ar fi de natură să producă consecințe asupra situației sale juridice în proces; – este reglementat de dispozițiile art. 473 și art. 474 C.proc.civ. Ipotezele în care se poate formula apel provocat 1. în cazul coparticipării procesuale, când intimatul declară apel împotriva altui intimat (prin ipoteză este vorba de intimații din apelul principal, deci legea are în vedere, în acest caz, coparticiparea procesuală pasivă din apel), dacă apelul principal ar fi de natură să producă consecințe asupra situației sale juridice în proces; <i>De exemplu</i>, dacă reclamantul a introdus o cerere în pretenții împotriva a doi pârâți, pretinzând că aceștia au săvârșit o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, iar prima instanță admite cererea față de un pârât și o respinge față de celălalt, pârâtul care a căzut în pretenții, susținând că nu el a săvârșit fapta ilicită, ci celălalt pârât, sau că au săvârșit-o împreună, declară apel principal atât împotriva reclamantului, cât și a celuilalt pârât. Nici reclamantul și nici acest din urmă pârât nu au interes să declare apel principal și nici apelul incident reglementat de art. 472 C.proc.civ., fiind suficient să se apere împotriva apelantului prin întâmpinare. Intimatul-reclamant are însă interes să introducă apelul prevăzut de art. 473

C.proc.civ. împotriva intimatului-pârât, pentru ca acesta din urmă să-i plătească suma pretinsă prin cererea de chemare în judecată, singur sau împreună cu apelantul-pârât, în eventualitatea admiterii apelului principal.

2. atunci când la prima instanță au intervenit terțe persoane în proces sau în caz de coparticipare procesuală în fața primei instanțe, intimatul este în drept să declare apel împotriva unei persoane care a figurat în primă instanță și care nu este parte în apelul principal, dacă acesta din urmă ar fi de natură să producă consecințe asupra situației sale juridice în proces.

De exemplu, dacă, la judecata în primă instanță, pârâtul a chemat în garanție o terță persoană, iar instanța a respins atât cererea reclamantului, cât și cererea de chemare în garanție, pârâtul nu are interes să declare apel principal nici împotriva reclamantului și nici a chematului în garanție. Dacă însă reclamantul face apel, pârâtul-intimat dobândește interesul de a introduce apelul provocat împotriva chematului în garanție, care nu este parte în apelul principal, pentru a repune în discuție cererea formulată în fața primei instanțe, în ipoteza în care apelul principal ar fi admis.

De asemenea, în exemplul de la pct. 1 referitor la coparticiparea procesuală, dacă pârâtul care a căzut în pretenții nu formulează apel decât împotriva reclamantului, atunci acesta din urmă, în calitate de intimat, ar avea interesul să declare apel provocat împotriva celui de-al doilea pârât care a figurat în primă instanță, dar care nu a fost atras și în apelul principal, pentru ca, în ipoteza în care apelul principal ar fi admis în tot sau în parte, să se repună în discuție și răspunderea civilă a celui de-al doilea pârât cu privire la care acțiunea fusese respinsă în primă instanță.

Caracteristicile apelului provocat

- poate fi formulat numai de către intimat, dar se îndreaptă împotriva altui intimat sau împotriva unei persoane care a fost parte la judecata în prima instanță, dar nu este parte și în apelul principal;
- apelul provocat se exercită numai după împlinirea termenului de apel și se depune odată cu întâmpinarea la apelul principal;
- fiind o formă de apel, el trebuie să îndeplinească aceleași cerințe de formă (cerere scrisă), inclusiv timbrarea, ca și apelul principal [art. 474 alin. (1) C.proc.civ. și art. 23 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013];
- apelul provocat poate fi folosit de intimat în situația în care admiterea apelului principal ar fi de natură să producă consecințe asupra situației sale juridice în proces;
- existența și soluționarea apelului provocat depind de existența și soarta apelului principal;
 - dacă apelantul principal își retrage apelul sau dacă acesta este respins ca tardiv, ca inadmisibil ori pentru alte motive care nu implică cercetarea fondului, apelul provocat rămâne fără efect și va fi respins [art. 473 coroborat cu art. 472 alin. (2) C.proc.civ.].

III. Obiectul apelului

Regula	– pot fi atacate cu apel hotărârile pronunțate în primă instanță [art. 466 alin. (1) C.proc.civ.]; • în privința hotărârilor pronunțate în primă instanță, apelul este incident în toate cazurile, indiferent de soluția pronunțată, chiar dacă legea nu prevede în mod expres aceasta; • sunt supuse apelului și hotărârile date în ultimă instanță dacă, potrivit legii, instanța nu putea să judece decât în primă instanță [art. 466 alin. (2) C.proc.civ.]; • hotărârile date în ultimă instanță rămân neapelabile, chiar dacă în hotărâre s-a arătat că au fost pronunțate în primă instanță [art. 466 alin. (3) C.proc.civ.].
Cazurile în care apelul este suprimat	– dublul grad de jurisdicție nu este de ordin constituțional și nici impus în materie civilă de rigorile dreptului la un proces echitabil consacrat de art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, astfel încât prin dispoziții exprese ale legii poate fi suprimat dreptul de apel împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță; – pentru suprimarea căii de atac ordinare a apelului este necesar să existe un text de lege expres în acest sens; – <i>ca regulă generală</i>, hotărârile de primă instanță care nu sunt susceptibile de apel pot fi atacate cu recurs, dacă prin lege nu se prevede că acestea sunt definitive, fiind deci suprimate ambele căi de atac de reformare; – sunt <i>hotărâri pronunțate în primă instanță fără drept de apel, dar care pot fi atacate cu recurs</i>: • hotărârea prin care s-a admis excepția de necompetență și s-a respins cererea ca inadmisibilă întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională ori ca nefiind de competența instanțelor române [art. 132 alin. (4) C.proc.civ.]; • hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată în fața primei instanțe sau în apel, atunci când, potrivit legii, hotărârea instanței de apel ar fi fost supusă recursului [art. 406 alin. (6) C.proc.civ.]; • hotărârea prin care se respinge cererea în fond ca urmare a renunțării la însuși dreptul pretins, indiferent de stadiul procesual în care se ia act de renunțare [art. 410 C.proc.civ.]; • hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.], indiferent de stadiul procesual în care se constată intervenția perimării (în fond, în apel sau în căile extraordinare de atac, inclusiv în recurs); • hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.]; • hotărârea de expedient, care consfințește tranzacția părților [art. 440 C.proc.civ.]; <i>Precizare:</i> În toate aceste ipoteze, recursul se soluționează, potrivit legii, de instanța ierarhic superioară. Atunci când legea nu prevede în mod expres altfel, cum este cazul în ceea ce privește renunțarea la judecată, Înalta Curte de Casație și Justiție este competentă să judece recursul, dacă este instanță ierarhic superioară. – sunt <i>hotărâri definitive</i>, întrucât prin lege au fost suprimate atât apelul, cât și recursul: • hotărârea de declinare a competenței [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.];

	• hotărârea prin care se soluționează conflictul de competență [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.]; • hotărârea de divorț, în cazul divorțului prin acordul soților [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.].
Cazurile în care determinarea căii de atac se face potrivit principiului <i>accessorium sequitur principale</i>	– hotărârile pronunțate într-o <i>contestație în anulare</i> sunt supuse apelului numai dacă și hotărârea ce a format obiectul contestației în anulare ar fi fost susceptibilă de apel [art. 508 alin. (4) C.proc.civ.]; – hotărârile pronunțate într-o cerere de <i>revizuire</i> sunt supuse apelului dacă hotărârea ce a format obiectul revizuirii este susceptibilă de apel; • dacă s-a cerut revizuirea pentru hotărâri potrivnice, nu este deschisă decât calea de atac a recursului, atât în cazul în care hotărârea ce a încălcat autoritatea de lucru judecat (care ar urma să se anuleze) este o decizie a unei instanțe de apel, cât și atunci când aceasta este o sentință de primă instanță [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.]; – hotărârea de <i>completare</i> a unei hotărâri judecătorești este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea (art. 446 C.proc.civ.).
Regimul juridic al încheierilor	Încheierile premergătoare Regula – încheierile premergătoare nu pot fi atacate cu apel decât odată cu fondul, afară de cazul când legea dispune altfel [art. 466 alin. (4) C.proc.civ.]; – întrucât legea nu prevede că apelul formulat împotriva hotărârii finale se socotește făcut și împotriva încheierilor premergătoare, apelantul are obligația de a indica, dacă este cazul, și încheierile premergătoare pe care le consideră netemeinice sau nelegale și pe care dorește să le atace. Excepții – încheieri premergătoare care nu pot fi apelate niciodată, întrucât, potrivit legii, <i>nu sunt supuse niciunei căi de atac</i>: • încheierea prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea, cea prin care s-a încuviințat recuzarea, precum și încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) C.proc.civ. referitor la admiterea declarației de abținere și respingerea cererii de recuzare, indiferent de motivul acesteia, prin aceeași încheiere, ca rămasă fără obiect [art. 53 alin. (2) C.proc.civ.]; • încheierea privind cererea de suspendare în cazul strămutării [art. 143 alin. (2) C.proc.civ.]; • încheierea prin care s-a admis contestația privind tergiversarea procesului și prin care instanța ia de îndată măsurile necesare înlăturării situației care a provocat tergiversarea judecării [art. 524 alin. (4) C.proc.civ.]; • încheierea de admitere a cererii de asigurare a probelor, atunci când cererea de asigurare a probelor a fost formulată pe cale incidentală [art. 361 alin. (1) C.proc.civ.] etc.; – încheieri premergătoare care <i>pot fi atacate cu apel, separat de hotărârea de fond</i>: • încheierea prin care s-a soluționat cererea de înființare/ridicare a sechestrului asigurător, dacă debitorul dă o garanție îndestulătoare, sau a popririi asigurătorii [art. 954 alin. (3), art. 957 alin. (1) și art. 971 alin. (1) C.proc.civ.];

În toate cazurile în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este recursul (art. 959 C.proc.civ.).

- încheierea de respingere a cererii de asigurare a probelor [art. 361 alin. (2) C.proc.civ.];

– încheieri premergătoare pronunțate de prima instanță *cu privire la care legea prevede o altă cale de atac decât apelul*:

- încheierea prin care s-a dispus suspendarea judecării, care poate fi atacată numai cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară; când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă (art. 414 C.proc.civ.);
- încheierea prin care s-a dispus obligarea la amendă judiciară sau la despăgubiri, care este supusă reexaminării, ce se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe [art. 191 alin. (1) și (3) C.proc.civ.];
- încheierea prin care instanța respinge ca neîntemeiată contestația privind tergiversarea procesului, împotriva căreia se poate face numai plângere, care se soluționează de instanța ierarhic superioară; când procesul se judecă la Înalta Curte de Casație și Justiție, plângerea se soluționează de un alt complet al aceleiași secții [art. 524 alin. (5) C.proc.civ.] etc.

Încheierile prin care se pronunță o soluție finală asupra procesului

- sunt supuse numai apelului;

De exemplu:

- încheierile pronunțate în cadrul procedurii necontencioase judiciare, cu excepția celor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, care sunt definitive [art. 534 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare a executării silite, cu excepția celei pronunțate de curtea de apel, care este supusă numai recursului [art. 719 alin. (1) și (6) C.proc.civ.].

- nu sunt supuse niciunei căi de atac;

De exemplu:

- încheierea de strămutare [art. 144 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare provizorie a executării silite [art. 719 alin. (7) C.proc.civ.].

- sunt supuse, după caz, apelului sau recursului ori nu pot fi atacate.

De exemplu:

- încheierile de îndreptare, de lămurire a hotărârii și de înlăturare a dispozițiilor contradictorii sunt supuse aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a cerut îndreptarea, lămurirea sau înlăturarea dispozițiilor contradictorii (art. 446 C.proc.civ.);
- încheierea prin care se admite cererea de încuviințare a executării silite nu este supusă niciunei căi de atac, însă poate fi cenzurată în cadrul contestației la executare, iar încheierea prin care se respinge cererea de încuviințare a executării silite poate fi atacată numai cu apel exclusiv de către creditor [art. 666 alin. (6) și (7) C.proc.civ.] etc.

Partea din hotărâre care poate fi atacată cu apel	– <i>ca regulă</i>, partea împotriva căreia se îndreaptă calea de atac este dispozitivul hotărârii [art. 461 alin. (1) C.proc.civ.]; – în condițiile legii, apelul poate fi exercitat și exclusiv împotriva considerentelor din cuprinsul hotărârii: • cazurile în care poate fi exercitat: a) prin considerentele hotărârii s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelui proces; b) considerentele sunt greșite; c) considerentele cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea; • partea trebuie să justifice un interes; • atunci când instanța de control judiciar admite calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate [art. 461 alin. (2) C.proc.civ.].
--	--

IV. Subiectele apelului

Regula exercitării apelului de către părțile de la judecata în primă instanță	– partea care introduce cererea de apel se numește <i>apelant</i>, iar partea împotriva căreia se declară apelul poartă denumirea de <i>intimat</i>; – numai <i>părțile de la judecata în primă instanță</i> au dreptul de a exercita calea de atac a apelului (art. 458 C.proc.civ.); • poate avea calitatea de apelant oricare dintre părțile de la judecata în primă instanță, indiferent de poziția procesuală avută (reclamant, pârât, terț intervenient); • apelul exercitat de intervenientul accesoriu se socotește neavenit dacă partea pentru care a intervenit nu a exercitat calea de atac, a renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.]; – pentru exercitarea apelului, apelantul trebuie să <i>justifice și interesul</i> de a formula această cale de atac împotriva hotărârii primei instanțe; • interesul declarării căii de atac trebuie să existe atât în cazul apelului principal, cât și în cel al apelului incident sau provocat; • <i>ca regulă</i>, partea care a câștigat nu are interes să atace cu apel hotărârea primei instanțe; – <i>partea care a achiesat la hotărârea primei instanțe</i> (art. 467 C.proc.civ.): • nu mai are dreptul de a face apel principal, dacă achiesarea a îmbrăcat forma <i>renunțării exprese</i> la dreptul de apel cu privire la hotărâre; • nu mai are dreptul de a formula apel principal, cu privire la dispozițiile executate, dacă achiesarea a fost <i>tacită</i> prin executarea parțială a hotărârii primei instanțe, deși hotărârea executată nu era susceptibilă de executare provizorie; în privința celorlalte dispoziții ale sentinței primei instanțe, partea care a achiesat parțial la aceasta prin executarea de bunăvoie păstrează neatins dreptul de a exercita apel principal; • nu va mai avea dreptul de a face apel principal cu privire la sentința primei instanțe, dacă achiesarea a avut loc prin executarea integrală de bunăvoie a hotărârii de primă instanță, deși aceasta nu era susceptibilă de executare provizorie;
--	---

- păstrează dreptul de a formula apel incident sau, după caz, apel provocat, în condițiile art. 472 și art. 473 C.proc.civ.;
- în cazul *coparticipării procesuale*:
 - se aplică principiul independenței procesuale, în sensul că apelul unui coparticipant nu profită, dar nici nu vatămă coparticipanților care nu au declarat apel sau față de care nu s-a declarat apel [art. 60 alin. (1) C.proc.civ.];
 - în *mod excepțional*, având în vedere natura raportului juridic dintre coparticipanți sau în temeiul unei dispoziții legale, efectele admiterii apelului introdus de un coparticipant se vor extinde și în privința coparticipanților care nu au declarat apel sau al căror apel a fost respins fără a fi cercetat în fond (*de exemplu*, respins ca tardiv, anulat ca netimbrat etc.);

De exemplu, excepția de la principiul independenței procesuale își găsește aplicare în cazul raporturilor de solidaritate sau indivizibilitate, în situația în care obiectul litigiului este un bun proprietate comună (*de exemplu*, admiterea apelului declarat de unul dintre soți va profita și soțului care nu a declarat apel).

– dreptul de apel se exercită de către partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe împotriva părții adverse; astfel:

1. în cazul *raporturilor juridice procesuale simple* (când judecata în prima instanță a avut loc între un reclamant și un pârât), cel nemulțumit de hotărâre (apelantul) introduce cererea de apel împotriva adversarului (intimatul);

2. dacă la prima instanță a existat o *coparticipare procesuală*, pot fi unul sau mai mulți apelanți și unul sau mai mulți intimați, după cum au declarat apel unul sau mai mulți coparticipanți, respectiv s-a formulat apel împotriva unuia sau mai multor coparticipanți;

3. dacă s-a formulat o *cerere de intervenție principală*:

- în cazul în care prima instanță a respins atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de intervenție, pot declara apel fie reclamantul, fie intervenientul, fie ambii, iar intimat va fi pârâtul, respectiv intimați vor fi pârâtul și reclamantul în apelul exercitat de intervenientul principal;
- în cazul în care instanța a admis cererea de chemare în judecată și a respins cererea de intervenție principală, poziția procesuală de apelant poate fi dobândită de pârât sau de intervenient, iar reclamantul va deveni intimat în apelul pârâtului, respectiv intimați vor fi reclamantul și pârâtul în apelul exercitat de intervenientul principal;
- când ambele cereri au fost admise în parte (*de exemplu*, într-un proces de partaj) ori o cerere a fost admisă în parte și cealaltă a fost respinsă, toate cele trei părți pot avea poziția procesuală de apelant și de intimat, în același timp;

Precizare:

Soluțiile sunt asemănătoare și în cazul în care s-a formulat o cerere de chemare în judecată a altei persoane ce ar putea pretinde aceleași drepturi ca și reclamantul sau o cerere de arătare a titularului dreptului real, deoarece terțul a dobândit, potrivit art. 70 C.proc.civ., poziția procesuală de reclamant sau, după caz, potrivit art. 74 alin. (2) C.proc.civ., poziția procesuală de intervenient principal.

4. dacă pârâtul a introdus o *cerere de chemare în garanție*:

- în cazul în care prima instanță a admis atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de chemare în garanție, pârâtul poate declara apel împotriva reclamantului

(acest apel nu este condiționat de faptul ca și chematul în garanție să introducă apel împotriva pârâtului, deoarece acesta din urmă are interesul ca eventuala insolabilitate a garantului să nu se reflecte în patrimoniul său), iar chematul în garanție poate intenta apel contra pârâtului (invocând inexistența obligației sale de garanție sau faptul că pârâtul nu avea dreptul să se îndrepte împotriva sa cu o cerere de despăgubire), dar și contra reclamantului (deși între ei nu există raporturi de drept substanțial), invocând netemeinicia cererii de chemare în judecată și, pe cale de consecință, lipsa de obiect a cererii de chemare în garanție;

- când prima instanță a admis cererea de chemare în judecată și a respins cererea de chemare în garanție formulată de pârât, acesta din urmă are interes să declare apel fie contra reclamantului, fie împotriva chematului în garanție, fie împotriva ambilor (de regulă, cererea de apel a pârâtului are două capete, unul principal, vizând soluția instanței cu privire la cererea de chemare în judecată și altul subsidiar, referitor la soluția dată în cererea de chemare în garanție);
- dacă ambele cereri au fost respinse (cea de chemare în judecată ca nefondată, iar cea de chemare în garanție ca lipsită de obiect), reclamantul va introduce apel împotriva pârâtului, nu și contra chematului în garanție, întrucât între ei nu există raporturi juridice substanțiale; în acest caz, doar pârâtul ar avea interesul să se repună în discuție cererea de chemare în garanție, însă numai în cazul în care reclamantul ar introduce împotriva sa un apel principal vizând reformarea hotărârii primei instanțe cu privire la soluția pronunțată asupra cererii principale; mijlocul procesual prin care pârâtul, intimat în apelul principal, poate solicita reluarea analizei cererii de chemare în garanție în calea de atac este apelul provocat exercitat, în condițiile art. 473 C.proc.civ., împotriva terțului care a figurat în calitate de chemat în garanție în fața primei instanțe;

5. dacă reclamantul a formulat o cerere de chemare în garanție:

- în cazul în care prima instanță a admis cererea de chemare în judecată și a respins cererea de chemare în garanție formulată de către reclamant ca lipsită de obiect, hotărârea poate fi apelată de pârât, care își va îndrepta cererea de apel împotriva reclamantului; reclamantul ar avea interesul de a solicita reluarea discutării cererii de chemare în garanție în apel, însă un asemenea interes nu există decât dacă pârâtul de la prima instanță formulează un apel principal împotriva reclamantului cu privire la soluția pronunțată asupra cererii principale; mijlocul procesual de aducere a cererii de chemare în garanție în fața instanței de apel este tot apelul provocat exercitat de intimatul-reclamant, în condițiile art. 473 C.proc.civ., împotriva chematului în garanție;
- dacă ambele cereri (de chemare în judecată și de chemare în garanție) au fost respinse, reclamantul poate face apel atât contra pârâtului, cât și împotriva chematului în garanție;
- când s-a respins cererea de chemare în judecată și s-a admis cererea de chemare în garanție, reclamantul poate declara apel împotriva pârâtului, iar chematul în garanție fie contra reclamantului, fie contra pârâtului.

Excepții

– în mod excepțional, cererea de apel poate fi introdusă și de unele persoane care nu au participat la judecata în primă instanță, și anume:

	• dobânditorul cu titlu particular al unui drept sau bun ce formează obiectul litigiului poate exercita apelul, dacă transmiterea a avut loc după pronunțarea hotărârii și înainte de expirarea termenului de apel pentru partea ce a transmis dreptul; • creditorii chirografari pot declara apel, dacă debitorul lor nu a exercitat calea de atac, cu excepția hotărârilor pronunțate în pricini cu caracter strict personal (art. 1560 C.civ.); • terții cu privire la care s-au respins ca inadmisibile cererile de intervenție în proces în cursul judecării finalizate cu hotărârea atacată; • în materie necontencioasă, apelul poate fi exercitat de orice persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată la soluționarea cererii; • în cazurile prevăzute expres de lege, dreptul de a exercita apelul îl au și alte organe sau persoane. <i>De exemplu, conform art. 92 alin. (4) C.proc.civ., procurorul poate să exercite căile de atac împotriva hotărârilor pronunțate în acțiunile privind apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, chiar dacă nu a pornit acțiunea civilă, precum și atunci când a participat la judecată, în condițiile legii.</i>
--	--

V. Instanța competentă

Instanțele care pot judeca apeluri	– apelul este de competența [art. 95 pct. 2 și art. 96 pct. 2 C.proc.civ.]: • tribunalului, dacă este atacată o hotărâre pronunțată de judecătore; • curții de apel, dacă această cale de atac este exercitată împotriva unei hotărâri pronunțate de tribunal în primă instanță; – Înalta Curte de Casație și Justiție nu judecă niciodată ca instanță de apel.
------------------------------------	--

VI. Termenul de apel

Noțiune	– reprezintă intervalul de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a apelului; – este un termen imperativ (peremptoriu), legal și absolut.
Termenul de apel de drept comun	Durată și mod de calcul – termenul de apel de drept comun are o durată de 30 zile [art. 468 alin. (1) C.proc.civ.]; – termenul de apel se calculează pe zile libere, deci nu se iau în calcul nici ziua în care acesta începe să curgă și nici ziua în care el se împlinește; • dacă termenul se sfârșește într-o zi nelucrătoare, el se va prelungi până la sfârșitul primei zile de lucru următoare. Punctul de plecare a termenului de apel – termenul de apel de drept comun curge de la data comunicării hotărârii primei instanțe [art. 468 alin. (1) C.proc.civ.]; • dreptul de a apela hotărârea primei instanțe se naște din chiar momentul pronunțării acesteia, însă, pentru calcularea termenului de apel, interesează comunicarea hotărârii;

- dovada acestei comunicări trebuie să rezulte din actul întocmit de agentul procedural, fără a exista posibilitatea completării cu probe extrinseci;

– în cazurile anume prevăzute de lege, comunicarea actului de procedură, ca moment de la care începe să curgă termenul de apel, este înlocuită cu un alt act echivalent; astfel:

- termenul de apel curge de la comunicarea hotărârii, chiar dacă aceasta a fost comunicată odată cu încheierea de încuviințare a executării silite [art. 468 alin. (2) C.proc.civ.];
- dacă o parte face apel înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socotește comunicată la data depunerii cererii de apel [art. 468 alin. (3) C.proc.civ.];
- sunt aplicabile termenului de apel și cazurile generale de echipolență prevăzute de dispozițiile art. 184 alin. (2) C.proc.civ., potrivit cărora se consideră că actul a fost comunicat părții și în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe act, precum și atunci când partea a cerut comunicarea actului unei alte părți;
- cazurile de echipolență sunt de strictă interpretare și nu pot fi extinse și la alte împrejurări; chiar dacă s-ar dovedi în fapt că partea a cunoscut hotărârea, aceasta nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului.

De exemplu:

- dacă o parte a introdus o cerere de îndreptare a unei erori materiale din cuprinsul unei hotărâri de primă instanță (care nu i-a fost comunicată), aceasta nu face să înceapă curgerea termenului de apel, fiind necesară comunicarea;
 - introducerea unei contestații în anulare sau a unei revizuri împotriva unei hotărâri de primă instanță ce nu a fost comunicată părții, în lipsa unui text expres de lege, nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării apelului;
 - cu excepția cazului în care, la cererea sa, instanța ar fi încuviințat părții comunicarea hotărârii primei instanțe pe cheltuiala sa în condițiile art. 154 alin. (5) C.proc.civ., în susținerea tardivității unui apel, intimatul nu ar putea dovedi că i-a comunicat el însuși hotărârea apelantului din proprie inițiativă, la o dată anterioară celei la care s-a făcut comunicarea de către instanță, deoarece, în sistemul procesual român, regula este că actele de procedură se comunică din oficiu de către instanță etc.
- pentru procuror, termenul de apel curge de la pronunțarea hotărârii, în afară de cazurile în care procurorul a participat la judecata în primă instanță, când termenul curge de la comunicarea hotărârii [art. 468 alin. (4) C.proc.civ.].

Termene speciale de apel

- legea poate institui derogări fie sub aspectul duratei termenului de apel (care este mai mică sau mai mare de 30 de zile), fie sub aspectul momentului de la care începe să curgă termenul de apel, fie sub ambele aspecte; cu titlu de exemplu, pot fi menționate:
- încheierea de respingere a cererii de asigurare a dovezilor poate fi atacată cu apel în termen de 5 zile, care curge de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor [art. 361 alin. (2) C.proc.civ.];
 - încheierile prin care se dispune scoaterea la vânzare a bunului în cadrul procedurii partajului, stabilirea termenului de efectuare a vânzării prin bună învoială, respectiv efectuarea vânzării prin intermediul executorului judecătoresc pot fi atacate separat numai cu apel, în termen de 15 zile de la pronunțare [art. 991 alin. (4) C.proc.civ.];

	• ordonanța președințială poate fi atacată numai cu apel în termen de 5 zile, care curge de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, respectiv de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor, cu excepția cazurilor în care prin legi speciale se prevede altfel [art. 1000 alin. (1) C.proc.civ.]; în toate cazurile în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este însă recursul, în același termen menționat mai sus [art. 1000 alin. (4) C.proc.civ.]; • termenul de apel împotriva încheierii pronunțate în cadrul procedurii necontencioase curge de la pronunțare, pentru cei care au fost prezenți la ultima ședință de judecată, și de la comunicare, pentru cei care au lipsit. În această materie, apelul poate fi făcut de orice persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată la soluționarea cererii, termenul de apel curgând de la data la care aceasta a luat cunoștință de încheiere, dar nu mai târziu de un an de la data pronunțării [art. 534 alin. (3) și (4) C.proc.civ.] etc.
Întreruperea termenului de apel	Cazurile speciale de întrerupere aplicabile termenului de apel 1. moartea părții care are interes să exercite calea de atac [art. 469 alin. (1) C.proc.civ.]; • în acest caz, în vederea curgerii unui nou termen de apel, se va face din nou o singură comunicare a hotărârii, la ultimul domiciliu al defunctului, pe numele moștenirii, fără a se arăta numele și calitatea fiecărui moștenitor; • pentru moștenitorii lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori dispăruți, precum și în caz de moștenire vacantă, termenul de apel curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu, după caz [art. 469 alin. (2) C.proc.civ.]; • în acest caz, apelul nu constituie prin el însuși un act de acceptare a moștenirii [art. 469 alin. (3) C.proc.civ.]; 2. moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea hotărârii primei instanțe [art. 469 alin. (4) C.proc.civ.]; • în acest caz, se va face o nouă comunicare a hotărârii părții, la domiciliul ei, de la data acestei comunicări urmând să reînceapă să curgă termenul de apel; • acest caz special de întrerupere aplicabil termenului de apel are în vedere ipoteza în care termenul curge de la comunicarea hotărârii; • este necesar ca mandatarului care a decedat să i se fi făcut comunicarea, astfel încât termenul să fi început să curgă, iar decesul acestuia să fi intervenit înăuntrul termenului legal; în caz contrar, nu se poate vorbi de vreo cauză de întrerupere, câtă vreme termenul nu începuse să curgă. Cazurile generale de întrerupere a termenelor procedurale – sunt aplicabile și termenului de apel; 1. moartea reprezentantului părții [art. 184 alin. (4) pct. 2 C.proc.civ.]; • legea nu face distincție după cum reprezentantul părții era reprezentant legal sau convențional, astfel încât întreruperea termenului de procedură va interveni în ambele cazuri; • în această ipoteză se face din nou o singură comunicare părții, de la data acestei noi comunicări începând să curgă un nou termen; • dacă intervine decesul reprezentantului legal al celui lipsit de capacitate de exercițiu sau al celui cu capacitate de exercițiu restrânsă, întreruperea termenului procedural

	va opera până la desemnarea unei noi persoane care să îl reprezinte pe incapabil sau, după caz, să îl asiste pe cel cu capacitate de exercițiu restrânsă; • în privința termenului de apel, acest caz general de întrerupere a termenelor procedurale interesează în ipoteza în care partea a fost reprezentată prin mandatar la judecata în primă instanță și s-a pronunțat o hotărâre într-o materie în care termenul de apel curge de la pronunțare, iar înainte de a declara apel, mandatarul decedează; în practică, probabil, neavând cunoștință de decesul mandatarului, instanța nu va face comunicarea hotărârii, astfel încât fie noul termen de apel pentru partea respectivă nu va începe să curgă (ipoteză în care instanța de apel va verifica acest aspect cu ocazia soluționării eventualei excepții de tardivitate a apelului), fie va deveni incident unul dintre cazurile de echipolență; 2. <i>lipsa capacității de exercițiu sau capacitatea de exercițiu restrânsă</i> [art. 184 alin. (3) C.proc.civ.]; • termenul procedural nu începe să curgă, iar dacă a început să curgă mai înainte, se întrerupe față de cel lipsit de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă; întreruperea durează până când este desemnată o persoană care, după caz, să îl reprezinte sau să îl asiste pe incapabil; • dacă a avut loc deja comunicarea hotărârii către parte, nu se va realiza o nouă comunicare către tutore, curator sau administratorul provizoriu, ci acestora le va fi opozabil actul de procedură realizat față de parte, însă vor avea un termen pentru formularea apelului de 30 de zile de la data desemnării lor.
Sanțiunea nerespectării termenului de apel	– termenul de apel este un termen legal imperativ, astfel încât neexercitarea apelului înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancționează cu <i>decăderea</i>, partea interesată nemaiputând folosi această cale de atac; • <i>excepția de tardivitate</i> a apelului poate fi invocată de partea interesată, de procuror sau de către instanță, din oficiu; – în ipoteza în care apelul a fost <i>respins ca tardiv</i>: • hotărârea primei instanțe devine <i>executorie</i> la data la care a expirat termenul de apel, iar nu la data respingerii apelului ca tardiv, deoarece un apel tardiv este considerat ca fiind inexistent; • întrucât recursul nu poate fi exercitat <i>omisso medio</i>, de la aceeași dată hotărârea primei instanțe devine și <i>definitivă</i> [art. 634 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.]; – partea decăzută din dreptul de a exercita apel poate solicita instanței <i>repunerea în termen</i>, dacă dovedește că întârzierea se datorează unor motive temeinic justificate; • indicarea în mod greșit de către prima instanță în cuprinsul hotărârii a termenului pentru exercitarea căii de atac a apelului constituie cauză de repunere în termen din oficiu a căii de atac exercitate cu respectarea indicației greșite a instanței [art. 457 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].
Termenul de motivare a apelului	– <i>ca regulă</i>, termenul de exercitare a apelului coincide cu cel de motivare a acestuia, atât ca durată, cât ca moment de la care începe să curgă; – <i>prin excepție</i> de la această regulă, în cazul în care termenul pentru exercitarea apelului curge de la un alt moment decât comunicarea hotărârii, motivarea apelului se va face într-un termen de aceeași durată, care curge însă de la data comunicării hotărârii [art. 470 alin. (5) C.proc.civ.];

	• legea are în vedere, în primul rând, ipoteza în care termenul de apel curge de la pronunțare; • dispoziția menționată este aplicabilă și în cazul de echipolență prevăzut de art. 468 alin. (3) C.proc.civ., respectiv atunci când partea face apel înainte de comunicarea hotărârii; • în schimb, cele două termene se suprapun și deci nu se va mai comunica din nou hotărârea părții în vederea curgerii termenului de motivare, în cazul în care comunicarea hotărârii s-a făcut odată cu încheierea de încuviințare a executării silite, când partea a primit sub semnătură copie de pe hotărâre, precum și atunci când partea a cerut să se comunice hotărârea părții potrivit.
--	---

VII. Cererea de apel și efectele ei

1. Cuprinsul și timbrarea cererii de apel

Cuprinsul cererii de apel	Elementele de identificare ale părților [art. 470 alin. (1) lit. a) C.proc.civ.] – numele de familie și prenumele, codul numeric personal, domiciliul sau reședința părților ori, pentru persoanele juridice, denumirea și sediul lor, precum și, după caz, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar; • dacă apelantul locuiește în străinătate, va arăta și domiciliul ales în România, unde urmează să i se facă toate comunicările privind procesul; • apelantul trebuie să indice numele (denumirea) părților și celelalte date de identificare prevăzute de art. 470 alin. (1) lit. a) C.proc.civ., precum și domiciliul sau sediul părților, mai ales în situația în care la judecata în primă instanță au fost mai multe părți; – apelantul poate să facă o schimbare de domiciliu, alegându-și un domiciliu convențional la o altă persoană, indicând această împrejurare în cerere; • în caz contrar, actele de procedură i se vor comunica la domiciliul pe care l-a menționat la judecata înaintea primei instanțe; – legea nu prevede sancțiunea nulității pentru lipsa tuturor elementelor de identificare ale părților din cererea de apel, dar ea poate interveni în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ., adică dovedindu-se existența unei vătămări care nu poate fi înlăturată decât prin anularea actului de procedură; • neindicarea domiciliului sau a reședinței (respectiv a sediului) intimatului nu duce la nulitatea cererii, deoarece acest element de identificare se găsește la dosar. Indicarea hotărârii atacate [art. 470 alin. (1) lit. b) C.proc.civ.] – hotărârea atacată trebuie individualizată prin indicarea instanței care a pronunțat-o, a numărului sentinței (încheierii) și a datei pronunțării, precum și a numărului dosarului; – cerința referitoare la hotărârea care se atacă este prevăzută sub <i>sancțiunea nulității</i> [art. 470 alin. (3) C.proc.civ.], astfel că, în cazul în care nu este identificată hotărârea care face obiectul apelului, vătămarea se prezumă până la proba contrară;
---------------------------	--

- nu se va anula apelul, chiar dacă nu se arată numărul hotărârii atacate sau data ei, dacă cererea de apel cuprinde suficiente elemente care să permită cu certitudine identificarea hotărârii atacate;

– textul nu are în vedere și pretențiile deduse judecătii, deoarece, legea interzicând, în principiu, pretenții noi în apel, judecata va purta asupra pretențiilor afirmate în fața primei instanțe; din combinarea motivelor de apel cu cererea de chemare în judecată, eventual, cu alte acte de procedură ce au natura juridică a unei cereri de chemare în judecată, va rezulta dacă apelul privește toate pretențiile deduse judecătii primei instanțe sau numai o parte dintre acestea.

Motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul [art. 470 alin. (1) lit. c) C.proc.civ.]

– apelantul trebuie să indice motivele de fapt și de drept care justifică declanșarea căii de atac;

– apelul fiind calea ordinară de atac, legea nu stabilește în mod expres motivele de exercitare a acestuia, practic, toate motivele pentru care pot fi exercitate celelalte căi de atac reprezentând, în același timp, și motive de apel, la acestea adăugându-se orice alte motive de nelegalitate sau de netemeinicie;

- părțile pot folosi în apel motivele invocate în fața primei instanțe și, deci, instanța de apel este obligată să se pronunțe cu privire la ele, soluție care rezultă din caracterul devolutiv al apelului, ce presupune o rejudicare în fond a cauzei;

- în cererea de apel nu trebuie repetate motivele din cererea de chemare în judecată, întâmpinare sau cererea reconvențională ori cererea de intervenție etc., ci este necesară o expunere a justificării apelului, care stabilește și limitele în care va avea loc judecata în apel; în cerere trebuie dezvoltate în scris numai motivele care au determinat exercitarea căii de atac;

- apelantul nu poate invoca în apel acele neregularități referitoare la judecata în fața primei instanțe, cu privire la care legea prevede în mod expres că trebuie invocate până la un anumit moment procesual [*de exemplu*, art. 130 alin. (2) și (3) C.proc.civ., în ceea ce privește invocarea necompetenței materiale și teritoriale] sau interzice invocarea acestora pentru prima oară în apel [art. 420 alin. (3) C.proc.civ., referitor la invocarea perimării cererii de chemare în judecată];

- părțile nu se vor putea folosi înaintea instanței de apel de alte motive, mijloace de apărare și dovezi decât cele invocate la prima instanță sau arătate în motivarea apelului ori în întâmpinare [art. 478 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

– motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul trebuie menționate în cererea de apel sau, după caz, în cea de motivare a apelului;

- *în mod excepțional*, atunci când termenul pentru exercitarea apelului curge de la un alt moment decât comunicarea hotărârii, motivarea apelului se va face într-un termen de aceeași durată, care va curge însă de la data comunicării hotărârii;

– sancțiunea care intervine în cazul în care motivele de fapt și de drept pe care se sprijină apelul nu au fost arătate în cererea de apel sau în termenul de motivare, dacă termenul de apel curge de la un alt moment decât de la comunicare, este *decăderea* apelantului din acest drept [art. 470 alin. (3) C.proc.civ.], cu următoarele consecințe:

- apelul nu va fi respins sau anulat ca nemotivat, deoarece art. 478 alin. (2) C.proc.civ. permite părților să se folosească în fața instanței de apel de motivele și mijloacele de apărare invocate la prima instanță;
- apelantul nu va mai putea propune și susține motive noi, care nu au fost avute în vedere la prima instanță;
- cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege, partea care nu și-a motivat apelul în termen nu va putea invoca în recurs, prin intermediul motivelor de casare, neregularitățile cu privire la judecata în primă instanță pe care ar fi putut să le indice prin cererea de apel, inclusiv neregularitățile rezultând din încălcarea unor norme de ordine publică.

Probele invocate în susținerea apelului [art. 470 alin. (1) lit. d) C.proc.civ.]

– apelantul trebuie să indice în cererea de apel probele pe care înțelege să le invoce în susținerea căii de atac;

- apelantul nu are posibilitatea indicării probelor invocate în apel ulterior expirării termenului de apel sau, după caz, a celui de motivare a apelului;

– atunci când dovezile propuse sunt martori sau înscrisuri nearătate la prima instanță, se vor aplica în mod corespunzător dispozițiile art. 194 lit. e) C.proc.civ. [art. 470 alin. (4) C.proc.civ.]; astfel, la cererea de apel se vor alătura copii certificate de parte pentru conformitate cu originalul de pe înscrisurile de care aceasta înțelege a se folosi în proces, în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare, în afară de cazurile în care părțile au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, când se vor face într-un singur exemplar plus un exemplar pentru instanță, iar când se va cere dovada cu martori, se vor arăta numele de familie, prenumele și adresa martorilor;

– în fața instanței de apel se pot folosi și dovezile administrate în fața primei instanțe, iar instanța de apel poate încuviința și administrarea probelor a căror necesitate rezultă din dezbateri [art. 478 alin. (2) C.proc.civ.];

– lipsa indicării dovezilor pe care se sprijină apelul atrage *sanctiunea decăderii* apelantului din dreptul de a propune probe noi în apel [art. 470 alin. (3) C.proc.civ.];

- de asemenea, simpla mențiune făcută în cererea de apel că se vor propune probe, fără a se arăta care sunt aceste probe, nu satisface cerințele legii și, în acest caz, apelantul este decăzut din dreptul de a mai propune probe noi în apel;
- dacă dovezile nu au fost propuse în condițiile art. 470 alin. (1) lit. d) C.proc.civ. și partea a fost decăzută din dreptul de a mai solicita probe, cererea de apel nu va fi respinsă ca nedovedită, ci numai ca nefondată, deoarece partea va putea folosi dovezile invocate la prima instanță.

Semnătura [art. 470 alin. (1) lit. e) C.proc.civ.]

– cererea de apel trebuie să cuprindă semnătura apelantului sau a reprezentantului său convențional ori legal;

- în cazul în care apelul este introdus de o persoană care nu are mandat din partea persoanei interesate, acesta poate fi însușit de partea interesată;
- însușirea apelului se poate face și după expirarea termenului de exercitare;

– cerința semnăturii este prevăzută sub *sanctiunea nulității* [art. 470 alin. (3) C.proc.civ.], astfel încât, în cazul în care cererea nu este semnată, vătămarea se prezumă, conform art. 175 alin. (2) C.proc.civ.;

	- lipsa semnăturii se poate împlini în cursul judecării apelului, în condițiile art. 196 alin. (2) C.proc.civ. Alte mențiuni – în ipoteza în care cererea de apel nu este introdusă de titularul dreptului, ci de un reprezentant al acestuia, se va menționa această împrejurare, alăturându-se procura în forma cerută de lege pentru înscrisul doveditor al calității de reprezentant; • dacă mandatarul nu este avocat, își va justifica calitatea printr-o procură, în forma prevăzută de art. 85 C.proc.civ.; • când partea este reprezentată de avocat, acesta își justifică calitatea prin împuternicirea avocațială; avocatul care a reprezentat sau asistat partea la judecata în primă instanță poate, chiar fără mandat, să exercite apelul, însă pentru susținerea apelului este necesară o nouă împuternicire [art. 87 alin. (2) C.proc.civ.].
Timbrarea cererii de apel	– cererea de apel se timbrează cu 50% din [art. 23 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013]: • taxa datorată pentru cererea sau acțiunea neevaluabilă în bani, soluționată de prima instanță, dar nu mai puțin de 20 lei; • taxa datorată la suma contestată, în cazul cererilor și acțiunilor evaluabile în bani, dar nu mai puțin de 20 lei; – după aceleași reguli se taxează și apelul incident și apelul provocat [art. 23 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]; – în anumite cazuri, cererea de apel este supusă unei taxe judiciare de timbru fixe de (art. 25 din O.U.G. nr. 80/2013): • 20 lei (apelul exercitat împotriva încheierii prin care s-a dispus vânzarea bunurilor în acțiunea de partaj sau contra hotărârii de anulare a cererii ca netimbrată, nesemnata sau pentru lipsa calității de reprezentant); • 50 lei (apelul exercitat împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea ca prematură, inadmisibilă, prescrisă sau pentru autoritate de lucru judecat); • 100 lei (cererea pentru exercitarea căii de atac care vizează numai considerentele hotărârii); – dovada achitării taxelor de timbru se atașează la cererea de apel, sub <i>sanctiunea nulității</i> [art. 470 alin. (2) și (3) C.proc.civ.]; • cu toate acestea, lipsa dovezii achitării taxei de timbru poate fi complinită până la primul termen de judecată la care partea a fost legal citată în apel; • în cazul în care cererea de apel este netimbrată ori se timbrează insuficient, aceasta se anulează ca netimbrată sau, după caz, ca insuficient timbrată.

2. Efectele cererii de apel

Învestirea instanței de apel	– instanța de apel nu se investește cu soluționarea căii de atac decât la cererea părții interesate; – data investirii instanței de control judiciar este data formulării cererii de apel.
Efectul suspensiv de executare	– hotărârea primei instanțe nu poate fi executată silit cât timp este susceptibilă de apel și nici pe perioada judecării apelului; • termenul de apel suspendă executarea hotărârii de primă instanță, cu excepția cazurilor anume prevăzute de lege;

	• în aceleași condiții, executarea se suspendă dacă apelul a fost exercitat în termen [art. 468 alin. (5) C.proc.civ.]; – apelul nu prezintă efect suspensiv dacă hotărârea de primă instanță a fost dată cu executare provizorie, indiferent dacă aceasta din urmă este de drept (art. 448 C.proc.civ.) sau judecătorească (art. 449 C.proc.civ.); • însă partea interesată (cel care a căzut în pretenții la judecata în primă instanță) poate cere suspendarea executării provizorii, fie odată cu cererea de apel, fie printr-o cerere separată, făcută oricând în cursul judecării apelului, ori o poate obține provizoriu, pe calea ordonanței președințiale, chiar mai înainte de sosirea dosarului în fața instanței competente să soluționeze calea de atac.
Efectul devolutiv	Noțiune – efect specific apelului, ce constă în posibilitatea pe care o au părțile de a supune judecării în apel litigiul dintre ele în ansamblul său, cu toate problemele de fapt și de drept ce au fost ridicate în primă instanță, instanța de apel statuând atât în fapt, cât și în drept [art. 476 alin. (1) C.proc.civ.]; – prin efectul devolutiv al apelului se realizează scopul acestei căi de atac, anume de a permite asigurarea dublului grad de jurisdicție prin judecarea din nou a cauzei cu privire la situația de fapt dedusă judecării; • dublul grad de jurisdicție nu este de ordin constituțional și nici impus în materie civilă de rigorile dreptului la un proces echitabil consacrat de art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, astfel că, prin dispoziții exprese ale legii, acesta poate fi suprimat. Situații în care apelul nu are efect devolutiv – în mod excepțional, apelul poate să nu aibă efect devolutiv, deci să nu implice judecata în fond sau rejudecarea, și anume atunci când, prin cererea de exercitare a căii de atac, se solicită: • anularea hotărârii de primă instanță și respingerea ori anularea cererii de chemare în judecată ca urmare a invocării unei excepții; <i>De exemplu</i>, prin cererea de apel se invocă prescripția dreptului de a obține condamnarea pârâtului, autoritatea de lucru judecat, lipsa plângerii prealabile într-un litigiu de contencios administrativ, inadmisibilitatea cererii în constatare etc. • trimiterea dosarului la instanța competentă [art. 476 alin. (3) C.proc.civ.]. Limitele efectului devolutiv – în principiu, devoluțiunea este totală, completă; • ea este însă limitată de două reguli, exprimate prin adagiile: <i>tantum devolutum quantum appellatum</i> și <i>tantum devolutum quantum iudicatum</i>. Limita efectului devolutiv determinată de ceea ce s-a apelat (<i>tantum devolutum quantum appellatum</i>) – această limită a efectului devolutiv al apelului constă în aceea că instanța de apel va proceda la rejudecarea fondului: 1. în limitele stabilite, expres sau implicit, de către apelant; precum și 2. cu privire la soluțiile care sunt dependente de partea din hotărâre care a fost atacată [art. 477 alin. (1) C.proc.civ.];

– în stabilirea întinderii devoluțiunii, trebuie să se aibă în vedere:

- atât cererea de apel, cât și întâmpinarea intimatului;
- atunci când, după exercitarea apelului principal, intimatul declară apel incident sau provocat, efectul devolutiv se va întinde și asupra aspectelor criticate expres sau implicit prin aceste apeluri;
- de asemenea, devoluțiunea se întinde și cu privire la soluțiile care sunt dependente de partea din hotărâre care a fost atacată;

Exemple:

- dacă pârâtul a fost obligat să plătească reclamantului o sumă de bani, precum și dobânda aferentă acesteia, apelul său referitor la inexistența obligației de plată a sumei de bani se va extinde și în privința obligării la plata dobânzii;
- într-un proces de partajare a bunurilor comune ale foștilor soți, în care unul dintre soți a cerut instanței să constate că anumite bunuri nu sunt comune, ci sunt bunurile lui proprii, apelul referitor la această din urmă cerere (respinsă de prima instanță) implică și scoaterea bunurilor respective din masa partajabilă și, pe cale de consecință, refacerea loturilor;
- dacă apelantul critică hotărârea primei instanțe pe motiv că, în mod greșit, a fost declarat responsabil de accident, instanța de apel nu ar putea să reformeze hotărârea apelată și, în același timp, să lase să subziste obligația apelantului de a plăti o sumă de bani victimei, pe motiv că în cererea de apel nu se face referire expresă la această obligație;
- în cazul în care au fost admise atât cererea principală, cât și cererea de chemare în garanție formulată de pârâtul de la prima instanță, apelul chematului în garanție, dacă nu privește exclusiv raportul de garanție, va repune în discuție și cererea principală, astfel încât efectele admiterii lui se vor extinde și față de cel ce a formulat cererea de chemare în garanție, chiar dacă acesta nu a declarat apel;
- dacă în urma admiterii apelului celui care a formulat cererea de chemare în garanție se va respinge cererea de chemare în judecată, atunci partea din hotărârea apelată referitoare la soluționarea chemării în garanție va deveni caducă, deci efectele admiterii apelului se vor extinde și asupra chematului în garanție, chiar dacă acesta din urmă nu a declarat apel.

– *devoluțiunea operează cu privire la întreaga cauză*, pentru toate problemele de fapt și de drept deduse judecății în fața primei instanțe:

- în cazul în care apelantul nu precizează că limitează efectul devolutiv al apelului la anumite soluții din dispozitivul hotărârii primei instanțe ori când această limitare nu rezultă din cererea de apel;
- în cazul în care se tinde la anularea hotărârii primei instanțe sau dacă obiectul litigiului este indivizibil [art. 477 alin. (2) C.proc.civ.].

Limita efectului devolutiv determinată de ceea ce s-a supus judecății la prima instanță (*tantum devolutum quantum iudicatum*)

- prin apel nu se poate schimba cadrul procesual stabilit în fața primei instanțe [art. 478 alin. (1) C.proc.civ.];
- această limită a efectului devolutiv al apelului presupune că rejudecarea în apel vizează numai ceea ce s-a judecat de către prima instanță, astfel încât în apel [art. 478 alin. (3) C.proc.civ.]:

1. nu se poate schimba calitatea părților, cauza sau obiectul cererii de chemare în judecată;

2. nu se pot formula pretenții noi.

Interdicția de a schimba în apel calitatea părților

– noțiunea de „calitate” se raportează la dreptul substanțial (material);

Exemple de situații care ar duce la schimbarea calității procesuale a părților în apel:

- dacă o cerere având ca obiect obligarea pârâtului la plata pensiei de întreținere pentru copilul minor cu capacitate de exercițiu restrânsă (deci copilul are între 14 și 18 ani) a fost introdusă de mamă în nume propriu, iar prima instanță a respins-o ca fiind formulată de o persoană fără calitate procesuală activă, apelul declarat de copil (deci cererea de apel este semnată de copil ca titular al dreptului și de mamă ca ocrotitor legal) este inadmisibil;
- reclamantul care a revendicat un imobil în calitate de moștenitor nu va putea susține, în apel, că a dobândit bunul în calitate de cumpărător etc.

– dacă se păstrează calitatea procesuală din perspectiva dreptului substanțial, poziția procesuală a părților de la judecata din primă instanță poate fi schimbată în apel;

Exemplu:

- dacă reclamantul a introdus o cerere de chemare în judecată împotriva a doi pârâți, pretinzând că aceștia au săvârșit o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, iar instanța admite cererea față de un pârât și o respinge față de celălalt, pârâtul care a căzut în pretenții poate declara apel atât împotriva reclamantului, cât și a celui alt pârât, susținând că el nu a săvârșit fapta ilicită, ci celălalt pârât. Apare deci o schimbare a poziției procesuale pe care au avut-o părțile la judecata în primă instanță, deoarece reclamantul-intimat și pârâtul-intimat, care au fost adversari înaintea primei instanțe, au în apel aceeași poziție procesuală, ambii având interesul de a se respinge apelul declarat de pârâtul-apelant, iar acesta din urmă este adversar în apel nu numai cu reclamantul, ci și cu cealaltă parte, cu care la judecata în primă instanță a avut interesul comun de a se respinge pretenția reclamantului. Se observă că nu s-a schimbat calitatea procesuală a părților, deoarece și în apel raportul de drept substanțial este același, subiectul activ fiind reclamantul, întrucât urmărește obținerea pretenției deduse judecății, iar subiecții pasivi fiind cei doi pârâți, fiecare urmărind să se respingă pretenția formulată. În exemplul dat, interesul de a apela hotărârea îl poate avea și reclamantul: în ipoteza în care pârâtul care a căzut în pretenții în fața primei instanțe a declarat apel principal, reclamantul-intimat poate formula apel provocat împotriva pârâtului-intimat, față de care s-a respins acțiunea în fața primei instanțe; de asemenea, reclamantul poate declara și apel principal împotriva pârâtului față de care i s-a respins acțiunea, deoarece o obligație cu doi debitori ținută solidar înseamnă mai mult decât o obligație având un singur debitor.

Interdicția de a schimba în apel obiectul sau cauza cererii de chemare în judecată

– interdicția privește și orice alt act de procedură care are natura juridică de cerere de chemare în judecată, deci și cererea reconvențională, cererea de intervenție voluntară principală, cererile de intervenție forțată.

Exemple de schimbare (inadmisibilă) a cauzei cererii în apel:

- la prima instanță s-a pretins o anumită sumă de bani cu titlu de depozit, iar în apel se invocă împrumutul;
- în fața primei instanțe s-a solicitat constatarea dreptului de proprietate pe cale de uzucapiune, iar în apel se solicită să se pronunțe o hotărâre care să țină loc de act autentic de vânzare;
- reclamantul introduce o cerere în declararea nulității absolute a unei donații pentru vicii de formă, iar în apelul pe care îl declară contra hotărârii prin care i s-a respins cererea solicită anularea donației pentru un viciu de consimțământ;
- în primă instanță s-a solicitat anularea unui act pentru un motiv de fond, în apel se invocă nulitatea rezultând din neîndeplinirea unei formalități prescise în vederea executării.

Exemple de schimbare a obiectului cererii în apel (ceea ce este inadmisibil în apel):

- în prima instanță s-a cerut rezoluțiunea contractului, iar în apel se solicită anularea acestuia;
- la judecata în primă instanță s-a revendicat un bun, iar în apel se solicită recunoașterea dreptului de folosință;
- la judecata în primă instanță, reclamantul a solicitat executarea contractului, iar în apel, el solicită desființarea acestuia etc.

Interdicția de a formula în apel pretenții noi

– interdicția este *de ordine publică*, astfel încât excepțiile de la această interdicție trebuie să fie expres prevăzute de lege, iar părțile nu pot stabili, prin voința lor, și alte situații în care, în apel, să se primească cereri (pretenții) noi, împotriva prescripțiilor art. 478 alin. (3) C.proc.civ.

Exemple:

- dacă prin cererea de chemare în judecată s-a solicitat numai anularea sau rezoluțiunea unui contract, în apel nu se poate cere și repunerea părților în situația anterioară încheierii contractului prin restituirea prestațiilor executate;
- nu se poate cere, în apel, obligarea pârâtului la plata contravalorii fructelor culese, dacă s-a solicitat în primă instanță numai revendicarea terenului;
- cererea petitorie formulată înaintea primei instanțe nu poate fi transformată, în apel, în cerere posesorie;
- pârâtul nu poate, în apel, să formuleze o cerere reconvențională, prin care ar urmări obligarea adversarului față de el (așadar, el nu poate să invoce compensația judiciară, care ar presupune o cerere reconvențională);
- niciuna dintre părțile inițiale nu poate formula o cerere de chemare în garanție direct în apel;
- dacă în primă instanță s-a solicitat anularea executării pentru un anumit motiv de nelegalitate (*de exemplu*, lipsa comunicării somației de plată), în apel nu se poate invoca nulitatea executării rezultând din încălcarea altei norme legale (*de exemplu*, a acelei norme care instituie un caz de insesizabilitate parțială a bunului urmărit), perimarea executării sau faptul că executarea se întemeiază pe o creanță rezultată dintr-o clauză abuzivă inserată în contractul constat prin înscrisul care constituie titlul executoriu etc.

– *ca regulă*, în apel nu poate avea loc *mărirea pretențiilor*, deoarece ar reprezenta o cerere nouă în apel, în afară de cazul în care și-ar găsi aplicare art. 478 alin. (5) C.proc.civ.;

- *micșorarea pretențiilor* în apel nu reprezintă o schimbare a obiectului cererii;

Practică judiciară:

În condițiile în care, prin cererea de chemare în judecată, reclamantul a solicitat repararea prejudiciilor de ordin material și moral suferite ca urmare a infectării sale accidentale cu stafilococ auriu în perioada cât s-a aflat sub tratament și îngrijiri medicale la unitatea spitalicească, reparare pe care acesta a văzut-o ca posibilă, prin acordarea unor sume globale – în raport de starea sănătății sale la momentul formulării cererii –, solicitarea din apel de majorare a acestor daune nu poate fi văzută decât ca o cerere nouă, indiferent că justificarea acestei majorări s-ar regăsi în reaprecierea prejudiciilor morale menționate în acțiunea introductivă ori ar fi atașată suferințelor provocate de noi proceduri medicale cărora reclamantul ar urma să fie supus (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 279 din 28 ianuarie 2015, www.scj.ro).

– părțile pot să *expliciteze pretențiile* care au fost cuprinse implicit în cererile sau apărările adresate primei instanțe [art. 478 alin. (4) C.proc.civ.], fără ca aceasta să reprezinte formularea de cereri noi în apel;

ICCJ, *Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 28/2015 (M. Of. nr. 772 din 16 octombrie 2015)*: explicitarea pretențiilor implicite în apel nu are semnificația modificării cadrului procesual sub aspectul obiectului judecății și a derogării de la dispozițiile alin. (1) și (3) ale art. 478 C.proc.civ., dar presupune corecta lămurire a limitelor judecății în prima instanță.

– *excepții* de la regula potrivit căreia în apel nu pot fi formulate pretenții noi:

- în apel pot fi cerute dobânzi, rate, venituri ajunse la termen și orice alte despăgubiri ivite după darea hotărârii primei instanțe [art. 478 alin. (5) C.proc.civ.];

Spre exemplu:

- pârâtul apelează hotărârea prin care s-a admis atât cererea în revendicare a unui imobil, formulată împotriva sa, cât și capătul accesoriu, prin care pârâtul a fost obligat să restituie fructele culese până în momentul pronunțării hotărârii primei instanțe. Reclamantul-intimat poate să ceară instanței de apel să îl oblige pe adversarul său (pârâtul-apelant) și la restituirea fructelor pe care acesta le-a cules după pronunțarea hotărârii primei instanțe și până la data pronunțării hotărârii în apel.

- poate fi invocată compensația legală direct în apel [art. 478 alin. (5) C.proc.civ.];

Compensația legală poate fi invocată în apel, indiferent de momentul la care a operat, deci chiar și atunci când a intervenit după pronunțarea hotărârii apelate, întrucât legea nu face nicio distincție în acest sens.

Nu poate fi solicitată compensația judiciară direct în apel, deoarece aceasta ar reprezenta o cerere nouă formulată direct în apel.

- în materia divorțului, soțul pârât poate face cerere reconvențională direct în apel, dacă motivele divorțului s-au ivit după începerea dezbaterilor la prima instanță și în timp ce judecata primei cereri se află în apel [art. 917 alin. (3) C.proc.civ.];
- în apel se poate formula o intervenție voluntară accesorie, iar, cu acordul expres al părților din apel, chiar o intervenție voluntară principală [art. 62 alin. (3) C.proc.civ.].

Modul de invocare în apel a excepțiilor procesuale și a apărărilor de fond

- în apel, mijloacele de apărare, fie că sunt de drept material, fie că sunt de drept procesual, sunt admisibile sub condiția de a-și păstra această natură;
- părțile sunt obligate să invoce toate mijloacele de apărare și toate excepțiile procesuale de îndată ce le sunt cunoscute, în caz contrar, ele vor răspunde pentru pagubele pricinuite părții adverse, dispozițiile art. 189-191 C.proc.civ. fiind aplicabile [art. 247 alin. (3) C.proc.civ.];
- sub sancțiunea decăderii, toate cauzele de nulitate a actelor de procedură deja efectuate trebuie invocate deodată, iar, întrucât textul nu distinge, înseamnă că se aplică și nulităților absolute ce puteau fi invocate în fața primei instanțe, sancțiunea decăderii subzistând, în lipsa unor norme speciale exprese, și în apel [art. 178 alin. (5) C.proc.civ.].

Excepțiile procesuale

- *ca regulă*, excepțiile procesuale *absolute* pot fi invocate direct în apel, cu excepția cazurilor în care legea limitează în mod expres momentul până la care pot fi invocate încălcări ale unor norme de ordine publică;

De exemplu, art. 130 alin. (2) C.proc.civ. în privința necompetenței materiale și teritoriale de ordine publică.

- în cazul excepțiilor procesuale *relative*, partea interesată este obligată, sub sancțiunea decăderii, să le invoce în termenul prevăzut de lege înaintea primei instanțe [cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond, potrivit art. 247 alin. (2) C.proc.civ.], iar dacă excepția este respinsă sau instanța a omis să se pronunțe asupra ei, o va putea reitera în apel;

- *prescripția dreptului la acțiune* (excepție procesuală) este reglementată prin norme de ordine privată, astfel încât poate fi opusă numai în primă instanță, prin întâmpinare sau, în lipsa invocării, cel mai târziu la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate (art. 2513 C.civ.);

Cât privește decăderea de drept civil (apărare de fond), pot exista atât termene de decădere de ordine privată (care pot fi opuse doar de partea interesată), cât și termene de decădere de ordine publică, încălcarea acestora din urmă trebuind să fie invocată din oficiu de organul de jurisdicție (art. 2550 C.civ.).

- în mod excepțional, și o excepție relativă poate fi invocată direct în apel, anume când partea interesată nu a avut posibilitatea să o ridice în fața primei instanțe;

De exemplu, neregularitățile referitoare la hotărârea pronunțată sau citarea nelegală la termenul când a avut loc judecata.

- atunci când, în fața primei instanțe, pârâul invocă o excepție peremptorie care este respinsă de prima instanță, iar acțiunea este respinsă ca neîntemeiată, reiterarea excepției respective în fața instanței de apel nu se poate face de intimat doar prin întâmpinare;

- întrucât prin invocarea din nou a excepției respective în apel se tinde, în realitate, la reformarea soluției primei instanțe de respingere a excepției respective, nu este suficientă formularea unei simple întâmpinări, ci este necesar ca intimatul (pârâul

	din fața primei instanțe) să formuleze <i>apel incident</i> împotriva hotărârii primei instanțe pentru acest motiv. Apărările de fond – apărările de fond care nu au fost invocate la prima instanță pot fi invocate în apel numai prin cererea de apel sau, după caz, prin motivele de apel ori prin întâmpinarea formulată în calea de atac; <i>De exemplu</i>, se poate invoca pentru prima oară în apel termenul de grație, dreptul de retenție, compensația legală, plata etc. Dacă însă cererea privind dreptul de retenție este consecința unei cereri de despăgubiri formulate pentru prima oară în apel și deci inadmisibilă, nu se poate admite nici cererea de recunoaștere a dreptului de retenție. – invocarea apărărilor de fond nu poate avea loc direct în apel dacă prin lege se prevede un anumit moment procesual până la care acestea trebuie valorificate; <i>De exemplu</i>, potrivit art. 2295 alin. (1) C.civ., fideiutorul va invoca beneficiul de discuțiune în primă instanță, înainte de judecarea fondului procesului, el neputându-se prevala de această apărare de fond direct în apel.
--	--

VIII. Depunerea cererii de apel. Regularizarea cererii de apel. Pregătirea judecării apelului la instanța de apel

Depunerea cererii de apel	– apelul se depune <i>la instanța a cărei hotărâre se atacă</i>, sub sancțiunea nulității [art. 471 alin. (1) C.proc.civ.]; • întrucât este o cerință extrinsecă cererii de apel, nulitatea va interveni necondiționat de existența unei vătămări; – cererea de apel se depune în atâtea exemplare câte sunt necesare pentru comunicare, în afară de cazurile în care părțile au un reprezentant comun sau partea figurează în mai multe calități juridice, când se va face într-un singur exemplar; în toate cazurile este necesar și un exemplar pentru instanță; • în cazul în care cererea de apel este transmisă instanței prin fax sau poștă electronică, apelantul este obligat să depună și în formă scrisă cererea de apel, în numărul de exemplare prevăzut de lege [art. 471 alin. (2) coroborat cu art. 195 și art. 149 alin. (1) C.proc.civ.]; – după împlinirea termenului de apel pentru toate părțile, președintele instanței a cărei hotărâre se atacă sau persoana desemnată de acesta va înainta instanței de apel dosarul, împreună cu apelurile formulate [art. 471 alin. (3) C.proc.civ.]; • dacă s-au formulat atât apel, cât și cereri de îndreptare, lămurire și completare a hotărârii, potrivit art. 442-444 C.proc.civ., dosarul nu va fi trimis instanței de apel decât după împlinirea termenului de apel privind hotărârile date asupra acestor din urmă cereri [art. 471 alin. (4) C.proc.civ.].
Verificarea și regularizarea cererii de apel	– regularizarea cererii de apel se va face <i>la instanța de apel</i>; – președintele instanței de apel sau persoana desemnată de acesta, îndată ce primește dosarul, va lua, prin rezoluție, măsuri în vederea repartizării aleatorii la un complet de judecată [art. 471¹ alin. (1) C.proc.civ.];

	• apelurile principale, incidente și provocate făcute împotriva aceleiași hotărâri vor fi repartizate la același complet de judecată; când apelurile au fost repartizate la completuri diferite, ultimul complet investit va dispune, pe cale administrativă, trimiterea apelului la completul cel dintâi investit [art. 471¹ alin. (8) C.proc.civ.]; – în cazul în care cererea de apel nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege: • completul căruia i s-a repartizat dosarul va stabili lipsurile cererii de apel și îi va comunica, în scris, apelantului că are obligația de a completa sau modifica cererea; • completarea sau modificarea cererii se va face în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării [art. 471¹ alin. (2) C.proc.civ.]; – neîndeplinirea obligațiilor stabilite în cadrul procedurii de regularizare a cererii de apel nu atrage anularea acesteia, în condițiile art. 200 alin. (4) C.proc.civ.
Pregătirea judecării apelului la instanța de apel	– după primirea dosarului sau, când este cazul, după regularizarea cererii de apel, completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza va dispune comunicarea cererii de apel, precum și a motivelor de apel intimatului, împreună cu copiile certificate de pe înscrisurile alăturate și care nu au fost înfățișate la prima instanță, punându-i-se în vedere obligația de a depune la dosar întâmpinare în termen de cel mult 15 zile de la data comunicării [art. 471¹ alin. (3) C.proc.civ.]; – astfel, intimatul are obligația de a depune la dosar întâmpinare la cererea de apel; • întâmpinarea se depune în termen de cel mult 15 zile de la data comunicării cererii de apel; • întâmpinarea va cuprinde excepțiile procesuale pe care intimatul le ridică la cererea de apel, răspunsul la fiecare motiv de apel și semnătura intimatului sau a reprezentantului său; • întâmpinarea se comunică de instanța de apel, de îndată, apelantului, punându-i-se în vedere posibilitatea de a depune la dosar răspunsul la întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; intimatul va lua cunoștință de răspunsul la întâmpinare din dosarul cauzei [art. 471¹ alin. (4) C.proc.civ.]; – apelul incident și apelul provocat se depun de către intimat odată cu întâmpinarea la apelul principal; • acestea se comunică, de îndată, apelantului din apelul principal, punându-i-se în vedere să depună la dosar întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; intimatul va lua cunoștință de întâmpinarea apelantului din apelul principal din dosarul cauzei [art. 474 alin. (1) C.proc.civ.]; • apelul provocat se comunică și intimatului din acest apel, el fiind dator să depună întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; cel care a exercitat apelul provocat va lua cunoștință de întâmpinare de la dosarul cauzei [art. 474 alin. (2) C.proc.civ.]; – în termen de 3 zile de la data depunerii întâmpinării, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției, dispunând citarea părților [art. 471¹ alin. (5) C.proc.civ.]; • dacă intimatul nu a depus întâmpinare, la data expirării termenului de depunere a întâmpinării, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției, dispunând citarea părților [art. 471¹ alin. (6) C.proc.civ.];

	• în procesele urgente, aceste termene pot fi reduse de instanța de apel în funcție de circumstanțele cauzei; în cazul în care intimatul domiciliază în străinătate, judecătorul va fixa un termen mai îndelungat, rezonabil, în raport cu împrejurările cauzei; citarea se va face cu respectarea dispozițiilor art. 156 C.proc.civ. [art. 471¹ alin. (7) coroborat cu art. 201 alin. (5) și (6) C.proc.civ.].
Pregătirea dosarului de apel în procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv	– dispozițiile Codului de procedură civilă referitoare la pregătirea dosarului de apel se vor aplica proceselor care vor porni începând cu data de 1 ianuarie 2019; • în procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, se aplică dispozițiile art. XIV-XVI din Legea nr. 2/2013. Depunerea cererii de apel – în aceste procese, apelul și, dacă este cazul, motivele de apel se depun la instanța a cărei hotărâre se atacă, dispozițiile art. 195 C.proc.civ. fiind aplicabile în mod corespunzător [art. XIV alin. (1) și (2) din Legea nr. 2/2013]; – președintele instanței sau persoana desemnată de acesta va înainta instanței de apel dosarul, împreună cu apelurile făcute, numai după împlinirea termenului de apel pentru toate părțile; • dacă s-au formulat atât apel, cât și cereri de îndreptare, lămurire și completare a hotărârii, potrivit art. 442-444 C.proc.civ., dosarul nu va fi trimis instanței de apel decât după împlinirea termenului de apel privind hotărârile date asupra acestor din urmă cereri [art. XIV alin. (3) și (4) din Legea nr. 2/2013]. Regularizarea cererii de apel – regularizarea cererii de apel se va face la instanța de apel; – președintele instanței de apel sau persoana desemnată de acesta, îndată ce primește dosarul, va lua, prin rezoluție, măsuri în vederea repartizării aleatorii la un complet de judecată [art. XV alin. (1) din Legea nr. 2/2013]; • apelurile principale, incidente și provocate făcute împotriva aceleiași hotărâri vor fi repartizate la același complet de judecată; când apelurile au fost repartizate la completuri diferite, ultimul complet învestit va dispune, pe cale administrativă, trimiterea apelului la completul cel dintâi învestit; – în cazul în care cererea de apel nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege [art. XV alin. (2) din Legea nr. 2/2013]: • completul căruia i s-a repartizat dosarul va stabili lipsurile cererii de apel și îi va comunica, în scris, apelantului că are obligația de a completa sau modifica cererea; • completarea sau modificarea cererii se va face în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; • neîndeplinirea obligațiilor stabilite în cadrul procedurii de regularizare a cererii de apel nu atrage anularea acesteia, în condițiile art. 200 alin. (4) C.proc.civ., nici în sistemul Legii nr. 2/2013. Procedura prealabilă – după primirea dosarului sau, când este cazul, după regularizarea cererii de apel, completul căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza va dispune comunicarea cererii de apel, precum și a motivelor de apel intimatului, împreună cu copiile certificate de pe înscrisurile alăturate și care nu au fost înfățișate la prima instanță;

	– intimatul are obligația de a depune la dosar întâmpinare la cererea de apel; • întâmpinarea se depune în termen de cel mult 15 zile de la data comunicării cererii de apel; • întâmpinarea va cuprinde excepțiile procesuale pe care intimatul le ridică la cererea de apel, răspunsul la fiecare motiv de apel și semnătura intimatului sau a reprezentantului său; • întâmpinarea se comunică de instanța la care s-a depus, de îndată, apelantului, punându-i-se în vedere obligația de a depune la dosar răspunsul la întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; intimatul va lua cunoștință de răspunsul la întâmpinare din dosarul cauzei [art. XV alin. (3) și (4) din Legea nr. 2/2013]; – apelul incident și apelul provocat se depun de către intimat odată cu întâmpinarea la apelul principal și se comunică, de îndată, apelantului din apelul principal, punându-i-se în vedere obligația de a depune la dosar întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; intimatul va lua cunoștință de întâmpinare din dosarul cauzei; apelul provocat se comunică și intimatului din acest apel, el fiind dator să depună întâmpinare în termen de cel mult 10 zile de la data comunicării; cel care a exercitat apelul provocat va lua cunoștință de întâmpinare de la dosarul cauzei (art. XVI din Legea nr. 2/2013); – în termen de 3 zile de la data depunerii răspunsului la întâmpinare, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției, dispunând citarea părților; • dacă intimatul nu a depus întâmpinare sau, după caz, apelantul nu a comunicat răspuns la întâmpinare în termenele prevăzute de lege, la data expirării termenului corespunzător, judecătorul fixează, prin rezoluție, primul termen de judecată, care va fi de cel mult 60 de zile de la data rezoluției, dispunând citarea părților; • în procesele urgente, aceste termene pot fi reduse de instanța de apel în funcție de circumstanțele cauzei; în cazul în care intimatul domiciliază în străinătate, judecătorul va fixa un termen mai îndelungat, rezonabil, în raport cu împrejurările cauzei; citarea se va face cu respectarea dispozițiilor art. 156 C.proc.civ. [art. XV alin. (6)-(8) din Legea nr. 2/2013].
--	--

IX. Judecarea apelului

Compunerea instanței de apel	– completul de judecată este alcătuit din trei judecători, atât la tribunale, cât și la curțile de apel [art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004, republicată, modificat prin Legea nr. 207/2018]. Această regulă, introdusă începând cu data de 22 iulie 2018, data intrării în vigoare a Legii nr. 207/2018 (publicată în M. Of. nr. 636 din 20 iulie 2018), este aplicabilă cauzelor înregistrate pe rolul instanțelor după intrarea în vigoare a acestei legi (art. IV din Legea nr. 207/2018). De asemenea, cu privire la aplicarea acestei reguli, art. VI alin. (1) din O.U.G. nr. 92/2018 (publicată în M. Of. nr. 874 din 16 octombrie 2018) dispune că dispozițiile art. 54 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 pivoare la judecarea apelurilor în complet format din trei judecători se aplică apelurilor formulate în procese pornite începând cu data de 1 ianuarie 2020, iar în procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a O.U.G. nr. 92/2018 (data
------------------------------	---

	de 16 octombrie 2018) și până la data de 31 decembrie 2019 inclusiv, apelurile se judecă în complet format din doi judecători. Rezultă că pentru cererile introduse în intervalul cuprins între 22 iulie 2018 (data intrării în vigoare a Legii nr. 207/2018) și 15 octombrie 2018 inclusiv (până la data intrării în vigoare a O.U.G. nr. 92/2018), apelurile formulate împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță se vor judeca în complet de trei judecători.
Principalele momente în desfășurarea judecării apelului	– dispozițiile de procedură privind judecata în primă instanță se aplică și în instanța de apel, în măsura în care nu sunt potrivnice celor cuprinse în capitolul care reglementează apelul (art. 482 C.proc.civ.); – la termenul fixat pentru judecată, pricinile vor fi strigate în ordinea stabilită prin lista afișată înainte de începerea ședinței, trecându-se la judecată numai dacă se constată că procedura de citare este îndeplinită cu toate părțile; în caz contrar, se va amâna judecata și se va dispune refacerea procedurii de citare a părților care nu au fost legal citate; – dacă la strigarea cauzei nu a răspuns niciuna dintre părți, procedura de citare fiind legal îndeplinită și niciuna dintre părți nu a cerut judecarea în lipsă, judecata apelului se suspendă, iar în cazul în care nu se va cere redeschiderea judecării timp de 6 luni de la data suspendării, apelul se perimă; – după strigarea pricinii, când nu este cazul a se amâna judecata, se va proceda la cercetarea procesului, în cadrul căreia se vor îndeplini, în condițiile legii, actele de procedură la cererea părților ori din oficiu, pentru pregătirea dezbaterii în fond a procesului, dacă este cazul; în fața instanței de apel, etapa cercetării procesului se desfășoară în ședință publică; – în cadrul dezbaterilor în fond, apelantul este cel care pune primul concluzii, apoi cuvântul se va da intimatului, iar dacă la judecată participă și procurorul, acesta va pune ultimul concluzii, cu excepția cazului în care apelul a fost introdus de procuror, când va avea cuvântul cel dintâi; – când consideră că au fost lămurite toate împrejurările de fapt și temeiurile de drept ale cauzei, instanța de apel va închide dezbaterile și se va retrage pentru deliberare în secret; deliberarea judecătorilor și pronunțarea hotărârii urmează aceleași reguli ca și în cazul judecării în primă instanță.
Probele în apel	Reguli speciale – părțile nu se vor putea folosi înaintea instanței de apel de alte dovezi decât cele invocate la prima instanță sau arătate în motivarea apelului ori în întâmpinare; instanța de apel poate încuviința și administrarea probelor a căror necesitate rezultă din dezbateri [art. 478 alin. (2) C.proc.civ.]; – instanța de apel va putea dispune refacerea sau completarea probelor administrate la prima instanță, în cazul în care consideră că sunt necesare pentru soluționarea cauzei, precum și administrarea probelor noi propuse în condițiile art. 478 alin. (2) C.proc.civ. [art. 479 alin. (2) C.proc.civ.]; • rezultă că, în ceea ce privește probele, instanța de apel are următoarele posibilități: a) să refacă în totalitate probele administrate în prima instanță; b) să refacă numai o parte dintre aceste probe și să le mențină pe celelalte; Cel care solicită refacerea unei probe este necesar să motiveze cererea sa, iar dacă instanța o respinge, trebuie să arate de ce refacerea nu este necesară.

c) să administreze alte probe, folosind și celelalte probe administrate de prima instanță;

d) să pronunțe decizia numai în baza dovezilor administrate de prima instanță, fără a le mai reface sau a le mai completa prin administrarea de probe noi;

Instanța de apel, în pronunțarea soluției, poate să se folosească numai de probele administrate de prima instanță, chiar dacă nu menține concluziile de fapt ale acesteia, nefiind obligată să își întemeieze hotărârea numai sau și pe probe administrate înaintea sa.

- modul concret în care va proceda instanța superioară de fond este o problemă de fapt, lăsată la libera ei apreciere;

Probele administrate în prima instanță, care nu au fost refăcute în apel, rămân dobândite cauzei, însă instanța de apel este liberă să le aprecieze. Rezultă, așadar, că, deși apelul are caracter devolutiv, există o oarecare derogare de la principiul nemijlocirii, care este însă atenuată prin posibilitatea instanței de apel de a încuviința refacerea probelor administrate înaintea primei instanțe.

– în apel pot fi propuse numai acele probe ce nu puteau fi propuse la judecata în primă instanță, precum și probele invocate în fața primei instanțe și respinse de aceasta, nu însă și probele cu privire la care a operat decăderea părții la judecata în primă instanță.

Propunerea probelor

– propunerea probelor în apel va fi făcută de apelant, prin cererea de apel, respectiv odată cu depunerea motivelor de apel, în ipoteza vizată de art. 470 alin. (5) C.proc.civ., iar de intimat, prin întâmpinare;

– sancțiunea nerespectării acestor termene constă în *decăderea* părții din dreptul de a mai propune probe în apel; cu toate acestea:

- instanța de apel va putea să încuviințeze administrarea probelor nepropuse în termen de parte, dacă nevoia dovezii ar reieși din dezbateri;
- în apel sunt aplicabile și celelalte excepții de la sancțiunea decăderii prevăzute de art. 254 alin. (2) pct. 3-5 C.proc.civ., anume: partea învederează instanței că, din motive temeinic justificate, nu a putut propune în termen probele cerute; administrarea probei nu duce la amânarea judecării; există acordul expres al tuturor părților;

– în temeiul art. 22 alin. (2) teza a II-a și art. 479 alin. (2) C.proc.civ., instanța de apel poate avea un rol activ în materie probatorie, adică să dispună administrarea probelor pe care le consideră necesare pentru soluționarea cauzei, însă este vorba de o facultate, iar nu de o obligație a instanței de apel;

Încuviințarea probelor

– cu privire la probele propuse de către părți, instanța de apel se va pronunța printr-o *încheiere*, în care va arăta mijloacele de dovadă încuviințate (probele ce urmează a fi refăcute sau completate), faptele ce vor trebui dovedite, precum și obligațiile ce revin părților în legătură cu administrarea acestora.

Administrarea probelor

– administrarea propriu-zisă a probelor se va face potrivit regulilor de la judecata în primă instanță, care se aplică în mod corespunzător și în apel, nefiind potrivnice dispozițiilor care reglementează această cale de atac.

X. Soluțiile pe care le pronunță instanța de apel

Hotărârea instanței de apel	– asupra apelului, instanța de control judiciar se pronunță prin <i>decizie</i>; • hotărârea instanței de apel este o hotărâre <i>executorie</i>, care poate fi pusă în executare silită, în măsura în care cuprinde dispoziții susceptibile de a fi executate silit; • decizia instanței de apel poate fi atacată pe calea recursului, dacă legea nu prevede altfel; • în condițiile prevăzute de lege, hotărârea dată în apel poate forma și obiect al revizuirii sau al contestației în anulare de drept comun [pentru aceasta din urmă, numai dacă partea a invocat motivul de contestație, în prealabil, pe calea recursului, care însă a fost respins în condițiile prevăzute de art. 504 alin. (2) C.proc.civ.]; • hotărârea instanței de apel mai poate forma obiectul unei cereri referitoare la îndreptarea greșelilor materiale strecurate în cuprinsul ei, precum și al unei cereri de completare, de lămurire sau de înlăturare a dispozițiilor potrivnice, în condițiile art. 442 și urm. C.proc.civ.
Păstrarea hotărârii atacate (respingerea, anularea sau perimarea apelului)	– instanța de apel poate păstra hotărârea atacată, situație în care, după caz [art. 480 alin. (1) C.proc.civ.): • respinge apelul; • anulează apelul; • constată perimarea lui; – instanța mai poate lua act de renunțarea apelantului la judecata apelului (achiesare), caz în care, de la data pronunțării, sentința primei instanțe devine executorie. Respingerea apelului – în cazul în care, după rejudecarea fondului, instanța de apel se oprește la aceeași soluție ca și prima instanță, apelul va fi <i>respins ca nefondat</i>, ceea ce echivalează cu menținerea hotărârii atacate, care, de la data pronunțării deciziei instanței de apel, va deveni executorie; – în cazul în care se adoptă soluția primei instanțe, în motivarea deciziei, instanța de apel poate să se refere la motivele hotărârii primei instanțe și să le adopte, dacă apărările făcute în fața instanței de apel sunt identice cu cele făcute la prima instanță; • instanța de control judiciar trebuie să țină cont de susținerile făcute de părți înaintea ei, nefiind suficient să reproducă motivarea din hotărârea apelată ori să se mulțumească a spune că apelul este nefondat, deoarece, într-un asemenea caz, decizia apare ca nemotivată, fiind susceptibilă de casare; – respingerea apelului poate fi și rezultatul admiterii unei excepții procesuale (peremptorii), apelul putând fi respins ca tardiv, ca inadmisibil, ca introdus de o persoană fără calitate procesuală, ca lipsit de interes etc. Anularea și perimarea apelului – apelul poate fi anulat ca netimbrat, ca neregulat introdus, pentru alte lipsuri ale cererii de apel sau se poate constata perimarea lui. Cheltuielile de judecată – dacă apelul este respins sau anulat, la cererea intimatului, apelantul va fi obligat la plata cheltuielilor de judecată făcute în apel.

Admiterea apelului

– în ipoteza admiterii apelului, instanța de control judiciar poate, după caz [art. 480 alin. (2) C.proc.civ.]:

- să anuleze, în tot sau în parte, hotărârea apelată;
- să schimbe, în tot sau în parte, hotărârea apelată.

Admiterea apelului și schimbarea, în tot sau în parte, a hotărârii apelate

– dacă apelul s-a admis și hotărârea atacată a fost schimbată în tot sau în parte, este necesar să se arate mai întâi că s-a admis apelul, iar apoi să se reproducă soluția dată de instanța de apel pe fond;

– intimatul va plăti cheltuielile de judecată (atât cele avansate la judecata în primă instanță, cât și cele din apel), în totalitate sau parțial, în măsura admiterii pretențiilor deduse judecării (sau a respingerii lor).

Admiterea apelului și anularea hotărârii primei instanțe

Cazurile în care instanța de apel poate dispune anularea hotărârii primei instanțe

1. *prima instanță, în mod greșit, a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului* [art. 480 alin. (3) teza I C.proc.civ.];

- noțiunea de „soluționare a procesului fără a intra în cercetarea fondului” presupune că hotărârea primei instanțe a fost pronunțată în temeiul admiterii unei excepții procesuale peremptorii (cum ar fi prescripția, autoritatea de lucru judecat, prematuritatea cererii, inadmisibilitatea cererii, lipsa de interes, lipsa calității procesuale, excepția de netimbrare, nulitatea cererii pentru neîndeplinirea unor condiții de formă, cum ar fi lipsa semnăturii, a obiectului etc.);
- această ipoteză este singurul caz în care nu are loc o judecată a fondului pricinii de către prima instanță, întrucât este de esență excepției procesuale că nu pune în discuție fondul; orice altă modalitate de soluționare a cauzei de către prima instanță presupune, în mod necesar, analiza fondului, ceea ce exclude posibilitatea ca instanța de apel să se mai regăsească în ipoteza acestui caz de anulare a hotărârii primei instanțe;

2. *judecata în fața primei instanțe s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată* [art. 480 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.];

- în ipoteza acestui caz de anulare a hotărârii primei instanțe, verificarea regularității procedurii de citare se va face prin raportare la regulile aplicabile în cauză sub acest aspect, și anume, în principal, dispozițiile generale privind citarea cuprinse în art. 153 și urm. C.proc.civ., precum și alte dispoziții speciale, dacă este cazul;
- acest caz de anulare a hotărârii primei instanțe presupune ca partea nelegal citată să nu fi fost prezentă la judecarea cauzei, deoarece, conform art. 160 alin. (2) C.proc.civ., prin prezentarea părții, orice neregularitate privind procedura de citare se acoperă;
- pentru a se putea dispune anularea hotărârii primei instanțe în apel, nu este necesar ca nelegala citare să fi existat atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterrea fondului, fiind suficient să se constate că apelantul nu a fost legal citat în fața primei instanțe doar la termenul stabilit pentru dezbaterrea în fond și a lipsit la acest termen; dacă apelantul nu fusese legal citat în fața primei instanțe la termenele la

care a avut loc administrarea probelor, însă se prezintă la termenul stabilit pentru dezbateră în fond, nu mai poate invoca în apel nelegala sa citare;

- acest caz de anulare a hotărârii primei instanțe presupune că partea nelegal citată la judecata în fața primei instanțe este cea care a formulat apel și, în plus, a invocat ca motiv de apel nelegala sa citare în fața primei instanțe; în afara părții nelegal citate la judecarea cauzei de către prima instanță, în principiu, nu mai există altă parte care să poată exercita apel pentru acest motiv, un atare apel al altei părți fiind lipsit de interes; de asemenea, nici instanța de apel, din oficiu, nu poate invoca acest motiv de apel, chiar dacă partea nelegal citată în fața primei instanțe ar fi exercitat apel împotriva sentinței primei instanțe, însă pentru alte motive, și această, deoarece acest motiv de apel nu este ordine publică;
- pentru a putea să exercite apel pentru motivul nelegalei sale citări, partea trebuie să justifice și un interes, ceea ce presupune, prin ipoteză, că această parte a pierdut, în tot sau în parte, în fața primei instanțe;

3. prima instanță nu avut competența să judece pricina, iar necompetența a fost invocată în condițiile legii [art. 480 alin. (4) și (5) C.proc.civ.];

- acest caz de anulare a sentinței primei instanțe are în vedere, pe de o parte, situația în care în fața primei instanțe s-a ridicat excepția de necompetență în condițiile art. 130 alin. (1)-(3) C.proc.civ., dar instanța a respins-o sau a omis să se pronunțe cu privire la aceasta, iar, pe de altă parte, pe aceea în care în fața primei instanțe nu s-a ridicat excepția de necompetență generală (inclusiv cea privind necompetența instanțelor române), fiind invocată pentru prima oară prin cererea de apel;

4. alte cazuri în care instanța de apel poate dispune anularea hotărârii primei instanțe [art. 480 alin. (6) C.proc.civ.];

- ori de câte ori va constata existența unui alt motiv de nulitate decât cele evocate de art. 480 alin. (3)-(5) C.proc.civ., iar prima instanță a judecat în fond;
- art. 480 alin. (6) C.proc.civ. vizează exclusiv neregularități de ordin procedural produse în cursul judecării în fața primei instanțe, care atrag nulitatea actelor de procedură efectuate în fața acesteia, neregularități cum ar fi: nerespectarea principiilor procesului civil, neregularități privind hotărârea atacată (*de exemplu*, lipsa sau nesemnarea minutei, lipsa încheierii de dezbateri etc.), nu și nerespectarea unor dispoziții de drept material.

Regula rejudecării, respectiv a evocării fondului de către instanța de apel, după anularea hotărârii atacate

1. dacă se constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va judeca procesul, evocând fondul [art. 480 alin. (3) teza I C.proc.civ.];

2. în cazul în care instanța de apel constată că ea are competența să judece în primă instanță, va anula hotărârea atacată și va judeca în fond, pronunțând o hotărâre susceptibilă, după caz, de apel sau recurs [art. 480 alin. (5) C.proc.civ.];

3. când se constată că există un alt motiv de nulitate decât necompetența primei instanțe, iar prima instanță a judecat în fond, instanța de apel, anulând în tot sau în parte

procedura urmată în fața primei instanțe și hotărârea atacată, va reține procesul spre judecare, pronunțând o hotărâre susceptibilă de recurs, dacă este cazul [art. 480 alin. (6) C.proc.civ.].

Cazurile (și condițiile) în care instanța de apel poate dispune trimiterea cauzei spre rejudecare

1. atunci când constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel poate trimite cauza spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscripție, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții:

- cel puțin una din părțile din apel să fi solicitat în mod expres luarea acestei măsuri, nefiind necesar un acord al tuturor părților din apel în acest sens; instanța de apel nu poate, în aceste ipoteze, să dispună, din oficiu, trimiterea spre rejudecare;
- solicitarea părților de trimitere spre rejudecare să fi fost formulată prin cererea de apel sau prin întâmpinare;
- trimiterea spre rejudecare poate fi dispusă o singură dată în cursul procesului, o a doua trimitere spre rejudecare nefiind posibilă, chiar dacă, în al doilea ciclu procesual, părțile ar solicita din nou în mod expres luarea acestei măsuri;

2. în cazul care constată că prima instanță a fost incompetentă, iar incompetența a fost invocată în condițiile legii, instanța de apel va anula hotărârea atacată și, după caz:

- va trimite cauza spre judecare instanței competente sau altui organ cu activitate jurisdicțională competent; în această ipoteză, trimiterea către instanța competentă sau organul cu activitate jurisdicțională competent este obligatorie;
- va respinge cererea ca inadmisibilă, atunci când cererea ar fi de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau ca nefiind de competența instanțelor române;
- va judeca în fond, în primă instanță, în ipoteza în care constată că ea are competența să judece în primă instanță.

Regimul juridic al hotărârii instanței de apel în cazul admiterii apelului și al anulării hotărârii primei instanțe

– hotărârea instanței de apel prin care se evocă fondul, respectiv se rejudecă fondul, după anularea hotărârii primei instanței, este o *hotărâre executorie, susceptibilă de recurs*, dacă legea nu prevede în mod expres altfel [art. 480 alin. (3) teza I și alin. (6) C.proc.civ.];

– în cazul în care instanța de apel constată că ea are competența să judece în primă instanță, va anula hotărârea atacată și va judeca în fond, pronunțând o hotărâre susceptibilă, după caz, de apel sau recurs [art. 480 alin. (5) C.proc.civ.];

- decizia dată în apel, prin care se anulează hotărârea pronunțată de prima instanță și se trimite cauza spre rejudecare la această din urmă instanță, este susceptibilă de recurs, dacă legea nu prevede altfel (în acest sens, a se vedea CSJ, Secțiunile Unite, *Decizia în recurs în interesul legii nr. 7/1998*);
- hotărârea prin care instanța de apel, după admiterea apelului, anulează, în tot sau în parte, hotărârea primei instanțe și reține cauza pentru rejudecare, respectiv

	pentru evocarea fondului (adică decizia de anulare intermediară) nu este susceptibilă de recurs; această hotărâre poate fi atacată cu recurs numai odată cu decizia pronunțată asupra fondului, după judecarea cauzei în apel, dacă, potrivit legii, hotărârea instanței de apel asupra fondului este susceptibilă de recurs (în acest sens, a se vedea ICCJ, Secțiunile Unite, Decizia în recurs în interesul legii nr. 33/2007, M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007); • hotărârea instanței de apel, prin care se anulează hotărârea primei instanțe atunci când se constată că prima instanță a fost incompetentă, iar incompetența a fost invocată în condițiile legii, este supusă recursului, dacă legea nu prevede altfel (în acest sens, a se vedea ICCJ, Secțiunile Unite, Decizia în recurs în interesul legii nr. 33/2007, M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007); – dezlegarea dată problemelor de drept de către instanța de apel prin decizia de admitere a apelului și anularea hotărârii primei instanțe, precum și necesitatea administrării unor probe sunt obligatorii pentru judecătorii fondului, indiferent dacă evocarea fondului are loc în fața instanței de apel sau aceasta trimite spre rejudecare, în condițiile art. 480 alin. (3) C.proc.civ.
Principiul <i>non reformatio in peius</i>	– apelantului nu i se poate crea în propria cale de atac o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată (art. 481 C.proc.civ.); – acest principiu se aplică și atunci când: • apelul este declarat de către procuror în favoarea uneia dintre părți; • se invocă o excepție absolută pentru prima oară în apel, deci prin admiterea excepției nu i se poate crea apelantului o situație mai rea; <i>Spre exemplu</i>, dacă prima instanță a admis cererea de chemare în judecată în parte și numai reclamantul a făcut apel, iar în apel se invocă în mod întemeiat o excepție absolută și peremptorie, admitând excepția, instanța de apel va respinge apelul, fără însă a modifica sentința, deci fără a respinge pretenția pe fond. • în cadrul judecării apelului declarat doar de reclamantul care a câștigat în parte la judecata în primă instanță se invocă pentru prima oară nulitatea actului juridic pe care reclamantul și-a întemeiat pretenția; • hotărârea apelată este anulată pentru incompetența instanței care a pronunțat hotărârea atacată, în cazurile prevăzute de alin. (4) și (5) ale art. 480 C.proc.civ.; – principiul <i>non reformatio in peius</i> nu se opune la respingerea cererii ca neîntemeiată în ipotezele vizate de alin. (3) al art. 480 C.proc.civ., adică atunci când instanța de apel evocă fondul după ce a admis apelul în situația în care a constatat că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată; • în cazul evocării fondului de către instanța de apel, pe motiv că s-a constatat că, în mod greșit, judecata în primă instanță s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, problema aplicării principiului <i>non reformatio in peius</i> nu se pune, pentru că, prin ipoteză, apelul este exercitat de partea care a pierdut procesul în fața primei instanțe, partea care a câștigat procesul în fața primei instanțe având calitatea de intimat; • în cazul în care instanța de apel evocă fondul după ce a admis apelul atunci când a constatat că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în

judecata fondului, chiar dacă, prin ipoteză, apelul este exercitat de reclamantul din fața primei instanțe, prin respingerea cererii ca neîntemeiată de instanța de apel după evocarea fondului nu se creează apelantului o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată, întrucât, prin această hotărâre, apelantul nu câștigase nimic, ci acțiunea sa fusese respinsă în temeiul unei excepții peremptorii. Prin respingerea acțiunii ca neîntemeiată după evocarea fondului, ca urmare a anulării hotărârii primei instanțe, prin care cererea fusese respinsă fără a se fi intrat în judecata fondului, apelantul nu pierde ceva din ceea ce câștigase în fața primei instanțe în nicio situație, deoarece, prin admiterea apelului, instanța de control judiciar înlătură impedimentul la analiza fondului cauzei, reținut în mod greșit de prima instanță, și deschide posibilitatea analizei a însuși fondului cererii;

– principiul *non reformatio in peius* nu este de ordine publică; astfel, apelantului i se poate agrava situația în propria cale de atac atunci când:

- acesta renunță la aplicarea *principiului non reformatio in peius*; consimțământul privind renunțarea la aplicarea principiului *non reformatio in peius* trebuie să fie expres și neechivoc;

- legea prevede în mod expres astfel;

Constituie un astfel de caz prevederile art. 432 teza a II-a C.proc.civ., potrivit căroră, ca efect al admiterii excepției autorității de lucru judecat, părții i se poate crea în propria cale de atac o situație mai rea decât aceea din hotărârea atacată.

- partea adversă a introdus apel principal sau a formulat apel incident, însă numai dacă acestea au fost admise.

Dacă ambele părți au declarat apel, însă numai unul dintre acestea a fost admis, iar celălalt a fost respins, părții căreia i s-a admis apelul nu i se poate agrava propria situație la rejudecarea fondului, deoarece această rejudecare are loc tocmai ca efect al exercitării de către ea a căii de atac.

FIȘA NR. 20

RECURSUL

(Obiectul recursului și termenul de recurs)

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– este calea de atac prin care partea interesată sau procurorul solicită, în condițiile și pentru motivele expres prevăzute de lege, desființarea unei hotărâri date fără drept de apel, în apel sau a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege; – este o cale de atac: • <i>de reformare</i> (prin care se realizează controlul judiciar de către o instanță superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată); • <i>nedevalidivă</i> (nu are loc o rejudecare a fondului pricinii în recurs); • <i>extraordinară</i> (nu se poate exercita decât pentru motivele arătate de lege, iar partea nemulțumită de hotărârea primei instanțe, cu excepțiile prevăzute de lege, nu o poate ataca direct cu recurs, ci trebuie să exercite mai întâi calea de atac a apelului); • <i>nesuspensivă de executare</i>; – este calea de atac de reformare prin care se realizează <i>exclusiv un control de legalitate</i> a hotărârii atacate, această cale de atac nefiind un al treilea grad de jurisdicție.
Sediul materiei	– este reprezentat de art. 483-502 C.proc.civ.; • aceste dispoziții reglementează chestiunile specifice judecării în recurs; • cu privire la aspectele pe care normele speciale în materia recursului nu le reglementează, urmează a se aplica dispozițiile generale privind judecata în primă instanță și în apel, în măsura în care nu sunt potrivnice naturii juridice a recursului; • există și o serie de norme speciale în materia recursului, fie chiar în Codul de procedură civilă, fie în alte acte normative.

II. Obiectul recursului

Regula	– sunt supuse recursului [art. 483 alin. (1) C.proc.civ.]: • hotărârile date în apel; • hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel; • alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege. Hotărârile pronunțate în apel – sunt supuse recursului, indiferent de soluția la care s-a oprit instanța de apel, fiind deci fără relevanță dacă apelul a fost admis, respins ca neîntemeiat ori în baza unei excepții procesuale peremptorii, anulat sau perimat;
--------	--

- în cazul în care instanța de apel nu s-a pronunțat și asupra fondului pretenției supuse judecății, ci a soluționat apelul admitând o excepție procesuală peremptorie (*de exemplu*, cererea de apel a fost anulată ca neregulat introdusă ori ca netimbrată; apelul a fost respins ca tardiv etc.), atunci, în recurs, pot fi formulate critici numai cu privire la soluția pronunțată de instanța de apel asupra excepției respective, iar nu și cu privire la soluția dată pe fondul pretenției de prima instanță;
- poate fi atacată cu recurs și decizia prin care s-a admis apelul și, în baza art. 480 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ., pricina a fost trimisă spre rejudecare primei instanțe;
- în ceea ce privește hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele de apel prin care s-a anulat în tot sau în parte procedura urmată în primă instanță, precum și hotărârea apelată, cu reținerea cauzei spre judecare, cu excepția cazului în care instanța de apel a constatat propria sa competență, recursul este inadmisibil; aceste hotărâri pot fi atacate cu recurs numai odată cu deciziile pronunțate asupra fondului, după judecarea cauzelor în apel (în acest sens, a se vedea ICCJ, *Secțiunile Unite, Decizia în recurs în interesul legii nr. 33/2007, M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007*);
- *ca regulă*, recursul nu poate fi exercitat *omisso medio*, adică trecând peste calea ordinară de atac a apelului;
- astfel, în cazul hotărârilor susceptibile de apel, dacă acesta nu a fost exercitat, recursul este inadmisibil [art. 459 alin. (2) teza I C.proc.civ.];
- *prin excepție* de la regula de mai sus, părțile pot conveni ca o hotărâre susceptibilă de apel și de recurs să poată fi atacată direct cu recurs în următoarele *condiții* [art. 459 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]:

- convenția să intervină după nașterea dreptului la apel;
- convenția să fie expresă, iar consimțământul părților să fie exprimat fie prin înscris autentic, fie prin declarație verbală, dată în fața instanței a cărei hotărâre se atacă și consemnată într-un proces-verbal;

Simpla renunțare la calea de atac a apelului nu poate fi considerată un acord cu privire la suprimarea apelului și exercitarea directă a recursului. În acest caz, este vorba de un act de dispoziție unilateral, și anume achiesarea la hotărâre, act reglementat de art. 463-464 C.proc.civ.

- convenția să intervină înainte de expirarea termenului de apel;
- în cazul în care apelul este suprimat prin efectul convenției părților, recursul nu va putea fi exercitat decât pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Restricția este de ordine publică, astfel încât părțile nu ar putea deroga de la aceasta, stabilind prin convenția vizând suprimarea dreptului de apel ca recursul să poată fi exercitat și pentru alte motive prevăzute de lege în afara celui reglementat de pct. 8 al art. 488 alin. (1) C.proc.civ.

Hotărârile (de primă instanță) date, potrivit legii, fără drept de apel, dar care pot fi atacate cu recurs

– este vorba despre următoarele hotărâri:

- hotărârea prin care s-a admis excepția de necompetență și s-a respins cererea ca inadmisibilă întrucât este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională ori ca nefiind de competența instanțelor române [art. 132 alin. (4) C.proc.civ.];

	• hotărârea prin care se constată renunțarea la judecată în fața primei instanțe sau în apel, atunci când hotărârea din apel este, potrivit legii, supusă recursului [art. 406 alin. (6) C.proc.civ.]; • hotărârea prin care se respinge în fond cererea ca urmare a renunțării la însuși dreptul pretins, indiferent de stadiul procesual în care se ia act de renunțare (art. 410 C.proc.civ.); • hotărârea de perimare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.], indiferent de stadiul procesual în care se constată intervenția perimării (în fond, în apel sau în căile extraordinare de atac, inclusiv în recurs); • hotărârea dată în baza recunoașterii pretențiilor [art. 437 alin. (1) C.proc.civ.]; • hotărârea de expedient, care consfințește tranzacția părților (art. 440 C.proc.civ.); – în aceste cazuri: • recursul se soluționează, potrivit legii, de către instanța ierarhic superioară; • dacă legea nu prevede în mod expres altfel – cum este cazul în ceea ce privește renunțarea la judecată –, Înalta Curte de Casație și Justiție este competentă, dacă este instanță ierarhic superioară; • recursul nu poate fi exercitat decât pentru motivele de casare limitativ reglementate de lege, chiar dacă hotărârea atacată este o hotărâre nesusceptibilă de apel. Alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege – hotărârile pronunțate de secțiile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară sunt susceptibile de recurs, competența soluționării acestuia aparținând completului de 5 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție [art. 51 alin. (3) din Legea nr. 317/2004, republicată].
Cazurile în care recursul este suprimat	În procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019 [art. 483 alin. (2) C.proc.civ.] – nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în apel care privesc: • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j³) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale; • cererile în materie de expropriere; • cererile pronunțate în materia protecției consumatorilor; • cererile în materie de asigurări; • cererile care decurg din aplicarea Legii nr. 77/2016 privind darea în plată a unor bunuri imobile în vederea stingerii obligațiilor asumate prin credite; • cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului. În procesele începute cu data intrării în vigoare a Legii nr. 2/2013 și până la data de 31 decembrie 2018 [art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013] – nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate până la data de 19 iulie 2017 inclusiv, care privesc: • cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.; • cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi; • conflictele de muncă și de asigurări sociale;

- cererile în materie de expropriere;
- cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
- alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv;
- cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului;

– în procesele pornite anterior datei de 20 iulie 2017 inclusiv și nesoluționate prin hotărâre pronunțată până la data de 19 iulie inclusiv, precum și în procesele pornite începând cu data de 20 iulie 2017 până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în:

- cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) C.proc.civ.;
- cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi;
- conflictele de muncă și de asigurări sociale;
- cererile în materie de expropriere;
- cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare;
- cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului.

Hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea dispune că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului

– contestația la executare, cu excepția hotărârilor pronunțate în temeiul art. 712 alin. (4), al art. 715 alin. (4) și în contestația la titlu [art. 718 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

- în primele două cazuri [cele prevăzute de art. 712 alin. (4) și art. 715 alin. (4) C.proc.civ.], hotărârea pronunțată în contestație la executare este supusă căilor de atac potrivit dreptului comun;
- în cazul hotărârii pronunțate într-o contestație la titlu este aplicabil principiul *accessorium sequitur principale*, astfel încât o asemenea hotărâre este susceptibilă de exercițiul recursului dacă și hotărârea care a făcut obiectul contestației a fost, la rândul său, susceptibilă de recurs; dacă însă prin contestație s-a cerut lămurirea înțelesului, întinderii ori aplicării unui titlu care nu constituie hotărâre a unui organ de jurisdicție, hotărârea prin care s-a soluționat contestația va putea fi atacată numai cu apel;

– partajul judiciar [art. 995 alin. (3) C.proc.civ.];

- dacă partajul s-a cerut pe cale incidentală, hotărârea este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea dată asupra cererii principale;

– ordonanța președințială, cu excepția cazului în care competența de primă instanță aparține curții de apel, când calea de atac este recursul [art. 1000 alin. (1) și (4) C.proc.civ.];

– acțiunile posesorii [art. 1004 alin. (3) C.proc.civ.];

– oferta de plată [art. 1010 alin. (2) C.proc.civ.];

– cererile cu valoare redusă [art. 1033 alin. (1) C.proc.civ.];

– hotărârea pronunțată în procedura evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (5) C.proc.civ.];

– opoziția la cererea de uzucapiune [art. 1052 alin. (8) C.proc.civ.];

	– hotărârile pronunțate de instanța de executare, dacă prin lege nu se dispune altfel [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.] etc. Hotărârile definitive cu privire la care, prin lege, a fost suprimat atât apelul, cât și recursul – hotărârea de declinare a competenței [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.]; – hotărârea prin care se soluționează conflictul de competență [art. 135 alin. (4) C.proc.civ.]; – hotărârea de divorț, în cazul divorțului prin acordul soților [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.].
Cazurile în care determinarea căii de atac se face potrivit principiului <i>accessorium sequitur principale</i>	– hotărârile pronunțate într-o <i>contestație în anulare</i> sunt supuse recursului numai dacă și hotărârea ce a format obiectul contestației în anulare ar fi fost susceptibilă de recurs [art. 508 alin. (4) C.proc.civ.]; – hotărârile pronunțate într-o cerere de <i>revizuire</i> sunt supuse recursului dacă hotărârea ce a format obiectul revizuirii era susceptibilă de recurs; • dacă s-a cerut revizuirea pentru hotărâri potrivnice, nu este deschisă decât calea de atac a recursului, atât în cazul în care hotărârea ce a încălcat autoritatea de lucru judecat (care ar urma să se anuleze) este o decizie a unei instanțe de apel, cât și atunci când aceasta este o sentință de primă instanță [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.]; – hotărârea de <i>completare</i> a unei hotărâri judecătorești este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu care s-a solicitat completarea (art. 446 C.proc.civ.).
Regimul juridic al încheierilor	Încheierile premergătoare Regula – încheierile premergătoare nu pot fi atacate cu recurs decât odată cu hotărârea asupra fondului, în afară de cazul când legea dispune altfel; – întrucât legea nu prevede că recursul formulat împotriva hotărârii finale se socotește făcut și împotriva încheierilor premergătoare, recurentul are obligația de a indica, dacă este cazul, și încheierile premergătoare pe care le consideră nelegale și pe care dorește să le atace [art. 466 alin. (4) coroborat cu art. 494 C.proc.civ.]. Excepții – încheieri premergătoare care pot fi atacate, în mod separat, cu recurs la instanța ierarhic superioară: • încheierea de suspendare a judecății, precum și cea prin care se respinge cererea de repunere pe rol, inclusiv în cazul în care suspendarea privește judecata unui apel într-o cauză în care este suprimat recursul sau privește judecata unui recurs [art. 414 alin. (1) C.proc.civ.] (<i>în acest sens, a se vedea și ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2017, M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017</i>); • încheierea prin care s-a soluționat cererea de înființare/ridicare a sechestrului asigurător, dacă debitorul dă o garanție îndestulătoare, sau a popririi asigurătorii, atunci când competența de primă instanță aparține curții de apel [art. 954 alin. (3), art. 957 alin. (1), art. 971 alin. (1) și art. 959 C.proc.civ.]; • încheierea prin care s-a respins recuzarea, în cazul în care hotărârea prin care s-a soluționat cauza este definitivă [art. 53 alin. (1) C.proc.civ.] etc.;

– încheieri premergătoare care *nu pot fi recurate niciodată, întrucât, potrivit legii, nu sunt supuse niciunei căi de atac:*

- încheierea prin care s-a încuviințat sau s-a respins abținerea, cea prin care s-a încuviințat recuzarea, precum și încheierea prin care s-a respins recuzarea în cazul prevăzut la art. 48 alin. (3) C.proc.civ. referitor la admiterea declarației de abținere și respingerea cererii de recuzare, indiferent de motivul acesteia, prin aceeași încheiere, ca rămasă fără obiect [art. 53 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea privind cererea de suspendare în cazul strămutării [art. 143 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care s-a admis contestația privind tergiversarea procesului și prin care instanța ia de îndată măsurile necesare înlăturării situației care a provocat tergiversarea judecării [art. 524 alin. (4) C.proc.civ.];
- încheierea de admitere a cererii de asigurare a probelor, atunci când cererea de asigurare a probelor a fost formulată pe cale incidentală [art. 361 alin. (1) C.proc.civ.] etc.;

– încheieri premergătoare cu privire la care *legea prevede o altă cale de atac decât recursul:*

- încheierea prin care s-a dispus obligarea la amendă judiciară sau la despăgubiri, care este supusă reexaminării, ce se soluționează de un alt complet al aceleiași instanțe [art. 191 alin. (1) și (3) C.proc.civ.];
- încheierea prin care instanța respinge ca neîntemeiată contestația privind tergiversarea procesului, împotriva căreia se poate face numai plângere, care se soluționează de instanța ierarhic superioară; când procesul se judecă la Înalta Curte de Casație și Justiție, plângerea se soluționează de un alt complet al aceleiași secții [art. 524 alin. (5) C.proc.civ.].

Încheierile prin care se pronunță o soluție finală asupra procesului

- sunt supuse numai apelului;

De exemplu:

- încheierile pronunțate în cadrul procedurii necontencioase judiciare, cu excepția celor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, care sunt definitive [art. 534 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare a executării silite, cu excepția celei pronunțate de curtea de apel, care este supusă numai recursului [art. 719 alin. (1) și (6) C.proc.civ.].

- nu sunt supuse niciunei căi de atac;

De exemplu:

- încheierea de strămutare [art. 144 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se soluționează cererea de suspendare provizorie a executării silite [art. 719 alin. (7) C.proc.civ.].

- sunt supuse, după caz, apelului sau recursului ori nu pot fi atacate.

De exemplu:

- încheierile de îndreptare, de lămurire a hotărârii și de înlăturare a dispozițiilor contradictorii sunt supuse aceluiași căi de atac ca și hotărârea în legătură cu

	care s-a cerut îndreptarea, lămurirea sau înlăturarea dispozițiilor contradictorii (art. 446 C.proc.civ.); ▪ încheierea prin care se admite cererea de încuviințare a executării silite nu este supusă niciunei căi de atac, însă poate fi censurată în cadrul contestației la executare, iar încheierea prin care se respinge cererea de încuviințare a executării silite poate fi atacată numai cu apel exclusiv de către creditor [art. 666 alin. (6) și (7) C.proc.civ.] etc.
Partea din hotărâre care poate fi atacată cu recurs	– <i>ca regulă</i>, partea împotriva căreia se îndreaptă calea de atac este dispozitivul hotărârii [art. 461 alin. (1) C.proc.civ.]; – în condițiile legii, recursul poate fi exercitat și exclusiv împotriva considerentelor din cuprinsul hotărârii [art. 461 alin. (2) C.proc.civ.]; • cazurile în care poate fi exercitat: a) prin considerentele hotărârii s-au dat dezlegări unor probleme de drept ce nu au legătură cu judecata acelui proces; b) considerentele sunt greșite; c) considerentele cuprind constatări de fapt ce prejudiciază partea; • pentru exercitarea căii de atac exclusiv împotriva considerentelor hotărârii este necesar ca partea să justifice un interes; art. 461 alin. (2) C.proc.civ. vizează, în principal, ipoteza în care, deși mulțumită de soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii, partea este lezată de considerentele ei; textul de lege nu exclude situațiile în care și partea care a pierdut procesul să poată justifica un interes în atacarea exclusiv a considerentelor; • atunci când instanța de control judiciar admite calea de atac, va înlătura acele considerente și le va înlocui cu propriile considerente, menținând soluția cuprinsă în dispozitivul hotărârii atacate; • în cazul recursului exercitat exclusiv împotriva considerentelor, art. 488 alin. (1) C.proc.civ. este aplicabil, ipotezele la care se referă art. 461 alin. (2) C.proc.civ. încadrându-se în motivul de recurs prevăzut de art. 488 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ.

III. Termenul de recurs

Noțiune	– reprezintă intervalul de timp înăuntrul căruia se poate exercita calea de atac a recursului; – este un termen imperativ (peremptoriu), legal și absolut.
Termenul de recurs	Termenul de recurs de drept comun – termenul de recurs de drept comun are o durată de 30 zile [art. 485 alin. (1) teza I C.proc.civ.]. Termene speciale de recurs – încheierea prin care s-a respins cererea de recuzare, când hotărârea de fond este definitivă, poate fi atacată cu recurs, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la comunicarea acestei hotărâri [art. 53 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; – împotriva încheierii de suspendare și a celei de respingere a cererii de repunere pe rol se poate declara recurs pe toată durata suspendării cursului judecării procesului [art. 414 alin. (2) C.proc.civ.];

	– hotărârea care constată perimarea este supusă recursului, la instanța ierarhic superioară, în termen de 5 zile de la pronunțare [art. 421 alin. (2) C.proc.civ.]; – încheierea prin care se soluționează cererea de sechestrul asigurător sau de poprire asiguratorie, în cazul în care competența de primă instanță aparține curții de apel, este supusă recursului în termen de 5 zile de la comunicare, la instanța ierarhic superioară, iar încheierea prin care se soluționează cererea de ridicare a sechestrului asigurător sau a popririi asigurătorii, dacă debitorul dă o garanție îndestulătoare, este supusă recursului, în termen de 5 zile de la pronunțare, la instanța ierarhic superioară [art. 959 coroborat cu art. 954 și art. 957 alin. (1) și art. 971 alin. (1) C.proc.civ.]; – în toate cazurile în care competența de primă instanță aparține curții de apel, ordonanța președințială este supusă recursului, în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor [art. 1000 alin. (4) C.proc.civ.] etc.
Modul de calcul și punctul de pornire a termenului de recurs	Modul de calcul al termenului de recurs – se calculează pe zile libere, deci nu se iau în calcul nici ziua în care acesta începe să curgă și nici ziua în care el se împlinește; • dacă termenul se sfârșește într-o zi nelucrătoare, el se va prelungi până la sfârșitul primei zile de lucru următoare. Punctul de plecare a termenului de recurs – ca regulă, termenul de recurs de drept comun curge de la data comunicării hotărârii atacate [art. 485 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; • dreptul de a recura hotărârea susceptibilă de recurs se naște din chiar momentul pronunțării acesteia, însă, pentru calcularea termenului de recurs, interesează comunicarea hotărârii; • dovada acestei comunicări trebuie să rezulte din actul întocmit de agentul procedural, fără a exista posibilitatea completării cu probe extrinseci; – în cazurile anume prevăzute de lege, comunicarea actului de procedură, ca moment de la care începe să curgă termenul de recurs, este înlocuită cu un alt act echivalent; astfel: • termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii, chiar dacă aceasta a fost comunicată odată cu încheierea de încuviințare a executării silite [art. 468 alin. (2) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]; • dacă o parte face recurs înainte de comunicarea hotărârii, aceasta se socotește comunicată la data depunerii cererii de recurs [art. 468 alin. (3) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]; • sunt aplicabile termenului de recurs și cazurile generale de echipolență prevăzute de dispozițiile art. 184 alin. (2) C.proc.civ., potrivit cărora se consideră că actul a fost comunicat părții și în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe act, precum și atunci când partea a cerut comunicarea actului unei alte părți; • cazurile de echipolență sunt de strictă interpretare și nu pot fi extinse și la alte împrejurări; chiar dacă s-ar dovedi în fapt că partea a cunoscut hotărârea, aceasta nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării recursului;

	<i>De exemplu:</i> ▪ dacă o parte a introdus o cerere de îndreptare a unei erori materiale din cuprinsul unei hotărâri de apel (care nu i-a fost comunicată), aceasta nu face să înceapă curgerea termenului de recurs, fiind necesară comunicarea; ▪ introducerea unei contestații în anulare sau a unei revizuirii împotriva unei hotărâri date de instanța de apel ce nu a fost comunicată părții, în lipsa unui text expres de lege, nu echivalează cu o comunicare în vederea exercitării recursului; ▪ cu excepția cazului în care, la cererea sa, instanța ar fi încuviințat părții comunicarea hotărârii pe cheltuiala sa în condițiile art. 154 alin. (5) C.proc.civ., în susținerea tardivității unui recurs, intimatul nu ar putea dovedi că i-a comunicat el însuși hotărârea recurentului din proprie inițiativă, la o dată anterioară celei la care s-a făcut comunicarea de către instanță, deoarece, în sistemul nostru, regula este că actele de procedură se comunică din oficiu de către instanță etc. – pentru procuror, termenul de recurs curge de la pronunțarea hotărârii, în afară de cazurile în care procurorul a participat la judecata finalizată cu hotărârea atacată, când termenul curge de la comunicarea hotărârii [art. 468 alin. (4) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.].
Întreruperea termenului de recurs	Cazurile speciale de întrerupere aplicabile termenului de recurs 1. moartea părții care are interes să exercite calea de atac [art. 469 alin. (1)-(3) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]; • în acest caz, în vederea curgerii unui nou termen de recurs, se va face din nou o singură comunicare a hotărârii, la ultimul domiciliu al defunctului, pe numele moștenirii, fără a se arăta numele și calitatea fiecărui moștenitor; • pentru moștenitorii lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori dispăruți, precum și în caz de moștenire vacantă, termenul de recurs curge din ziua în care se va numi tutorele, curatorul sau administratorul provizoriu, după caz; • în acest caz, recursul nu constituie prin el însuși un act de acceptare a moștenirii; 2. moartea mandatarului căruia i s-a făcut comunicarea hotărârii susceptibile de recurs [art. 469 alin. (4) și art. 485 alin. (1) C.proc.civ.]; • în acest caz, se va face o nouă comunicare a hotărârii părții, la domiciliul ei, de la data acestei comunicări urmând să reînceapă să curgă termenul de recurs; • acest caz special de întrerupere aplicabil termenului de recurs are în vedere ipoteza în care termenul curge de la comunicarea hotărârii; • este necesar ca mandatarului care a decedat să i se fi făcut comunicarea, astfel încât termenul să fi început să curgă, iar decesul acestuia să fi intervenit înăuntrul termenului legal; în caz contrar, nu se poate vorbi de vreo cauză de întrerupere, câtă vreme termenul nu începuse să curgă. Cazurile generale de întrerupere a termenelor procedurale – sunt aplicabile și termenului de recurs; 1. moartea reprezentantului părții [art. 184 alin. (4) pct. 2 C.proc.civ.]; • legea nu face distincție după cum reprezentantul părții era reprezentant legal sau convențional, astfel încât întreruperea termenului de procedură va interveni în ambele cazuri;

	• în această ipoteză se face din nou o singură comunicare părții, de la data acestei noi comunicări începând să curgă un nou termen; • dacă intervine decesul reprezentantului legal al celui lipsit de capacitate de exercițiu sau al celui cu capacitate de exercițiu restrânsă, întreruperea termenului procedural va opera până la desemnarea unei noi persoane care să îl reprezinte pe incapabil sau, după caz, să îl asiste pe cel cu capacitate de exercițiu restrânsă; • în privința termenului de recurs, acest caz general de întrerupere a termenelor procedurale interesează în ipoteza în care partea a fost reprezentată prin mandatar la judecata finalizată cu hotărârea susceptibilă de recurs și s-a pronunțat o hotărâre într-o materie în care termenul de recurs curge de la pronunțare, iar înainte de a declara recurs, mandatarul decedează; în practică, probabil, neavând cunoștință de decesul mandatarului, instanța nu va face comunicarea hotărârii, astfel încât fie noul termen de recurs pentru partea respectivă nu va începe să curgă (ipoteză în care instanța de recurs va verifica acest aspect cu ocazia soluționării eventualei excepții de tardivitate a recursului), fie va deveni incident unul dintre cazurile de echipolență; 2. lipsa capacității de exercițiu sau capacitatea de exercițiu restrânsă [art. 184 alin. (3) C.proc.civ.]; • termenul procedural nu începe să curgă, iar dacă a început să curgă mai înainte, se întrerupe față de cel lipsit de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă; întreruperea durează până când este desemnată o persoană care, după caz, să îl reprezinte sau să îl asiste pe incapabil; • dacă a avut loc deja comunicarea hotărârii către parte, nu se va realiza o nouă comunicare către tutore, curator sau administratorul provizoriu, ci acestora le va fi opozabil actul de procedură realizat față de parte, însă vor avea un termen pentru formularea recursului de 30 de zile de la data desemnării lor.
Sanctiunea nerespectării termenului de recurs	– termenul de recurs este un termen legal imperativ, astfel încât neexercitarea recursului înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancționează cu <i>decăderea</i>, partea interesată nemaiputând folosi această cale de atac; • <i>excepția de tardivitate</i> a recursului poate fi invocată de partea interesată, de procuror sau de către instanță, din oficiu; • dacă intimatul nu a invocat prin întâmpinare sau din dosar nu reiese că recursul a fost depus peste termen, el se va socoti în termen [art. 485 alin. (2) C.proc.civ.]; – în ipoteza în care recursul a fost <i>respins ca tardiv</i>, hotărârea <i>devine definitivă</i> la data la care a expirat termenul de recurs, iar nu la data respingerii căii de atac ca tardivă, deoarece un recurs tardiv este considerat ca fiind inexistent; – partea decăzută din dreptul de a exercita recurs poate solicita instanței <i>repunerea în termen</i>, dacă dovedește că întârzierea se datorează unor motive temeinic justificate; • indicarea în mod greșit în cuprinsul hotărârii susceptibile de recurs a termenului pentru exercitarea căii de atac a recursului constituie cauză de repunere în termen din oficiu a căii de atac exercitate cu respectarea indicației greșite a instanței [art. 457 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.].

Termenul de motivare a recursului	– atunci când termenul de recurs curge de la comunicarea hotărârii, termenul de motivare coincide cu cel de exercitare a căii de atac, atât ca durată, cât și ca moment de la care începe să curgă; • aceeași regulă se aplică și în ipoteza în care comunicarea hotărârii se face odată cu încheierea de încuviințare a executării silite, precum și în cea în care partea a primit sub semnătură copie de pe hotărâre ori a cerut comunicarea hotărârii părții adverse; – în cazul în care termenul pentru exercitarea recursului curge de la un alt moment decât comunicarea hotărârii, motivarea recursului se va face într-un termen de aceeași durată, care curge însă de la data comunicării hotărârii [art. 487 alin. (1) și art. 470 alin. (5) C.proc.civ.]; • legea are în vedere, în primul rând, ipoteza în care termenul de recurs curge de la pronunțare; • dispoziția menționată este aplicabilă și în cazul de echipolență prevăzut de art. 468 alin. (3) C.proc.civ., respectiv atunci când partea face recurs înainte de comunicarea hotărârii; – termenul de motivare a recursului este un termen legal imperativ (art. 489 C.proc.civ.); • sancțiunea nerespectării termenului de motivare a recursului este <i>nulitatea cererii de recurs</i>; • partea interesată poate solicita instanței de recurs <i>repunerea în termenul de motivare</i>, dacă dovedește că întârzierea se datorează unor motive temeinic justificate; • dacă legea nu dispune altfel, motivele de casare care sunt de ordine publică pot fi ridicate din oficiu de către instanță, chiar după împlinirea termenului de motivare a recursului.
---	--

FIȘA NR. 21

CONTESTAȚIA ÎN ANULARE

I. Noțiune. Sediul materiei. Felurile contestației în anulare

Noțiune	– este o cale extraordinară de atac, de retractare și nesuspensivă de executare, prin care se cere însăși instanței ce a pronunțat hotărârea atacată, în cazurile și în condițiile prevăzute de lege, să își anuleze propria hotărâre și să procedeze la o nouă judecată.
Sediul materiei	– este reprezentat de dispozițiile art. 503-508 C.proc.civ.
Felurile contestației în anulare	– în raport de condițiile și motivele pentru care pot fi exercitate, se distinge între: 1. <i>contestația în anulare de drept comun (obișnuită)</i> ; 2. <i>contestația în anulare specială</i> .

II. Contestația în anulare de drept comun (obișnuită)

Motivul de contestație	Contestatorul nu a fost legal citat și nici nu a fost prezent la termenul când a avut loc judecata [art. 503 alin. (1) C.proc.civ.]. – condiții: 1. <i>citarea era obligatorie sau, în cazurile în care judecata se putea desfășura și fără citarea părților, instanța a dispus citarea acestora</i> (cum este cazul ordonanței președințiale, al procedurii privind cererile cu valoare redusă sau al îndreptării erorilor materiale); <i>De exemplu</i>, nu pot fi atacate cu contestație în anulare pentru motivul prevăzut de art. 503 alin. (1) C.proc.civ. hotărârile pronunțate în pricinile ce se pot judeca fără citarea părților, dacă judecata a avut loc în aceste condiții (<i>de exemplu</i>, în materie de asigurare a dovezilor, de îndreptare a erorilor materiale, ordonanță președințială etc.), precum și cele care se dau fără citarea părților (<i>de exemplu</i>, hotărârea prin care se rezolvă un conflict de competență etc.). 2. <i>contestatorul nu a fost deloc citat sau citarea a fost neregulată îndeplinită</i>; • neregularitatea procedurii de citare poate consta nu numai în nerespectarea dispozițiilor legale privitoare la întocmirea și înmânarea citației, ci și în nerespectarea termenului în care citația trebuie să ajungă la destinatar ori în obținerea de către partea potrivnică a citării prin publicitate, fără a se respecta condițiile impuse de art. 167 C.proc.civ.; 3. <i>nelegala citare sau neregularitatea procedurii de citare să se fi produs la termenul la care a avut loc judecata</i>; • nu sunt avute în vedere neregularitățile privitoare la termenele anterioare de judecată, care, de altfel, se acoperă dacă nu sunt invocate la termenul la care s-a săvârșit neregularitatea sau, dacă partea nu este prezentă, la termenul de judecată imediat următor și înainte de a se pune concluzii în fond;
-------------------------------	---

	• dacă procedura a continuat să fie neregulat îndeplinită la toate termenele următoare, inclusiv la cel când s-a dat hotărârea, iar partea neregulat citată a lipsit la toate aceste termene, contestația în anulare este admisibilă și va viza atât hotărârea, cât și încheierile premergătoare; • dacă însă, la un termen ulterior, procedura de citare a fost regulat îndeplinită sau neregularitatea s-a acoperit prin prezența părții în instanță, contestația în anulare devine inadmisibilă; 4. partea nelegal citată să fi lipsit la termenul respectiv; – motivul de contestație în anulare de drept comun nu vizează ipoteza în care au fost neregulat îndeplinite atât procedura de citare pentru termenul când a avut loc judecata, cât și procedura de comunicare a hotărârii ori când termenul de apel sau de recurs curge de la pronunțare (în acest caz procedura de citare îndeplinind și funcția procedurală a comunicării hotărârii); • în acest caz, contestația în anulare este inadmisibilă, deoarece este deschisă, după caz, calea apelului sau a recursului; • pentru același considerent, contestația nu este admisibilă în cazul în care comunicarea hotărârii s-a făcut legal ori dacă se invocă numai comunicarea nelegală a hotărârii. În cazul în care termenul curge de la pronunțare, s-ar putea formula și o cerere de repunere în termenul de apel sau de recurs, întemeiată pe art. 186 C.proc.civ., partea invocând, ca motiv temeinic justificat, necunoașterea hotărârii din cauza faptului că nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata.
Condiții de admisibilitate	Hotărârea atacată să fie definitivă – sunt hotărâri definitive [art. 634 alin. (1) C.proc.civ.]: • hotărârile care nu sunt supuse apelului și nici recursului; • hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, neatacate cu recurs; • hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel; • hotărârile date în apel, fără drept de recurs, precum și cele neatacate cu recurs; • hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluționat fondul pricinii; • orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs; – orice hotărâre care este definitivă potrivit dispozițiilor legale menționate mai sus poate face obiect al contestației în anulare; astfel: • nu are importanță dacă hotărârea definitivă a fost pronunțată în primă instanță, în apel, în recurs, în revizuire, în altă contestație în anulare sau în cadrul executării silite, cu condiția, desigur, ca legea să nu suprimă această cale de atac extraordinară; • sunt vizate atât hotărârile prin care a fost soluționat fondul cauzei sau al căii de atac, cât și cele prin care s-a pronunțat o soluție formală (anularea cererii sau a căii de atac, respingerea ca tardivă, perimarea etc.); • pot fi vizate deciziile de casare, respectiv de anulare intermediare, hotărârile prin care s-a luat act de tranzacția părților, cele prin care s-a luat o măsură urgentă, cu caracter provizoriu (prin ordonanță președințială) ori alte măsuri, cum ar fi rezolvarea conflictelor de competență, strămutarea etc.;

– noțiunea de „hotărâre” prevăzută de art. 503 alin. (1) C.proc.civ. trebuie luată într-un sens larg, cuprinzând și unele încheieri judecătorești;

- este vorba de acele încheieri pe care instanța le pronunță după darea unei hotărâri (*de exemplu*, încheierea de rectificare a erorilor materiale, încheierea de lămurire sau de înlăturare a dispozițiilor contradictorii dintr-o hotărâre etc.) sau independent de o hotărâre de fond (*de exemplu*, încheierea de respingere a cererii de asigurare de dovezi – art. 361 alin. (2) C.proc.civ., încheierile pronunțate în materie necontencioasă etc.);

– nu pot face obiectul contestației în anulare hotărârile cu privire la care legea suprimă în mod expres această cale de atac sau prevede că acestea nu sunt supuse niciunei căi de atac.

De exemplu:

- potrivit art. 928 alin. (3) C.proc.civ., dacă unul dintre soți s-a recăsătorit, hotărârea definitivă prin care s-a desfăcut căsătoria nu este supusă contestației în anulare și revizuirii în ceea ce privește divorțul;
- hotărârea de declinare a competenței [art. 132 alin. (3) C.proc.civ.];
- încheierea de admitere a cererii de asigurare de probe, indiferent pe ce cale este formulată [art. 361 alin. (1) C.proc.civ.];
- măsurile de administrare judiciară [art. 465 C.proc.civ.];
- încheierea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept [art. 520 alin. (1) C.proc.civ.];
- hotărârea cu privire la cererea prin care se solicită înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj [art. 547 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea de numire a arbitrilor sau a supraarbitrului, în caz de neînțelegere între părți cu privire la numirea arbitrilor unic sau dacă o parte nu numește arbitrul ori dacă cei 2 arbitri nu cad de acord asupra persoanei supraarbitrului [art. 561 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea prin care se soluționează cererea de recuzare a arbitrilor [art. 563 alin. (2) C.proc.civ.];
- încheierea de suspendare a executării silite până la soluționarea cererii de recuzare a executorului judecătoresc [art. 653 alin. (2) C.proc.civ.] etc.

Motivul de contestație să nu fi putut fi invocat pe calea apelului sau a recursului

– această condiție de admisibilitate a contestației în anulare de drept comun presupune că, ori de câte ori partea are la dispoziție apelul sau recursul pentru valorificarea motivului contestației în anulare de drept comun, ea este obligată să le folosească, în caz contrar, contestația în anulare fiind inadmisibilă [art. 504 alin. (1) C.proc.civ.];

– contestația poate fi primită în cazul în care motivul a fost invocat prin cererea de recurs, dar instanța l-a respins pentru că avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul sau dacă recursul, fără vina părții, a fost respins fără a fi cercetat în fond [art. 504 alin. (2) C.proc.civ.];

- în ceea ce privește prima ipoteză, ori de câte ori „verificarea de fapt” este posibilă pe baza actelor de la dosar sau a înscrisurilor noi ce pot fi folosite în recurs, partea

trebuie să valorifice neregularitatea pe calea recursului, nefiind admisibilă contestația în anulare; numai în măsura în care sunt necesare și alte probe noi decât înscrisurile, dispoziția din art. 504 alin. (2) C.proc.civ. devine aplicabilă; partea nu are o opțiune între recurs și contestație, ci trebuie să exercite calea de atac a recursului și numai în măsura în care recursul ar fi respins pentru că motivele necesită verificări de fapt, contestația devine admisibilă;

- în ceea ce privește a doua ipoteză, în cazul anulării recursului ca netimbrat sau neregulat introdus sau al perimării acestuia, contestația în anulare este inadmisibilă.

Precizare:

Rezultă că obiectul contestației în anulare de drept comun este limitat la:

- hotărârile instanțelor de recurs, indiferent de soluția pe care o cuprind (deciziile de casare cu reținere sau cu trimitere; deciziile prin care se admite recursul și se statuează în fond; deciziile pronunțate de instanțele de recurs, după casarea cu reținere; deciziile de respingere a recursului ca nefondat; deciziile prin care, fără vina părții, se respinge sau se anulează recursul în temeiul unei excepții procesuale, fără a mai fi cercetat în fond; deciziile prin care se constată perimarea recursului, atacate cu recurs, dar care a fost respins, deoarece avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul sau, fără vina părții, a fost respins fără a fi cercetat în fond);
- hotărârile instanțelor de apel (hotărârile date în apel, atacate cu recurs, care însă a fost respins, întrucât avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul sau, fără vina părții, a fost respins fără a fi cercetat în fond; deciziile instanțelor de apel care nu ar fi susceptibile, potrivit legii, de recurs);
- hotărârile primei instanțe (sentințe nesusceptibile de apel, atacate cu recurs, dar care a fost respins, deoarece avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul sau, fără vina părții, a fost respins fără a fi cercetat în fond, precum și cele nesusceptibile nici de apel, nici de recurs);
- hotărârile pronunțate în cererile de revizuire, în contestațiile în anulare și în contestațiile la executare, dacă sunt definitive, potrivit legii.

III. Contestația în anulare specială

Condiție de admisibilitate	– are în vedere doar obiectul acesteia și este prevăzută de art. 503 alin. (2) și (3) C.proc.civ.; astfel, pot forma obiect al contestației în anulare speciale: • hotărârile instanțelor de recurs; • hotărârile instanțelor de apel care, potrivit legii, nu pot fi atacate cu recurs; – nu pot face obiectul contestației în anulare speciale: • hotărârile pronunțate în primă și ultimă instanță, deci care nu pot fi atacate nici cu apel, nici cu recurs; • hotărârile instanței de recurs sau ale instanței de apel nesusceptibile de recurs cu privire la care legea prevede că nu sunt supuse niciunei căi de atac sau cu privire la care suprimă în mod expres calea de atac a contestației în anulare. <i>De exemplu</i>, potrivit art. 928 alin. (3) C.proc.civ., dacă unul dintre soți s-a recăsătorit, hotărârea definitivă prin care s-a desfăcut căsătoria nu este supusă contestației în anulare și nici revizuirii în ceea ce privește divorțul.
----------------------------	--

Motivele contestației

1. Hotărârea dată în recurs a fost pronunțată de o instanță incompetentă absolut sau cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței și, deși se invocase excepția corespunzătoare, instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra acesteia [art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ.]

– acest motiv vizează incompetența absolută a instanței de recurs, respectiv încălcări ale normelor referitoare la alcătuirea instanței produse în fața instanței de recurs;
– pentru ca acest motiv să poată fi invocat, este necesar ca, în fața instanței de recurs, să se fi ridicat excepția de incompetență a acesteia, respectiv cea referitoare la alcătuirea greșită a instanței, iar aceasta să fi omis să se pronunțe asupra excepției respective;

- neinvocarea sau respingerea excepției de incompetență absolută sau a celei privitoare la nelegala alcătuire a instanței de recurs face inadmisibilă contestația în anulare;
- omisiunea instanței de recurs de a invoca din oficiu încălcarea normelor de ordine publică referitoare la competența sau la alcătuirea sa nu deschide părții interesate calea contestației în anulare;

– acest motiv de contestație în anulare nu are în vedere situația în care incompetența absolută sau, după caz, greșita alcătuire a instanței de apel sau a primei instanțe a fost invocată ca motiv de recurs, iar instanța de recurs a omis să se pronunțe asupra lui; o asemenea situație ar putea fi încadrată într-un alt motiv de contestație în anulare, respectiv în cel prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ., dacă sunt întrunite și celelalte condiții de admisibilitate prevăzute de lege pentru acest motiv de contestație.

Prima ipoteză: incompetența absolută a instanței de recurs

– vizează numai încălcarea normelor de competență absolută, deci a normelor privind competența generală, competența materială și competența teritorială exclusivă; în această ipoteză, contestația în anulare se poate exercita atunci când:

- au fost încălcate normele de competență generală (inclusiv a celor privind competența internațională a instanțelor române); în acest caz, excepția de incompetență poate fi invocată direct în recurs;
- au fost încălcate norme de competență materială sau teritorială exclusivă cu privire la judecata căii de atac (*de exemplu*, recursul este de competența tribunalului sau a curții de apel, ca instanță ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată, iar nu a Înaltei Curți de Casație și Justiție).

Este posibil ca incompetența materială sau teritorială exclusivă a instanței de recurs să fie atrasă de incompetența instanței de fond. În aceste cazuri, nu este deschisă calea contestației în anulare pentru motivul prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ., deoarece, potrivit art. 130 alin. (2) C.proc.civ., incompetența materială și teritorială de ordine publică trebuie invocată de părți ori de către judecător la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate în fața primei instanțe și pot pune concluzii, deci nu direct în recurs. În plus, în cazul invocării excepției de incompetență materială sau teritorială exclusivă în fața primei instanțe, omisiunea acesteia de a se pronunța asupra excepției de incompetență absolută poate fi criticată prin intermediul apelului și, după caz, al recursului, însă, în această situație, nu mai este vorba de excepția de necompe-

tență materială sau teritorială a instanței de fond, ci de un motiv de apel sau, după caz, de recurs referitor la nesoluționarea excepției respective de către instanța de fond. Eventuala omisiune și a instanței de recurs de a analiza un atare motiv de recurs nu va putea fi încadrată în motivul de contestație în anulare prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 1 C.proc.civ., ci, dacă sunt întrunite și celelalte condiții prevăzute de lege, în cel reglementat de art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ.

A doua ipoteză: încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței de recurs

– are în vedere situația în care hotărârea instanței de recurs a fost dată cu încălcarea normelor referitoare la alcătuirea instanței;

– nu este limitată la încălcarea normelor de ordine publică privitoare la alcătuirea instanței, astfel încât, în principiu, dacă sunt întrunite condițiile de admisibilitate a acestei căi extraordinare de atac, pot fi invocate pe calea contestației în anulare speciale și încălcări ale normelor de ordine privată referitoare la alcătuirea instanței de recurs;

– vizează orice neregularități privitoare la compunerea sau constituirea instanței de recurs.

De exemplu, constituie asemenea neregularități:

- participarea la judecată a unui judecător incompatibil;
- judecarea cauzei de un complet format dintr-un număr de judecători necorespunzător celui prevăzut de lege pentru cauza respectivă;
- alcătuirea completului de judecată cu un judecător suspendat sau eliberat din funcție;
- neparticiparea procurorului la judecată, în acele cazuri în care legea prevede obligativitatea concluziilor acestuia;
- participarea la judecată a unui procuror care este suspendat sau a fost eliberat din funcție;
- neparticiparea la ședința de judecată a grefierului sau, după caz, a magistratului-asistent;
- situația în care hotărârea a fost pronunțată de alți judecători decât aceia în fața cărora s-au pus concluzii în fond, însă, în acest caz, prin ipoteză, partea nu are deschisă calea invocării unei excepții corespunzătoare, astfel încât, pentru această situație, nu se impune condiția prevăzută de art. 503 alin. (2) pct. 1 teza finală C.proc.civ., respectiv aceea de a se invoca neregularitatea respectivă pe calea excepției în fața instanței de recurs.

2. Dezlegarea dată recursului este rezultatul unei erori materiale [art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ.]

– acest motiv de contestație în anulare vizează *erorile materiale evidente*, în legătură cu aspecte formale ale recursului, care au avut drept consecință soluționarea greșită a acestei căi de atac;

De exemplu, sunt considerate ca fiind asemenea greșeli materiale:

- respingerea unui recurs ca tardiv, în raport cu data înregistrării la instanță, deși din plicul atașat la dosar rezultă că recursul a fost depus recomandat la oficiul poștal, înăuntrul termenului de recurs;
- anularea recursului ca netimbrat, cu toate că la dosar se găsea chitanța de plată a taxei de timbru ori nu s-a observat că pentru unul dintre motivele de casare nu era necesară timbrarea;

- anularea greșită a recursului ca fiind făcut de un mandatar fără calitate, deși la dosar se afla procura dată reprezentantului părții;
 - pronunțarea asupra legalității unei alte hotărâri decât cea recurată etc.
- acest motiv de contestație în anulare specială vizează greșeli de fapt, involuntare, iar nu greșeli de judecată, respectiv de apreciere a probelor, de interpretare a unor dispoziții legale sau de rezolvare a unui incident procedural;
- erorile materiale vizate de art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ. *nu se confundă cu erorile materiale la care se referă art. 442 C.proc.civ.*, care reprezintă mențiuni greșite făcute de instanță în conținutul textului hotărârii judecătorești;
- ca motiv de contestație, eroarea materială vizează soluționarea recursului în condițiile confundării unor elemente sau date materiale importante aflate la dosarul cauzei;
- pe calea contestației în anulare, poate fi invocată numai *o eroare materială esențială*, adică o eroare care a determinat pronunțarea de către instanța de recurs a unei soluții greșite față de actele existente în dosar;
- De exemplu*, este fără relevanță eroarea de argumentare a instanței de a se referi, în aprecierea tardivității, la data înregistrării cererii de recurs la instanță, în loc de data înregistrării la oficiul poștal, dacă din aceasta din urmă rezultă că, într-adevăr, recursul a fost introdus după expirarea termenului. Aceeași este soluția și în cazul în care s-a anulat un recurs ca netimbrat, fără a se observa chitanța de plată a taxei de timbru ce se afla la dosar, dar din care reiese că s-a plătit insuficient taxa datorată.
- contestația în anulare nu este admisibilă în cazul în care preținsele greșeli materiale au fost invocate în fața instanței de recurs și aceasta s-a pronunțat asupra lor;
- *ca regulă generală*, pentru a verifica în ce măsură contestația în anulare este admisibilă pentru acest motiv, instanța investită cu calea de atac de retractare trebuie să se raporteze la situația existentă în dosar la data pronunțării hotărârii ce se atacă.

CEDO, Hotărârea din 23 septembrie 2014, cauza Hietsch împotriva României (<http://hudoc.echr.coe.int>): reprezintă o încălcare a art. 6 parag. 1 din Convenția europeană în cazul anulării recursului reclamantei și apoi al respingerii contestației sale în anulare în ipoteza în care a fost achitată efectiv taxa judiciară de timbru prevăzută pentru exercitarea recursului și s-a transmis instanței, prin scrisoare recomandată, dovada acestei plăți, în forma și termenele prevăzute de Codul de procedură civilă, însă scrisoarea nu a fost depusă la dosarul de recurs din cauza unor disfuncționalități la nivelul grefei sau al serviciilor poștale, iar nu din motive imputabile reclamantei. Curtea a reținut că, având în vedere dovada necontestată a acestei plăți și a transmiterii sale prin scrisoare recomandată, se impune să se constate că anularea recursului este viciată de o eroare evidentă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Șega împotriva României*, nr. 29022/04, pct. 37, 13 martie 2012). Curtea a considerat că nu i se poate imputa reclamantei că nu s-a asigurat că scrisoarea sa a parvenit instanței înainte de 30 ianuarie 2007, întrucât Codul de procedură civilă nu prevede o astfel de obligație, ci impune numai transmiterea actelor de procedură prin scrisoare recomandată, ceea ce reclamanta a făcut în termenul prevăzut de lege. În consecință, Curtea a considerat că, prin respingerea contestației reclamantei pe motiv că dovada plății nu se afla la

dosar, tribunalul a dat dovadă de un formalism extrem de rigid, care a adus atingere dreptului reclamantei de acces la o instanță.

3. Instanța de recurs, respingând recursul sau admitându-l în parte, a omis să cerceteze vreunul dintre motivele de casare invocate de recurent în termen [art. 503 alin. (2) pct. 3 C.proc.civ.]

– acest motiv poate fi invocat numai în cazul în care recursul a fost respins sau admis în parte, nu și atunci când instanța de recurs a admis recursul în întregime, deoarece, în această ultimă situație, în fața instanței care va rejudeca fondul după casare se vor putea repune în discuție toate motivele invocate inițial;

- pentru a putea fi exercitată contestația în anulare, este necesar ca recursul să fi fost respins în fond, iar nu ca tardiv ori anulat ca neregulat introdus sau ca ne-timbrat, deoarece numai în primul caz se poate pune problema omisiunii examinării unor motive de casare;

– partea trebuie să fi invocat în termen motivul de casare cu privire la care se pretinde că instanța de recurs a omis să se pronunțe, astfel încât contestația în anulare nu este admisibilă dacă se invocă:

- omisiunea instanței de recurs de a analiza un motiv de casare formulat tardiv;
- neexaminarea unor motive de ordine publică pe care instanța putea să le invoce din oficiu;
- nepronunțarea instanței asupra unei excepții privitoare la recurs, precum tardivitatea, perimarea, inadmisibilitatea etc., deoarece în aceste cazuri este vorba de omisiunea de a analiza anumite incidente referitoare la recurs, iar nu a motivelor de casare pe care se fondează calea de atac; pentru aceeași rațiune, pe calea contestației în anulare nu se poate critica nici modul în care instanța de recurs a rezolvat problema tardivității depunerii motivelor de casare;
- neînsușirea motivului de casare de către instanță, dacă aceasta l-a analizat, deoarece, în acest caz, prin ipoteză, instanța de recurs nu a omis să examineze motivul de casare;

– legea are în vedere numai omisiunea instanței de recurs de a examina unul dintre motivele de casare invocate în termen de către recurent, iar nu argumentele de fapt sau de drept indicate de parte, care, oricât de larg ar fi dezvoltate, sunt întotdeauna subsumate motivului de casare pe care îl sprijină;

– dacă mai multe motive de recurs au fost discutate și respinse în bloc, contestația în anulare este inadmisibilă; în schimb, dacă a fost formulat un singur motiv de recurs, care, în realitate, cuprinde în conținutul său mai multe motive, instanța este obligată să răspundă fiecărui motiv în parte, iar eventuala omisiune de a analiza vreunul dintre ele deschide recurentului calea contestației în anulare, dacă recursul este respins sau admis în parte.

4. Instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unuia dintre recursurile declarate în cauză [art. 503 alin. (2) pct. 4 C.proc.civ.]

– premisa acestui motiv de contestație este situația în care instanța a fost sesizată cu mai multe recursuri, principale sau incidentale ori, după caz, provocate;

	• dacă instanța de control judiciar omite să soluționeze unul dintre recursurile cu care a fost sesizată, respectiva omisiune nu ar putea fi încadrată în procedura completării hotărârii, deoarece aceasta are în vedere omisiunea instanței de a se pronunța asupra unui capăt de cerere principal sau accesoriu ori asupra unei cereri conexe sau incidentale; procedura completării poate fi urmată numai în cazul în care instanța de recurs a admis recursul și, rejudecând după casare, a omis să se pronunțe asupra unei pretenții formulate în cauză; ea este exclusă în cazul în care instanța de control omite să soluționeze o cerere de recurs formulată în cauză; • acest motiv de contestație are în vedere omisiunea instanței de a analiza un recurs, iar nu anularea sau respingerea căii de atac ca urmare a unui viciu procedural; – admiterea contestației în anulare pentru acest motiv ar putea în mod logic atrage și repunerea în discuție a soluțiilor date de instanța de recurs și cu privire la celelalte recursuri, dacă între ele există legături indisolubile. <i>De exemplu</i>, în cazul omisiunii cercetării recursului principal, soluționarea acestuia în urma admiterii contestației în anulare poate atrage reanalizarea soluției date recursului incident. <i>Precizare:</i> Hotărârile instanțelor de apel care, potrivit legii, nu sunt susceptibile de recurs pot fi atacate cu contestație în anulare specială pentru toate motivele prevăzute la art. 503 alin. (2) C.proc.civ. [art. 503 alin. (3) C.proc.civ.].
Condiție de admisibilitate comună	– indiferent de motivele invocate și de momentul când acestea s-au ivit, partea trebuie să indice în același timp toate motivele care întemeiază contestația sa în anulare, sub sancțiunea inadmisibilității unei noi contestații ulterioare [art. 504 alin. (3) C.proc.civ.]; • această condiție de admisibilitate privește atât contestația în anulare de drept comun, cât și contestația în anulare specială.

IV. Procedura de judecată a contestației în anulare

Subiectele contestației în anulare	– părțile se numesc <i>contestator și intimat</i>; – contestația în anulare poate fi exercitată doar de părțile aflate în proces, respectiv persoana care a acționat în justiție și cea împotriva căreia s-a acționat, precum și persoanele care au intervenit voluntar și cele care au fost introduse forțat, în condițiile legii, în proces; • calea de atac exercitată de către intervenientul accesoriu este subordonată celei declarate de partea pentru care a intervenit, în sensul că, dacă aceasta din urmă nu a exercitat calea de atac, a renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond, calea de atac exercitată de intervenientul accesoriu se socotește neavenită [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.]; – nu pot avea calitatea de contestatori terțe persoane în legătură cu care nu s-au folosit mijloacele procedurale prevăzute de lege pentru a fi atrase în proces, chiar dacă ar fi existat interesul să fi participat la judecată; – pentru exercitarea contestației în anulare este necesar ca partea să justifice un interes;
------------------------------------	---

	<i>De exemplu:</i> ▪ pârâțul care nu a fost legal citat la termenul când a avut loc judecata nu are interes să atace hotărârea prin care s-a respins cererea de chemare în judecată; ▪ neîndeplinirea legală a procedurii de citare poate fi invocată numai de cel față de care s-a săvârșit această neregularitate, nu și de celelalte părți care au fost legal citate; ▪ recurentul căruia i s-a admis recursul, casându-se în totalitate hotărârea recurată, precum și intimatul, în cazul respingerii recursului, nu au interesul să introducă o contestație în anulare, chiar dacă judecarea recursului s-a făcut cu procedura de citare neregulat îndeplinită (dacă însă casarea este parțială, atât recurentul, cât și intimatul au interes să provoace rejudecarea recursului); ▪ intimatul nu se poate plânge că instanța a omis să cerceteze un motiv de casare, deoarece, chiar dacă rămâne expus posibilității unei rejudecări a recursului (dacă recurentul se va plânge pe calea contestației în anulare), nu suntem în prezența unui interes de natură a justifica formularea unei contestații în anulare. <i>Situație particulară:</i> ca regulă generală, partea nu poate justifica interesul de a obține, prin admiterea contestației în anulare, desființarea unei hotărâri prin care s-a respins recursul ca inadmisibil. Cu toate acestea, în cazul în care motivul de contestație în anulare îl constituie neregularitatea procedurii de citare a contestatorului pentru termenul la care a avut loc judecata recursului, contestația este admisibilă, deoarece, la soluționarea excepției de inadmisibilitate a recursului, trebuie asigurate dreptul părții la apărare și contradictorialitatea. Soluția ar urma să fie aceeași și în cazul în care recursul a fost respins ca tardiv introdus. În ambele situații, contestatorul justifică un interes, anume de a avea posibilitatea să combată excepția de inadmisibilitate sau de tardivitate a recursului. – procurorul poate exercita și el contestația în anulare împotriva hotărârilor pronunțate în acțiunile privind apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege, chiar dacă nu a pornit acțiunea civilă, precum și atunci când a participat la judecată, în condițiile legii [art. 92 alin. (4) C.proc.civ.].
Instanța competentă	– contestația în anulare este de competența instanței care a pronunțat hotărârea ce se atacă, indiferent de motivul invocat [art. 505 alin. (1) C.proc.civ.]; – dacă a fost sesizată o altă instanță, aceasta își va declina competența, neexistând o dispoziție legală care să sancționeze cu nulitatea introducerea neregulată a cererii, așa cum există în materia apelului și a recursului; – dacă partea invocă mai multe motive care ar atrage competențe diferite, nu operează prorogarea competenței [art. 505 alin. (2) C.proc.civ.]. O asemenea situație poate să existe, de exemplu, atunci când partea nu a fost legal citată la termenul când a avut loc judecata apelului, iar recursul pe care l-a declarat împotriva hotărârii instanței de apel a fost anulat, din eroare, ca netimbrat, deși la dosar exista chitanța de plată a taxei de timbru. Primul motiv de contestație în anulare (citarea neregulată înaintea instanței de apel) este de competența instanței de apel, iar cel de-al doilea (dezlegarea dată recursului este rezultatul unei erori materiale) este de competența instanței de recurs, neputând

	opera prorogarea de competență nici în favoarea instanței de apel și nici în favoarea celei de recurs.
Termenul de exercitare	– contestația în anulare poate fi introdusă în termen de 15 zile de la data comunicării hotărârii, dar nu mai târziu de un an de la data când hotărârea a rămas definitivă [art. 506 alin. (1) C.proc.civ.]; – <i>termenul de 15 zile</i> de exercitare a contestației în anulare: • este un termen legal imperativ, astfel încât neexercitarea căii de atac înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancționează cu <i>decăderea</i>, partea interesată nemaiputând folosi calea de atac; • este un termen stabilit pe zile, care se calculează pe zile libere (deci nu se iau în calcul nici ziua în care acesta începe să curgă și nici ziua în care el se împlinește) și curge de la prima până la ultima zi; • poate fi întrerupt în cazurile și în condițiile prevăzute de art. 184 alin. (3) și (4) C.proc.civ.; • este compatibil cu cazurile generale de echipolență prevăzute de dispozițiile art. 184 alin. (2) C.proc.civ., potrivit cărora se consideră că actul a fost comunicat părții și în cazul în care aceasta a primit sub semnătură copie de pe act, precum și atunci când partea a cerut comunicarea actului unei alte părți, nu însă și cu cazurile de echipolență reglementate de art. 468 alin. (2) și (3) C.proc.civ., deoarece acestea sunt specifice termenelor de apel și de recurs; – <i>termenul de un an</i>: • este un termen-limită, înăuntrul căruia trebuie să aibă loc comunicarea hotărârii definitive către partea interesată și, totodată, aceasta să exercite contestația în anulare împotriva respectivei hotărâri; <i>De exemplu</i>, dacă hotărârea a rămas definitivă la data de 11 decembrie 2017, iar comunicarea are loc la data de 5 decembrie 2018, partea interesată nu va avea un termen de 15 zile de la data comunicării pentru exercitarea contestației în anulare, ci va trebui să formuleze calea de atac până cel mai târziu la data de 11 decembrie 2018, data expirării termenului-limită de 1 an de la data când hotărârea a rămas definitivă. • este un termen prevăzut pentru exercițiul căii de atac, iar nu numai pentru comunicarea hotărârii, nefiind un termen-limită la expirarea căruia, dacă nu s-a luat cunoștință de hotărâre, să înceapă automat a curge termenul de 15 zile; • în cazul în care comunicarea hotărârii nu a avut loc înăuntrul termenului de un an de la data rămânării definitive, partea poate solicita repunerea în termen în condițiile art. 186 C.proc.civ., necomunicarea hotărârii definitive înăuntrul termenului-limită de un an prevăzut de lege putând constitui un motiv temeinic justificat pentru depășirea termenului de 15 zile de exercitare a contestației; • dacă hotărârea definitivă este redactată înăuntrul termenului de un an, dar nu s-a comunicat părții, aceasta are obligația ca, în limita unui an de la rămânerea definitivă a hotărârii, să obțină o copie a acesteia pentru a formula în termen contestația în anulare; numai în situația în care hotărârea nu a fost redactată înăuntrul termenului de un an prevăzut de lege, partea va putea solicita repunerea în termen.

Termenul de motivare a contestației în anulare	– în același termen de 15 zile de la comunicarea hotărârii atacate, contestația în anulare trebuie motivată [art. 506 alin. (2) C.proc.civ.]; – sancțiunea care intervine pentru nerespectarea termenului de motivare este <i>nulitatea</i> cererii de exercitare a contestației în anulare.
Cererea de contestație în anulare	– cererii de contestație în anulare i se aplică în mod corespunzător prevederile art. 148-152 C.proc.civ. referitoare la forma cererilor adresate instanțelor judecătorești în general, precum și prevederile art. 194-197 C.proc.civ. referitoare la cererea de chemare în judecată; – cererea de contestație în anulare trebuie să fie formulată în scris și va cuprinde: • indicarea instanței căreia îi este adresată; • numele de familie, prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor, numele de familie și prenumele, domiciliul sau reședința reprezentanților lor, dacă este cazul; cererea va cuprinde, dacă este cazul, și adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax ori altele asemenea; • hotărârea care se atacă; • motivele cererii; contestatorul trebuie să indice toate motivele care justifică, în opinia sa, admiterea contestației, deoarece o hotărâre împotriva căreia s-a exercitat contestația în anulare nu mai poate fi atacată de aceeași parte cu o nouă contestație în anulare, chiar dacă se invocă alte motive; • semnătura; lipsa semnăturii va atrage anularea cererii numai dacă, atunci când se constată această neregularitate, partea prezentă în ședință nu semnează cererea ori, dacă a fost lipsă, nu semnează până cel mai târziu la primul termen următor, fiind înștiințată în acest sens prin citație; • când cererea este făcută prin reprezentant, se va menționa această împrejurare și se va alătura dovada împuternicirii, iar dacă instanța constată lipsa acesteia, va acorda un termen scurt pentru acoperirea ei și dacă înăuntrul termenului acordat, lipsa nu se acoperă, va anula cererea; – efectul cererii de contestație în anulare constă în reînvestirea instanței care a pronunțat hotărârea atacată, deschizând posibilitatea acestei instanțe de a-și retracta propria hotărâre; – contestația în anulare nu suspendă executarea silită a hotărârii atacate, însă legea permite instanței sesizate cu judecarea acesteia să dispună suspendarea executării, sub condiția dării unei cauțiuni, soluționarea cererii de suspendare urmând a se face conform dispozițiilor art. 484 C.proc.civ. referitoare la procedura de urmat pentru suspendarea executării hotărârilor atacate cu recurs, la care art. 507 C.proc.civ. face trimitere pentru o aplicare corespunzătoare; – denumirea greșită a cererii nu este de natură să împiedice judecarea contestației în anulare, instanța fiind obligată să o caracterizeze potrivit conținutului ei și scopului urmărit de către parte [art. 152 C.proc.civ.]; – contestația în anulare este supusă unei taxe judiciare de timbru fixe de 100 lei [art. 26 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013].

Procedura de judecată

Regulile de procedură aplicabile

– contestația în anulare se soluționează de urgență și cu precădere, potrivit dispozițiilor procedurale aplicabile judecătii finalizate cu hotărârea atacată [art. 508 alin. (1) C.proc.civ.]; astfel:

- în cazul contestației în anulare speciale, va fi incidentă procedura aplicabilă în fața instanței de recurs sau, după caz, în fața celei de apel pentru contestația în anulare exercitată împotriva hotărârilor date în apel, nesusceptibile de recurs [art. 503 alin. (3) C.proc.civ.];
- pentru contestația în anulare de drept comun, poate fi incidentă chiar și procedura din fața primei instanțe;

– se vor aplica, prin asemănare, prevederile referitoare la verificarea cererii și comunicarea acesteia intimatului, corespunzătoare fazei procesuale în care a fost pronunțată hotărârea atacată.

Întâmpinarea

– întâmpinarea este obligatorie și se depune la dosar cu cel puțin 5 zile înaintea primului termen de judecată [art. 508 alin. (2) teza I C.proc.civ.];

– întâmpinarea va cuprinde:

- excepțiile procesuale ce vizează cererea contestatorului (*de exemplu*, excepția de tardivitate, lipsa de interes, lipsa de calitate procesuală activă etc.);
- răspunsul la fiecare motiv de contestație, eventualele mijloace de probă în combaterea contestației;
- semnătura;

– contestatorul va lua cunoștință de conținutul întâmpinării de la dosarul cauzei [art. 508 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];

- în calea de atac a contestației în anulare nu se mai aplică regulile procedurale de la judecata în primă instanță, respectiv, după caz, din apel sau recurs, privind comunicarea întâmpinării către contestator, astfel încât este exclusă acordarea unui termen la cererea contestatorului, pentru a lua la cunoștință de întâmpinare.

Compunerea completului de judecată

– este aceeași ca și pentru judecarea pricinii în care s-a dat hotărârea atacată;

– judecătorul care a pronunțat hotărârea prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în contestație în anulare, acesta aflându-se, în acest caz, într-o situație de incompatibilitate absolută [art. 41 alin. (1) C.proc.civ.];

- incompatibilitatea privește atât judecata contestației în anulare cu referire la admisibilitatea ei, cât și judecarea în fond a pricinii ca urmare a admitterii contestației, deoarece dispozițiile art. 41 alin. (1) C.proc.civ. nu disting sub acest aspect.

Regimul probelor

– în cazul contestației în anulare de drept comun, pot fi administrate probe noi, concluzie desprinsă din prevederile art. 504 alin. (2) C.proc.civ., potrivit cărora contestația în anulare devine admisibilă dacă nelegala citare a contestatorului a fost invocată prin cererea de recurs, dar instanța a respins acest motiv pentru că avea nevoie de verificări de fapt incompatibile cu recursul.

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța investită cu contestația în anulare**Respingerea contestației**

- contestația în anulare poate fi respinsă ca nefondată sau ca rezultat al admiterii unei excepții procesuale (peremptorii), ca tardivă, ca inadmisibilă, ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală, ca lipsită de interes etc.;
- contestația în anulare poate fi anulată (ca netimbrată, ca nemotivată etc.) sau instanța poate constata perimarea acesteia.

Admiterea contestației

- *actul de procedură* pe care îl pronunță instanța în cazul admiterii contestației în anulare [art. 508 alin. (3) C.proc.civ.]:

- dacă motivul de contestație este întemeiat, instanța va pronunța o *singură hotărâre* prin care va anula hotărârea atacată și va soluționa cauza;
- dacă soluționarea cauzei la același termen nu este posibilă, instanța va pronunța o *hotărâre de anulare* a hotărârii atacate și va fixa termen în vederea soluționării cauzei printr-o *nouă hotărâre*; în acest ultim caz, hotărârea de anulare nu poate fi atacată separat;

- *soluțiile* pe care le poate adopta instanța în cazul admiterii contestației în anulare:

- în caz de admitere a contestației în anulare pentru motivul referitor la nelegala citare a părții și lipsa acesteia la termenul la care a avut loc judecata, se anulează hotărârea pronunțată în urma unei proceduri neregulate și se trece la judecata din nou a pricinii;
- dacă s-a admis contestația în anulare specială pe motivul necompetenței absolute a instanței care a pronunțat hotărârea atacată, se va anula această hotărâre și se va pronunța o hotărâre de declinare a competenței în favoarea instanței competente sau a organului cu activitate jurisdicțională competent, potrivit legii; dacă însă cererea este de competența unui organ al statului fără activitate jurisdicțională, atunci se va pronunța o hotărâre de respingere a cererii ca inadmisibilă, iar dacă se apreciază că este competent un organ de jurisdicție dintr-un alt stat, cererea va fi respinsă ca nefiind de competența instanțelor române;
- în caz de admitere a contestației în anulare speciale pentru motivul referitor la nelegala compunere a instanței, se anulează hotărârea atacată și se trece la rejudecarea recursului [sau în apel, potrivit art. 503 alin. (3) C.proc.civ.], în condiții de regularitate procedurală;
- când s-a invocat motivul prevăzut de art. 503 alin. (2) pct. 2 C.proc.civ., prin admiterea contestației în anulare se anulează hotărârea pronunțată în recurs [sau în apel, potrivit art. 503 alin. (3) C.proc.civ.], în condiții de eroare materială, iar calea de atac se rejudecă;
- admiterea contestației în anulare pentru motivele vizate de art. 503 alin. (2) pct. 3 și 4 C.proc.civ. poate să ducă la anularea hotărârii atacate, dacă prin cercetarea motivului de casare ori a recursului omis se ajunge la o casare totală din cauza interdependenței motivului sau recursului respectiv cu celelalte motive sau recursuri; în cazul în care motivul a cărui cercetare a fost omisă, respectiv, după caz, recursul omis atrag casarea parțială, se va proceda la completarea judecării recursului, solu-

ția dată acestuia în fond urmând a fi modificată în limitele admiterii motivului sau recursului omis; în această din urmă situație, toate motivele de casare care au fost examinate și respinse ca neîntemeiate nu mai sunt cercetate din nou, existând, în privința lor, autoritate de lucru judecat; aceeași soluție este incidentă în cazul admiterii contestației în anulare atunci când instanța de apel a omis să se pronunțe asupra unuia dintre apelurile declarate în cauză, potrivit art. 503 alin. (3) raportat la art. 503 alin. (2) pct. 4 C.proc.civ.;

– în materia rejudecării fondului ca efect al admiterii unei contestații în anulare (a rejudecării recursului, după caz), se aplică principiul *non reformatio in peius*, deci contestatorului nu i se poate crea o situație mai grea decât aceea pe care a avut-o în momentul în care a formulat contestația în anulare.

Regimul juridic al hotărârii pronunțate cu privire la contestația în anulare

– hotărârile prin care instanța se pronunță asupra contestației în anulare se numesc, după caz, *sentință* sau *decizie*, astfel:

- în cazul contestației în anulare speciale, instanța pronunță întotdeauna o *decizie*;
- în cazul contestației în anulare de drept comun, instanța pronunță o *sentință* dacă hotărârea atacată a fost o hotărâre de primă instanță, sau o *decizie*, dacă hotărârea atacată a fost o hotărâre a instanței de recurs sau o hotărâre dată de instanța de apel;

– hotărârea dată în contestație în anulare este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea atacată [art. 508 alin. (4) C.proc.civ.], astfel:

- față de obiectul acesteia, hotărârea pronunțată într-o contestație în anulare specială este definitivă;
 - pentru contestația în anulare de drept comun, hotărârea ce se va pronunța este susceptibilă de recurs numai dacă s-a atacat (pe calea contestației în anulare) o decizie dată în apel sau o sentință pronunțată în acele materii în care dreptul de apel este suprimat de lege;
 - împotriva hotărârilor pronunțate în contestații în anulare nu poate fi exercitat apelul, deoarece hotărârile de primă instanță rămase definitive nu pot fi atacate pe calea contestației în anulare, partea neavând un drept de opțiune între contestația în anulare și apel, iar art. 504 alin. (2) C.proc.civ. vizează numai recursul, nu și apelul;
 - împotriva hotărârii date într-o contestație în anulare poate fi introdusă o cerere de revizuire sau chiar o contestație în anulare, în condițiile și pentru motivele prevăzute de lege;
- în condițiile legii, hotărârea poate forma obiectul unei cereri de îndreptare a greșelilor materiale strecurate în cuprinsul ei, de lămurire sau de înlăturare a dispozițiilor potrivnice, respectiv de completare;
- în măsura în care este susceptibilă de executare silită, hotărârea dată într-o contestație în anulare mai poate forma și obiectul unei contestații la titlu, dacă se cere instanței care a pronunțat-o să lămurească înțelesul, întinderea și aplicarea dispozitivului;
- calea de atac declarată împotriva unei hotărâri date într-o contestație în anulare se va judeca potrivit dispozițiilor legale ce reglementează calea de atac respectivă.

FIȘA NR. 22

REVIZUIREA

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– este o cale de atac extraordinară, de retractare și nesuspensivă de executare, care se poate exercita, ca regulă, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege, împotriva hotărârilor pronunțate asupra fondului sau care evocă fondul.
Sediul materiei	– este reprezentat de dispozițiile art. 509-513 C.proc.civ.; – dispozițiile care reglementează revizuirea sunt de strictă interpretare și aplicare atât în ceea ce privește condițiile de admisibilitate, cât și motivele de exercitare.

II. Obiectul revizuirii

Condiții	– în raport de obiectul revizuirii, aceasta este admisibilă dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: • <i>ca regulă</i>, hotărârea atacată să fie o hotărâre pronunțată asupra fondului sau care evocă fondul [art. 509 alin. (1) C.proc.civ.]; • hotărârea atacată să nu fie sau să nu mai fie susceptibilă de apel [art. 459 alin. (1) C.proc.civ.].
Hotărârile pronunțate asupra fondului, precum și cele care evocă fondul	– cu excepțiile expres prevăzute de lege, condiția <i>evocării fondului</i> privește <i>toate hotărârile care fac obiect al revizuirii</i> [art. 509 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; – noțiunea de „hotărâre care evocă fondul” include: • hotărârile primei instanțe, mai puțin cele prin care cererea de chemare în judecată a fost respinsă sau anulată în temeiul unei excepții procesuale, fără a fi analizată în fond; • hotărârile instanței de apel prin care a fost respins apelul ca nefondat sau prin care s-a admis apelul și s-a schimbat în tot sau în parte sentința atacată; • hotărârile instanței de apel prin care s-a evocat fondul după anularea hotărârii primei instanțe; • hotărârile instanței de recurs date ca urmare a rejudecării fondului după casarea cu reținere; • hotărârile date în fond, după sau odată cu admiterea altei cereri de revizuire; • hotărârile date în fond, ca urmare a admiterii unei contestații în anulare; • hotărârile de fond în contestațiile la executare propriu-zise formulate de terți sau de debitor, în cazurile în care legea permite ca pe această cale să se invoce apărări de fond;

– nu pot face obiectul revizuirii hotărârile prin care nu se analizează sau nu se evocă fondul, cum ar fi:

- hotărârea de declinare a competenței;
- ordonanța președințială;

Cu toate acestea, întrucât, potrivit art. 1002 alin. (1) C.proc.civ., autoritatea de lucru judecat poate privi două ordonanțe președințiale, cu condiția însă ca împrejurările care au stat la baza adoptării lor să nu se fi modificat, urmează să se admită că revizuirea pentru contrarietate de hotărâri este admisibilă și în cazul a două ordonanțe contradictorii, cu condiția ca împrejurările de fapt care au stat la baza acestora să fie neschimbate.

- regulatorul de competență;
- hotărârea de expedient;
- hotărârea prin care se respinge sau se anulează apelul în temeiul unei excepții procesuale;
- hotărârile instanței de recurs prin care s-a respins recursul ca nefondat sau ca tardiv, hotărârile prin care s-a anulat recursul ca neregulat introdus, netimbrat ori nemotivat și hotărârile prin care s-a constatat perimarea recursului;

Prin respingerea recursului ca nefondat, instanța de recurs nu evocă fondul, deoarece analiza acestei instanțe se rezumă la analiza motivelor de casare, care, prin ipoteză, nu presupun analiza fondului. Revizuirea hotărârilor instanței de recurs prin care recursul este respins ca nefondat este admisibilă numai în ipotezele expres prevăzute de lege.

În cazul respingerii, anulării sau perimării recursului, va putea fi atacată cu revizuire hotărârea de fond care a fost menținută ca urmare a soluției date asupra recursului.

- deciziile de casare intermediare (hotărâri prin care s-a admis recursul și s-a casat cu reținere sau cu trimitere);
- încheierile prin care instanța de recurs explicitează dispozitivul deciziei pronunțate în recurs ori îndreaptă erori materiale strecurate în cuprinsul deciziei;
- hotărârea prin care s-a respins o contestație în anulare, hotărârea prin care s-a admis contestația în anulare și s-a fixat termen pentru rejudecarea recursului;
- hotărârea prin care s-a respins o altă cerere de revizuire;

– în materia divorțului, dacă unul dintre soți s-a recăsătorit, hotărârea definitivă prin care s-a desfăcut căsătoria nu este supusă revizuirii în ceea ce privește divorțul [art. 928 alin. (3) C.proc.civ.]; interdicția privește numai partea din hotărâre referitoare la divorț, nu și cea privitoare la celelalte capete accesorii soluționate prin hotărârea de divorț;

– *prin excepție* de la regula privind condiția evocării fondului în ceea ce privește hotărârile care fac obiect al revizuirii, *pentru motivele prevăzute expres de lege* sunt supuse revizuirii și hotărârile care nu evocă fondul, respectiv motivele reglementate la art. 509 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ., dar numai în ipoteza judecătorului, pct. 4 și pct. 7-11 [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].

Precizare:

Mai poate exista interesul de a fi atacate cu revizuire pentru motivul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ. și hotărârile instanței de recurs, dacă la judecata

	recursului au fost produse înscrisuri noi care, ulterior, au fost declarate false, chiar dacă hotărârea pronunțată de instanța de recurs, aparent, nu evocă fondul. <i>De exemplu</i>, intimatul din recurs ar avea interes să solicite revizuirea unei decizii de casare intermediară, pe motiv că înscrisul în baza căruia s-a admis recursul a fost declarat ulterior fals, pentru a evita rejudecarea fondului și a obține respingerea recursului. De asemenea, același interes l-ar avea și recurentul dacă respingerea recursului a fost fondată pe un înscris nou depus în fața instanței de control judiciar. În aceste cazuri, pentru identitate de rațiune, trebuie recunoscută posibilitatea atacării cu revizuire a hotărârii date în recurs.
Hotărârile care nu sunt sau nu mai sunt susceptibile de apel	– această a doua condiție de admisibilitate a revizuirii care privește obiectul acesteia rezultă din dispozițiile art. 459 alin. (1) C.proc.civ., potrivit căroro căile extraordinare de atac nu pot fi exercitate atâta timp cât este deschisă calea de atac a apelului; – spre deosebire de celelalte două căi de atac extraordinare (recursul și contestația în anulare), care nu pot fi folosite <i>omisso medio</i>, revizuirea poate fi exercitată, chiar dacă partea interesată nu a exercitat calea de atac a apelului; – întrucât, spre deosebire de recurs, care urmărește remedierea erorilor de drept, revizuirea are drept scop, de regulă, îndreptarea erorilor săvârșite în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea executorie sau definitivă, cele două căi extraordinare de atac sunt complementare și pot fi exercitate concomitent, însă, într-un asemenea caz, soluționarea recursului va avea prioritate [art. 459 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.].

III. Motivele de revizuire

Instanța s-a pronunțat asupra unor lucruri care nu s-au cerut sau nu s-a pronunțat asupra unui lucru cerut ori s-a dat mai mult decât s-a cerut	– acest motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., este o aplicare a principiului disponibilității, precum și a obligației instanței de a judeca toate pretențiile deduse judecătii; – motivul se referă la <i>obiectul cererilor cu care a fost sesizată instanța</i>, deci la pretențiile concrete formulate de părți prin cereri având natura juridică a cererii de chemare în judecată; • este vorba de pretențiile formulate de reclamant în cererea de chemare în judecată, de pârât în cererea reconvențională, de oricare dintre părțile inițiale în cererile de intervenție forțată, de terțul intervenient în cererea de intervenție voluntară principală; • motivul de revizuire vizează atât cererile principale, cât și cele accesorii, în măsura în care acestea nu au rămas fără obiect ca urmare a soluției date cererii principale, precum și cererile cu caracter subsidiar, în măsura în care cererea principală a fost admisă sau, după caz, respinsă; <i>Spre exemplu:</i> ▪ dacă s-a cerut rezoluțiunea unui contract, precum și restituirea prestațiilor executate în temeiul acestuia, respingerea capătului principal face inutilă cercetarea celui accesoriu, astfel încât partea nu s-ar putea plânge că instanța ar fi săvârșit o <i>minus petita</i>; ▪ dacă pârâtul introduce o cerere reconvențională subsidiară, prin care solicită ca, în eventualitatea admiterii cererii în revendicare a reclamantului,
--	---

acesta să fie obligat să îi plătească suma ce reprezintă cheltuielile pe care le-a făcut cu repararea imobilului în litigiu, respingerea cererii în revendicare lasă fără obiect cererea subsidiară formulată de pârât;

- dacă reclamantul cere, în principal, anularea contractului, iar, în subsidiar, rezoluțiunea lui, admiterea capătului de cerere principal face inutilă ceretarea capătului subsidiar.

– nu reprezintă *extra petita* sau *minus petita* în sensul acestui motiv de revizuire și, deci, aceasta nu este admisibilă în cazuri precum:

- instanța de recurs reține din oficiu un motiv de casare de ordine publică neinvocat de recurent (după ce, în prealabil, l-a pus în dezbaterea părților), respectiv nu reține din oficiu un motiv de casare de ordine publică, neinvocat de recurent în termen, deși putea să o facă, sau nu se pronunță asupra unui motiv de casare, invocat în termen de recurent;
- instanța omite să se pronunțe asupra cererii privind acordarea unui nou termen pentru angajarea unui apărător sau asupra unei excepții procesuale ori a unei apărări invocate de parte;
- instanța nu s-a pronunțat pe fond, deoarece a rezolvat cauza pe baza unei excepții peremptorii;

– motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. are în vedere trei ipoteze: prima și a treia sunt cazuri de *ultra petita*, mai exact prima, de *extra petita*, iar a treia, de *plus petita*, și cea de-a doua ipoteză este un caz de *minus petita*.

Prima ipoteză: când instanța s-a pronunțat asupra unor lucruri care nu s-au cerut (*extra petita*)

– este avută în vedere situația în care instanța s-a pronunțat, din eroare, și asupra unor lucruri care nu s-au cerut nici în scris și nici verbal, atunci când legea permite acest lucru;

Spre exemplu:

- dacă reclamantul a cerut numai obligarea pârâtului la plata sumei datorate și instanța îi acordă și dobânzi;
- dacă s-a solicitat numai restituirea bunului, însă instanța l-a obligat pe pârât și la plata fructelor;
- în cazul în care s-a cerut obligarea pârâtului la plata de despăgubiri pentru neexecutarea obligației contractuale, iar instanța dispune și rezoluțiunea contractului;
- se acordă executarea provizorie judecătorească, deși aceasta nu a fost cerută;
- se acordă un termen de grație, fără a exista o cerere în acest sens a debitorului;
- se dispune evacuarea locatarului, deși s-a cerut numai obligarea lui la plata chiriei;
- instanța a acordat cheltuieli de judecată, fără ca acestea să fi fost cerute;
- admitând o cerere de stabilire a paternității, instanța a dispus ca minorul să poarte numele de familie al tatălui, în lipsa unei astfel de cereri etc.

- revizuirea este admisibilă pentru această ipoteză a motivului prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. și în cazul în care *capătul de cerere nesolicitat a fost respins*, deoarece este posibil ca partea să fie prejudiciată și atunci când instanța respinge o pretenție nesolicitată;

De exemplu, reclamantul revendică un imobil, iar instanța, respingându-i cererea, stabilește și faptul că el nu are dreptul la fructele culese de posesor. Soluția se justifică pe considerentul că art. 509 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ. nu face nicio distincție în funcție de modul în care s-a rezolvat pretenția nesolicitată. Singura deosebire constă în faptul că, dacă instanța a admis un capăt de cerere nesolicitat de reclamant, interesul de a introduce cererea de revizuire aparține pârâtului, iar dacă l-a respins, reclamantul este cel care justifică interesul de a ataca hotărârea.

– revizuirea nu este admisibilă pentru această ipoteză atunci când:

- instanța a comis o greșeală de judecată, în sensul că a soluționat o cerere formulată cu încălcarea dispozițiilor legale privind termenul de exercitare;

De exemplu:

- reclamantul și-a modificat cererea de chemare în judecată după primul termen de judecată la care a fost legal citat și, deși pârâtul nu și-a exprimat în mod expres acordul la această modificare, instanța s-a pronunțat și asupra capătului de cerere formulat peste termen;
- instanța de apel a primit și soluționat o cerere nouă, inadmisibilă în apel.
- se pretinde că instanța a admis un capăt de cerere în mod nelegal, întrucât pretenția formulată ar fi fost contrară normelor de drept substanțial;
Dacă instanța de recurs, admitând recursul, a admis doar în parte apelul și a schimbat sentința în privința unui capăt de cerere din acțiune, nu înseamnă că s-a pronunțat asupra unui lucru care nu s-a cerut.
- instanța este obligată să se pronunțe din oficiu asupra unor cereri.
De exemplu, în materie de divorț, art. 919 alin. (2) și (3) C.proc.civ. obligă instanța să se pronunțe, chiar în lipsa solicitării reclamantului, cu privire la exercitarea autorității părintești, contribuția părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, numele pe care îl vor purta soții după divorț.

A doua ipoteză: când instanța nu s-a pronunțat asupra unui lucru cerut (*minus petita*)

– această ipoteză are în vedere situația în care instanța a omis să soluționeze un capăt de cerere, mai exact, când nu s-a pronunțat asupra tuturor cererilor formulate în termen, indiferent dacă ele au caracter principal, accesoriu, incidental sau adițional;

De exemplu, instanța nu s-a pronunțat asupra cheltuielilor de judecată solicitate, asupra cererii reconvenționale, a cererii de intervenție voluntară sau forțată, asupra cererii de încuviințare a executării provizorii etc.

– pentru a se putea folosi revizuirea, este necesar ca instanța să fi fost sesizată cu cererea respectivă;

- dacă însă instanța nu a primit cererea, dispunând respingerea ei ca tardivă sau ca inadmisibilă, cel interesat poate uza de calea apelului sau, după caz, a recursului, iar nu de cea a revizuirii;

– revizuirea este inadmisibilă pentru acest motiv în cazul în care:

- instanța, după ce a cercetat toate capetele de cerere, a admis pretențiile numai în parte sau a respins un capăt de cerere;
- unele capete de cerere accesorii au fost rezolvate implicit prin respingerea capătului de cerere principal;

De exemplu:

- dacă s-a respins cererea de divorț, implicit au fost respinse și cererile accesorii prevăzute la art. 919 C.proc.civ., deoarece, în mod logic, acestea nu puteau fi soluționate decât în măsura desfacerii căsătoriei;
- respingerea cererii în stabilirea paternității implică și respingerea cererii prin care se solicită pensie de întreținere;
- când se respinge cererea în revendicare se respinge implicit și capătul privitor la daune pentru lipsa de folosință.

– partea a cărei cerere nu a fost rezolvată nu este obligată să invoce această omisiune a instanței prin intermediul revizuirii;

- ea poate lua ulterior, mai ales când a pierdut termenul de revizuire, calea unei cereri principale, deoarece nu există autoritate de lucru judecat cu privire la cererea rămasă nesoluționată;
- partea are deschisă și posibilitatea de a recurge la procedura completării hotărârii, procedură prevăzută de art. 444 și urm. C.proc.civ.

A treia ipoteză: când instanța a dat mai mult decât s-a cerut (*plus petita*)

– această ipoteză vizează acele situații în care, deși nu a intervenit o majorare a pretențiilor deduse judecății, se acordă mai mult decât s-a solicitat.

De exemplu:

- reclamantul pretinde, prin cerere, obligarea pârâtului la plata sumei de 380.000 lei și instanța îi acordă 500.000 lei;
- reclamantul solicită dreptul de uzufruct și instanța îi recunoaște dreptul de proprietate;
- reclamantul pretinde 1/3 din imobilul supus împărțelii, iar instanța îi stabilește o cotă de 1/2.

În schimb, nu înseamnă că s-a dat mai mult decât s-a cerut atunci când părțile nu ceruseră judecata în lipsă și, totuși, instanța a soluționat cauza.

Întrucât cererea de mărire a cîtimii obiectului acțiunii poate fi formulată până la închiderea dezbaterilor asupra fondului și se consemnează în încheierea de ședință, fără a fi necesar consimțământul pârâtei, nu se poate reține că instanța a acordat mai mult decât s-a cerut, în cazul în care reclamanta, după efectuarea mai multor expertize în cauză, și-a mărit verbal, în cursul dezbaterilor, cîtimea obiectului cererii, solicitând valoarea actualizată a lucrărilor executate și neplătite.

Obiectul pricinii nu se află în ființă

– revizuirea poate fi cerută pentru acest motiv, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., dacă, printr-o hotărâre care nu este sau nu mai este susceptibilă de apel și care evocă fondul, cu o singură condamnare, debitorul a fost obligat să predea creditorului un bun individual determinat (nefungibil), iar acesta a pierit, astfel încât executarea în natură a obligației de predare a bunului nu mai este posibilă;

	• în cazul hotărârilor cu condamnare alternativă, cererea de revizuire este lipsită de interes, deoarece debitorul poate fi obligat, în temeiul unei asemenea hotărâri, să plătească suma de bani stabilită de instanță ca reprezentând contravaloarea lucrului; <i>Revizuirea nu este admisibilă</i> dacă obiectul pricinii există fizic, dar i s-a schimbat situația (pe teren s-a edificat o construcție), urmând ca cel interesat să uzeze de un alt mijloc procesual. Dacă partea care a fost obligată să încheie un contract de închiriere cu partea adversă a dispus de spațiu în alte modalități decât aceea stabilită prin hotărâre, nu se poate admite revizuirea pe motiv că obiectul nu mai este în ființă. Partea obligată prin hotărâre judecătorească să lase în deplină proprietate și liniștită posesie un teren, individualizat prin limite și vecinătăți, nu poate obține revizuirea în temeiul art. 509 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ., pe motiv că nu există identitate între terenul revendicat și cel pe care el îl posedă în fapt. – revizuirea este admisibilă nu numai când obiectul cererii a pierit după pronunțarea hotărârii, ci și în cazul în care obiectul a pierit în cursul judecății, chiar dacă reclamantul nu și-a modificat cererea; – alternativ revizuirii, creditorul obligației de predare a unui bun cert și determinat, stabilită printr-o hotărâre cu o singură condamnare, obligație care nu mai poate fi executată din cauza pierii bunului, mai are la dispoziție și următoarele mijloace procedurale: • să ceară instanței de executare să stabilească suma ce urmează a fi plătită ca echivalent al valorii lucrului, cu mențiunea că acest mijloc procedural, reglementat de art. 891-892 C.proc.civ., poate fi folosit atunci când dispariția bunului are loc sau se constată după începerea executării silite a obligației de predare stabilite prin titlul executoriu; hotărârea instanței de executare se dă cu citarea părților, este executorie și este supusă numai apelului; suspendarea executării acestei hotărâri nu se va putea obține decât cu consemnarea sumei stabilite; • să introducă o acțiune de drept comun, prin care să solicite contravaloarea bunului pierit.
Un judecător, martor sau expert, care a luat parte la judecată, a fost condamnat definitiv pentru o infracțiune privitoare la pricină sau dacă hotărârea s-a dat în temeiul unui înscris declarat	– acest motiv de revizuire este reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ. și privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei, dar numai în ipoteza judecătorului [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.]. Prima ipoteză: condamnarea unui judecător, martor sau expert care a luat parte la judecată – se referă la situația în care soluția din hotărârea atacată este rezultatul lipsei de obiectivitate a judecătorului sau al comportării martorului care a depus mincinos ori a expertului care a denaturat adevărul în raportul său; – este necesar ca infracțiunea privitoare la pricină, săvârșită de judecător, martor sau expert, să fi fost determinantă pentru soluția la care s-a oprit instanța a cărei hotărâre se atacă cu revizuire.

fals în cursul ori în urma judecății, când aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză	A doua ipoteză: declararea ca fals a unui înscris pe care s-a bazat hotărârea ce se atacă pe calea revizuirii – vizează situația în care hotărârea ce se atacă pe calea revizuirii s-a bazat pe un înscris declarat fals în cursul sau în urma judecății; – pentru a se putea folosi revizuirea, este nevoie ca înscrisul respectiv să fi fost determinant pentru soluția la care s-a oprit instanța. Condiția existenței unei hotărâri penale definitive de condamnare – în toate cazurile vizate de art. 509 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ., este necesar să existe o <i>hotărâre penală definitivă</i> de condamnare a judecătorului, a martorului sau a expertului ori de declarare a falsului. Cercetarea existenței sau inexistenței infracțiunii pe cale incidentală – în situația în care nu se poate obține o hotărâre penală de condamnare a judecătorului, a martorului sau a expertului ori de declarare a falsului din cauza existenței unui impediment la punerea în mișcare sau exercitarea acțiunii penale, instanța de revizuire se va pronunța mai întâi, pe cale incidentală, asupra existenței sau inexistenței infracțiunii invocate; • numai constatarea, pe cale incidentală, a infracțiunilor săvârșite de judecător, martor sau expert ori a caracterului fals al înscrisului doveditor determină admisibilitatea revizuirii; • prin urmare, situațiile în care se constată că înscrisul este simulat sau clauzele acestuia nu corespund voinței reale a părților, fiind necesară interpretarea înscrisului, nu deschid calea revizuirii, deoarece, deși, și în aceste ultime două ipoteze, în fapt înscrisul nu corespunde realității, totuși, acesta nu este rezultatul săvârșirii unei infracțiuni de fals; • <i>la judecarea cererii va fi citat și cel învinuit de săvârșirea infracțiunii</i>; textul de lege are în vedere ipoteza în care cel acuzat de săvârșirea infracțiunii nu este parte în procesul civil; citarea acestuia se va face ca atare, ca persoană căreia i se impută săvârșirea infracțiunii, în vederea asigurării posibilității de a-și exercita dreptul la apărare; • sfera de aplicare a art. 509 alin. (1) pct. 3 teza a II-a C.proc.civ. s-a redus destul de mult, deoarece, atunci când procurorul dispune clasarea, ordonanța de clasare va cuprinde, dacă este cazul, și dispoziții privind sesizarea judecătorului de cameră preliminară cu propunerea de desființare totală sau parțială a înscrisului.
Un judecător a fost sancționat disciplinar definitiv pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă aceste	– pentru a se putea invoca acest motiv, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 4 C.proc.civ., trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. existența unei sancțiuni disciplinare pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, aplicată judecătorului; • reaua-credință există „atunci când judecătorul sau procurorul încalcă cu știință normele de drept material ori procesual, urmărind sau acceptând vătămarea unei persoane”, iar grava neglijență „atunci când judecătorul sau procurorul nesocotește din culpă, în mod grav, neîndoielnic și nescuzabil, normele de

împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză	drept material ori procesual” (art. 99¹ din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor). 2. <i>hotărârea de sancționare disciplinară să fie definitivă;</i> 3. <i>fapta pentru care a fost sancționat judecătorul să fie în legătură cu procesul în care s-a pronunțat hotărârea atacată și să fi fost determinantă pentru soluția pronunțată prin hotărârea a cărei revizuire se cere;</i> • legea nu impune ca judecătorul sancționat disciplinar să fi fost și cel care a soluționat cauza; – în cazul acestui motiv de revizuire, nu a mai fost prevăzută posibilitatea instanței de revizuire de a cerceta, pe cale incidentală, existența faptei de exercitare a funcției cu rea-credință sau cu gravă neglijență, dacă există impedimente legale la exercitarea acțiunii disciplinare împotriva judecătorului; – acest motiv de revizuire privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].
După darea hotărârii, s-au descoperit înscrisuri doveditoare, reținute de partea potrivnică sau care nu au putut fi înfățișate dintr-o împrejurare mai presus de voința părților	– acest motiv tipic de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., se referă la descoperirea de înscrisuri doveditoare, deci când partea care a pierdut procesul dovedește existența unor înscrisuri care au fost reținute de partea adversă sau care nu au putut fi prezentate dintr-o împrejurare mai presus de voința ei; – noțiunea de „înscris”, în sensul art. 509 alin. (1) pct. 5 C.proc.civ., este avută în vedere în accepțiunea ei restrânsă, necuprinzând declarații de martori chiar autentificate, mărturisiri, rapoarte de expertize; – pentru invocarea acestui motiv de revizuire trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. <i>partea interesată să prezinte un înscris nou, care nu a fost folosit în procesul în care s-a pronunțat hotărârea atacată;</i> • în măsura în care înscrisul a făcut obiect de cercetare și era cunoscut de instanță, acesta nu mai poate fi considerat înscris nou; Nu poate fi calificat ca înscris nou un articol publicat într-o revistă și nici schimbarea legii după pronunțarea hotărârii. 2. <i>înscrisul să aibă forță probantă prin el însuși, fără să fie nevoie de a fi confirmat prin alte mijloace de probă;</i> • revizuirea nu este admisibilă în temeiul unui început de dovadă scrisă, deoarece presupune completarea cu martori și prezumții; 3. <i>înscrisul invocat să fi existat la data când a fost pronunțată hotărârea ce se cere a fi revizuită;</i> • o hotărâre judecătorească intervenită după soluționarea litigiului în fond poate fi considerată un act nou care poate fi invocat într-o cerere de revizuire atunci când acea hotărâre a fost obținută pe baza unei cereri introduse înainte de soluționarea definitivă a litigiului în care se cere revizuirea; în această situație, hotărârea invocată ca act nou nu ar putea fi înfățișată în litigiul respectiv, întrucât partea nu are posibilitatea să determine pronunțarea ei la o dată anterioară, spre a fi în măsură a se servi de ea; • de asemenea, este îndeplinită condiția preexistenței înscrisului la data pronunțării hotărârii a cărei revizuire se cere, chiar dacă înscrisul poartă o dată

	ulterioară pronunțării acesteia, cu condiția însă să se refere la situații atestate de alte înscrisuri preexistente; 4. <i>înscrisul să nu fi putut fi produs în procesul în care s-a pronunțat hotărârea atacată, fie pentru că a fost reținut de partea potrivnică, fără ca revizuiantul să fi cunoscut acest fapt, fie dintr-o împrejurare mai presus de voința părții care îl invocă;</i> • dacă revizuiantul a cunoscut faptul reținerii înscrisului de către adversar în momentul judecării fondului, el ar fi putut uza de prevederile art. 293 C.proc.civ.; • împrejurarea mai presus de voința părții urmează a fi apreciată de instanța de revizuire, însă partea interesată trebuie să o dovedească; 5. <i>înscrisul nou să fie determinant în cauza soluționată cu hotărârea atacată;</i> • dacă ar fi fost cunoscut de instanță cu ocazia judecării fondului, soluția ar fi fost alta decât cea pronunțată; 6. <i>înscrisul nou trebuie prezentat de partea care exercită calea de atac;</i> • nu se poate pretinde instanței de revizuire să îl administreze din oficiu.
S-a casat, s-a anulat ori s-a schimbat hotărârea unei instanțe pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere	– acest motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 6 C.proc.civ., vizează situația în care hotărârea atacată cu revizuire s-a întemeiat pe o hotărâre care ulterior a fost casată, anulată sau schimbată, dispărând deci suportul probator pe care aceasta se sprijinea; – în sfera acestui motiv de revizuire intră și hotărârile unor organe de jurisdicție din afara sistemului instanțelor judecătorești, inclusiv cele arbitrale; – hotărârea casată, anulată sau schimbată poate fi civilă, administrativă sau penală; – pentru acest motiv, cererea de revizuire urmează să fie admisă numai în măsura în care hotărârea care a fost casată, anulată sau schimbată a fost determinantă pentru soluția din hotărârea a cărei revizuire se cere. Justificarea acestui caz de revizuire constă în faptul că au intervenit modificări în materialul probator pe care s-a sprijinit instanța în pronunțarea hotărârii a cărei revizuire se cere, iar aceste modificări trebuie să influențeze hotărârea care s-a bazat pe acel material probator.
Statul ori alte persoane juridice de drept public, minorii și cei puși sub interdicție judecătorească ori cei puși sub curatelă nu au fost apărați deloc sau au fost apărați cu viclenie de cei însărcinați să îi apere	– acest motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ., are în vedere două situații, și anume: 1. situația în care statul, alte persoane juridice de drept public, cei fără capacitate de exercițiu ori cu capacitate restrânsă sau cei puși sub curatelă <i>nu au fost apărați deloc;</i> • în acest caz, revizuirea este admisibilă dacă se constată lipsa totală de apărare, indiferent de cauza care a condus la această situație, deci chiar și în cazul unei lipse nejustificate a apărătorului; • cererea de revizuire urmează a fi respinsă ca inadmisibilă dacă apărarea s-a făcut în scris, printr-un memoriu depus la dosar ori în cazul unei apărări incomplete sau greșite. 2. situația în care în care statul, alte persoane juridice de drept public, cei fără capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă sau cei puși sub curatelă <i>au fost apărați cu viclenie;</i> • apărarea cu viclenie trebuie să provină de la cel însărcinat să îl apere pe revizuiant și să constea în manopere dolosive, care au determinat, în mod evident, pierderea procesului;

	• fiind o împrejurare de fapt, viclenia poate fi dovedită cu orice mijloc de probă. S-a decis că nu se poate admite revizuirea pe acest motiv dacă minorul, în timp ce procesul era în curs, a devenit major. – acest motiv de revizuire privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].
Există hotărâri definitive potrivit, date de instanțe de același grad sau de grade diferite, care încalcă autoritatea de lucru judecat a primei hotărâri	– acest motiv reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. permite revizuirea în cazul în care se ajunge la situația ca același proces să fie soluționat de două ori, pronunțându-se hotărâri potrivit; • dacă aceeași pricină a fost soluționată în două procese și s-a pronunțat aceeași soluție, hotărârile nu sunt potrivit și deci revizuirea nu este admisibilă; • în cazul în care însă creditorul ar încerca să pună în executare ambele hotărâri, debitorul s-ar putea opune pe calea contestației la executare; – de asemenea, acest motiv de revizuire poate fi invocat și atunci când în cel de al doilea proces a fost nesocotit aspectul (efectul) pozitiv al autorității de lucru judecat a hotărârii pronunțate în primul proces; <i>De exemplu, după ce a fost admisă o acțiune în revendicare, reținându-se că pârâțul a fost posesor de rea-credință, într-un al doilea proces se respinge cererea de obligare la contravaloarea fructelor, cu motivarea că pârâțul a fost posesor de bună-credință.</i> – pentru a se putea invoca motivul de revizuire referitor la hotărâri potrivit, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. <i>să fie vorba de hotărâri definitive potrivit, chiar dacă prin ele nu s-a rezolvat fondul cauzei;</i> • acest motiv de revizuire privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazul în care cererea este respinsă ca inadmisibilă, prescrisă ori ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală sau pentru că s-a considerat că există autoritate de lucru judecat, deși nu a avut loc o judecată de fond, o a doua cerere având aceleași deficiențe nu poate fi formulată; în situația în care s-a pronunțat totuși o a doua hotărâre, cu nesocotirea autorității lucrului judecat și care este contrară primei hotărâri, revizuirea este admisibilă, chiar dacă nu prin ambele hotărâri s-a rezolvat fondul; • acest motiv de revizuire ar putea fi invocat și în cazul în care contrarietatea există între o hotărâre a instanței judecătorești și hotărârea unui alt organ de jurisdicție, precum și în cazul în care există contrarietate între două ordonanțe președințiale, cu condiția însă ca împrejurările care au stat la baza adoptării lor să nu se fi modificat; 2. <i>hotărârile să fie pronunțate în aceeași pricină, deci să fi existat tripla identitate de elemente: aceleași părți, același obiect, aceeași cauză;</i> • în cazul încălcării aspectului (efectului) pozitiv al autorității de lucru judecat, trebuie avute în vedere și considerentele decisive și cele decizorii din hotărârea pronunțată în primul proces; 3. <i>hotărârile să fie pronunțate în dosare diferite;</i> • revizuirea nu se poate cere pentru contrarietate de hotărâri pronunțate în același proces, <i>spre exemplu</i>, dacă, după casarea unei hotărâri, rejudicându-se

	fondul sau declarându-se un al doilea recurs (împotriva hotărârii date în fond după casare) se revine asupra soluției pronunțate în primul recurs; 4. în al doilea proces să nu se fi invocat autoritatea de lucru judecat a hotărârii din primul proces sau, dacă a fost invocată, instanța să fi omis să se pronunțe asupra acesteia; • dacă în al doilea proces, prima hotărâre a fost invocată și instanța a respins excepția autorității de lucru judecat (sau, după caz, susținerea părții întemeiată pe un considerent din hotărârea respectivă), partea nu mai poate reitera aceeași excepție (susținere) pe calea revizuirii, deoarece se opune însăși autoritatea de lucru judecat asupra rezolvării date chestiunii respective, iar revizuirea nu este o cale de atac prin care se realizează controlul judiciar; 5. să se ceară anularea celei de a doua hotărâri, care s-a pronunțat cu încălcarea autorității de lucru judecat; • această cerință se justifică prin faptul că instanța de revizuire nu este o instanță de control judiciar și deci nu poate să aprecieze care dintre hotărârile potrivnice este greșită, ci doar să constate că prin ultima hotărâre s-a nesocotit autoritatea de lucru judecat ce rezultă din prima hotărâre; • în cazul în care s-ar solicita revizuirea (anularea) primei hotărâri, cererea de revizuire ar urma să fie respinsă ca inadmisibilă.
Partea a fost împiedicată să se înfățișeze la judecată și să înștiințeze instanța despre aceasta, dintr-o împrejurare mai presus de voința sa	– pentru a fi admisibilă revizuirea pentru acest motiv reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 9 C.proc.civ., trebuie să fie întrunite cumulativ următoarele condiții: 1. partea (revizuiantul) să fi fost legal citată; • dacă partea nu a fost legal citată, iar hotărârea pronunțată în lipsa ei este definitivă, motivul poate fi invocat pe calea contestației în anulare, în condițiile prevăzute de art. 503 alin. (1) C.proc.civ.; 2. dintr-o împrejurare mai presus de voința sa, partea nu s-a putut înfățișa la judecată și nici nu a putut înștiința instanța despre aceasta; • împrejurarea mai presus de voința părții, invocată de revizuient, se apreciază de către instanța de revizuire, însă partea va trebui să producă dovezi în acest sens; • simpla neprezentare la judecată, chiar din motive obiective, nu constituie motiv de revizuire. <i>Exemple de situații în care revizuirea s-a apreciat că nu este admisibilă:</i> ▪ dacă, potrivit adeverinței medicale depuse la dosar, petentul a fost consultat cu o zi înainte de termenul de judecată, acesta avea posibilitatea să încunoștințeze instanța despre starea în care se afla și să solicite fixarea unui nou termen de judecată; ▪ nu există forță majoră și revizuirea nu este admisibilă, chiar dacă autovehiculul cu care se deplasa partea spre sediul instanței a avut accident, din moment ce ea nu a fost rănită și putea să se deplaseze cu un alt mijloc ori să înștiințeze instanța prin telefon sau telegramă. – acest motiv de revizuire privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă	– acest motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 10 C.proc.civ., vizează înlăturarea efectelor vătămătoare ale hotărârii judecătorești care a determinat o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului, constatate printr-o hotărâre a Curții Europene a Drepturilor Omului; – pentru ca revizuirea întemeiată pe acest motiv să fie admisibilă, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. <i>constatarea încălcării drepturilor sau libertăților fundamentale să fie făcută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului;</i> 2. <i>încălcarea drepturilor sau libertăților fundamentale să se datoreze unei hotărâri judecătorești;</i> 3. <i>încălcarea drepturilor sau libertăților fundamentale să fi produs consecințe grave;</i> 4. <i>consecințele grave ale acestei încălcări să continue să se producă.</i> <i>Practică judiciară:</i> Existența unei hotărâri a instanței europene, prin care s-a constatat încălcarea dreptului de proprietate și încălcarea procedurii echitabile (ca efect al desființării unei hotărâri irevocabile date într-o acțiune în revendicare, pe calea unui recurs în anulare), nu este suficientă, în sine, din perspectiva condițiilor impuse de art. 322 pct. 9 C.proc.civ. 1865 [actualul art. 509 alin. (1) pct. 10 C.proc.civ. – <i>n.n.</i>], să ducă la revizuirea hotărârii naționale, fiind necesar să continue să se producă „consecințele grave ale încălcării”. Nu este îndeplinită această ultimă condiție în situația în care, ulterior pronunțării hotărârii Curții Europene, a fost definitivată judecata penală împotriva revizuienței, în cadrul căreia s-a stabilit activitatea infracțională desfășurată de aceasta tocmai în legătură cu dreptul de proprietate care a făcut obiectul hotărârilor date în acțiunea în revendicare, anulate prin efectul deciziei pronunțate în recursul în anulare (ICCJ, s. civ., dec. nr. 8131/2011, www.scj.ro). – acest motiv de revizuire privește și hotărârile care nu evocă fondul cauzei [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].
După ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției invocate în acea cauză, declarând neconstituțională prevederea care a făcut obiectul acelei excepții	– acest motiv de revizuire, reglementat de art. 509 alin. (1) pct. 11 C.proc.civ., are în vedere ipoteza în care instanța a pronunțat hotărârea în temeiul unui text de lege în legătură cu care fusese invocată o excepție de neconstituționalitate, fiind justificat de prevederile art. 29 din Legea nr. 47/1992, conform căruia sesizarea Curții Constituționale cu soluționarea unei excepții de neconstituționalitate nu mai atrage suspendarea obligatorie a judecății; – pentru a fi admisibilă cererea de revizuire întemeiată pe acest motiv, trebuie îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. <i>în timpul judecății (indiferent de etapa procesuală) să fi fost invocată, de partea care exercită revizuirea sau de instanță din oficiu, excepția de neconstituționalitate cu privire la o prevedere dintr-o lege sau dintr-o ordonanță;</i> 2. <i>instanța în fața căreia s-a invocat excepția de neconstituționalitate să fi apreciat că prevederile criticate pentru neconstituționalitate au legătură cu judecata în fond a cauzei și să fi decis sesizarea Curții Constituționale</i> (art. 29 din Legea nr. 47/1992); 3. <i>decizia Curții Constituționale de admitere a excepției de neconstituționalitate să fi fost pronunțată după rămânerea definitivă a hotărârii a cărei revizuire se cere;</i>

- data care trebuie luată în considerare pentru admisibilitatea revizuirii este data la care decizia Curții Constituționale este publicată în Monitorul Oficial, iar nu data pronunțării, întrucât numai de la data publicării, decizia Curții Constituționale este obligatorie;
- acest motiv de revizuire se aplică și hotărârilor care nu antamează fondul [art. 509 alin. (2) C.proc.civ.].

IV. Procedura de judecată a revizuirii

Subiectele revizuirii	– se numesc <i>revizuient</i> și <i>intimat</i>; – poate fi revizuient orice parte care a figurat în procesul finalizat cu pronunțarea hotărârii ce se atacă, indiferent de poziția procesuală avută; • calea de atac exercitată de către intervenientul accesoriu este subordonată celei declarate de partea pentru care a intervenit, în sensul că, dacă aceasta din urmă nu a exercitat calea de atac, a renunțat la calea de atac exercitată ori aceasta a fost anulată, perimată sau respinsă fără a fi cercetată în fond, calea de atac exercitată de intervenientul accesoriu se socotește neavenită [art. 67 alin. (4) C.proc.civ.]; – nu pot avea calitatea de revizuient terțele persoane în legătură cu care nu s-au folosit mijloacele procedurale prevăzute de lege pentru a fi atrase în proces, chiar dacă ar fi existat interesul să fi participat la judecată; – pentru exercitarea revizuirii este necesar ca partea să <i>justifice un interes</i> (art. 458 C.proc.civ.); <i>De exemplu:</i> ▪ reclamantul nu ar avea interesul să ceară revizuirea unei hotărâri prin care i-a fost acordată o sumă mai mare decât cea solicitată; ▪ debitorul nu ar avea interesul să formuleze o cerere de revizuire a unei hotărâri pe motiv că a pierit bunul pe care a fost obligat să îl predea; ▪ cel ce a câștigat procesul nu s-ar putea plânga că hotărârea s-a bazat pe un înscris ce a fost ulterior declarat fals; ▪ motivul de revizuire prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 7 C.proc.civ. nu poate fi invocat de adversarul din proces al persoanelor la care se referă textul de lege menționat etc. – <i>în mod excepțional</i>, revizuirea poate fi exercitată și de alte persoane sau organe cărora legea le conferă legitimitate procesuală activă, precum: • procurorul [art. 92 alin. (4) C.proc.civ.]; • creditorii chirografari (art. 1560 C.civ., cu excepția hotărârilor pronunțate în pricini cu caracter strict personal); • succesorii universali, cu titlu universal sau cu titlu particular (în privința succesorilor, numai dacă transmisiunea a avut loc după pronunțarea hotărârii atacate și, desigur, înainte de împlinirea termenului de revizuire pentru autorul lor).
Instanța competentă	– <i>ca regulă</i>, revizuirea se îndreaptă la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere [art. 510 alin. (1) C.proc.civ.]; astfel: 1. <i>pentru motivele caracteristice de revizuire, deci care presupun existența unei hotărâri care evocă fondul</i>, urmează a fi sesizată instanța care a pronunțat hotărârea pe fondul

pretenției supuse judecății, chiar dacă, în cauză, au fost exercitate și căile de atac de reformare, însă prin acestea nu s-a evocat fondul:

- dacă hotărârea a rămas definitivă prin neapelare ori dacă apelul a fost respins sau anulat în temeiul unei excepții procesuale ori s-a perimat, competența de soluționare a cererii de revizuire aparține primei instanțe;
- de asemenea, atunci când s-a admis recursul, s-a casat decizia dată în apel și, respingându-se apelul, a fost menținută hotărârea primei instanțe, competența aparține acestei instanțe;
- în mod corespunzător se pune problema și în cazul hotărârii pronunțate în primă și ultimă instanță, care nu este susceptibilă de apel;
- dacă apelul a fost judecat în fond și hotărârea primei instanțe a fost schimbată, revizuirea se va îndrepta împotriva hotărârii instanței de apel și această instanță va fi competentă să soluționeze calea de atac de retractare, chiar dacă în cauză a fost declarat recurs, însă acesta a fost respins, anulat, retras sau perimat;
- în cazul în care hotărârea instanței de recurs evocă fondul, cererea de revizuire va fi judecată de această instanță; hotărârea pronunțată de instanța de recurs nu poate face obiectul revizuirii pentru motivele care vizează fondul pretențiilor decât în cazul în care este vorba de hotărârea dată în fond după casarea cu reținere; în această ipoteză, revizuirea se îndreaptă la instanța de recurs;
- în cazul hotărârilor date în recurs de Înalta Curte de Casație și Justiție, cu excepția cauzelor de contencios administrativ, precum și atunci când este vorba de recursul în al doilea ciclu procesual, nu este posibilă revizuirea pentru motivele care presupun existența unei hotărâri care să evoce fondul, deoarece instanța supremă, în cazul admiterii recursului, casează întotdeauna cu trimitere spre rejudecare în primul ciclu procesual;

În cazul litigiilor de contencios administrativ sunt aplicabile prevederile speciale ale art. 20 alin. (3) din Legea nr. 554/2004, potrivit căreia, în cazul admiterii recursului, instanța de recurs (fără a distinge după cum aceasta este curtea de apel sau Înalta Curte de Casație și Justiție), casând sentința, va rejudeca litigiul în fond. Când hotărârea primei instanțe a fost pronunțată fără a se judeca fondul ori dacă judecata s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată atât la administrarea probelor, cât și la dezbaterile fondului, cauza se va trimite, o singură dată, la această instanță. În cazul în care judecata în primă instanță s-a făcut în lipsa părții care a fost nelegal citată la administrarea probelor, dar a fost legal citată la dezbaterile fondului, instanța de recurs, casând sentința, va rejudeca litigiul în fond.

În celelalte cazuri (materii), Înalta Curte de Casație și Justiție, potrivit art. 497 C.proc.civ., în caz de admitere a recursului, casează cu trimitere o singură dată în cursul procesului, ceea ce înseamnă că, într-un al doilea ciclu procesual, dacă este cazul, instanța supremă va casa cu reținere.

2. pentru motivele care permit exercitarea revizuirii și împotriva unor hotărâri care nu evocă fondul, determinarea instanței competente se va face, în fiecare caz în parte, prin raportare la instanța în fața căreia s-a produs împrejurarea care constituie motiv de revizuire;

	3. <i>prin excepție</i> de la regula prevăzută de art. 510 alin. (1) C.proc.civ., atunci când este exercitată pentru motivul prevăzut de art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. (hotărâri potrivnice), revizuirea este de competența instanței mai mare în grad față de instanța care a dat prima hotărâre, mai puțin în cazul în care una dintre instanțe este Înalta Curte de Casație și Justiție, când revizuirea se judecă de aceasta din urmă [art. 510 alin. (2) C.proc.civ.]; 4. dacă prin aceeași cerere se formulează mai multe motive de revizuire, iar competența ar reveni unor instanțe deosebite, nu va opera prorogarea de competență, ci fiecare instanță va soluționa cererea în legătură cu motivul pentru care este competentă [art. 510 alin. (3) C.proc.civ.]; • în acest caz, va trebui examinat mai întâi motivul care are caracter peremptoriu. <i>De exemplu</i>, dacă s-a invocat atât motivul 8 [art. 509 alin. (1) pct. 8 C.proc.civ. – privitor la contrarietatea de hotărâri], cât și motivul 9 [art. 509 alin. (1) pct. 9 C.proc.civ. – referitor la imposibilitatea de prezentare din motive mai presus de voința părții], trebuie să se pronunțe mai întâi instanța competentă pentru motivul 9, care, dacă este admis, pune partea în situația să își facă toate apărările, printre care și invocarea autorității lucrului judecat.
Termenul de exercitare a revizuirii	Termenul general de revizuire – este de <i>o lună</i> și se va socoti [art. 511 alin. (1) pct. 1-8 C.proc.civ.]: • în cazurile prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 1, de la comunicarea hotărârii; • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 2, de la cel din urmă act de executare, respectiv procesul-verbal prin care executorul judecătoresc constată, în conformitate cu prevederile art. 891 C.proc.civ., imposibilitatea predării silite a bunului, dispunând, prin încheiere, încetarea executării silite; • în cazurile prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 3, din ziua în care partea a luat cunoștință de hotărârea instanței penale de condamnare a judecătorului, martorului sau expertului ori de hotărârea care a declarat fals înscrisul, dar nu mai târziu de <i>un an de la data rămânerii definitive a hotărârii penale</i>; în lipsa unei astfel de hotărâri, termenul curge de la data când partea a luat cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, dar nu mai târziu de <i>3 ani de la data producerii acestora</i>; Termenele de un an, respectiv de 3 ani, prevăzute de art. 511 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ., nu sunt termene de decădere, ci termene-limită în interiorul cărora partea interesată are posibilitatea să ia cunoștință de hotărârea penală de condamnare sau de declarare ca fals a înscrisului, respectiv de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală. Așa fiind, aceste termene nu sunt susceptibile de întrerupere și nici de repunere în termen. Luarea la cunoștință de împrejurările pentru care constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală este o chestiune de fapt, a cărei dovadă se poate face prin orice mijloace de probă. • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 4, din ziua în care partea a luat cunoștință de hotărârea prin care a fost sancționat disciplinar definitiv judecătorul, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii de sancționare disciplinară;

	• în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 5, din ziua în care s-au descoperit înscrierile ce se invocă; • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 6, din ziua în care partea a luat cunoștință de casarea, anularea sau schimbarea hotărârii pe care s-a întemeiat hotărârea a cărei revizuire se cere, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii de casare, anulare sau schimbare; • în cazurile prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 7, din ziua în care statul ori altă persoană juridică de drept public a luat cunoștință de hotărâre, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a acesteia; • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 8, de la data rămânerii definitive a ultimei hotărâri. Termenele speciale de revizuire – legea instituie și trei termene speciale de exercitare a revizuirii; astfel [art. 511 alin. (1) pct. 7, alin. (2) și (3) C.proc.civ.]: • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 7, dar numai în cazul minorilor, al persoanelor puse sub interdicție judecătorească sau sub curatelă, termenul de revizuire este de 6 luni de la data la care cel interesat a luat cunoștință de hotărâre, dar nu mai târziu de un an de la dobândirea capacității depline de exercițiu sau, după caz, de la înlocuirea tutorelui persoanei puse sub interdicție, de la încetarea curatei ori înlocuirea curatorului; • în cazul prevăzut la art. 509 alin. (1) pct. 9, termenul de revizuire este de 15 zile și se socotește de la încetarea împiedicării; • în cazurile prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 10 și 11, termenul este de 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului, respectiv a deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, Partea I. Termenul pentru procuror – la fel ca în cazul contestației în anulare, nu există o dispoziție derogatorie în privința termenului pentru procuror; • astfel, și procurorul trebuie să se încadreze în termenul de revizuire prevăzut pentru părți, chiar și atunci când nu a participat la judecată și deci hotărârea nu i se comunică. Sanctiunea nerespectării termenelor de revizuire – termenele de exercitare a revizuirii, fie că este cel general, fie că sunt cele speciale, reprezintă termene legale imperative, astfel încât neexercitarea căii de atac înăuntrul termenului prevăzut de lege se sancționează cu <i>decăderea</i>, partea interesată nemaiputând folosi calea de atac; • și în materia revizuirii se poate solicita repunerea în termen, în condițiile stabilite de art. 186 C.proc.civ., dacă partea nu a putut exercita calea de atac în termenul prevăzut de lege, din cauza unor motive temeinic justificate.
Termenul de motivare a revizuirii	– revizuirea se motivează prin însăși cererea de declarare a căii de atac sau înăuntrul termenului de exercitare a acesteia [art. 511 alin. (4) C.proc.civ.]; • motivarea revizuirii se poate face și printr-un memoriu separat, cu condiția ca partea să se încadreze în termenul de invocare a motivului respectiv;

	– sancțiunea aplicabilă în cazul nemotivării cererii de revizuire este <i>nulitatea</i> acesteia; • termenul de motivare a cererii de revizuire este unul de ordine publică, astfel încât nulitatea ce sancționează nemotivarea căii de atac poate fi invocată și de instanță din oficiu; – dacă prin aceeași cerere se invocă motive diferite de revizuire, prevederile art. 511 alin. (4) C.proc.civ. se aplică în mod corespunzător pentru fiecare motiv în parte [art. 511 alin. (5) C.proc.civ.].
Cererea de revizuire	– în privința cererii de revizuire se vor aplica prin asemănare prevederile art. 148 și art. 194 C.proc.civ.; – cererea de revizuire trebuie să fie formulată în scris și să cuprindă: • indicarea instanței căreia îi este adresată; • numele de familie și prenumele, domiciliul sau reședința părților ori, după caz, denumirea și sediul lor, numele de familie și prenumele, domiciliul sau reședința reprezentanților lor, dacă este cazul; cererea va cuprinde, dacă este cazul, și adresa electronică sau coordonatele care au fost indicate în acest scop de părți, precum numărul de telefon, numărul de fax ori altele asemenea; • hotărârea care se atacă; • motivele cererii; • semnătura; lipsa semnăturii va atrage anularea cererii numai dacă, atunci când se constată această neregularitate, partea prezentă în ședință nu semnează cererea ori, dacă a fost lipsă, nu semnează până cel mai târziu la primul termen următor, fiind înștiințată în acest sens prin citație; • când cererea este făcută prin reprezentant, se va menționa această împrejurare și se va alătura dovada împuternicirii, iar dacă instanța constată lipsa acesteia, va acorda un termen scurt pentru acoperirea ei și dacă înăuntrul termenului acordat lipsa nu se acoperă, va anula cererea; – efectul cererii de revizuire constă în reinvestirea instanței care a pronunțat hotărârea atacată, deschizând posibilitatea acestei instanțe de a-și retracta propria hotărâre; – revizuirea nu suspendă executarea silită a hotărârii atacate, însă legea permite instanței sesizate cu judecarea acesteia să dispună suspendarea executării, la cererea revizuientului, sub condiția dării unei cauțiuni, soluționarea cererii de suspendare urmând a se face conform dispozițiilor art. 484 C.proc.civ. referitoare la procedura de urmat pentru suspendarea executării hotărârilor atacate cu recurs, la care art. 512 C.proc.civ. face trimitere pentru o aplicare corespunzătoare; – denumirea greșită a cererii nu este de natură să împiedice judecarea revizuirii, instanța fiind obligată să o caracterizeze potrivit conținutului ei și scopului urmărit de către parte, conform art. 152 C.proc.civ.; – cererea de revizuire se timbrează, sub sancțiunea nulității, cu 100 de lei pentru fiecare motiv de revizuire invocat [art. 26 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]. <i>Precizare:</i> În cazul revizuirii nu există o prevedere asemănătoare cu cea de la contestația în anulare, prin care să se interzică exercițiul ulterior al aceleiași căi de atac, întemeiat pe <i>alte motive</i>. Explicația constă în faptul că, în cazul contestației în anulare, toate motivele susceptibile de a fi invocate existau la data formulării primei

	conestații, în timp ce, în cazul revizuirii, prin natura lor, motivele ar putea să apară și ulterior exercitării unei prime cereri.
Procedura de judecată	Regulile de procedură aplicabile – soluționarea cererii de revizuire se face potrivit dispozițiilor procedurale aplicabile judecării finalizate cu hotărârea atacată [art. 513 alin. (1) C.proc.civ.]; • în cazul revizuirii, în funcție de obiectul acesteia, se pot regăsi toate ipotezele: judecata în primă instanță, în apel sau în recurs, însă dispozițiile privind judecata finalizată cu hotărârea atacată se vor aplica în mod corespunzător, ținând cont de specificul revizuirii, precum și de dispozițiile speciale prevăzute de lege cu privire cu judecata acesteia; – dacă revizuirea este îndreptată <i>împotriva unei hotărâri de primă instanță</i>: • dispozițiile care reglementează procedura de judecată în primă instanță sunt, în principiu, aplicabile în întregime, mai puțin cele referitoare la stabilirea primului termen de judecată, care se va fixa direct după verificarea și regularizarea cererii, cererea de revizuire comunicându-i-se intimatului odată cu citația pentru primul termen de judecată, prin care i se va pune în vedere și obligația de a depune la dosar întâmpinarea cu cel puțin 5 zile înainte de ziua judecării; • la stabilirea primului termen de judecată urmează a se avea în vedere dispozițiile art. 201 alin. (1) și (3) C.proc.civ., astfel încât acesta va fi stabilit la cel mult 60 de zile de la constatarea îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege pentru cererea de revizuire, dar suficient pentru ca intimatul să aibă la dispoziție 25 de zile de la comunicarea cererii pentru formularea întâmpinării; • modificarea cererii de revizuire, sub aspectul motivelor, poate avea loc doar în termenele prevăzute de art. 511 C.proc.civ.; • dacă pentru judecarea cererii de revizuire este necesară parcurgerea etapei cercetării procesului, aceasta se va desfășura în ședință publică (art. 240 C.proc.civ.); – în cazul în care <i>hotărârea atacată este o decizie a instanței de apel (sau de recurs)</i>: • nu sunt aplicabile dispozițiile privitoare la comunicarea cererii de apel (sau de recurs) anterior stabilirii primului termen de judecată, ci cererea de revizuire se va comunica intimatului odată cu citația pentru primul termen de judecată; – dezbaterile sunt limitate la admisibilitatea revizuirii și la faptele pe care se întemeiază [art. 513 alin. (3) C.proc.civ.]. Întâmpinarea – întâmpinarea este obligatorie și se depune la dosar cu cel puțin 5 zile înainte de primul termen de judecată; • aceasta nu se comunică însă revizuientului, care va lua cunoștință de cuprinsul întâmpinării de la dosarul cauzei [art. 513 alin. (2) C.proc.civ.]. Compunerea completului de judecată – instanța judecă în aceeași compunere ca și în cauza în care s-a pronunțat hotărârea atacată; – judecătorul care a pronunțat hotărârea prin care s-a soluționat cauza nu poate judeca aceeași pricină în revizuire, acesta aflându-se într-o situație de incompatibilitate absolută [art. 41 alin. (1) C.proc.civ.].

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța învestită cu revizuirea

Respingerea revizuirii

- revizuirea poate fi respinsă ca nefondată sau ca rezultat al admiterii unei excepții procesuale (peremptorii), ca tardivă, ca inadmisibilă, ca introdusă de o persoană fără calitate procesuală, ca lipsită de interes etc.;
- revizuirea poate fi anulată (ca netimbrată, ca nemotivată etc.) sau instanța poate constata primirea acesteia.

Admiterea revizuirii

- în cazul în care cererea de revizuire este admisă [art. 513 alin. (4) C.proc.civ.]:
 - instanța va schimba, în tot sau în parte, hotărârea atacată;
 - în cazul revizuirii pentru hotărâri definitive potrivnice, instanța va anula ultima hotărâre și, după caz, va trimite cauza spre rejudecare atunci când s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat;
 - a) dacă prin ultima hotărâre s-a încălcat efectul negativ al autorității de lucru judecat, instanța de revizuire doar va anula acea hotărâre, fără a mai avea loc o rejudecare;
 - b) dacă prin ultima hotărâre s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat, va trebui să aibă loc o rejudecare după admiterea cererii de revizuire, rejudecare ce se va face de către instanța care a pronunțat hotărârea anulată;
 - pe originalele hotărârilor revizuite, se va face mențiune despre hotărârea dată în revizuire;
- *actul de procedură pe care îl pronunță instanța în cazul admiterii revizuirii:*
 1. în cazul primului motiv:
 - dacă s-a invocat *extra petita* sau *plus petita*, instanța va pronunța o singură hotărâre, prin care va modifica dispozitivul, în limitele obiectului stabilit de reclamant;
 - dacă s-a invocat *minus petita*, instanța va soluționa în fond capătul de cerere omis, administrând, dacă este necesar, noi probe și va pronunța o nouă hotărâre, care o va completa pe cea dintâi; se repun în discuție numai capetele de cerere rămase nesoluționate, ținându-se seama și de soluția care a fost dată capetelor de cerere rezolvate, hotărârea, în privința acestora, rămânând în autoritatea de lucru judecat;

Spre exemplu, instanța de revizuire va trebui să oblige la restituirea fructelor culese de deținătorul bunului față de care se admisesse cererea în revendicare ori va respinge cererea reconvențională dacă prin admiterea ei s-ar infirma hotărârea dată în cererea principală.
 2. dacă s-a invocat cel de-al doilea motiv de revizuire:
 - după ce s-a dovedit pieirea bunului, se vor administra probe pentru stabilirea despăgubirilor, iar apoi instanța va modifica (schimba) hotărârea atacată, în sensul că debitorul-intimat va fi obligat la plata contravalorii bunului;
 3. în cazul celui de-al treilea motiv:
 - dacă s-a invocat condamnarea judecătorului, instanța va putea da mai întâi o hotărâre prin care va fi desființată hotărârea atacată, iar după rejudecarea pricinii, va pronunța o nouă hotărâre;

- dacă s-a invocat faptul că materialul probator care a stat la baza hotărârii atacate este fals (deci condamnarea martorului sau a expertului ori declararea ca fals a unui înscris), instanța poate da mai întâi o încheiere, constatând că revizuirea este în principiu admisibilă, după care va administra probe noi, în completarea sau în combaterea celor deja existente la dosar, iar după stabilirea noii situații de fapt, fie va menține vechea soluție, caz în care va respinge cererea de revizuire ca nefondată, fie va pronunța o altă soluție, în care va admite cererea de revizuire și va consemna în dispozitiv această nouă soluție;

- în ambele ipoteze, dacă din cauza unui impediment legal, constatarea infracțiunii nu se mai poate face printr-o hotărâre penală, instanța de revizuire, pe cale incidentală, va verifica dacă s-a săvârșit sau nu infracțiunea ce se pretinde, administrând nemijlocit orice mijloc de probă de natură să ducă la o astfel de constatare; într-un asemenea caz, dacă se constată săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, este preferabil să se pronunțe mai întâi o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, apoi să se treacă la rejudecarea pricinii;

4. în cazul motivului patru de revizuire:

- relativ la sancționarea disciplinară a judecătorului pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, se va da mai întâi o hotărâre prin care se va desființa hotărârea atacată, iar după rejudecarea procesului, se va pronunța o nouă hotărâre;

5. în cazul celui de-al cincilea motiv:

- dacă se invocă descoperirea unor înscrisuri noi, iar instanța nu este în măsură să rezolve în același timp și fondul, va pronunța mai întâi o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate;
- dacă, după reaprecierea situației de fapt și a noilor concluzii pe fond ale părților, ajunge la concluzia că hotărârea atacată este greșită, va pronunța o hotărâre prin care va admite cererea de revizuire și va soluționa fondul pricinii, iar în cazul în care consideră că hotărârea atacată este legală și temeinică, deci dacă înscrisul nou nu este de natură să ducă la o altă soluție, va respinge cererea de revizuire ca nefondată;

6. în cazul celui de-al șaselea motiv:

- dacă se invocă casarea, anularea sau schimbarea hotărârii pe care s-a bazat hotărârea a cărei revizuire se solicită, judecarea se face deodată, când nu mai sunt probe noi de administrat;
- dacă este necesară administrarea altor probe, se poate da, în prealabil, o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, iar apoi se va pronunța o hotărâre de admitere a revizuirii, prin care se va soluționa și fondul pricinii, ori o hotărâre de respingere a cererii de revizuire ca nefondată, dacă, după administrarea noilor probe, instanța ajunge la aceeași concluzie;

7. dacă s-a invocat motivul șapte:

- în cazul în care s-a constatat lipsa de apărare sau apărarea cu viclenie, se poate da o încheiere de admitere în principiu a cererii de revizuire, prin care se va desființa și hotărârea atacată, apoi se va trece la judecarea fondului;

8. dacă s-a invocat cel de-al optulea motiv de revizuire:

- se va pronunța o singură hotărâre, prin care va fi anulată cea din urmă hotărâre, ca fiind dată cu încălcarea (efectului negativ al) autorității de lucru judecat, fără a fi necesar ca dosarul să fie trimis instanței a cărei hotărâre se anulează, pentru a-și retracta propria hotărâre; instanța de revizuire nu este îndreptățită să verifice care dintre cele două hotărâri este legală și temeinică, ci, în mod automat, dacă sunt îndeplinite condițiile pe care le-am arătat, va anula a doua hotărâre;
- dacă se constată că două hotărâri sunt contradictorii numai cu privire la un capăt de cerere, cea de a doua hotărâre se va anula parțial, în măsura în care a încălcat autoritatea de lucru judecat dedusă din prima hotărâre;
- când cauza a fost judecată și în recurs, se dispune anularea atât a hotărârii instanței de fond, cât și a hotărârii instanței de recurs, chiar dacă recursul a fost respins sau anulat;
- atunci când s-a încălcat efectul pozitiv al autorității de lucru judecat, se va anula cea din urmă hotărâre și se va trimite cauza spre rejudecare;

9. în cazul motivului nouă:

- instanța poate da o încheiere prin care, admitând în principiu cererea de revizuire, desființează hotărârea atacată, trecând apoi la rejudecarea în fond a pricinii;
- dacă revizuiantul nu solicită probe, mulțumindu-se să discute probele existente la dosar ori când nu este cazul să se administreze noi probe (*de exemplu*, revizuiantul a participat la administrarea probelor, însă nu s-a putut prezenta dintr-o împrejurare mai presus de voința sa la termenul când a avut loc dezbaterea fondului), este posibil să se dea o singură hotărâre, în care mai întâi să se admită cererea de revizuire, iar apoi să se arate soluția pe fond, care poate fi aceeași ca și în hotărârea atacată;

10. în cazul celui de-al zecelea motiv:

- instanța de revizuire va retracta hotărârea care a condus la constatarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a încălcării drepturilor și libertăților fundamentale și va pronunța o nouă hotărâre care să înlăture consecințele grave ale încălcării constatate;
- în măsura în care este necesară administrarea de noi probe, se va putea da o hotărâre intermediară de admitere a cererii de revizuire, prin care se va retracta hotărârea atacată, după care se va trece la administrarea de probe și la rejudecarea procesului printr-o nouă hotărâre;
- când însă administrarea de probe nu este necesară, se va putea da o singură hotărâre;

11. în cazul motivului unsprezece:

- instanța de revizuire va retracta hotărârea inițială, pronunțându-se o hotărâre intermediară de admitere a revizuirii, se va rejudeca pricina ținând seama de alte dispoziții decât cele declarate neconstituționale și se va da o nouă hotărâre;
- în măsura în care nu este nevoie de probe suplimentare, se poate pronunța o singură hotărâre, prin care se va desființa hotărârea inițială și se va rejudeca pricina.

Regimul juridic al hotărârii pronunțate cu privire la revizuire

– hotărârea dată asupra revizuirii este supusă căilor de atac prevăzute de lege pentru hotărârea revizuită [art. 513 alin. (5) C.proc.civ.], cu mențiunea că este avută în vedere calea de atac pe care legea o permite să fie exercitată împotriva hotărârii a cărei revizuire se cere, fără a prezenta interes dacă ea a fost exercitată sau nu; astfel:

- dacă s-a solicitat revizuirea unei hotărâri de primă instanță ce a rămas definitivă prin neapelare sau care a fost atacată cu apel, care însă a fost respins sau anulat în temeiul unei excepții procesuale, hotărârea ce se va pronunța în revizuire este susceptibilă de apel;
 - hotărârea pronunțată într-o cerere de revizuire îndreptată împotriva unei hotărâri a instanței de apel (care era susceptibilă de recurs, indiferent dacă recursul a fost exercitat sau nu) poate fi atacată pe calea recursului;
 - hotărârea dată într-o revizuire care a avut ca obiect o decizie a unei instanțe de recurs, fiind definitivă, nu este supusă recursului;
- dacă revizuirea s-a cerut pentru hotărâri potrivnice, calea de atac este recursul;
- în cazul în care revizuirea a fost soluționată de una dintre secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul este de competența completului de 5 judecători [art. 513 alin. (6) C.proc.civ.];
 - această dispoziție legală nu creează un drept de recurs la recurs, deci și pentru această ipoteză se aplică principiul *accessorium sequitur principale*, legiuitorul dorind să suprimă dreptul de apel în acest caz; în consecință, recursul este admisibil numai dacă a doua hotărâre, a cărei anulare s-a cerut pe calea revizuirii, ar fi fost susceptibilă de recurs sau apel, deci dacă hotărârea ce a încălcat autoritatea de lucru judecat a fost pronunțată de prima instanță sau de instanța de apel;
 - atunci când cauza a fost judecată și în recurs, ceea ce trece în autoritatea de lucru judecat este însăși decizia instanței de recurs, indiferent că recursul a fost admis sau respins ca nefondat, așa încât contrarietatea cu hotărârea pronunțată în primul proces se referă nu numai la hotărârea instanței de fond, ci și la decizia instanței de recurs, pronunțată în al doilea proces, deci hotărârea dată în cererea de revizuire, prin care se anulează atât hotărârea de fond, cât și cea a instanței de recurs prin care a fost confirmată, nu este susceptibilă de recurs;
 - în situația în care instanța de recurs a respins sau anulat recursul, fără a-l cerceta în fond ori a constatat perimarea recursului, revizuirea vizează exclusiv hotărârea de fond și, dacă aceasta este susceptibilă de recurs (deci, prin ipoteză, recursul nu a fost respins ca inadmisibil), și hotărârea dată în revizuire va putea fi atacată pe calea recursului.

FIȘA NR. 23

SESIZAREA ÎNALTEI CURȚI DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE ÎN VEDEREA PRONUNȚĂRII UNEI HOTĂRĂRI PREALABILE PENTRU DEZLEGAREA UNOR CHESTIUNI DE DREPT

I. Noțiune. Sediul materiei. Natură juridică

Noțiune	– este un mijloc procedural destinat a contribui la asigurarea aplicării și interpretării unitare a legii de către instanțele judecătorești.
Sediul materiei	– este reprezentat de art. 519-521 C.proc.civ.
Natură juridică	– acest mijloc procedural nu reprezintă o cale de atac, ci un incident procedural prin care se soluționează o problemă de drept ivită într-un proces aflat în curs de desfășurare și de care depinde dezlegarea pe fond a cauzei; • ca mecanism juridic, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept prezintă trăsături asemănătoare cu excepția de neconstituționalitate și cu procedura întrebării prejudiciale (preliminare) adresate Curții de Justiție a Uniunii Europene.

II. Condiții de admisibilitate. Procedura de judecată

Condiții de admisibilitate	Enumerare (art. 519 C.proc.civ.) 1. <i>existența unei chestiuni de drept;</i> 2. <i>problema de drept să se ridice în cadrul unui litigiu aflat pe rolul unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță;</i> 3. <i>chestiunea de drept să fie esențială (de lămurirea acesteia să depindă soluționarea pe fond a cauzei respective);</i> 4. <i>chestiunea de drept să fie nouă;</i> 5. <i>asupra acelei chestiuni de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare;</i> 6. <i>deși nu este menționată expressis verbis ca o condiție de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, este necesar ca sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție să aibă drept obiect o problemă de drept care necesită cu pregnanță a fi lămurită și care prezintă o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenția instanței supreme, în scopul înlăturării oricărei incertitudini care ar putea plana asupra securității raporturilor juridice deduse judecății (ICCJ, Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 3/2015, M. Of. nr. 229 din 3 aprilie 2015).</i>
----------------------------	---

Existența unei chestiuni de drept

– problema de drept trebuie să fie una veritabilă, în sensul că *există posibilitatea unor interpretări diferite* din diverse cauze, cum ar fi: textul de lege are o formulare neclară, este incomplet, nu este corelat cu alte norme legale, nu ar mai fi în vigoare etc.;

– nu pot face obiectul unei sesizări a Înaltei Curți de Casație și Justiție:

- solicitările pentru interpretarea unor dispoziții legale care nu sunt susceptibile de interpretări diferite;
- solicitările privind modul de aplicare a unei norme legale la situația de fapt dedusă judecătii în litigiul *pendente*;

– chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită trebuie să fie *specifică*, urmărind interpretarea punctuală a unui text legal, prin întrebarea adresată Înaltei Curți neputându-se pretinde o interpretare abstractă, cu un ridicat grad de generalitate (ICCJ, *Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept*, Decizia nr. 1/2016, M. Of. nr. 223 din 25 martie 2016).

Problema de drept să se ridice în cadrul unui litigiu aflat pe rolul unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță

– tribunalele și curțile de apel pot sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție atunci când judecă, potrivit competenței lor, în recurs ori în altă cale extraordinară de atac, iar hotărârea nu este supusă niciunei căi de atac, sau în apel, atunci când decizia nu este supusă recursului;

– completurile Înaltei Curți de Casație și Justiție pot adresa sesizări în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile atunci când judecă în recurs sau când judecă în orice alte cereri, conform dispozițiilor art. 94 pct. 3 C.proc.civ., iar hotărârea nu este supusă recursului;

– judecătorii nu pot formula sesizări în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, chiar dacă, potrivit legii, ar soluționa în ultimă instanță.

Chestiunea de drept să fie esențială

– chestiunea de drept trebuie să fie esențială, în sensul ca de lămurirea acesteia să depindă soluționarea pe fond a cauzei *pendente* în care aceasta se ridică;

– noțiunea de „fond al cauzei” trebuie înțeleasă într-un sens larg;

- în principiu, este admisibil ca și *problemele de drept procesual* să facă obiectul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, atunci când rezolvarea de principiu dată de instanța supremă determină soluționarea în fond a cauzei sub aspectul statuării în privința raportului juridic dedus judecătii (ICCJ, *Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept*, Decizia nr. 1/2013, M. Of. nr. 43 din 20 ianuarie 2014).

Chestiunea de drept să fie nouă

– condiția de admisibilitate reprezentată de noutatea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile este diferită de aceea ca instanța supremă să nu se fi pronunțat anterior asupra chestiunii respective sau să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii pendinte (ICCJ, *Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept*, Decizia nr. 19/2015, M. Of. nr. 776 din 19 octombrie 2015);

– această cerință este îndeplinită atunci când:

- problema de drept nu a mai fost analizată în doctrină – în interpretarea unui act normativ mai vechi – ori decurge dintr-un act normativ intrat în vigoare recent sau relativ recent, prin raportare la momentul sesizării;
- nu a mai fost dedusă judecății anterior.

ICCJ, *Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 19/2015 (M. Of. nr. 776 din 19 octombrie 2015)*: Prin urmare, noutatea unei chestiuni de drept poate fi generată nu numai de o reglementare nou-intrată în vigoare, ci și de una veche, cu condiția însă ca instanța să fie chemată să se pronunțe asupra respectivei probleme de drept pentru prima dată. Drept consecință, caracterul de noutate se pierde, pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, concretizată într-o practică judiciară consacrată, astfel încât opiniile jurisprudențiale izolate nu pot constitui temei declanșator al mecanismului pronunțării unei hotărâri prealabile. Din această perspectivă, condiția noutății unei chestiuni de drept trebuie examinată în raport cu scopul legiferării acestei instituții procesuale a hotărârii prealabile ca mecanism de unificare a practicii, anume acela de a preîntâmpina apariția unei practici neunitare (control *a priori*), spre deosebire de mecanismul recursului în interesul legii, care are menirea de a înlătura o practică neunitară deja intervenită în rândul instanțelor judecătorești (control *a posteriori*). Având în vedere rațiunea instituirii celor două mecanisme judiciare, se poate aprecia că existența deja a unei practici neunitare relevă nu numai că poate fi apelat la mecanismul recursului în interesul legii, ci și că nu mai poate fi sesizată instanța supremă pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, întrucât scopul preîntâmpinării practicii neunitare nu mai poate fi atins, chestiunea de drept care a suscit-o nemaifiind, prin urmare, una nouă, ci una care a creat deja divergență în jurisprudență. În consecință, se apreciază că importante, sub acest aspect, sunt existența și dezvoltarea unei jurisprudențe în această materie.

ICCJ, *Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 8/2015 (M. Of. nr. 431 din 17 iunie 2015)*: existența unei practici cristalizate în timp a instanțelor și orientarea majoritară a jurisprudenței spre o anumită interpretare a normelor analizate, coroborate cu argumentele oferite de doctrină, fac ca acea chestiune de drept supusă dezbaterii să își piardă caracterul de noutate în sensul art. 519 C.proc.civ.

Asupra acelei chestiuni de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare

– sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile nu poate avea loc atunci când instanța supremă a statuat deja asupra acesteia printr-o decizie dată în recurs în interesul legii;

– pentru identitate de rațiune, având în vedere că efectele hotărârii prealabile pronunțate în urma unei sesizări în temeiul art. 519 C.proc.civ. sunt obligatorii nu numai pentru instanța care a solicitat dezlegarea, ci pentru toate instanțele care se vor confrunța cu acea problemă de drept, aceeași chestiune de drept nu va mai putea face obiectul unei noi sesizări, nemaifiind o chestiune de drept nouă;

	– o problemă de drept nu mai este nouă atunci când asupra acesteia instanța supremă s-a pronunțat în cadrul unui recurs în casație, deci cu efecte obligatorii doar pentru cazul de speță (ICCJ, <i>Completul competent pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 8/2015, M. Of. nr. 431 din 17 iunie 2015</i>).
Procedura de judecată	Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție – legitimarea procesuală activă pentru sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție aparține instanței, respectiv completului de judecată fie al Înaltei Curți de Casație și Justiție, fie al curții de apel, fie al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță; – părțile nu pot sesiza direct instanța supremă în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, însă acestea pot solicita instanței să se adreseze Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile; cu toate acestea, dreptul de apreciere asupra utilității formulării sesizării aparține exclusiv instanței de judecată, acest drept fiind suveran și nesupus vreunei căi de atac; – dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 519 C.proc.civ., completul de judecată dispune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, după dezbateri contradictorii, printr-o <i>încheiere</i> [art. 520 alin. (1) C.proc.civ.]; • încheierea de sesizare a Înaltei Curți va cuprinde motivele care susțin admisibilitatea sesizării potrivit legii, punctul de vedere al completului de judecată și al părților; • prin această încheiere, cauza în care s-a invocat chestiunea de drept va fi suspendată până la pronunțarea hotărârii prealabile pentru dezlegarea respectivei chestiuni [art. 520 alin. (2) C.proc.civ.]; • încheierea de sesizare a Înaltei Curți de Casație și Justiție nu este supusă niciunei căi de atac [art. 520 alin. (1) C.proc.civ.]; • nici măsura suspendării judecătii nu este supusă controlului judiciar, deoarece aceasta este consecința directă a dispoziției de sesizare a instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile; • după înregistrarea cauzei la Înalta Curte de Casație și Justiție, încheierea de sesizare se publică pe pagina de internet a acestei instanțe [art. 520 alin. (3) C.proc.civ.]; scopul acestei înregistrări este acela de a se crea posibilitatea tuturor instanțelor de a lua cunoștință despre existența sesizării, evitându-se astfel sesizări repetitive și, totodată, de a permite, dacă este cazul, suspendarea judecătii în alte cauze în care se ridică aceeași problemă de drept până la pronunțarea Înaltei Curți de Casație și Justiție; în acest sens, potrivit art. 520 alin. (4) C.proc.civ., cauzele similare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești, pot fi suspendate până la soluționarea sesizării; este vorba de o suspendare facultativă, care poate fi dispusă, la aprecierea instanței, din oficiu sau la cererea părților. Repartizarea sesizării – repartizarea sesizării este făcută de președintele sau, în lipsa acestuia, de unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție ori de persoana desemnată de aceștia [art. 520 alin. (5) C.proc.civ.]; • atunci când chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv atunci când aceasta nu intră în competența

niciunei secții a instanței supreme, președintele sau, în lipsa acestuia, unul dintre vicepreședinții Înaltei Curți de Casație și Justiție va transmite sesizarea președinților secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept [art. 520 alin. (8) și (9) C.proc.civ.].

Alcătuirea completului de judecată

– sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 12 judecători din cadrul secției respective; președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor [art. 520 alin. (6) C.proc.civ.];

Dispozițiile art. 520 alin. (6) C.proc.civ. se aplică sesizărilor formulate în procesele pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019. Potrivit art. XIX din Legea nr. 2/2013, coroborat cu O.U.G. nr. 62/2015 și O.U.G. nr. 95/2016, sesizările în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, formulate în procesele pornite începând cu data de 15 februarie 2013 și până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, se judecă de un complet format din președintele secției corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție sau de un judecător desemnat de acesta și 8 judecători din cadrul secției respective. Președintele secției sau, în caz de imposibilitate, judecătorul desemnat de acesta este președintele de complet și va lua măsurile necesare pentru desemnarea aleatorie a judecătorilor.

– în cazurile în care chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv atunci când aceasta nu intră în competența niciunei secții a instanței supreme, completul va fi alcătuit din președintele sau, în lipsa acestuia, din vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, care va prezida completul, din președinții secțiilor interesate în soluționarea chestiunii de drept, precum și câte cinci judecători din cadrul secțiilor respective, desemnați aleatoriu de președintele completului [art. 520 alin. (8) și (9) C.proc.civ.].

Raportul asupra sesizării

– asupra chestiunii de drept care face obiectul sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile se va întocmi, în mod obligatoriu, un raport [art. 520 alin. (7) C.proc.civ.];

– pentru întocmirea raportului, după alcătuirea completului, președintele acestuia va desemna ca judecător-raportor [art. 520 alin. (7)-(9) C.proc.civ.]:

- pe unul din membrii completului;
 - câte un judecător din cadrul fiecărei secții, în cazul în care chestiunea de drept privește activitatea mai multor secții ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv atunci când aceasta nu are corespondent în niciuna dintre secțiile instanței supreme;
- judecătorii-raportori nu devin incompatibili să participe la judecata sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile în care au întocmit raportul [art. 520 alin. (7) și (8) C.proc.civ.];

– în vederea întocmirii raportului, președintele completului va putea solicita unor specialiști recunoscuți opinia scrisă asupra chestiunii de drept supuse judecării [art. 520 alin. (11) coroborat cu art. 516 alin. (6) C.proc.civ.];

	– <i>raportul</i> va cuprinde [art. 520 alin. (11) coroborat cu art. 516 alin. (7) C.proc.civ.]: • soluțiile diferite date problemei de drept și argumentele pe care se fundamentează; • jurisprudența relevantă a Curții Constituționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului sau a Curții de Justiție a Uniunii Europene, dacă este cazul; • doctrina în materie, precum și opinia specialiștilor consultați; – totodată, judecătorii-raportori vor întocmi și vor motiva <i>proiectul soluției</i> ce se propune a fi dată sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile; – raportul se comunică părților, care, în termen de cel mult 15 zile de la comunicare, pot depune, în scris, prin avocat sau, după caz, prin consilier juridic, punctele lor de vedere privind chestiunea de drept supusă judecării [art. 520 alin. (10) C.proc.civ.]. Ședința de judecată – regulile de desfășurare a ședinței de judecată sunt cele aplicabile în cazul recursului în interesul legii, la care art. 520 alin. (11) C.proc.civ. face trimitere în mod expres; – ședința completului se convoacă de președintele acestuia, cu cel puțin 20 de zile înainte de desfășurarea acesteia, odată cu convocarea fiecare judecător urmând a primi o copie a raportului și a soluției propuse; – la ședință participă toți judecătorii completului; dacă există motive obiective, aceștia vor fi înlocuiți cu respectarea regulilor stabilite cu privire la desemnarea lor [art. 520 alin. (11) coroborat cu art. 516 alin. (8) și (9) C.proc.civ.]; – sesizarea se judecă fără citarea părților, în cel mult 3 luni de la data învestirii, iar soluția se adoptă cu cel puțin două treimi din numărul judecătorilor completului, abținerile de la vot nefiind admise [art. 520 alin. (12) C.proc.civ.].
Conținutul și efectele hotărârii prealabile	Conținutul hotărârii prealabile – completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept se pronunță prin <i>decizie</i>, numai cu privire la chestiunea de drept supusă dezlegării [art. 521 alin. (1) C.proc.civ.]; – decizia se motivează în termen de cel mult 30 de zile de la pronunțare și se publică în cel mult 15 zile de la motivare în Monitorul Oficial al României, Partea I [art. 521 alin. (2) coroborat cu art. 517 alin. (3) C.proc.civ.]. Efectele hotărârii prealabile – dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie [art. 521 alin. (3) C.proc.civ.]: • pentru instanța care a solicitat dezlegarea, de la data pronunțării deciziei; • pentru celelalte instanțe, de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I; – decizia pronunțată în urma sesizării în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile își încetează aplicabilitatea la data modificării, abrogării sau constatării neconstituționalității dispoziției legale care a făcut obiectul interpretării [art. 521 alin. (4) coroborat cu art. 518 C.proc.civ.].

FIȘA NR. 24

PROCEDURA NECONTENCIOASĂ JUDICIARĂ

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– cuprinde normele care reglementează activitatea instanțelor judecătorești și a altor organe prin care se rezolvă cereri care nu urmăresc stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, precum sunt cele privitoare la darea autorizațiilor judecătorești sau la luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire ori asigurare (art. 527 C.proc.civ.); – spre deosebire de procedura contencioasă, procedura necontencioasă se caracterizează prin lipsa unui litigiu, deci prin inexistența unui conflict de interese; – mai este denumită și <i>procedura grațioasă sau voluntară</i>.
Sediul materiei	– Codul de procedură civilă reglementează procedura necontencioasă judiciară în Cartea a III-a, intitulată „Procedura necontencioasă judiciară”, la art. 527-540; • art. 527-540 C.proc.civ. conțin reglementarea cu caracter general a procedurii necontencioase judiciare; • aceste dispoziții se completează cu cele de procedură contencioasă, în măsura în care cele din urmă nu sunt potrivnice naturii necontencioase a cererii; • prevederile înscrise în art. 527-540 C.proc.civ. constituie dreptul comun pentru materiile necontencioase cu privire la care legea stabilește o procedură specială.

II. Procedura de soluționare a cererii

Instanța competentă	– cererea necontencioasă formulată pe cale principală: ✕ • competența instanței – generală, materială și teritorială –, precum și soluționarea incidentelor privind competența sunt supuse regulilor prevăzute pentru cererile contencioase [art. 528 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazurile în care legea prevede în mod expres instanța competentă material și teritorial să soluționeze anumite cereri cu caracter necontencios, dispozițiile respective se vor aplica cu prioritate; • în cazul în care competența teritorială nu poate fi stabilită potrivit dispozițiilor aplicabile în materie contencioasă, cererile necontencioase se vor îndrepta la instanța în a cărei circumscripție petentul își are, după caz, domiciliul, reședința, sediul ori reprezentanța, iar dacă niciuna dintre acestea nu se află pe teritoriul României, cererile se vor îndrepta, urmând regulile de competență materială, la Judecătoria Sectorului 1 al municipiului București sau, după caz, la Tribunalul București [art. 528 alin. (3) C.proc.civ.]; – cererea necontencioasă care este în legătură cu o cauză în curs de soluționare sau soluționată deja de o instanță ori are ca obiect eliberarea unor înscrisuri, titluri sau
---------------------	--

	valori aflate în depozitul unei instanțe, se va îndrepta la acea instanță [art. 528 alin. (1) C.proc.civ.]; – instanța sesizată cu o cerere necontencioasă este obligată să își verifice din oficiu competența, chiar dacă este de ordine privată (art. 529 C.proc.civ.); • verificarea competenței se face în temeiul pieselor de la dosar, instanța putând cere părții lămuririle necesare; • dacă instanța se declară incompetentă, ea va trimite dosarul instanței în drept să hotărască; • trimiterea se va face prin declinarea competenței, dacă instanța constată că aceasta este de competența unei alte instanțe sau a unui organ cu activitate jurisdicțională; • în cazul în care instanța constată că a fost sesizată cu o cerere cu caracter necontencios care este de competența unui organ fără activitate jurisdicțională sau că nu este de competența instanțelor române, o va respinge ca inadmisibilă sau, după caz, ca nefiind de competența instanțelor române, conform art. 132 alin. (4) C.proc.civ., care, în temeiul normei de trimitere cuprinse în art. 528 alin. (2) C.proc.civ., este aplicabil și în materie necontencioasă.
Cererea necontencioasă	– trebuie formulată în scris și va cuprinde [art. 530 alin. (1) C.proc.civ.]: • numele de familie, prenumele și domiciliul sau, după caz, denumirea și sediul celui care o face și, după împrejurări, ale persoanelor pe care acesta cere să fie chemate înaintea instanței; • obiectul; • motivarea; • semnătura; – va fi însoțită de înscrisurile pe care se sprijină [art. 530 alin. (2) C.proc.civ.]; – este supusă procedurii verificării și regularizării, dispozițiile art. 200 C.proc.civ. nefiind incompatibile cu caracterul necontencios al cererii; – întrucât în cadrul procedurii necontencioase nu există un conflict de interese, nu este necesară parcurgerea procedurii de comunicare a cererii, conform art. 201 C.proc.civ., în cazul în care sunt chemate și alte persoane în fața instanței.
Procedura de judecată	– cererea se judecă în camera de consiliu [art. 532 alin. (1) C.proc.civ.]; – judecata se face cu sau fără citarea petentului și, atunci când este cazul, a persoanelor arătate în cerere, la aprecierea instanței; • citarea petentului și a persoanelor arătate în cerere se va dispune în mod obligatoriu, dacă legea prevede în mod expres [art. 532 alin. (2) C.proc.civ.]; – instanța poate dispune, chiar din oficiu, orice măsuri utile cauzei, cum ar fi atașarea unor dosare sau solicitarea unor informații de la diverse instituții ale statului [art. 532 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; – instanța va putea dispune din oficiu introducerea în cauză a altor persoane, chiar dacă părțile se împotrivesc [art. 78 alin. (1) C.proc.civ.] și are dreptul să asculte orice persoană care poate aduce lămuriri în cauză, precum și pe acelea ale căror interese ar putea fi afectate de hotărâre [art. 532 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; – asupra cererii, instanța se pronunță în raport cu toate împrejurările de fapt și de drept ale cauzei, chiar dacă nu au fost invocate în cerere sau pe parcursul procedurii (art. 533 C.proc.civ.);

	– în cazul în care cererea, prin însuși cuprinsul ei ori prin obiecțiile ridicate de persoanele citate sau care intervin, prezintă caracter contencios, instanța o va respinge (art. 531 C.proc.civ.). <i>Spre exemplu, dacă o persoană solicită eliberarea unei sume de bani consemnate, iar un alt creditor ridică pretenții asupra aceleiași sume, cererea dobândește caracter contencios, astfel încât instanța o va respinge.</i>
Hotărârea judecătorească	Actul de procedură prin care se pronunță instanța – <i>ca regulă</i>, cererea făcută în materie necontencioasă se soluționează printr-o <i>încheiere</i>; • în cazul în care, pentru o anumită materie, o normă specială ar stabili altfel, instanța va pronunța o <i>sentință</i>. Regimul juridic – încheierea pronunțată în procedura necontencioasă: • nu are autoritatea lucrului judecat (art. 535 C.proc.civ.); instanța poate reveni asupra acestei încheieri, la cererea celui interesat, dacă situația de fapt avută în vedere la pronunțarea ei s-a schimbat; • este, de regulă, constitutivă de drepturi, instanța fiind chemată să se pronunțe asupra unei situații juridice noi, luând măsuri pentru viitor; • prin care se încuviințează cererea este executorie de drept [art. 534 alin. (1) C.proc.civ.], iar apelul nu suspendă de drept executarea silită; • în cazurile în care legea dă în competența președintelui instanței luarea unor măsuri cu caracter necontencios, acesta trebuie să pronunțe încheierea în termen de cel mult 5 zile de la primirea cererii [art. 537 alin. (2) C.proc.civ.]. Calea de atac – încheierea este supusă <i>numai apelului</i>, cu excepția celei pronunțate de un complet al Înaltei Curți de Casație și Justiție, care este definitivă [art. 534 alin. (2) C.proc.civ.]; – apelul poate fi exercitat de partea a cărei cerere a fost respinsă, de celelalte părți chemate sau care au intervenit, dar și de orice altă persoană interesată, chiar dacă nu a fost citată și nu a participat la soluționarea cererii [art. 534 alin. (4) C.proc.civ.]; – termenul de apel curge de la pronunțare, pentru cei care au fost prezenți la ultima ședință de judecată, și de la comunicare, pentru cei care au lipsit [art. 534 alin. (3) C.proc.civ.]; • în cazul în care apelul este formulat de o persoană interesată care nu a fost citată la soluționarea cererii, deci de un terț care justifică un interes, termenul de apel curge de la data la care această persoană a luat cunoștință de încheiere, dar nu mai târziu de un an de la data pronunțării; – durata termenului de apel este cea de drept comun, de 30 zile; – apelul se face într-un singur exemplar, nefiind necesară depunerea de copii, deoarece nu se comunică; – instanța de apel poate să dispună suspendarea executării încheierii, numai cu darea unei cauțiuni al cărei quantum va fi stabilit de instanță în condițiile art. 719 alin. (2) și (3) C.proc.civ.; – apelul se judecă în camera de consiliu [art. 534 alin. (5) C.proc.civ.];

	– apelul se judecă de instanța ierarhic superioară, cu excepția apelului împotriva încheierilor date de președintele instanței în cazurile în care legea dă în competența acestuia luarea unor măsuri cu caracter necontencios; astfel (art. 537 C.proc.civ.): • dacă încheierea a fost dată de președintele judecătoreiei, apelul se judecă de tribunal; • apelul împotriva încheierii date de președintele tribunalului sau al curții de apel se judecă de un complet al instanței respective; • încheierile date de președinții secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție sunt definitive. <i>Un exemplu de cerere cu caracter necontencios dată de lege în competența președintelui instanței este reglementat de dispozițiile art. 538 alin. (3) C.proc.civ., care prevăd că, în cazul în care dezbaterile nu s-au desfășurat în ședință publică, alte persoane decât părțile nu pot dobândi copii de pe încheieri, expertize, înscrisuri sau declarații de martori aflate la dosarul unei cauze decât cu încuviințarea președintelui (instanței).</i> Nu sunt supuse regulilor de la procedura necontencioasă acele măsuri de administrare judiciară care se iau de președintele instanței sau de judecător, cum ar fi măsurile în vederea stabilirii în mod aleatoriu a completului de judecată, fixarea termenului de judecată etc.
--	---

III. Aplicații ale procedurii necontencioase

Proceduri necontencioase judiciare prevăzute de Codul de procedură civilă	– darea autorizațiilor judecătorești sau luarea unor măsuri legale de supraveghere, ocrotire ori asigurare, cum ar fi <i>numirea unui curator special de către instanța judecătorească</i>, în cazurile prevăzute de lege (art. 527 C.proc.civ.); <i>De exemplu:</i> ▪ art. 58 C.proc.civ. – dacă incapabilul nu are reprezentant legal; în caz de conflict de interese între reprezentantul legal și cel reprezentat; când o persoană juridică ori o entitate juridică dintre cele la care se referă art. 56 alin. (2) C.proc.civ. a fost chemată în judecată și aceasta nu are reprezentant; ▪ art. 155 alin. (1) pct. 15 C.proc.civ. – până la intervenirea în proces a moștenitorilor, interesele moștenirii pot fi reprezentate de un curator special numit de instanță; ▪ art. 167 alin. (3) C.proc.civ. – odată cu încuviințarea citării prin publicitate, instanța va numi un curator dintre avocații baroului, potrivit art. 58, care va fi citat la dezbateri pentru reprezentarea intereselor pârâtului; ▪ art. 202 alin. (3) C.proc.civ. – în caz de coparticipare procesuală, dacă părțile nu își aleg un mandatar sau nu se înțeleg asupra persoanei mandatului, judecătorul va numi, prin încheiere, un curator special, în condițiile art. 58 alin. (3) C.proc.civ., care va asigura reprezentarea reclamanților sau, după caz, a pârâților și căruia i se vor comunica actele de procedură. – proceduri necontencioase care conțin o serie de norme derogatorii de la dispozițiile înscrise în art. 527-536 C.proc.civ.: 1. eliberarea de copii de pe hotărâri și de pe alte înscrisuri aflate la dosar (art. 538 C.proc.civ.);
---	--

	• la cerere, grefa instanței va elibera copii de pe încheierea de ședință, de pe hotărâre sau dispozitiv sau de pe celelalte înscrisuri aflate la dosar; • copiile de pe încheierile de ședință, de pe hotărâre sau de pe dispozitiv se vor putea elibera numai după ce acestea au fost semnate de toți judecătorii, sub sancțiunea aplicabilă grefierilor pentru infracțiunea de fals; • în cazul în care dezbaterile nu s-au desfășurat în ședință publică, alte persoane decât părțile nu pot dobândi copii de pe încheieri, expertize, înscrisuri sau declarații de martori decât cu încuviințarea președintelui instanței, dispozițiile art. 537 alin. (2)-(4) C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător; 2. eliberarea unor bunuri păstrate la instanță ori aflate în depozitul altuia (art. 539 C.proc.civ.); • cererea de eliberare privind sumele de bani sau alte valori ori titluri consemnate, precum și orice alte bunuri, păstrate la instanță ori aflate în depozitul altuia, după caz, în legătură cu un proces, se introduce de persoana îndreptățită la instanța care a dispus acea măsură; • cererea se va soluționa prin încheiere executorie, dată în camera de consiliu; • părțile vor fi citate dacă instanța consideră necesar; • în încheierea de eliberare se vor arăta deținătorul obligat la eliberarea bunurilor, precum și persoana îndreptățită să le primească; • încheierea dată asupra cererii de eliberare a unor bunuri, în condițiile art. 539 C.proc.civ., este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea pe baza căreia s-a cerut eliberarea bunului; În cazul în care se solicită restituirea unei sume de bani sau instrumente financiare consemnate cu titlu de cauțiune, cererea de restituire a acestora se va soluționa potrivit regulilor particulare prevăzute de art. 1064 C.proc.civ. în materia cauțiunii judiciare. 3. inventarierea bunurilor minorului pus sub tutelă (art. 540 C.proc.civ.); • în vederea inventarierii bunurilor minorului pus sub tutelă, instanța de tutelă desemnează de îndată un delegat și dispune citarea tutorelui și a membrilor consiliului de familie, precum și a minorului care a împlinit vârsta de 14 ani; • inventarul va cuprinde datele de identificare a bunurilor mobile sau imobile, descrierea lor sumară, inclusiv mențiuni privind starea bunurilor și valoarea estimată a acestora, precum și indicarea înscrisurilor existente cu privire la bunuri; de asemenea, inventarul va cuprinde mențiuni privind creanțele, datoriile sau alte pretenții declarate de tutore sau de membrii consiliului de familie; 4. încuviințarea executării silite (art. 666 C.proc.civ.); 5. îndreptarea hotărârilor (art. 442 C.proc.civ.); 6. încuviințarea sechestrului asigurător și a popririi asigurătorii (art. 952 și urm. și art. 970-971 C.proc.civ.); 7. cauțiunea judiciară (art. 1057-1064 C.proc.civ.).
Proceduri necontencioase judiciare reglementate	– procedurile necontencioase date în competența instanței de tutelă în condițiile Cărtii I a Codului civil, cum ar fi: • numirea tutorelui minorului și al interzisului (art. 119 și art. 170 C.civ.); • constituirea consiliului de familie (art. 128 C.civ.);

de acte normative speciale	• autorizarea actelor de dispoziție ale minorului aflat sub tutelă și ale interzisului (art. 144-145 și art. 171 C.civ.); • instituirea și ridicarea curatelei (art. 182 și art. 185 C.civ.); – procedura adopției (Legea nr. 273/2004); – înscrierea societăților agricole în registrul anume destinat, ținut de judecătoria (art. 16 din Legea nr. 36/1991); – înregistrarea partidelor politice în registrul partidelor politice, ținut de Tribunalul București (Legea nr. 14/2003); – înființarea asociațiilor de proprietari (Legea nr. 196/2018); – înscrierea asociațiilor și fundațiilor în registrul asociațiilor și fundațiilor, ținut de judecătoria, și a federațiilor în registrul federațiilor, aflat la grefa tribunalului (O.G. nr. 26/2000); – înscrierea sindicatelor, precum și a federațiilor, confederațiilor și uniunilor sindicale în registrul special al sindicatelor, aflat la judecătoria, respectiv în registrul special al federațiilor, confederațiilor sindicale și uniunilor sindicale teritoriale ale acestora, ținut de Tribunalul București (Legea nr. 62/2011).
Proceduri necontencioase date în competența altor organe	– efectuarea înregistrărilor în registrul comerțului de oficiul registrului comerțului (Legea nr. 26/1990); – procedura de înscriere în cartea funciară de către registratorul de carte funciară (Legea nr. 7/1996); – procedurile notariale prevăzute de legea specială, cum ar fi: autentificarea înscrisurilor; procedura succesorală notarială; certificarea unor fapte, în cazurile prevăzute de lege; legalizarea semnăturilor de pe înscrisuri, a specimenelor de semnătură, precum și a sigiliilor; darea de dată certă înscrisurilor; actele de protest al cambiilor, al biletelor la ordin și al cecurilor; legalizarea copiilor de pe înscrisuri; eliberarea de duplicate de pe actele întocmite; numirea, în cazurile prevăzute de lege, a custodelui sau a curatorului special; certificarea etapelor procedurale ale licitațiilor și/sau ale rezultatelor acestora; procedura divorțului prin acordul soților (Legea nr. 36/1995); – procedurile date în competența executorului judecătoresc, potrivit legii speciale (Legea nr. 188/2000), cum ar fi întocmirea proceselor-verbale de constatare, în cazul ofertei reale urmate de consemnarea sumei de către debitor, potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă; recuperarea pe cale amiabilă a oricărei creanțe; întocmirea, potrivit legii, a protestului de neplată a cambiilor, biletelor la ordin și a cecurilor, după caz; sau potrivit Codului de procedură civilă, de exemplu, darea de dată certă înscrisurilor sub semnătură privată; – procedura divorțului pe cale administrativă de competența ofițerului de stare civilă (art. 375 și urm. C.civ.).

FIȘA NR. 25

PROCEDURA DIVORȚULUI

I. Considerații introductive

Reglementare	– condițiile de fond ale divorțului, precum și efectele acestuia sunt reglementate de Codul civil, în Capitolul VII, „Desfacerea căsătoriei”, al Titlului II, intitulat „Căsătoria”, din Cartea a II-a, „Despre familie” (art. 373-404); – motivele de divorț sunt prevăzute de art. 373 C.civ., potrivit căruia divorțul poate avea loc: • prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț; • atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă; • la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani; • la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei; – divorțul poate avea loc: • fie pe cale administrativă sau prin procedură notarială, atunci când desfacerea căsătoriei are loc prin acordul soților; • fie pe cale judiciară; – sub Titlul I al Cărții a VI-a, la art. 915-935, Codul de procedură civilă reglementează procedura judiciară a divorțului; – în Codul civil sunt cuprinse dispozițiile referitoare la procedura necontencioasă a divorțului prin acordul soților, pe cale administrativă sau prin procedură notarială.
---------------------	---

II. Procedura judiciară a divorțului

1. Instanța competentă. Sesizarea instanței

Instanța competentă	– cererea de divorț este de competența în primă instanță a judecătoriei; – determinarea instanței competente teritorial se face după cum urmează (art. 915 C.proc.civ.): 1. cererea de divorț este de competența judecătoriei în circumscripția căreia se află cea din urmă locuință comună a soților, cu condiția ca, la data introducerii cererii, cel puțin unul dintre soți să mai locuiască în acea circumscripție; • nu este necesar ca el să locuiască la ultima locuință comună, întrucât legea nu impune o asemenea condiție;
----------------------------	--

	• pentru stabilirea competenței teritoriale în materie de divorț, ceea ce interesează este locul unde soții au locuit efectiv; • de asemenea, prezintă importanță data introducerii acțiunii; împrejurarea că, după introducerea cererii de divorț, soții și-au schimbat locuința în altă localitate, care nu se găsește în raza teritorială a instanței ultimei locuințe comune, nu este de natură să atragă necompetența instanței legal sesizate; 2. dacă soții nu au avut o locuință comună sau dacă niciunul dintre soți nu mai locuiește în circumscripția judecătorei în care se află cea din urmă locuință comună, competența teritorială revine judecătorei în circumscripția căreia își are locuința soțul pârât; 3. în cazul în care locuința pârâtului nu este cunoscută, în baza art. 108 C.proc.civ., aplicabil ca drept comun în materie, competența va reveni judecătorei în a cărei circumscripție reclamantul își are domiciliul ori reședința, după caz; 4. când pârâtul nu are locuința în țară și instanțele române sunt competente internațional, este competentă judecătoria în circumscripția căreia își are locuința reclamantul; 5. dacă nici reclamantul și nici pârâtul nu au locuința în țară, părțile pot conveni expres să introducă cererea de divorț la orice judecătorie din România; • în lipsa unui asemenea acord, cererea de divorț este de competența Judecătorei Sectorului 5 al municipiului București; – instanțele enumerate de art. 915 C.proc.civ. nu sunt toate, deopotrivă, competente și deci reclamantul nu are posibilitatea de opțiune, ci el trebuie să își intenteze acțiunea în ordinea și condițiile stabilite de lege; – în materia divorțului, competența teritorială este exclusivă; • și în ipoteza reglementată de art. 915 alin. (2) C.proc.civ., competența are tot caracter absolut, astfel încât, în cazul în care, în prezența unui acord expres al soților de alegere a unei instanțe competente teritorial, reclamantul sesizează o altă instanță, instanța astfel sesizată va putea invoca din oficiu necompetența sa teritorială și va declina competența în favoarea instanței stabilite prin acordul părților; – fiind vorba de norme de competență speciale, dispozițiile art. 915 C.proc.civ. sunt de strictă interpretare, neputând fi aplicate prin analogie în alte cazuri, precum anularea căsătoriei, partajarea bunurilor comune ale soților în timpul căsătoriei sau după desfacerea căsătoriei etc.
Sesizarea instanței	Legitimarea procesuală – acțiunea de divorț are <i>un caracter strict personal</i>; în consecință: • nimeni nu o poate exercita în locul soțului reclamant, iar ca pârât nu poate fi chemat decât celălalt soț [art. 918 alin. (1) C.proc.civ.]; • creditorii unuia dintre soți nu ar putea recurge, în această privință, la acțiunea oblică; • aceasta <i>nu poate fi pornită de moștenitorii</i> unuia dintre soți după decesul acestuia împotriva soțului supraviețuitor; • <i>ca regulă generală</i>, moștenitorii reclamantului, în cazul decesului acestuia pe parcursul procesului de divorț, <i>nu au nici posibilitatea de a continua</i> acțiunea de divorț pornită de autorul lor, deoarece, în acest caz, căsătoria încetează prin deces, iar instanța va lua act de încetarea căsătoriei prin decesul unuia dintre soți și va dis-

pune, prin hotărâre definitivă, închiderea dosarului [art. 926 alin. (1) C.proc.civ.]; aceeași soluție se impune și în cazul soțului pârât, care nu poate continua cererea sa reconvențională împotriva moștenitorilor reclamantului;

– *prin excepție* de la regula de mai sus, în cazurile anume prevăzute de lege, acțiunea de divorț poate fi *pornită sau continuată de alte persoane*; astfel:

- procurorul poate porni o acțiune de divorț atunci când este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților;
- în cazul în care cererea de divorț se întemeiază pe motivul prevăzut la art. 373 lit. b) C.civ., respectiv atunci când prin cererea de divorț se invocă faptul că, din motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă din culpa exclusivă a soțului pârât, moștenitorii soțului reclamant pot continua acțiunea de divorț [art. 380 alin. (1) C.civ. și art. 926 alin. (2) C.proc.civ.]; în cazul continuării acțiunii de divorț de către moștenitorii soțului reclamant:

a) moștenitorii soțului reclamant pot continua acțiunea, indiferent dacă sunt moștenitori legali sau testamentari;

b) pentru a putea continua acțiunea autorului lor, aceștia trebuie să fie moștenitori cu vocație concretă la moștenire, deci nu simpli succesibili;

c) printre moștenitorii care pot continua acțiunea de divorț după decesul soțului reclamant nu poate fi inclus soțul pârât;

d) acțiunea de divorț nu ar putea fi continuată de comună, oraș sau, după caz, municipiu, în situația în care soțul reclamant decedat nu ar avea alți moștenitori legali decât pe celălalt soț, în scopul de a se ajunge la îndepărtarea acestuia din urmă de la moștenire și la constatarea vacanței succesoriale;

e) acțiunea continuată de moștenitori este admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât; în acest caz, căsătoria se socotește desfăcută la data introducerii cererii de divorț [art. 926 alin. (4) C.proc.civ.];

f) în cazul în care instanța, după introducerea în cauză a moștenitorilor reclamantului și în urma administrării probelor, nu va reține culpa exclusivă a pârâtului la divorț, ci culpa comună sau chiar culpa reclamantului, nu va pronunța divorțul, ci va dispune închiderea dosarului, prin hotărâre definitivă, reținând că, prin decesul soțului reclamant, căsătoria a încetat;

g) pentru introducerea în cauză a moștenitorilor soțului reclamant, instanța va face aplicarea art. 412 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., respectiv va dispune suspendarea de drept a judecății, până la introducerea în cauză a moștenitorilor reclamantului, respectiv dacă partea interesată formulează o cerere în acest sens, va acorda un termen pentru introducerea în judecată a acestora;

– *soțul pus sub interdicție judecătorească* poate cere divorțul prin reprezentant legal sau personal, în cazul în care face dovada că are capacitatea de discernământ neafectată [art. 918 alin. (2) C.proc.civ.];

- dacă, ulterior introducerii cererii de divorț, soțul reclamant își pierde luciditatea, el va fi reprezentat în fața instanței de către tutore, potrivit art. 921 C.proc.civ.;
- alienatul mintal nepus sub interdicție, chiar internat, va putea introduce cererea de divorț; dacă pe parcursul judecății, instanța ar constata că reclamantul, din cauza

bolii, nu poate să își apere interesele în condiții mulțumitoare, poate solicita instanței de tutelă numirea unui curator care să îl reprezinte;

În condițiile prevăzute de art. 918 alin. (2) C.proc.civ., soțul pus sub interdicție ar putea răspunde la acțiunea soțului reclamant printr-o cerere reconvențională, respectiv fie prin reprezentantul său legal, fie personal, în cazul în care face dovada că are capacitatea de discernământ neafectată la data formulării cererii; în orice caz, pe parcursul judecății, soțul pus sub interdicție, indiferent dacă este reclamant sau pârât, va putea fi reprezentat de tutore, deoarece art. 921 C.proc.civ. nu face nicio distincție.

– acțiunea de divorț poate fi introdusă și în cazul în care unul dintre soți este dispărut, în acest caz citarea pârâtului urmând a se face prin publicitate, instanța numind, totodată, un curator dintre avocații baroului, potrivit art. 58 C.proc.civ., care va fi citat la dezbatere pentru reprezentarea intereselor pârâtului.

Cererea de divorț

– pe lângă elementele prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată, cererea de divorț va mai cuprinde numele copiilor minori ai celor doi soți ori adoptați de aceștia sau, în lipsă, mențiunea că asemenea copii nu există [art. 916 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

– la cererea de divorț se vor alătura [art. 916 alin. (3) și (4) C.proc.civ.]:

- certificatul de căsătorie și, atunci când este cazul, certificatele de naștere ale copiilor minori, în copie;
- înțelegerea soților rezultată din mediere cu privire la desfacerea căsătoriei și, după caz, la rezolvarea aspectelor accesorii divorțului, dacă este cazul;

– elementele specifice cererii de divorț și anexele obligatorii acesteia, prevăzute de art. 916 C.proc.civ., au caracter imperativ, astfel încât lipsa lor poate atrage *sanctiunea nulității cererii* în condițiile art. 200 alin. (4) C.proc.civ.;

– cererea de divorț este supusă taxei judiciare de timbru, în funcție de temeiul de drept invocat [art. 373 lit. a), b) și c) sau d) C.civ.], fiind aplicabilă o taxă judiciară de timbru în valoare de 200 lei, 100 lei, respectiv 50 lei, după distincțiile pe care le face art. 15 lit. a)-c) din O.U.G. nr. 80/2013.

Cererea reconvențională

– soțul pârât poate să facă și el cerere de divorț, pe cale reconvențională, cel mai târziu până la primul termen de judecată la care a fost citat în mod legal, pentru faptele petrecute înainte de această dată;

- pentru faptele petrecute după această dată, pârâtul va putea face cerere până la începerea dezbaterilor asupra fondului în cererea reclamantului [art. 917 alin. (1) C.proc.civ.];
- *prin excepție* de la regula potrivit căreia în apel nu pot fi făcute cereri noi, în cazul în care motivele divorțului s-au ivit după începerea dezbaterilor asupra fondului la prima instanță și în timp ce judecata primei cereri se află în apel, cererea reconvențională a pârâtului va putea fi făcută direct la instanța investită cu judecarea apelului [art. 917 alin. (3) C.proc.civ.];

	– neintroducerea cererii reconvenționale în termenele prevăzute de lege atrage <i>decăderea soțului pârât</i> din dreptul de a cere divorțul pentru acele motive [art. 917 alin. (4) C.proc.civ.]; – în materia divorțului nu este posibilă disjungerea cererii reconvenționale de cererea principală, cererea pârâtului urmând a se face la aceeași instanță și judeca împreună cu cererea reclamantului [art. 917 alin. (2) C.proc.civ.]; – cererea reconvențională nu este, în principiu, obligatorie, deoarece instanța poate să pronunțe divorțul din culpa ambilor soți, chiar atunci când numai unul dintre ei a făcut cerere, dacă din dovezile administrate reiese că amândoi sunt vinovați de destrămarea căsătoriei [art. 934 alin. (2) C.proc.civ.]; • în schimb, dacă pârâtul nu a formulat cerere reconvențională, iar din dovezile administrate rezultă că numai reclamantul este vinovat de destrămarea căsătoriei, cererea acestuia va fi respinsă ca neîntemeiată, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 935 C.proc.civ. privind pronunțarea divorțului din culpa exclusivă a reclamantului [art. 934 alin. (3) C.proc.civ.]; • dacă acțiunea de divorț este respinsă ca neîntemeiată, nefiind îndeplinite condițiile pentru pronunțarea divorțului din culpa exclusivă a reclamantului, soțul pârât va putea cere el desfacerea căsătoriei, dar în condițiile stabilite de art. 917 alin. (4) teza finală C.proc.civ., deci pentru motive ivite ulterior.
--	--

2. Particularități privind faza judecătii

Depunerea cererii	– cererea de divorț poate fi depusă personal de soțul reclamant sau poate fi trimisă și prin poștă, fax sau e-mail ori depusă de un mandatar, potrivit regulilor de drept comun.
Fixarea primului termen de judecată. Întâmpinarea	– cererea de divorț este supusă verificării și regularizării în condițiile prevederilor art. 200 C.proc.civ. și poate fi anulată în temeiul alin. (4) al aceluiași articol, dacă nu îndeplinește cerințele stabilite atât de normele generale referitoare la cuprinsul cererii de chemare în judecată, cât și de cele speciale privitoare la cererea de divorț; – fixarea primului termen de judecată va avea loc în condițiile dreptului comun, respectiv cele prevăzute de art. 201 C.proc.civ.; – în materie de divorț, întâmpinarea este obligatorie.
Citarea părților	– se va face potrivit regulilor de drept comun stabilite de art. 153-173 C.proc.civ.; – dacă <i>procedura de citare a soțului pârât a fost îndeplinită prin afișare</i>, iar acesta nu s-a prezentat la primul termen de judecată, instanța are obligația de a cere dovezi sau de a dispune cercetări pentru a verifica dacă pârâtul își are locuința la locul indicat în cerere și, dacă va constata că acesta nu locuiește acolo, va dispune <i>citarea lui la locuința sa efectivă</i>, precum și, dacă este cazul, <i>la locul său de muncă</i> (art. 923 C.proc.civ.); – în situația în care reclamantul învederează motivat că, deși a făcut tot ce i-a stat în putință, nu a reușit să afle domiciliul pârâtului sau un alt loc unde ar putea fi citat potrivit legii, instanța va putea încuviința citarea acestuia prin publicitate, în condițiile art. 167 C.proc.civ.

Obligatorivitatea prezenței personale a părților	– <i>ca regulă</i>, în procesul de divorț, este obligatoriu ca părțile să se înfățișeze în persoană în fața instanțelor de fond, deci atât la judecata în primă instanță, cât și la cea în apel [art. 921 alin. (1) C.proc.civ.]; • părțile sunt obligate să se înfățișeze personal, dar aceasta nu exclude dreptul de apărare prin avocat; • în lipsa părții însă, avocatul nu va putea să o reprezinte; <i>spre exemplu</i>, dacă pârâtul nu se prezintă la termenul când are loc judecata pe fond, avocatul său nu poate pune concluzii; – <i>excepțiile</i> de la această regulă sunt prevăzute în mod expres și limitativ de lege și privesc cazurile în care unul dintre soți [art. 921 alin. (1) C.proc.civ.]: 1. execută o pedeapsă privativă de libertate; 2. este împiedicat de o boală gravă; 3. este pus sub interdicție judecătorească; 4. are reședința în străinătate; 5. se află într-o altă asemenea situație, care îl împiedică să se prezinte personal; • imposibilitatea obiectivă de a se prezenta personal în fața instanței de fond trebuie să fie dovedită de parte sau de mandatarul său; • în astfel de situații, cel în cauză se va putea înfățișa prin avocat, mandatar sau, după caz, prin tutore ori curator.
Prezența obligatorie a reclamantului	– pentru judecata în primă instanță a procesului de divorț se cere prezența obligatorie a reclamantului (art. 922 C.proc.civ.); • dispoziția legală are în vedere <i>numai prezența reclamantului înaintea primei instanțe</i>; • prin urmare, dacă acesta este prezent, dar lipsește soțul pârât, cererea se va judeca potrivit regulilor de drept comun; – în cazul în care, la termenul de judecată, în primă instanță, se înfățișează numai pârâtul, iar reclamantul lipsește nejustificat, cererea de divorț va fi <i>respinsă ca nesusținută</i> (art. 922 C.proc.civ.); • respingerea cererii de divorț ca nesusținută se bazează pe o prezumție de renunțare a reclamantului la judecată, astfel încât pârâtul nu se poate opune acestei soluții, cerând judecarea în lipsă; • însă eventuala cerere reconvențională a pârâtului va fi judecată, atitudinea reclamantului neputând fi prezumată ca o împăcare a părților; În practică, atunci când prima instanță constată lipsa reclamantului, de regulă, nu respinge la acel termen de judecată cererea de divorț ca nesusținută, ci acordă un termen, iar prin încheiere i se pune în vedere reclamantului să facă dovada că a lipsit justificat, iar, dacă la termenul acordat reclamantul nu face această dovadă, abia atunci se respinge cererea de divorț ca nesusținută. Dacă însă instanța respinge cererea ca nesusținută de îndată ce constată lipsa reclamantului, deci nu mai acordă un termen, atunci reclamantul are posibilitatea să facă apel, în care ar urma să probeze că lipsa sa a fost justificată. – atunci când în cursul judecății, indiferent de instanță, lipsesc ambele părți, procesul se va suspenda în temeiul art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.;

	• dacă ambele părți lipsesc, dar pârâtul a solicitat judecarea cauzei în lipsă, nu se poate dispune suspendarea judecării în temeiul art. 411 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ. (care prevede condiția ca niciuna dintre părți să nu fi solicitat judecata în lipsă), ci se impune respingerea cererii ca nesusținută, în condițiile art. 922 C.proc.civ.; – reclamantul are obligația de a se prezenta personal <i>și în fața instanței de apel</i>, atunci când el este cel care formulează apel împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea sa de divorț (nu însă și în cazul în care apelul este exercitat de pârât împotriva hotărârii prin care s-a admis cererea de divorț), deoarece, potrivit art. 928 alin. (1) C.proc.civ., dacă la judecată se prezintă numai pârâtul, apelul reclamantului <i>se va respinge ca nesusținut</i>.
Măsuri provizorii pe timpul judecării divorțului	– în timpul procesului, instanța sesizată cu cererea de divorț poate dispune luarea unor măsuri provizorii cu privire la (art. 920 C.proc.civ.): • stabilirea locuinței copiilor minori; • obligația de întreținere; • încasarea alocației de stat pentru copii; • folosirea locuinței familiei; – aceste măsuri pot fi luate pe calea <i>ordonanței președințiale</i>, pe tot timpul procesului de divorț, ceea ce presupune că, spre deosebire de dreptul comun, unde cererea de ordonanță președințială nu necesită existența procesului asupra fondului, este necesară declanșarea procesului de divorț pentru a se putea dispune măsurile menționate; • chiar și în legătură cu aspectele la care se referă în mod expres art. 920 C.proc.civ., se pot lua măsuri vremelnice și înainte de sesizarea instanței de divorț, dar în temeiul art. 997 C.proc.civ., ceea ce presupune dovedirea urgenței, deoarece ea nu mai este presupusă, ca în ipoteza normei speciale; – toate măsurile provizorii luate produc efecte doar până la soluționarea procesului de fond privind desfacerea căsătoriei.
Ședința de judecată	– judecata procesului de divorț se desfășoară potrivit regulilor de drept comun în materie contencioasă; – în condițiile art. 213 C.proc.civ., aplicabil și în materie de divorț, în cazurile în care cercetarea procesului sau dezbaterile fondului în ședință publică ar aduce atingere moralității, ordinii publice, intereselor minorilor, vieții private a părților ori intereselor justiției, după caz, instanța, la cerere sau din oficiu, poate dispune ca acestea să se desfășoare în întregime sau în parte fără prezența publicului, situație în care au acces în sala de ședință părțile, reprezentanții lor, cei care îi asistă pe minori, apărătorii părților, martorii, experții, traducătorii, interpreții, precum și alte persoane cărora instanța, pentru motive temeinice, le admite să asiste la proces; – în toate cazurile, hotărârea se va pronunța în ședință publică sau soluția se va pune la dispoziția părților prin mijlocirea grefei instanței.
Regimul probelor	– în materie de divorț, spre deosebire de dreptul comun, rudele și afinii părților până la gradul III inclusiv, cu excepția descendenților, pot fi ascultați ca martori (art. 316 C.proc.civ.); – în legătură cu cererile accesorii privind raporturile dintre părinții divorțați și copiii lor minori, care se soluționează chiar din oficiu, instanța de tutelă se va pronunța ținând

	seama și de concluziile raportului de anchetă psihosocială, fiind, totodată, obligată să îl asculte pe copilul minor, potrivit prevederilor Codului civil [art. 396 și art. 264 C.civ. și art. 921 alin. (3) C.proc.civ.]; • în ceea ce privește <i>ancheta psihosocială</i>: a) până la reglementarea organizării și funcționării instanței de tutelă prin Legea privind organizarea judiciară, ancheta psihosocială se efectuează de autoritatea tutelară [art. 229 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 71/2011]; b) <i>aceasta</i> se efectuează la locuința soților, iar, dacă nu au locuință comună, la locuința fiecăruia dintre ei; c) citarea autorității tutelare nu este obligatorie, neexistând nicio dispoziție care să instituie expres o asemenea normă procedurală; d) efectuarea raportului de anchetă psihosocială este obligatorie; • în ceea ce privește <i>ascultarea copilului în procesul de divorț</i>: a) copilul care a împlinit vârsta de 10 ani este ascultat în mod obligatoriu; b) poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă instanța consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei; c) orice copil poate cere să fie ascultat, respingerea cererii de către autoritatea competentă trebuind să fie motivată; d) ascultarea minorului, care are loc în vederea exercitării autorității părintești și a stabilirii locuinței copilului, iar nu ca martor, se face, potrivit art. 226 C.proc.civ., în camera de consiliu; ținând seama de împrejurările procesului, instanța hotărăște dacă părinții, tutorele sau alte persoane vor fi de față la ascultarea minorului; – în materie de divorț, este admisibilă, ca mijloc de probă, și <i>mărturisirea</i> și, deci, obținerea acesteia prin intermediul <i>interogatoriului</i>; • atunci când cererea de divorț este întemeiată pe culpa soțului pârât, dacă pârâtul recunoaște faptele care au dus la destrămarea căsătoriei (art. 932 C.proc.civ.): a) instanța va pronunța divorțul fără a cerceta temeinicia motivelor de divorț și fără a face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei, conform prevederilor art. 931 alin. (2)-(4) C.proc.civ. referitoare la divorțul prin acordul soților, dacă reclamantul este de acord cu desfacerea căsătoriei pe baza acordului soților; b) dacă reclamantul nu este de acord, la rândul lui, cu un divorț amiabil, nu se poate ajunge la schimbarea temeiului inițial al cererii de divorț, astfel încât recunoașterea de către pârât a faptelor care au dus la destrămarea căsătoriei va constitui doar un mijloc de probă, în temeiul căruia instanța de judecată va putea admite cererea de divorț bazată pe motive temeinice, dovedite prin însăși recunoașterea pârâtului, și va stabili culpa exclusivă a pârâtului la desfacerea căsătoriei, cererea de divorț urmând să fie soluționată în condițiile divorțului judiciar bazat pe culpă.
Judecarea unor cereri accesorii	– în cadrul procesului de divorț se pot soluționa și o serie de <i>cereri accesorii formulate fie prin cererea de chemare în judecată, fie prin cererea reconvențională</i>, precum [art. 919 alin. (1) C.proc.civ.]: • exercitarea autorității părintești, contribuția părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, locuința copilului și dreptul părintelui de a avea legături personale cu acesta; • numele soților după divorț;

	• locuința familiei; • despăgubirea pretinsă pentru prejudiciile materiale sau morale suferite ca urmare a desfacerii căsătoriei; • obligația de întreținere sau prestația compensatorie între foștii soți; • încetarea regimului matrimonial și, după caz, lichidarea comunității de bunuri și partajul acestora; – cu privire la anumite cereri accesorii, instanța se va pronunța, chiar dacă acest lucru nu a fost solicitat prin cererea de divorț sau cererea reconvențională; astfel, instanța se va pronunța <i>din oficiu</i>: • asupra exercitării autorității părintești, contribuției părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, precum și asupra chestiunii locuinței minorului după divorțul părinților și a dreptului părintelui separat de copil de a avea legături personale cu acesta, atunci când soții au copii minori, născuți înaintea sau în timpul căsătoriei ori adoptați [art. 919 alin. (2) C.proc.civ. și art. 396 alin. (1) C.civ.]; • asupra numelui pe care îl vor purta soții după divorț, potrivit prevederilor Codului civil [art. 919 alin. (3) C.proc.civ.]; La desfacerea căsătoriei prin divorț, soții pot conveni să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, instanța urmând a lua act de această înțelegere prin hotărârea de divorț. Pentru motive temeinice, justificate de interesul unuia dintre soți sau de interesul superior al copilului, instanța poate să încuviințeze ca soții să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, chiar în lipsa unei înțelegeri între ei. Dacă nu a intervenit o înțelegere sau dacă instanța nu a dat încuviințarea, fiecare dintre foștii soți poartă numele dinaintea căsătoriei (art. 383 C.civ.). – cu excepția cererilor accesorii asupra cărora instanța este obligată să se pronunțe chiar în lipsa unei solicitări a părților, precum și a cererii privitoare la nume – constatarea învoielii soților sau încuviințarea pentru motive temeinice –, asupra căreia se poate pronunța numai instanța de divorț, <i>formularea celorlalte cereri accesorii în cadrul procesului de divorț este facultativă</i> pentru părți și deci ele pot cere rezolvarea acestor aspecte prin acțiune separată; • dacă totuși părțile au formulat asemenea cereri accesorii, ele vor fi rezolvate în cadrul procesului de divorț, împreună cu cererea principală, însă, în cazul în care soluționarea cererilor care au caracter facultativ ar duce la întârzierea prea mare a soluționării cererii de divorț, instanța, la cererea părților, va putea dispune disjungerea.
Particularități privind actele procesuale de dispoziție în procesul de divorț	Renunțarea la judecată – reclamantul poate renunța la judecată în tot cursul judecății, chiar dacă pârâțul se împotrivește (art. 924 C.proc.civ.); • renunțarea se poate face fără consimțământul pârâțului nu numai în fața primei instanțe, ci și a celei de apel; • renunțarea reclamantului nu are niciun efect asupra cererii de divorț făcute de pârât. Împăcarea părților – soții se pot împăca în tot cursul judecății, deci inclusiv în apel, chiar dacă nu au fost plătite taxele de timbru;

	• în acest caz, instanța va lua act de împăcare și va dispune, prin hotărâre definitivă, închiderea dosarului, precum și restituirea taxelor de timbru, dacă au fost achitate [art. 925 alin. (1) C.proc.civ.]; – dacă împăcarea nu dă rezultate, oricare dintre soți va putea formula o nouă cerere de divorț pentru fapte petrecute după împăcare și, în acest caz, se va putea folosi și de faptele vechi [art. 925 alin. (2) C.proc.civ.]. Tranzacția judiciară – înțelegerile referitoare la raporturile dintre părinții divorțați și copiii lor minori, raporturi privind exercitarea autorității părintești, locuința minorului după divorțul părinților, contribuția părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor, precum și stabilirea modalității de exercitare a dreptului părintelui separat de copilul minor de a avea legături personale cu acesta sau înțelegerile privind numele de familie purtat de soți după divorț nu își pot produce efectele decât dacă sunt încuviințate de către instanța judecătorească, iar instanța va decide încuviințarea acestora numai dacă sunt în interesul superior al copiilor.
--	---

3. Hotărârea de divorț

Deliberarea, pronunțarea și redactarea hotărârii	– deliberarea, pronunțarea și redactarea hotărârii se fac, în principiu, după regulile de drept comun în materie; – prin excepție de la dreptul comun, în materie de divorț, hotărârea prin care se pronunță divorțul <i>nu va cuprinde motivarea</i> cu privire la soluția prin care se dispune desfacerea căsătoriei, atunci când: • ambele părți solicită instanței aceasta (art. 927 C.proc.civ.); • desfacerea căsătoriei se dispune pe baza acordului soților.
Soluțiile pe care le poate pronunța instanța	Admiterea cererii de divorț 1. în cazul divorțului întemeiat pe culpa în destrămarea căsătoriei [art. 373 lit. b) C.civ., art. 934 și art. 935 alin. (1) C.proc.civ.]: • instanța va pronunța divorțul <i>din culpa soțului pârât</i> atunci când, din cauza unor motive temeinice, imputabile acestuia, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă; • dacă din dovezile administrate reiese că amândoi soții sunt vinovați de destrămarea căsătoriei, instanța poate să pronunțe divorțul <i>din culpa ambilor soți</i>, chiar atunci când nu s-a făcut cerere reconvențională; • dacă pârâtul nu a formulat cerere reconvențională, iar din dovezile administrate rezultă că numai reclamantul este vinovat de destrămarea căsătoriei, cererea acestuia va fi <i>respinsă ca neîntemeiată</i>, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 935 C.proc.civ. privind pronunțarea divorțului din culpa exclusivă a reclamantului; • când soții sunt separați în fapt de cel puțin 2 ani, oricare dintre ei va putea cere divorțul [art. 373 lit. c) C.civ.], asumându-și responsabilitatea pentru eșecul căsătoriei; în acest caz, instanța va verifica existența și durata despărțirii în fapt și va pronunța divorțul <i>din culpa exclusivă a reclamantului</i>;

– pronunțarea divorțului *numai din vina unuia dintre soți sau din culpă comună* prezintă interes în ceea ce privește *unele efecte ale divorțului*, și anume:

- soțul împotriva căruia a fost pronunțat divorțul pierde drepturile pe care legea sau convențiile încheiate anterior cu terții le atribuie acestuia; aceste drepturi nu sunt pierdute în cazul culpei comune sau al divorțului prin acordul soților; divorțul este considerat pronunțat împotriva soțului din a cărui culpă exclusivă s-a desfăcut căsătoria (art. 384 C.civ.);
- în materia atribuirii beneficiului contractului de închiriere, culpa în desfacerea căsătoriei este unul dintre criteriile legale de atribuire a acestui beneficiu și de acordare a indemnizației de instalare [art. 324 alin. (1) și (2) C.civ.];
- în materia acordării despăgubirilor, soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească (art. 388 C.civ.);
- în materia obligației de întreținere între foștii soți, soțul vinovat de desfacerea căsătoriei are dreptul la întreținere numai timp de un an de la data divorțului, în timp ce soțul inocent are dreptul la întreținere pe durată nedeterminată; dacă ambii soți sunt vinovați de desfacerea căsătoriei, fiecare este îndreptățit la întreținere pe durată nedeterminată în timp, deci cât durează starea de nevoie, pe considerentul că, în acest caz, culpele concurente se anihilează (art. 389 C.civ.);
- în materia prestației compensatorii, în cazul în care divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului pârât, soțul reclamant poate beneficia de o prestație care să compenseze, atât cât este posibil, un dezechilibru semnificativ pe care divorțul l-ar determina în condițiile de viață ale celui care o solicită [art. 390 alin. (1) C.civ.];
- cheltuielile de judecată etc.;

2. *atunci când divorțul este cerut pentru că starea sănătății unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei* [art. 373 lit. d) C.civ.]:

- instanța va administra probe privind existența bolii și starea sănătății soțului bolnav care a cerut divorțul și va pronunța divorțul, potrivit Codului civil, fără a face mențiune despre culpa pentru desfacerea căsătoriei (art. 933 C.proc.civ. și art. 381 C.civ.);

3. *în cazul în care soții au cerut divorțul pe baza acordului lor* [art. 373 lit. a) C.civ.]:

- desfacerea căsătoriei se va dispune fără a se face mențiune despre culpa soților [art. 931 alin. (1) C.proc.civ.].

Închiderea dosarului de divorț

– instanța dispune închiderea dosarului atunci când [art. 926 alin. (1) și art. 925 alin. (1) C.proc.civ.]:

- ia act de încetarea căsătoriei ca urmare a decesului unuia dintre soți în cursul procesului de divorț;
- judecata încetează ca efect al împăcării părților.

Respingerea cererii de divorț

– cererea de divorț va fi *respinsă ca neîntemeiată* atunci când divorțul a fost întemeiat pe culpa exclusivă a pârâtului în destrămarea căsătoriei, iar din dovezile administrate rezultă că numai reclamantul este vinovat de destrămarea căsătoriei și pârâtul nu a

	formulat cerere reconvențională, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 935 C.proc.civ. privind pronunțarea divorțului din culpa exclusivă a reclamantului [art. 934 alin. (3) C.proc.civ.]; – cererea de divorț va fi <i>respinsă ca nesusținută</i> atunci când, la termenul de judecată, în primă instanță, se înfățișează numai pârâtul, iar reclamantul lipsește în mod nejustificat (art. 922 C.proc.civ.); – cererea de divorț mai poate fi anulată (ca netimbrată, ca informă etc.), perimată sau respinsă în temeiul altei excepții procesuale peremptorii.
Căile de atac	Calea de atac de reformare Regula – excepție făcând cazurile în care legea prevede altfel, hotărârea de divorț este supusă <i>numai apelului</i> [art. 94 pct. 1 lit. a) și art. 483 alin. (2) C.proc.civ.]; – termenul de apel este cel de drept comun, respectiv de 30 de zile, și curge de la comunicarea hotărârii; – calea de atac este apelul, iar durata termenului de apel este de 30 de zile, chiar și în cazul în care calea de atac nu privește soluția dată în divorț, ci modul în care au fost rezolvate cererile accesorii [art. 460 alin. (2) C.proc.civ.]. Excepțiile – hotărârea cu privire la cererea de divorț este <i>definitivă</i> atunci când instanța dispune <i>închiderea dosarului</i> ca urmare a faptului că [art. 926 alin. (1) și art. 925 alin. (1) C.proc.civ.]: • ia act de încetarea căsătoriei ca urmare a decesului unuia dintre soți în cursul procesului de divorț; • judecata încetează ca efect al împăcării părților; – hotărârea pronunțată asupra divorțului pe baza acordului soților este <i>definitivă</i> [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.]. Soluțiile pronunțate în apel – apelul reclamantului împotriva hotărârii prin care s-a respins cererea de divorț va fi <i>respins ca nesusținut</i>, dacă la judecată se prezintă numai pârâtul [art. 928 alin. (1) C.proc.civ.]; • în schimb, apelul pârâtului va fi judecat, chiar dacă se înfățișează numai reclamantul [art. 928 alin. (2) C.proc.civ.]. Căile de atac extraordinare de retractare – hotărârea definitivă prin care s-a desfăcut căsătoria <i>nu este supusă contestației în anulare și revizurii</i> în ceea ce privește divorțul, atunci când unul dintre soți s-a recăsătorit [art. 928 alin. (3) C.proc.civ.]; • căile extraordinare de atac de retractare sunt admisibile dacă sunt îndreptate exclusiv împotriva soluțiilor date în cererile accesorii.
Efectele hotărârii de divorț	– <i>ca regulă</i>, căsătoria este desfăcută din ziua în care hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul a rămas definitivă [art. 382 alin. (1) C.civ.]; • <i>prin excepție</i>, în cazul în care acțiunea este continuată de moștenitorii soțului reclamant, potrivit art. 380 C.civ., căsătoria se socotește desfăcută la data introducerii cererii de divorț [art. 926 alin. (4) C.proc.civ.];

	– efectele desfacerii căsătoriei prin divorț se produc de la data stabilită de lege drept moment de la care căsătoria este desfăcută numai pentru viitor; – hotărârea judecătorească prin care s-a pronunțat divorțul și, după caz, certificatul de divorț prevăzut la art. 375 C.civ. sunt opozabile față de terți, în condițiile legii [art. 387 alin. (1) C.civ.].
Publicitatea hotărârii de divorț	– în vederea efectuării formalităților de publicitate a hotărârii de divorț, instanța la care hotărârea de divorț a rămas definitivă o va trimite, din oficiu, următoarelor autorități [art. 928 alin. (4) C.proc.civ.]: • serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor unde a fost încheiată căsătoria; Hotărârea de divorț se comunică din oficiu de instanță serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor competent pentru a se face mențiunea pe marginea actului de căsătorie. Această mențiune este o formă de publicitate care are menirea de a face opozabilă desfacerea căsătoriei față de terți. Desfacerea căsătoriei se înscrie prin mențiune pe actul de căsătorie, din oficiu, pe baza hotărârii judecătorești definitive sau, după caz, a certificatului de divorț transmis de ofițerul de stare civilă sau de notarul public ori la cererea persoanei interesate [art. 43 și art. 48 din Legea nr. 119/1996]. • Registrului național al regimurilor matrimoniale, prevăzut de Codul civil; • dacă unul dintre soți a fost profesionist, registrului comerțului.

4. Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară

Condiții	– divorțul poate fi pronunțat pe cale judiciară pe baza acordului soților, indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie [art. 374 alin. (1) C.civ.]; – divorțul prin acord poate fi pronunțat de instanța de judecată în următoarele cazuri: 1. <i>la cererea comună a soților;</i> 2. <i>la cererea unuia dintre soți, acceptată de celălalt soț în următoarele cazuri și condiții:</i> • atunci când cererea de divorț este întemeiată pe culpa soțului pârât, iar acesta din urmă recunoaște faptele care au dus la destrămarea vieții conjugale și reclamantul este de acord cu desfacerea căsătoriei pe baza acordului soților; chiar dacă pârâtul recunoaște faptele care au dus la destrămarea căsătoriei, nu se poate ajunge la schimbarea temeiului inițial al cererii de divorț decât dacă reclamantul este de acord, la rândul lui, cu un divorț amiabil (art. 932 C.proc.civ.); Dacă reclamantul nu este de acord, atunci recunoașterea de către pârât a faptelor care au dus la destrămarea căsătoriei constituie doar un mijloc de probă, pe baza căruia instanța de judecată va putea admite cererea de divorț bazată pe motive temeinice, dovedite prin însăși recunoașterea pârâtului, și va stabili culpa exclusivă a pârâtului la desfacerea căsătoriei, cererea de divorț urmând să fie soluționată potrivit art. 934 C.proc.civ., adică în condițiile divorțului judiciar bazat pe culpă. În măsura în care reclamantul este de acord cu desfacerea căsătoriei pe baza acordului părților, dar nu există învoială cu privire la cererile accesorii divorțului, sunt aplicabile prevederile art. 931 alin. (2) și (3) C.proc.civ.
-----------------	--

	• în cazul în care soții sunt separați în fapt de cel puțin 2 ani și unul dintre ei cere divorțul, asumându-și responsabilitatea pentru eșecul căsătoriei, iar soțul pârât se declară de acord cu divorțul amiabil (art. 935 C.proc.civ.); – divorțul prin acord nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție [art. 374 alin. (2) C.civ.]; – instanța este obligată să verifice existența consimțământului liber și nevițiat al fiecărui soț [art. 374 alin. (3) C.civ.].
Prevederi derogatorii de la regulile care reglementează procedura divorțului obișnuit	– aceste prevederi se aplică exclusiv procedurii divorțului prin acordul părților pe cale judiciară, nu și cazurilor în care soții au optat pentru divorțul pe cale administrativă sau notarială, în condițiile Codului civil (art. 929 C.proc.civ.). Cererea de divorț prin acord – va fi semnată de ambii soți sau de către un mandatar comun, cu procură specială autentică; dacă mandatarul este avocat, el va certifica semnătura soților, potrivit legii; – prin cererea de divorț, atunci când este cazul, soții vor putea stabili și modalitățile în care au convenit să fie soluționate cererile accesorii divorțului [art. 930 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]; • acordul lor cu privire la cererile accesorii divorțului nu ține de esența acestei proceduri, astfel încât este posibil ca acordul soților să fie limitat numai la divorț, iar cu privire la celelalte aspecte, care țin de efectele divorțului, fie soții se înțeleg și atunci cererea de divorț va cuprinde acordul lor și cu privire la acestea, fie, dacă nu se înțeleg, vor solicita instanței de judecată să hotărască. Fixarea termenului de judecată. Soluționarea cererii – la primirea cererii, instanța va verifica existența consimțământului soților, după care va fixa termen pentru soluționarea cererii în camera de consiliu; – la termenul de judecată, instanța va verifica dacă soții stăruie în desfacerea căsătoriei pe baza acordului lor și, în caz afirmativ, va pronunța divorțul [art. 930 alin. (3) și art. 931 alin. (1) C.proc.civ.]. Hotărârea de divorț – desfacerea căsătoriei se va dispune fără a se face mențiune despre culpa soților și nu se va motiva în ceea ce privește divorțul; – hotărârea pronunțată asupra divorțului pe baza acordului soților este <i>definitivă</i> [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.]; – în cazul în care au fost formulate și <i>cereri accesorii</i>: • dacă soții s-au învoit asupra acestor cereri, prin aceeași hotărâre, instanța va lua act de această învoială, în condițiile legii; în acest caz, hotărârea este definitivă atât cu privire la divorț, cât și cu privire la învoiala soților referitoare la cererile accesorii [art. 931 alin. (4) C.proc.civ.]; • dacă soții nu se învoiesc asupra cererilor accesorii, instanța va administra probele prevăzute de lege pentru soluționarea acestora și, la cererea părților, va pronunța o hotărâre cu privire la divorț fără a face mențiune despre culpa soților, soluționând, totodată, și cererile privind exercitarea autorității părintești, contribuția părinților la cheltuielile de creștere și educare a copiilor și numele soților după divorț; dacă va fi cazul, cu privire la celelalte cereri accesorii, instanța va continua judecata; hotă-

rârea pronunțată în condițiile în care instanța a judecat și s-a pronunțat asupra cererilor accesorii, în lipsa acordului soților, este definitivă numai în ceea ce privește divorțul, dacă legea nu prevede altfel; în ceea ce privește soluțiile date capetelor accesorii de cerere, hotărârea este supusă căilor de atac în condițiile legii [art. 931 alin. (2)-(4) C.proc.civ.].

III. Divorțul prin acordul soților pe cale administrativă sau prin procedură notarială

Condiții	– divorțul prin <i>acordul soților pe cale administrativă</i> se poate dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ două condiții [art. 375 alin. (1) C.civ.]: 1. soții sunt de acord cu divorțul; 2. nu există copii minori ai soților, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați; – divorțul prin acordul soților <i>poate fi constatat de notarul public</i>: 1. fie atunci când soții sunt de acord cu divorțul și nu există copii minori ai soților, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați [art. 375 alin. (1) C.civ.]; 2. fie, în cazul în care există copii minori, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, dacă soții sunt de acord și convin asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care să îl poarte după divorț, exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, stabilirea locuinței copiilor după divorț, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și fiecare dintre copii, precum și stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională a copiilor [art. 375 alin. (2) C.civ.]; în acest caz: • pentru a fi valabil, <i>acordul parental</i> cu privire la chestiunile prevăzute de art. 375 alin. (2) C.civ. trebuie încheiat în forma autentică, iar notarul public, cu ocazia autentificării, este obligat să obțină <i>raportul de anchetă psihosocială</i> și să procedeze la <i>ascultarea minorului</i> în condițiile art. 264 C.civ.; • dacă din raportul de anchetă psihosocială rezultă că acordul soților privind exercitarea în comun a autorității părintești sau cel privind stabilirea locuinței copiilor nu este în interesul copilului, sunt aplicabile prevederile art. 376 alin. (5) C.civ., notarul public emitând o <i>dispoziție de respingere a cererii de divorț</i> și îndrumând soții să se adreseze instanței de judecată, potrivit prevederilor art. 374 C.civ. referitoare la divorțul prin acordul soților pe cale judiciară; • acordul parental încheiat prin înscris autenticat cu ocazia divorțului (sau ulterior acestui moment), în care, exercitând împreună autoritatea părintească, părinții se înțeleg cu privire la aspecte cum sunt: stabilirea locuinței copilului, modalitatea de păstrare a legăturilor personale cu minorul ale părintelui cu care acesta nu locuiește, precum și alte măsuri asupra cărora părinții pot să dispună în condițiile art. 375 alin. (2) C.civ. constituie <i>titlu executoriu</i> pentru măsurile referitoare la minori din cuprinsul său [art. 101 alin. (2) din Legea nr. 36/1995, republicată]; – divorțul prin acordul părților se poate constata pe calea acestor două proceduri necontencioase extrajudiciare (administrativă și notarială):
----------	--

	• indiferent de durata căsătoriei; • numai dacă ambii soți au capacitate deplină de exercițiu; • consimțământul părților este liber și neviciat.
Procedura de soluționare comună celor două proceduri	Cererea de divorț – se poate depune [art. 376 alin. (1) și (2) C.civ.]: • de soți împreună; • la notarul public, și prin mandatar cu procură autentică. Termenul de reflecție – ofițerul de stare civilă sau notarul public înregistrează cererea și le acordă soților un termen de reflecție de 30 de zile pentru eventuala retragere a acesteia [art. 376 alin. (1) C.civ.]. Soluționarea cererii – la expirarea acestui termen, soții se prezintă personal, iar ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public verifică dacă aceștia stăruie să divorțeze și dacă, în acest sens, consimțământul lor este liber și neviciat [art. 376 alin. (3) C.civ.]; – soții pot conveni să păstreze numele de familie purtat în timpul căsătoriei; dacă nu a intervenit o înțelegere, fiecare dintre foștii soți va purta numele de familie dinaintea căsătoriei [art. 376 alin. (5) coroborat cu art. 383 alin. (1) și (3) C.civ.]. Certificatul de divorț – atunci când constată că sunt îndeplinite condițiile pentru desfacerea căsătoriei pe cale procedurii extrajudiciare, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public eliberează <i>certificatul de divorț</i> fără să facă vreo mențiune cu privire la culpa soților [art. 376 alin. (4) C.civ.]; – căsătoria este desfăcută pe <i>data eliberării certificatului de divorț</i> [art. 382 alin. (3) C.civ.]; – certificatul de divorț este opozabil față de terți, în condițiile legii [art. 387 alin. (1) C.civ.]; • în acest scop, ofițerul de stare civilă de la primăria în a cărei rază teritorială soții au avut ultima locuință comună sau notarul public înaintează, de îndată, o copie certificată de pe certificatul de divorț la primăria locului unde s-a încheiat căsătoria, spre a se face mențiune în actul de căsătorie; • când cererea de divorț este depusă la primăria unde s-a încheiat căsătoria, ofițerul de stare civilă, după emiterea certificatului de divorț, face cuvenita mențiune în actul de căsătorie [art. 377 C.civ.]. Respingerea cererii – dacă soții nu se înțeleg asupra <i>numelui de familie pe care să îl poarte după divorț</i> ori, în cazul prevăzut la art. 375 alin. (2) C.civ., asupra <i>exercitării în comun a drepturilor părintești</i>, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public emite o dispoziție de respingere a cererii de divorț și îndrumă soții să se adreseze instanței de judecată, potrivit prevederilor art. 374 C.civ. referitoare la divorțul prin acordul soților pe cale judiciară; de asemenea, soluționarea cererilor privind alte efecte ale divorțului asupra cărora soții nu se înțeleg este de competența instanței judecătorești [art. 376 alin. (5) și (6) C.civ.];

– dacă *nu sunt îndeplinite condițiile art. 375 C.civ.* pentru constatarea divorțului pe baza acordului părților pe cale administrativă sau prin procedură notarială, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public respinge cererea de divorț (art. 378 C.civ.);

- împotriva refuzului ofițerului de stare civilă sau al notarului public nu există cale de atac, dar soții se pot adresa cu cererea de divorț instanței de judecată, pentru a dispune desfacerea căsătoriei prin acordul lor sau în baza unui alt temei prevăzut de lege;
- în măsura în care refuzul ofițerului de stare civilă sau al notarului public de a constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților și de a emite certificatul de divorț ar fi abuziv și ar fi produs un prejudiciu părților, pentru repararea acestuia, oricare dintre soți se poate adresa, pe cale separată, instanței competente.

FIȘA NR. 26

ORDONANȚA PREȘEDINȚIALĂ

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– este o procedură specială prin care se pot lua măsuri provizorii în cazuri grabnice, pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere, pentru prevenirea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara, precum și pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări [art. 997 alin. (1) C.proc.civ.]; – ordonanța președințială trebuie deosebită de: • încheierea dată în materie necontencioasă, uneori chiar de președintele instanței (art. 537 C.proc.civ.), deoarece ordonanța președințială are întotdeauna caracter contencios, chiar și atunci când se dă fără citarea părților; • măsurile pe care le ia judecătorul, atunci când stabilește primul termen de judecată, măsuri dispuse conform art. 203 alin. (1) C.proc.civ.; • ordonanța de plată, aceasta din urmă fiind o procedură specială distinctă, cu un domeniu de aplicare și condiții de admisibilitate diferite.
Sediul materiei	– această procedură este reglementată de dispozițiile art. 997-1002 C.proc.civ.

II. Condițiile (speciale) de admisibilitate

Enumerare	1. urgența; 2. caracterul provizoriu (vremelnic) al măsurii solicitate a se lua pe această cale; 3. neprejudicarea fondului prin măsura luată; – aceste condiții speciale, prevăzute de art. 997 alin. (1) C.proc.civ., sunt cumulative, astfel încât neîndeplinirea uneia dintre ele face inadmisibilă cererea de ordonanță președințială. Uneori, în practică, în cazul neîndeplinirii uneia dintre cele trei condiții, cererea de ordonanță președințială se respinge ca neîntemeiată, iar nu ca inadmisibilă. Incidentul procedural constând în renunțarea reclamantului la judecata cererii de ordonanță președințială, în condițiile art. 406 C.proc.civ., are prioritate față de excepția de inadmisibilitate a cererii de ordonanță președințială, ceea ce înseamnă că, în acest caz, se va pronunța o sentință supusă recursului.
Urgența	– art. 997 alin. (1) C.proc.civ. enumeră categoriile generale de situații caracterizate prin urgență, și anume atunci când măsura solicitată este necesară: • pentru păstrarea unui drept care s-ar păgubi prin întârziere; • pentru prevenirea unei pagube iminente și care nu s-ar putea repara; • pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări;

– urgența trebuie să persiste pe tot parcursul judecătii, inclusiv în căile de atac, nefiind suficient ca ea să existe la data introducerii cererii, dar să dispară ulterior acestui moment;

– îndeplinirea acestei condiții este apreciată de către instanță în concret, în raport de circumstanțele obiective ale cauzei, criteriile subiective fiind, de regulă, irelevante;

De exemplu, în practica judiciară s-a decis că urgența nu este justificată în ipoteza în care se solicită:

- reintegrarea în imobilul casă de locuit, deși, în prezent, reclamanta coproprietar al imobilului are unde să locuiască, iar din răspunsul la interogatoriu al acesteia se reține că îi este teamă de pârât, celălalt coproprietar, și nu a încercat să pătrundă în locuință din acest motiv;
- suspendarea hotărârii adunării generale extraordinare a asociațiilor ulterior curgerii unui interval de 4 ani de la data adoptării sale;
- demolarea unor construcții la 6 ani de la edificarea acestora;
- reintegrarea reclamantei în locuința proprietatea pârâtului ulterior curgerii unui interval de 7 luni de la momentul alungării;
- suspendarea unei noi licitații, în condițiile în care licitația nu a avut loc și nu există nici indicii cu privire la ținerea unei noi licitații până la soluționarea contestației privind licitația anterioară.

– *ca regulă*, instanța este obligată să arate împrejurările din care a tras concluzia că este îndeplinită cerința urgenței;

- *prin excepție* de la această regulă, în anumite cazuri, legea prezumă existența urgenței, astfel încât instanța nu mai trebuie să verifice această condiție.

De exemplu, legea prezumă existența urgenței:

- în situația suspendării executării provizorii (art. 450 alin. final C.proc.civ.);
- în cea a luării, în timpul procedurii judiciare de divorț, a unor măsuri provizorii cu privire la stabilirea locuinței copiilor minori, la obligația de întreținere, la încasarea alocației de stat pentru copii și la folosirea locuinței familiei (art. 920 C.proc.civ.);
- în cazul în care este necesară înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi în organizarea și desfășurarea arbitrajului, precum și pentru îndeplinirea altor atribuții ce revin instanței judecătorești în arbitraj (art. 547 C.proc.civ.);
- în cazul în care, pe durata imobilizării navei ca efect al aplicării unui sechestru asigurător, este necesară luarea de măsuri urgente pentru asigurarea traficului portuar și a siguranței civile (art. 968 C.proc.civ.).

Caracterul provizoriu (vremelnic)

– a doua condiție de admisibilitate a ordonanței președințiale este aceea ca măsura ordonată de instanță să fie provizorie;

În practica judiciară au fost considerate *măsuri provizorii care pot fi luate pe calea ordonanței președințiale*:

- încuviințarea accesului asociatului la evidențele și registrele societății;
- obligarea A.N.I. la înlăturarea temporară, până la soluționarea pe fond a acțiunii în contencios administrativ, a mențiunilor de pe site-ul oficial referitoare la starea de incompatibilitate a reclamantului;
- interdicerea provizorie a continuării lucrărilor la o construcție.

Cazuri în care ordonanța președințială a fost considerată inadmisibilă:

- atunci când pe această cale s-a cerut desființarea lucrărilor deja efectuate, deoarece, în acest caz, măsura dispusă ar avea un caracter definitiv;
- atunci când pe această cale s-a solicitat instituirea unui drept de retenție, deoarece nu este vorba de o măsură vremelnică, ci de o măsură definitivă, care prejudică fondul cauzei.

Practică judiciară:

Obligația de a face nu poate fi dispusă prin ordonanță președințială decât în cazurile în care se tinde la încetarea unor acte abuzive, deoarece numai în felul acesta se păstrează caracterul vremelnic al măsurilor luate. Dar, în cauză, reclamanta nu a demonstrat că pârâta Direcția Silvică a dispus sistarea lucrărilor de exploatare abuziv și fără titlu. Din contră, pârâta a dispus sistarea lucrărilor de exploatare de pe suprafața de 192.468 ha teren cu vegetație forestieră, ce face obiectul cererii de retrocedare formulate de Fondul Bisericesc la Comisia Județeană și înregistrată la data de 27 iulie 2005, în baza sentinței civile nr. 83 din 7 februarie 2006 a Tribunalului Suceava, prin care a fost admisă cererea de ordonanță președințială formulată de Fondul Bisericesc în contradictoriu cu Direcția Silvică (C.A. Suceava, dec. civ. nr. 277 din 25 mai 2006, portal.just.ro).

– vremelnicia măsurii dispuse pe cale de ordonanță președințială rezultă:

- fie din natura acesteia;
- fie din cuprinsul hotărârii în care se arată durata ei (*de exemplu*, pe durata procesului de divorț);

– *în principiu*, măsurile luate pe calea ordonanței președințiale sunt limitate în timp până la rezolvarea în fond a litigiului, chiar dacă în hotărârea pronunțată nu se face nicio mențiune în acest sens [art. 997 alin. (2) C.proc.civ.];

- împrejurarea că măsurile dispuse pe cale de ordonanță președințială vor produce efecte până la soluționarea litigiului asupra fondului nu înseamnă că trebuie să existe un proces asupra fondului în paralel cu ordonanța președințială;
- această sintagmă trebuie înțeleasă în sensul că determină limita maximă a duratei măsurilor dispuse în procedura ordonanței președințiale;
- pe de altă parte, simpla existență a litigiului pe fond nu deschide în mod automat calea ordonanței președințiale pentru luarea unor măsuri provizorii, dacă nu sunt îndeplinite și celelalte condiții de admisibilitate prevăzute de art. 997 alin. (1) C.proc.civ.

În fapt, este posibil ca măsurile luate pe calea ordonanței președințiale să rămână definitive, dacă partea împotriva căreia au fost luate, convingându-se de justetea lor, nu mai urmează calea dreptului comun. Această situație nu schimbă însă caracterul provizoriu al ordonanței președințiale, în sensul că există posibilitatea discutării fondului dreptului în instanța de drept comun, deci ordonanța își va produce efectele până la pronunțarea unei hotărâri pe fond.

Neprejudicarea fondului

– această cerință decurge atât din condiția referitoare la caracterul provizoriu al măsurii ce urmează a fi dispusă, cât și din art. 997 alin. (4) C.proc.civ., conform căruia ordonanța va putea fi dată chiar și atunci când există judecată asupra fondului, precum și din art. 997 alin. (5) C.proc.civ., care dispune că pe cale de ordonanță președințială nu pot fi

dispuse măsuri care să rezolve litigiul în fond și nici măsuri a căror executare nu ar mai face posibilă restabilirea situației de fapt;

– atunci când rezolvă o cerere de ordonanță președințială, instanța nu are de cercetat fondul dreptului discutat între părți, dar, pentru ca soluția să nu fie arbitrară, va cerceta *aparența acestui drept*, această aparență fiind suficientă pentru ca instanța să ordone o măsură urgentă și provizorie, urmând ca problema existenței sau inexistenței dreptului subiectiv să se rezolve pe calea procedurii de drept comun, în cadrul unei judecăți care vizează fondul;

- astfel, dacă dreptul reclamantului decurge dintr-un titlu sau dacă pârâțul opune pretențiilor reclamantului un titlu, instanța, fără a cerceta în fond valabilitatea actului, va examina validitatea formală a acestuia, eficacitatea sau inopozabilitatea lui; însă eventualele apărări de fond pot fi valorificate numai pe calea dreptului comun.

Spre exemplu:

- s-a respins ca inadmisibilă apărarea de fond formulată de apelantul-pârât, prin care acesta solicita să se constate simulația actului invocat de reclamant, cu motivarea că o astfel de apărare putea fi valorificată numai pe calea dreptului comun, iar nu și în cadrul ordonanței președințiale, cu atât mai mult cu cât reclamantul tăgăduia înscrisul sub semnătură privată pe care pârâțul își întemeia apărarea;
- interpretarea clauzelor unui contract excede cadrului procesual limitat al unei cereri de ordonanță președințială, deoarece prejudică fondul cauzei.

Practică judiciară:

Spre deosebire de acțiunile de drept comun, ordonanța președințială nu presupune dovedirea de către reclamant a temeiniciei pretenției formulate, aparența de drept în favoarea unei persoane fiind o chestiune relativă, care nu poate fi stabilită în abstract, ci doar prin raportare la persoana căreia i se opune dreptul în cadrul unui raport juridic. Totodată, aparența de drept este în favoarea reclamantului dacă poziția acestuia, în cadrul raportului juridic pe care se grefează ordonanța președințială, este preferabilă din punct de vedere legal, în condițiile unei sumare caracterizări și analize a situației de fapt. În speță, această condiție nu este îndeplinită, reclamanta nedovedind aparența unui drept de folosință cu privire la spațiul în litigiu, întrucât convenția dintre părți cu privire la folosința acestuia a fost reziliată unilateral de pârâtă prin decizia din 17 aprilie 2013. Instanța nu este investită cu analizarea aspectelor de fond sau de formă cu privire la valabilitatea sau nu a deciziei menționate. Din probele administrate în cauză și situația de fapt redată mai sus se reține că rezilierea contractului s-a efectuat conform clauzelor contractuale, din cauza neplății la scadență a unor facturi fiscale de către reclamantă, fapt necontestat de aceasta. Pe calea ordonanței președințiale nu se poate stabili dacă măsura debranșării de la energie electrică a fost legală sau nu. În aparență, această debranșare a fost determinată de atitudinea reclamantei, care a refuzat să evacueze punctul de lucru, deși nu mai deținea un drept de folosință asupra spațiului. Prin urmare, în favoarea reclamantei nu există aparența unei situații juridice legale, care ar putea să justifice interesul legitim de a obliga pârâta la realimentarea cu energie electrică până la soluționarea litigiului pe calea acțiunii de drept comun (*Jud. Sectorului 1 București, sent. civ. nr. 19538 din 10 octombrie 2013, portal.just.ro*).

III. Procedura de soluționare

Instanța competentă	– cererea se va introduce la instanța competentă din punct de vedere general, material și teritorial să se pronunțe în primă instanță asupra fondului dreptului (art. 998 C.proc.civ.); • dacă există un litigiu pe fond <i>pendente</i>, cererea se va îndrepta la instanța sesizată cu judecarea litigiului respectiv, potrivit art. 123 C.proc.civ.; • însă, în cazul în care litigiul pe fond se află în apel sau în rejudecare în fond după casarea cu reținere, cererea de ordonanță președințială se va îndrepta la instanța competentă să se pronunțe <i>în primă instanță asupra fondului dreptului</i>, iar nu la instanța superioară, chiar dacă aceasta este o instanță de fond.
Cererea de ordonanță președințială	– în privința elementelor pe care trebuie să le cuprindă cererea de sesizare a instanței în procedura ordonanței președințiale se aplică dreptul comun, respectiv dispozițiile art. 148-151 și art. 194 C.proc.civ.; • dat fiind caracterul sumar al procedurii, cererea de ordonanță președințială nu trebuie să cuprindă toate elementele necesare cererii de chemare în judecată, ci este suficient să indice numele de familie și prenumele, domiciliul sau reședința ori, după caz, denumirea și sediul părților, măsura care se solicită a fi ordonată, justificarea urgenței acestei măsuri, probele invocate și semnătura; – cererea de ordonanță președințială este supusă, în principiu, procedurii verificării și regularizării prevăzute de art. 200 C.proc.civ.; • însă în această materie trebuie avut în vedere, sub acest aspect, caracterul sumar al procedurii, rezultat din urgența care caracterizează ordonanța președințială; • în plus, trebuie ținut cont că, în caz de urgență deosebită, ordonanța va putea fi dată chiar în aceeași zi [art. 999 alin. (2) C.proc.civ.], situație în care este evident că nu se va mai putea pune problema parcurgerii procedurii regularizării cererii; – cererile formulate pe cale de ordonanță președințială sunt supuse taxei judiciare de timbru, după cum urmează [art. 6 alin. (4) din O.U.G. nr. 80/2013]: • când sunt neevaluabile în bani, se taxează cu 20 lei; • când cererea este evaluabilă în bani, aceasta se taxează cu 50 lei, dacă valoarea ei nu depășește 2.000 lei, și cu 200 lei, dacă valoarea ei depășește 2.000 lei.
Procedura de judecată	Regulile de procedură aplicabile – judecata se face după regulile înscrise în Cartea a II-a a Codului, cu privire la procedura contencioasă. Aspecte particulare determinate de specificul acestei proceduri speciale, în mod particular de caracterul urgent al măsurii ce se solicită a se lua pe această cale – procedura ordonanței președințiale exclude aplicarea art. 201 alin. (1)-(4) C.proc.civ. referitoare la etapa scrisă; • în cadrul acestei proceduri, copii de pe cererea de chemare în judecată și de pe înscrisurile anexate de reclamant i se vor comunica părâtului odată cu citația pentru primul termen de judecată, citație prin care i se va pune în vedere că poate depune întâmpinare [art. 999 alin. (1) C.proc.civ.];

	– <i>primul termen de judecată</i> se va stabili ținând cont de caracterul urgent al măsurii care se solicită a fi luată, instanța putând scurta termenul ce se va lăsa părâtului de la comunicarea cererii de chemare în judecată până la primul termen de judecată, în vederea formulării apărărilor [art. 201 alin. (5) C.proc.civ.]; – <i>întâmpinarea</i> nu este obligatorie, astfel încât părâtul va putea invoca excepțiile de procedură relative și va putea propune probe la primul termen de judecată la care este legal citat [art. 999 alin. (1) C.proc.civ.]; – <i>ca regulă</i>, ordonanța se soluționează <i>cu citarea părților</i>, care vor fi citate conform normelor privind citarea în procesele urgente [art. 999 alin. (1) C.proc.civ.]; • <i>prin excepție</i> de la această regulă, judecarea cererii poate să se facă <i>și fără citarea părților</i> [art. 999 alin. (2) teza I C.proc.civ.], în caz de urgență deosebită, care urmează a fi apreciată de instanță în funcție de situația concretă; • dacă instanța apreciază că nu este cazul să dispună citarea, nu se va mai proceda la comunicarea cererii de ordonanță președințială către părât, însă, pentru a respecta principiul egalității, instanța se va pronunța asupra măsurii solicitate pe baza cererii și actelor depuse, <i>fără concluziile părților</i> [art. 999 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; – judecata ordonanței președințiale se face de urgență și cu precădere [art. 999 alin. (3) C.proc.civ.]; – în cazul acestei proceduri: • nu este admisibilă chemarea în garanție; • s-ar putea formula o cerere de intervenție voluntară, însă intervenientul voluntar nu ar putea să obțină decât luarea unor măsuri urgente și provizorii, iar nu valorificarea definitivă a dreptului său; • nu sunt admisibile probe a căror administrare necesită un timp îndelungat; • dispozițiile privind cercetarea procesului nu sunt aplicabile [art. 999 alin. (3) C.proc.civ.].
Transformarea ordonanței președințiale în cerere de drept comun	– cererea de ordonanță președințială poate fi transformată într-o cerere de drept comun, dacă reclamantul solicită în mod expres aceasta (art. 1001 C.proc.civ.); • reclamantul poate solicita transformarea cererii de ordonanță președințială în cerere de drept comun <i>până la închiderea dezbaterilor la prima instanță</i>; – ulterior cererii formulate de reclamant, părâtul trebuie încunoștințat și citat în mod expres cu această mențiune; • în acest caz, urmează ca părâtului să i se comunice cererea de chemare în judecată cu respectarea dispozițiilor art. 201 alin. (1) C.proc.civ., astfel încât acesta să aibă la dispoziție un termen de cel puțin 25 de zile de la comunicarea cererii de chemare în judecată (transformate) pentru a depune întâmpinare; • de asemenea, întâmpinarea se va comunica reclamantului; • părâtul, chiar dacă era legal citat în cererea de ordonanță președințială, trebuie să i se aducă la cunoștință transformarea intervenită, deci, dacă nu este prezent, urmează a fi citat expres cu această mențiune.

Hotărârea judecătorească (ordonanța)

Hotărârea judecătorească

- instanța rezolvă cererea printr-o hotărâre, care poartă denumirea de *ordonanță*;
- pronunțarea se poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea ordonanței se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 999 alin. (4) C.proc.civ.];
- ordonanța este executorie de drept, iar instanța va putea hotărî, la cererea reclamantului, ca executarea să se facă fără somație sau fără trecerea unui termen, ipoteză în care trebuie să facă o mențiune corespunzătoare în dispozitivul ordonanței [art. 997 alin. (2) și (3) C.proc.civ.];
- împotriva executării ordonanței președințiale se poate face contestație la executare [art. 1000 alin. (5) C.proc.civ.].

Autoritatea de lucru judecat a ordonanței președințiale

- dacă situația de fapt a rămas neschimbată – *rebus sic stantibus* –, ordonanța are autoritate de lucru judecat față de noua cerere de ordonanță președințială prin care se solicită luarea aceleiași măsuri sau încetarea ori modificarea ei [art. 1002 alin. (1) C.proc.civ.];
- dacă împrejurările de fapt care au justificat pronunțarea primei ordonanțe s-au modificat, ea poate fi revocată sau schimbată printr-o altă ordonanță președințială, deoarece ordonanța are caracter de măsură provizorie;
- ordonanța nu are autoritate de lucru judecat asupra cererii privind fondul dreptului [art. 1002 alin. (2) C.proc.civ.];
- hotărârea dată asupra fondului dreptului are autoritate de lucru judecat asupra unei cereri ulterioare de ordonanță președințială [art. 1002 alin. (3) C.proc.civ.].

Căile de atac

- cu excepția cazului în care prin legi speciale se prevede altfel, ordonanța este supusă *numai apelului* în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor;
- în toate cazurile în care competența de primă instanță aparține curții de apel, calea de atac este *recursul*, termenul de recurs fiind de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, și de la comunicare, dacă s-a dat fără citarea lor;
- apelul (respectiv, atunci când ordonanța a fost dată în primă instanță de curtea de apel, recursul) se judecă de urgență și cu precădere, cu citarea părților, chiar dacă înaintea primei instanțe judecata a avut loc fără citarea părților;
- instanța de apel (respectiv de recurs) poate suspenda executarea până la judecarea căii de atac, dar numai cu plata unei cauțiuni al cărei quantum se va stabili de către aceasta;
- pronunțarea hotărârii date în calea de atac se poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea acesteia se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare [art. 1000 alin. (1)-(4) C.proc.civ.];
- împotriva ordonanței președințiale se poate face și *contestație în anulare*;
- *revizuirea* este admisibilă doar dacă s-ar invoca motivele de revizuire prevăzute la art. 509 alin. (1) pct. 3, dar numai în ipoteza judecătorului, pct. 4 și pct. 7-11 C.proc.civ., cu privire la care legea prevede că sunt supuse revizuirii și hotărârile care nu evocă fondul;

- revizuirea pentru hotărâri definitive potrivnice este admisibilă numai în măsura în care, la data la care s-a pronunțat a doua hotărâre de ordonanță președințială, situația de fapt avută în vedere la darea celei dintâi era neschimbată, soluție care rezultă din dispozițiile art. 1002 alin. (1) C.proc.civ.

IV. Sfera de aplicare a ordonanței președințiale

Regula generală	– dacă sunt îndeplinite condițiile speciale de admisibilitate, în principiu, se poate recurge la procedura ordonanței președințiale <i>în legătură cu orice litigiu și indiferent dacă instanța este sau nu sesizată asupra fondului</i>; – dacă pentru luarea unei anumite măsuri urgente, legea prevede o altă procedură specială, atunci pentru luarea acesteia nu se poate recurge la ordonanța președințială, chiar dacă ar fi întrunite cerințele privind urgența, caracterul vremelnic al măsurii și neprejudicarea fondului. <i>De exemplu, pe calea ordonanței președințiale nu se poate dispune:</i> ▪ înființarea sechestrului asigurator; ▪ deblocarea conturilor reclamantului asupra cărora a fost înființată poprirea conturilor de către executorul judecătoresc, la solicitarea pârâtului creditor (poprirea este un act de executare care poate fi desființat doar prin contestația la executare); ▪ suspendarea executării unui act administrativ cu privire la care, prin dispozițiile art. 14 și art. 15 din Legea nr. 554/2004, a fost reglementată o procedură specială; ▪ suspendarea executării silite, cu privire la care Codul de procedură civilă reglementează reguli speciale de judecată, cu excepția cazului reglementat de art. 450 alin. (5) C.proc.civ.; ▪ măsurile pentru care legea specială – Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice – prevede posibilitatea emiterii unei hotărâri judecătorești care să conțină un ordin de protecție.
În materie de minori și de familie	Cazuri în care legea prevede luarea unor măsuri pe cale de ordonanță președințială – pe tot timpul procesului, instanța poate lua măsuri provizorii cu privire la stabilirea locuinței copiilor minori, la obligația de întreținere, la încasarea alocației de stat pentru copii și la folosirea locuinței familiei (art. 920 C.proc.civ.); – în situația în care reprezentanții persoanelor juridice, precum și persoanele fizice care au în îngrijire sau asigură protecția unui copil refuză sau împiedică în orice mod efectuarea verificărilor de către reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului, iar aceștia stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării, direcția generală de asistență socială și protecția copilului sesizează instanța judecătorească, solicitând emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, la o familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial, licențiat în condițiile legii; ordonanța președințială de plasare a copilului în regim de urgență se dă în aceeași zi, instanța pronunțându-se asupra măsurii solicitate pe baza cererii și actelor depuse, fără concluziile părților [art. 100 alin. (3) și art. 134

	alin. (5) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată]; – în asemenea cazuri, <i>existența urgenței este prezumată chiar de lege</i>, astfel încât partea nu trebuie să mai facă dovada ei. Alte măsuri provizorii care pot fi luate în materie de minori și de familie – independent de aceste texte de lege, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate, ordonanța președințială poate fi folosită și pentru solicitarea altor măsuri provizorii, cum ar fi: • reintegrarea soțului alungat, eventual și a copiilor, în locuința comună; • restituirea bunurilor proprii de strictă necesitate; • inventarierea bunurilor comune; • împărțirea provizorie a folosinței locuinței comune; • stabilirea unui program provizoriu de vizitare a minorului până la definitivarea procesului privind stabilirea locuinței minorului sau a procesului de divorț al părinților etc. <i>În principiu</i>, pe calea ordonanței președințiale nu este posibilă și evacuarea provizorie a soțului turbulent din locuința comună sau a părâților, membri de familie ai reclamanților, deoarece art. 23-35 din Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, reglementează cazurile în care se poate emite ordinul de protecție, printre care se numără și evacuarea temporară din locuința familiei a membrului de familie care, printr-un act de violență, pune în pericol viața, integritatea fizică sau psihică ori libertatea altui membru al familiei, indiferent dacă cel evacuat este titularul dreptului de proprietate. Având în vedere că, prin dispozițiile menționate, sunt instituite reguli speciale privind procedura de judecată și de emitere a unei hotărâri judecătorești conținând ordinul de protecție, pentru ipotezele vizate de acestea nu mai poate fi urmată procedura ordonanței președințiale.
În materia raporturilor de vecinătate și de proprietate	– pe calea ordonanței președințiale s-ar putea obține: • sistarea executării lucrărilor efectuate de către unul dintre vecini, care pun în pericol imobilul sau închid accesul la acesta; • obligarea părâtei să permită accesul, în vederea finalizării lucrării la acoperișul unei clădiri; • ridicarea materialelor depozitate, întrucât zidul sau gardul comun este amenințat să se prăbușească; • încetarea funcționării unei mașini care produce zgomote foarte puternice, care tulbură folosința normală a locuinței etc.; • menținerea dreptului de servitute, precum și încetarea unei servituți create sau folosite în mod abuziv; <i>În schimb</i>, pe calea ordonanței președințiale nu se poate recunoaște reclamanțului un drept de servitute, întrucât, pe de o parte, s-ar produce o prejudecare a fondului, depășindu-se verificarea aparenței de drept, iar, pe de altă parte, s-ar lua o măsură definitivă, iar nu vremelnică. – dacă proprietarul cauzează, prin exercitarea dreptului său, inconveniente mai mari decât cele normale în relațiile de vecinătate, instanța de judecată poate, din consi-

	derente de echitate, să îl oblige la despăgubiri în folosul celui vătămat, precum și la restabilirea situației anterioare atunci când acest lucru este posibil; dacă prejudiciul este iminent sau foarte probabil, instanța poate să încuviințeze, pe cale de ordonanță președințială, măsurile necesare pentru prevenirea pagubei [art. 630 alin. (1) și (3) C.civ.].
În materia raporturilor locative	Cazuri în care legea prevede posibilitatea utilizării procedurii ordonanței președințiale pentru luarea unor măsuri urgente în această materie – în anumite ipoteze, legea prevede posibilitatea utilizării acestei proceduri speciale și atunci când măsura ce se solicită nu este vremelnică, fiind vorba de o obligație de a face; ceea ce caracterizează aceste situații prevăzute de lege este faptul că <i>prin obligația de a face se tinde la încetarea unor acte abuzive</i>; – în aceste cazuri, urgența este prezumată de lege; – constituie asemenea măsuri care pot fi dispuse pe cale de ordonanță președințială: 1. încetarea abuzului de folosință al locatarului sau al proprietarului (art. 1046 și art. 1049 C.proc.civ.); astfel, pe cale de ordonanță președințială, dată cu citarea părților, va putea fi obligat la încetarea abuzurilor săvârșite și la restabilirea situației anterioare: • locatarul care, nerespectând obligațiile ce îi revin privind folosirea normală, cu prudență și diligență, a imobilului închiriat ori arendat, întrebuițează imobilul în alt scop decât cel prevăzut în contract, îi modifică structura stabilită prin construcție, îi produce stricăciuni ori săvârșește orice alte abuzuri de folosință; • proprietarul care prejudiciază folosința normală a părților sau instalațiilor aflate în proprietate comună din imobilele cu mai multe etaje sau apartamente ori care tulbură buna conviețuire în acel imobil; • aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător și pentru soluționarea cererii formulate de o asociație de proprietari împotriva proprietarilor, membri ai acesteia, în cazul în care neefectuarea reparațiilor ce sunt în sarcina fiecărui proprietar ori a reparațiilor sau a oricăror lucrări la părțile sau la instalațiile aflate în coproprietatea acestora ori la spațiile aflate în proprietate exclusivă afectează folosința normală a părților comune sau a altor spații locative din imobil, precum și siguranța locuirii în acel imobil; 2. efectuarea reparațiilor, restrângerea folosinței sau evacuarea locatarului ori a sublocatarului, respectiv examinarea imobilului (art. 1047 și art. 1048 C.proc.civ.); astfel, prin ordonanță președințială, dată cu citarea părților: • locatarul sau, când este cazul, sublocatarul poate fi obligat la efectuarea reparațiilor necesare ce îi revin potrivit legii, precum și la restrângerea folosinței spațiului închiriat ori chiar la evacuarea din acest spațiu, dacă astfel de măsuri se justifică pentru efectuarea reparațiilor ori lucrărilor prevăzute de lege în sarcina locatorului; • aceste dispoziții se aplică și în cazul obligării locatarului sau, după caz, a sublocatarului de a permite, în condițiile legii, examinarea imobilului deținut în locațiune. În ceea ce privește <i>evacuarea persoanelor care ocupă un imobil fără titlu</i>, în reglementarea actuală, în aceste cazuri, evacuarea de urgență poate fi solicitată pe calea unei alte proceduri speciale reglementate de Titlul XI, intitulat „Evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept”, al Cărții a VI-a a Codului de procedură civilă, deci nu pe cale de ordonanță președințială.

În materia executării silite	– art. 997 alin. (1) C.proc.civ. permite folosirea ordonanței președințiale pentru înlăturarea piedicilor ce s-ar ivi cu prilejul unei executări, iar art. 450 alin. (5) C.proc.civ. dispune că suspendarea executării provizorii poate fi încuviințată provizoriu și prin ordonanță președințială; – nu pot fi dispuse pe cale de ordonanță președințială următoarele măsuri: • întoarcerea executării silite, deoarece, chiar și în ipotezele în care executarea silită a constat în evacuarea sau în predarea unui bun, dispunerea întoarcerii executării silite nu reprezintă o măsură provizorie, ci definitivă; • evacuarea debitorului sau, după caz, a terțului dobânditor ori a oricărei persoane care posedă ori deține imobilul adjudecat în cadrul procedurii urmăririi silite imobiliare; în cazul acestei forme de urmărire silită, actul de adjudecare constituie titlu executoriu pentru adjudecatar împotriva debitorului sau, după caz, a terțului dobânditor, ca și împotriva oricărei persoane care posedă ori deține imobilul adjudecat, fără a putea invoca un drept opozabil în condițiile legii [art. 854 lit. i) C.proc.civ.]; așa fiind, într-o asemenea situație, dispunerea evacuării pe cale de ordonanță președințială ar apărea ca lipsită de interes; • evacuarea persoanelor care pătrund sau se reinstalează într-un imobil care a făcut obiectul predării silite; în acest caz, dacă, după încheierea procesului-verbal de predare silită, debitorul sau orice altă persoană, în lipsa consimțământului expres prealabil ori a unei hotărâri judecătorești, pătrunde sau se reinstalează în imobil, la cererea creditorului ori a altei persoane interesate, se va putea face o nouă executare silită în baza titlului executoriu inițial, care a stat la baza primei predări silite, fără somație și fără nicio altă formalitate prealabilă [art. 902 alin. (1) C.proc.civ.]; așadar, și în acest caz, o eventuală cerere de evacuare pe cale de ordonanță președințială ar fi lipsită de interes; • suspendarea executării silite, cu excepția cazului prevăzut de art. 450 alin. (5) C.proc.civ.; pentru luarea măsurii suspendării executării silite, legea prevede reguli de procedură speciale, astfel încât, în lipsa unei prevederi exprese a legii în acest sens, nu se poate recurge la procedura specială a ordonanței președințiale.
În alte cazuri, prevăzute de Codul civil	– Codul civil cuprinde numeroase dispoziții care, în diverse materii, fac trimitere la procedura ordonanței președințiale pentru luarea unor măsuri considerate prin lege ca fiind urgente; – în unele dintre aceste cazuri, măsura care se solicită a fi dispusă pe cale de ordonanță președințială nu are caracter provizoriu, însă, întrucât legea face trimitere expresă la regulile acestei proceduri speciale, instanța nu mai trebuie să verifice îndeplinirea condițiilor de admisibilitate a ordonanței președințiale; – constituie asemenea dispoziții legale: • art. 217, care stabilește că, odată cu intentarea acțiunii în anulare împotriva hotărârilor și deciziilor emise de organele persoanei juridice, reclamantul poate cere instanței, pe cale de ordonanță președințială, suspendarea executării actelor atacate; pentru a încuviința suspendarea, instanța îl poate obliga pe reclamant să depună o cauțiune, în condițiile legii; • art. 255, potrivit căruia, dacă persoana (fizică sau juridică – <i>n.n.</i>) care se consideră lezată face dovada credibilă că drepturile sale nepatrimoniale fac obiectul unei

acțiuni ilicite, actuale sau iminente și că această acțiune riscă să îi cauzeze un prejudiciu greu de reparat, poate să ceară instanței judecătorești luarea unor măsuri provizorii, în special interzicerea încălcării sau încetarea ei provizorie și luarea măsurilor necesare pentru a asigura conservarea probelor, instanța soluționând cererea potrivit dispozițiilor privitoare la ordonanța președințială, care se aplică în mod corespunzător; dacă măsurile luate sunt de natură să producă un prejudiciu părții adverse, instanța îl poate obliga pe reclamant să dea o cauțiune în cuantumul fixat de aceasta, sub sancțiunea încetării de drept a măsurii dispuse; în cazul în care cererea este formulată înainte de introducerea acțiunii de fond, prin hotărârea prin care s-a dispus măsura provizorie se va fixa și termenul în care acțiunea în fond trebuie să fie introdusă, sub sancțiunea încetării de drept a acelei măsuri; măsurile luate, potrivit acestui articol, anterior introducerii acțiunii în justiție pentru apărarea dreptului nepatrimonial încălcat încetează de drept dacă reclamantul nu a sesizat instanța în termenul fixat de aceasta, dar nu mai târziu de 30 de zile de la luarea lor;

- art. 1113 alin. (1), conform căruia, pentru motive temeinice, la cererea oricărei persoane interesate, un succesibil poate fi obligat, cu aplicarea procedurii prevăzute de lege pentru ordonanța președințială, să își exercite dreptul de opțiune succesorală înăuntrul unui termen stabilit de instanța judecătorească, mai scurt decât cel prevăzut la art. 1103 C.civ.;
- art. 1278 alin. (2), care dispune că, dacă părțile nu au convenit un termen pentru acceptarea pactului de opțiune, acesta poate fi stabilit de instanță prin ordonanță președințială, cu citarea părților;
- art. 1337 alin. (4), care prevede că, în vederea garantării cheltuielilor necesare făcute de gerant, el are dreptul de a cere instanței, în urma unei expertize dispuse de aceasta cu procedura prevăzută de lege pentru ordonanța președințială, înscrierea în cartea funciară a unei ipotece legale, în condițiile legii;
- art. 1415, potrivit căruia se soluționează potrivit regulilor aplicabile ordonanței președințiale cererea pentru stabilirea termenului, în cazurile în care părțile convin să amâne stabilirea lui sau lasă uneia dintre ele sarcina de a-l stabili și când, după o durată rezonabilă de timp, termenul nu a fost încă stabilit, precum și atunci când, prin natura sa, obligația presupune un termen și nu există nicio convenție prin care acesta să poată fi determinat;
- art. 1592, conform căruia cel care a fost deposedat în mod nelegitim de un titlu la purtător nu îl poate împiedica pe debitor să plătească creanța celui care îi prezintă titlul decât prin comunicarea unei hotărâri judecătorești, caz în care instanța se va pronunța pe cale de ordonanță președințială;
- art. 1979, care dispune că, în caz de neînțelegere asupra calității sau stării unei mărfi la primirea bunurilor transportate, instanța, la cererea uneia dintre părți, poate dispune, cu procedura prevăzută de lege pentru ordonanța președințială, constatarea stării acesteia de unul sau mai mulți experți numiți din oficiu; prin aceeași hotărâre se poate dispune sechestrarea mărfii sau depunerea ei într-un depozit public ori, în lipsă, într-un alt loc ce se va determina; dacă păstrarea mărfii ar putea aduce mari pagube sau ar ocaziona cheltuieli însemnate, se va putea

	dispune chiar vânzarea ei pe cheltuiala celui căruia îi aparține, în condițiile care se vor determina prin hotărâre; • art. 2162, potrivit căruia, dacă nu a fost convenit un termen de restituire, acesta va fi stabilit de instanță, ținându-se seama de scopul împrumutului, de natura obligației și a bunurilor împrumutate, de situația părților și de orice altă împrejurare relevantă, cererea soluționându-se potrivit procedurii prevăzute de lege pentru ordonanța președințială; • art. 2181 alin. (2), care dispune că creditorii oricăruia dintre curentiști pot solicita instanței să dispună, pe cale de ordonanță președințială, încheierea înainte de termen a contului curent, pentru executarea sau poprirea soldului rezultat în favoarea curentistului debitor; • art. 2198 alin. (1), care prevede că, la împlinirea termenului prevăzut în contract, după expirarea unei perioade de 3 luni de la notificarea adresată clientului, prestatorul poate cere instanței de judecată, pe cale de ordonanță președințială, autorizarea de a deschide caseta de valori; notificarea clientului se poate face prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire la ultimul domiciliu sau sediu adus la cunoștința instituției de credit; • art. 2287, conform căruia litigiile cu privire la caracterul suficient al bunurilor fideiusorului sau al garanției oferite în locul fideiusiunii sunt soluționate de instanță, pe cale de ordonanță președințială.
În materia organizării și funcționării fundațiilor	– desemnarea, la cererea oricărei persoane interesate, a persoanele care vor intra în componența consiliului director, atunci când actul constitutiv nu cuprinde componența nominală a celor dintâi organe ale fundației, ci numai regulile stabilite de fondatori pentru desemnarea membrilor acestora și niciunul dintre fondatori nu mai este în viață la data constituirii fundației [art. 32 coroborat cu art. 30 alin. (2) din O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații sau fundații]; – desemnarea, la cererea oricărei persoane interesate, a persoanele care vor intra în componența consiliului director, atunci când pe parcursul funcționării fundației, componența consiliului director nu se poate modifica în condițiile stabilite de statut [art. 30 alin. (2) din O.G. nr. 26/2000].

FIȘA NR. 27

ORDONANȚA DE PLATĂ

I. Noțiune. Sediul materiei

Noțiune	– este o procedură specială de soluționare a cererilor prin care se solicită obligarea debitorului la plata unei sume de bani, în măsura în care sunt îndeplinite anumite condiții; – scopul acestei proceduri este obținerea unui titlu executoriu pe calea unei proceduri simplificate, în care nu se procedează la o analiză aprofundată a temeiniciei pretenției creditorului.
Sediul materiei	– art. 1014-1025 C.proc.civ.; – întrucât prin intermediul acestei proceduri se poate ajunge la stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, <i>procedura este contencioasă</i>, astfel încât, pentru aspectele pe care nu le reglementează dispozițiile art. 1014 și urm. C.proc.civ., acestea se vor completa cu prevederile de drept comun din materia procedurii contencioase. Pentru ipoteza în care creditorul declanșează, pentru aceeași creanță, atât procedura ordonanței de plată, cât și procedura de drept comun, nu s-ar putea invoca litispendența, fiind vorba despre proceduri care se soluționează după reguli diferite; în schimb, întrucât există riscul să se obțină două titluri executorii pentru aceeași creanță, s-ar putea suspenda judecata în litigiul de drept comun, pe temeiul art. 413 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., având în vedere că, dacă se va emite ordonanța de plată, cererea formulată în litigiul de drept comun va deveni lipsită de interes.

II. Condiții (speciale) de admisibilitate

Existența unei creanțe bănești de natură civilă	– pe calea procedurii ordonanței de plată pot fi valorificate exclusiv creanțele care au ca obligație corelativă îndatorirea debitorului de a plăti o sumă de bani; – procedura ordonanței de plată se aplică numai creanțelor civile care sunt [art. 1014 alin. (1) C.proc.civ.]: • fie rezultate dintr-un contract civil, inclusiv din cele încheiate între un profesionist și o autoritate contractantă; Prin <i>autoritate contractantă</i>, în sensul art. 1014 alin. (1) C.proc.civ., se înțelege: a) orice autoritate publică a statului român sau a unui stat membru al Uniunii Europene, care acționează la nivel central, regional sau local; b) orice organism de drept public, altul decât cele prevăzute la lit. a), cu personalitate juridică, care a fost înființat pentru a satisface nevoi de interes general, fără scop lucrativ, și care se află în cel puțin una dintre următoarele situații: (i) este finanțat, în majoritate, de către o autoritate contractantă, astfel cum este definită la lit. a);
---	---

(iii) se află în subordinea sau este supus controlului unei autorități contractante, astfel cum este definită la lit. a);

(iii) în componența consiliului de administrație ori, după caz, a consiliului de supraveghere și directoratului, mai mult de jumătate din numărul membrilor sunt numiți de către o autoritate contractantă, astfel cum este definită la lit. a);

c) orice asocieri formată de una sau mai multe autorități contractante dintre cele prevăzute la lit. a) sau b) [art. 1014 alin. (3) C.proc.civ.].

De exemplu, se poate recurge la procedura ordonanței de plată:

- atunci când obligația de plată a unei sume de bani izvorăște dintr-un contract, cum ar fi obligația cumpărătorului de a remite vânzătorului prețul sau restul de preț; obligația chiriașului de a plăti chiria scadentă; obligația împrumutatului de a restitui suma de bani împrumutată etc., pentru toate aceste cazuri, dacă există înscrisul constatator al contractului;
- în cazul creanțelor care izvorăsc din contractele încheiate între profesioniști și consumatori.

- fie determinate potrivit unui statut, regulament sau altui înscris, însoțit de părți prin semnătură ori în alt mod admis de lege;

Astfel, se poate recurge la procedura ordonanței de plată atunci când obligația de plată a unei sume de bani are un alt izvor, cum ar fi:

- în cazul obligațiilor patrimoniale ce intră în conținutul raporturilor juridice dintre asociațiile de proprietari sau locatari și membrii acestora și care își au temeiul în regulamentul și statutul asociațiilor respective;
- în cazul obligației de a plăti o anumită sumă de bani victimei, cu condiția să fi fost asumată prin manifestarea unilaterală de voință a autorului faptei ilicite și consemnată într-un înscris semnat de acesta etc.

– domeniul de aplicare a procedurii ordonanței de plată nu include:

- creanțele și obligațiile ce ar intra în conținutul raporturilor juridice guvernate de alte materii;

Spre exemplu, nu pot fi valorificate pe cale ordonanței de plată, nefiind creanțe civile în sensul art. 1014 alin. (1) C.proc.civ.:

- pretențiile bănești ale salariatului față de patron, ce ar izvorî din contractul individual de muncă;
- plata pensiilor sau a altor drepturi prevăzute prin sistemele de asigurări sociale;
- restituirea, de către persoanele fizice sau juridice care folosesc personal salariat, a sumelor acordate de organul de asigurare cu titlu de pensii și ajutoare sociale celor accidentați în muncă etc.

- creanțele care izvorăsc din contractele încheiate de autoritățile publice, ce au ca obiect punerea în valoare a bunurilor proprietate publică, executarea lucrărilor de interes public, prestarea serviciilor publice sau achizițiile publice, care, potrivit art. 2 alin. (1) lit. c¹) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, sunt contracte administrative;

Constituie, *de asemenea*, contracte administrative, deci excluse din domeniul de aplicare a procedurii ordonanței de plată, și contractele de achiziție publică, contractele sectoriale și contractele de concesiune de lucrări și de servicii, care fac obiectul de reglementare a Legilor nr. 98/2016, nr. 99/2016 și nr. 100/2016.

	• creanțele înscrise la masa credală în cadrul unei proceduri de insolvență [art. 1014 alin. (2) C.proc.civ.].
Existența unei creanțe certe, lichide și exigibile	– creanța este certă atunci când existența ei rezultă din chiar înscrisul constatator al creanței, deci când existența ei este neîndoielnică [art. 663 alin. (2) C.proc.civ.]; – creanța este lichidă atunci când obiectul ei este determinat sau când titlul conține elementele care permit stabilirea lui [art. 663 alin. (3) C.proc.civ.]; – creanța este exigibilă dacă obligația debitorului este ajunsă la scadență sau dacă acesta este decăzut din beneficiul termenului de plată [art. 663 alin. (4) C.proc.civ.].
Creanța să fie constatată printr-un înscris	– înscrisul constatator al creanței creditorului trebuie să fie <i>un înscris în sensul de art. 265 C.proc.civ.</i>, deci noțiunea trebuie luată în accepțiunea ei restrânsă, necuprinzând începutul de dovadă scrisă, mijloace materiale de probă sau declarații de martori, chiar autentificate; – ca instrument probator, înscrisul constatator al creanței trebuie să aibă forță probantă prin el însuși, fără să fie nevoie de a fi confirmat sau completat prin alte mijloace de probă; – <i>ca regulă generală</i>, înscrisul constatator al creanței nu poate fi un înscris care constituie, potrivit legii, titlu executoriu [<i>de exemplu</i>, contractul de împrumut de consumație – art. 2165 coroborat cu art. 2157 C.civ.; actul autentificat de notarul public care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă – art. 639 alin. (1) C.proc.civ. etc.]; • într-o asemenea ipoteză, cererea privind emiterea ordonanței de plată ar fi <i>lipsită de interes</i>.
Somarea prealabilă a debitorului	– a patra condiție de admisibilitate a procedurii ordonanței de plată constă în somarea prealabilă a debitorului [art. 1015 C.proc.civ.]; – anterior introducerii cererii de ordonanță de plată, creditorul îi va comunica debitorului <i>o somație</i> [art. 1015 alin. (1) C.proc.civ.]: • prin intermediul executorului judecătoresc sau prin scrisoare recomandată, cu conținut declarat și confirmare de primire; • prin care îi va pune în vedere să plătească suma datorată în termen de 15 zile de la primirea acesteia; • dovada comunicării somației se va atașa cererii privind ordonanța de plată; – sancțiunea neîndeplinirii acestei proceduri prealabile este <i>respingerea cererii de ordonanță de plată ca inadmisibilă</i> [art. 1017 alin. (2) C.proc.civ.]; • inadmisibilitatea rezultând din nerespectarea dispozițiilor art. 1015 C.proc.civ. privind comunicarea somației poate fi invocată <i>numai de către debitor, prin întâmpinare</i> [art. 193 alin. (2) C.proc.civ.]; – somația comunicată debitorului în condițiile art. 1015 C.proc.civ. are ca efect <i>întreruperea prescripției extinctive</i> [art. 1015 alin. (2) C.proc.civ.]; • acest efect este condiționat de introducerea cererii privind ordonanța de plată în termen de 6 luni de la data comunicării somației (art. 2540 C.civ.); • acest efect al somației comunicate debitorului înainte de declanșarea procedurii ordonanței de plată nu se produce decât în cazul în care termenul de prescripție cu privire la creanța valorificată prin această procedură specială a început să curgă după intrarea în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011;

	• în cazul creanțelor cu privire la care termenul de prescripție a început să curgă înaintea datei de 1 octombrie 2011, somația prevăzută de art. 1015 C.proc.civ. nu are efect întreruptiv de prescripție, însă comunicarea acesteia către debitor rămâne obligatorie în cazul în care procedura ordonanței de plată este declanșată după intrarea în vigoare a Codului de procedură civilă actual.
--	--

III. Procedura de soluționare a ordonanței de plată

Instanța competentă	– cererea se introduce la instanța competentă pentru judecarea fondului cauzei în primă instanță (art. 1016 C.proc.civ.); – în privința competenței materiale sunt aplicabile regulile de drept comun prevăzute de art. 94 pct. 1 lit. k) și art. 95 pct. 1 C.proc.civ. referitoare la judecata în primă instanță a cererilor al căror obiect este evaluabil în bani; • astfel, pentru soluționarea cererii în primă instanță, cererile vizând <i>creanțe cu o valoare de până la 200.000 lei inclusiv</i> urmează a fi adresate <i>judecătoriei</i>, iar pentru cele cu valoare superioară limitei legale indicate, creditorul urmează a sesiza <i>tribunalul</i>; – pentru determinarea competenței teritoriale urmează a fi aplicate regulile de drept comun prevăzute de art. 107 și urm. C.proc.civ.; – necompetența instanței sesizate de creditor se poate invoca cu respectarea normelor de drept comun.
Cererea de ordonanță de plată	Cuprinsul cererii stabilit de art. 1017 alin. (1) C.proc.civ. 1. <i>numele de familie și prenumele, precum și domiciliul sau, după caz, denumirea și sediul creditorului;</i> 2. <i>numele de familie și prenumele, codul numeric personal, dacă este cunoscut, și domiciliul debitorului persoană fizică, iar în cazul debitorului persoană juridică, denumirea și sediul, precum și, după caz, dacă sunt cunoscute, codul unic de înregistrare sau codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului ori de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar;</i> 3. <i>suma ce reprezintă obiectul creanței, temeiul de fapt și de drept al obligației de plată, perioada la care se referă acestea, termenul la care trebuia făcută plata și orice element necesar pentru determinarea datoriei;</i> 4. <i>suma ce reprezintă dobânzile aferente sau alte despăgubiri ce se cuvin creditorului, potrivit legii;</i> • această sumă se stabilește pe baza convenției părților; • dacă părțile nu au stabilit nivelul dobânzii pentru plata cu întârziere, se va aplica dobânda legală penalizatoare, calculată potrivit dispozițiilor legale în vigoare; rata de referință a dobânzii legale în vigoare în prima zi calendaristică a semestrului se aplică pe întregul semestru [art. 1018 alin. (1) C.proc.civ.]; • dobânda legală penalizatoare este reglementată de O.G. nr. 13/2011 privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare pentru obligațiile bănești; conform art. 3 alin. (2), (2¹) și (3) din acest act normativ, dobânda legală penalizatoare se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință a Băncii Naționale a României plus 4 puncte procentuale, în raporturile dintre profesioniști și între aceștia și autoritățile contrac-

tante, dobânda legală penalizatoare se stabilește la nivelul ratei dobânzii de referință plus 8 puncte procentuale, iar în raporturile juridice care nu decurg din exploatarea unei întreprinderi cu scop lucrativ, în sensul art. 3 alin. (3) C.civ., rata dobânzii legale se diminuează cu 20%;

- dobânda penalizatoare curge de la scadență până la momentul plății, conform art. 1535 alin. (1) C.civ.;
- în raporturile dintre profesioniști, precum și în raporturile dintre autoritățile contractante și profesioniști, dacă termenul de plată nu a fost prevăzut în contract, dobânda penalizatoare curge de la termenele stabilite de Legea nr. 72/2013 privind măsurile pentru combaterea întârzierii în executarea obligațiilor de plată a unor sume de bani rezultând din contracte încheiate între profesioniști și între aceștia și autorități contractante;
- în afară de dobânzi, creditorul poate să pretindă și daune-interese suplimentare pentru toate cheltuielile făcute pentru recuperarea sumelor ca urmare a neexecutării la timp a obligațiilor de către debitor [art. 1018 alin. (2) C.proc.civ.];

5. semnătura creditorului.

Elementele generale ale cererii

– dispozițiile art. 1017 C.proc.civ. se completează cu prevederile înscrise în art. 148-152 C.proc.civ., astfel încât în cerere se va menționa și instanța căreia i se adresează, iar în cazul în care cererea este formulată prin reprezentant (legal sau convențional), se va menționa această împrejurare și se va alătura la cerere dovada calității de reprezentant al creditorului.

Anexele cererii

- la cererea de ordonanță de plată se anexează [art. 1017 alin. (2) C.proc.civ.]:
 - înscrisurile ce atestă cuantumul sumei datorate și orice alte înscrisuri doveditoare ale acesteia;
 - dovada comunicării somației prevăzute la art. 1015 alin. (1) C.proc.civ.

Taxa judiciară de timbru

- cererea pentru emiterea ordonanței de plată este supusă unei taxe judiciare de timbru fixe de 200 lei [art. 6 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013];
 - aceasta este taxa datorată și în cazurile în care, dacă cererea ar fi formulată în cadrul unei proceduri de drept comun, taxa judiciară de timbru ar fi mai mică;
 - în schimb, dacă, potrivit legii, în anumite materii speciale, cererea este scutită de plata taxei judiciare de timbru (*de exemplu*, cererile formulate de asociațiile de proprietari pentru plata cheltuielilor de întreținere), reclamantul nu va datora taxa de timbru, chiar dacă optează pentru aplicarea procedurii speciale.

Depunerea cererii. Verificarea și regularizarea cererii

- cererea și actele anexate la aceasta se depun în copie în atâtea exemplare câte părți sunt, plus unul pentru instanță [art. 1017 alin. (3) C.proc.civ.];
- cererea de emitere a unei ordonanțe de plată este supusă procedurii verificării și regularizării prevăzute de art. 200 C.proc.civ., întrucât aceste dispoziții legale nu sunt incompatibile cu prevederile speciale care reglementează procedura ordonanței de plată.

Particularități referitoare la procedura de judecată**Citarea părților**

- este obligatorie;
- se dispune de instanță pentru explicații și lămuriri, precum și pentru a stăruî în efectuarea plății sumei datorate de către debitor ori pentru înțelegerea părților asupra modalității de plată;
- se va face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă referitoare la citarea în pricinile urgente, respectiv potrivit art. 159 teza a II-a C.proc.civ.;
- pentru primul termen de judecată, citația va fi înmănată debitorului cu 10 zile înaintea termenului de judecată [art. 1019 alin. (1) C.proc.civ.].

Lipsa etapei scrise premergătoare primului termen de judecată

- fixarea primului termen de judecată și citarea părților se dispun fără a se mai parcurge faza premergătoare activității de judecată prevăzută de art. 201 C.proc.civ.;
- cererea privind ordonanța de plată se comunică debitorului odată cu citația pentru primul termen de judecată, acesta având obligația de a depune întâmpinare cu cel puțin 3 zile înainte de primul termen de judecată;
- la citația pentru debitor trebuie anexate, în copie, și actele depuse de creditor în dovedirea pretențiilor, iar în citație se va preciza că debitorul este obligat să depună întâmpinare cu cel puțin 3 zile înaintea primului termen de judecată, făcându-se mențiune că, în cazul nedepunerii întâmpinării, instanța, față de împrejurările cauzei, poate considera aceasta ca o recunoaștere a pretențiilor creditorului [art. 1019 alin. (2) și (3) C.proc.civ.].

Întâmpinarea

- este obligatorie;
- se va depune de către debitor cu cel puțin 3 zile înainte de primul termen de judecată;
- nu se comunică reclamantului, care va lua cunoștință de cuprinsul acesteia de la dosarul cauzei;
- în cazul nedepunerii întâmpinării, pe lângă sancțiunea decăderii debitorului din dreptul de a mai invoca excepții relative și de a mai propune probe, față de împrejurările cauzei, instanța poate considera aceasta ca o recunoaștere a pretențiilor creditorului [art. 1019 alin. (3) C.proc.civ.];
 - este vorba despre o *prezumție de recunoaștere tacită*, prezumție pe care legea o recomandă instanței, fără însă a o impune;
 - de aceea, depunerea tardivă a întâmpinării (*spre exemplu*, la primul termen de judecată), deși atrage sancțiunea decăderii, poate înlătura totuși prezumția de recunoaștere.

Cererea reconvențională

- în cadrul procedurii ordonanței de plată ar fi putea fi primită și soluționată o cerere reconvențională, dacă aceasta din urmă ar îndeplini toate condițiile de admisibilitate care rezultă din reglementarea specială pentru cererea de emitere a unei ordonanțe de plată, în măsura în care creanța valorificată de debitor pe cale reconvențională derivă din același raport juridic cu creanța reclamantului sau este strâns legată de aceasta.

Probele

- în principiu, singura probă admisibilă în cadrul procedurii ordonanței de plată este cea prin *înscrișuri*;
- din prevederile art. 1022 alin. (1) C.proc.civ. rezultă că ar mai fi admisibil un al doilea mijloc de probă, anume mărturisirea judiciară; în această procedură specială, numai *mărturisirea judiciară spontană* este admisibilă, nu însă și cea provocată prin intermediul interogatoriului.

Durata de soluționare a cererii

- în cazul în care debitorul nu contestă creanța prin întâmpinare, ordonanța de plată trebuie emisă în termen de cel mult 45 zile de la data introducerii cererii;
 - nu intră în calculul termenului de 45 de zile perioada necesară pentru comunicarea actelor de procedură și nici întârzierea cauzată de creditor; cum ar fi cea cauzată de necesitatea regularizării cererii sau de modificarea ori completarea acesteia [art. 1023 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];
- această durată a procedurii nu se aplică în cazul în care debitorul contestă creanța creditorului.

Soluțiile pe care le poate pronunța instanța cu privire la cererea de ordonanță de plată

1. *închiderea dosarului prin încheiere definitivă*, în cazul în care creditorul declară că a primit plata datoriei de la debitor [art. 1020 alin. (1) C.proc.civ.];
2. *o hotărâre de expedient prin care ia act de înțelegerea părților*, în cazul în care creditorul și debitorul ajung la o înțelegere asupra plății;
 - prin derogare de la dispozițiile art. 440 C.proc.civ., în procedura ordonanței de plată hotărârea de expedient este definitivă și constituie titlu executoriu [art. 1020 alin. (2) și (3) C.proc.civ.];
3. *respingerea cererii creditorului prin încheiere*, în cazul în care instanța constată, pe baza înscrisurilor aflate la dosar și a explicațiilor și lămuririlor părților, că apărările formulate de debitor sunt întemeiate [art. 1021 alin. (1) C.proc.civ.]; în acest caz, creditorul are posibilitatea:
 - fie de a formula *cerere în anulare* împotriva încheierii de respingere, în termen de 10 zile de la data înmânării sau comunicării acesteia [art. 1024 alin. (2) C.proc.civ.];
 - fie de a introduce *cerere de chemare în judecată potrivit dreptului comun* [art. 1021 alin. (3) C.proc.civ.]; în cadrul procedurii speciale a ordonanței de plată, instanța analizează pe fond apărările invocate de debitor, astfel încât încheierea de respingere a cererii privind ordonanța de plată va avea autoritate de lucru judecat în fața instanței de drept comun cu privire la apărările respective; așadar, o cerere de chemare în judecată potrivit dreptului comun ar putea fi formulată numai în măsura în care apărarea debitorului, constatată ca întemeiată prin încheierea instanței sesizate cu ordonanța de plată, nu constituie un impediment care să poată fi opus cu succes și în condițiile dreptului comun, cum ar fi prescripția extinctivă, lipsa calității procesuale active sau pasive, plata etc.;
4. *respingerea cererii creditorului prin încheiere*, în cazul în care instanța constată că apărările de fond formulate de debitor presupun administrarea altor probe decât înscrisurile și explicațiile și lămuririle părților, iar acestea ar fi admisibile, potrivit legii, în procedura de drept comun [art. 1021 alin. (2) C.proc.civ.]; în acest caz, creditorul are posibilitatea:

	• fie de a formula cerere în anulare în termen de 10 zile de la data înmânării sau comunicării încheierii de respingere [art. 1024 alin. (2) C.proc.civ.]; • fie de a introduce cerere de chemare în judecată potrivit dreptului comun [art. 1021 alin. (3) C.proc.civ.]; într-o asemenea situație, încheierea de respingere a cererii de ordonanță de plată nu are autoritate de lucru judecat cu privire la fondul raportului juridic dintre părți, deoarece instanța nu a analizat pe fond apărările formulate de debitor în cadrul procedurii speciale; 5. <i>admiterea cererii creditorului</i>, caz în care va fi emisă ordonanță de plată, în care se precizează suma și termenul de plată [art. 1022 alin. (1) C.proc.civ.]; • termenul de plată va fi astfel stabilit încât să nu fie mai scurt de 10 zile și nici mai lung de 30 de zile de la data comunicării ordonanței către debitor [art. 1022 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; • de la această regulă există două derogări: a) o primă derogare privește situația în care părțile convin stabilirea unui termen de plată cu depășirea limitei minime sau maxime menționate mai sus [art. 1022 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; b) a doua derogare se referă la creanțele reprezentând obligații de plată a cotelor din cheltuielile comune față de asociațiile de proprietari, precum și a cheltuielilor de întreținere ce revin persoanelor fizice corespunzător suprafețelor locative pe care le folosesc ca locuințe, în cazul cărora, la cererea debitorului și ținând seama de motivele temeinice invocate de acesta în ceea ce privește posibilitățile efective de plată, instanța poate stabili un termen de plată mai mare de 30 de zile de la data comunicării ordonanței ori poate dispune eșalonarea plății [art. 1022 alin. (4) C.proc.civ.]; 6. <i>emiterea ordonanței de plată numai pentru o parte din pretențiile reclamantului, atunci când instanța constată că numai o parte dintre pretențiile creditorului sunt întemeiate</i> [art. 1022 alin. (2) C.proc.civ.]; prin ordonanța emisă va stabili și termenul de plată; în această ipoteză, creditorul este îndreptățit: • fie să introducă o cerere de chemare în judecată pentru partea din pretenții nerecunoscută în cadrul procedurii ordonanței de plată, care se va soluționa potrivit dreptului comun; • fie să formuleze cerere în anulare pentru pretențiile nerecunoscute prin ordonanță, în termen de 10 zile de la data înmânării sau comunicării acesteia [art. 1024 alin. (2) C.proc.civ.]. Înmânarea sau comunicarea ordonanței de plată – ordonanța prin care s-a admis, în tot ori în parte, cererea creditorului se înmânează părții (părților) prezente sau, după caz, va fi comunicată de îndată, potrivit dispozițiilor generale privind comunicarea actelor de procedură, respectiv art. 154 și urm. C.proc.civ. [art. 1022 alin. (5) C.proc.civ.].
Efectele ordonanței de plată	– ordonanța de plată este <i>executorie</i>, chiar dacă este atacată cu cerere în anulare, și <i>are autoritate de lucru judecat provizorie</i> până la soluționarea cererii în anulare; • punerea în executare a ordonanței de plată înainte ca aceasta să devină definitivă se poate face numai pe riscul creditorului, astfel că, dacă ordonanța este ulterior

	modificată ori desființată în urma soluționării cererii în anulare, creditorul va fi ținut, în condițiile legii, să îl repună pe debitor în drepturile sale, în tot sau în parte, după caz [art. 637 alin. (1) C.proc.civ.]; • ordonanța de plată devine definitivă ca urmare a neintroducerii sau respingerii cererii în anulare [art. 1025 alin. (1) C.proc.civ.]; – împotriva executării silite a ordonanței de plată, partea interesată poate face <i>conestație la executare</i>, potrivit dreptului comun în materie, respectiv art. 712 și urm. C.proc.civ.; • prin contestația la executare nu se pot invoca decât neregularități privind procedura de executare, precum și cauze de stingere a obligației ivite ulterior rămânării definitive a ordonanței de plată [art. 1025 alin. (2) C.proc.civ.].
--	---

IV. Cererea în anulare

Noțiune. Natură juridică	– este o cale de atac specifică procedurii ordonanței de plată; – prin această cerere se pot invoca numai nerespectarea cerințelor prevăzute de art. 1014 și urm. C.proc.civ. pentru emiterea ordonanței de plată, precum și, dacă este cazul, cauze de stingere a obligației ulterioare emiterii ordonanței de plată [art. 1024 alin. (3) C.proc.civ.]; – are natura unei căi de atac de reformare, iar nu de retractare, deoarece prin intermediul ei se realizează un control judiciar al ordonanței atacate.
Instanța competentă	– competența de a soluționa cererea în anulare aparține instanței care a pronunțat ordonanța de plată [art. 1024 alin. (4) teza I C.proc.civ.].
Compunerea instanței	– cererea în anulare se soluționează de un complet format din doi judecători [art. 1024 alin. (4) teza a II-a C.proc.civ.]; – eventuala participare a judecătorului care s-a pronunțat asupra cererii privind ordonanța de plată în completul care soluționează cererea în anulare nu reprezintă un caz de incompatibilitate absolută, deoarece această ipoteză nu este menționată expres printre situațiile de incompatibilitate absolută enumerate în art. 41 C.proc.civ.; • ar putea fi însă incidente dispozițiile art. 42 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., potrivit cărora judecătorul este incompatibil atunci când și-a exprimat anterior părerea cu privire la soluție în cauza pe care a fost desemnat să o judece, sau cele ale art. 42 alin. (1) pct. 13 C.proc.civ., conform cărora judecătorul este incompatibil atunci când există alte elemente care nasc în mod întemeiat îndoieli cu privire la imparțialitatea sa.
Subiectele cererii în anulare	– <i>debitorul</i> poate formula cererea în anulare împotriva ordonanței de plată prin care s-a admis, în tot ori în parte, cererea creditorului [art. 1024 alin. (1) C.proc.civ.]; – <i>creditorul</i> poate exercita cererea în anulare în următoarele trei cazuri [art. 1024 alin. (2) C.proc.civ.]: • dacă se respinge cererea de ordonanță de plată ca urmare a împrejurării că instanța a constatat, pe baza înscrisurilor aflate la dosar și a explicațiilor și lămuririlor părților, că apărările de fond formulate de debitor sunt întemeiate; • dacă se respinge cererea de ordonanță de plată ca urmare a împrejurării că instanța a constatat că apărările de fond formulate de debitor presupun administrarea altor

	probe decât înscrisurile, explicațiile și lămuririle părților, iar acestea ar fi admisibile, potrivit legii, în procedura de drept comun; • atunci când cererea de ordonanță de plată este admisă în parte; – creditorul nu are deschisă această cale de atac atunci când cererea este anulată sau respinsă pe un alt temei decât cele vizate de art. 1021 alin. (1) și (2), respectiv art. 1022 alin. (2) C.proc.civ.; • creditorul nu are deschisă nici calea apelului, deoarece singura cale de atac instituită în cadrul acestei proceduri speciale este cererea în anulare; • pentru valorificarea pretenției sale, creditorul va putea introduce <i>cerere de chemare în judecată potrivit dreptului comun</i>, iar, uneori, în funcție de motivul respingerii sau anulării, va putea formula și o <i>nouă cerere de ordonanță de plată (spre exemplu, dacă o primă cerere de ordonanță de plată a fost anulată ca netimbrată)</i>.
Termenul de exercitare	– cererea în anulare poate fi introdusă în termen de 10 de zile de la data înmânării ordonanței de plată/încheierii de respingere sau, după caz, de la data comunicării acesteia [art. 1024 alin. (1) C.proc.civ.].
Suspendarea executării	– cererea în anulare nu are efect suspensiv de executare silită; – suspendarea va putea fi încuviințată, la cererea debitorului, numai cu dare de cauciune, al cărei quantum va fi fixat de instanță [art. 1024 alin. (5) C.proc.civ.]; • instanța va soluționa o asemenea cerere în cursul judecății prin încheierea de ședință; • quantumul cauciunii și procedura de stabilire a acesteia sunt supuse normelor de drept comun aplicabile în materie, prevăzute de art. 1057 și urm. C.proc.civ.
Soluțiile pe care le pronunță instanța cu privire la cererea în anulare	– dacă instanța investită admite, în tot sau în parte, cererea în anulare formulată de debitor împotriva ordonanței de plată, aceasta <i>va anula ordonanța, în tot sau, după caz, în parte</i>, pronunțând o <i>hotărâre definitivă</i>; creditorul este îndreptățit să introducă o cerere de chemare în judecată potrivit dreptului comun [art. 1024 alin. (6) C.proc.civ.]; – în cazurile în care este atacată încheierea de respingere a cererii privind ordonanța de plată sau ordonanța de admitere în parte, dacă instanța investită admite cererea în anulare formulată de creditor, va pronunța o <i>hotărâre definitivă prin care va emite ordonanța de plată</i>, cu aplicarea corespunzătoare a dispozițiilor art. 1022 C.proc.civ.; – hotărârea prin care este respinsă cererea în anulare este <i>definitivă</i> [art. 1024 alin. (8) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 28

PROCEDURA CU PRIVIRE LA CERERILE DE VALOARE REDUSĂ

I. Noțiune. Sediul materiei. Caracterul procedurii. Natură juridică

Noțiune	– este o procedură specială de soluționare a cererilor al căror obiect are o valoare de până la 10.000 lei inclusiv, aplicabilă la solicitarea reclamantului, expresă sau prin îndeplinirea formalităților prevăzute de lege.
Sediul materiei	– este reglementată sub Titlul X din Cartea a VI-a, intitulată „Proceduri speciale”, a Codului de procedură civilă, la art. 1026-1033.
Caracterul procedurii	– această procedură specială are <i>un caracter alternativ</i>, reclamantul având alegerea între procedura reglementată de art. 1026 și urm. C.proc.civ. și procedura de drept comun [art. 1027 alin. (1) C.proc.civ.]; – reclamantul poate opta pentru declanșarea procedurii speciale prin completarea formularului-tip de cerere, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 359/C/2013, și depunerea sau trimiterea acestuia la instanța competentă prin mijloacele prevăzute de lege [art. 1029 alin. (1) C.proc.civ.]; în acest caz, legea prezumă intenția reclamantului de a declanșa procedura specială, și nu pe cea de drept comun; – dacă reclamantul sesizează instanța cu o cerere redactată potrivit art. 194 C.proc.civ., aceasta va fi soluționată potrivit procedurii de drept comun; cu toate acestea, într-o astfel de ipoteză, reclamantul are posibilitatea ca, până cel mai târziu la primul termen de judecată (la care este legal citat), să solicite în mod expres aplicarea procedurii speciale privind cererile de valoare redusă [art. 1027 alin. (2) C.proc.civ.].
Natură juridică	– întrucât prin intermediul acestei proceduri se poate ajunge la stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, procedura este <i>contencioasă</i> , astfel încât, pentru aspectele pe care nu le reglementează, dispozițiile art. 1026 și urm. C.proc.civ. se vor completa cu cele de drept comun din materia procedurii contencioase.

II. Condiții (speciale) de admisibilitate

Enumerarea condițiilor	– pentru admisibilitatea formulării unei cereri pe calea procedurii speciale privind cererile de valoare redusă, trebuie îndeplinite și anumite condiții speciale care privesc: 1. valoarea creanței; și 2. natura dreptului patrimonial valorificat printr-o astfel de acțiune; – aceste două condiții sunt cumulative, astfel încât neîndeplinirea uneia dintre ele face inadmisibilă procedura specială privind cererile de valoare redusă; – atunci când constată că cererea nu poate fi soluționată potrivit dispozițiilor legale privitoare la procedura specială, instanța judecătorească nu respinge cererea ca inadmi-
-------------------------------	---

	sibilă, ci îl informează pe reclamant cu privire la inadmisibilitatea soluționării cererii pe calea procedurală aleasă, iar dacă reclamantul nu își retrage cererea, aceasta va fi judecată potrivit dreptului comun [art. 1027 alin. (3) C.proc.civ.].
Valoarea creanței	– pe calea acestei proceduri speciale pot fi valorificate cererile având un obiect a cărui valoare nu depășește suma de 10.000 lei; • pentru determinarea valorii obiectului cererii, va fi luată în considerare exclusiv valoarea capătului principal de cerere, cu excluderea dobânzilor sau a altor venituri accesorii, precum și a cheltuielilor de judecată; • data avută în vedere pentru stabilirea valorii obiectului cererii este data sesizării instanței [art. 1026 alin. (1) C.proc.civ.].
Natura dreptului patrimonial	– prin procedura specială privind cererile de valoare redusă pot fi valorificate orice drepturi evaluabile în bani cu o valoare de până la 10.000 lei la data sesizării instanței; – procedura privind cererile de valoare redusă <i>nu se aplică</i>: 1. în materie fiscală, vamală sau administrativă și nici în ceea ce privește răspunderea statului pentru acte sau omisiuni în cadrul exercitării autorității publice [art. 1026 alin. (2) C.proc.civ.]; 2. cererilor referitoare la: • starea civilă sau capacitatea persoanelor fizice; • drepturile patrimoniale născute din raporturile de familie; Intră în această categorie, <i>de exemplu</i>, drepturile derivate din raportul de logodnă, căsătorie, filiație sau rudenie, litigiile referitoare la regimul matrimonial sau al comunității legale de bunuri, litigiile referitoare la dreptul și obligația de întreținere. • moștenire; • insolvență, concordatul preventiv, procedurile referitoare la lichidarea societăților insolvabile și a altor persoane juridice ori alte proceduri asemănătoare; • asigurări sociale; • dreptul muncii; • închirierea unor bunuri imobile, cu excepția acțiunilor privind creanțele având ca obiect plata unei sume de bani; <i>Nu vor putea fi formulate pe calea procedurii speciale:</i> cereri de anulare, reziliere sau alte cereri evaluabile în bani privind contractele de închiriere a imobilelor. <i>Cu toate acestea</i>, legea permite folosirea procedurii speciale pentru valorificarea creanțelor corelative unei obligații constând în plata unei sume de bani ce intră în conținutul raportului juridic izvorât din contractul de închiriere, cum ar fi plata chiriei. În acest sens, art. 1035 alin. (2) și (3) C.proc.civ. prevede că litigiile privind drepturile locatorului sau ale proprietarului la plata chiriei, la plata de despăgubiri și alte drepturi născute în temeiul contractului vor putea fi soluționate inclusiv după regulile aplicabile în soluționarea cererilor cu valoare redusă. • arbitraj; • atingeri aduse dreptului la viață privată sau altor drepturi care privesc personalitatea, indiferent de izvorul reglementării lor [art. 1026 alin. (3) C.proc.civ.].

III. Sesizarea instanței. Procedura de judecată

Instanța competentă	– din punct de vedere material, competența de a soluționa cererea în primă instanță aparține judecătoreii [art. 1028 alin. (1) C.proc.civ.]; – stabilirea competenței teritoriale se face potrivit dispozițiilor dreptului comun, respectiv potrivit art. 107 și urm. C.proc.civ. [art. 1028 alin. (2) C.proc.civ.].
Cererea de valoare redusă	Cuprinsul cererii – sesizarea instanței competente cu procedura specială se face, de regulă, prin completarea formularului-tip de cerere, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 359/C/2013 (Anexa nr. 1); • legea prezumă că, prin completarea și depunerea formularului-tip de cerere, reclamantul optează pentru declanșarea procedurii speciale privind cererile de valoare redusă [art. 1029 alin. (1) C.proc.civ.]; • formularul de cerere conține rubrici care permit identificarea părților, valoarea pretenției, indicarea probelor și alte elemente necesare soluționării cauzei [art. 1029 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazul în care cererea introductivă de instanță a fost formulată în forma prevăzută de art. 194 C.proc.civ., reclamantul poate, până cel mai târziu la primul termen de judecată, să solicite în mod expres aplicarea procedurii speciale privind cererile de valoare redusă [art. 1027 alin. (2) C.proc.civ.]; – odată cu formularul de cerere se depun ori se trimit și copii de pe înscrisurile de care reclamantul înțelege să se folosească [art. 1029 alin. (3) C.proc.civ.]. Taxa judiciară de timbru – cererea de valoare redusă, soluționată potrivit procedurii speciale prevăzute de art. 1026 și urm. C.proc.civ., este supusă unei taxe judiciare de timbru de 50 de lei, dacă valoarea cererii nu depășește 2.000 lei, și, respectiv, de 200 lei, pentru cererile a căror valoare depășește 2.000 lei [art. 6 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013]; • dacă, potrivit legii, în anumite materii speciale, cererea este scutită de plata taxei judiciare de timbru (<i>de exemplu</i>, cererile formulate de asociațiile de proprietari pentru plata cheltuielilor de întreținere), reclamantul nu va datora taxa de timbru, chiar dacă optează pentru aplicarea procedurii speciale. Depunerea cererii – formularul-tip de cerere se depune personal ori prin reprezentant sau se trimite la instanța competentă, împreună cu înscrisurile anexate, prin poștă sau prin orice alte mijloace care asigură transmiterea formularului și confirmarea primirii acestuia [art. 1029 alin. (1) C.proc.civ.]. Verificarea și regularizarea cererii – reguli speciale cu privire la regularizarea cererii introductive de instanță atunci când aceasta îmbracă forma formularului-tip de cerere [art. 1029 alin. (4)-(5) C.proc.civ.]: • în cazul în care informațiile furnizate de reclamant nu sunt suficient de clare sau sunt inadecvate ori formularul de cerere nu a fost completat corect, instanța îi va acorda reclamantului posibilitatea să completeze sau să rectifice formularul ori să furnizeze informații sau înscrisuri suplimentare;

	• instanța va folosi în acest scop un formular-tip, aprobat prin ordin al ministrului justiției, și anume formularul aflat în Anexa nr. 2 la Ordinul ministrului justiției nr. 359/C/2013; • în cazul în care reclamantul nu completează sau nu rectifică formularul de cerere în termenul stabilit de instanță, cererea se va anula; – în completarea dispozițiilor menționate, urmează a se aplica prevederile art. 200 C.proc.civ.; astfel: • în formularul de completare/rectificare, reclamantului i se vor comunica lipsurile cererii, cu mențiunea că, în termen de cel mult 10 zile de la primirea comunicării, trebuie să efectueze completările sau modificările dispuse, sub sancțiunea anulării cererii; • dacă obligațiile privind completarea sau modificarea cererii nu sunt îndeplinite în termenul menționat, instanța va dispune anularea cererii prin încheiere; împotriva încheierii de anulare reclamantul va putea face numai cerere de reexaminare, în termen de 15 zile de la data comunicării încheierii.
Particularități referitoare la procedura de judecată	Citarea părților – procedura cu privire la cererile de valoare redusă este scrisă; astfel, pentru soluționarea cererii prin care s-a declanșat această procedură, citarea părților nu este obligatorie; – instanța poate dispune înfățișarea părților, dacă apreciază acest fapt ca fiind necesar sau la solicitarea uneia dintre ele, însă instanța poate să refuze o astfel de solicitare în cazul în care consideră că, ținând cont de împrejurările cauzei, nu sunt necesare dezbateri orale; • refuzul se motivează în scris și nu poate fi atacat separat [art. 1030 alin. (2) C.proc.civ.]; • instanța va putea să revină asupra acestui refuz și să dispună citarea părților în cazul în care din analiza cererii și a probelor cauzei rezultă necesitatea luării unei asemenea măsuri; • în cazul în care instanța a fixat un termen pentru înfățișarea părților, acestea vor fi citate potrivit dispozițiilor generale prevăzute la art. 154 și urm. C.proc.civ. [art. 1030 alin. (10) C.proc.civ.]. Soluționarea în camera de consiliu – cererea de valoare redusă se soluționează în întregul ei în camera de consiliu [art. 1030 alin. (1) C.proc.civ.]; procedura se va desfășura în camera de consiliu și în cazul în care instanța a dispus citarea părților. Întâmpinarea – este obligatorie și în cadrul procedurii speciale privind cererile de valoare redusă, sub aceleași sancțiuni ca în dreptul comun; – se formulează de pârât prin completarea formularului-tip prevăzut în acest scop de Ordinul ministrului justiției nr. 359/C/2013 (Anexa nr. 3), însă pârâtul poate să răspundă și fără utilizarea formularului de răspuns, prin orice alt mijloc adecvat; – formularul respectiv se comunică pârâtului de către instanță, împreună cu copia de pe formularul de cerere sau, după caz, cu cererea (dacă aceasta a fost formulată în forma prevăzută de art. 194 C.proc.civ.) și copii de pe înscrisurile depuse de reclamant;

- se depune în termen de 30 de zile de la comunicarea cererii și a înscrisurilor depuse de reclamant;
- instanța va comunica de îndată reclamantului copii de pe răspunsul pârâtului, precum și de pe înscrisurile depuse de pârât [art. 1030 alin. (3)-(5) C.proc.civ.].

Cererea reconvențională

- pârâtul poate formula și cerere reconvențională, dacă pe lângă condițiile generale de admisibilitate prevăzute de art. 209 alin. (3) C.proc.civ., cererea reconvențională îndeplinește și condițiile speciale pentru cererile de valoare redusă, respectiv obiectul său să nu fie mai mare de 10.000 lei și să nu privească o materie exclusă expres din domeniul de aplicare a procedurii privind cererile de valoare redusă;
- în cazul în care cererea reconvențională nu poate fi soluționată în cadrul procedurii speciale, întrucât nu sunt întrunite cerințele speciale prevăzute la art. 1026 C.proc.civ., aceasta nu va fi respinsă ca inadmisibilă, ci va fi disjunsă și judecată separat, potrivit procedurii de drept comun [art. 1030 alin. (7) C.proc.civ.];
- cererea reconvențională se poate formula prin completarea formularului-tip comunicat de instanță odată cu cererea reclamantului (Anexa nr.3 la Ordinul ministrului justiției nr. 359/C/2013) sau se poate redacta potrivit art. 209 C.proc.civ.;
- cererea reconvențională se depune, conform art. 209 alin. (4) C.proc.civ., odată cu întâmpinarea, sub sancțiunea decăderii;
- cererea reconvențională însoțită de înscrisurile pe care pârâtul le depune în dovedirea pretențiilor proprii se comunică de îndată reclamantului, care are obligația de a depune sau trimite, în termen de 30 de zile de la comunicare, formularul de răspuns completat corespunzător ori de a răspunde prin orice alt mijloc adecvat [art. 1030 alin. (5) și (6) C.proc.civ.].

Informațiile solicitate părților

- în afară de informațiile oferite prin cererile și înscrisurile depuse sau trimise de părți, instanța poate solicita părților să furnizeze mai multe informații în termenul pe care îl va stabili în acest scop, care nu poate depăși 30 de zile de la primirea răspunsului pârâtului sau, după caz, al reclamantului [art. 1030 alin. (8) C.proc.civ.].

Termenele stabilite de instanță în vederea îndeplinirii unui act de procedură

- ori de câte ori instanța stabilește un termen în vederea îndeplinirii unui act de procedură, va înștiința partea interesată de consecințele nerespectării acestuia [art. 1030 alin. (11) C.proc.civ.].

Probele

- *ca regulă*, instanța poate încuviința și alte probe în afara înscrisurilor depuse de părți;
- condițiile de admisibilitate a probelor vor fi examinate prin raportare la regulile generale în materie, însă judecătorul va privilegia acele probe a căror administrare este cea mai puțin oneroasă pentru părți prin raportare la valoarea cererii principale și, dacă este cazul, a celei reconvenționale [art. 1030 alin. (9) C.proc.civ.];
- în măsura în care va constata că administrarea unei probe solicitate de una dintre părți, deși este admisibilă, potrivit legii, presupune cheltuieli disproporționat de

	mari față de valoarea cererii de chemare în judecată sau a cererii reconvenționale, instanța o va respinge cu această motivare; • în măsura în care ar constata că, din cauza costului administrării probelor, cererea nu poate fi soluționată potrivit procedurii speciale privind cererile de valoare redusă, instanța judecătorească îl va informa pe reclamant cu privire la acest aspect, iar dacă reclamantul nu își retrage cererea, ea va fi judecată potrivit dreptului comun [art. 1027 alin. (3) C.proc.civ.]. Cheltuielile de judecată – partea care cade în pretenții va fi obligată, la cererea celeilalte părți, la plata cheltuielilor de judecată, însă instanța nu va acorda părții care a câștigat procesul cheltuielile care nu au fost necesare sau care au avut o valoare disproporționată în raport cu valoarea cererii (art. 1032 C.proc.civ.).
Hotărârea judecătorească	– hotărârea prin care instanța soluționează cererea de valoare redusă se pronunță și se redactează în termen de 30 de zile de la primirea tuturor informațiilor necesare sau, după caz, de la dezbaterile orale; • în cazul în care nu se primește niciun răspuns de la partea interesată în termenul stabilit la art. 1030 alin. (4), (6) sau (8) C.proc.civ. (termenul pentru depunerea formularului de răspuns la cererea reclamantului, a formularului de răspuns la cererea reconvențională sau, după caz, a informațiilor suplimentare solicitate de instanță), instanța se va pronunța cu privire la cererea principală sau la cererea reconvențională în raport cu actele aflate la dosar; • hotărârea primei instanțe prin care este admisă cererea în procedura privind cererile de valoare redusă este executorie de drept (art. 1031 C.proc.civ.); – hotărârea judecătorească este supusă numai apelului la tribunal, în termen de 30 de zile de la comunicare; • pentru motive temeinice, instanța de apel poate să suspende executarea silită, însă numai dacă se consemnează o cauțiune de 10% din valoarea contestată; • hotărârea instanței de apel se comunică părților și este definitivă (art. 1033 C.proc.civ.); – atunci când cererea nu poate fi soluționată potrivit dispozițiilor prevăzute de Titlul X din Cartea a VI-a a Codului de procedură civilă, instanța judecătorească îl informează pe reclamant în acest sens, iar dacă reclamantul nu își retrage cererea, ea va fi judecată potrivit dreptului comun; în acest caz, regimul juridic al hotărârii judecătorești va fi cel de drept comun.

FIȘA NR. 29

PROCEDURA EVACUĂRII DIN IMOBILELE FOLOSITE SAU OCUPATE FĂRĂ DREPT

I. Noțiune. Caracterul procedurii. Sediul materiei

Noțiune. Caracterul procedurii	– este o procedură specială și alternativă, care se aplică litigiilor privind evacuarea din imobilele folosite sau, după caz, ocupate fără drept de către foștii locatari sau de alte persoane [art. 1034 alin. (1) C.proc.civ.]; – procedura are <i>caracter facultativ</i> (art. 1035 C.proc.civ.): • reclamantul are alegerea de a solicita evacuarea potrivit acestei proceduri speciale sau potrivit dreptului comun; • reclamantul are posibilitatea să aleagă procedura specială și atunci când, accesoriu capătului principal de cerere privind evacuarea, solicită și obligarea pârâului la plata chiriei sau a arenzii; • procedura specială reglementată de art. 1034 și urm. C.proc.civ. nu poate fi aplicată dacă reclamantul solicită doar plata chiriei sau a arenzii.
Sediul materiei	– această procedură specială este reglementată de Titlul XI al Cărtii a VI-a din Codul de procedură civilă, art. 1034-1049.
Înțelesul unor termeni	– în sensul Titlului XI al Cărtii a VI-a din Codul de procedură civilă, termenii de mai jos au următorul înțeles [art. 1034 alin. (2) C.proc.civ.]: • <i>locațiune</i> – orice locațiune scrisă sau verbală, incluzând și sublocațiunea; • <i>locatar</i> – locatarul principal, chiriaș sau arendaș, sublocatarul sau un cesionar al locatarului, indiferent dacă persoana care solicită evacuarea este locatorul sau sublocatorul ori dobânditorul imobilului; • <i>locator</i> – locatorul principal, sublocatorul, cesionarul și dobânditorul imobilului; • <i>imobil</i> – construcția, terenul cu sau fără construcții, împreună cu accesoriile acestora; • <i>ocupantul</i> – oricare persoană, alta decât proprietarul sau locatarul, care ocupă în fapt imobilul cu sau fără permisiunea ori îngăduința proprietarului; • <i>proprietar</i> – titularul dreptului de proprietate asupra imobilului, inclusiv locatarul.

II. Condiții de exercitare

Condițiile generale de exercițiu al	Calitatea procesuală activă – în această procedură specială, calitatea procesuală activă poate aparține, după caz: • proprietarului;
---	---

acțiunii civile. Particularități

- titularului unui dezmembrământ al dreptului de proprietate care îi conferă prerogativa solicitării predării bunului de către pârât;
- locatorului, prin care se înțelege locatorul principal, sublocatorul, cesionarul și dobânditorul imobilului [art. 1034 alin. (2) lit. c) C.proc.civ.];
- locatarului, în măsura în care, în apărarea dreptului său de folosință, promovează o acțiune în evacuare împotriva unui terț care ocupă fără drept imobilul ce face obiectul locațiunii.

Calitatea procesuală pasivă

– calitatea procesuală pasivă aparține, după caz:

- fostului locatar (locatorul principal, chiriașul sau arendașul, sublocatarul ori un cesionar al locatarului), respectiv persoana care ocupă sau a ocupat imobilul în temeiul unui contract de locațiune ori de închiriere, inclusiv sublocatarul și cesionarul contractului de locațiune;
- ocupantului imobilului, care, în sensul legii, este:
 - a) oricare persoană, alta decât proprietarul sau locatarul, care ocupă în fapt imobilul cu sau fără permisiunea ori îngăduința proprietarului (sau a locatarului), deci persoana care ocupă imobilul fără să aibă sau să fi avut un temei contractual;
 - b) orice altă persoană care are obligația de predare a unui imobil ce intră în conținutul unui raport juridic, altul decât cel de locațiune sau de închiriere, cum ar fi comodatarul care s-a folosit de bun potrivit convenției de comodat, dacă aceasta a fost încheiată fără termen, vânzătorul care continuă să ocupe imobilul, refuzând astfel să își execute obligația de predare, uzufructuarul, titularul dreptului de uz sau de abitație, care nu își execută obligația de predare la încetarea uzufructului etc.

Pretenția formulată

– pe calea acestei proceduri speciale poate fi solicitată *evacuarea dintr-un imobil* (construcția, terenul cu sau fără construcții, împreună cu accesoriile acestora);

Este accesoriu bunul care a fost destinat, în mod stabil și exclusiv, întrebuințării economice a altui bun, atât timp cât satisface această utilizare [art. 546 alin. (1) C.civ.].

– reclamantul poate solicita și *plata chiriei sau a arenzii exigibile*, inclusiv a sumelor care devin exigibile pe parcursul procesului, însă aceste pretenții pot fi formulate în cadrul procedurii speciale numai în mod accesoriu față de capătul principal de cerere privind evacuarea [art. 1042 alin. (4) C.proc.civ.];

- dacă pretențiile pecuniare menționate nu au fost solicitate în cadrul procedurii speciale reglementate de art. 1034 și urm. C.proc.civ., pentru realizarea drepturilor sale izvorând din contract, precum și a celor prevăzute de dispozițiile legale aplicabile în materie, reclamantul va putea proceda, după caz, potrivit dispozițiilor referitoare la ordonanța de plată sau a celor privind soluționarea cererilor de valoare redusă ori la sesizarea instanței competente, în condițiile dreptului comun [art. 1035 alin. (3) C.proc.civ.].

Interesul

– interesul pentru promovarea unei acțiuni în evacuare pe calea procedurii speciale există atunci când reclamantul *nu dispune de un titlu executoriu* pentru evacuarea pârâtului care refuză părăsirea de bunăvoie a imobilului.

	<i>De exemplu, constituie cazuri în care contractul reprezintă titlu executoriu în privința obligației de restituire a bunului, ceea ce îi permite creditorului să demareze direct procedura de executare silită:</i> ▪ contractul de locațiune încheiat pe durată determinată, constatat prin înscris autentic sau prin înscris sub semnătură privată și înregistrat la organul fiscal competent, la expirarea termenului [art. 1809 alin. (2) și (3) C.civ.]; ▪ contractul de locațiune pe durată nedeterminată, încheiat sub forma înscrisului autentic sau a înscrisului sub semnătură privată și înregistrat la organul fiscal, la data împlinirii termenului de preaviz [art. 1816 alin. (3) C.civ.]; ▪ contractul de comodat încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată cu dată certă, în cazul încetării prin decesul comodatarului sau prin expirarea termenului [art. 2157 alin. (1) C.civ.]; ▪ contractul de comodat încheiat fără termen, în cazul în care nu se prevede întrebuițarea pentru care s-a împrumutat bunul ori întrebuițarea prevăzută are un caracter permanent [art. 2157 alin. (2) C.civ.].
Notificarea prealabilă a locatarului sau a ocupantului în fapt al imobilului	– este o condiție specială de admisibilitate a procedurii evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept. Procedura de notificare a locatarului – atunci când dreptul locatarului de a folosi un imobil s-a stins ca urmare a încetării locațiunii prin expirarea termenului, prin acțiunea locatorului, prin neplata chiriei sau a arenzii, precum și din orice altă cauză și locatorul dorește să intre în posesia imobilului, acesta va notifica locatarul, în scris, prin intermediul executorului judecătoresc, punându-i în vedere să elibereze și să îi predea liber imobilul, în termen de cel mult 30 de zile de la data comunicării notificării [art. 1038 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul în care locațiunea este pe durată nedeterminată, denunțarea cerută de lege pentru încetarea contractului va fi considerată și notificare de evacuare a imobilului [art. 1038 alin. (2) C.proc.civ.]; astfel, va constitui și notificare de evacuare, în sensul art. 1038 C.proc.civ.: • denunțarea unilaterală a contractului de locațiune încheiat pe durată nedeterminată, în condițiile art. 1816 C.civ. sau a contractului de închiriere fără durată determinată, în condițiile art. 1824 C.civ.; • refuzul proprietarului de a reînnoi contractul de arendare exprimat în condițiile art. 1848 C.civ., potrivit căruia contractul de arendare se reînnoiește de drept, pentru aceeași durată, dacă niciuna dintre părți nu a comunicat cocontractantului, în scris, refuzul său cu cel puțin 6 luni înainte de expirarea termenului, iar în cazul terenurilor cu destinație agricolă, cu cel puțin un an; – când locațiunea este pe durată determinată, notificarea de evacuare a imobilului trebuie făcută cu cel puțin 30 de zile înainte de expirarea termenului, dacă prin lege nu se prevede altfel [art. 1038 alin. (3) C.proc.civ.]; <i>De exemplu, o asemenea dispoziție derogatorie o reprezintă art. 1825 alin. (2) C.civ., potrivit căruia, dacă închirierea este pe durată determinată, iar în contract s-a prevăzut că locatorul poate denunța unilateral contractul în vederea satisfacerii nevoilor locative proprii sau ale familiei sale, acestei denunțări i se aplică un termen de preaviz care nu poate fi mai mic de 60 de zile, dacă intervalul de timp</i>

pentru care s-a stabilit plata chiriei este de o lună sau mai mare, respectiv de 15 zile, dacă intervalul de timp pentru care s-a stabilit plata chiriei este mai mic de o lună. Într-o asemenea ipoteză, denunțarea contractului de închiriere ar trebui să constituie, totodată, și notificare de evacuare în sensul art. 1038 alin. (2) C.proc.civ., chiar dacă denunțarea unilaterală are ca obiect un contract încheiat pe durată determinată, având în vedere că rațiunile dispozițiilor art. 1038 alin. (2) C.proc.civ. se regăsesc pe deplin și în acest caz.

– *prin excepție*, legea nu impune cerința notificării în vederea eliberării imobilului atunci când locatarul a renunțat la notificarea prevăzută la art. 1038 C.proc.civ. prin act scris cuprinzând recunoașterea dreptului locatorului de a recurge imediat la procedura specială reglementată de art. 1034 și urm. C.proc.civ., dacă locațiunea încetează din orice motive, iar dreptul locatarului este socotit stins [art. 1038 alin. (4) C.proc.civ.].

Procedura de notificare a ocupantului imobilului, altul decât locatarul

– atunci când dorește să îl evacueze pe ocupantul în fapt, după ce dreptul de a ocupa imobilul a încetat (sau dacă acesta nu a avut și nu are un asemenea drept), proprietarul va notifica în scris ocupantul, punându-i în vedere să elibereze imobilul pe care îl ocupă fără niciun drept, în termen de 5 zile de la comunicarea notificării (art. 1039 C.proc.civ.);

- în acest caz, legea nu mai impune condiția comunicării notificării prin intermediul executorului judecătoresc, astfel încât se poate concluziona că aceasta ar putea fi comunicată și prin alte modalități care asigură confirmarea primirii actului, cum ar fi scrisoare recomandată, cu conținut declarat și confirmare de primire.

Reguli comune privind notificarea de evacuare prealabilă a locatarului, respectiv a ocupantului imobilului

– comunicarea notificării prealabile de evacuare, făcută fie prin intermediul executorului judecătoresc, fie pe calea scrisorii recomandate, se va face la imobilul din care se solicită evacuarea, unde legea stabilește domiciliul locatarului sau al ocupantului imobilului în scopul comunicării tuturor actelor de procedură emise în condițiile dispozițiilor art. 1034 și urm. C.proc.civ. (art. 1037 C.proc.civ.);

– dacă locatarul sau ocupantul care a fost notificat în condițiile descrise mai sus părăsește imobilul, locatorul sau proprietarul poate intra în posesia acestuia, de drept, fără nicio procedură judiciară de evacuare [art. 1040 alin. (1) C.proc.civ.];

- legea instituie o prezumție de părăsire a imobilului în caz de încetare a activității economice ori de încetare a folosirii imobilului de către locatar sau ocupant ori de către persoanele aflate sub controlul lor, precum și în cazul returnării cheilor imobilului, ridicării echipamentelor, mărfurilor sau altor bunuri mobile din imobil [art. 1040 alin. (2) C.proc.civ.];
- prezumția poate fi răsturnată prin dovada contrară, care poate fi făcută cu orice mijloc de probă;

– dovada comunicării notificării se va atașa cererii de evacuare formulate pe calea procedurii speciale reglementate de art. 1034 și urm. C.proc.civ., sub sancțiunea *respingerii acesteia ca inadmisibilă*;

- inadmisibilitatea rezultând din nerespectarea dispozițiilor art. 1038 și art. 1039 C.proc.civ. privind comunicarea notificării poate fi invocată numai de debitor;

- întrucât, în cadrul procedurii speciale privind evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept, întâmpinarea nu este obligatorie, excepția menționată va putea fi invocată până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate [art. 193 alin. (2) coroborat cu art. 247 alin. (2) C.proc.civ.].

III. Procedura de soluționare

Instanța competentă	– cererea privind procedura evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept este de competența judecătoreiei în circumscripția căreia se află imobilul în litigiu, chiar dacă locatarul a părăsit imobilul sau contractul a încetat (art. 1036 C.proc.civ.).
Cererea de chemare în judecată	– cuprinsul cererii de chemare în judecată este cel prevăzut de dispozițiile generale în materie, respectiv art. 194 și urm. C.proc.civ.; – sub <i>sanctiunea inadmisibilității</i> acesteia, la cererea de chemare în judecată se anexează și dovada comunicării notificării prevăzute la art. 1038 și art. 1039 C.proc.civ.; – cererile de evacuare din imobilele folosite sau ocupate fără drept, soluționate pe calea procedurii speciale prevăzute de art. 1034 și urm. C.proc.civ., se taxează cu 100 lei [art. 6 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013]; • dacă reclamantul formulează și un capăt de cerere accesoriu privind plata chiriei sau a arenzii, pentru acesta se datorează taxa de timbru la valoare, care se va calcula conform dispozițiilor art. 3 din O.U.G. nr. 80/2013.
Particularități referitoare la procedura de judecată	Citarea părților – <i>ca regulă</i>, citarea părților este obligatorie și se va face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă referitoare la citarea în pricinile urgente [art. 1042 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; • prin derogare de la dispozițiile de dreptul comun referitoare la locul citării, locatarul și ocupantul imobilului (pârâți) sunt socotiți ca având domiciliul lor obligatoriu la imobilul pe care îl ocupă fără niciun drept [art. 1037 alin. (1) C.proc.civ.]; • dacă imobilul este închis, toate notificările, citațiile și celelalte acte de procedură emise potrivit dispozițiilor art. 1034 și urm. C.proc.civ. vor fi afișate la ușa imobilului [art. 1037 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazul în care imobilul este închis din cauză că pârâtul nu mai locuiește în acesta sau nu îl mai folosește, citarea pârâtului nu se face prin publicitate, ci prin afișare la ușa imobilului din care se solicită evacuarea; – <i>prin excepție</i>, judecata cererii de evacuare se va face fără citarea părților în cazul în care evacuarea imobilului pentru neplata chiriei sau a arenzii se solicită în baza unui contract care constituie, pentru plata acestora, titlu executoriu, potrivit legii [art. 1042 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; • aceste dispoziții își găsesc aplicarea în cazurile prevăzute de art. 1798 și art. 1845 C.civ., potrivit cărora contractul de locațiune încheiat în formă autentică sau sub forma înscrisului sub semnătură privată și înregistrat la organul fiscal, respectiv contractul de arendare încheiat în formă autentică sau sub forma înscrisului sub semnătură privată și înregistrat la consiliul local constituie titluri executorii pentru plata chiriei, respectiv pentru plata arenzii.

Întâmpinarea

- în această procedură specială, întâmpinarea nu este obligatorie [art. 1042 alin. (3) C.proc.civ.];
- întâmpinarea nu are caracter obligatoriu atât în ipoteza în care reclamantul formulează doar cererea de evacuare, cât și în cazul în care, în mod accesoriu la cererea principală, reclamantul solicită și plata chiriei, a arenzii sau alte despăgubiri, potrivit legii;
- întâmpinarea nefiind obligatorie, în citație se va menționa obligația pârâtului de a-și pregăti apărarea pentru primul termen de judecată, propunând probele de care înțelege să se folosească, sub sancțiunea prevăzută de lege, care va fi indicată expres [art. 157 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.];
- pârâtul poate invoca apărări de fond privind temeinicia motivelor de fapt și de drept ale cererii, inclusiv lipsa titlului reclamantului [art. 1043 alin. (2) C.proc.civ.];
- acesta poate invoca și excepții de procedură, atât absolute, cât și relative; pârâtul va putea să invoce excepțiile relative cel mai târziu la primul termen de judecată după săvârșirea neregularității procedurale, în etapa cercetării procesului și înainte de a se pune concluzii în fond [art. 247 alin. (2) C.proc.civ.].

Cereri incidenteale

- pârâtul nu poate formula cerere reconvențională și nici cerere de chemare în judecată a altei persoane sau în garanție, pretențiile sale urmând a fi valorificate numai pe cale separată [art. 1043 alin. (1) C.proc.civ.];
- interdicția formulării cererii reconvenționale și a cererilor de intervenție forțată menționate privește și un eventual capăt accesoriu al cererii principale având ca obiect plata chiriei, a arenzii sau de despăgubiri, deoarece rațiunea evitării temporizării soluționării cererii de evacuare se regăsește și într-o astfel de ipoteză.

Probele

- legea nu stabilește reguli speciale derogatorii de la dreptul comun referitor la admisibilitatea și administrarea probelor;
- dat fiind că întâmpinarea nu este obligatorie, pârâtul va propune probele până la primul termen de judecată, sub sancțiunea decăderii.

Judecata cererii

- cererea de evacuare promovată pe calea procedurii speciale reglementate de art. 1034 și urm. C.proc.civ. se judecă [art. 1042 alin. (2) C.proc.civ.]:
- în camera de consiliu, atât în etapa cercetării procesului, cât și în cea a dezbaterilor asupra fondului;
- de urgență;
- dezbaterile având caracter sumar, în sensul că se limitează exclusiv la condițiile în care pârâtul ocupă imobilul și la cele ale obligației acestuia de părăsire a imobilului.

Hotărârea de evacuare

- asupra cererii de evacuare, instanța se pronunță prin hotărâre (*sentință*);
- în cazul în care găsește cererea de evacuare întemeiată, instanța dispune evacuarea prin *hotărâre executorie*;
- dacă s-a solicitat și plata chiriei ori a arenzii exigibile, instanța va putea dispune, odată cu evacuarea, și obligarea pârâtului la plata acestora, inclusiv a sumelor devenite exigibile în cursul judecății [art. 1042 alin. (4) C.proc.civ.];

- în această din urmă ipoteză, hotărârea pronunțată va fi executorie numai în ceea ce privește evacuarea;

În condițiile în care evacuarea pe calea procedurii speciale poate fi cerută atât împotriva locatarului, deci a celui căruia îi revine obligația de predare a imobilului în temeiul unui contract de locațiune, cât și împotriva unor persoane care ocupă imobilul în fapt, rezultă că evacuarea va putea fi solicitată chiar și în lipsa unui temei contractual al obligației de predare. Cu alte cuvinte, acțiunea în evacuare formulată potrivit dispozițiilor procedurii speciale sancționează nemijlocit încălcarea unui drept real pentru ipoteza în care pârâtul nu exhibă niciun titlu asupra bunului. Cu toate acestea, acțiunea formulată pe calea procedurii speciale privind evacuarea din imobilele folosite sau ocupate fără drept nu implică examinarea dreptului real de proprietate sau a altui drept real în condițiile acțiunii în revendicare sau ale celei confesorii, astfel încât, în cazul în care pârâtul exhibă un titlu care îi conferă un drept real asupra imobilului în litigiu, deși evacuarea nu va putea fi dispusă, hotărârea dată în procedura specială nu va avea autoritate de lucru judecat în cadrul unei eventuale acțiuni reale ulterioare.

– hotărârea prin care instanța se pronunță asupra cererii de evacuare (indiferent de soluția pronunțată) poate fi atacată *numai cu apel* în termen de 5 zile de la pronunțare, dacă s-a dat cu citarea părților, sau de la comunicare, când s-a dat fără citarea lor [art. 1042 alin. (5) teza a II-a C.proc.civ.];

– atunci când, admitând cererea, odată cu evacuarea, instanța dispune și obligarea pârâtului la plata chiriei sau a arenzii exigibile, hotărârea pronunțată rămâne supusă în întregul ei numai apelului, deoarece cererea având ca obiect pretențiile pecuniare menționate are caracter accesoriu față de cererea de evacuare [art. 460 alin. (2) C.proc.civ.];

- în această ipoteză, în conformitate cu prevederile art. 460 alin. (5) C.proc.civ., termenul de exercitare a apelului va fi cel de drept comun, deci de 30 de zile de la comunicare [art. 468 alin. (1) C.proc.civ.], iar nu cel special prevăzut de art. 1042 alin. (5) C.proc.civ.

Suspendarea executării silită

Regula

– apelul exercitat împotriva hotărârii prin care s-a dispus evacuarea nu are efect suspensiv de executare;

– executarea hotărârii de evacuare nu poate fi suspendată [art. 1045 alin. (1) teza I C.proc.civ.], iar suspendarea executării evacuării nu se va putea dispune nici subsecvent apelului, nici contestației la executare.

Excepția

– în mod excepțional, legea permite suspendarea executării hotărârii de evacuare, în cazul în care evacuarea s-a dispus pentru neplata chiriei sau a arenzii, fie în cadrul apelului exercitat de către pârât, fie în cel al contestației la executare, cu respectarea următoarelor condiții:

- pârâtul (respectiv, în faza de executare silită, debitorul) consemnează în numerar, la dispoziția creditorului, chiria sau arenda la care a fost obligat, suma stabilită pentru asigurarea ratelor de chirie sau arendă datorate până la data cererii de suspendare, precum și cea aferentă ratelor de chirie sau arendă ce ar deveni exigibile în cursul judecării procesului [art. 1045 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.];

	• suspendarea încetează de drept la expirarea termenului pentru care chiria sau arenda a fost acoperită; prelungirea duratei suspendării se poate dispune, la cererea debitorului, în condițiile art. 1045 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ., respectiv cu consemnarea sumei ce se va fixa de instanța de executare pentru acoperirea unor noi rate [art. 1045 alin. (2) C.proc.civ.].
Executarea silită	– executarea silită a hotărârii de evacuare se va desfășura potrivit dispozițiilor art. 896 și urm. C.proc.civ. referitoare la predarea silită a bunurilor imobile; – împotriva executării hotărârii de evacuare cei interesați pot introduce contestație la executare, în condițiile legii, respectiv ale art. 712-720 C.proc.civ. (art. 1044 C.proc.civ.).

IV. Măsuri speciale privind folosința unui imobil

Considerații generale	– prin dispozițiile art. 1046-1049 C.proc.civ. se instituie anumite măsuri urgente care pot fi dispuse cu privire la folosința unui imobil, măsuri care pot fi grupate în două categorii: 1. <i>măsuri având ca scop încetarea abuzului de folosință a unui imobil;</i> 2. <i>măsuri vizând efectuarea reparațiilor asupra unui imobil închiriat, respectiv examinarea acestuia;</i> – în aceste cazuri, procedura de judecată se va desfășura potrivit regulilor prevăzute de art. 997 și urm. C.proc.civ. pentru procedura specială a ordonanței președințiale, iar nu potrivit celor ale procedurii speciale de evacuare din imobilele folosite sau ocupate fără drept; – măsurile prevăzute de lege pot fi dispuse pe calea ordonanței președințiale, chiar dacă nu au caracter vremelnic; – în toate aceste cazuri, legea face trimitere numai la procedura de judecată a ordonanței președințiale, astfel încât condițiile de admisibilitate a acesteia nu vor fi analizate în cadrul cererii având ca obiect luarea uneia dintre măsurile prevăzute expres și limitativ de art. 1046-1049 C.proc.civ.
Încetarea abuzului de folosință	– în această categorie pot fi incluse măsurile reglementate de art. 1046 și art. 1049 C.proc.civ., și anume: • obligarea locatarului, care, cu nerespectarea obligațiilor ce îi revin privind folosirea normală, cu prudență și diligență, a imobilului închiriat ori arendat, îl întrebunțează în alt scop decât cel prevăzut în contract, îi modifică structura stabilită prin construcție, îi produce stricăciuni ori săvârșește orice alte abuzuri de folosință, la încetarea acestor abuzuri și la restabilirea situației anterioare [art. 1046 alin. (1) C.proc.civ.]; • obligarea proprietarului, care prejudiciază folosința normală a părților sau instalațiilor aflate în proprietate comună din imobilele cu mai multe etaje sau apartamente ori care tulbură buna conviețuire în acel imobil, la încetarea oricăror astfel de abuzuri [art. 1046 alin. (2) C.proc.civ.]; • cererea formulată de o asociație de proprietari împotriva proprietarilor, membri ai acesteia, în cazul în care neefectuarea reparațiilor ce sunt în sarcina fiecărui proprietar ori a reparațiilor sau a oricăror lucrări la părțile ori la instalațiile aflate în

	coproprietatea acestora sau la spațiile aflate în proprietate exclusivă afectează folosința normală a părților comune ori a altor spații locative din imobil, precum și siguranța locuirii în acel imobil (art. 1049 C.proc.civ.).
Efectuarea reparațiilor și examinarea imobilului închiriat	– în această categorie pot fi grupate măsurile prevăzute de art. 1047 și art. 1048 C.proc.civ., care au ca obiect: • obligarea locatarului sau, după caz, a sublocatarului la efectuarea reparațiilor necesare ce îi revin potrivit legii; Conform art. 1802 C.civ., în lipsă de stipulație contrară, reparațiile de întreținere curentă sunt în sarcina locatarului. De asemenea, potrivit art. 1788 alin. (2) C.civ., sunt în sarcina locatarului reparațiile locative, a căror necesitate rezultă din folosința obișnuită a bunului. • obligarea locatarului sau, după caz, a sublocatarului de a permite efectuarea reparațiilor ori lucrărilor prevăzute de lege în sarcina locatarului; Potrivit art. 1788 alin. (1) C.civ., locatorul este obligat să efectueze toate reparațiile care sunt necesare pentru a menține bunul în stare corespunzătoare de întreținere pe toată durata locațiunii, conform destinației stabilite potrivit art. 1799 C.civ. • obligarea locatarului sau, după caz, a sublocatarului de a permite, în condițiile legii, examinarea imobilului deținut în locațiune. Obligația locatarului de a permite examinarea bunului închiriat este prevăzută de art. 1804 C.civ., care prevede că locatarul este obligat să permită examinarea bunului de către locator la intervale de timp rezonabile în raport cu natura și destinația bunului, precum și de către cei care doresc să îl cumpere sau care, la încetarea contractului, doresc să îl ia în locațiune, fără însă ca prin aceasta să i se cauzeze o stânjenire nejustificată a folosinței bunului.

FIȘA NR. 30

PARTAJUL JUDICIAR

I. Noțiunea de partaj. Feluri. Reglementarea partajului judiciar

Noțiunea de partaj	– este operațiunea juridică prin care se pune capăt proprietății comune, în sensul că bunul sau bunurile ce formează obiectul acesteia se împart în materialitatea lor între titulari, fiecare dintre aceștia devenind proprietar exclusiv asupra unei părți determinate din bun sau asupra anumitor bunuri; • art. 639 C.civ. prevede în mod expres că, în caz de neînțelegere între coproprietari, modul de folosire a bunului comun se stabilește prin hotărâre judecătorească, ceea ce implică și posibilitatea efectuării unui <i>partaj de folosință</i>.
Felurile partajului	– partajul se poate realiza: • prin bună învoială (<i>partaj voluntar</i>); • pe cale judiciară (<i>partaj judiciar</i>); – partajul voluntar poate interveni indiferent că este vorba de un partaj succesoral, de sistarea stării de coproprietate având orice alt izvor sau de împărțirea bunurilor comune ale soților ori de sistarea devălmășiei având ca izvor actul juridic; • în măsura în care nu se înțeleg, cei interesați se adresează instanței judecătorești, însă părțile pot declanșa direct procedura de partaj judiciar fără a fi nevoie de a face dovada neînțelegerilor care fac imposibilă realizarea partajului voluntar; – cazuri în care <i>partajul judiciar este obligatoriu</i>: • când lipsește unul dintre coproprietari [interpretarea <i>per a contrario</i> a art. 684 alin. (2) C.civ. și a art. 1144 alin. (1) C.civ.]; • dacă un coproprietar este lipsit de capacitate de exercițiu ori are capacitate de exercițiu restrânsă și nu există autorizarea instanței de tutelă, respectiv a ocrotitorului legal pentru un partaj voluntar [interpretarea <i>per a contrario</i> a dispozițiilor art. 674 C.civ. și a art. 1144 alin. (2) C.civ.]; • când partajul bunurilor comune dobândite în condițiile regimului comunității legale este cerut, în timpul căsătoriei, de creditorii personali ai unuia dintre soți [art. 353 alin. (2) C.civ.] și când partajul este cerut de creditorii unuia dintre coproprietari [art. 678 alin. (1) C.civ.]; – cazuri în care <i>partajul judiciar nu este admisibil</i>, singura modalitate de partaj fiind cea prin bună învoială: • în cazul proprietății periodice; • în cazurile de coproprietate forțată, cu excepția celui la care se referă art. 671 alin. (2) C.civ. [art. 671 alin. (3) C.civ.]. Potrivit art. 671 alin. (2) C.civ., partajul poate fi cerut în cazul părților comune din clădirile cu mai multe etaje sau apartamente atunci când aceste părți încetează de a mai fi destinate folosinței comune.

Reglementare	– partajul judiciar este reglementat, ca procedură specială, de prevederile art. 980-996 C.proc.civ.; • referitor la partaj, trebuie avute în vedere și prevederile cuprinse în Secțiunea a 5-a (art. 669-686), intitulată „Partajul”, din Capitolul IV din Titlul II al Cărtii a III-a a Codului civil, precum și alte dispoziții cuprinse fie în Codul civil (cum ar fi cele ale art. 358 referitoare la partajul în timpul regimului comunității de bunuri, cele ale art. 1143-1145 referitoare la partajul succesoral), fie în Codul de procedură civilă [de exemplu, art. 712 alin. (4), care prevede posibilitatea efectuării partajului în cadrul contestației la executare], fie în alte acte normative speciale; – dispozițiile art. 980-996 C.proc.civ. constituie <i>dreptul comun</i> în ceea ce privește procedura partajului judiciar; • partajul judiciar se realizează după aceste norme juridice, indiferent de forma dreptului de proprietate comună, deci atât în cazul proprietății comune pe cote-părți, deci al coproprietății, cât și al proprietății comune în devălmășie; • dispozițiile Codului de procedură civilă referitoare la partajul judiciar nu se aplică însă cazurilor în care legea prevede o altă procedură (art. 980 C.proc.civ.). <i>Un asemenea exemplu îl constituie cazul lichidării persoanei juridice în urma dizolvării, cu privire la care art. 249 C.civ. stabilește reguli speciale în ceea ce privește destinația bunurilor rămase după lichidare.</i>
Căile de realizare a partajului judiciar	– partajul judiciar se poate realiza: • pe cale principală; • pe cale accesorie (<i>de exemplu</i>, în procesul de divorț); • pe cale incidentală [<i>de exemplu</i>, în cadrul contestației la executare – art. 712 alin. (4) C.proc.civ.].

II. Părțile în partajul judiciar. Instanța competentă. Cererea de partaj

Părțile în partajul judiciar	– partajul efectuat pe cale judiciară trebuie să aibă loc între toți coproprietarii, în caz contrar partajul fiind lovit de nulitate absolută [art. 684 alin. (2) C.civ.]; • în cazul în care un coproprietar nu a fost chemat în judecată pentru partaj și deține bunuri comune, va invoca <u>inopozabilitatea</u> hotărârii ce se încearcă a se executa împotriva lui, pe calea contestației la executare; • dacă nu deține bunuri comune, cel în cauză poate introduce o cerere de partaj, chemând în judecată pe toți ceilalți coproprietari, iar dacă aceștia s-ar prevala de hotărârea pronunțată fără participarea lui, le va opune excepția de nulitate rezultată din art. 684 alin. (2) C.civ.; – partajul judiciar se caracterizează prin faptul că dă naștere la o judecată dublă, pârâtul fiind considerat și el ca reclamant, deoarece poate obține condamnarea reclamantului inițial chiar fără să fi făcut o cerere reconvențională, ceea ce înseamnă că fiecare parte poate fi privită, în același timp, și ca reclamant, și ca pârât. Calitatea procesuală activă – aparține oricăruia dintre coproprietari (codevălmași); – partajul mai poate fi cerut și de:
------------------------------	--

- succesorii în drepturi ai titularilor dreptului de proprietate comună;
- creditorii personali ai titularilor dreptului de proprietate comună;
- creditorii succesiunii (aceștia aflându-se într-o situație similară cu cea a creditorilor personali ai moștenitorilor);
- procuror, în ipotezele prevăzute de art. 92 alin. (1) C.proc.civ.

Calitatea procesuală pasivă

– cel care introduce cererea de partaj și care are poziția de reclamant trebuie să cheme în judecată pe toți ceilalți coproprietari, care vor avea calitatea de pârâți.

Transmiterea calității procesuale

– în cursul procesului de partaj judiciar, transmiterea calității procesuale, active sau pasive, are loc potrivit regulilor generale în materie;

- *prin excepție* de la regulile generale în materie, în cazul în care s-a solicitat partajarea bunurilor comune în timpul căsătoriei, iar unul dintre soți decedează pe parcursul procesului, judecata nu continuă între soțul supraviețuitor și alți moștenitori ai soțului decedat, ci dosarul se încheie (în practică, de regulă, cererea se respinge ca fiind rămasă fără obiect), întrucât, prin încetarea căsătoriei prin decesul unuia dintre soți, nu mai există temeiul partajului în timpul căsătoriei, urmând ca lichidarea regimului comunității legale să se facă între soțul supraviețuitor și moștenitorii soțului decedat, în cadrul procedurii succesorale.

Nu este exclusă posibilitatea ca, după deschiderea succesiunii soțului decedat, moștenitorii acestuia, inclusiv soțul supraviețuitor, să convină în mod expres continuarea procesului de partaj, ceea ce va avea ca efect schimbarea temeiului acțiunii din partaj de bunuri comune în partaj succesor. În lipsa unui asemenea acord, instanța nu va dispune suspendarea judecării, în conformitate cu prevederile art. 412 alin. (1) pct. 1 C.proc.civ., ci, așa cum am arătat mai sus, va dispune încheierea dosarului (sau respingerea cererii de partaj de bunuri comune în timpul căsătoriei ca rămasă fără obiect).

Participarea terților la procesul de partaj

– în procesul de partaj pot interveni terțe persoane, fie din proprie inițiativă, fie la cererea părților inițiale.

Dacă bunurile ce urmează a fi împărțite se găsesc în posesia sau detenția unui terț, este recomandabil să se solicite introducerea terțului respectiv în proces, putându-se recurge inclusiv la dispozițiile art. 78 C.proc.civ., pentru ca hotărârea ce se va pronunța să fie dată în contradictoriu și cu acesta și deci să poată fi executată împotriva sa. În caz contrar, cel cărui îi revine, în urma partajului, bunul aflat la terț va trebui să introducă împotriva acestuia o acțiune în revendicare.

Instanța competentă

Competența materială

– atunci când partajul este solicitat *pe cale principală*, din punct de vedere material, competența de primă instanță aparține judecătorei, indiferent de valoarea bunurilor supuse partajului [art. 94 pct. 1 lit. j) C.proc.civ.];

- dacă cererea de partaj este formulată *pe cale accesorie* (de exemplu, în cadrul unui proces de divorț sau de anulare a căsătoriei) *ori incidentală* (de pildă, în cadrul contestației la executare sau prin formularea unei cereri reconvenționale în cadrul

procesului de divorț ori de anulare a căsătoriei), competența materială va aparține instanței competente să soluționeze cererea principală, potrivit regulilor stabilite de art. 123 C.proc.civ., în exemplele menționate, judecătorei;

- *cererea de partaj succesoral* este întotdeauna de competența judecătorei, indiferent dacă această cerere a fost formulată pe cale principală sau a fost alăturată unei alte cereri în materie succesorală, cum ar fi petiția de ereditate, anularea certificatului de moștenitor, anularea testamentului, reducățiunea liberalităților excesive etc.;
- în prima ipoteză, temeiul juridic al competenței materiale a judecătorei este art. 94 pct. 1 lit. j) C.proc.civ., iar în a doua ipoteză, art. 94 pct. 1 lit. j¹) C.proc.civ., în cazul cererilor în materie succesorală nemaifiind aplicabil criteriul valoric pentru determinarea competenței materiale, ca urmare a abrogării art. 105 C.proc.civ. prin Legea nr. 310/2018.

Competența teritorială

– în cazul *partajului succesoral* (solicitat pe cale principală), competența teritorială aparține instanței de la ultimul domiciliu al defunctului, chiar dacă în masa succesorală s-ar afla un bun imobil situat în circumscripția altei instanțe; în cazul în care partajul privește mai multe moșteniri deschise succesiv, cererea este de competența exclusivă a instanței ultimului domiciliu al oricăruia dintre defuncți [art. 118 alin. (1) pct. 2 și alin. (2) C.proc.civ.];

– în cazul *partajării bunurilor comune* ale soților în timpul căsătoriei (în cazul neînțelegerii dintre soți pentru realizarea unui partaj prin bună învoială) sau după desfacerea căsătoriei (deci pe cale principală), competența teritorială aparține:

- instanței de la domiciliul pârâtului, dacă masa partajabilă cuprinde numai bunuri mobile, conform regulii de drept comun cuprinse în art. 107 C.proc.civ.;
- instanței în circumscripția căreia se află situat imobilul, dacă printre bunurile comune există și un imobil, potrivit art. 117 alin. (1) C.proc.civ., cu excepția cazului în care imobilul este situat în circumscripțiile mai multor instanțe, când cererea se va face la instanța domiciliului sau reședinței pârâtului, dacă aceasta se află în vreuna dintre aceste circumscripții, iar în caz contrar, la oricare dintre instanțele în circumscripțiile cărora se află imobilul [art. 117 alin. (2) C.proc.civ.];

☉ În *celelalte cazuri de proprietate comună*, competența teritorială de soluționare a cererii de partaj formulate pe cale principală se stabilește potrivit art. 107 sau art. 117 C.proc.civ., după cum printre bunurile supuse împărțelii figurează sau nu și bunuri imobile;

– dacă cererea de partaj este formulată *pe cale accesorie* (de exemplu, în cadrul unui proces de divorț sau de anulare a căsătoriei) ori *incidentală* (de pildă, în cadrul contestației la executare sau prin formularea unei cereri reconvenționale în cadrul procesului de divorț ori de anulare a căsătoriei), competența teritorială va aparține instanței competente să soluționeze cererea principală, potrivit regulilor stabilite de art. 123 C.proc.civ.;

– aceste reguli sunt aplicabile și pentru determinarea instanței competente material și teritorial să soluționeze *cererile în constatare* prin care se solicită doar stabilirea calității

	de coproprietar, a cotelor-părți din dreptul de proprietate ori a compunerii masei partajabile, fără a se cere și ieșirea din indiviziune, cereri admisibile, deoarece acțiunea în realizare (partajul) nu este obligatorie, potrivit art. 1143 alin. (1) C.civ. (art. 125 C.proc.civ.).
Cererea de partaj	Cuprinsul cererii – cererea de partaj va cuprinde, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 194 C.proc.civ., și următoarele elemente specifice (art. 981 C.proc.civ.): • persoanele între care urmează a avea loc partajul; • titlul pe baza căruia acesta este cerut; • toate bunurile supuse partajului, valoarea lor, locul unde acestea se află, precum și persoana care le deține sau le administrează; • în cazul în care se solicită partajarea bunurilor comune ale soților, reclamantul va indica și cota de participare la dobândirea acestora. Anexele cererii de partaj – în cazul partajului succesoral, cererea de chemare în judecată va fi însoțită și de încheierea emisă de notarul public cu privire la verificarea evidențelor succesoriale prevăzute de Codul civil, neîndeplinirea acestei proceduri prealabile atrăgând <i>inadmisibilitatea cererii</i>, care va putea fi invocată de către instanță din oficiu sau de către pârât [art. 193 alin. (3) C.proc.civ.]. Taxa judiciară de timbru – cererea de partaj formulată <i>pe cale principală</i> este supusă taxei judiciare de timbru, care se calculează <i>la valoarea masei bunurilor de împărțit</i>; • valoarea masei bunurilor de împărțit pentru determinarea taxei judiciare de timbru se determină potrivit regulilor stabilite de art. 98 și de art. 104 C.proc.civ., în cazul în care din masa partajabilă fac parte și bunuri imobile; • dacă valoarea indicată de reclamant în cererea de chemare în judecată este contestată sau considerată de instanță ca vădit derizorie, evaluarea se va face în condițiile art. 98 alin. (3) C.proc.civ. [art. 31 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013], adică după înscrisurile prezentate și explicațiile date de părți, fiind exclusă posibilitatea efectuării unei expertize pentru stabilirea valorii obiectului cererii; • în cazul în care în masa partajabilă sunt incluse și imobile, pentru care taxa de timbru se calculează în funcție de valoarea impozabilă a bunului imobil, dispozițiile art. 31 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013 permit contestarea acestei valori de partea adversă, precum și aprecierea de către instanță că această valoare este derizorie; în acest caz, pentru stabilirea taxei judiciare de timbru, se vor avea în vedere grilele notariale cuprinzând valorile orientative ale proprietăților imobiliare; aprecierea instanței cu privire la caracterul derizoriu al valorii impozabile, care intervine în cadrul procedurii regularizării cererii de chemare în judecată, ar putea să facă obiectul reexaminării în cadrul cererii de reexaminare exercitate în condițiile art. 39 din O.U.G. nr. 80/2013; – cuantumul taxei de timbru se stabilește prin aplicarea procentelor prevăzute de lege, după cum urmează (art. 5 din O.U.G. nr. 80/2013): • 3% din valoarea masei bunurilor de împărțit, dacă se solicită exclusiv partajul propriu-zis, indiferent de modalitatea de realizare a acesteia;

- 5% din valoarea masei bunurilor de împărțit, dacă prin cererea de partaj se solicită și stabilirea bunurilor supuse împărțelii, a calității de coproprietar și a cotei-părți ce se cuvine fiecărui coproprietar; în cazul în care prin cererea de partaj se solicită și stabilirea calității de coproprietar și a cotelor-părți din dreptul de proprietate ori a compunerii masei partajabile, nu este vorba de o cerere cu mai multe capete de cerere, ci de o cerere principală, unică de partaj, deoarece chestiunile menționate nu sunt cereri distincte de cererea de partaj, ci, dimpotrivă, chestiuni pe care ieșirea din indiviziune le presupune în mod necesar; așa fiind, în acest caz, se datorează o singură taxă de timbru, care se stabilește prin aplicarea procentului de 5% la valoarea masei bunurilor de împărțit;
- 5% din valoarea masei partajabile atunci când, odată cu partajul, reclamantul solicită și raportul donațiilor și/sau reducățiunea liberalităților excesive, respectiv valorificarea creanțelor contra celorlalți copărtași, născute din starea de proprietate comună;
 - a) potrivit art. 1152 alin. (1) C.civ., raportul donațiilor se realizează în cadrul partajului, prin bună învoială sau pe cale judecătorească; rezultă că nu există posibilitatea ca o cerere de raport să se formuleze pe cale principală în afara procesului de partaj sau, dacă este cazul, a partajului prin bună învoială; dacă partea care solicită partajul cere și raportul donațiilor, atunci taxa judiciară de timbru se va stabili potrivit dispozițiilor art. 5 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013, adică 5% din valoarea masei partajabile; în schimb, dacă părătul solicită raportul donațiilor pe cale de cerere reconvențională, taxa de timbru se va calcula potrivit dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. d) din O.U.G. nr. 80/2013, adică 3% din valoarea bunurilor a căror raportare se solicită;
 - b) reducățiunea liberalităților excesive poate fi solicitată pe cale de acțiune principală, separat de partaj sau pe cale incidentală, prin cerere reconvențională; în aceste cazuri, conform art. 5 alin. (1) lit. e) din O.U.G. nr. 80/2013, cererea se va timbra cu 3% din valoarea părții de rezervă supusă reîntregirii prin reducățiunea liberalităților;
- în cazul în care cererea de partaj este formulată *pe cale accesorie sau incidentală*, ea se timbrează distinct de cererea principală, după regulile arătate mai sus, cu excepția cazului în care partajul se solicită pe calea *contestației la executare*;
- în acest ultim caz, cererea de partaj se va timbra conform dispozițiilor speciale ale art. 10 din O.U.G. nr. 80/2013, care, în materia contestației la executare, stabilesc o taxă judiciară de timbru care se calculează la valoarea bunurilor a căror urmărire se contestă sau la valoarea debitului urmărit, atunci când acest debit este mai mic decât valoarea bunurilor urmărite, dar fără a putea depăși suma de 1.000 lei, indiferent de valoarea contestată, fără a distinge după obiectul contestației la executare;
- în cazul în care se invocă un drept propriu asupra unuia dintre bunurile indicate ca făcând parte din masa bunurilor de împărțit, fie de către una dintre părți, fie de către un terț intervenient, cererea respectivă *se timbrează la valoare*, deoarece nu este o cerere în materie de partaj, în sensul art. 5 din O.U.G. nr. 80/2013, ci o veritabilă acțiune în revendicare;
- de asemenea, se timbrează la valoare și cererea prin care se solicită anularea unei liberalități, deoarece, în reglementarea actuală, legea nu include această cerere printre cererile referitoare la partaj;

- în fine, dacă pârâtul contestă calitatea de coproprietar și/sau cotele-părți ce se cuvin fiecărui coproprietar, cererea sa reconvențională este supusă unei taxe judiciare de timbru fixe de 50 lei pentru fiecare coproprietar [art. 5 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013].

Legea nu prevede obligația de plată a unei taxe judiciare de timbru în cazul contestării de către pârât a valorii masei partajabile, având în vedere că, în realitate, o asemenea cerere nu reprezintă o cerere reconvențională, ci o simplă apărare. De asemenea, legea nu supune timbrării contestația pârâtului cu privire la componerea masei partajabile, atunci când nu invocă un drept propriu asupra bunurilor ce intră în alcătuirea acesteia, soluție justificată, în egală măsură, de natura de simplă apărare a unei asemenea contestații.

Verificarea și regularizarea cererii

– cererea de partaj este supusă procedurii verificării și regularizării, conform regulilor de drept comun;

– elementele specifice menționate de art. 981 C.proc.civ. sunt esențiale pentru cererea de partaj, astfel încât lipsa lor va atrage *sanctiunea nulității cererii*, conform art. 200 alin. (4) C.proc.civ.;

- lipsa indicării persoanelor între care urmează a se face partajul, a titlului pe baza căruia partajul este cerut, a bunurilor supuse partajului și a valorii acestora va atrage nulitatea cererii, în condițiile art. 200 alin. (4) C.proc.civ., întrucât lipsa indicării persoanelor între care urmează a se face partajul sau a bunurilor supuse partajului echivalează cu lipsa indicării numelui pârâtului, respectiv cu lipsa indicării obiectului cererii, în ambele cazuri desfășurarea procesului nefiind posibilă;
- lipsa indicării valorii obiectului cererii, chiar dacă, în materia partajului judiciar, competența materială nu se mai determină după criteriul valoric, face imposibilă stabilirea cuantumului taxei judiciare de timbru și deci stabilirea primului termen de judecată;
- lipsa indicării titlului pe baza căruia este cerut partajul ar putea face dificilă desfășurarea procesului, întrucât, în lipsa acestui element, nu se poate stabili competența teritorială și nici dacă trebuia sau nu îndeplinită procedura prealabilă a verificării evidențelor succesoriale; în plus, în funcție de izvorul stării de coproprietate, care reprezintă de fapt cauza cererii de partaj, nu s-ar putea stabili calitatea de coproprietar și nici cotele-părți din dreptul de proprietate comună, deci judecata nu ar fi posibilă;
- nu este exclusă posibilitatea intervenirii nulității nici în cazul în care nu se indică locul unde se află bunurile supuse partajului, în special atunci când este vorba despre un bun imobil, iar competența teritorială se determină potrivit regulilor stabilite de art. 117 C.proc.civ.

Prescripția extinctivă

– cererea de partaj poate fi introdusă oricând, aceasta fiind *imprescriptibilă extinctiv* (art. 669 C.civ.);

- este imprescriptibilă extinctiv și cererea prin care s-ar solicita numai constatarea masei partajabile, a calității de titular al dreptului de proprietate comună sau a cotei-părți din dreptul de proprietate comună;

- întrucât în reglementarea actuală, raportul se realizează doar în cadrul partajului, prin bună învoială sau pe cale judecătorească, raportul donațiilor este, ca și partajul, imprescriptibil extinctiv;
- unele cereri care se valorifică în cadrul procesului de partaj sunt *supuse prescripției extinctive*, precum:
 - cererea de reducere a liberalităților excesive (art. 1095 C.civ.), afară de cazul în care reducerea este invocată pe cale de excepție;
 - cererea de revocare a legatului pentru neexecutarea sarcinii sau pentru ingratitude (art. 1070 C.civ.);
 - cererea prin care se solicită predarea legatului cu titlu particular ce are ca obiect bunuri de gen sau drepturi de creanță;
 - cererea de anulare a legatului pentru o cauză de nulitate relativă;
 - cererea de lichidare a cheltuielilor făcute cu înmormântarea defunctului, precum și a altor datorii și sarcini ale moștenirii;
- în ceea ce privește cererea de împărțire a fructelor produse de bunul sau de bunurile proprietate comună [art. 638 alin. (2) și (3) C.civ.]:
 - în cazul în care fructele naturale și industriale culese doar de unul dintre coproprietari există în materialitatea lor și se mai află la acesta, adică „nu au fost consumate ori înstrăinate sau nu au pierit și pot fi identificate distinct”, ceilalți coproprietari au la îndemână o acțiune reală, prin care să solicite împărțirea acestora proporțional cu cota-parte a fiecăruia, fie odată cu cererea de împărțire a bunului aflat în coproprietate, fie independent de o asemenea cerere; fiind vorba despre o acțiune de partaj, aceasta este imprescriptibilă extinctiv;
 - dacă fructele naturale sau industriale culese doar de unul dintre coproprietari au fost consumate sau înstrăinate, ceilalți coproprietari au deschisă calea unei acțiuni în despăgubire, prin care să solicite contravaloarea cotelor lor părți, fiind, ca orice acțiune prin care se valorifică un drept de creanță, supusă prescripției extinctive;
 - dacă fructele naturale sau industriale culese doar de unul dintre coproprietari au pierit fortuit, ceilalți coproprietari nu au deschisă calea unei acțiuni în despăgubire, deoarece, potrivit art. 558 C.civ., proprietarul suportă riscul pieririi fortuite a bunului – *res perit domino* –, deci riscul pieririi fortuite a bunurilor aflate în coproprietate se suportă de către toți coproprietarii;
 - acțiunea prin care ceilalți coproprietari solicită coproprietarului care le-a încasat părțile din fructele civile corespunzătoare cotelor deținute este o acțiune personală și, deci, prescriptibilă extinctiv, potrivit dreptului comun.

Măsură asigurătorii

- odată cu partajul sau după introducerea cererii de partaj, se poate solicita și luarea măsurii asigurătorii a sechestrului judiciar, dacă se dovedește că este utilă pentru părți și este menită să înlesnească efectuarea actelor de conservare sau de administrare asupra bunurilor respective; simpla existență a procesului de partaj nu justifică, prin ea însăși, înființarea sechestrului judiciar, fiind necesar să fie îndeplinite și celelalte cerințe impuse de art. 973 C.proc.civ.

	Cererea reconvențională – eventuala cerere reconvențională formulată de pârât nu poate fi disjunctă de cererea principală, întrucât judecarea ambelor cereri se impune pentru soluționarea unitară a procesului [art. 210 alin. (2) C.proc.civ.]. Declarațiile părților – la primul termen de judecată, dacă părțile sunt prezente, instanța le va lua declarație cu privire la fiecare dintre bunurile supuse partajului și va lua act, când este cazul, de recunoașterile și acordul lor cu privire la existența bunurilor, locul unde se află și valoarea acestora (art. 982 C.proc.civ.).
--	---

III. Partajul prin bună învoială în cadrul procesului. Suspendarea pronunțării partajului

Partajul prin bună învoială în cadrul procesului	– instanța are obligația de a exercita un rol activ în tot cursul procesului și de a stăruia ca părțile să împartă bunurile prin bună învoială [art. 983 alin. (1) C.proc.civ.]; – legea permite părților ca, și după sesizarea instanței cu cererea de partaj, să procedeze la împărțeala prin bună învoială; – împărțeala se poate face prin bună învoială și dacă printre cei interesați se află minori, persoane puse sub interdicție judecătorească ori dispăruți, însă numai cu încuviințarea prealabilă a instanței de tutelă, precum și, dacă este cazul, a reprezentantului sau a ocrotitorului legal [art. 983 alin. (2) C.proc.civ.]; – înțelegerea părților va fi încheiată în formă scrisă și va alcătui dispozitivul hotărârii, iar hotărârea care consfințește <u>tranzacția</u> intervenită între părți poate fi atacată, pentru motive procedurale, numai cu <u>recurs</u> la instanța ierarhic superioară; deși cuprins în hotărârea de expedient, partajul efectuat prin bună învoială în timpul procesului de partaj rămâne un contract, astfel încât, potrivit art. 684 alin. (1) C.civ., acesta poate fi desființat pentru aceleași cauze ca și contractele, prin intermediul unor acțiuni de drept comun; – partajul prin bună învoială poate privi doar anumite bunuri, caz în care instanța va lua act de această învoială și va pronunța o hotărâre parțială, continuând procesul pentru celelalte bunuri [art. 983 alin. (3) C.proc.civ.].
Suspendarea pronunțării partajului	– în cursul procesului de partaj poate interveni suspendarea judecății, în condițiile dreptului comun; – în materia partajului judiciar, art. 673 C.civ. reglementează un <i>caz particular de suspendare facultativă</i> a judecății; astfel: • instanța sesizată cu cererea de partaj poate suspenda pronunțarea partajului, pentru cel mult un an, pentru a nu se aduce prejudicii grave intereselor celorlalți coproprietari; • aprecierea gravității prejudiciilor care ar fi aduse intereselor celorlalți coproprietari urmează a fi făcută de instanță de la caz la caz, ținând cont de particularitățile situației concrete; Ar putea constitui astfel de situații în care pronunțarea partajului ar prejudicia grav pe unul sau pe mai mulți dintre coproprietari, <i>de exemplu</i>, riscul rămânerii

	fără locuință, imposibilitatea procurării unei alte locuințe din sumele care i s-ar cuveni în caz de atribuire către alt copărtăș, aspecte coroborate cu situația familială a titularului cererii, cum ar fi lipsa unui loc de muncă, existența mai multor persoane aflate în întreținere etc. • suspendarea judecării poate fi dispusă la cererea celui interesat, dar și din oficiu, întrucât legea nu face nicio distincție sub acest aspect; • acest caz de suspendare se aplică atunci când cererea de chemare în judecată a fost introdusă după intrarea în vigoare a actualului Cod civil [art. 66 alin. (2) din Legea nr. 71/2011]; • dacă pericolul prejudiciilor avute în vedere de instanță la dispunerea măsurii suspendării este înlăturat înainte de împlinirea termenului, instanța, la cererea părții interesate, va reveni asupra măsurii.
--	--

IV. Procedura partajului judiciar

Etapele partajului judiciar	– procedura partajului judiciar parcurge, de regulă, două etape: 1. <i>admiterea în principiu</i>; 2. <i>partajul propriu-zis</i>; – parcurgerea ambelor etape nu este obligatorie în toate procesele de partaj; aprecierea cu privire la necesitatea de a parcurge sau nu ambele etape urmează a fi făcută de către instanță, în funcție de situația concretă din speță; • eventuala nulitate pentru neparcurgerea primei etape nu poate opera decât în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ., deci dacă s-a produs părții o vătămare ce nu poate fi înlăturată altfel.
Admiterea în principiu	– dacă pentru formarea loturilor sunt necesare operații de măsurătoare, evaluare și altele asemenea, pentru care instanța nu are date suficiente, ea va da o încheiere prin care va stabili elementele prevăzute la art. 984 C.proc.civ., întocmind în mod corespunzător minuta [art. 985 alin. (1) C.proc.civ.]; • astfel, în cazul în care instanța apreciază că este necesar ca judecata să se desfășoare în două etape, va pronunța mai întâi încheierea de admitere în principiu; – <i>încheierea de admitere în principiu</i> a cererii de partaj va cuprinde: • stabilirea bunurilor supuse împărțelii, calitatea de coproprietar, cota-parte ce se cuvine fiecăruia și creanțele născute din starea de proprietate comună pe care coproprietarii le au unii față de alții; dacă se împarte o moștenire, instanța va mai stabili și datoriile transmise prin moștenire, datoriile și creanțele comoștenitorilor față de defunct, precum și sarcinile moștenirii [art. 984 alin. (1) C.proc.civ.]; • soluționarea altor cereri în legătură cu partajul formulate de părți și de a căror soluționare depinde efectuarea acestuia, cum ar fi cererea de reducere a liberalităților excesive, cererea de raport al donațiilor și altele asemenea [art. 985 alin. (2) C.proc.civ.]; • dispoziția privind efectuarea unei expertize pentru formarea loturilor; raportul de expertiză va arăta valoarea bunurilor și criteriile avute în vedere la stabilirea acestei valori, va indica dacă bunurile sunt comod partajabile în natură și în ce mod,

propunând, la solicitarea instanței, loturile ce urmează a fi atribuite [art. 985 alin. (3) C.proc.civ.];

– încheierea de admitere în principiu:

- se dă după administrarea probelor și după ce au avut loc dezbaterile în contradictoriu;
- presupune întocmirea în mod obligatoriu a unei minute, lipsa acesteia atrăgând nulitatea încheierii de admitere în principiu, precum și a hotărârii finale de partaj;
- sub sancțiunea nulității, trebuie semnată de judecătorul care a pronunțat-o și de grefier, iar dacă nu a fost pronunțată la termenul la care părțile au pus concluzii pe fond, ci ulterior, trebuie să existe și încheierea de dezbateri;
- trebuie motivată, conform art. 425 C.proc.civ.;
- are caracter interlocutoriu și deci leagă instanța, care nu mai poate reveni asupra a ceea ce s-a stabilit prin această încheiere;
- caracterul interlocutoriu al încheierii de admitere în principiu nu trebuie înțeles în sensul că nu este posibilă *completarea ulterioară* a acesteia în cazul în care se constată (*de exemplu*, datorită conexării, a unei cereri reconvenționale sau a unei intervenții principale) că există și alți coproprietari sau că au fost omise unele bunuri care trebuiau supuse împărțelii, fără ca privitor la acești coproprietari sau la acele bunuri să fi avut loc o dezbatere contradictorie; în aceste cazuri, instanța va putea da, cu citarea părților, o *nouă încheiere (suplimentară)*, care va cuprinde, după caz, și *coproprietarii sau bunurile omise*; în aceleași condiții, instanța poate, cu consimțământul tuturor coproprietarilor, să *elimine un bun* care a fost cuprins din eroare în masa de împărțit (art. 986 C.proc.civ.);
- poate fi atacată *numai cu apel odată cu fondul*, același regim juridic avându-l și încheierea de admitere în principiu suplimentară (art. 987 C.proc.civ.); întrucât legea nu prevede că apelul formulat împotriva hotărârii finale se consideră făcut și împotriva încheierilor premergătoare, apelantul are obligația de a indica faptul că dorește să exercite apel și împotriva încheierii de admitere în principiu, în caz contrar apelul considerându-se făcut doar împotriva hotărârii finale de partaj;
- poate să fie îndreptată în situația în care cuprinde unele erori materiale, potrivit art. 442 C.proc.civ., poate face obiectul unei cereri de lămurire sau de înlăturare a dispozițiilor contradictorii, conform art. 443 C.proc.civ., sau poate să fie completată în condițiile art. 444 C.proc.civ.;

– în cazul în care hotărârea (finală) de partaj este desființată pentru *necompetență*, este necesar să se pronunțe, de către instanța competentă, o *nouă încheiere de admitere în principiu*, întrucât actele de procedură îndeplinite de o instanță necompetentă sunt nule, iar art. 137 C.proc.civ. permite numai menținerea dovezilor administrate de instanța necompetentă;

- în ipoteza în care, după pronunțarea încheierii de admitere în principiu, pricina a rămas în nelucrare și s-a constatat perimarea, într-o nouă cerere de partaj trebuie dată o altă încheiere de admitere în principiu;
- nu este însă necesară pronunțarea unei noi încheieri de admitere în principiu dacă hotărârea de partaj a fost desființată numai parțial, în ceea ce privește formarea și atribuirea loturilor.

Partajul propriu-zis

– după pronunțarea încheierii de admitere în principiu, se va trece la partajul propriu-zis, care poate fi realizat în una dintre următoarele trei modalități (art. 676 C.civ.):

1. *în natură;*
2. *prin atribuirea întregului bun unui copărtaş;*
3. *prin vânzarea bunului sau, după caz, a bunurilor.*

Partajul în natură

– partajul în natură trebuie să constituie regula [art. 676 alin. (2) C.civ. și art. 989 alin. (1) C.proc.civ.]; dacă este posibil să se facă partajul în natură, chiar dacă loturile sunt inegale, instanța nu poate, fără consimțământul copărtaşilor, să recurgă la o altă modalitate de împărțeață;

– această modalitate de partaj presupune formarea unui număr de loturi egal cu numărul copărtaşilor, astfel încât fiecare copărtaş să primească un lot de bunuri ce au făcut parte din masa partajabilă, proporțional cu cota sa parte din dreptul de proprietate comună [art. 676 alin. (1) C.civ.];

– partajul în natură poate interveni și atunci când proprietatea comună are ca obiect un singur bun (de regulă, imobil), caz în care fiecare copărtaş primește câte o parte materială din bunul respectiv; această modalitate de partajare poate fi dispusă și atunci când împărțirea bunului în materialitatea lui ar implica unele lucrări necostisitoare;

– în vederea alcătuirii loturilor, judecătorul va dispune efectuarea unei expertize; raportul de expertiză va arăta valoarea bunurilor și criteriile avute în vedere la stabilirea acestei valori, va indica dacă bunurile sunt comod partajabile în natură și în ce mod, propunând, la solicitarea instanței, loturile ce urmează a fi atribuite [art. 985 alin. (3) C.proc.civ.];

- expertiza poate fi dispusă și din oficiu, ea fiind indispensabilă pentru soluționarea partajului;
- dacă toate părțile refuză să avanseze onorariul pentru plata expertului, se poate face aplicarea dispozițiilor art. 242 C.proc.civ. și să se dispună suspendarea judecării cauzei până la îndeplinirea de către reclamant a obligației de plată a onorariului de expert; nu este exclusă nici posibilitatea aplicării dispozițiilor art. 994 alin. (3) C.proc.civ. (închiderea dosarului de partaj), având în vedere că, în cazul în care se ordonă expertiza din oficiu, ca fiind indispensabilă pentru soluționarea partajului, și toate părțile refuză să avanseze onorariul pentru plata expertului, practic, partajul nu se poate realiza;

Precizare:

Dacă nu există un acord al părților cu privire la valoarea bunurilor supuse partajului, acestea se evaluează la valoarea de circulație din momentul partajării. Luarea în considerare a valorii bunurilor din momentul partajului face ca diminuarea valorii prin uzura fizică sau morală ori sporul de valoare dobândit, în măsura în care nu sunt rezultatul intervenției unuia dintre copărtași, să se impute asupra drepturilor tuturor, respectiv să profite tuturor. În situația în care uzura sau, după caz, sporul de valoare sunt determinate de activitatea unuia dintre copărtași, diminuarea valorică a bunurilor sau sporul de valoare influențează numai drepturile aceluia copărtaş.

– *la alcătuirea și atribuirea loturilor*, instanța trebuie să țină seama de *criteriile* stabilite de art. 988 C.proc.civ., respectiv acordul părților, mărimea cotei-părți ce se cuvine fiecăreia din masa bunurilor de împărțit, natura bunurilor, domiciliul și ocupația părților, faptul că unii dintre coproprietari, înainte de a se cere împărțeala, au făcut construcții sau îmbunătățiri cu acordul celorlalți coproprietari sau altele asemenea (*de exemplu*, apărarea drepturilor terților dobânditori de bună-credință);

- enumerarea din art. 988 C.proc.civ. nu are un caracter limitativ și textul nu instituie o ierarhie a criteriilor la împărțeală, acordându-le o valoare egală;
- instanța poate avea în vedere și alte criterii, cum ar fi: evitarea împărțirii excesive a bunului, echilibrul moral al copărtașilor, realizarea unor interese generale, existența unor cunoștințe mecanice sau tehnice în privința unui coproprietar, posibilitatea de a-și procura o altă locuință, folosirea îndelungată a bunului, posibilitatea valorificării în mai bune condiții a bunului, apărarea drepturilor terților dobânditori de bună-credință prin includerea bunului vândut de un copărtaș înainte de efectuarea partajului;
- de aceste criterii trebuie să țină seama nu numai instanța, ci și expertul căruia i s-a cerut să formeze loturi prin raportul de expertiză;

– după formarea loturilor, instanța va *împărți loturile copărtașilor prin atribuire*, ținând cont de criteriile prevăzute de art. 988 C.proc.civ.; nu este exclusă posibilitatea de a se recurge și la procedeul tragerii la sorți a loturilor atunci când nu există acordul părților cu privire la modalitatea de atribuire, iar între loturile respective există o egalitate sub aspectul utilității, în sensul că oricărui copărtaș i-ar fi indiferent ce lot ar primi;

– în cazul în care loturile date în natură *nu sunt egale din punct de vedere valoric, inegalitatea se compensează prin sume de bani, numite sulțe* [art. 984 alin. (2) C.proc.civ.];

- în vederea stabilirii sulței, instanța va determina, în prealabil, echivalentul valoric al cotei fiecărui copărtaș, prin raportare la valoarea tuturor bunurilor ce alcătuiesc masa partajabilă, iar părții căreia i s-a atribuit un lot de bunuri cu o valoare mai mică decât echivalentul valoric al cotei sale va mai primi o sumă de bani, egală cu diferența dintre cele două valori, de la copărtașul căruia i s-a atribuit un lot având o valoare mai mare decât echivalentul valoric al cotei sale;
- dacă mai mulți copărtași urmează a plăti sulța către unul dintre copărtași, atunci sulța trebuie divizată, nefiind posibilă obligarea în solidar la plata ei;
- executarea silită a sulței, în temeiul hotărârii de partaj rămasă definitivă, se poate obține în termenul general de prescripție extinctivă a dreptului de a obține executarea silită, deoarece această sulță rezultă din chiar hotărârea de partaj;
- sulța este producătoare de dobândă de la data punerii în întârziere a celui care o datorează.

Partajul prin atribuirea bunului uneia dintre părți

– atribuirea bunului unui copărtaș intervine în cazul în care *împărțeala în natură a unui bun* [art. 989 alin. (1) C.proc.civ.]:

1. *nu este posibilă; ori*
2. *ar cauza o scădere importantă a valorii acestuia; ori*
3. *i-ar modifica în mod păgubitor destinația economică;*

– modalitatea partajului prin atribuire se întâlnește în cazul în care proprietatea comună are ca obiect un singur bun, ce nu poate fi împărțit în natură; dacă ar fi mai multe bunuri, iar ceilalți copărtași primesc partea lor în bunuri, suntem în prezența unui partaj în natură;

– prin această modalitate de partaj, unul dintre copărtași va primi bunul supus partajului, urmând să plătească celorlalți copărtași câte o sumă de bani egală cu echivalentul valoric al cotei fiecăruia;

– atribuirea bunului către unul dintre copărtași are loc, conform art. 989 C.proc.civ., în două etape:

1. *atribuirea provizorie*, condiționată de consemnarea sumelor ce corespund cotelor-părți cuvenite celorlalți coproprietari; și

2. *atribuirea definitivă*, care intervine după ce are loc această consemnare;

- astfel, la cererea unuia dintre coproprietari, instanța, prin *încheiere*, îi poate atribui provizoriu întregul bun; prin aceeași încheiere, instanța va stabili și termenul în care coproprietarul căruia i s-a atribuit provizoriu bunul este obligat să consemneze sumele ce corespund cotelor-părți cuvenite celorlalți coproprietari (atribuirea provizorie); dacă mai mulți coproprietari cer să li se atribuie bunul, instanța va ține seama de criteriile prevăzute la art. 988 C.proc.civ. citat mai sus;
 - dacă coproprietarul căruia i s-a atribuit provizoriu bunul consemnează, în termenul stabilit, sumele cuvenite celorlalți coproprietari, instanța, prin *hotărârea asupra fondului procesului*, îi va atribui acestuia bunul; totodată, sumele depuse de unul dintre coproprietari pentru ceilalți vor fi împărțite de instanță potrivit dreptului fiecărui coproprietar, prin aceeași hotărâre;
 - în cazul în care coproprietarul nu consemnează în termen sumele cuvenite celorlalți coproprietari, instanța va putea atribui bunul altui coproprietar, în condițiile menționate;
 - în cazul în care niciunul dintre coproprietari nu cere atribuirea bunului ori, deși acesta a fost atribuit provizoriu, nu s-au consemnat, în termenul stabilit, sumele cuvenite celorlalți coproprietari, instanța, prin încheiere, va dispune vânzarea bunului, stabilind, totodată, dacă vânzarea se va face de către părți prin bună învoială ori de către executorul judecătoresc [art. 991 alin. (1) C.proc.civ.];
- pentru motive temeinice, apreciate raportat la împrejurările cauzei, instanța poate să procedeze *direct la atribuirea definitivă a bunului* către unul dintre coproprietari, la cererea acestuia (art. 990 C.proc.civ.);

- în acest caz, instanța atribuie bunul direct prin *hotărârea asupra fondului procesului*, prin care stabilește, totodată, și sumele ce se cuvin celorlalți coproprietari, precum și termenul în care copărtașul căruia i s-a atribuit bunul este obligat să le plătească;
- întrucât atribuirea prin hotărârea asupra fondului este definitivă, nerespectarea termenului de plată a sumelor care se cuvin celorlalți copărtași corespunzător cotelor lor din dreptul de proprietate nu conduce la posibilitatea solicitării reatribuirii bunului, ci copărtașii creditor ai sumelor menționate vor putea solicita executarea silită a copărtașului căruia i s-a atribuit definitiv bunul; întrucât creanța corespunzătoare cotelor lor din dreptul de proprietate este o creanță născută din hotărârea

de partaj, termenul pentru punerea în executare a hotărârii de partaj este cel de drept comun, respectiv 3 ani de la data rămânerii definitivă a acesteia.

Partajul prin vânzarea bunului sau a bunurilor

– vânzarea bunurilor supuse partajului reprezintă modalitatea extremă de lichidare a coproprietății, la care se recurge numai în măsura în care partajul nu se poate realiza prin celelalte două modalități, întrucât:

- fie bunurile nu pot fi împărțite în natură sau atribuite unui copărtăș;
- fie toți copărtășii solicită să se recurgă la această modalitate de lichidare a coproprietății;
- fie niciunul dintre coproprietari nu cere atribuirea bunului ori, deși acesta a fost atribuit provizoriu, nu s-au consemnat, în termenul stabilit, sumele convenite celorlalți coproprietari;

– vânzarea bunurilor are loc prin una din următoarele modalități:

1. *prin bună învoială*, atunci când toate părțile sunt de acord; în acest caz, instanța va stabili termenul la care vânzarea prin bună învoială va fi efectuată; termenul nu poate fi mai mare de 3 luni, în afară de cazul în care părțile sunt de acord cu majorarea lui; la împlinirea termenului, părțile vor prezenta instanței dovada vânzării [art. 991 alin. (1) și (2) C.proc.civ.];

2. *prin intermediul executorului judecătoresc*, atunci când vreuna dintre părți nu a fost de acord cu vânzarea prin bună învoială sau dacă această vânzare nu s-a realizat în termenul stabilit de instanță; vânzarea prin intermediul executorului judecătoresc se dispune de instanță prin încheiere dată cu citarea părților [art. 991 alin. (3) C.proc.civ.];

– *încheierile de scoatere în vânzare a bunului* la care se referă art. 991 alin. (1) și (3) C.proc.civ. pot fi *atacate, separat de hotărârea finală de partaj, numai cu apel*, în termen de 15 zile de la pronunțare;

- dacă nu au fost astfel atacate, aceste încheieri nu mai pot fi supuse apelului odată cu hotărârea asupra fondului procesului [art. 991 alin. (4) C.proc.civ.];
- executarea încheierii de scoatere în vânzare a bunului supus partajului poate avea loc numai după ce a rămas definitivă [art. 992 alin. (1) C.proc.civ.];

Încheierea de scoatere în vânzare nu dă naștere unui drept de executare silită, astfel încât nu i se aplică nici prescripția extinctivă a dreptului de a obține executarea silită, ci, eventual, se poate pune problema perimării, dacă de la rămânerea ei în nelucrare au trecut mai mult de 6 luni.

– vânzarea bunului de către *un executor judecătoresc*:

- se va face prin *vânzare la licitație publică* cu respectarea următoarelor reguli speciale (art. 992 C.proc.civ.):

a) executorul va fixa termenul de licitație, astfel încât să nu depășească 30 de zile pentru bunurile mobile și 60 de zile pentru bunurile imobile, termenul fiind socotit, în ambele cazuri, de la data primirii încheierii, și va înștiința coproprietarii despre data, ora și locul vânzării;

b) pentru termenul de licitație a bunurilor mobile, executorul va întocmi și afișa publicația de vânzare cu cel puțin 5 zile înainte de acel termen;

	c) în cazul vânzării unui bun imobil, executorul va întocmi și afișa publicația de vânzare cu cel puțin 30 de zile înainte de termenul de licitație; d) coproprietarii pot conveni ca vânzarea bunurilor să se facă la orice preț oferit de participanții la licitație; de asemenea, ei pot conveni ca vânzarea să nu se facă sub un anumit preț; în lipsa unei asemenea convenții, licitația va începe de la prețul indicat în publicația de vânzare și care este cel stabilit în cursul procesului de către un expert desemnat de instanță în condițiile art. 985 alin. (3) C.proc.civ. ori de către executorul judecătoresc; • se va face cu respectarea procedurii de vânzare la licitație publică prevăzută de Codul de procedură civilă în materie de urmărire silită mobilă sau, după caz, imobiliară, care, conform art. 992 alin. (6) C.proc.civ., se aplică în mod corespunzător în completarea prevederilor speciale referitoare la vânzarea bunurilor supuse partajului prin intermediul executorului judecătoresc; • vânzarea, chiar la licitație, în cadrul procesului de partaj rămâne o vânzare voluntară, astfel încât nu își vor găsi aplicare dispozițiile privind formalitățile premergătoare sau cele care stabilesc efectele adjudecării bunurilor vândute la licitație, ci numai cele care vizează licitația propriu-zisă; de asemenea, nu se va forma dosar la biroul executorilor judecătorești și nici dosar separat de cel privind partajul, împotriva actului de adjudecare se poate exercita o acțiune (cerere) în anulare potrivit dreptului comun, iar eventualele deficiențe ale procedurii de licitație vor putea fi valorificate prin intermediul apelului împotriva hotărârii finale de partaj, deci nu pe calea contestației la executare; – indiferent de modalitatea de realizare a vânzării, prin bună învoială sau prin intermediul executorului judecătoresc, la licitație publică, sumele rezultate din vânzare vor fi consemnate la dispoziția instanței (de părți, dacă vânzarea s-a făcut prin bună învoială, sau de executorul judecătoresc, dacă vânzarea s-a făcut prin intermediul său), urmând a fi împărțite de instanță, potrivit dreptului fiecărui coproprietar, prin hotărârea finală de partaj; – pentru bunurile nesupuse vânzării, la cererea oricăreia dintre părți, instanța poate proceda la împărțea lor în natură (art. 993 C.proc.civ.). Dacă există atât bunuri partajabile în natură, cât și bunuri care urmează a fi scoase în vânzare, instanța nu pronunță o hotărâre separată pentru prima categorie de bunuri, iar apoi o nouă hotărâre pentru rest, ci o singură hotărâre, după ce se finalizează și vânzarea.
--	--

V. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța sesizată cu cererea de partaj

Hotărârea de partaj	– este actul final prin care se desăvârșește procedura partajului, fiind supusă condițiilor de fond și de formă din dreptul comun; – prin hotărârea de partaj, instanța dispune: • sistarea stării de indiviziune (sau, după caz, de devălmășie) în sensul că bunurile stăpânite pe cote-părți (în devălmășie) sunt trecute, potrivit întinderii cotelor cuvenite, în proprietatea exclusivă a fiecăruia dintre copărtași; această operațiune are loc prin atribuirea bunurilor în proprietate deplină de către instanță prin dispozitivul
---------------------	--

hotărârii; sistarea stării de indiviziune se dispune cu privire la toate părțile, pârâtul sau pârâtii neputându-se opune la ieșirea din indiviziune; nu este posibilă partajarea bunurilor numai în ceea ce privește cota din dreptul de proprietate a reclamantului și menținerea indiviziunii pentru pârâți, chiar dacă aceștia ar declara că doresc să rămână în continuare în indiviziune;

Simpla confirmare în dispozitiv a partajului propus prin raportul de expertiză este inadmisibilă, deoarece titlul de proprietate îl constituie hotărârea judecătorească, iar nu raportul de expertiză. De asemenea, instanța nu realizează un partaj efectiv, în sensul art. 984 C.proc.civ., în cazul în care în dispozitivul hotărârii nu se regăsesc individualizate loturile, sub aspectul componenței, și nici părțile cărora acestea le sunt atribuite.

- cu privire la sumele depuse de unul dintre coproprietari pentru ceilalți, precum și la cele rezultate din vânzare, care vor fi împărțite potrivit dreptului fiecărui coproprietar [art. 994 alin. (2) C.proc.civ.];
- *cheltuielile de judecată* vor fi suportate, în principiu, de către toți copărtașii, potrivit cotei ce revine fiecăruia, astfel încât cheltuielile de judecată efectuate de părți în cadrul procesului de partaj vor fi, *ca regulă generală*, compensate; dacă un copărtaș a formulat cereri care s-au dovedit a fi nefondate, cheltuielile ocazionate de aceste cereri vor fi suportate, pe temeiul culpei procesuale, exclusiv de acea parte;
- *ca efect al hotărârii de partaj*:
 - fiecare coproprietar devine proprietarul exclusiv al bunurilor sau, după caz, al sumelor de bani ce i-au fost atribuite [art. 680 alin. (1) C.civ.]; hotărârea de partaj are efect constitutiv de drepturi atât în ceea ce privește drepturile reale care revin fiecărui coproprietar în urma partajului, cât și cu privire la sultele sau, după caz, la sumele convenite celorlalți coproprietari în urma atribuirii bunului unuia dintre copărtași, respectiv la cele care le revin acestora în urma vânzării bunului ori bunurilor supuse partajului [art. 995 alin. (1) C.proc.civ.];
 - garanțiile constituite de un coproprietar asupra cotei sale părți se strămută de drept asupra bunului atribuit acestuia sau, după caz, a sumelor de bani care i-au fost atribuite prin partaj (art. 682 C.civ.);
 - efectul constitutiv al hotărârii de partaj se produce numai cu începere de la *data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești*, cu excepția drepturilor reale imobiliare, în cazul cărora efectul constitutiv al hotărârii de partaj se produce numai de la *data înscrierii în cartea funciară a hotărârii judecătorești rămase definitivă* [art. 680 alin. (1) C.civ.], în măsura în care imobilul se află situat într-o unitate administrativ-teritorială în care au fost finalizate lucrările de cadastru;
 - actele încheiate, în condițiile legii (deci, între altele, și cu respectarea prevederilor înscrise în art. 641 C.civ. – *n.n.*), de un coproprietar cu privire la bunul comun rămân valabile și sunt opozabile celui căruia i-a fost atribuit bunul în urma partajului (art. 681 C.civ.);

Potrivit art. 66 alin. (2) din Legea nr. 71/2011, dispozițiile art. 680-682 C.civ. se aplică și partajului judiciar, atunci când cererea de chemare în judecată a fost introdusă după intrarea în vigoare a actualului Cod civil.

	– în ceea ce privește <i>regimul căilor de atac</i>: • atunci când cererea de partaj a fost formulată <i>pe cale principală</i>, hotărârea de partaj este supusă <i>numai apelului</i>, ceea ce înseamnă că hotărârea care se pronunță în apel este definitivă, nefiind supusă recursului; termenul de apel este cel de drept comun, de 30 de zile de la comunicare [art. 995 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; • în cazul în care cererea de partaj este formulată <i>pe cale accesorie sau incidentală</i>: a) hotărârea de partaj este supusă acelorași căi de atac și termene de exercitare ca și hotărârea dată cererii principale, chiar dacă se atacă numai soluția dată asupra partajului [art. 995 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; <i>De pildă</i>, dacă partajul a fost solicitat accesoriu divorțului, hotărârea asupra partajului va fi supusă numai apelului în termenul de drept comun, adică 30 de zile de la comunicare [art. 483 alin. (2) coroborat cu art. 94 pct. 1 lit. a) C.proc.civ.], chiar dacă se atacă numai soluția dată asupra partajului. b) prin excepție de la această regulă, în cazul în care divorțul este pronunțat pe baza acordului soților, deși hotărârea cu privire la divorț este definitivă, hotărârea asupra partajului este supusă căilor de atac prevăzute de lege [art. 931 alin. (3) C.proc.civ.]; c) de asemenea, dacă partajul este formulat pe cale incidentală în cadrul contestației la executare, hotărârea este supusă căilor de atac în condițiile dreptului comun, iar nu ale art. 651 alin. (4) C.proc.civ.; d) în situațiile în care hotărârea pronunțată în pricina în care a fost formulat partajul pe cale accesorie sau incidentală ar fi supusă și recursului, aplicarea criteriilor partajului prevăzute la art. 988 C.proc.civ. nu poate fi cenzurată pe calea recursului [art. 995 alin. (3) teza finală C.proc.civ.]; – în ceea ce privește <i>executarea</i> hotărârii de partaj: • aceasta constituie titlu executoriu, după rămânerea definitivă [art. 995 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; • hotărârea de partaj poate fi pusă în executare, chiar dacă nu s-a cerut predarea efectivă a bunului ori instanța nu a dispus în mod expres această predare [art. 995 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.], astfel că nu este necesară introducerea unei cereri în revendicare de către copărtaşul căruia i s-a atribuit bunul împotriva copărtaşului care îl deține și refuză să îl predea; • executarea cu privire la predarea bunurilor împărțite poate fi cerută în termenul de prescripție de 10 ani prevăzut de art. 706 C.proc.civ. [art. 995 alin. (4) C.proc.civ.], indiferent dacă hotărârea de partaj se referă la bunuri mobile sau imobile; termenul de prescripție începe să curgă de la data la care hotărârea asupra partajului a rămas definitivă [art. 706 alin. (2) C.proc.civ.]; • dacă părțile declară în mod expres că nu solicită predarea bunurilor (ipoteză puțin probabilă în practică), hotărârea de partaj nu este susceptibilă de executare silită, astfel încât, în cazul în care predarea i-a fost refuzată de ceilalți coproprietari, pentru a intra în posesia bunurilor atribuite, partea interesată va trebui să exercite acțiunea în revendicare (art. 996 C.proc.civ.).
Respingerea cererii de partaj	– cererea de partaj poate fi <i>respinsă ca neîntemeiată</i> sau <i>în temeiul unei excepții procesuale</i>; – cererea de partaj poate fi <i>anulată</i> sau <i>perimată</i>;

	Dacă perimarea a intervenit după pronunțarea încheierii de admitere în principiu, într-o nouă cerere de partaj trebuie dată o altă încheiere de admitere în principiu. – în materie de partaj, în ipoteza în care acțiunea este introdusă de creditorul personal al unuia dintre moștenitori, în numele debitorului lui, cu privire la bunurile aflate în indiviziune, ceilalți moștenitori, părți în procesul de partaj, pot obține <i>respingerea acțiunii de partaj</i> introduse de către creditor, <i>plătind datoria în numele și pe seama moștenitorului debitor</i>, conform art. 1156 alin. (3) C.civ.
Închiderea dosarului de partaj	– în cazul în care vânzarea la licitație nu se realizează și instanța constată că partajul nu se poate face în niciuna dintre modalitățile prevăzute de lege, aceasta va hotărî <i>închiderea dosarului</i> [art. 994 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; • în lipsa unei prevederi exprese derogatorii, în aplicarea regulii generale stabilite de art. 424 alin. (1) C.proc.civ., instanța va pronunța o <i>sentință</i>, întrucât se dezînvestește de cauza respectivă; – ca efect al închiderii dosarului în condițiile art. 994 alin. (3) C.proc.civ., încheierea de admitere în principiu și eventuala încheiere de admitere în principiu suplimentară nu intră în autoritatea de lucru judecat, astfel încât, în cadrul unui dosar de partaj ulterior, instanța trebuie să pronunțe din nou încheierea de admitere în principiu [art. 994 alin. (3) teza finală C.proc.civ.].

FIȘA NR. 31

PĂRȚILE ÎN FAZA EXECUTĂRII SILITE

I. Condițiile pentru a fi parte în faza de executare silită

Enumerare	1. <i>existența unei creanțe certe, lichide și exigibile;</i> 2. <i>existența unui titlu executoriu prin care această creanță este constatată;</i> 3. <i>justificarea unui interes;</i> 4. <i>calitatea procesuală;</i> 5. <i>capacitatea procesuală.</i>
Creanța certă, lichidă și exigibilă	Creanțele care pot fi puse în executare – pot fi executate silit obligațiile al căror obiect constă în plata unei sume de bani, predarea unui bun ori a folosinței acestuia, desființarea unei construcții, a unei plantații ori a altei lucrări, încredințarea minorului, stabilirea locuinței și vizitarea acestuia sau în luarea unei alte măsuri stabilite prin titlul executoriu [art. 628 alin. (1) C.proc.civ.]; – executarea silită se face pentru realizarea creanței principale, precum și a accesoriilor acesteia reprezentate de dobânzi, penalități sau a altor sume acordate conform legii prin titlu, precum și a cheltuielilor de executare [art. 622 alin. (3) C.proc.civ.]. Caracterele creanței puse în executare – executarea silită nu se poate face decât dacă creanța este certă, lichidă și exigibilă [art. 663 alin. (1) C.proc.civ.]. Creanța să fie certă – creanța este certă atunci când existența ei neîndoielnică rezultă din însuși titlul executoriu [art. 663 alin. (2) C.proc.civ.]; – creanța este certă, chiar dacă hotărârea judecătorească sau arbitrală reprezentând titlul executoriu este susceptibilă de a forma obiectul căilor de atac prevăzute de lege; în acest caz, punerea în executare se poate face numai pe riscul creditorului, astfel încât, dacă titlul este ulterior modificat ori desființat, creditorul va fi ținut, în condițiile art. 723 și urm. C.proc.civ., să îl repună pe debitor în drepturile sale, în tot sau în parte, după caz [art. 637 C.proc.civ.]. Creanța să fie lichidă – creanța este lichidă atunci când cuantumul ei este: • <i>determinat</i> prin însuși titlul executoriu; sau • <i>determinabil</i>, cu ajutorul elementelor cuprinse în însuși titlul executoriu [art. 663 alin. (3) C.proc.civ.]; – în cazul în care cuantumul creanței este determinabil, calculul va fi făcut: • <i>de executorul judecătoresc</i>, prin încheiere, care constituie titlu executoriu, fiind executorie de drept și susceptibilă de a fi atacată numai cu contestație la executare [art. 628 alin. (5) și art. 657 alin. (3) C.proc.civ.];

- a) dacă prin titlul executoriu au fost stipulate ori acordate dobânzi, penalități sau alte sume, care se cuvin creditorului, fără să fi fost stabilit cuantumul acestora, ele vor fi calculate de executorul judecătoresc, potrivit legii [art. 628 alin. (2) C.proc.civ.];
- b) la cererea creditorului, executorul judecătoresc poate actualiza valoarea obligației principale stabilite în bani, indiferent de izvorul ei, potrivit criteriilor cuprinse în titlul executoriu; în cazul în care titlul executoriu nu conține niciun asemenea criteriu, executorul judecătoresc va proceda, la cererea creditorului, la actualizare în funcție de rata inflației, calculată de la data când hotărârea judecătorească a devenit executorie sau, în cazul celorlalte titluri executorii, de la data când creanța a devenit exigibilă și până la data plății efective a obligației cuprinse în oricare dintre aceste titluri [art. 628 alin. (3) C.proc.civ.]; actualizarea valorii creanței principale stabilite în bani se poate face de către executorul judecătoresc, chiar dacă prin titlul executoriu au fost acordate dobânzi, penalități sau alte asemenea sume;

ICCJ, Completul competent să judece recursul în interesul legii, Decizia nr. 2/2014 (M. Of. nr. 411 din 3 iunie 2014): fiind sesizată cu examinarea problemei de drept referitoare la posibilitatea cumulului actualizării creanței cu dobânda legală în privința titlurilor executorii având ca obiect acordarea unor drepturi salariale personalului din sectorul bugetar în condițiile art. 1 și art. 2 din O.U.G. nr. 71/2009 privind plata unor sume prevăzute în titluri executorii având ca obiect acordarea de drepturi salariale personalului din sectorul bugetar, aprobată cu modificări prin Legea nr. 230/2011, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că, în virtutea principiului reparării integrale a prejudiciului, pe lângă actualizarea creanței stabilite prin titlurile executorii menționate, pot fi acordate și daune-interese moratorii sub forma dobânzii legale pentru plata eșalonată a sumelor prevăzute în aceleași titluri.

ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 34/2015 (M. Of. nr. 945 din 21 decembrie 2015): în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 628 alin. (3) C.proc.civ., cheltuielile de judecată se circumscriu noțiunii de obligație principală în titlul executoriu și pot fi supuse actualizării în cadrul executării silite.

- *de către instanța de executare*, la cererea creditorului, prin încheiere dată cu citarea părților, dacă titlul executoriu nu cuprinde dobânzi, penalități sau alte sume, însă ele se cuvin de plin drept creditorului, potrivit art. 1535 C.civ. (referitor la daunele moratorii în cazul obligațiilor bănești) sau altor dispoziții legale speciale (cum ar fi Legea nr. 72/2013 sau O.G. nr. 13/2011), pentru sumele astfel stabilite încheierea instanței de executare constituind titlu executoriu [art. 628 alin. (4) și (5) C.proc.civ.]; această încheiere este supusă regimului de drept comun prevăzut de art. 651 alin. (4) C.proc.civ., respectiv poate fi atacată numai cu apel, în termen de 10 zile de la comunicare.

Creanța să fie exigibilă

- creanța este exigibilă dacă obligația debitorului este ajunsă la scadență sau acesta este decăzut din beneficiul termenului de plată [art. 663 alin. (4) C.proc.civ.];
- în cazul în care creanța nu este actuală, adică termenul pentru plata ei nu s-a împlinit, nu este posibilă punerea în executare silită a acesteia; interdicția legală de a pune în

executare creanțe neajunse la scadență nu cunoaște excepții, astfel încât, chiar în cazurile excepționale în care este permis creditorului să se adreseze instanței pentru a obține o hotărâre fără ca dreptul pretins să fie încă actual, instanța poate admite cererea înainte de ajungerea creanței la termen, dar trebuie să prevadă expres în hotărâre că executarea se va putea face numai la data împlinirii termenului (art. 34 C.proc.civ.);

— executarea silită înainte de împlinirea termenului suspensiv poate fi cerută numai în cazul în care *debitorul este decăzut din beneficiul acestuia*; astfel:

- debitorul decade din beneficiul termenului suspensiv atunci când (art. 1417 C.civ.):
 - a) se află în stare de insolvabilitate sau, după caz, de insolvență declarată în condițiile legii;

Starea de insolvabilitate rezultă din inferioritatea activului patrimonial ce poate fi supus, potrivit legii, executării silite, față de valoarea totală a datoriilor exigibile; dacă prin lege nu se prevede altfel, această stare se constată de instanță, care, în acest scop, poate ține seama de anumite împrejurări, precum dispariția intempestivă a debitorului, neplata unor datorii devenite scadente, declanșarea împotriva sa a unei proceduri de executare silită și altele asemenea.

b) cu intenție sau dintr-o culpă gravă, diminuează prin fapta sa garanțiile constituite în favoarea creditorului sau nu constituie garanțiile promise;

c) din culpa sa, debitorul ajunge în situația de a nu mai satisface o condiție considerată esențială de creditor la data încheierii contractului; în acest caz, este necesar să se fi stipulat expres caracterul esențial al condiției și posibilitatea sancțiunii decăderii, precum și să fi existat un interes legitim pentru creditor să considere condiția respectivă drept esențială;

- debitorul care beneficiază de un termen de plată va fi decăzut, la cererea creditorului, din beneficiul acestui termen (cu excepția statului și a unităților administrativ-teritoriale, care nu pot fi decăzute din beneficiul termenului de plată) dacă (art. 675 C.proc.civ.):

a) se sustrage de la îndeplinirea obligațiilor care îi revin potrivit legii în scopul realizării executării silite;

b) risipește averea sa;

c) este în stare de insolvabilitate îndeobște cunoscută sau, prin fapta sa, săvârșită cu intenție sau dintr-o culpă gravă, a micșorat garanțiile date creditorului său ori nu le-a dat pe cele promise sau, după caz, încuviințate;

d) alți creditori fac executări asupra averii lui.

În aceste cazuri, instanța de executare va hotărî de urgență, în camera de consiliu, cu citarea părților, în termen scurt. În situația în care debitorul nu mai are domiciliul sau sediul cunoscut, va fi citat la ultimul său domiciliu ori sediu. Instanța se pronunță prin încheiere executorie, susceptibilă doar de apel în termen de 10 zile de la comunicare [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.].

Punerea în executare a unor creanțe certe, lichide și exigibile în cazuri speciale

— în cazul în care titlul executoriu cuprinde o *obligație alternativă*, fără să se arate termenul de alegere (art. 676 C.proc.civ.):

- executorul judecătoresc va notifica debitorului să își exercite acest drept în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii de încuviințare a executării, sub sancțiunea decăderii;

	• alegerea prestației va fi făcută prin act scris, care va fi notificat executorului judecătoresc, iar acesta îl va înștiința de îndată pe creditor despre alegerea făcută; • după expirarea termenului de 10 zile menționat, dreptul de alegere trece asupra creditorului; în acest caz, executorul judecătoresc îl va soma pe debitor, punându-i în vedere să execute prestația aleasă de creditor; – atunci când executarea depinde de o contraprestație, ce rezultă din același titlu executoriu și urmează să fie făcută de creditor în același timp cu prestația debitorului (<i>prestațiile reciproce</i>), executarea va putea fi făcută numai după ce creditorul a oferit debitorului propria prestație sau după ce a făcut dovada cu înscris că debitorul a primit-o ori este în întârziere cu primirea ei (art. 677 C.proc.civ.); – hotărârile pentru care s-a încuviințat executarea provizorie judecătorească cu plata unei cauțiuni nu vor putea fi puse în executare decât după depunerea acestei cauțiuni (art. 678 C.proc.civ.). Verificarea caracterului cert, lichid și exigibil al creanței – îndeplinirea cerinței caracterului cert, lichid și exigibil al creanței este necesară pentru demararea executării silite și a efectuării actelor de urmărire; această cerință nu este necesară în cazul în care alți creditori intervenienți solicită participarea la distribuirea sumelor realizate din urmărirea silită; – verificarea acestor cerințe se face de instanța de executare cu ocazia încuviințării executării silite, care, dacă va constata neîndeplinirea acestor condiții, va respinge cererea cu care a fost sesizată [art. 666 alin. (5) pct. 4 C.proc.civ.]; – dacă a fost pusă în executare o creanță care nu este certă sau exigibilă, debitorul poate cere <i>anularea</i> procedurii de executare silită; • în primul caz, creditorul nu justifică dreptul său de a cere executarea silită, neexistând certitudinea că debitorul îi datorează ceva; în al doilea caz, executarea este prematură; dreptul creditorului nefiind încă actual, el va trebui să aștepte până la scadență; • lipsa caracterului lichid al creanței nu poate constitui însă o cauză de nulitate a urmăririi silite, ci numai o cauză de <i>amânare</i> a executării, până la determinarea exactă a sumei datorate.
Interesul	– în faza de executare silită, interesul este, de regulă, <i>material</i>, deoarece, de cele mai multe ori, creditorul urmărește obținerea unui bun, a unei sume de bani sau a altui folos material din partea debitorului; • poate fi și <i>moral</i> (<i>de exemplu</i>, în cazul executării hotărârilor judecătorești referitoare la minori); – interesul trebuie să fie <i>legitim</i>; această cerință: • este îndeplinită, prin ipoteză, în cazul titlurilor executorii reprezentate de hotărâri judecătorești sau arbitrale, deoarece, prin judecata fondului, instanța judecătorească, respectiv cea arbitrală au procedat la verificarea îndeplinirii acesteia; • în cazul celorlalte titluri executorii, poate fi verificată în cadrul procedurii încuviințării executării silite, precum și în cadrul contestației la executare; – interesul trebuie să fie <i>născut și actual</i>, adică să existe în momentul în care se solicită începerea executării silite;

	• această condiție este îndeplinită întotdeauna în faza de executare, deoarece executarea silită nu se poate face decât în cazul în care creanța este certă, lichidă și exigibilă; or, dacă dreptul (creanța) este actual, atunci și interesul este născut și actual; • în cazul creditorilor intervenienți, interesul este actual, chiar dacă dreptul constatat prin titlul de creanță este supus unei condiții sau unui termen suspensiv; – interesul trebuie să fie <i>personal și direct</i>, în sensul că folosul practic trebuie să îl vizeze pe cel care solicită începerea executării silite, iar nu pe altcineva; • această cerință există și atunci când executarea silită este cerută nu de creditor, ci de alte persoane sau organe cărora legea le recunoaște legitimare procesuală activă, deoarece folosul practic se produce asupra creditorului.
Calitatea procesuală	– în faza de executare silită, calitatea procesuală presupune existența identității dintre creditorul urmăritor și titularul creanței stabilite prin titlul executoriu (calitate procesuală activă) și dintre debitorul urmărit și cel ținut la îndeplinirea obligației prin titlul executoriu (calitate procesuală pasivă); – sunt părți în executarea silită creditorul și debitorul [art. 645 alin. (1) C.proc.civ.]. Calitatea procesuală activă – legitimarea procesuală pentru pornirea executării silite aparține <i>creditorului</i>; – executarea silită mai poate fi cerută și de: • <i>creditorii creditorului</i>, care vor putea începe urmărirea debitorului pe calea acțiunii oblice (art. 1560 C.civ.); În măsura în care are un titlu executoriu, iar terțul datorează debitorului sume de bani, titluri de valoare sau alte bunuri mobile incorporale, creditorul poate proceda direct la urmărirea prin poprire a sumelor de bani, titlurilor de valoare sau a altor bunuri mobile incorporale datorate sau deținute de terț pentru debitorul său. În acest caz, creditorul nu mai acționează pe calea acțiunii oblice în numele și pe seama debitorului său împotriva terțului, ci îl urmărește direct pe cel din urmă prin această modalitate de executare. • <i>procuror</i>, în condițiile stabilite de lege, pentru punerea în executare a hotărârilor judecătorești pronunțate în favoarea minorilor, a persoanelor puse sub interdicție sau a dispăruților [art. 92 alin. (5) C.proc.civ.]. Calitatea procesuală pasivă – executarea silită poate fi pornită împotriva: • <i>debitorului</i>, persoană fizică sau juridică, de drept public sau de drept privat [art. 631 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; persoanele juridice de drept public române se bucură de un regim juridic special în ceea ce privește plata creanțelor bănești stabilite prin titluri executorii, regim prevăzut de O.G. nr. 22/2002 privind executarea obligațiilor de plată ale instituțiilor publice, stabilite prin titluri executorii; • <i>garanților</i> care sunt ținuți a răspunde pentru debitor sau împreună cu acesta, potrivit dreptului comun; creditorul, în condițiile legii, poate urmări, în limita creanței și a accesoriilor acesteia, concomitent sau, după caz, separat, și bunurile terților care au garantat plata datoriilor debitorului; în acest caz, dispozițiile privitoare la drepturile și obligațiile debitorului se aplică în mod corespunzător și terților garanți,

în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel; când se urmărește numai terțul fidejutor ori garant ipotecar, toate actele de executare vor fi comunicate în același timp și debitorului principal, care va fi introdus din oficiu în procedura de urmărire silită (art. 648 C.proc.civ.);

- *terțelor persoane*, deși acestea nu sunt ținute a răspunde pentru debitor sau alături de acesta; este cazul urmăririi bunurilor care nu se mai află în patrimoniul debitorului, dar asupra cărora creditorul are un drept de urmărire, cum ar fi bunurile asupra cărora s-a constituit o garanție reală și care, ulterior, au fost înstrăinate de debitor;

– nu pot fi urmărite silit persoanele care se bucură, în condițiile legii, de *imunitate de executare* [art. 631 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.], și anume:

- statele străine, ale căror bunuri aflate pe teritoriul României nu pot fi supuse măsurilor de executare silită;
- reprezentanții statelor străine în România, atât timp cât sunt în funcție;
- șefii de stat și trimișii speciali aflați în vizită de curtoazie;
- funcționarii internaționali, precum și misiunile străine.

Transmiterea calității procesuale

– calitatea de creditor sau de debitor se poate transmite oricând în cursul executării silite, potrivit legii; în acest caz, actele de executare îndeplinite până la data transmiterii calității procesuale produc efecte, în condițiile legii, față de succesorii în drepturi ai creditorului sau ai debitorului, după caz [art. 645 alin. (2) C.proc.civ.].

Transmiterea legală

A. În cazul persoanelor fizice:

– se realizează pe calea succesiunii legale sau testamentare, moștenitorii care acceptă succesiunea dobândind poziția procesuală pe care o avea *de cuius*, cu excepția cazurilor în care legea nu permite aceasta, deoarece este vorba despre drepturi sau obligații legate nemijlocit de o anumită persoană;

Cum ar fi creanța reprezentând renta viageră sau creanța izvorând dintr-un contract de întreținere, care se sting prin decesul creditorului, obligația legală de întreținere care se stinge prin decesul creditorului sau al debitorului, neoperând o transmitere succesorală nici sub aspectul pasiv, nici sub cel activ, obligația legală de întreținere fiind *intuitu personae* sub ambele aspecte, conform art. 514 C.civ.

În cazul obligației legale de întreținere, art. 518 alin. (1) C.civ. prevede o excepție de la această regulă, dispunând că „moștenitorii persoanei care a fost obligată la întreținerea unui minor sau care i-a dat întreținere fără a avea obligația legală sunt ținuți, în măsura valorii bunurilor moștenite, să continue întreținerea, dacă părinții minorului au murit, sunt dispăruți sau sunt în nevoie, însă numai cât timp cel întreținut este minor”. Deși această obligație este distinctă de obligația debitorului decedat, se admite că în acest caz are loc transmiterea pe plan pasiv la moștenitorii debitorului obligației.

– atunci când are loc o *transmitere succesorală a calității procesuale active*:

- moștenitorii creditorului, indiferent că sunt universali, cu titlu universal sau chiar cu titlu particular, pot continua o executare începută sau pot porni executarea silită împotriva debitorului;

- pentru a putea continua executarea silită pornită de autorul lor, succesorii săi nu trebuie să facă vreo notificare debitorului pentru a-i comunica survenirea acestui fapt;
- pentru a continua executarea deja începută sau pentru a începe executarea silită împotriva debitorului, este necesar ca moștenitorii creditorului să fie sezinari, iar cei nesezinari să fi obținut, în prealabil, eliberarea certificatului de moștenitor (art. 1125-1127 C.civ.);

– în temeiul titlului executoriu obținut împotriva debitorului său, *creditorul îi poate urmări pe moștenitorii acestuia, fie continuând executarea* începută împotriva debitorului, *fie trecând direct la executarea împotriva moștenitorilor*, sub rezerva ca obligația cuprinsă în titlu să nu fi fost una strict personală, care s-a stins la data decesului debitorului; *ca regulă*, art. 687 alin. (1) C.proc.civ. prevede că, în cazul în care debitorul moare înainte de sesizarea executorului judecătoresc, nicio executare silită nu poate fi pornită, iar dacă moare după ce aceasta a fost pornită, ea nu poate fi continuată cât timp moștenirea nu a fost acceptată de către cei chemați la moștenire sau, în lipsă, cât timp nu a fost numit, în condițiile legii, un curator al succesiunii ori, după caz, un curator special pentru executare, în condițiile art. 58 C.proc.civ.; astfel:

1. atunci când intervine decesul debitorului anterior sesizării executorului judecătoresc, începerea executării împotriva moștenitorilor se va face în condițiile art. 687 și art. 688 C.proc.civ., după cum urmează:

- creditorul sau executorul judecătoresc, când ia cunoștință, în orice mod, de faptul că debitorul a decedat, este obligat să solicite de îndată camerei notarilor publici în a cărei circumscripție a avut ultimul domiciliu defunctul să facă mențiune în registrul special prevăzut de lege despre începerea executării silite și să elibereze un certificat din care să rezulte dacă moștenirea debitorului a fost sau nu dezbătută, iar în caz afirmativ, care sunt persoanele care au calitatea de moștenitori, precum și faptul dacă până la acceptarea moștenirii de către cel puțin unul dintre succesibili a fost sau nu numit un curator al succesiunii;

- *dacă moștenirea a fost dezbătută și acceptată de cel puțin un succesibil*, executarea silită va fi pornită sau, după caz, continuată împotriva acestuia în următoarele condiții:

a) în cazul în care moștenirea a fost acceptată și există numai moștenitori majori, executarea silită va fi pornită împotriva tuturor, în afară de cazul în care numai unii dintre ei sunt chemați, de lege ori potrivit voinței defunctului, să răspundă pentru anumite datorii ale acestuia; dacă executarea silită este pornită contra tuturor moștenitorilor, ei vor fi citați printr-o înștiințare colectivă, făcută la locul deschiderii moștenirii, pe numele acesteia, cu excepția cazului în care au ales, cu ocazia dezbaterii succesoriale ori chiar ulterior, un alt domiciliu în vederea citării sau un reprezentant al acestora, după caz;

b) dacă între moștenitori sunt și minori sau persoane puse sub interdicție judecătorească, executarea silită nu va putea fi pornită decât după numirea reprezentanților sau a ocrotitorilor legali; dacă însă după o lună de la moartea debitorului sau de la punerea sub interdicție judecătorească nu a fost numit reprezentantul sau ocrotitorul legal, creditorul sau executorul judecătoresc va putea cere instanței de

executare numirea unui curator special, până la numirea lui, dispozițiile art. 58 C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător;

- *în cazul în care se constată că moștenirea nu a fost dezbatută sau, după caz, acceptată*, creditorul sau executorul judecătoresc poate cere camerei notarilor publici în a cărei circumscripție a avut ultimul domiciliu defunctul sau, după caz, notarului public deja sesizat întocmirea inventarului succesiunii sau desemnarea unei persoane în acest scop; în acest caz, dacă notarul numise deja un curator al moștenirii în condițiile art. 1136 alin. (1) C.civ., executarea silită va fi începută sau continuată împotriva acestuia; dacă nu este numit un curator al succesiunii, la cererea creditorului ori a executorului judecătoresc, instanța de executare va numi de îndată un curator special, până când va fi numit, în condițiile legii, curatorul succesiunii, dispozițiile art. 58 C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător.

2. atunci când *intervine decesul debitorului după începerea executării silite*, aceasta se suspendă și nu va fi reluată împotriva succesibililor acceptanți decât după 10 zile de la data când aceștia au fost încunoștințați despre continuarea executării silite, dispozițiile art. 688 C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător (art. 689 C.proc.civ.).

B. În cazul persoanelor juridice:

– transmiterea legală are loc pe calea reorganizării prin fuziune, divizare sau transformare, astfel încât persoana juridică nou-creată (prin contopire), persoana juridică absorbanță (în cazul absorbției), persoanele juridice care preiau fracțiunile patrimoniului divizat (în cazul divizării totale sau parțiale), respectiv persoana juridică nou-creată (în cazul transformării) dobândesc calitatea de creditor sau debitor pe care o avea persoana juridică supusă reorganizării;

- transmiterea legală a calității de debitor în cazul persoanelor juridice nu impune creditorului obligațiile prevăzute de art. 687-689 C.proc.civ.

Transmiterea convențională

– poate avea loc prin cesiunea de creanță, prin subrogația personală convențională, prin preluarea datoriei cu consimțământul creditorului, precum și prin alte mijloace juridice indirecte de schimbare a subiectului activ sau pasiv din raportul juridic constatat prin titlul executoriu;

– debitorul poate fi urmărit, în temeiul transmisiunii convenționale, de către *persoana care a dobândit drepturilor creditorului*, indiferent că aceasta a fost cu titlu gratuit sau cu titlu oneros (cesiune de creanță);

- cesionarul (dobânditorul creanței) nu trebuie să își constituie un nou titlu executoriu, ci, în temeiul cesiunii intervenite (sau al altui mod de dobândire a creanței), are calitate procesuală activă pentru a pune în executare titlul obținut de cedent, în măsura în care cesiunea de creanță a fost făcută opozabilă în prealabil debitorului, conform dispozițiilor legii civile;

Excepție: în cazul cesiunii creanțelor izvorâte din contractele de credit care fac obiectul O.U.G. nr. 52/2016 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile și pentru modificarea și completarea O.U.G. nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori [și anume, potrivit art. 2 alin. (1) din O.U.G. nr. 52/2016, contractele de credit privind vânzarea, respectiv cumpăra-

rea unor bunuri imobile, contractele de credit garantate cu ipotecă asupra bunurilor imobile și contractele de credit ce implică un drept legat de un bun imobil, contracte încheiate cu un consumator definit de art. 3 pct. 1 din O.U.G. nr. 52/2016 ca fiind persoana fizică, inclusiv codebitorul, ce acționează în scopuri care se află în afara activității sale comerciale sau profesionale]; în acest caz, contractele de credit, contractele de ipotecă, precum și orice alte înscrisuri care au caracter de instrumente de garantare a respectivelor credite, încheiate la solicitarea creditorilor, își pierd caracterul executoriu în cazul în care cesionarul este o entitate ce desfășoară activități de recuperare creanțe [art. 58 alin. (5) din O.U.G. nr. 52/2016]. Aceste dispoziții sunt aplicabile numai contractelor încheiate după intrarea în vigoare a actului normativ menționat.

Pentru contractele de credit privind vânzarea, respectiv cumpărarea unor bunuri imobile, contractele de credit garantate cu ipotecă asupra bunurilor imobile și contractele de credit ce implică un drept legat de un bun imobil încheiate înainte de intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 52/2016, regimul cesiunii de creanță este cel de drept comun, deoarece aceste contracte nu fac obiectul reglementării O.U.G. nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori.

Întrucât instituie o excepție de la regula prevăzută de art. 645 alin. (2) C.proc.civ., dispozițiile art. 58 alin. (5) din O.U.G. nr. 52/2016 reprezintă o normă specială, deci de strictă interpretare și aplicare. Pe cale de consecință, atunci când cesiunea de creanță are ca obiect creanțe care izvorăsc din contracte de credit pentru consumatori, altele decât cele privind vânzarea, respectiv cumpărarea unor bunuri imobile, contractele de credit garantate cu ipotecă asupra bunurilor imobile și contractele de credit ce implică un drept legat de un bun imobil, înscrisul constata-tor al creanței nu își pierde forța executorie, chiar dacă cesiunea are loc în favoarea unei entități ce desfășoară activități de recuperare de creanțe.

– în cazul *schimbării convenționale a debitorului* în cazul preluării datoriei conform dispozițiilor art. 1599 și urm. C.civ., nu este necesar ca, pentru a-l putea urmări pe noul debitor, creditorul să își constituie un alt titlu executoriu împotriva acestuia, cu atât mai mult cu cât transmiterea convențională a datoriei printr-un contract încheiat de debitorul inițial cu noul debitor nu produce efecte decât în măsura în care creditorul își dă acordul (art. 1605 C.civ.).

Capacitatea procesuală

– în această privință, sunt aplicabile regulile de drept comun în materie prevăzute de art. 56 și urm. C.proc.civ., inclusiv în ceea ce privește sancțiunile care intervin în cazul efectuării actelor de executare de sau împotriva unei persoane lipsite de capacitate de folosință sau de exercițiu;

– lipsa capacității de exercițiu sau capacitatea de exercițiu restrânsă a debitorului nu constituie un impediment la executare;

- însă bunurile imobile ale unui minor sau ale unei persoane puse sub interdicție judecătorească nu pot fi urmărite silit înaintea bunurilor mobile ale sale, cu excepția cazului în care urmărirea silită poartă asupra unui imobil aflat în proprietatea comună a minorului sau a persoanei puse sub interdicție judecătorească și a unei persoane cu capacitate deplină de exercițiu, dacă obligația prevăzută în titlul executoriu este comună (art. 816 C.proc.civ.).

II. Coparticiparea procesuală în faza de executare silită

Considerații generale	Coparticiparea procesuală activă – în cadrul executării silite, spre deosebire de faza de judecată, coparticiparea procesuală, de regulă, nu poate fi decât activă; – temeiul juridic al coparticipării procesuale active în faza de executare silită îl reprezintă dispozițiile art. 2324 C.civ., care reglementează garanția comună a creditorilor chirografari asupra patrimoniului debitorului lor; – coparticiparea procesuală activă: • poate exista încă de la începutul fazei de executare, prin pornirea urmăririi silite de către mai mulți creditori împotriva aceluiași debitor; • poate lua naștere ulterior începerii urmăririi silite, atunci când un creditor efectuează o parte sau toate formele de executare, iar alți creditori se prezintă și ei, solicitând îndeostularea propriilor creanțe din sumele realizate din urmărire; • poate fi rezultatul unui concurs de executări silite. Coparticiparea procesuală pasivă – dacă prin același titlu executoriu sunt obligați mai mulți debitori, executarea trebuie să se facă, în principiu, separat pentru fiecare dintre ei; • explicația acestei deosebiri dintre cele două faze ale procesului civil rezidă în caracterul unipatrimonial al executării silite; urmărirea se face distinct pentru fiecare debitor în parte nu numai atunci când obligația stabilită prin titlul executoriu este conjunctă (divizibilă) sau când unul dintre debitori este debitor principal, iar celălalt accesoriu (de exemplu, ca fideiutor), ci și atunci când obligația este solidară sau indivizibilă; • însă, în limita excepțiilor prevăzute expres de lege, urmărirea distinctă a fiecărui debitor în parte nu înseamnă și existența unei ordini de urmărire; astfel, creditorul va putea să înceapă în același timp urmărirea distinctă a tuturor debitorilor obligați prin titlul executoriu; numai în măsura în care legea recunoaște debitorului un beneficiu de discuțiune, creditorul este obligat să își îndrepte executarea mai întâi împotriva patrimoniului debitorului principal și abia apoi împotriva celui accesoriu; – <i>în mod excepțional</i>, pot exista și situații de coparticipare procesuală pasivă, și anume în cazul în care: • creditorul comun al coproprietarilor urmărește bunul proprietate comună; • obligația de a preda un imobil incumbă mai multor persoane.
Intervenția altor creditori în cadrul urmăririi silite	Domeniul de aplicare – orice creditor al debitorului poate, în condițiile art. 690 și urm. C.proc.civ., să intervină în procedura de executare silită aflată în curs până la data fixării de către executorul judecătoresc a termenului pentru valorificarea bunurilor urmăribile, iar după depunerea sau consemnarea sumelor realizate din urmărire, poate să participe la distribuirea acestor sume, potrivit dispozițiilor art. 864 și urm. C.proc.civ. (art. 649 C.proc.civ.); – intervenția altor creditori poate avea loc numai în cadrul urmăririi silite mobiliare sau imobiliare începute de alt creditor;

- nu poate avea loc în cadrul unei executări silite directe, deoarece, prin ipoteză, atât predarea silită a bunurilor mobile sau imobile, cât și executarea silită a altor obligații de a face sau de a nu face presupun în mod necesar că obligația debitorului este corelativă creanței unui anumit creditor, singurul care poate cere executarea acesteia.

Condițiile în care pot interveni alți creditori în urmărirea silită (art. 690 C.proc.civ.)

– pot interveni în procedura de urmărire silită:

1. *creditorii care au deja un titlu executoriu contra debitorului;*
2. *creditorii care nu sunt în posesia unui titlu executoriu, dar îndeplinesc una din următoarele condiții:*

- au luat măsuri asigurătorii asupra bunurilor debitorului;
- au un drept real de garanție sau, după caz, un drept de preferință asupra bunului urmărit, conservat în condițiile prevăzute de lege;
- sunt creditori chirografari titulari ai unor creanțe bănești rezultate din înscrisuri cu dată certă ori din registre ținute cu respectarea condițiilor prevăzute de lege.

Termenul de intervenție (art. 691 C.proc.civ.)

– trebuie făcută distincția între:

1. *intervenția creditorilor chirografari; și*
2. *intervenția creditorilor privilegiați sau care au un drept real de garanție asupra bunurilor urmărite;*

– pentru a avea dreptul să participe la distribuirea sumelor rezultate din urmărire după rangul creanței, *creditorii chirografari* pot interveni până la termenul stabilit de către executor pentru valorificarea, în oricare dintre modalitățile prevăzute de lege ori convenite de părți, a bunurilor mobile sau imobile urmărite [art. 691 alin. (1) C.proc.civ.];

- pot interveni și după termenul prevăzut de art. 691 alin. (1) C.proc.civ., până cel mai târziu înainte de expirarea termenului pentru depunerea titlurilor de creanță, în vederea întocmirii proiectului de distribuire a sumei rezultate din urmărire, însă în acest caz, intervenția tardivă este sancționată cu pierderea egalității cu ceilalți creditori chirografari care au intervenit în timp util (art. 696 C.proc.civ.);

– *creditorii care au un drept real de garanție asupra bunurilor urmărite și care este conservat în condițiile prevăzute de lege, creditorii care au creanțe având ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene, precum și alți creditori privilegiați* care intervin în cursul urmăririi silite au dreptul să participe la distribuire după rangul conferit de dreptul lor de preferință, chiar dacă cererea de intervenție a fost făcută după expirarea termenului stabilit potrivit art. 691 alin. (1) C.proc.civ., dacă și-au depus titlurile de creanță cel mai târziu în termenul prevăzut la art. 869 alin. (2) C.proc.civ., respectiv termenul de 10 zile fixat, în scopul depunerii titlurilor de creanță, de executorul judecătoresc după depunerea sau consemnarea sumei rezultate din vânzare, în vederea întocmirii proiectului de distribuire a sumei rezultate din urmărire;

– *statul și unitățile administrativ-teritoriale* pot interveni în cadrul procedurii de urmărire în curs până cel mai târziu în cadrul termenului de 10 zile stabilit de executorul judecătoresc după depunerea sau consemnarea sumei rezultate din vânzare numai

dacă, în cursul urmăririi silite, ceilalți creditori participanți la urmărire nu au cerut acestora să își declare creanțele privilegiate pe care le au asupra bunurilor debitorului;

- dacă o asemenea notificare a fost comunicată statului sau unității administrativ-teritoriale în termen de 15 zile de la începerea executării silite, acești creditori sunt obligați să își declare creanțele privilegiate în termen de 30 de zile de la data primirii notificării, sub sancțiunea pierderii preferinței lor în raport cu creditorii care au solicitat declarația [art. 691 alin. (2) coroborat cu art. 866 C.proc.civ.];
- *sancțiunea neintervenirii* în urmărirea silită până la cel mai târziu la expirarea termenului fixat de executorul judecătoresc pentru depunerea titlurilor de creanță, în vederea întocmirii proiectului de distribuire a sumei rezultate din urmărire, constă în pierderea dreptului de a mai lua parte la distribuirea sumei obținute din urmărirea respectivă;
- creditorii care nu au intervenit vor putea demara o nouă executare silită, dacă sunt în posesia unui titlu executoriu, urmărirea putând privi inclusiv suma rămasă în urma distribuirii la care ei nu au participat.

Cererea de intervenție [art. 692 alin. (1) și (2) C.proc.civ.]

– trebuie să fie făcută cu respectarea cerințelor prevăzute la art. 664 alin. (3) C.proc.civ. pentru cererea de executare silită și va cuprinde, în afara mențiunilor prevăzute de art. 148 C.proc.civ.:

- numele de familie, prenumele și domiciliul sau, după caz, denumirea și sediul creditorului și debitorului; bunul sau, după caz, felul prestației datorate; modalitățile de executare solicitate de creditor;
- mențiunea expresă dacă creanța este certă, lichidă și exigibilă, precum și dacă este garantată sau negarantată, în tot ori în parte, privilegiată sau chirografară, după caz;
- în cazul în care creditorul a cerut sau a obținut luarea unor măsuri asigurătorii asupra bunurilor debitorului, se va face mențiune și despre acest lucru, indicându-se bunurile pentru care s-a cerut luarea acestor măsuri;
- se depune la executorul judecătoresc, împreună cu copii certificate de pe documentele justificative, precum și de pe procesul-verbal de constatare a aplicării măsurii asigurătorii, dacă este cazul;
- în situația în care se reclamă creanțe bănești rezultate din înscrierile contabile făcute în registre ținute cu respectarea condițiilor prevăzute de lege, cererea va fi însoțită, sub sancțiunea *inadmisibilității*, de un extras de pe înscrierile care cuprind aceste sume, legalizate de un notar public.

Instanța competentă. Sesizarea instanței

- competența de soluționare a cererii de intervenție aparține instanței de executare;
- după primirea cererii de intervenție și înregistrarea ei, executorul judecătoresc înaintează de îndată cererea, împreună cu toate documentele justificative, instanței de executare [art. 692 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; odată cu sesizarea instanței de executare, executorul judecătoresc va comunica o copie de pe cererea de intervenție și de pe documentele justificative creditorului urmăritor, iar după soluționarea cererii de intervenție, și o copie certificată de pe încheierea de încuviințare a acesteia [art. 693 alin. (1) C.proc.civ.];

Regimul juridic al încheierii de soluționare a cererii de intervenție

- asupra cererii de intervenție, instanța de executare se pronunță, în toate cazurile, prin *încheiere executorie*;
- încheierea prin care se respinge cererea de intervenție poate fi atacată exclusiv de creditor, numai cu apel, în termen de 15 zile de la comunicare;
- încheierea prin care instanța admite cererea de intervenție nu este supusă niciunei căi de atac, însă poate fi cenzurată în cadrul contestației la executare silită.

Procedura de soluționare a cererii de intervenție

1. *cererea de intervenție întemeiată pe un titlu executoriu* se soluționează conform regulilor prevăzute de art. 666 C.proc.civ., prin încheiere, dată în camera de consiliu, fără citarea părților, în maximum 7 zile de la înregistrarea acesteia la instanță, motivarea încheierii urmând a se face în 7 zile de la pronunțare [art. 692 alin. (4) teza I C.proc.civ.];

2. *în cazul în care creditorii care au formulat cerere de intervenție nu au titlu executoriu:*

- instanța va convoca în camera de consiliu, de urgență și în termen scurt, debitorul și creditorii intervenienți care nu au titlu executoriu, pentru recunoașterea de către debitor a creanțelor, dispunând, totodată, comunicarea către debitor a copiilor de pe cererile de intervenție și de pe documentele justificative [art. 692 alin. (4) teza a II-a C.proc.civ.];

- la termenul fixat de instanță, debitorul trebuie să declare dacă înțelege să recunoască, în tot sau în parte, creanțele pentru care a avut loc intervenția [art. 692 alin. (5) teza I C.proc.civ.];

a) *dacă debitorul recunoaște creanța creditorului intervenient* [legea prezumând că debitorul recunoaște toate creanțele reclamate prin cererile de intervenție în cazul în care acesta nu se înfățișează – art. 692 alin. (5) teza a II-a C.proc.civ.], instanța va încuviința cererea de intervenție;

b) *dacă debitorul contestă, în tot sau în parte, creanțele reclamate*, creditorii intervenienți ale căror creanțe au fost contestate au dreptul să solicite instanței, cu plata prealabilă a unei cauțiuni calculate conform dispozițiilor art. 719 alin. (2) C.proc.civ., să dispună executorului judecătoresc ca sumele reclamate să fie puse deoparte, dacă, în termen de 5 zile de la data când a avut loc convocarea în fața instanței de executare, aceștia vor face dovada că au introdus acțiune în justiție în scopul obținerii titlului executoriu; până la expirarea termenului de 5 zile pentru introducerea acțiunii pe fond, eliberarea sau, după caz, distribuirea sumelor corespunzătoare creanțelor contestate *se suspendă de drept*; după împlinirea acestui termen, la cererea creditorului intervenient, instanța de executare va putea dispune suspendarea eliberării sau a distribuirii sumelor corespunzătoare creanțelor contestate până la soluționarea litigiului printr-o hotărâre definitivă; asupra cererii de suspendare instanța se va pronunța, potrivit art. 692 alin. (3) C.proc.civ., prin încheiere, dată în camera de consiliu, fără citarea părților; instanța poate obliga creditorul intervenient la plata unei cauțiuni; determinarea cauțiunii se face potrivit dispozițiilor art. 719 alin. (2) C.proc.civ., prin raportare la valoarea sumei a cărei eliberare sau distribuire se solicită a fi suspendată; încheierea prin care se dispune suspen-

darea eliberării sau, după caz, a distribuirii sumelor corespunzătoare creanțelor contestate de debitor nu este supusă niciunei căi de atac și se comunică din oficiu, de îndată, executorului judecătoresc [art. 692 alin. (6) C.proc.civ.];

- cererea de intervenție a creditorilor care nu au titlu executoriu se soluționează de instanța de executare în termen de maximum 7 zile de la înregistrarea acesteia la judecătore, prin încheiere, dată în camera de consiliu, cu citarea debitorului și a creditorilor intervenienți; încheierea va avea cuprinsul prevăzut de art. 666 alin. (3) C.proc.civ., care se va aplica în mod corespunzător; pronunțarea se poate amâna cu cel mult 48 de ore, iar motivarea încheierii se face în cel mult 7 zile de la pronunțare;

Și în acest caz, procedura de soluționare a cererii de intervenție are tot caracter necontencios, deoarece, chiar și atunci când debitorul contestă creanța creditorului intervenient în cadrul acesteia, nu se stabilește dacă debitorul datorează sau nu, ci doar în prezența acestei contestații se dispun anumite măsuri în vederea asigurării participării creditorului intervenient a căruia creanță este contestată la eliberarea sau, după caz, distribuirea sumelor realizate din urmărirea silită.

– în toate cazurile, indiferent dacă intervenția este întemeiată pe un titlu executoriu sau nu, până la soluționarea cererii de intervenție, dacă este cazul, *instanța poate suspenda* eliberarea sau distribuirea de sume obținute din valorificarea bunurilor debitorului, în condițiile art. 719 alin. (7) și (8) C.proc.civ.; instanța poate obliga creditorul intervenient la plata unei cauțiuni [art. 692 alin. (3) C.proc.civ.];

– despre încuviințarea cererii de intervenție, executorul îl va înștiința pe debitor, prin comunicarea, în condițiile art. 667 C.proc.civ., a unei somații însoțite de o copie de pe încheierea de încuviințare a cererii de intervenție și de o copie, certificată de executor pentru conformitate cu originalul, a titlului executoriu, respectiv, după caz, a titlului de creanță depus de creditorul intervenient [art. 693 alin. (2) C.proc.civ.].

Efectele intervenției altor creditori în urmărirea silită

Drepturile creditorilor intervenienți

Dreptul de a participa la distribuirea sumelor rezultate din urmărire

- creditorii intervenienți și cei ale căror creanțe au fost recunoscute de către debitor pot să participe la distribuirea sumei rezultate din urmărire, în limita sumelor reclamate sau, după caz, recunoscute și potrivit rangului creanței lor [art. 695 alin. (1) C.proc.civ.];
- creditorii intervenienți ale căror creanțe au fost contestate, în tot sau în parte, de către debitor și care au cerut instanței ca sumele reclamate să fie puse deoparte pot participa numai la distribuirea sumelor consemnate, în afară de cazul în care ar fi pretinse de alți creditori în rang util [art. 695 alin. (2) C.proc.civ.].

Dreptul de a participa la urmărirea bunurilor debitorului

– în măsura în care sunt în posesia unui titlu executoriu, creditorii intervenienți mai au și posibilitatea de a solicita:

- efectuarea actelor de urmărire de către executorul judecătoresc;
- extinderea urmăririi asupra altor bunuri ale debitorului în afara celor ce fac obiectul executării silite în cadrul căreia au intervenit, fiind ținută în acest caz să avanseze cheltuielile de executare necesare efectuării lor;

- continuarea executării, în cazul în care creditorul urmăritor se desistează de executarea silită începută, chiar și în cazul în care nu ceruseră anterior extinderea urmăririi.

Drepturile creditorului urmăritor

- după soluționarea cererii de intervenție, o copie certificată de pe încheierea de încuviințare a acesteia se comunică de executorul judecătoresc creditorului urmăritor [art. 693 alin. (1) C.proc.civ.];
- creditorul urmăritor nu se poate opune cererilor de intervenție făcute de alți creditori, în afară de cazul în care face dovada, în cadrul contestației la executare, că aceștia au acționat în fraudă drepturilor sale;
 - creditorul urmăritor poate însă contesta, în termenul prevăzut de lege, repartizarea creanțelor potrivit proiectului de distribuire a sumelor rezultate din urmărire întocmit de către executor [art. 694 alin. (3) C.proc.civ.];
- în cazul în care creditorii care au intervenit și ale căror creanțe au fost recunoscute de debitor sunt chirografari, creditorul urmăritor (chirografar) are posibilitatea de a indica acestora, printr-o notificare, făcută în termen de 10 zile de la data comunicării de către executorul judecătoresc a copiei certificate a încheierii de încuviințare a cererii de intervenție, existența și a altor bunuri ale debitorului, care pot fi urmărite în mod util și de a le solicita ca în termen de 10 zile de la data notificării [art. 694 alin. (1) C.proc.civ.]:
 - să ceară extinderea urmăririi și asupra acestor bunuri, dacă au titlu executoriu, și să avanseze cheltuielile necesare pentru extindere;
 - să avanseze cheltuielile necesare pentru extinderea urmăririi și asupra acestor bunuri, dacă creditorii intervenienți nu au titlu executoriu;
- dacă însă creditorii intervenienți nu solicită extinderea urmăririi și la bunurile indicate de creditorul urmăritor sau, după caz, nu avansează cheltuielile necesare extinderii, în termen de 10 zile de la data notificării comunicate de creditorul urmăritor, acesta are dreptul de a fi preferat creditorilor intervenienți la distribuirea sumei rezultate din urmărire [art. 694 alin. (2) C.proc.civ.].

Concursul de executări silite. Conexarea executărilor

Cazuri

- concursul de executări (individuale) există atunci când, asupra acelorași bunuri ale debitorului, se efectuează mai multe executări silite:
 - fie de către executori judecătorești diferiți sau de același executor;
 - fie unele pornite de executorul judecătoresc, la cererea unui creditor, iar altele direct de către alți creditori, în condițiile legii;
- poate exista și un concurs între o procedură execuțională individuală și una colectivă.

Concursul dintre mai multe executări pornite de executori judecătorești diferiți

- instanța de executare în circumscripția căreia a început prima executare, la cererea persoanei interesate sau a oricăruia dintre executori, le va anexa, dispunând să se facă o singură executare, după caz:
 - de către executorul judecătoresc care a îndeplinit actul de executare cel mai înaintat;
 - de către executorul judecătoresc care a început cel dintâi executarea, dacă executările sunt în același stadiu;

- instanța de executare se va pronunța prin încheiere, prin care va dispune trimiterea dosarelor conexe la executorul desemnat potrivit regulilor de mai sus și se va pronunța și asupra cheltuielilor de executare efectuate până în momentul conexării;
- după conexare, procedura de executare va continua de la actul de urmărire cel mai înaintat; desistarea, după conexare, a oricăruia dintre creditorii urmăritori nu va putea să împiedice continuarea executării de la actul de executare cel mai înaintat [art. 654 alin. (1)-(4) C.proc.civ.].

Concursul dintre mai multe executări aflate pe rolul aceluiași executor judecătoresc

- conexarea se va dispune de executor, prin încheiere dată cu citarea părților, prin care executorul judecătoresc se va pronunța și asupra cheltuielilor de executare efectuate până în momentul conexării [art. 654 alin. (5) C.proc.civ.];
- după conexare, procedura de executare va continua de la actul de urmărire cel mai înaintat; desistarea, după conexare, a oricăruia dintre creditorii urmăritori nu va putea să împiedice continuarea executării de la actul de executare cel mai înaintat.

Concursul dintre mai multe executări, unele pornite de executorul judecătoresc, iar altele direct de către alți creditori

- sunt avute în vedere două situații diferite:

1. situația în care creditorul efectuează el însuși actele de executare, fără intervenția organului de executare (un exemplu în acest sens este executarea ipotecii mobiliare reglementate de art. 2435 și urm. C.civ.);

- în acest caz, toate actele de executare vor fi efectuate de către executorul judecătoresc competent în favoarea căruia s-a dispus conexarea, potrivit regulilor prevăzute de Codul de procedură civilă, respectiv art. 654 C.proc.civ. analizat mai sus, dacă prin lege specială nu se prevede altfel (art. 655 C.proc.civ.);

2. situația în care creditorul procedează la executarea silită prin organele proprii de executare, instituite în condițiile legii (de exemplu, organele de executare prevăzute de Codul de procedură fiscală);

- în acest caz, executările silite se conexează și se efectuează, potrivit dispozițiilor Codului de procedură fiscală, de către organele de executare (executorii fiscali – n.n.) prevăzute de acesta [art. 220 alin. (13) C.proc.fisc.].

Concursul dintre o procedură execuțională individuală și una colectivă

- în acest caz, de la data deschiderii procedurii colective, cum este procedura insolvenței, are loc suspendarea de drept a executării silite individuale [art. 29 alin. (1) și art. 75 alin. (1) din Legea nr. 85/2014 privind procedurile de prevenire a insolvenței și de insolvență];

- la data rămânerii definitive a hotărârii de deschidere a procedurii, executările silite suspendate încetează;
- în cazurile prevăzute limitativ de art. 78 din Legea nr. 85/2014, judecătorul-sindic poate, la cererea creditorului, să ridice măsura suspendării și să permită acestuia continuarea executării silite individuale asupra anumitor bunuri;

- valorificarea drepturilor creditorilor asupra averii debitorului se poate face numai în cadrul procedurii insolvenței, prin depunerea cererilor de admitere a creanțelor;

– repunerea pe rol a executărilor individuale este posibilă doar în cazul desființării hotărârii de deschidere a procedurii, al revocării încheierii de deschidere a procedurii sau în cazul închiderii procedurii în condițiile art. 178 din Legea nr. 85/2014.

III. Drepturile și obligațiile părților în faza de executare silită

Drepturile părților

- creditorul și debitorul au dreptul să asiste, personal sau prin reprezentanții lor, la efectuarea tuturor actelor de executare, să ia cunoștință de actele dosarului de executare și să obțină adevăruri și copii de pe aceste acte, certificate de executorul judecătoresc, pe cheltuiala părții interesate, iar atunci când se consideră vătămați în drepturile ori interesele lor legitime, pot contesta actele de executare sau executarea silită însăși, în termenele și condițiile prevăzute de lege; acest drept îl au și alte persoane care justifică un interes ocrotit de lege [art. 646 alin. (1) C.proc.civ.];
- astfel, în faza de executare silită, părțile dispun de următoarele drepturi procesuale:
 1. dreptul de a participa la procedura de executare;
 - acest drept implică și dreptul părților de a fi înștiințate despre începerea executării silite și efectuarea actelor care marchează desfășurarea ei, înștiințare care trebuie făcută de executorul judecătoresc personal sau prin intermediul agentului său de procedură, iar, dacă aceasta nu este posibilă, potrivit dispozițiilor legale privind citarea și comunicarea actelor de procedură, care se aplică în mod corespunzător; dovada comunicării prin agent procedural are aceeași forță probantă cu dovada comunicării efectuate de către executor însuși (art. 672 C.proc.civ.);
 2. dreptul de a îndeplini actele de procedură și de a participa la raporturile procesuale personal sau prin mandatar;
 - în faza de executare silită, părțile pot fi reprezentate de un mandatar avocat sau neavocat;
 - în schimb, în cadrul judecării contestației la executare sau a altor cereri în fața instanței de executare, precum și al căilor de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor date de instanța de executare, rămân pe deplin aplicabile dispozițiile art. 83 și urm. C.proc.civ. referitoare la reprezentarea convențională a părților în faza de judecată;
 3. dreptul la apărare, care, la rândul lui, presupune:
 - dreptul de a cunoaște toate piesele dosarului de executare, ceea ce implică și dreptul de a face copii de pe diversele acte aflate la dosar;
 - dreptul de a contesta actele de executare sau executarea însăși, în termenele și condițiile prevăzute de lege;
 - dreptul de a adresa alte cereri instanței pentru apărarea drepturilor lor;
 - dreptul de a răspunde celeilalte sau celorlalte părți și de a discuta toate problemele ridicate în cursul executării silite;
 4. mai pot fi menționate și alte drepturi a căror existență se deduce din alte dispoziții legale, cum ar fi:
 - dreptul de a folosi, în cursul executării silite, precum și al contestației la executare, limba maternă sau de a recurge la un interpret;
 - dreptul de a invoca incompatibilitatea unor judecători, procurori, grefieri sau magistrați-asistenți;

	• dreptul de a recuza executorul judecătoresc, expertii, interpreții și traducătorii; • dreptul de a solicita înlocuirea executorului judecătoresc, în cazurile și în condițiile stabilite de lege; • dreptul de a dispune de soarta executării silite, prin renunțarea la urmărire sau la creanța constatată prin titlul executoriu, prin încheierea de înțelegeri privind efectuarea executării, prin încheierea unei tranzacții etc.; • dreptul de a obține rambursarea cheltuielilor de executare avansate; • dreptul de a exercita căile de atac prevăzute de lege etc.
Obligațiile părților	Obligații comune tuturor părților 1. îndatorirea de a îndeplini actele de procedură în condițiile, ordinea și termenele stabilite de lege sau, după caz, de executorul judecătoresc, respectiv de judecător și de a contribui la desfășurarea fără întârziere a executării silite, urmărind, tot astfel, finalizarea acesteia; 2. obligația de a își exercita drepturile procesuale cu bună-credință, potrivit scopului în vederea căruia au fost recunoscute de lege și fără a se încălca drepturile procesuale ale altei părți. Obligații speciale ale creditorului 1. să acorde executorului judecătoresc, la cererea acestuia, sprijin efectiv pentru aducerea la îndeplinire, în bune condiții, a executării silite; 2. să pună la dispoziția executorului mijloacele necesare pentru aducerea la îndeplinire, în bune condiții, a executării silite, fiind obligat să avanseze cheltuielile necesare îndeplinirii actelor de executare, potrivit dispozițiilor luate de executor [art. 647 alin. (1) și art. 670 alin. (1) C.proc.civ.]. Obligații speciale ale debitorului 1. obligația de a nu se împotrivi la executarea silită; • în cazul în care executorul judecătoresc întâmpină opunere la efectuarea unui act de executare, la cererea acestuia, organele de poliție, jandarmerie și alți agenți ai forței publice sunt obligați să asigure îndeplinirea efectivă a activității de executare silită, inclusiv prin îndepărtarea de la locul executării a debitorului sau a oricărei alte persoane; dacă opunerea la executare întrunește elementele constitutive ale unei fapte prevăzute de legea penală, executorul judecătoresc încheie un proces-verbal în acest sens, pe care îl va trimite de îndată parchetului de pe lângă instanța de executare; sesizarea parchetului nu împiedică continuarea executării silite (art. 682 C.proc.civ.); 2. obligația de a declara, sub sancțiunea plății unei amenzi judiciare în cuantumul prevăzut de art. 188 alin. (2) C.proc.civ., la cererea executorului, toate bunurile sale, mobile și imobile, inclusiv cele aflate în proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, cu arătarea locului în care acestea se află, precum și toate veniturile sale, curente sau periodice [art. 647 alin. (2) C.proc.civ.]; • în cazul particular al executării silite a unei hotărâri judecătorești referitoare la minori, atunci când debitorul este de rea-credință și încearcă împiedicarea executării silite prin ascunderea minorului, el va putea fi urmărit penal pentru săvârșirea infracțiunii de nerespectare a hotărârii judecătorești;

	3. obligația de a permite executorului judecătoresc accesul la bunurile sale; • în caz de refuz, atunci când se execută o hotărâre judecătorească, executorul judecătoresc poate intra în încăperile ce reprezintă domiciliul, reședința sau sediul debitorului ori al altei persoane care deține bunurile acestuia, precum și în orice alte locuri aparținând lor, cu concursul forței publice, iar în situația altor titluri executorii decât hotărârile judecătorești, și cu autorizarea prealabilă a instanței de executare; autorizarea instanței se va putea cere, de creditor sau executorul judecătoresc, odată cu cererea de încuviințare a executării silite ori pe cale separată; instanța se pronunță, de urgență, în camera de consiliu, cu citarea debitorului sau, după caz, a terțului care deține bunul, prin încheiere executorie, care nu este supusă niciunei căi de atac (art. 680 C.proc.civ.); 4. debitorul ale cărui bunuri au fost deja sechestrate este ținut să aducă la cunoștința executorului care sechestrează aceleași bunuri existența sechestrului anterior și identitatea organului de executare care l-a aplicat, predând executorului o copie a procesului-verbal de sechestru [art. 647 alin. (3) C.proc.civ.]; 5. tentativele debitorului de rea-credință de a împiedica executarea silită prin înstrăinarea bunurilor din patrimoniul său în timpul urmăririi silite sau în iminența începerii acesteia sunt sancționate și de Codul civil prin reglementarea acțiunii revocatorii; de asemenea, în cazul în care debitorul încheie acte juridice simulate, creditorul va putea exercita acțiunea în simulație; 6. obligația de a suporta cheltuielile ocazionate de efectuarea executării silite [art. 670 alin. (2) C.proc.civ.]. Drepturile și obligațiile terților garanți – dispozițiile privitoare la drepturile și obligațiile debitorului se aplică în mod corespunzător și terților garanți, atunci când aceștia sunt urmăriți pentru plata datoriilor debitorului, în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel [art. 648 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.].
--	---

IV. Cheltuielile de executare

Noțiune	– constituie cheltuieli de executare [art. 670 alin. (3) C.proc.civ.]: • taxele de timbru necesare declanșării executării silite; • onorariul executorului judecătoresc, stabilit potrivit legii; • onorariul avocatului în faza de executare silită; • onorariul expertului, al traducătorului și al interpretului; • cheltuielile efectuate cu ocazia publicității procedurii de executare silită și cu efectuarea altor acte de executare silită; • cheltuielile de transport; • alte cheltuieli prevăzute de lege ori necesare desfășurării executării silite.
Avansarea cheltuielilor de executare	– cheltuielile necesare îndeplinirii unui act sau altei activități de executare se avansează de partea care solicită îndeplinirea acestora; – pentru actele sau activitățile dispuse din oficiu, cheltuielile se avansează de către creditor [art. 670 alin. (1) C.proc.civ.];

	– în condițiile O.U.G. nr. 51/2008, creditorul sau partea interesată poate solicita instanței de executare și acordarea ajutorului public judiciar pentru plata onorariului executorului judecătoresc, a onorariului de avocat, a taxelor judiciare de timbru, precum și a onorariilor experților desemnați în cursul executării silite; cheltuielile de executare pentru care partea a beneficiat de scutiri sau reduceri prin încuviințarea ajutorului public judiciar vor fi puse în sarcina debitorului, în condițiile art. 670 C.proc.civ.
Suportarea cheltuielilor de executare	– <i>ca regulă</i>, debitorul urmărit are obligația de a suporta cheltuielile ocazionate de efectuarea executării silite, fundamentul acestei obligații fiind culpa sa procesuală constând în neexecutarea de bunăvoie a obligației care îi incumbă potrivit titlului executoriu; – <i>debitorul este în culpă și va fi ținut să suporte cheltuielile de executare stabilite sau, după caz, efectuate după înregistrarea cererii de executare și până la data realizării obligației stabilite în titlul executoriu, chiar dacă el a făcut plata în mod voluntar;</i> • în cazul în care debitorul, somat potrivit art. 668 C.proc.civ., a executat obligația de îndată sau în termenul acordat de lege, el nu va fi ținut să suporte decât cheltuielile pentru actele de executare efectiv îndeplinite, precum și onorariul executorului judecătoresc și, dacă este cazul, al avocatului creditorului, proporțional cu activitatea depusă de aceștia [art. 670 alin. (2) C.proc.civ.]; – <i>debitorul nu este în culpă și deci nu va fi ținut să suporte cheltuielile ocazionate de executarea silită, acestea rămânând în sarcina creditorului:</i> • în cazul în care creditorul a renunțat la executare [art. 670 alin. (2) C.proc.civ.]; în acest caz, încheierea de stabilire a cheltuielilor de executare dată de executorului judecătoresc constituie titlu executoriu pentru acestea împotriva creditorului, pentru recuperarea onorariului executorului; • în toate cazurile în care se desființează titlul executoriu sau executarea silită însăși [art. 723 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; • în situația în care, ca urmare a cesiunii de creanță, contractul de credit pentru consumatori privind vânzarea, respectiv cumpărarea unor bunuri imobile, contractul de credit garantat cu ipotecă asupra unor bunuri imobile și contractul de credit ce implică un drept legat de un bun imobil își pierde forța executorie în condițiile art. 58 alin. (5) din O.U.G. nr. 52/2016, respectiv atunci când cesionarul este o entitate care desfășoară activitatea de recuperare de creanțe; în ceea ce privește cheltuielile de executare efectuate până la momentul intervenirii cesiunii de creanță, acestea vor rămâne în sarcina creditorul cedent, similar ipotezei în care creditorul renunță la executarea silită, deoarece cauza de încetare a executării silite este, în ambele cazuri, rezultatul manifestării de voință a creditorului urmărit; • în cazul perimării executării silite.
Stabilirea cheltuielilor de executare	– sumele datorate cu titlu de cheltuieli de executare se stabilesc de executorul judecătoresc prin încheiere, pe baza dovezilor prezentate de partea interesată; – încheierea prin care se stabilesc cheltuielile de executare se va da fără citarea părților și va avea cuprinsul stabilit de art. 657 alin. (1) C.proc.civ.; încheierea se comunică părților, este executorie de drept și poate fi atacată numai cu contestație la executare în termen de 15 zile de la comunicare [art. 657 alin. (3) și art. 715 alin. (2) C.proc.civ.];

	– sumele stabilite de executorul judecătoresc cu titlu de cheltuieli de executare pot fi <i>cenzurate de instanța de executare</i>, pe calea contestației la executare formulate de partea interesată și ținând seama de probele administrate de aceasta; • pot fi cenzurate inclusiv onorariile executorului judecătoresc, ale avocaților și ale experților judiciari, atunci când acestea sunt vădit disproporționate în raport cu valoarea sau complexitatea cauzei ori cu activitatea desfășurată de executorul judecătoresc, avocat sau experții judiciari, ținând seama și de circumstanțele cauzei și de probele administrate de partea interesată, dispozițiile art. 451 alin. (2) și (3) C.proc.civ. aplicându-se în mod corespunzător; • instanța de executare nu poate dispune din oficiu reducerea cheltuielilor de executare, ci numai la solicitarea părții interesate, pe calea contestației la executare; • prin excepție de la dispozițiile art. 719 C.proc.civ., debitorul nu este ținut să plătească vreo cauțiune dacă, prin contestația la executare formulată împotriva încheierii de stabilire a cheltuielilor de executare, solicită și suspendarea executării acestora [art. 670 alin. (4) C.proc.civ.].
Recuperarea cheltuielilor de executare	– sumele stabilite cu titlu de cheltuieli de executare se recuperează de la debitor la sfârșitul executării silite, prin prelevarea acestora cu prioritate din sumele rezultate din executarea silită, creanța reprezentând aceste cheltuieli având preferință față de orice alte creanțe; • recuperarea cheltuielilor de executare de la debitor se va face la sfârșitul executării silite și în cazul executării silite directe, însă, în acest caz, dacă debitorul nu plătește de bunăvoie, recuperarea se va face prin urmărirea separată a debitorului în temeiul încheierii întocmite de executorul judecătoresc, care constituie titlu executoriu împotriva debitorului, conform art. 670 alin. (4) C.proc.civ.; – în cazul în care sumele stabilite cu titlu de cheltuieli de executare nu pot fi recuperate de la debitor, din lipsa bunurilor urmăribile sau din alte asemenea cauze: • acestea, cu excepția onorariului executorului judecătoresc, vor fi plătite de creditor, care le va putea recupera de la debitor, când starea patrimonială a acestuia o va permite, înăuntrul termenului de prescripție [art. 670 alin. (5) C.proc.civ.]; • executorul judecătoresc va recupera sumele reprezentate de onorariul său tot de la debitor, atunci când starea patrimoniului acestuia o va permite, înăuntrul termenului de prescripție, suportând astfel și eventualitatea riscului insolvabilității debitorului; • încheierea executorului judecătoresc de stabilire a cheltuielilor de executare constituie titlu executoriu atât pentru creditor, cât și pentru executorul judecătoresc împotriva debitorului [art. 670 alin. (6) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 32

EXECUTORUL JUDECĂTORESC.

INSTANȚA DE EXECUTARE

I. Executorul judecătoresc

1. Organele de executare. Îndatoririle executorului judecătoresc

Notiunea de organ de executare	– organele de executare sunt investite cu autoritatea forței publice pentru a putea impune debitorului urmărit sau unor terțe persoane care dețin bunurile acestuia obligația de a executa dispozițiile din titlul executoriu.
Organele de executare	– în România, organele de executare sunt: • <i>executorul judecătoresc</i>, care este organul de executare investit cu autoritatea forței publice pentru aducerea la îndeplinire a oricărui titlu executoriu, cu excepția celor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel (art. 623 C.proc.civ.); • <i>executorii fiscali</i>, care au competența de a aduce la îndeplinire silită creanțele fiscale reprezentând venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice; organizarea și competența executorilor fiscali sunt reglementate de Codul de procedură fiscală. <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 66/2017 (M. Of. nr. 969 din 7 decembrie 2017): în interpretarea dispozițiilor art. 623 C.proc.civ. raportat la art. 220 alin. (3) și (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare, și art. 3 pct. 18 din Legea responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010, republicată, „executarea silită a titlurilor executorii – hotărâri judecătorești privind creanțe bugetare, datorate în temeiul unor raporturi juridice contractuale care se fac venit la bugetul consolidat al statului, se realizează prin executori fiscali, ca organe de executare silită ale statului”.</i>
Îndatoririle executorului judecătoresc	Îndatorirea executorului judecătoresc de a îndeplini actele de executare, în condițiile legii, la cererea părții interesate – această îndatorire a executorului judecătoresc reprezintă o consecință a monopolului exercitării activității de executare silită și constă în aceea că, de îndată ce primește cererea de executare, executorul judecătoresc, prin încheiere, trebuie să dispună înregistrarea acesteia și deschiderea dosarului de executare [art. 665 alin. (1) C.proc.civ.];

– executorul judecătoresc nu poate refuza înregistrarea cererii de executare, însă *poate refuza deschiderea procedurii de executare*; în acest caz:

- executorul trebuie să motiveze refuzul său prin încheiere, care se comunică de îndată creditorului;
- refuzul poate fi motivat exclusiv de neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru înregistrarea cererii, fără însă ca examinarea cererii de către executor să antameze verificările care sunt de competența instanței de executare în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite;

Pot constitui motive care să justifice refuzul executorului judecătoresc de a înregistra cererea și de a deschide dosarul de executare:

- necompetența organului de executare;
- existența unui caz de incompatibilitate în care se află executorul;
- lipsa îndeplinirii unor cerințe ale cererii de executare, precum lipsa semnăturii, lipsa copii legalizate a titlului executoriu etc.

În cazul în care titlul executoriu îl constituie o hotărâre judecătorească, executorul judecătoresc nu poate condiționa primirea cererii și deschiderea dosarului de executare de plata anticipată a onorariului [art. 39 alin. (3) din Legea nr. 188/2000].

- încheierea prin care executorul judecătoresc refuză deschiderea procedurii de executare poate fi atacată de creditor cu plângere, în termen de 15 zile de la data comunicării, la instanța de executare [art. 665 alin. (2) C.proc.civ.];
- procedura de soluționare a plângerii îndreptate împotriva încheierii motivate, prin care executorul judecătoresc refuză deschiderea dosarului de executare, este cea prevăzută de art. 56 alin. (3)-(5) din Legea nr. 188/2000, deoarece aceste din urmă prevederi legale constituie dreptul comun în materie; astfel, judecata plângerii se face cu citarea părților, iar hotărârea instanței este supusă numai apelului în termen de 10 zile de la comunicare, conform art. 651 alin. (4) C.proc.civ.; executorul judecătoresc este obligat să se conformeze hotărârii judecătorești rămase definitivă.

Rolul activ al executorului judecătoresc

– în activitatea desfășurată, executorul este obligat să manifeste un rol activ, stăruind, prin toate mijloacele admise de lege, pentru realizarea integrală și cu celeritate a obligației prevăzute în titlul executoriu, cu respectarea dispozițiilor legii, a drepturilor părților și ale altor persoane interesate [art. 627 alin. (1) C.proc.civ.];

– în virtutea rolului activ pe care i-l impune legea, executorul este îndreptățit:

- să ceară debitorului, în condițiile legii, lămuriri în scris în legătură cu veniturile și bunurile sale, inclusiv cele aflate în proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, asupra cărora se poate efectua executarea, cu arătarea locului unde se află acestea, dacă socotește că este în interesul executării; debitorul este obligat să prezinte executorului informațiile solicitate, refuzul nejustificat al acestuia de a se prezenta ori de a da lămuririle necesare, precum și darea cu rea-credință de informații incomplete atrăgând răspunderea sa pentru toate prejudiciile cauzate, precum și aplicarea sancțiunii prevăzute la art. 188 alin. (2) C.proc.civ. [art. 627 alin. (2) și (3) C.proc.civ.];
- să solicite comunicarea în scris a tuturor informațiilor necesare pentru efectuarea executării de la cei care datorează sume de bani debitorului urmărit ori dețin bunuri ale acestuia supuse urmăririi [art. 660 alin. (1) C.proc.civ.];

	• să solicite instituțiilor publice, instituțiilor de credit și oricăror altor persoane fizice sau juridice să îi comunice, de îndată, în copie, documentele, precum și, în scris, datele și informațiile apreciate de executorul judecătoresc ca fiind necesare realizării executării silite, inclusiv codul numeric personal al persoanelor supuse urmăririi, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel [art. 660 alin. (2) C.proc.civ.]. Obligația executorului judecătoresc de a asigura secretul informațiilor primite – executorul judecătoresc este obligat să asigure secretul informațiilor primite prin oricare dintre modalitățile prevăzute de lege, dacă legea nu prevede altfel; – aceste informații nu pot fi utilizate decât în scopul pentru care au fost cerute, fiind interzisă cu desăvârșire, sub sancțiunile prevăzute de lege, divulgarea lor către terțe persoane sau utilizarea lor pentru crearea unei baze de date personale de către executorul judecătoresc [art. 660 alin. (4) C.proc.civ.]. Obligația executorului judecătoresc de a-l informa pe debitor despre drepturile și obligațiile pe care acesta le are – executorul are obligația de a-l informa pe debitor despre drepturile și obligațiile pe care acesta le are, precum și cu privire la consecințele la care se expune în cazul continuării executării silite; – executorul judecătoresc are îndatorirea de a stăruii pentru a-l determina pe debitor să execute de bunăvoie obligația sa, arătându-i consecințele la care s-ar expune în cazul continuării executării silite; – în toate cazurile, debitorul va fi informat cu privire la cuantumul estimativ al cheltuielilor de executare [art. 627 alin. (2) C.proc.civ.].
--	--

2. Recuzarea și abținerea executorului judecătoresc. Înlocuirea executorului judecătoresc

Recuzarea și abținerea executorului judecătoresc	Recuzarea executorului judecătoresc – executorul poate fi recuzat numai în cazurile și în condițiile prevăzute la art. 42 și urm. C.proc.civ. [art. 653 alin. (1) C.proc.civ.]; – recuzarea executorului judecătoresc poate fi cerută de partea interesată imediat ce a aflat despre una dintre situațiile prevăzute de lege, dar numai până la încetarea executării silite [art. 10 alin. (3) din Legea nr. 188/2000.] Abținerea executorului judecătoresc – executorul pentru care este cerută recuzarea poate declara că se abține; acesta poate declara că se abține, chiar și în lipsa unei cereri de recuzare formulate de una dintre părți, de îndată ce a cunoscut situația de incompatibilitate în care se află. Procedura de soluționare – cererea de recuzare a executorului judecătoresc, respectiv declarația de abținere a acestuia se soluționează de instanța de executare; – cererea de recuzare sau, după caz, declarația de abținere se soluționează potrivit procedurii prevăzute de art. 51 C.proc.civ., în camera de consiliu, fără prezența părților; executorul judecătoresc recuzat sau care a declarat că se abține va fi ascultat numai dacă instanța apreciază că este necesar, în aceleași condiții putând fi ascultate și părțile;
--	--

	– cererea de recuzare nu suspendă de drept executarea silită; instanța de executare poate dispune, motivat, suspendarea executării până la soluționarea cererii de recuzare, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac; pentru a se dispune suspendarea, cel care o solicită trebuie să dea în prealabil o cauțiune în cuantum de 1.000 lei; în cazul în care valoarea creanței prevăzute în titlul executoriu nu depășește 1.000 lei, cauțiunea va fi de 10% din valoarea creanței [art. 653 alin. (2) C.proc.civ.]; – încheierea instanței de executare prin care s-a încuviințat ori s-a respins abținerea, precum și cea prin care s-a încuviințat recuzarea nu sunt supuse niciunei căi de atac; încheierea prin care s-a respins recuzarea poate fi atacată numai cu apel în termen de 5 zile de la comunicare [art. 10 alin. (3) teza a II-a și alin. (4) din Legea nr. 188/2000]; – în caz de admitere a cererii de recuzare ori a declarației de abținere, încheierea va arăta în ce măsură actele îndeplinite de executorul judecătoresc recuzat sau care s-a abținut urmează să fie păstrate [art. 653 alin. (3) C.proc.civ.]; în măsura în care în încheierea de admitere a cererii de recuzare sau a declarației de abținere nu se menționează nimic cu privire la actele de executare deja efectuate, acestea sunt nule și trebuie refăcute.
Înlocuirea executorului judecătoresc	– la cererea creditorului, instanța de executare poate dispune, pentru motive temeinice, înlocuirea executorului judecătoresc cu alt executor judecătoresc indicat de către creditor și continuarea executării silite de către noul executor judecătoresc [art. 653 alin. (4) C.proc.civ.]; – motivele temeinice care pot justifica înlocuirea executorului judecătoresc reprezintă elemente de aparență de nelegalitate a executării și/sau aspecte de oportunitate, în aprecierea lor ținându-se seama, pe de o parte, de faptul că simpla dorință a creditorului de a înlocui executorul nu constituie motiv temeinic, iar, pe de altă parte, de faptul că exigența nu poate fi absolută, întrucât există alte instituții care reglementează astfel de situații (recuzarea, contestația la executare); – asupra cererii de înlocuire instanța de executare se pronunță prin încheiere, prin care, în caz de admitere a înlocuirii, se va pronunța și asupra cheltuielilor de executare efectuate de executorul judecătoresc înlocuit până la momentul înlocuirii; totodată, instanța va dispune trimiterea dosarului la executorul indicat de creditorul următor [art. 653 alin. (4) coroborat cu art. 654 alin. (2) C.proc.civ.].

3. Competența executorului judecătoresc

Competența materială a executorului judecătoresc	– din punct de vedere material, competența executorului judecătoresc cuprinde atribuția acestuia de a pune în executare dispozițiile cu caracter civil din titlurile executorii în materia raporturilor civile și a altor raporturi asimilate [art. 7 lit. a) din Legea nr. 188/2000]; – fiind organul de executare cu plenitudine de competență în domeniul executării silite a dispozițiilor cu caracter civil <i>lato sensu</i>, executorul judecătoresc are competența de a aduce la îndeplinire orice astfel de titluri executorii; el este organ de executare, fără a deosebi între executarea directă și executarea indirectă.
---	---

Competența teritorială a executorului judecătoresc

Regulile generale de competență teritorială

– competența teritorială a executorului judecătoresc este delimitată în funcție de forma de urmărire concretă, după cum urmează [art. 652 alin. (1) C.proc.civ.]:

- în cazul urmăririi silite a bunurilor imobile, al urmăririi silite a fructelor prinse de rădăcini și al executării silite directe imobiliare, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află imobilul;
- în cazul urmăririi silite a bunurilor mobile și al executării silite directe mobiliare, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află domiciliul ori, după caz, sediul debitorului sau din circumscripția curții de apel unde se află bunurile; în cazul în care domiciliul sau, după caz, sediul debitorului se află în străinătate, este competent oricare executor judecătoresc;
- în cazul executării silite a obligațiilor de a face și a obligațiilor de a nu face, executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde urmează să se facă executarea;

– competența teritorială aparține *oricărui executor judecătoresc care își desfășoară activitatea în circumscripția curții de apel*, după distincțiile de mai sus;

– în cazul urmăririi silite mobiliare și al predării silite a bunurilor mobile, executorul judecătoresc rămâne competent să continue executarea silită, chiar dacă, după începerea executării, debitorul și-a schimbat domiciliul sau, după caz, sediul [art. 652 alin. (3) C.proc.civ.];

- soluția menținerii competenței teritoriale a executorului judecătoresc care a început procedura de executare este aplicabilă și în ipoteza în care, după începerea urmăririi silite ori a executării silite directe, bunul mobil care face obiectul executării silite (mobiliare) a fost mutat în timpul procedurii de executare, având în vedere că, pentru determinarea competenței, ceea ce prezintă importanță este situația existentă la data sesizării organului prevăzut de lege, schimbările ulterioare ale acestei situații neputând determina necompetența organului legal sesizat.

Reguli speciale de competență teritorială

– poprirea se înființează la cererea creditorului de către un executor judecătoresc al cărui birou se află în circumscripția curții de apel unde își are domiciliul sau sediul debitorul [art. 782 alin. (1) C.proc.civ.]; în ipoteza în care domiciliul sau sediul debitorului se află în străinătate, prin aplicarea dispozițiilor art. 652 alin. (1) lit. b) C.proc.civ. în completarea celor ale art. 782 alin. (1) C.proc.civ., competența teritorială pentru înființarea popririi aparține oricărui executor judecătoresc, alegerea aparținând creditorului urmăritor;

– în materia urmăririi silite imobiliare, competența teritorială aparține executorului judecătoresc din circumscripția curții de apel unde se află imobilul aparținând debitorului sau unei terțe persoane, dacă se urmărește un imobil ipotecat ajuns în mâinile acesteia; dacă se urmăresc mai multe imobile aflate în circumscripția aceleiași curți de apel, competența aparține oricărui dintre executorii judecătorești care funcționează în această circumscripție, la alegerea creditorului (art. 819 C.proc.civ.);

– în cazurile în care competența teritorială aparține mai multor executori, indiferent că aceasta se determină potrivit regulilor generale sau potrivit unor reguli speciale, ale-

	gerea între executorii judecătorești deopotrivă competenți din punct de vedere teritorial aparține creditorului. Prorogarea de competență – dacă bunurile urmăribile, mobile sau imobile, se află în circumscripțiile mai multor curți de apel, oricare dintre executorii judecătorești care funcționează pe lângă una dintre acestea este competent să realizeze executarea, inclusiv cu privire la bunurile urmăribile aflate în raza celorlalte curți de apel [art. 652 alin. (2) C.proc.civ.]; – competența executorului judecătoresc nu se poate extinde la circumscripția altor curți de apel în alte cazuri decât acelea în care legea prevede în mod expres prorogarea de competență; pe cale de consecință, în cazul în care executorul judecătoresc inițial investit de creditor constată că nu sunt bunuri și venituri urmăribile în raza competenței sale teritoriale, creditorul poate cere instanței de executare <i>continuarea executării silite printr-un alt executor judecătoresc</i>, dispozițiile art. 653 alin. (4) aplicându-se în mod corespunzător [art. 652 alin. (4) C.proc.civ.]; instanța va soluționa cererea prin încheiere, prin care se va pronunța și asupra cheltuielilor de executare efectuate până în acel moment. Sanctiunea nerespectării normelor de competență teritorială a executorului judecătoresc – încălcarea normelor privitoare la competența teritorială a executorului judecătoresc atrage nulitatea actelor de procedură efectuate; – nulitatea actelor de procedură efectuate de un executor judecătoresc incompetent teritorial nu este condiționată de existența unei vătămări [art. 652 alin. (5) C.proc.civ.].
Conflictul de competență	Conflictul pozitiv de competență – conflictul pozitiv de competență dintre doi sau mai mulți executori judecătorești, precum și dintre un executor judecătoresc și un alt organ de executare poate apărea atunci când creditorul sesizează cu cererea de executare deopotrivă doi sau mai mulți executori judecătorești sau un executor judecătoresc și un alt organ de executare prevăzut de lege; – pentru rezolvarea conflictului pozitiv de competență dintre executorii judecătorești sau dintre un executor judecătoresc și un alt organ de executare, vor fi aplicate regulile prevăzute de art. 654 și art. 655 C.proc.civ. referitoare la conexarea executărilor care se desfășoară asupra acelorași bunuri ale debitorului, deoarece legea nu distinge după cum executările concurente sunt pornite la cererea aceluiași creditor sau a unor creditori diferiți. Conflictul negativ de competență – întrucât unul dintre motivele pentru care executorul judecătoresc poate respinge cererea de executare este și incompetența organului de executare sesizat, între executorii judecătorești se poate ivi și un conflict negativ de competență; – conflictul negativ de competență se soluționează, potrivit prevederilor art. 11 din Legea nr. 188/2000, astfel: • conflictele de competență între birourile executorilor judecătorești situate în aceeași circumscripție a unei curți de apel se soluționează de acea curte de apel, la sesizarea părții interesate;

	• când conflictul negativ de competență intervine între birouri de executori judecătorești situate în circumscripții diferite, competența aparține curții de apel în a cărei circumscripție se află biroul executorului judecătoresc cel dintâi sesizat; – conflictele negative de competență se soluționează de urgență și cu precădere, iar instanța se pronunță în toate cazurile, motivat, prin încheiere definitivă.
--	--

4. Actele executorului judecătoresc

Categoriile de acte întocmite de executorul judecătoresc	– încheieri; – procese-verbale; – alte acte de procedură, cu formele și în termenele prevăzute de lege [art. 656 alin. (1) C.proc.civ.].
Încheierile	– măsurile pe care executorul judecătoresc le dispune prin încheiere sunt amânarea, suspendarea și încetarea executării silite, eliberarea sau distribuirea sumelor obținute din executare, precum și alte măsuri anume prevăzute de lege [art. 657 alin. (1) C.proc.civ.]; – încheierea prin care executorul judecătoresc dispune măsurile prevăzute de lege trebuie să cuprindă următoarele mențiuni: • denumirea și sediul organului de executare; • data și locul întocmirii încheierii și numărul dosarului de executare; • titlul executoriu în temeiul căruia se efectuează procedura de executare; • numele și domiciliul ori, după caz, denumirea și sediul creditorului și ale debitorului; • procedura de executare care face obiectul încheierii; • chestiunea asupra căreia se adoptă încheierea; • motivele în fapt și în drept care au determinat darea încheierii; • dispoziția luată de executor; • calea și termenul de atac al încheierii; • semnătura și ștampila executorului judecătoresc; – cu excepția mențiunii privind calea și termenul de atac al încheierii, celelalte mențiuni indicate mai sus ale încheierii executorului judecătoresc sunt prevăzute sub <i>sanctiunea nulității</i> [art. 657 alin. (2) C.proc.civ.]; – dacă prin lege nu se dispune altfel, încheierile executorului judecătoresc: • se dau fără citarea părților; • se comunică acestora; • sunt executorii de drept; • pot fi atacate numai cu contestație la executare, în termen de 15 zile de la comunicare, cu excepția cazurilor în care acestea sunt, potrivit legii, definitive [art. 657 alin. (3) și art. 715 alin. (2) C.proc.civ.].
Procesele-verbale	– prin proces-verbal, executorul judecătoresc poate dispune toate măsurile luate în cursul executării silite, pentru care nu se prevede în mod expres actul prin care acestea se constată sau se dispun;

	– conținutul proceselor-verbale întocmite de executorul judecătoresc este prevăzut de art. 679 alin. (1) lit. a)-m) C.proc.civ., după cum urmează: a) denumirea și sediul organului de executare; b) numele și calitatea celui care încheie procesul-verbal; c) data întocmirii procesului-verbal și numărul dosarului de executare; d) titlul executoriu în temeiul căruia se efectuează actul de executare; e) numele și domiciliul ori, după caz, denumirea și sediul debitorului și creditorului; f) locul, data și ora efectuării actului de executare; g) măsurile luate de executor sau constatările acestuia; h) consemnarea explicațiilor, opozițiilor și obiecțiunilor participanților la executare; i) alte mențiuni cerute de lege sau considerate de executor ca fiind necesare; j) menționarea, când este cazul, a lipsei creditorului sau debitorului ori a refuzului sau a împiedicării de a semna procesul-verbal; k) menționarea numărului de exemplare în care s-a întocmit procesul-verbal, precum și a persoanelor cărora li s-a înmănat acesta; l) semnătura executorului, precum și, când este cazul, a altor persoane interesate în executare sau care asistă la efectuarea actului de executare; m) ștampila executorului judecătoresc; – mențiunile procesului-verbal prevăzute de art. 679 alin. (1) lit. a)-g), l) și m) sunt prevăzute sub sancțiunea nulității [art. 679 alin. (2) C.proc.civ.], ceea ce presupune că vătămarea se prezumă; • în cazul celorlalte mențiuni, lipsurile procesului-verbal pot atrage nulitatea acestuia în condițiile art. 175 alin. (1) C.proc.civ., adică numai condiționat de dovedirea unei vătămări.
Alte acte	– în cazurile în care legea prevede astfel, executorul judecătoresc întocmește alte acte de procedură, cu formele și în termenele prevăzute de lege; – pot fi menționate cu titlu de exemplu: • somația de plată către debitor, prevăzută de art. 667-668 C.proc.civ.; • adresa de înființare a popririi; • proiectul de distribuire a sumelor rezultate din urmărirea silită etc.
Îndreptarea și completarea actelor executorului judecătoresc	– erorile materiale săvârșite cu prilejul întocmirii actelor efectuate de executorul judecătoresc se pot îndrepta, din oficiu sau la cerere, cu respectarea dispozițiilor legale prevăzute pentru întocmirea lor [art. 656 alin. (2) C.proc.civ.]; Dispozițiile legale menționate reprezintă o derogare de la prevederile art. 57 din Legea nr. 188/2000, care dispune că îndreptarea erorilor materiale din actele întocmite de executorul judecătoresc se face cu citarea părților. Așadar, în cazul actelor întocmite cu prilejul executării silită, îndreptarea erorilor materiale se va face potrivit procedurii prevăzute de lege pentru întocmirea actului respectiv, deci nu conform celei reglementate de art. 57 din Legea nr. 188/2000. Cu toate acestea, în lipsa unor prevederi speciale în acest sens în Codul de procedură civilă, dispozițiile art. 57 din Legea nr. 188/2000 referitoare la soluționarea de urgență a cererii și efectuarea mențiunii corespunzătoare pe toate exemplarele actului sunt aplicabile și în cazul îndreptării erorilor materiale strecurate în actele întocmite de executorul judecătoresc în cadrul executării silită.

	– atunci când prezintă omisiuni vădite, actele efectuate de executorul judecătoresc pot fi completate de către acesta, din oficiu sau la cerere, cu citarea părților, dacă lucrările cuprind date care fac posibilă completarea omisiunilor. Cererea de completare se va soluționa de urgență, iar despre completarea efectuată se va face mențiune pe toate exemplarele actului (art. 57 din Legea nr. 188/2000).
--	--

II. Instanța de executare

Competența materială	– instanța de executare este judecătoria [art. 651 alin. (1) C.proc.civ.].
Competența teritorială	– instanța de executare este judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, în afara cazurilor în care legea dispune altfel; dispozițiile art. 651 C.proc.civ. se completează cu cele ale art. 112 alin. (1) C.proc.civ. în cazul în care prin cererea de executare silită creditorul solicită încuviințarea executării împotriva mai multor debitori (fie principali, fie unul principal și altul obligat accesoriu); <i>Practică judiciară:</i> În cauză, executarea silită este îndreptată împotriva a doi soți, ambii debitori în contractele de credit și ipotecă ce reprezintă titlul executoriu în baza căruia a fost solicitată executarea silită, fiind format un unic dosar de executare silită. Debitorii au domiciliu diferite, domiciliul primului fiind situat în București, sectorul 2, iar al celui de-al doilea în Craiova, județul Dolj. Pentru acest motiv, în raport de dispozițiile art. 651 alin. (1) teza I C.proc.civ., competența, ca instanță de executare, revine atât Judecătoriei Craiova, cât și Judecătoriei Sectorului 2 București. În absența unui text de lege special care să reglementeze cum se determină instanța de executare în caz de pluralitate de debitori cu domiciliu diferite, sunt aplicabile, prin analogie, în raport de dispozițiile art. 5 alin. (3) C.proc.civ., având în vedere caracterul asemănător al ipotezei reglementate de textul de lege cu speța de față, dispozițiile art. 112 C.proc.civ., potrivit cărora „cererea de chemare în judecată a mai multor pârâți poate fi introdusă la instanța competentă pentru oricare dintre aceștia”, ce reglementează prorogarea legală de competență în cazul pluralității de pârâți. Se aplică, prin analogie, și prevederile art. 116 C.proc.civ., potrivit cărora „reclamantul are alegerea între mai multe instanțe deopotrivă competente”. În cauză, prin depunerea cererii de încuviințare a executării silită la Judecătoria Craiova, în exercitarea atribuțiilor prevăzute de art. 666 alin. (1) C.proc.civ., executorul judecătoresc a ales între cele două instanțe deopotrivă competente, fixând în mod definitiv competența teritorială de soluționare a cauzei în favoarea instanței de la domiciliul debitoare (ICCJ, s. I civ., dec. nr. 1292 din 7 iunie 2016, www.scj.ro). – dacă domiciliul sau, după caz, sediul debitorului nu se află în țară, este competența judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul creditorului; – dacă domiciliul sau, după caz, sediul creditorului nu se află în țară, competența teritorială aparține judecătoriei în a cărei circumscripție se află sediul biroului executorului judecătoresc învestit de creditor;

	– schimbarea domiciliului sau sediului debitorului ori, după caz, al creditorului după începerea executării silite nu atrage schimbarea competenței instanței de executare [art. 651 alin. (1) și (2) C.proc.civ.].
Atribuțiile instanței de executare	– instanța de executare soluționează: • cererile de încuviințare a executării silite; • contestațiile la executare; • orice alte incidente apărute în cursul executării silite, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe sau organe [art. 651 alin. (3) C.proc.civ.]. <i>Spre exemplu</i>, instanța de executare are competența de a dispune măsuri precum: ▪ ordonarea unor măsuri de executare silită (validarea popririi – art. 790 C.proc.civ.; stabilirea programului de consiliere psihologică în cadrul executării silite a hotărârilor judecătorești referitoare la minori – art. 913 C.proc.civ.; stabilirea contravalorii bunului în cazul imposibilității predării silite, respectiv a echivalentului despăgubirilor datorate în cazul neexecutării obligației de a face ce implică faptul personal al debitorului – art. 892 C.proc.civ. etc.); ▪ rezolvarea incidentelor, precum și a problemelor litigioase ivite în cursul executării silite (cererea de recuzare sau de înlocuire a executorului judecătoresc – art. 653 C.proc.civ.) etc.
Actele instanței de executare	– instanța de executare se pronunță prin <i>încheiere executorie</i>, care poate fi atacată numai cu apel, în termen de 10 zile de la comunicare [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.]; – prin excepție de la această regulă, în cazurile în care legea dispune în mod expres altfel, regimul juridic al actului de procedură pe care îl pronunță instanța de executare este diferit. <i>Exemplu</i>: încheierea de respingere a cererii de încuviințare a executării silite, care poate fi atacată numai cu apel, de către creditor, în termen de 15 zile de la comunicare [art. 666 alin. (7) C.proc.civ.].

FIȘA NR. 33

TITLURILE EXECUTORII

I. Noțiunea de „titlu executoriu”

Noțiune	– titlul executoriu este înscrisul care, alcătuit în conformitate cu prevederile legii de către organul competent, permite punerea în executare silită a creanței pe care o constată; – executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu [art. 632 alin. (1) C.proc.civ.]; – un înscris poate constitui titlu executoriu numai dacă legea prevede în mod expres aceasta; este lipsită de orice eficiență juridică o eventuală clauză contractuală prin care părțile ar stabili că înscrisul constatator al actului încheiat constituie titlu executoriu; – forța executorie este un efect al înscrisului (în sensul de <i>instrumentum probationis</i>), respectiv al hotărârii judecătorești ce constată creanța susceptibilă de a fi executată contra voinței debitorului, iar nu un efect al actului juridic ca operațiune juridică (<i>negotium</i>); – titlul executoriu este originalul înscrisului căruia legea îi recunoaște caracterul executoriu, iar în cazul hotărârilor judecătorești, copia legalizată a hotărârii; • întrucât, pentru începerea executării silit, creditorul trebuie să prezinte titlul executoriu în original sau în copie legalizată, dacă se refuză eliberarea acestuia de către alte organe competente potrivit legii și dacă legea specială nu prevede altfel, creditorul poate face plângere la judecătoria în circumscripția căreia se află organul care trebuia să emită titlul executoriu, în termen de 15 zile de la data când a luat cunoștință de refuz (art. 642 C.proc.civ.); – normele prin care sunt instituite titluri executorii (mai exact prin care se conferă forță executorie anumitor categorii de înscrisuri) sunt norme de procedură; • caracterul de titlu executoriu al unui înscris este reglementat de legea în vigoare la data întocmirii acestuia; pe cale de consecință, dacă un înscris nu avea forță executorie potrivit legii în vigoare la data producerii lui, o lege ulterioară nu îi va putea conferi acest efect; – în cazul desființării titlului executoriu, toate actele de executare efectuate în baza acestuia sunt desființate de drept, dacă prin lege nu se prevede altfel; în acest caz, sunt aplicabile dispozițiile privitoare la întoarcerea executării (art. 643 C.proc.civ.).
Categoriile de titluri executorii	– categoriile de titluri executorii sunt enumerate limitativ de art. 632 alin. (2) C.proc.civ., după cum urmează: • hotărârile judecătorești, respectiv hotărârile executorii prevăzute de art. 633 C.proc.civ., hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive; • orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare.

II. Categoriile de titluri executorii

1. Hotărârile judecătorești și cele emise de alte organe cu activitate jurisdicțională

Hotărârile judecătorești	Categoriile de hotărâri susceptibile de a fi executate silit – pot constitui temeiul executării silită împotriva debitorului care nu își îndeplinește de bunăvoie obligația: hotărârile instanțelor judecătorești pronunțate în materie civilă, inclusiv în materie de conflicte de muncă, în materie de contencios administrativ, cele pronunțate în procesele penale când statuează asupra unor pretenții civile (despăgubiri, cheltuieli de judecată), cele prin care părțile sunt obligate la plata unor amenzi fără caracter penal (administrative, judiciare etc.); – de asemenea, pot fi puse în executare silită hotărârile pronunțate în materie necontencioasă judiciară; – nu toate hotărârile judecătorești sunt susceptibile de executare silită. <i>De exemplu, nu pot fi executate silit hotărârile pronunțate în cererile în constatare, cele prin care s-a dispus declararea nulității, rezoluțiunii sau rezilierii unui act juridic fără a se impune părților și obligația de restituire, hotărârile în materie de stare civilă, cele prin care s-a respins, anulat cererea de chemare în judecată etc.; însă toate aceste hotărâri pot fi puse în executare pentru plata cheltuielilor de judecată, în măsura în care s-a formulat un asemenea capăt de cerere și el a fost admis de instanța de judecată.</i> Hotărâri executorii, hotărâri cu executare provizorie și hotărâri definitive [art. 632 alin. (2) C.proc.civ.] – pot fi puse în executare (pot constitui titluri executorii) următoarele categorii de hotărâri: • hotărârile executorii; • hotărârile definitive; • hotărârile cu executare provizorie. Hotărârile executorii (art. 633 C.proc.civ.) 1. hotărârile date în apel, dacă prin lege nu se prevede altfel; • în sensul legii, reprezintă hotărâri executorii atât hotărârile pronunțate de instanța de apel, cât și cele date de prima instanță, care au fost atacate cu apel, dar apelul a fost respins, anulat sau s-a perimat; în acest caz, data la care hotărârea de primă instanță devine executorie este data pronunțării hotărârii în apel, mai puțin în cazul în care apelul este respins ca tardiv, când hotărârea primei instanțe devine executorie, de altfel și definitivă, la data expirării termenului de apel; • în cazurile anume prevăzute de lege, hotărârile pronunțate în apel nu au caracter executoriu; în aceste cazuri, hotărârea judecătorească nu se poate executa silit decât după ce a rămas definitivă; <i>Exemple: hotărârile date în cauzele privitoare la desființarea de construcții, planșării sau a oricăror lucrări având o așezare fixă, precum și în cazurile anume prevăzute de lege, cum ar fi art. 1064 alin. (3) C.proc.civ. [art. 484 alin. (1) C.proc.civ.].</i>
--	---

2. hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, ori cele în legătură cu care părțile au convenit să exercite direct recursul, potrivit art. 459 alin. (2) C.proc.civ.;

– hotărârea executorie poate fi pusă în executare, chiar dacă este atacată cu recurs, însă instanța de control judiciar va putea dispune suspendarea executării în condițiile art. 484 alin. (2)-(7) C.proc.civ.;

- punerea în executare a unei hotărâri judecătorești care constituie titlu executoriu se poate face numai pe riscul creditorului dacă hotărârea poate fi atacată cu apel sau recurs; dacă titlul este ulterior modificat ori desființat, creditorul va fi ținut, în condițiile legii, să îl repună pe debitor în drepturile sale, în tot sau în parte, după caz [art. 637 alin. (1) C.proc.civ.].

Hotărâri definitive [art. 634 alin. (1) C.proc.civ.]

– sunt hotărâri definitive:

1. hotărârile care nu sunt supuse apelului și nici recursului;
2. hotărârile date în primă instanță, fără drept de apel, neatacate cu recurs;
3. hotărârile date în primă instanță, care nu au fost atacate cu apel;
4. hotărârile date în apel, fără drept de recurs, precum și cele neatacate cu recurs;
5. hotărârile date în recurs, chiar dacă prin acestea s-a soluționat fondul pricinii;
6. orice alte hotărâri care, potrivit legii, nu mai pot fi atacate cu recurs;

– hotărârile judecătorești devin definitive:

- de la data pronunțării, în cazul hotărârilor care de la început nu pot fi atacate nici cu apel, nici cu recurs;
- la data expirării termenului de apel sau, după caz, de recurs, în cazul în care calea de atac nu a fost exercitată sau apelul, respectiv recursul sunt respinse ca tardive;
- la data pronunțării hotărârii în apel, în cazul în care hotărârea este supusă numai apelului, sau în recurs, în cazul în care hotărârea din apel este susceptibilă și de recurs, dacă a fost exercitată calea de atac; la fel în ipoteza perimării apelului sau a recursului, în acest caz fiind necesar să se aștepte efectul perimării, care nu se produce decât la expirarea termenului de perimare a căii de atac și numai în temeiul hotărârii prin care se constată perimarea; de asemenea, în cazul retragerii căii de atac de reformare, hotărârea nu va putea fi pusă în executare decât după ce o asemenea retragere va fi intervenit;

– hotărârea rămasă definitivă poate fi pusă în executare dacă este atacată cu o cale extraordinară de atac de retractare; totuși, atât în cazul contestației în anulare, cât și al revizuirii, executarea poate fi suspendată de instanța care urmează să soluționeze calea de atac, în condițiile art. 507 și art. 512 C.proc.civ.

Hotărârile cu executare provizorie

– sunt executorii hotărârile de primă instanță, în cazurile în care legea prevede în mod expres că acestea se bucură de executare provizorie, de drept sau judecătorească (art. 448-449 C.proc.civ.);

– indiferent de felul executării provizorii, cel interesat poate solicita, potrivit art. 450 C.proc.civ., suspendarea ei fie odată cu apelul, fie în tot cursul instanței de apel.

Mai pot fi menționate ca exemple de hotărâri pronunțate în primă instanță, supuse numai apelului, cărora legea le stabilește caracterul executoriu în mod

	expres, derogatoriu de la prevederile art. 633 C.proc.civ.: ordonanța președințială [art. 997 alin. (2) C.proc.civ.], cu mențiunea că ordonanța președințială pronunțată în primă instanță de curtea de apel este supusă recursului (art. 1000 C.proc.civ.); hotărârile pronunțate în cererile de valoare redusă [art. 1031 alin. (3) C.proc.civ.]; hotărârile de evacuare din imobile folosite sau ocupate fără drept [art. 1042 alin. (5) C.proc.civ.] etc.
Hotărârile arbitrale	– indiferent de modul de organizare a arbitrajului, hotărârea arbitrală este obligatorie pentru părți din momentul comunicării ei părților (art. 606 C.proc.civ.); din același moment, hotărârea arbitrală este și definitivă și poate fi pusă în executare silită întocmai ca și o hotărâre judecătorească (art. 615 C.proc.civ.); – hotărârile arbitrale pot fi puse în executare, chiar dacă sunt atacate cu acțiunea în anulare, însă curtea de apel investită cu soluționarea acțiunii în anulare va putea dispune suspendarea executării în condițiile art. 612 C.proc.civ. (art. 635 teza I C.proc.civ.).
Hotărâri ale organelor cu atribuții jurisdicționale	– în cazurile în care legea recunoaște hotărârilor unor organe cu atribuții jurisdicționale putere de titlu executoriu, acestea vor putea fi puse în executare după rămânerea lor definitivă: • fie prin neatacarea în fața instanțelor judecătorești competente (art. 635 teza a II-a C.proc.civ.); • fie prin respingerea căii de atac prevăzute de lege; – data la care devin executorii hotărârile unor organe cu atribuții jurisdicționale este: • fie data la care a expirat termenul în cadrul căruia se putea declara calea de atac, în cazul în care calea de atac prevăzută de lege nu a fost exercitată; • fie data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a soluționat calea de atac prevăzută de lege.
Hotărârile străine	– în ceea ce privește condițiile de recunoaștere și executare pe teritoriul României a hotărârilor judecătorești străine, trebuie făcută distincția între hotărârile străine pronunțate într-un alt stat membru al Uniunii Europene și cele pronunțate într-un stat terț Uniunii; – condițiile de recunoaștere și executare în România a <i>hotărârilor judecătorești străine pronunțate într-un alt stat membru al Uniunii Europene</i> sunt stabilite de Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, care constituie <i>dreptul comun în materia recunoașterii și executării într-un stat membru a hotărârilor pronunțate în materie civilă și comercială în alt stat membru</i>; Prin Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 a fost înlăturată procedura recunoașterii hotărârilor pronunțate în alt stat membru, astfel încât orice hotărâre judecătorească dată într-un stat membru, în materiile care intră în domeniul de aplicare material, temporal și teritorial al acestui regulament, este recunoscută de plin drept în celelalte state membre. De asemenea, prin Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 a fost suprimată procedura <i>exequatur</i>-ului pentru punerea în executare într-un stat membru a unei hotărâri date în alt stat membru referitoare la un litigiu în materie civilă sau comercială, în sensul art. 1 din regulament; în acest sens, art. 39 din Regulament prevede că o hotărâre pronunțată într-un stat membru care este executorie în statul membru

respectiv este executorie în celelalte state membre fără a fi necesară o hotărâre de încuviințare a executării. Art. 39 din Regulament nu se referă însă la procedura de executare silită propriu-zisă, care se va desfășura întotdeauna după regulile aplicabile în materie prevăzute de legea statului solicitat, ca *lex fori*. În acest sens, art. 41 alin. (1) din Regulament prevede în mod expres că procedura de executare a hotărârilor pronunțate într-un alt stat membru este reglementată de legislația statului membru solicitat. O hotărâre pronunțată într-un stat membru care este executorie în statul membru solicitat este executată în aceleași condiții ca o hotărâre pronunțată în statul membru solicitat. În același sens, art. 636 C.proc.civ. prevede că titlurile executorii europene cu privire la care dreptul Uniunii Europene nu cere recunoașterea prealabilă în statul membru în care se va face executarea sunt executorii de drept, fără nicio altă formalitate prealabilă.

Rezultă, așadar, că, în România, deși nu mai sunt supuse procedurii *exequatur*-ului, hotărârile judecătorești date în alt stat membru al Uniunii Europene, care intră în domeniul de aplicare al Regulamentului (UE) nr. 1215/2012, rămân supuse încuviințării executării silite conform art. 666 C.proc.civ., la fel ca hotărârile judecătorești pronunțate de instanțele naționale.

În domeniul cooperării în materie civilă, interesează din perspectiva recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești emise în alte state membre și următoarele acte europene:

- Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000;
- Regulamentul (CE) nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materia obligațiilor de întreținere;
- Regulamentul (CE) nr. 1896/2006 de instituire a unei proceduri europene de somație de plată;
- Regulamentul (CE) nr. 861/2007 de stabilire a unei proceduri europene cu privire la cererile cu valoare redusă;
- Regulamentul (CE) nr. 805/2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate;
- Regulamentul (UE) nr. 650/2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor.

– condițiile de recunoaștere și executare în România a hotărârilor judecătorești străine pronunțate în alte state decât statele membre ale Uniunii Europene, precum și a altor acte ce le sunt asimilate sunt guvernate de normele de drept internațional privat român, respectiv de art. 1094-1110 C.proc.civ., incluse în Titlul III din Cartea a VII-a a Codului de procedură civilă, intitulată „Procesul civil internațional”; aceste dispoziții ale Codului de procedură civilă sunt aplicabile în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte sau prin legi speciale nu se prevede altfel.

2. Titlurile executorii care nu sunt emise de organe cu activitate jurisdicțională

Înscrierile autentice	– constituie titluri executorii în cazurile anume prevăzute de lege [art. 638 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.]; • nu orice înscris autentic este și titlu executoriu, ci este necesar ca o dispoziție legală expresă să îi confere un asemenea caracter; – constituie exemple de înscrieri autentice cărora legea le recunoaște caracter de titlu executoriu: • titlurile executorii notariale emise în condițiile legii [art. 638 alin. (1) pct. 3 C.proc.civ.]; • actul autenticat de notarul public care constată o creanță certă, lichidă și exigibilă; în lipsa originalului, titlul executoriu îl poate constitui duplicatul sau copia legalizată de pe exemplarul din arhiva notarului public [art. 639 alin. (1) C.proc.civ.].
Titlurile de credit	– cambia, biletul la ordin și cecul, precum și alte titluri de credit constituie titluri executorii, dacă îndeplinesc condițiile prevăzute în legea specială (art. 640 C.proc.civ.); • cambia, biletul la ordin și cecul sunt reglementate de Legea nr. 58/1934 asupra cambiei și biletului la ordin și Legea nr. 59/1934 asupra cecului.
Actele de sancționare în materia contravențiilor	– procesul-verbal neatat în termen, precum și hotărârea judecătorească definitivă prin care s-a soluționat plângerea constituie titlu executoriu, fără vreo altă formalitate (art. 37 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor); – executarea sancțiunilor contravenționale se face potrivit art. 37-42 din O.G. nr. 2/2001.
Titlurile executorii privind creanțele fiscale	– executarea silită a creanțelor fiscale se efectuează în temeiul unui titlu executoriu emis potrivit prevederilor Codului de procedură fiscală de către organul de executare competent, iar executarea silită a creanțelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale se efectuează în baza hotărârii judecătorești sau a altui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu [art. 226 alin. (1) și (3) C.proc.fisc.]; – titlul executoriu fiscal emis de organul de executare competent va conține: • elementele prevăzute la art. 46 C.proc.fisc. (denumirea organului fiscal emitent; data la care a fost emis și data de la care își produce efectele; datele de identificare a contribuabilului/plătitorului și, dacă este cazul, datele de identificare a persoanei împuternicite de contribuabil/plătitor; obiectul actului administrativ fiscal; motivele de fapt; temeiul de drept; numele și calitatea persoanelor împuternicite ale organului fiscal, potrivit legii; semnătura persoanelor împuternicite ale organului fiscal, potrivit legii, precum și ștampila organului fiscal emitent; posibilitatea de a fi contestat, termenul de depunere a contestației și organul fiscal la care se depune contestația; mențiuni privind audierea contribuabilului/plătitorului); • cuantumul și natura sumelor datorate și neachitate, descrierea titlului de creanță sau a înscrisului care constituie titlu executoriu, precum și temeiul legal al puterii executorii a titlului [art. 226 alin. (6) C.proc.fisc.].
Contractele de	– contractul de asistență juridică, legal încheiat, este titlu executoriu [art. 30 alin. (5) din Legea nr. 51/1995];

asistență juridică	– punerea în executare a acestui titlu executoriu se va face după încuviințarea executării silit de către instanța de executare competentă.
Titluri executorii prevăzute de Codul civil	– contractele de locațiune încheiate prin înscris sub semnătură privată care au fost înregistrate la organele fiscale, precum și cele încheiate în formă autentică constituie titluri executorii pentru plata chiriei la termenele și în modalitățile stabilite în contract sau, în lipsa acestora, prin lege (art. 1798 C.civ.); – contractul de locațiune încheiat pe durată determinată și constatat prin înscris autentic sau prin înscris sub semnătură privată înregistrat la organul fiscal competent constituie, în privința obligației de restituire a bunului dat în locațiune, în condițiile legii, titlu executoriu la expirarea termenului [art. 1809 alin. (2) și (3) C.civ.]; – contractele de arendare încheiate în formă autentică, precum și cele înregistrate la consiliul local constituie titluri executorii pentru plata arende la termenele și în modalitățile stabilite în contract (art. 1845 C.civ.); – contractul de comodat încheiat în formă autentică sau printr-un înscris sub semnătură privată cu dată certă constituie, în privința obligației de restituire, titlu executoriu în cazul încetării prin decesul comodatarului sau prin expirarea termenului; dacă nu s-a stipulat un termen pentru restituire, contractul de comodat constituie titlu executoriu numai în cazul în care nu se prevede întrebuințarea pentru care s-a împrumutat bunul ori întrebuințarea prevăzută are un caracter permanent (art. 2157 C.civ.); – contractul de împrumut de consumație încheiat în formă autentică sau sub forma unui înscris sub semnătură privată cu dată certă constituie, în privința obligației de restituire, titlu executoriu la expirarea termenului (art. 2165 C.civ.); – contractul de ipotecă și contractul de gaj valabil încheiate constituie titluri executorii (art. 2431 și art. 2494 C.civ.). <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 60/2017 (M. Of. nr. 928 din 24 noiembrie 2017):</i> în interpretarea dispozițiilor art. 2431 C.civ. raportat la art. 632 C.proc.civ., este posibilă executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat, ce constituie titlu executoriu, chiar dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.
Înscrierile sub semnătură privată	– pentru ca înscrierile sub semnătură privată să constituie titluri executorii trebuie să fie îndeplinite următoarele <i>condiții cumulative</i>: • să existe un text de lege special care să prevadă în mod expres caracterul executoriu; părțile nu pot conveni să confere caracter executoriu unui înscris în afara cazurilor prevăzute de lege; o asemenea clauză sau convenție este nulă și considerată nescrisă (art. 641 C.proc.civ.); • să îndeplinească cerințele prevăzute de legea specială; • să fie înregistrate într-un registru public; a) cerința înregistrării într-un registru public este aplicabilă numai în cazul înscrierilor sub semnătură privată cărora legea le recunoaște caracter executoriu care au fost întocmite după data intrării în vigoare a Legii nr. 17/2017 prin care a fost reglementată această cerință; b) cerința este una generală, astfel încât ea este aplicabilă tuturor înscrierilor sub semnătură privată cărora, prin norme speciale, le este recunoscut caracterul executoriu;

	c) cerința legală este îndeplinită dacă înscrisul sub semnătură privată căruia legea îi recunoaște caracter executoriu este înscris în orice registru prevăzut lege; d) constituie asemenea registre publice prevăzute și ținute în condițiile legii: cartea funciară, registrul comerțului, Arhiva Electronică de Garanții Mobiliare (în prezent, Registrul Național de Publicitate Mobiliară – Legea nr. 297/2018) etc. În cazurile în care legea specială prevede deja necesitatea înscrierii anumitor înregistrări sub semnătură privată la anumite autorități drept cerință pentru ca acestea să fie titluri executorii (cum este cazul contractelor de locațiune sau de arendare), instituirea cerinței generale privind înscrierea într-un registru public poate apărea ca fiind excesivă, întrucât intenția legiuitorului de a exista certitudinea datei de la care înscrisul a fost încheiat și a devenit executoriu este respectată prin înscrierea la autoritățile indicate în mod expres de legea specială. În aceste cazuri, se poate admite, într-o interpretare mai largă a noțiunii de registru public, că înregistrarea la o autoritate publică este o înregistrare într-un registru public, în sensul art. 641 C.proc.civ. În cazul înscrisurilor sub semnătură privată pentru care legea prevede condiția datei certe pentru ca acestea să fie titluri executorii (<i>de exemplu</i>, contractul de comodat sau contractul de împrumut de consumație), în măsura în care modalitatea de dobândire a datei certe nu poate fi considerată, în sens larg, o înregistrare într-un registru public [cum este cazul ipotezelor prevăzute de art. 278 alin. (1) lit. a) și b) C.proc.civ.], atunci, pentru a fi titlu executoriu, înscrisul sub semnătură privată va trebui să fie și înregistrat într-un registru public.
Alte titluri executorii	– încheierile și procesele-verbale întocmite de executorul judecătoresc, în cazurile prevăzute de lege; constituie asemenea titluri executorii: încheierea de stabilire a dobânzilor, penalităților sau a altor asemenea sume ori de actualizare a creanței constatate prin titlul executoriu pus în executare, în condițiile art. 628 alin. (2) și (3) C.proc.civ. [art. 628 alin. (5) C.proc.civ.]; încheierea de stabilire a cheltuielilor de executare [art. 670 alin. (6) C.proc.civ.]; procesul-verbal de stabilire a diferenței de preț, precum și a cheltuielilor aferente procedurii de valorificare a imobilului, în cazul în care primul adjudecatar nu a plătit prețul sau diferența de preț [art. 771 alin. (3) C.proc.civ.] etc.; Încheierile întocmite de executorul judecătoresc în condițiile art. 628 alin. (2) și (3) și art. 670 alin. (6) C.proc.civ. pot fi puse în executare fără a mai fi necesară încuviințarea executării silite și în privința lor în cadrul dosarului de executare în care au fost întocmite. – actul de adjudecare împotriva debitorului sau, după caz, a terțului dobânditor, ca și împotriva oricărei persoane care exercită posesia ori deține imobilul adjudecat, fără a putea invoca un drept opozabil în condițiile legii [art. 854 lit. i) și art. 856 alin. (2) C.proc.civ.]; – contractul de vânzare, procesul-verbal de predare-primire a locuinței și contractul de împrumut (art. 19 din Decretul-lege nr. 61/1990 privind vânzarea de locuințe construite din fondurile statului către populație); – hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, sub aspectul sumei constituind reparația echitabilă și al celorlalte cheltuieli, precum și convenția de rezolvare pe cale amiabilă a cauzei, semnată de părți [art. 10 alin. (2) din O.G. nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului

	Ministrilor ale Consiliului Europei și exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă]; – contractele de leasing, precum și garanțiile reale și personale, constituite în scopul garantării obligațiilor asumate prin contractul de leasing (art. 8 din O.G. nr. 51/1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, republicată); – contractul de credit ipotecar pentru investiții imobiliare, precum și garanțiile reale și personale subsecvente (art. 21 din Legea nr. 190/1999 privind creditul ipotecar pentru investiții imobiliare); – decizia sau, după caz, dispoziția de aprobare a restituirii în natură a imobilului preluat în mod abuziv [art. 25 alin. (4) din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, republicată]; – contractul de mediere cu privire la obligația părților de a achita onorariul scadent convenit mediatorului (art. 48 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator).
--	--

FIȘA NR. 34

ÎNCUVIINȚAREA EXECUTĂRII SILITE ȘI ÎNȘTIINȚAREA PREALABILĂ A DEBITORULUI

I. Încuviințarea executării silite

1. Sesizarea executorului judecătoresc

Calitatea procesuală activă	– executarea silită poate porni numai la cererea creditorului, dacă prin lege nu se prevede altfel [art. 664 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul titlurilor executorii emise în favoarea minorilor, a persoanelor puse sub interdicție și a dispăruților, executarea poate fi solicitată și de procuror în numele persoanelor respective [art. 92 alin. (5) C.proc.civ.]; – creditorul titularului creanței constatate prin titlul executoriu poate solicita în numele acestuia încuviințarea executării silite, pe calea acțiunii oblice.
Cererea de executare silită	Conținut [art. 664 alin. (3) C.proc.civ.] – cererea de executare silită trebuie să cuprindă următoarele mențiuni: • numele de familie, prenumele și domiciliul sau, după caz, denumirea și sediul creditorului și debitorului; • bunul sau, după caz, felul prestației datorate; • modalitățile de executare solicitate de creditor; • mențiunea despre calitatea de mandatar, când cererea se face prin reprezentant legal ori convențional; • toate celelalte mențiuni generale prevăzute de art. 148 C.proc.civ. pentru cererile adresate instanțelor judecătorești. Anexe [art. 664 alin. (4) C.proc.civ.] – la cererea formulată, creditorul va atașa: • titlul executoriu în original sau în copie legalizată; • dacă este cazul, înscrisurile anume prevăzute de lege; • dovada achitării taxei judiciare de timbru, cererea pentru încuviințarea executării silite fiind supusă unei taxe judiciare de timbru în cuantum de 20 de lei, care se datorează pentru fiecare titlu executoriu a cărui punere în executare se cere [art. 10 alin. (1) lit. a) din O.U.G. nr. 80/2013]; • când cererea se face prin reprezentant legal ori convențional, dovada acestei calități.

	Efectele depunerii cererii de executare – sesizarea executorului judecătoresc; – întreruperea prescripției dreptului de a obține executarea silită, cu condiția ca aceasta să fie însoțită de titlul executoriu [art. 709 alin. (1) pct. 2 C.proc.civ.]; • cu îndeplinirea condiției menționate, cererea de executare are efect întreruptiv de prescripție, chiar dacă a fost adresată unui organ de executare necompetent; • cu toate acestea, prescripția nu este întreruptă dacă executarea silită a fost respinsă, anulată sau dacă s-a perimat ori dacă cel care a făcut-o a renunțat la ea [art. 709 alin. (3) C.proc.civ.]; • în cazul vânzării mobilelor ipotecate în condițiile art. 2445 C.civ., deși executarea silită se desfășoară fără intervenția organului de executare, creditorul trebuie să solicite instanței de executare încuviințarea executării ipotecii; cererea se va adresa direct instanței de executare, iar introducerea cererii de încuviințare a executării ipotecii mobiliare prin vânzarea bunului mobil ipotecat întrerupe prescripția dreptului de a obține executarea silită [art. 2445 alin. (1) C.civ.]; – în funcție de data depunerii cererii de executare la executorul judecătoresc, se stabilește legea aplicabilă executării silite în caz de succesiune de legi în timp [art. 25 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; – efectele cererii de executare se produc de la data acesteia, respectiv: • data depunerii, în cazul în care cererea a fost depusă la biroul executorului judecătoresc de creditor, personal sau de reprezentantul său; • data poștei, dacă cererea a fost trimisă prin scrisoare recomandată, ori, după caz, data înregistrării la serviciul de curierat rapid, în conformitate cu prevederile art. 183 C.proc.civ.; • data și ora primirii faxului sau a e-mail-ului, astfel cum acestea sunt atestate de către calculatorul sau faxul de primire al executorului, în cazul în care aceasta este trimisă prin telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace care asigură transmiterea textului și confirmarea primirii cererii;
Depunerea și înregistrarea cererii de executare. Refuzul deschiderii procedurii de executare	Depunerea cererii – depunerea cererii se face la biroul executorului judecătoresc competent, prin una dintre următoarele modalități [art. 664 alin. (2) C.proc.civ.]: • personal de către creditor sau de reprezentantul legal ori convențional al acestuia; • prin poștă sau curier; • telefax, poștă electronică sau prin alte mijloace care asigură transmiterea textului și confirmarea primirii cererii împreună cu toate documentele justificative; <i>ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, Decizia nr. 19/2018 (M. Of. nr. 510 din 21 iunie 2018): în interpretarea și aplicarea art. 664 alin. (2) C.proc.civ., reprezentarea convențională a persoanei juridice nu se poate face prin mandatar persoană juridică, nici prin consilierul juridic sau avocatul acesteia din urmă, potrivit art. 84 alin. (1) C.proc.civ., astfel cum acesta a fost interpretat prin Decizia nr. 9/2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.</i> – de îndată ce primește cererea de executare, executorul judecătoresc, prin încheiere: 1. va dispune înregistrarea acesteia și deschiderea dosarului de executare; sau 2. va refuza motivat deschiderea procedurii de executare [art. 665 alin. (1) C.proc.civ.];

- în cazul în care executorul judecătoresc refuză deschiderea procedurii de executare:
- va dispune prin încheiere motivată această măsură;
 - încheierea se comunică de îndată creditorului;
 - refuzul executorului judecătoresc de a înregistra cererea de executare poate fi motivat exclusiv de neîndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru înregistrarea cererii, fără însă ca examinarea cererii de către executor să antameze verificările care sunt de competența instanței de executare în cadrul procedurii de încuviințare a executării silite;

Pot constitui *asemenea motive care să justifice refuzul executorului judecătoresc* de a înregistra cererea și de a deschide dosarul de executare:

- necompetența organului de executare;
- existența unui caz de incompatibilitate în care se află executorul;
- lipsa îndeplinirii unor cerințe ale cererii de executare, precum lipsa semnăturii, lipsa copiei legalizate a titlului executoriu, lipsa dovezii achitării taxei judiciare de timbru etc.

În cazul în care titlul executoriu îl constituie o hotărâre judecătorească, executorul judecătoresc nu poate condiționa primirea cererii și deschiderea dosarului de executare de plata anticipată a onorariului [art. 39 alin. (3) din Legea nr. 188/2000].

- încheierea prin care executorul judecătoresc refuză deschiderea procedurii de executare poate fi atacată de creditor cu *plângere*, în termen de 15 zile de la data comunicării, la instanța de executare [art. 665 alin. (2) C.proc.civ.];
- procedura de soluționare a plângerii îndreptate împotriva încheierii motivate prin care executorul judecătoresc refuză deschiderea dosarului de executare este cea prevăzută de art. 56 alin. (3)-(5) din Legea nr. 188/2000, deoarece aceste din urmă prevederi legale constituie dreptul comun în materie.

Astfel, judecata plângerii se face cu citarea creditorului și a executorului judecătoresc, iar hotărârea instanței este supusă numai apelului în termen de 10 zile de la comunicare, conform art. 651 alin. (4) C.proc.civ. Executorul judecătoresc este obligat să se conformeze hotărârii judecătorești rămase definitivă. În cazul în care constată refuzul nejustificat al executorului de a primi ori de a înregistra cererea de executare silită, instanța de executare va putea obliga executorul, prin aceeași hotărâre, la plata unei amenzi judiciare de la 1.000 lei la 7.000 lei, precum și, la cererea părții interesate, la plata de despăgubiri pentru paguba astfel cauzată [art. 720 alin. (7) C.proc.civ., care își găsește aplicarea și în ipoteza plângerii prevăzute de art. 665 alin. (2) C.proc.civ.].

Plângerea este supusă unei taxe judiciare de timbru de 20 de lei [art. 18 lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013].

2. Procedura de soluționare a cererii de executare

Competența de soluționare a cererii de executare	– competența de soluționare a cererii de încuviințare a executării silite aparține instanței de executare; – instanța de executare este judecătoria în circumscripția căreia se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, în afară de cazurile
--	--

	în care legea dispune altfel; dacă domiciliul sau, după caz, sediul debitorului nu se află în țară, este competentă judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul creditorului, iar dacă acesta nu se află în țară, judecătoria în a cărei circumscripție se află sediul biroului executorului judecătoresc investit de creditor [art. 651 alin. (1) C.proc.civ.].
Sesizarea instanței de executare	– sesizarea instanței de executare se face de executorul judecătoresc; – executorul judecătoresc va înainta instanței de executare, în copie certificată de el pentru conformitate cu originalul, cererea creditorului, titlul executoriu, încheierea prin care a dispus înregistrarea cererii și deschiderea dosarului de executare, precum și dovada achitării taxei judiciare de timbru [art. 666 alin. (1) C.proc.civ.]; – executorul judecătoresc va solicita instanței de executare încuviințarea executării în termen de maximum 3 zile de la înregistrarea cererii de executare; • termenul este relativ (de recomandare), astfel încât nerespectarea lui nu are efecte asupra validității cererii de executare; • nerespectarea acestui termen poate atrage însă răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc, în măsura în care sunt întrunite elementele constitutive ale abaterii disciplinare prevăzute de art. 47 lit. c) din Legea nr. 188/2000; • întrucât depunerea cererii de executare la instanța competentă este o operațiune dată de lege în competența executorului, în sensul art. 7 lit. i) din Legea nr. 188/2000, partea are deschisă calea <i>plângerii</i>, în condițiile art. 56 din același act normativ.
Procedura de soluționare a cererii de executare	Procedura de judecată – procedura de soluționare a cererii de executare are <i>caracter necontencios</i>; – cererea de încuviințare a executării silite se soluționează de către instanța de executare [art. 666 alin. (2) C.proc.civ.]: • în camera de consiliu, fără citarea părților; • în termen de maximum 7 zile de la înregistrarea acesteia la instanță; • pronunțarea se poate amâna cu cel mult 48 de ore, iar motivarea se face în cel mult 7 zile de la pronunțare. Prin derogare de la dispozițiile de drept comun, în conformitate cu dispozițiile art. 2445 C.civ., cererea creditorului ipotecar de încuviințare a executării ipotecii mobiliare prin vânzarea bunului mobil ipotecat se va soluționa cu citarea părților interesate. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de executare Admiterea cererii și încuviințarea executării silite – încuviințarea executării silite permite creditorului să ceară executorului judecătoresc care a solicitat încuviințarea să recurgă, simultan ori succesiv, la toate modalitățile de executare prevăzute de lege în vederea realizării drepturilor sale, inclusiv a cheltuielilor de executare; – încuviințarea executării silite produce efecte pe întreg teritoriul țării; – încuviințarea executării silite se extinde și asupra titlurilor executorii care se vor emite de executorul judecătoresc în cadrul procedurii de executare silită încuviințate [art. 666 alin. (4) C.proc.civ.].

Respingerea cererii de executare silită

– cererea de încuviințare a executării silite poate fi respinsă pentru motivele prevăzute de art. 666 alin. (5) C.proc.civ., după cum urmează:

- cererea de executare silită este de competența altui organ de executare decât cel sesizat;
- hotărârea sau, după caz, înscrisul nu constituie, potrivit legii, titlu executoriu;
- înscrisul, altul decât o hotărâre judecătorească, nu întrunește toate condițiile de formă cerute de lege sau alte cerințe în cazurile anume prevăzute de lege;
- creanța nu este certă, lichidă și exigibilă;
- debitorul se bucură de imunitate de executare;
- titlul cuprinde dispoziții care nu se pot aduce la îndeplinire prin executare silită;
- există alte impedimente prevăzute de lege;

– enumerarea cuprinsă în art. 666 alin. (5) C.proc.civ. nu este limitativă, astfel încât instanța poate respinge cererea de încuviințare a executării silite atunci când nu sunt îndeplinite orice alte condiții de formă sau de fond prevăzute de lege pentru declanșarea executării silite;

– pentru a putea constitui motiv de respingere a cererii de executare silită, *impedimentele la executare trebuie să fie reglementate de norme de ordine publică (de exemplu, insesizabilitatea absolută și necondiționată a bunului pentru care se solicită încuviințarea urmăririi)*;

- impedimentele la executare prevăzute de norme de ordine privată vor putea fi invocate numai de partea al cărei interes este protejat de lege, pe calea contestației la executare; în acest sens, *de exemplu*, potrivit art. 707 alin. (1) C.proc.civ., prescripția dreptului de a obține executarea silită nu mai operează de drept, ci numai la cererea persoanei interesate;

– în cadrul procedurii încuviințării executării silite, instanța de executare nu poate face un examen de fond al titlului executoriu, ci verifică *numai condițiile de regularitate exterioară a titlului executoriu, nu și valabilitatea actului juridic constatat de acesta*;

- valorificarea cauzelor de nulitate a actului juridic constatat de înscrisul care constituie titlu executoriu se poate face numai prin intermediul mijloacelor procesuale reglementate de lege în acest scop, *de exemplu*, căile speciale de atac prevăzute de lege, acțiunea în anulare de drept comun ori, după începerea executării silite, contestația la executare, dar numai dacă legea nu prevede în legătură cu acel titlu executoriu o cale procesuală pentru desființarea lui, inclusiv o acțiune de drept comun; o asemenea verificare este întotdeauna exclusă în cazul titlurilor executorii reprezentate de hotărâri judecătorești sau arbitrale, deoarece orice control de fond al acestor titluri ar contraveni autorității de lucru judecat de care se bucură acestea.

Dacă nulitatea actului juridic civil (indiferent că ar fi absolută sau relativă) nu poate fi invocată în procedura încuviințării executării silite, în schimb, în cadrul acestei proceduri poate fi invocată nevalabilitatea înscrisului care, potrivit legii, constituie titlu executoriu. *Spre exemplu*, în cazul în care locatorul vrea să pornească executarea silită pentru chiria restantă, însă înscrisul sub semnătură privată care constată contractul de locațiune nu este semnat de locatar, instanța sesizată cu cererea de încuviințare a executării silite va trebui să invoce din oficiu

nevalabilitatea înscrisului, deoarece aceasta semnifică lipsa titlului executoriu, și, deci, să respingă cererea de încuviințare a executării silite.

Actul de procedură prin care instanța se pronunță asupra cererii de executare

– asupra cererii de încuviințare a executării silite, instanța de executare se pronunță prin *încheiere*;

– încheierea prin care este soluționată cererea de încuviințare a executării silite are cuprinsul stabilit de art. 233 alin. (1) C.proc.civ. referitor la încheierile de ședință, însă, potrivit art. 666 alin. (3) C.proc.civ., încheierea de admitere a cererii de executare va mai cuprinde și:

- arătarea titlului executoriu pe baza căruia se va face executarea;
- suma, atunci când aceasta este determinată sau determinabilă, cu toate accesoriile pentru care s-a încuviințat urmărirea;
- când s-a încuviințat urmărirea silită a bunurilor debitorului, modalitatea concretă de executare silită, atunci când s-a solicitat expres aceasta;
- autorizarea creditorului să treacă la executarea silită a obligației cuprinse în titlul executoriu;

– indiferent de soluția pronunțată, încheierea prin care instanța de executare soluționează cererea de executare *se comunică din oficiu*, de îndată, executorului judecătoresc, precum și creditorului [art. 666 alin (2) C.proc.civ.];

– încheierea prin care instanța *admite cererea de încuviințare* a executării silite nu este supusă niciunei căi de atac; aceasta poate fi supusă controlului de legalitate numai pe calea contestației la executare [art. 666 alin. (6) C.proc.civ.];

Întrucât competența de soluționare aparține instanței de executare, în cazul în care același judecător care a făcut parte din completul care a judecat cererea de încuviințare a executării face parte și din cel care soluționează contestația la executare prin care se solicită anularea încheierii de încuviințare a executării silite [art. 712 alin. (3) C.proc.civ.], acesta este incompatibil de a judeca, pentru motivul prevăzut de art. 42 alin. (1) pct. 13 C.proc.civ.

– încheierea prin care *se respinge cererea de încuviințare* a executării silite poate fi atacată exclusiv de creditor, numai cu apel, în termen de 15 zile de la comunicare; hotărârea prin care se soluționează apelul se comunică, din oficiu, de îndată, și executorului judecătoresc și creditorului [art. 666 alin. (7) C.proc.civ.];

- în ceea ce privește procedura de judecată a apelului exercitat împotriva încheierii de respingere a cererii de executare, vor fi aplicabile prevederile corespunzătoare ale dreptului comun în materia procedurii necontencioase judiciare, respectiv art. 534 și urm. C.proc.civ.;
- la judecata apelului împotriva încheierii de respingere a cererii de încuviințare a executării silite se va cita doar creditorul, întrucât debitorul nu este parte în procedura încuviințării executării silite.

II. Înștiințarea prealabilă a debitorului

Formele de înștiințare a debitorului

– înștiințarea debitorului despre pornirea executării se face prin comunicarea de către executorul judecătoresc a următoarelor acte:

- încheierea de încuviințare a executării silite, în copie;
- titlul executoriu, în copie certificată de executor pentru conformitate cu originalul;
- dacă legea nu prevede altfel, o somație, în formă scrisă, care cuprinde invitația adresată debitorului de a-și executa de bunăvoie obligația, de îndată sau în termenul acordat de lege, precum și înștiințarea că, în caz contrar, se va proceda la continuarea executării silite [art. 667 alin. (1) și art. 668 C.proc.civ.];

În anumite situații, este prevăzută de lege obligația pentru executorul judecătoresc de a face debitorului și o somație verbală, astfel cum se prevede în art. 898 C.proc.civ. cu privire la evacuarea sau predarea imobilului. Această somație verbală nu înlocuiește somația scrisă.

– folosirea formelor de înștiințare este obligatorie în fiecare procedură de executare în parte, dacă legea nu prevede altfel;

– comunicarea formelor de înștiințare a debitorului se face de către executorul judecătoresc:

- fie personal, fie prin intermediul agentului său procedural;
- dacă nu este posibilă comunicarea prin modalitățile anterioare, aceasta se va face potrivit dispozițiilor legale privind citarea și comunicarea actelor de procedură, prevăzute de art. 155 și urm. C.proc.civ., care se aplică în mod corespunzător;
- dovada comunicării prin agent procedural are aceeași forță probantă cu dovada comunicării efectuate de către executorul însuși;

– comunicarea somației însoțite de titlul executoriu și de încheierea de încuviințare a executării silite se face către:

- debitorul urmărit;
- terțul urmărit, în cazul în care creditorul urmărește bunurile unui terț care a garantat pentru plata datoriilor debitorului; în același timp, aceste acte de procedură se comunică și debitorului principal, care va fi, totodată, introdus din oficiu în procedura de urmărire silită [art. 648 alin. (2) C.proc.civ.];
- atât debitorului, cât și terțului dobânditor, în cazul în care obiectul executării îl formează un imobil ipotecat, ajuns în mâinile unui terț;

– dacă se urmărește numai cota-parte aparținând debitorului din imobilul aflat în proprietate comună pe cote-părți, copii de pe încheierea de încuviințare a executării vor fi comunicate și coproprietarilor, cu invitația de a-și exercita dreptul de a cere scoaterea la vânzare a întregului imobil aflat în coproprietate, în conformitate cu prevederile art. 823 C.proc.civ. (art. 821 C.proc.civ.);

Încunoștințarea debitorului prin somație este prevăzută și pentru creanțele fiscale de art. 230 C.proc.fisc., fiindu-i acordat acestuia un termen de 15 zile pentru a stinge debitul. Somația este însoțită de un exemplar al titlului executoriu. În materia colectării creanțelor fiscale prin procedura de executare silită reglementată de Codul de procedură fiscală, somația este obligatorie, indiferent de forma de urmărire, inclusiv în cazul popririi.

	– cu excepția cazurilor în care legea arată că executarea se face fără somație ori fără comunicarea titlului executoriu către debitor, comunicarea somației și a titlului executoriu este prevăzută de lege sub <i>sanctiunea nulității executării silite</i> [art. 667 alin. (2) C.proc.civ.]. Cazurile în care executarea silită se face fără înștiințarea prealabilă a debitorului – executarea silită se face, potrivit legii, fără somație prealabilă: • atunci când debitorul este decăzut din termenul de plată (de grație) (art. 669 pct. 1 coroborat cu art. 675 C.proc.civ.); • în cazul punerii în executare a ordonanțelor și încheierilor pronunțate de instanță și declarate de lege executorii (art. 669 pct. 2 C.proc.civ.); • în cazul executării silite prin poprire [art. 783 alin. (1) C.proc.civ.]; • în cazul urmăririi veniturilor generale ale unui bun imobil; – efectuarea executării silite fără somația prealabilă poate fi <i>încuviințată și de instanță</i>; astfel: • în materia ordonanței președințiale, la cererea reclamantului, instanța va putea hotărî ca executarea să se facă fără somație sau fără trecerea unui termen [art. 997 alin. (3) C.proc.civ.]; • în cazul executării silite directe, la cererea creditorului, dacă se justifică o nevoie urgentă sau există pericol ca debitorul să se sustragă de la urmărire, să ascundă, să distrugă ori să deterioreze bunurile ce trebuie predate, instanța de executare poate să dispună, prin încheierea de încuviințare a executării silite sau pe cale separată, ca executarea silită să se facă de îndată și fără somație (art. 889 C.proc.civ.).
Termenul lăsat debitorului pentru executarea voluntară	– termenele care trebuie lăsate debitorului, potrivit legii, pentru <i>executarea voluntară</i>, înainte de a se putea proceda la executarea silită, sunt diferite; astfel, termenul este: • o zi de la comunicarea somației, în cazul urmăririi silite a bunurilor mobile (art. 732 C.proc.civ.); • 15 zile de la primirea somației, în cazul urmăririi silite imobiliare (art. 820 C.proc.civ.); • 2 zile de la primirea somației, în cazul urmăririi fructelor neculese și a recoltelor prinse de rădăcini, cu respectarea, de asemenea, a termenului de 6 săptămâni înaintea coacerii fructelor (art. 796 C.proc.civ.); • 24 de ore de la comunicarea somației, pentru predarea bunurilor mobile (art. 893 C.proc.civ.); • 8 zile de la comunicarea somației, pentru predarea bunurilor imobile (art. 897 C.proc.civ.), cu precizarea că, în cazul imobilelor cu destinație de locuință, evacuarea nu poate fi făcută de la data de 1 decembrie și până la data de 1 martie a anului următor [art. 896 alin. (1) C.proc.civ.]; • 10 zile de la comunicarea somației, în cazul executării silite a unor obligații de a face sau a obligației de a nu face (art. 904 și art. 905 C.proc.civ.); – în cazul executării hotărârilor judecătorești referitoare la minori, termenul pentru executarea obligației stabilite în titlul executoriu este fixat de executorul judecătoresc (art. 910 C.proc.civ.);

	– termenul lăsat debitorului pentru executarea de bunăvoie a obligației stabilite prin titlul executoriu este <i>prohibitiv</i>, astfel încât efectuarea oricărui act de executare înăuntru acestuia se sancționează cu <i>nulitatea necondiționată de existența unei vătămări</i> (art. 176 pct. 6 C.proc.civ.).
Efectele executării de bunăvoie de către debitor înăuntru termenului	– în cazul în care debitorul, somat potrivit legii, execută obligația de îndată sau în termenul acordat de lege, el nu va fi ținut să suporte decât cheltuielile pentru actele de executare efectiv îndeplinite, precum și onorariul executorului judecătoresc și, dacă este cazul, al avocatului creditorului, proporțional cu activitatea depusă de aceștia [art. 670 alin. (2) teza finală C.proc.civ.].

FIȘA NR. 35

PRESCRIPTIȚIA DREPTULUI DE A OBȚINE EXECUTAREA SILITĂ

I. Noțiune. Sediul materiei. Caracterul normelor

Noțiune	– sancțiunea care constă în stingerea, în condițiile stabilite de lege, a dreptului de a obține executarea silită neexercitat în termenul prevăzut de lege [art. 707 alin. (2) C.proc.civ.]; – prescripția dreptului de a obține executarea silită este o prescripție de sine stătătoare, care privește posibilitatea de a obține executarea silită a unui titlu ce obligă la a da, a face sau a nu face, corespunzător obiectului obligației.
Sediul materiei	– prescripția dreptului de a obține executarea silită este reglementată la art. 706-711 C.proc.civ.; – prevederile Codului de procedură civilă se completează cu cele ale Codului civil privitoare la prescripția extinctivă, care constituie dreptul comun în materia prescripției extinctive.
Caracterul normelor care reglementează prescripția dreptului de a obține executarea silită	Regula – prescripția dreptului de a obține executarea silită este o <i>instituție de ordine privată</i>. Consecințe – numai persoana interesată poate invoca beneficiului prescripției dreptului de a obține executarea silită în cursul executării silite, inclusiv pe calea contestației la executare [art. 707 alin. (1) C.proc.civ.]; – organul de executare căruia i se prezintă un titlu executoriu, după împlinirea termenului de prescripție, nu poate să refuze punerea în executare a acestuia; – instanța competentă nu poate să respingă, pentru acest motiv, cererea de încuviințare a executării silite.

II. Efectul prescripției dreptului de a obține executarea silită

Efectul prescripției dreptului de a obține executarea silită	– pierderea caracterului executoriu al înscrisului care constituie titlu executoriu [art. 707 alin. (2) C.proc.civ.]; – prescripția dreptului de a obține executarea silită nu împiedică executarea voluntară a obligației de către debitor [art. 2506 alin. (3) C.civ.].
Consecințe juridice	– în măsura în care dreptul la acțiune nu s-a prescris sau este imprescriptibil, creditorul poate obține un nou titlu executoriu;

	– în cazul titlurilor executorii altele decât hotărârile judecătorești sau arbitrale, creditorul va putea declanșa un litigiu pe fond, în care să solicite obligarea debitorului la executarea obligației, în acest litigiu înscrisul care și-a pierdut puterea executorie putând fi folosit ca mijloc de probă; – în cazul hotărârilor judecătorești și arbitrale, creditorul poate obține un nou titlu executoriu, pe calea unui nou proces, fără a i se putea opune excepția autorității de lucru judecat [art. 707 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; • în acest al doilea proces, nu se repune în discuție fondul dreptului dedus judecății, deoarece se opune aspectul (efectul) negativ al autorității de lucru judecat a hotărârii care și-a pierdut puterea executorie; în schimb, în acest proces se valorifică aspectul (efectul) pozitiv al autorității de lucru judecat, care permite părții care a câștigat de a se prevala de dreptul recunoscut prin hotărârea rămasă definitivă într-o nouă judecată care are ca obiect obținerea obligării debitorului de a executa obligația la care a fost condamnat anterior prin hotărârea care și-a pierdut puterea executorie; • în cel de-al doilea proces, cererea de chemare în judecată nu va fi respinsă, ci, dimpotrivă, dacă se constată că nu a intervenit prescripția dreptului material la acțiune, ea va fi admisă în temeiul autorității de lucru judecat a hotărârii judecătorești sau arbitrale pronunțate în primul proces; • în noul proces, debitorul va putea opune creditorului apărări referitoare la stingerea obligației, precum plata, compensația legală etc., intervenite ulterior rămânerii definitive a hotărârii judecătorești sau arbitrale care și-a pierdut puterea executorie prin împlinirea termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită.
--	---

III. Termenul de prescripție

Termenul general	– dreptul de a obține executarea silită se prescrie în termen de 3 ani, dacă legea nu prevede altfel [art. 706 alin. (1) teza I C.proc.civ.]; – în lipsa unei dispoziții contrare exprese, termenul general de drept comun se aplică în cazul executării silite a titlurilor executorii, indiferent dacă acestea se referă la drepturi patrimoniale sau nepatrimoniale.
Termene speciale	– în cazul titlurilor emise în materia drepturilor reale, termenul de prescripție este de 10 ani [art. 706 alin. (1) teza a II-a C.proc.civ.]; acest termen de prescripție se aplică atât în materia drepturilor reale imobiliare, cât și în cea a drepturilor reale mobiliare; – alte termene speciale de prescripție a dreptului de a obține executarea silită în cazul unor drepturi patrimoniale: • termenul de prescripție de 5 ani aplicabil creanțelor fiscale, inclusiv celor provenite din amenzi contravenționale (art. 215 C.proc.fisc.); • termenul de prescripție de 7 ani aplicabil în cazul executării creanțelor preluate de Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului [art. 13 alin. (5) din O.U.G. nr. 51/1998 privind valorificarea unor active ale statului, republicată] etc.

IV. Cursul prescripției dreptului de a obține executarea silită

Începutul prescripției	Regula — începutul termenului de prescripție este marcat de momentul în care se naște dreptul de a obține executarea silită [art. 706 alin. (2) teza I C.proc.civ.]; — în cazul titlurilor care nu se obțin în urma unei proceduri jurisdicționale contencioase, dreptul de a obține executarea silită se naște din <i>momentul eliberării sau întocmirii titlului executoriu</i>, de la acest moment începând să curgă prescripția; • <i>prin excepție</i>, în materie fiscală, dreptul de a obține executarea silită a creanțelor fiscale începe să curgă de la data de 1 ianuarie a anului următor celui în care a luat naștere acest drept (art. 215 C.proc.fisc.); — titlurile reprezentate de <i>hotărâri ale organelor cu atribuții jurisdicționale</i>, altele decât hotărârile judecătorești și arbitrale, pot fi puse în executare <i>de la data rămânerii definitive</i>, fie prin neatacarea lor în fața instanței judecătorești competente, fie prin respingerea căii de atac prevăzute de lege (art. 635 teza a II-a C.proc.civ.); în primul caz, hotărârea rămâne definitivă la data expirării termenului de exercitare a căii de atac prevăzute de lege, iar în cel de-al doilea, la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești de respingere a căii de atac respective. Excepția — în cazul <i>hotărârilor judecătorești și arbitrale</i>, termenul de prescripție începe să curgă <i>de la data rămânerii lor definitive</i> [art. 706 alin. (2) teza a II-a C.proc.civ.]; • pentru aceste titluri executorii, chiar dacă, în cazurile prevăzute de lege, ele sunt executorii anterior datei rămânerii definitive, data începerii curgerii termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită este întotdeauna data rămânerii lor definitive; — data la care hotărârea judecătorească devine definitivă este (art. 634 C.proc.civ.): 1. <i>în cazul hotărârilor care de la început nu pot fi atacate cu apel sau cu recurs</i>, data pronunțării; 2. <i>în cazul hotărârilor susceptibile de apel și/sau de recurs</i>: • data expirării termenului de exercitare a apelului ori a recursului, în cazul în care calea de atac nu a fost exercitată sau apelul, respectiv recursul au fost respinse ca tardive; • data pronunțării hotărârii în apel sau, după caz, în recurs, dacă a fost exercitată calea de atac; • data pronunțării hotărârii în apel sau, după caz, în recurs, în cazul perimării apelului sau recursului, precum și în cazul retragerii căii de atac de reformare; • dacă recursul a fost anulat ca neregulat introdus, ca netimbrat sau ca declarat de o persoană ce nu și-a justificat calitatea de reprezentant, hotărârea instanței de apel devine definitivă pe data pronunțării hotărârii din recurs; — în cazul hotărârilor judecătorești și arbitrale definitive care prevăd <i>un termen de grație</i>, prescripția începe să curgă de la expirarea termenului stabilit pentru executare (art. 674 C.proc.civ.), iar în cazul în care creditorul solicită instanței să constate că debitorul este decăzut din termenul de grație, din cauza împrejurărilor la care se referă
------------------------	---

	art. 675 C.proc.civ., prescripția începe să curgă de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care instanța a constatat decăderea din acel termen.
Suspendarea prescripției	Noțiune – constă în oprirea temporară a curgerii ei, pe timpul cât durează cauza suspendării [art. 708 alin. (2) C.proc.civ.]. Justificare – față de caracterul prescripției, ce apare și ca o sancțiune ce intervine pentru culpa titularului dreptului la acțiune care, din neglijență sau pasivitate, nu își exercită dreptul în timp util, producerea efectelor prescripției nu își mai găsește justificarea în situațiile în care inacțiunea nu i-ar putea fi imputată titularului dreptului la acțiune, ea fiind datorată unor cauze care l-ar împiedica să își exercite dreptul, deci unor obstacole – de ordin material, juridic sau moral – în exercițiul dreptului la acțiune. Cauzele de suspendare a prescripției [art. 708 alin. (1) C.proc.civ.] 1. în cazurile stabilite de lege pentru suspendarea termenului de prescripție a dreptului material la acțiune (a dreptului de a obține obligarea pârâtului), respectiv de art. 2532 C.civ., și anume: • între soți, cât timp durează căsătoria și nu sunt separați în fapt; • între părinți, tutore sau curator și cei lipsiți de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă ori între curatori și cei pe care îi reprezintă, cât timp durează ocrotirea și socotelile nu au fost date și aprobate; • între orice persoană care, în temeiul legii, al unei hotărâri judecătorești sau al unui act juridic, administrează bunurile altora și cei ale căror bunuri sunt astfel administrate, cât timp administrarea nu a încetat și socotelile nu au fost date și aprobate; • în cazul celui lipsit de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, cât timp nu are reprezentant sau ocrotitor legal, în afară de cazurile în care există o dispoziție legală contrară; • cât timp debitorul, în mod deliberat, ascunde creditorului existența datoriei sau exigibilitatea acesteia; • pe întreaga durată a negocierilor purtate în scopul rezolvării pe cale amiabilă a neînțelegerilor dintre părți, însă numai dacă acestea au fost ținute în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripție; • în cazul în care cel îndreptățit la acțiune trebuie sau poate, potrivit legii ori contractului, să folosească o anumită procedură prealabilă, cum sunt reclamația administrativă, încercarea de împăcare sau altele asemenea, cât timp nu a cunoscut și nici nu trebuia să cunoască rezultatul acelei proceduri, însă nu mai mult de 3 luni de la declanșarea procedurii, dacă prin lege sau contract nu s-a stabilit un alt termen; • în cazul în care titularul dreptului sau cel care l-a încălcat face parte din forțele armate ale României, cât timp acestea se află în stare de mobilizare sau de război; sunt avute în vedere și persoanele civile care se găsesc în forțele armate pentru rațiuni de serviciu impuse de necesitățile războiului; • în cazul în care cel împotriva căruia curge sau ar urma să curgă prescripția este împiedicat de un caz de forță majoră să facă acte de întrerupere, cât timp nu a încetat această împiedicare; forța majoră, când este temporară, nu constituie o

	cauză de suspendare a prescripției decât dacă survine în ultimele 6 luni înainte de expirarea termenului de prescripție; • în alte cazuri prevăzute de lege; 2. <i>pe timpul cât suspendarea executării silite este prevăzută de lege ori a fost stabilită de instanță sau de alt organ jurisdicțional competent;</i> • prescripția nu se suspendă pe timpul cât executarea silită este suspendată la cererea creditorului urmăritor [art. 708 alin. (3) C.proc.civ.]; 3. <i>cât timp debitorul nu are bunuri urmăribile sau are bunuri care nu au putut fi valorificate ori își sustrage veniturile și bunurile de la urmărire;</i> 4. <i>în alte cazuri prevăzute de lege.</i> Efectele suspendării prescripției – pe durata cauzei de suspendare, efectul constă în oprirea cursului prescripției dreptului de a obține executarea silită, deci intervalul de timp situat între momentul apariției cauzei de suspendare și momentul încetării cauzei de suspendare nu va intra în calculul termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită; – de la data când cauza de suspendare a încetat, prescripția își reia cursul, socotindu-se pentru împlinirea termenului și timpul scurs înainte de suspendare [art. 708 alin. (2) C.proc.civ.]; – suspendarea nu are însă caracter judiciar, nu trebuie pronunțată de organul de jurisdicție, efectele ei se produc de drept; – în cazul obligațiilor solidare și indivizibile, suspendarea prescripției dreptului de a obține executarea silită produce efecte și față de ceilalți codebitori, respectiv creditori [art. 1449 alin. (1) și art. 1433 alin. (1) C.civ.]; de asemenea, suspendarea prescripției față de debitorul principal ori față de fideiutor produce efecte în privința amândurora (art. 2536 C.civ.).
Întreruperea prescripției	Noțiune – reprezintă modificarea cursului prescripției dreptului de a obține executarea silită constând în înlăturarea prescripției scurse înainte de apariția unei cauze de întrerupere și începerea unei alte prescripții [art. 709 alin. (2) C.proc.civ.]. Cauzele de întrerupere a prescripției [art. 709 alin. (1) C.proc.civ.] 1. <i>pe data îndeplinirii de către debitor, înainte de începerea executării silite sau în cursul acesteia, a unui act voluntar de executare a obligației prevăzute în titlul executoriu ori a recunoașterii, în orice alt mod, a datoriei;</i> 2. <i>pe data depunerii cererii de executare, însoțită de titlul executoriu;</i> • întreruperea operează chiar dacă cererea a fost adresată unui organ de executare incompetent; • prescripția nu este întreruptă dacă cererea de executare a fost respinsă, anulată sau dacă s-a perimat ori dacă cel care a făcut-o a renunțat la ea [art. 709 alin. (3) C.proc.civ.] sau dacă, în cazul actelor de executare ulterioare cererii de executare, intervine perimarea sau anularea executării silite ori când actul de executare este anulat ca urmare a admiterii contestației la executare; în aceste cazuri, creditorul va putea porni o nouă executare silită numai dacă se află înăuntrul termenului de prescripție a dreptului de a cere executarea silită;

	<i>Precizare:</i> Anularea unui singur act de executare nu înlătură întreruperea prescripției care a operat prin cererea de executare, respectiv prin actele de executare anterioare celui anulat, întrucât executarea silită se analizează într-o succesiune de acte procedurale, astfel încât prescripția trebuie considerată ca întreruptă de la ultimul act de executare valabil, urmând ca de la acel act să curgă un nou termen de prescripție. 3. pe data depunerii cererii de intervenție în cadrul urmăririi silite pornite de alți creditori; 4. pe data îndeplinirii în cursul executării silite a unui act de executare; 5. pe data depunerii cererii de reluare a executării; 6. în alte cazuri prevăzute de lege. Efectele întreruperii prescripției – șterge prescripția începută înainte de a se fi ivit cauza de întrerupere; – după întrerupere începe să curgă o nouă prescripție de aceeași natură, indiferent de cauza de întrerupere a prescripției dreptului de a obține executarea silită; – întreruperea prescripției față de unul dintre creditorii sau debitorii solidari ori ai unei obligații indivizibile produce efecte și față de ceilalți [art. 1449 alin. (1) și art. 1433 alin. (2) C.civ.], iar întreruperea prescripției contra debitorului principal are efect și față de fideiutor; de asemenea, întreruperea prescripției față de garant produce efecte și față de debitorul principal (art. 2543 C.civ.). Cu toate acestea, întreruperea prescripției față de un moștenitor al debitorului solidar nu produce efecte față de ceilalți codebitori decât pentru partea celui moștenitor, chiar dacă este vorba despre o creanță ipotecară [art. 1449 alin. (2) C.civ.].
Împlinirea termenului de prescripție	– momentul în care se sfârșește termenul de prescripție se determină în funcție de următoarele elemente: • termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită aplicabil în speță; • data de la care începe să curgă acest termen; • dacă a intervenit sau nu vreo cauză de suspendare sau de întrerupere a prescripției; • regulile în funcție de care se determină momentul la care se împlinește prescripția. Termene stabilite pe săptămâni, luni sau ani Împlinire – în ziua corespunzătoare din ultima săptămână ori lună sau din ultimul an [art. 2552 alin. (1) C.civ.]. <i>Spre exemplu</i>, un termen de prescripție a dreptului de a obține executarea silită de 3 ani, care a început să curgă la data de 18 decembrie 2015 și care nu a fost suspendat sau întrerupt, s-a împlinit la data de 18 decembrie 2018. Mod de calcul – dacă ultima lună nu are o zi corespunzătoare celei în care termenul a început să curgă, termenul se împlinește în ultima zi a acestei luni [art. 2552 alin. (2) C.civ.]; – mijlocul lunii se socotește a cincisprezece zi [art. 2552 alin. (3) C.civ.]; – dacă termenul este stabilit pe o lună și jumătate sau pe mai multe luni și jumătate, cele 15 zile se vor socoti la sfârșitul termenului [art. 2552 alin. (4) C.civ.];

	– dacă ultima zi a termenului este o zi nelucrătoare, termenul se consideră împlinit la sfârșitul primei zile lucrătoare care îi urmează (art. 2554 C.civ.). Termene stabilite pe zile Împlinire – la ora 24,00 a ultimei zile [art. 2553 alin. (2) C.civ.]; – când actul trebuie îndeplinit într-un loc de muncă, termenul se va împlini la ora la care încetează programul normal de lucru [art. 2553 alin. (3) C.civ.]. Mod de calcul – nu se iau în calcul prima și ultima zi a termenului [art. 2553 alin. (1) C.civ.]; – dacă ultima zi a termenului este o zi nelucrătoare, termenul se consideră împlinit la sfârșitul primei zile lucrătoare care îi urmează (art. 2554 C.civ.). Termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită nu s-ar putea împlini într-o zi nelucrătoare; în schimb, termenul de prescripție poate să înceapă într-o zi nelucrătoare, iar zilele nelucrătoare din interiorul termenului vor fi luate în considerare la calculul termenului, deci nu trebuie scăzute. <i>Spre exemplu</i>, un termen de prescripție de o lună a putut să înceapă să curgă sâmbătă – 4 februarie 2012, însă nu s-a împlinit duminică – 4 martie 2012, ci luni – 5 martie 2012. Termene stabilite pe ore Împlinire. – la expirarea intervalului de timp fixat ca ore. Mod de calcul – nu se iau în calcul prima și ultima oră a termenului (art. 2555 C.civ.). Acte considerate a fi făcute în termen – indiferent de faptul că termenul este stabilit pe ani, pe luni, pe săptămâni, pe zile sau pe ore, actele se socotesc făcute în termen, dacă înscrisurile care le constată au fost predate prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau telegrafic ori la un serviciu de curierat rapid sau la un serviciu specializat de comunicare, cel mai târziu în ultima zi a termenului, până la ora când încetează în mod obișnuit activitatea la acel oficiu (art. 2556 C.civ. coroborat cu art. 205² din Legea nr. 71/2011).
--	---

V. Repunerea în termenul de prescripție

Definiție	– reprezintă beneficiul recunoscut de lege titularilor drepturilor subiective, în condițiile anume prevăzute, în temeiul căruia aceștia își pot valorifica drepturile, chiar dacă termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită s-a împlinit; – după împlinirea termenului de prescripție, creditorul poate cere repunerea în acest termen numai dacă a fost împiedicat să ceară executarea datorită unor motive temeinice [art. 710 alin. (1) C.proc.civ.].
Justificare	– permite înlăturarea contradicției ce ar apărea între ceea ce legea a prezumat prin instituirea prescripției dreptului de a obține executarea silită și ceea ce reprezintă realitatea.

Domeniu	– cauzele de repunere în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită nu sunt menționate de lege, ci art. 710 alin. (1) C.proc.civ. prevede, în mod generic, că este vorba de „motive temeinice”, fiind deci lăsate la libera apreciere a instanței de executare căreia i se solicită repunerea în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită, care urmează să decidă de la caz la caz, în funcție de situația concretă din speță; – prin <i>motive temeinice care să justifice repunerea în termenul de prescripție</i> ar trebui să se înțeleagă doar acele împrejurări care, fără a avea caracterul forței majore, sunt exclusive de culpă; este deci vorba despre piedici relative, iar nu absolute (ca în cazul forței majore), în sensul că împrejurările de fapt respective au caracterul de piedică în depunerea cererii de executare sau în efectuarea unui alt act de executare pentru creditor și pentru cei care s-ar afla în condiții asemănătoare (dar nu în mod necesar și pentru orice om diligent), și, totodată, nu i se poate imputa vreo culpă creditorului; – repunerea în termenul de prescripție exclude atât forța majoră (deoarece cursul prescripției dreptului de a obține executarea silită ar fi suspendat cât timp durează forța majoră, așa încât nu s-ar mai pune problema repunerii în termenul de prescripție), cât și culpa (deoarece, în caz contrar, ar fi deturnată instituția prescripției dreptului de a obține executarea silită de la finalitatea sa); – domeniul repunerii în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită începe unde încetează culpa și încetează unde începe forța majoră.
Termenul pentru repunerea în termenul de prescripție	– cererea de repunere în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită va putea fi făcută numai în termen de 15 zile de la încetarea cauzelor care justifică depășirea termenului de prescripție [art. 710 alin. (2) C.proc.civ.]; • ca natură juridică, acest termen este un <i>termen procesual de decădere</i>.
Caracterul judiciar al repunerii în termen	– repunerea în termenul de prescripție nu operează de drept, ci se poate dispune numai la cererea <i>creditorului</i> [art. 710 alin. (1) C.proc.civ.]; – soluționarea cererii de repunere în termenul de prescripție a dreptului de obține executarea silită este de competența <i>instanței de executare</i> [art. 710 alin. (2) C.proc.civ.]; • executorii judecătorești nu sunt îndreptățiți să acorde repunerea în termen, ci, constatând opunerea debitorului pe acest motiv la efectuarea executării silită, pot să refuze îndeplinirea oricărui act de executare silită; partea nemulțumită este însă în drept a se adresa instanței de executare competente, pentru a fi repusă în termen; • judecata cererii de repunere în termen se face cu citarea părților; • asupra cererii de repunere în termen, instanța se pronunță prin hotărâre (sentință) supusă numai apelului, potrivit dreptului comun [care, în materia executării silită, este art. 651 alin. (4) C.proc.civ.], respectiv în 10 zile de la comunicare; – repunerea în termen prevăzută de art. 710 C.proc.civ. se referă atât la hotărârile judecătorești, cât și la celelalte titluri executorii, de pildă, înscrisurile autentice.

Efectul repunerii în termen	– admiterea cererii de repunere în termenul de prescripție a dreptului de a obține executarea silită are ca efect considerarea prescripției ca neîmplinită, deși termenul de prescripție prevăzut de lege a expirat; – după repunerea în termenul de prescripție, creditorul are la dispoziție un termen de 30 de zile, care curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de repunere în termen, pentru formularea cererii de executare [art. 710 alin. (3) C.proc.civ.]; • acesta este <i>un termen de prescripție</i>, întrucât este un termen prevăzut de lege pentru exercitarea dreptului de a obține executarea silită.
------------------------------------	--

FIȘA NR. 36

CONTESTAȚIA LA EXECUTARE

I. Noțiune. Sediul materiei. Natură juridică

Noțiune	– este mijlocul procesual specific fazei executării silite prin intermediul căruia: • se realizează controlul judecătoresc asupra legalității actelor de executare sau asupra executării silite înseși, precum și asupra încheierilor întocmite de executorul judecătoresc în cadrul executării silite; • se realizează controlul judiciar asupra încheierii prin care s-a admis cererea de încuviințare a executării silite; • se poate contesta refuzul executorului judecătoresc de a efectua o executare silită sau de a îndeplini un act de executare silită în condițiile legii; • se poate solicita lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării titlului executoriu.
Sediul materiei	– contestația la executare face obiectul de reglementare al dispozițiilor art. 712-720 C.proc.civ., care constituie dreptul comun în materie; – există însă și dispoziții speciale prevăzute în alte acte normative, cum ar fi art. 260-262 C.proc.fisc., care, cu privire la aspectele pe care nu le reglementează, se completează cu prevederile corespunzătoare din Codul de procedură civilă.
Natură juridică	– este o <i>cale de atac specifică fazei de executare silită</i>, prin intermediul căreia se realizează controlul judecătoresc asupra executării silite înseși sau a actelor de executare efectuate de executorul judecătoresc în exercitarea prerogativelor stabilite de lege; – atunci când este introdusă de o terță persoană, care pretinde scoaterea de sub urmărire a bunurilor sale, urmărite greșit ca fiind ale debitorului, contestația la executare este o veritabilă acțiune de scoatere de sub urmărire (iar nu o cale de atac), prin care se angajează un adevărat <i>litigiu petitoriu cu privire la proprietate</i>.

II. Obiectul contestației la executare

Enumerare	– obiectul contestației la executare poate fi reprezentat de (art. 712 C.proc.civ.): • actele de executare sau executarea silită însăși, încheierile întocmite de executorul judecătoresc în exercitarea atribuțiilor sale, precum și încheierea instanței de executare prin care s-a admis cererea de încuviințare a executării silite (contestația la executare propriu-zisă); • lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării titlului executoriu (contestația la titlu); • refuzul executorului judecătoresc de a efectua o executare silită sau de a îndeplini un act de executare silită, în condițiile legii (contestația împotriva refuzului executorului judecătoresc).
-----------	---

Contestația la executare propriu-zisă

Contestarea actelor de executare sau executarea silită însăși

– se pot contesta orice act de executare, precum și executarea silită însăși, cerându-se chiar anularea întregii executări;

Spre exemplu, pot constitui temeiuri pentru contestația la executare propriu-zisă:

- lipsa caracterului executoriu al hotărârii puse în executare;
- lipsa titlului executoriu;
- alegerea procedurii execuționale;
- prescripția dreptului de a obține executarea silită sau perimarea unor acte de executare;
- vicii de formă ale titlului executoriu sau ale altor acte de executare, de pildă, ale somației de plată;
- nerespectarea termenului ce trebuie lăsat debitorului, după comunicarea somației de plată, pentru executarea de bunăvoie a obligației;
- încălcarea oricăror forme în cadrul executării silit;
- invocarea plății sau a compensației legale;
- dreptul de retenție;
- urmărirea unor bunuri aparținând altor persoane decât debitorul;
- inopozabilitatea titlului executoriu față de o terță persoană, cu drepturi proprii asupra obiectului urmărit;
- nerespectarea formelor de publicitate a vânzării la licitație publică sau de stabilire a prețului de vânzare la licitație publică a bunului urmărit;
- invocarea confuziunii;
- nerespectarea dispozițiilor legale privind întocmirea procesului-verbal de sechestru;
- ordinea de urmărire a bunurilor sau urmărirea unor bunuri care, potrivit legii, nu pot fi urmărite;
- depășirea limitei în care vor fi urmărite veniturile;
- beneficiul de discuțiune sau de diviziune;
- existența proprietății comune asupra bunului urmărit silit;
- perimarea executării silit;
- orice alte impedimente legale la executare.

S-a admis atacarea pe calea contestației la executare a unor acte frauduloase sau întocmite în disprețul drepturilor legitime ale persoanelor interesate. Astfel, a putut fi anulat, pe calea contestației la executare, un act de vânzare care, deși înscris mai întâi, s-a dovedit a fi fost întocmit fraudulos, pentru a vătăma drepturile dobânditorului, care și-a înscris actul mai târziu.

De asemenea, moștenitorul care nu a fost chemat la partajul succesoral are posibilitatea să invoce inopozabilitatea titlului, pe calea contestației la executare, atunci când ceilalți moștenitori vor să îl urmărească pentru predarea unor bunuri ce le-au fost atribuite prin hotărârea de partaj.

– *ca regulă*, în cadrul contestației la executare propriu-zise, instanța nu poate cerceta și reține decât fapte sau împrejurări intervenite după obținerea titlului ce se execută, adică ceea ce se poate obține pe această cale este numai anularea măsurilor de executare ilegale, fără a se putea cere anularea însuși a titlului executoriu și deci fără a se invoca motive de fond;

- pe calea contestației la executare propriu-zise nu se poate acorda debitorului termen de grație.

	Contestarea executării silite de către terțul vătămat prin executare – calea contestației la executare propriu-zise este deschisă și terțului vătămat prin executare, atunci când acesta pretinde un drept de proprietate sau un alt drept real asupra bunului imobil sau mobil urmărit ori care face obiectul predării silite [art. 713 alin. (5) C.proc.civ.]; – în cadrul contestației la executare propriu-zise exercitate de terț se pune în discuție și trebuie să se facă dovada dreptului de proprietate (ori, după caz, a altui drept real), indiferent dacă se urmărește simpla constatare a dreptului real pretins de terț, cu condiția respectării condițiilor de admisibilitate a acțiunii în constatare, sau realizarea sa, prin revendicare; • atunci când prin intermediul contestației la executare se realizează revendicarea bunului, adică realizarea dreptului însuși, partea îndreptățită a folosi contestația nu mai are acces la acțiunea în constatare. Contestarea încheierilor date de executorul judecătoresc – încheierile date de executorul judecătoresc în exercitarea atribuțiilor sale pot fi atacate prin intermediul contestației la executare propriu-zise numai în cazurile prevăzute de lege. Potrivit art. 657 alin. (1) C.proc.civ., amânarea, suspendarea și încetarea executării silite, eliberarea sau distribuirea sumelor obținute din executare, precum și alte măsuri anume prevăzute de lege, cum ar fi stabilirea cheltuielilor de executare (art. 670 C.proc.civ.) sau calculul dobânzilor, penalităților ori al altor sume, precum și actualizarea creanței stabilite prin titlul executoriu [art. 628 alin. (2)-(3) C.proc.civ.], se dispun sau se efectuează de executorul judecătoresc prin încheiere. Dacă prin lege nu se dispune altfel, încheierile executorului judecătoresc se dau fără citarea părților, se comunică acestora, sunt executorii de drept și pot fi atacate numai cu contestație la executare [art. 657 alin. (3) C.proc.civ.]. Contestarea încheierii de admitere a cererii de încuviințare a executării silite – contestația la executare propriu-zisă este mijlocul procedural prin care, după începerea executării silite, se realizează controlul judiciar al încheierii de admitere a cererii de încuviințare a executării silite.
Contestația la titlu	– prin contestația la titlu se pot solicita lămuriri cu privire la înțelesul, întinderea și aplicarea titlului executoriu; – prin această formă de contestație la executare nu se poate contesta însuși titlul executoriu în ceea ce privește validitatea sa în fond, indiferent de natura acestuia, ci numai înțelesul, întinderea și aplicarea sa; <i>De pildă, titlul necesită lămuriri, întrucât terenul ce trebuie predat nu este suficient de bine identificat ori suma de bani care constituie creanța nu este determinată.</i> <i>Precizare:</i> Pe calea contestației la titlu nu se poate solicita însă actualizarea creanței constatate prin titlul executoriu. Această operațiune poate fi realizată, în faza de executare silită, de executorul judecătoresc, încheierea de actualizarea fiind supusă controlului instanței de executare prin intermediul contestației la executare propriu-zise.

Practică judiciară:

1. În ipoteza în care prin hotărâre judecătorească s-a stabilit că salariatul are dreptul la o despăgubire egală cu partea din salariu de care a fost lipsit, iar discutabil între părți este punctul de plecare a despăgubirilor, adică baza de calcul pe perioada de referință stabilită în titlul executoriu, intimata susținând că i se cuvin drepturi bănești corespunzătoare unei funcții, în timp ce contestatorul susține că are dreptul la despăgubiri salariale pentru o altă funcție, această problemă este o chestiune care ține de întinderea titlului executoriu, persoana interesată având posibilitatea lămuririi ei în cadrul unei contestații la titlu (*Trib. București, s. a V-a civ., dec. nr. 1884/2006, în C. Nica, Executarea silită, p. 226-230, apud G. Boroș, M. Stancu, Drept procesual civil, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 1164*).

2. Dacă suma cu titlu de chirie a fost precis determinată de instanța de fond, în schimb, formularea titlului executoriu „cu dobânzile legale” este ambiguă sau cel puțin reprezintă o soluție susceptibilă de interpretări diferite atât din partea părților (creditorului și debitoarei), cât și din partea organului de executare. Interpretarea diferită pe care părțile au dat-o titlului executoriu nu privește atât calculul dobânzii, adică determinarea cuantumului acesteia printr-o simplă operațiune aritmetică, cum greșit a apreciat instanța de reglator, ci, datorită echivocului și impreciziei titlului executoriu, interpretarea divergentă se referă la momentul de la care curg dobânzile acordate, ceea ce reprezintă o chestiune de judecată, ce trebuia rezolvată de instanța de fond cu ocazia deliberării. Or, o atare imprecizie a titlului nu poate fi înlăturată decât de instanța care l-a emis, iar mijlocul procedural folosit de debitoare nu poate fi calificat decât ca fiind o contestație la titlu (*ICCJ, s. civ., dec. nr. 4971/2003, www.scj.ro*).

– contestația la titlu poate viza numai măsurile luate de instanță și cuprinse în dispozitivul hotărârii, iar nu și soluționarea unor capete de cerere formulate de părți și rămase nerezolvate de instanța care a judecat cauza în fond ori rejudecarea cauzei și schimbarea hotărârii;

– în cazul în care titlul executoriu este o hotărâre judecătorească, recurgerea la contestația la titlu este posibilă exclusiv în cazul în care nu s-a făcut uz, în prealabil, de procedura lămuririi hotărârii judecătorești reglementată de art. 443 C.proc.civ. [art. 712 alin. (2) C.proc.civ.]; pentru identitate de rațiune, contestația la titlu va fi închisă și în cazul în care titlul executoriu este o hotărâre arbitrală, iar partea interesată a recurs în prealabil la procedura prevăzută de art. 604 C.proc.civ. privind lămurirea, completarea și îndreptarea hotărârii arbitrale.

Contestația împotriva refuzului executorului judecătoresc

– această formă particulară a contestației la executare se caracterizează prin faptul că se îndreaptă direct împotriva executorului judecătoresc, în cazul în care acesta refuză fie efectuarea executării silită, fie îndeplinirea unui act de executare în condițiile legii;

– această formă a contestației la executare nu se confundă cu contestația la executare îndreptată împotriva încheierilor executorului judecătoresc date în cursul executării silită potrivit atribuțiilor conferite lui de lege.

Apărările de fond în cadrul contestației la executare

Regimul apărărilor de fond atunci când titlul executoriu este o hotărâre judecătorească sau arbitrală

– dacă executarea silită se face în temeiul unei hotărâri judecătorești sau arbitrale, debitorul nu va putea invoca pe cale de contestație motive de fapt sau de drept pe care

le-ar fi putut opune în cursul judecății în primă instanță sau într-o cale de atac ce i-a fost deschisă [art. 713 alin. (1) C.proc.civ.];

– singurele apărări de fond care pot fi invocate pe calea contestației la executare sunt cele care vizează cauze de stingere a obligației care nu puteau fi valorificate în procesul în care s-a pronunțat hotărârea ce constituie titlu executoriu, deoarece au intervenit după momentul la care nu mai era în curs nici judecata în primă instanță, nici judecata într-o cale de atac în care, potrivit legii, ar fi fost posibilă invocarea lor;

– dacă se invocă stingerea datoriei prin plată, plățile anterioare, dacă nu au fost invocate cu ocazia procesului, nu pot justifica introducerea unei contestații la executare, putând fi luate în considerare numai plățile care nu puteau fi invocate la judecata în primă instanță sau în calea de atac a apelului; recursul nu este, în nicio situație, o cale de atac care să antameze fondul, ci o cale de atac de reformare care vizează exclusiv legalitatea hotărârii atacate; așa fiind, eventualele apărări de fond reprezentate de cauze de stingere a obligației pot fi valorificate numai în fața instanțelor de fond, adică cel mai târziu în cadrul judecății în apel.

Practică judiciară:

1. Dreptul de retenție poate fi invocat și pe calea contestației la executare, dar numai în măsura în care s-a născut ulterior hotărârii de restituire sau dacă, în procesul dintre părți, problema restituirii ori a evacuării nu a fost discutată în mod de sine stătător, pentru ca deținătorul să fie în situația de a-și face toate apărările (Jud. Sectorului 6 București, sent. civ. nr. 733/2005, în G. Boroș, M. Stancu, *Drept procesual civil, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 1167*).

2. În cazul unei hotărâri de evacuare, pârâul poate solicita și obține, pe calea contestației, anularea formelor de executare în temeiul unui act juridic intervenit ulterior hotărârii ce s-a pus în executare și prin care face dovada că a devenit coproprietar al apartamentului pe care îl ocupă și din care se cerea evacuarea (Trib. Suprem, s. civ., dec. nr. 617/1982, în R.R.D. nr. 3/1983, p. 63).

Regimul apărărilor de fond în cazul altor titluri executorii

– dacă titlul executoriu nu este o hotărâre judecătorească sau arbitrală, debitorul poate să invoce pe calea contestației la executare apărări de fond [art. 713 alin. (2) C.proc.civ.];

Spre exemplu, pot fi invocate apărări de fond referitoare la existența, întinderea și valabilitatea creanței, modalitatea de executare, cauze de stingere a creanței, forța majoră, încălcarea principiului specialității ipotecii și stingerea ipotecii ca urmare a încheierii unui contract de novație etc.

– invocarea apărărilor de fond în cadrul contestației la executare, atunci când titlul executoriu nu este o hotărâre judecătorească sau arbitrală, este condiționată de *inexistența unei căi procesuale specifice prevăzute de lege pentru desființarea lui, inclusiv o acțiune de drept comun*;

Precizare:

Soluția de drept comun prevăzută de art. 713 alin. (1) și (2) C.proc.civ. în privința apărărilor de fond în cadrul contestației la executare este consacrată și în materie fiscală. Astfel, potrivit art. 260 alin. (3) C.proc.fisc., „contestația poate fi făcută și împotriva titlului executoriu în temeiul căruia a fost pornită executarea, în cazul în

	care acest titlu nu este o hotărâre dată de o instanță judecătorească sau de alt organ jurisdicțional și dacă pentru contestarea lui nu există o altă procedură prevăzută de lege”. Prin expresia „contestată împotriva titlului executoriu” legiuitorul a avut în vedere apărările de fond. În materie fiscală, legea pune la dispoziția contestatorului o cale de atac specifică, prin intermediul căreia acesta poate să își valorifice apărările de fond împotriva titlului executoriu. Această cale de atac este contestația împotriva actului administrativ fiscal, reglementată de art. 268 și urm. C.proc.fisc. – condiția restrictivă impusă art. 713 alin. (2) C.proc.civ. privește doar <i>apărările în fapt sau în drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlul executoriu</i>, iar nu însăși valabilitatea înscrisului care constituie titlu executoriu, deci nevalabilitatea (uneori chiar lipsa) titlului executoriu (altul decât o hotărâre judecătorească sau arbitrală) poate fi invocată în contestația la executare, inclusiv în cazurile în care legea prevede o cale specifică pentru desființarea titlului executoriu sau este deschisă calea unei acțiuni în anulare de drept comun. <i>Precizare:</i> Întrucât, în urma modificării art. 713 alin. (2) C.proc.civ. prin Legea nr. 310/2018, câmpul de aplicare a condiției în funcție de care sunt admisibile apărările de fond în contestația la executare, atunci când titlul executoriu este un alt înscris decât o hotărâre a unui organ de jurisdicție, a fost extins și la acțiunea în anulare de drept comun, practic, și în cazul acestor titluri executorii, admisibilitatea apărărilor de fond în cadrul contestației la executare a fost redusă considerabil. S-ar mai putea invoca în cadrul contestației la executare, ca apărări de fond, <i>spre exemplu</i>, excepția de neexecutare a contractului sinalagmatic, plata, compensația legală etc., nu însă nulitatea actului juridic constatat prin înscrisul ce constituie titlu executoriu.
Invocarea motivelor de contestație la executare	– nu se poate face o nouă contestație de către aceeași parte pentru motive care au existat la data primei contestații [art. 713 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; • astfel, motivele existente și de care partea interesată avea cunoștință la data formulării contestației la executare trebuie invocate toate deodată, sub <i>sanctiunea respingerii unei a doua contestații ca inadmisibilă</i>; – contestatorul își poate modifica însă cererea inițială, adăugând motive noi de contestație, dacă, în privința acestora din urmă, este respectat termenul de exercitare a contestației la executare [art. 713 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.]; • în cadrul contestației la executare sunt aplicabile regulile de procedură privind judecata în primă instanță, astfel că, pentru modificarea cererii inițiale, contestatorul trebuie să respecte și dispozițiile de art. 204 C.proc.civ.

III. Subiectele contestației la executare

Calitatea procesuală activă	– <i>părțile la procedura de executare:</i> • debitorul urmărit sau, după caz, în ipoteza urmăririi unui imobil ipotecat, terțul dobânditor poate formula contestație la executare propriu-zisă sau contestație la titlu;
-----------------------------	--

	- creditorul urmăritor, precum și cei intervenienți pot formula contestație la titlu sau contestație împotriva refuzului executorului de a efectua executarea silită sau de a îndeplini un act de executare în condițiile legii; – <i>terții vătămați printr-o măsură greșită sau ilegală de executare:</i> - în cazul procedurii urmăririi silite mobiliare sau imobiliare ori a predării silite a bunului imobil ori mobil, terțul poate invoca pe calea contestației la executare doar un drept de proprietate sau un alt drept real cu privire la bunul care face obiectul executării; - terții vătămați își pot apăra dreptul lor, după caz, și pe calea unei acțiuni principale în revendicare, sub rezerva drepturilor definitiv dobândite de către terții adjudecatari în cadrul vânzării silite a bunurilor urmărite [art. 715 alin. (5) C.proc.civ.]; - terțul poprit nu poate face contestație la executare; el își va formula apărările în cadrul procedurii de validare a popririi [art. 787 alin. (5) C.proc.civ.]; – <i>procurorul</i> poate exercita contestația la executare în cadrul drepturilor ce îi sunt conferite prin art. 92 C.proc.civ.; - contestația exercitată de procuror va fi calificată după cum vizează neregularități privind executarea sau scoaterea de sub urmărire a unui bun ce nu aparține debitorului, ci terțului în favoarea căruia a introdus contestația; - instanța sesizată cu contestația procurorului este obligată să introducă în proces toate părțile direct interesate, care au participat sau trebuiau să participe la procedura de executare.
Calitatea procesuală pasivă	– contestația la executare este introdusă împotriva celorlalte părți la executarea silită; – în cadrul contestației la executare, biroul executorului judecătoresc nu are calitate procesuală, întrucât executorii judecătorești sunt investiți să îndeplinească un serviciu de interes public și, ca atare, aceștia nu pot avea calitatea de parte într-o contestație la executare în care raporturile juridice sunt stabilite între creditor și debitor; <i>prin excepție</i> de la regula de mai sus, contestația împotriva refuzului executorului de a efectua o executare silită sau de a îndeplini un act de executare silită în condițiile legii se îndreaptă direct împotriva executorului judecătoresc.

IV. Competența de soluționare a contestației la executare

Contestația la executare propriu-zisă	– se judecă de <i>instanța de executare</i> [art. 714 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul urmăririi silite a imobilelor, al urmăririi silite a fructelor și a veniturilor generale ale imobilelor, precum și în cazul predării silite a bunurilor imobile, este competentă alternativ și judecătoria de la locul situării imobilului, dacă acesta se află în circumscripția altei curți de apel decât cea în care se află instanța de executare, alegerea aparținând contestatorului [art. 714 alin. (2) C.proc.civ.].
Contestația împotriva refuzului executorului judecătoresc	– se judecă de <i>instanța de executare</i> [art. 714 alin. (1) C.proc.civ.]; – în cazul urmăririi silite a imobilelor, al urmăririi silite a fructelor și a veniturilor generale ale imobilelor, precum și în cazul predării silite a bunurilor imobile, este competentă alternativ și judecătoria de la locul situării imobilului, dacă acesta se află în circumscripția altei curți de apel decât cea în care se află instanța de executare, alegerea aparținând contestatorului [art. 714 alin. (2) C.proc.civ.].

Contestația la titlu	– se introduce la <i>instanța care a pronunțat hotărârea ce se execută</i> [art. 714 alin. (3) teza I C.proc.civ.]; • în cazul hotărârilor judecătorești, este posibil ca o asemenea contestație să fie rezolvată de judecătoria, tribunal, curtea de apel sau de Înalta Curte de Casație și Justiție; • în situația în care este vorba despre înțelesul, întinderea sau aplicarea dispozitivului unei hotărâri străine, interpretarea acesteia, în lipsa unei prevederi contrare într-un acord cu țara de origine, poate fi făcută numai de instanța străină care a pronunțat-o; instanța română este competentă să lămurească numai propria hotărâre prin care a soluționat, atunci când este cazul, cererea de încuviințare a executării hotărârii străine pe teritoriul României; – în cazul în care contestația vizează un titlu executoriu ce nu emană de la un organ de jurisdicție, competența de soluționare aparține <i>instanței de executare</i> [art. 714 alin. (3) teza a II-a C.proc.civ.].
-----------------------------	---

V. Termenul de exercitare a contestației la executare

Termenul de 15 zile	– <i>termenul de 15 zile</i> de exercitare a contestației se aplică pentru (art. 715 C.proc.civ.): • contestația la executare propriu-zisă prin care se contestă un act de executare sau executarea silită însăși; • contestația împotriva refuzului executorului judecătoresc de a efectua o executare silită sau de a îndeplini un act de executare; • contestația prin care se solicită anularea încheierii prin care s-a dispus încuviințarea executării silite; • contestația împotriva încheierilor executorului judecătoresc prin care acesta dispune măsurile prevăzute de lege a se lua prin încheiere în cursul executării silite, dacă nu sunt definitive; – termenul curge de la momente diferite, după cum urmează: 1. pentru contestația la executare propriu-zisă [art. 715 alin. (1) C.proc.civ.]: • de la data la care partea interesată a luat cunoștință de actul de executare pe care îl contestă, atunci când se contestă un act de executare; • de la data la care debitorul a primit încheierea de încuviințare a executării sau somația ori, în cazurile în care nu a primit nici încheierea de încuviințare a executării și nici somația sau executarea se face fără somație, de la data la care debitorul a luat cunoștință de primul act de executare, în cazul în care acesta contestă executarea silită însăși sau se solicită anularea încheierii prin care s-a dispus încuviințarea executării silite; • data primirii comunicării ori, după caz, a înștiințării despre înființarea popririi, în cazul contestației la înființarea popririi executorii; când este vorba însă despre poprirea asupra unor venituri periodice, termenul de contestație pentru debitor începe să curgă cel mai târziu de la data efectuării primei rețineri din acele venituri de către terțul poprit;
----------------------------	---

	2. în cazul contestației împotriva refuzului executorului judecătoresc de a săvârși executarea sau actul de executare care intră în competența sa: • de la data la care contestatorul a luat cunoștință de refuzul executorului judecătoresc; 3. în cazul contestației împotriva încheierilor executorului judecătoresc care nu sunt definitive, potrivit legii [art. 715 alin. (2) C.proc.civ.]: • de la data comunicării încheierii către partea interesată.
Termenul de exercitare a contestației la titlu	– contestația privind lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării titlului executoriu se poate face oricând <i>înăuntrul termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită</i> [art. 715 alin. (3) C.proc.civ.]; Dacă pe calea contestației la executare se solicită anularea totală sau parțială a titlului executoriu, altul decât o hotărâre judecătorească sau arbitrală, nu este vorba despre o contestație la titlu, deoarece prin intermediul acesteia nu se poate modifica sau desființa titlul executoriu, ci despre o contestație la executare propriu-zisă, astfel încât, sub aspectul termenului de exercitare, se aplică art. 715 alin. (1) C.proc.civ., iar nu alin. (3) al aceluiași articol. – termenul este același indiferent dacă lămurirea înțeleșului, întinderii sau aplicării titlului executoriu este cerută de creditor sau de debitor.
Termenul pentru contestația terților vătămați prin executare	– dacă prin lege nu se prevede altfel, contestația prin care o terță persoană pretinde că are un drept de proprietate sau un alt drept real asupra bunului urmărit poate fi introdusă <i>în tot cursul executării silite, dar nu mai târziu de 15 zile de la efectuarea vânzării ori de la data predării silite a bunului</i> [art. 715 alin. (4) C.proc.civ.].
Natura termenului de contestație la executare	– toate termenele de exercitare a contestației la executare menționate, inclusiv cel pentru exercitarea contestației la titlu, sunt <i>termene procedurale de decădere</i>, supuse regimului juridic prevăzut de art. 180 și urm. C.proc.civ. în privința calculului, a curgerii și a condițiilor de repunere în termen; – sancțiunea neexercitării contestației la executare în termenul prevăzut de lege este <i>decăderea</i> din dreptul de a mai invoca nelegalitatea procedurală ce putea constitui motiv de contestație; consecințe: • toate nulitățile, indiferent că sunt absolute sau relative, pot fi invocate, sub sancțiunea decăderii, numai în termenul în care poate fi exercitată contestația la executare; nulitățile absolute, indiferent că privesc actele de executare sau actul juridic constatat prin titlul executoriu, nu vor putea fi invocate direct în apelul exercitat împotriva încheierii date de instanța de executare, nici de părți și nici de instanță din oficiu, deoarece aceasta ar contraveni dispozițiilor art. 478 alin. (3) C.proc.civ., care interzic în mod imperativ formularea de pretenții noi în apel; • partea interesată poate invoca nulitatea, atât relativă, cât și absolută, numai prin intermediul contestației la executare exercitate în termenul prevăzut de art. 715 C.proc.civ., neavând posibilitatea de a pune în discuție direct în apelul sau, după caz, recursul la contestație nici nulitatea relativă, nici nulitatea absolută; • termenul de exercitare a contestației la executare este cel înăuntrul căruia partea interesată trebuie să invoce atât nulitatea actelor de procedură, inclusiv și nulitatea

	absolută, cât și eventualele nulități relative sau absolute care privesc actul juridic constatat prin titlul executoriu, altul decât o hotărâre judecătorească, sau alte apărări de fond, atunci când acestea sunt admisibile, potrivit legii; – sancțiunea decăderii din dreptul de a exercita contestația la executare nu îl împiedică pe terțul care pretinde că are un drept de proprietate sau un alt drept real asupra bunului urmărit să își realizeze dreptul pe calea unei cereri separate, în condițiile legii, sub rezerva drepturilor definitiv dobândite de către terții adjudecatari în cadrul vânzării silite a bunurilor urmărite [art. 715 alin. (5) C.proc.civ.]; • pentru terț, contestația la executare este mai avantajoasă decât acțiunea în revendicare, deoarece, în materie mobilă, datorită prevederilor art. 937 alin. (1) C.civ., revendicarea din mâna terțului dobânditor este practic imposibilă, iar în materia urmăririi imobiliare, pentru imobilele înscrise în cartea funciară anterior începerii urmăririi silite, orice acțiune cu efect de evicțiune, totală sau parțială, împotriva adjudecatarului este definitiv stinsă [art. 860 alin. (1) C.proc.civ.]; chiar și în cazul imobilelor care sunt înscrise în cartea funciară de către executorul judecătoresc în vederea urmăririi silite, cererile de evicțiune sunt supuse unui termen de prescripție de 3 ani de la data înscrierii actului de adjudecare în cartea funciară [art. 860 alin. (2) C.proc.civ.]; – instanța de executare nu este ținută de termenul de exercitare a contestației la executare, astfel încât ea poate invoca din oficiu, oricând în cursul judecății în primă instanță, nulitatea absolută, atât cea a actelor de executare, cât și pe cea referitoare la actul juridic constatat prin titlul executoriu, atunci când apărățile de fond sunt admisibile în cadrul contestației la executare, potrivit legii; • cu toate acestea, nulitățile absolute, indiferent că privesc actele de executare sau actul juridic constatat prin titlul executoriu, nu vor putea fi invocate de instanță din oficiu direct în apelul exercitat împotriva încheierii date de instanța de executare, deoarece aceasta ar contraveni dispozițiilor art. 478 alin. (3) C.proc.civ., care interzice în mod imperativ formularea de pretenții noi în apel.
Termene speciale de contestație	– în Codul de procedură civilă sau în alte acte normative speciale sunt prevăzute unele termene speciale pentru exercitarea contestației la executare, dintre care menționăm, cu titlu de exemplu: • art. 817 alin. (3) C.proc.civ., potrivit căruia dobânditorul imobilului ipotecat, care nu este personal obligat pentru creanța ipotecară, se poate opune la scoaterea la vânzare a imobilului, cerând instanței de executare urmărirea altor imobile ipotecate pentru aceeași obligație, aflate în posesia debitorului principal, în termen de 10 zile de la comunicarea încheierii prin care s-a dispus notarea în cartea funciară a începerii urmăririi silite; • art. 849 alin. (2) C.proc.civ., care dispune că debitorul sau terțul dobânditor, creditorii urmăritori și oricare altă persoană interesată potrivit mențiunilor din cartea funciară vor putea ataca procesul-verbal de licitație pe cale de contestație la executare, în termen de o lună de la data înscrierii adjudecării în cartea funciară; • art. 876 alin. (3) C.proc.civ., care prevede un termen de 5 zile de la data întocmirii procesului-verbal în care s-au consemnat obiecțiile celor prezenți la conciliere, în

	care cel nemulțumit de proiectul de distribuire poate introduce contestație împotriva proiectului; • art. 62 alin. (1) din Legea nr. 58/1934 și art. 54 alin. (1) din Legea nr. 59/1934, care prevăd un termen de 5 zile de la comunicarea somației pentru exercitarea de către debitor a contestației la executare.
--	---

VI. Procedura de judecată a contestației la executare

Regulile de procedură aplicabile	– contestația la executare se judecă după procedura prevăzută de Codul de procedură civilă pentru judecata în primă instanță, care se aplică în mod corespunzător [art. 717 alin. (1) C.proc.civ.].
Cererea de contestație la executare	Conținut – contestația la executare se face cu respectarea cerințelor de formă și de fond referitoare la cererile de chemare în judecată prevăzute de art. 194 și urm. C.proc.civ. [art. 716 alin. (1) C.proc.civ.]; – dacă nu locuiește sau nu își are sediul în localitatea de reședință a instanței competente să judece contestația la executare, contestatorul poate, prin chiar cererea sa, să își aleagă domiciliul sau sediul procesual în această localitate și, totodată, să desemneze persoana căreia urmează să i se facă comunicările [art. 716 alin. (2) C.proc.civ.]. Alegerea domiciliului sau sediului procesual în localitatea de reședință a instanței competente să judece contestația la executare nu este obligatorie, astfel încât, în cazul în care nu este făcută o asemenea alegere, contestatorul va fi citat la domiciliul sau sediul indicat în cererea de chemare în judecată. Taxa judiciară de timbru – taxa de timbru pentru contestație se calculează la valoarea bunurilor a căror urmărire se contestă sau la valoarea creanței puse în executare, când această creanță este mai mică decât valoarea bunurilor urmărite; taxa însă nu poate depăși suma prevăzută de lege, respectiv 1.000 lei, indiferent de valoarea contestată [art. 10 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]; • taxa judiciară de timbru se va stabili potrivit dispozițiilor art. 10 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013 și în cazul în care în cadrul contestației la executare se solicită, pe cale incidentală, partajarea bunului sau a bunurilor care fac obiectul urmăririi silite, întrucât aceste dispoziții stabilesc o taxă judiciară de timbru în cuantum de maxim 1.000 lei, fără a distinge după obiectul contestației la executare; – în cazul în care obiectul executării silite nu este evaluabil în bani, contestația la executare se taxează cu 100 lei [art. 10 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]; – în cazul în care prin contestația la executare se invocă, în condițiile art. 713 alin. (2) C.proc.civ., și motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului, taxa de timbru se stabilește la valoarea obiectului cererii, conform art. 3 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 [art. 10 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013]; • taxa de timbru datorată este cea prevăzută de art. 10 alin. (3) din O.U.G. nr. 80/2013, indiferent de faptul că aceste apărări de fond sunt sau nu admisibile, prin raportare la prevederile art. 713 alin. (2) C.proc.civ., deoarece taxa de timbru este datorată

	pentru formularea unei cereri în justiție, independent de admisibilitatea sau inadmisibilitatea acesteia; – în caz de admitere a contestației la executare, taxa se restituie de către organele fiscale, la cererea părții interesate, proporțional (după cum s-a admis în întregime sau numai în parte), în temeiul hotărârii de admitere, rămasă definitivă [art. 45 alin. (1) lit. f) și alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013]; taxa judiciară de timbru ce urmează a fi restituită nu poate fi inclusă în cuantumul cheltuielilor de judecată la care va fi obligat intimatul. Verificarea și regularizarea cererii de contestație la executare. Fixarea primului termen de judecată – dispozițiile art. 200 C.proc.civ. referitoare la verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată nu sunt aplicabile în cazul contestației la executare [art. 717 alin. (1) C.proc.civ.]; – întâmpinarea este obligatorie [art. 716 alin. (3) C.proc.civ.]; – sunt aplicabile dispozițiile art. 201 C.proc.civ. referitoare la fixarea primului termen de judecată.
Procedura de judecată. Suspendarea executării	– judecarea contestației se face de urgență și cu precădere, cu citarea părților în termen scurt [art. 717 alin. (3) C.proc.civ.]; – în vederea soluționării contestației la executare, instanța sesizată va solicita de îndată executorului judecătoresc să îi transmită, în termenul fixat, copii certificate de acesta de pe actele dosarului de executare contestate, dispozițiile art. 286 C.proc.civ. fiind aplicabile în mod corespunzător, și îi va pune în vedere părții interesate să achite cheltuielile ocazionate de acestea; totodată, la cererea părților sau atunci când apreciază că este necesar, instanța va putea solicita relații și explicații scrise de la executorul judecătoresc [art. 717 alin. (2) și (4) C.proc.civ.]; – <i>la cererea părții interesate și numai pentru motive temeinice</i>, instanța poate, până la soluționarea contestației la executare, <i>să suspende executarea</i> [art. 719 alin. (1) C.proc.civ.], dacă se depune o cauțiune în cuantumul prevăzut de art. 719 alin. (2) și (3) C.proc.civ., în afară de cazul în care legea ar dispune altfel; • cu excepția cazurilor enumerate la art. 719 alin. (4) C.proc.civ., legea nu indică în mod expres motivele pentru care se poate dispune suspendarea executării silite în condițiile formulării unei contestații la executare, ci doar că oprirea temporară a executării silite se poate dispune dacă este justificată de motive temeinice; revine, astfel, judecătorului sesizat cu o asemenea cerere de suspendare să analizeze în fiecare caz în parte dacă există sau nu motive temeinice pentru luarea acestei măsuri, ținând cont de faptul că, în toate cazurile, oprirea executării silite până la soluționarea contestației la executare trebuie să rămână o măsură excepțională; • suspendarea se poate solicita odată cu contestația la executare sau prin cerere separată [art. 719 alin. (1) C.proc.civ.]; în orice formă ar fi formulată, cererea de suspendare este supusă taxei judiciare de timbru de 50 lei, conform art. 10 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013; • competența de soluționare a cererii de suspendare a executării silite aparține instanței competente, potrivit legii, să judece contestația la executare;

- suspendarea executării silite poate fi dispusă numai dacă se face dovada depunerii prealabile a unei cauțiuni, al cărei quantum se calculează la valoarea obiectului contestației la executare, după cum urmează [art. 719 alin. (2) C.proc.civ.]:
 - a) 10%, dacă această valoare este până la 10.000 lei;
 - b) 1.000 lei plus 5% pentru ceea ce depășește 10.000 lei;
 - c) 5.500 lei plus 1% pentru ceea ce depășește 100.000 lei;
 - d) 14.500 lei plus 0,1% pentru ceea ce depășește 1.000.000 lei;
- dacă obiectul contestației nu este evaluabil în bani, cauțiunea va fi de 1.000 lei, în afară de cazul în care legea dispune altfel [art. 719 alin. (3) C.proc.civ.];
- suspendarea executării este obligatorie și cauțiunea nu este necesară dacă [art. 719 alin. (4) C.proc.civ.]:
 - a) hotărârea sau înscrisul care se execută nu este, potrivit legii, executoriu;
 - b) înscrisul care se execută a fost declarat fals printr-o hotărâre judecătorească dată în prima instanță;
 - c) debitorul face dovada cu înscris autentic că a obținut de la creditor o amânare ori, după caz, beneficiază de un termen de plată;
- dacă bunurile urmărite sunt supuse pieirii, degradării, alterării sau deprecierii, se va suspenda numai distribuirea prețului obținut din valorificarea acestor bunuri [art. 719 alin. (5) C.proc.civ.];
- asupra cererii de suspendare, instanța, în toate cazurile, se pronunță prin încheiere, chiar și înaintea termenului fixat pentru judecarea contestației; părțile vor fi întotdeauna citate, iar încheierea poate fi atacată, în mod separat, numai cu apel sau, dacă este pronunțată de curtea de apel, numai cu recurs, în termen de 5 zile de la pronunțare pentru partea prezentă, respectiv de la comunicare pentru cea lipsă; încheierea prin care s-a dispus suspendarea executării silite se comunică din oficiu și de îndată executorului judecătoresc [art. 719 alin. (6) și (8) C.proc.civ.];
- dacă există urgență și dacă, în cazurile prevăzute la art. 719 alin. (2) și (3) C.proc.civ., s-a plătit cauțiunea, instanța poate dispune, prin încheiere și fără citarea părților, *suspendarea provizorie* a executării până la soluționarea cererii de suspendare; încheierea nu este supusă niciunei căi de atac; cauțiunea depusă în acest caz rămâne indisponibilizată, chiar dacă cererea de suspendare provizorie este respinsă și este deductibilă din cauțiunea finală stabilită de instanță, dacă este cazul [art. 719 alin. (7) C.proc.civ.];
- în cazul admiterii cererii de suspendare, atât cea provizorie, cât și cea până la soluționarea contestației la executare, suspendarea își produce efectele de la data pronunțării încheierii instanței, deoarece această încheiere este executorie [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.], și va dura până la soluționarea de prima instanță a contestației la executare;
- la judecarea contestației la executare sunt admisibile toate *probele* care se pot folosi și la judecarea oricărei acțiuni în justiție, cu condiția ca acestea să fi fost propuse, după caz, prin cererea de contestație la executare, respectiv prin întâmpinare;
- În ceea ce privește problema dacă, în principiu, pot fi administrate probe noi, peste cele ale dosarului de fond, în cadrul unei contestații pentru lămurirea titlului, când, de pildă, este necesară identificarea bunurilor prevăzute în dispozitivul

	neclar al unei hotărâri definitive, s-a decis că, deși pe cale de contestație la executare nu se pot repune în discuție și administra probe pentru a se combate situația de fapt soluționată cu ocazia procesului de fond, totuși, când probele sunt necesare pentru lămurirea dispozitivului neclar, ele trebuie să fie administrate de instanță dacă, fără aceste probe, ea nu ar putea soluționa în mod corespunzător contestația. În cadrul contestației la executare introduse de o terță persoană care pretinde un drept de proprietate ori un alt drept real cu privire la bunul mobil sau imobil urmărit, terțul trebuie să dovedească dreptul real invocat asupra bunului a cărui scoatere de sub urmărire o cere. Întrucât, în acest caz, contestația la executare este o veritabilă acțiune în revendicare sau, după caz, confesorie, regulile privind probatoriul proprietății sau al altui drept real sunt cele de drept comun pentru asemenea acțiuni. – în cadrul judecării contestației la executare, instanța poate hotărî, la cererea părții interesate, asupra împărțirii bunurilor proprietate comună pe cote-părți sau în devălmășie, pentru a nu se urmări și partea ce se cuvine proprietarului care nu este debitor [art. 712 alin. (4) C.proc.civ.].
Hotărârea cu privire la contestație	Actul de procedură pe care îl pronunță instanța – asupra contestației la executare, instanța de executare se pronunță prin <i>încheiere executorie</i> [art. 651 alin. (4) C.proc.civ.]; – contestația la titlu se soluționează, după caz, prin: • același fel de hotărâre ca și hotărârea ce constituie titlu executoriu, atunci când este de competența organului de jurisdicție care a pronunțat hotărârea a cărei lămurire se cere; • încheiere, atunci când se soluționează de instanța de executare. Căile de atac Regula – hotărârea pronunțată cu privire la contestație poate fi atacată numai cu apel [art. 718 alin. (1) C.proc.civ.]; – atunci când este dată de instanța de executare, încheierea este supusă termenului de apel prevăzut de art. 651 alin. (4) C.proc.civ., respectiv de 10 zile, care curge de la comunicare. Situații particulare – hotărârile prin care instanța de executare se pronunță asupra împărțirii bunurilor proprietate comună, precum și hotărârile date în contestațiile introduse de terții care pretind că au asupra bunului urmărit un drept de proprietate sau un alt drept real pot fi atacate în condițiile dreptului comun [art. 718 alin. (1) C.proc.civ.]; astfel: • în primul caz, hotărârea este supusă numai apelului, în termen de 30 de zile de la comunicare; • în al doilea caz, hotărârea este supusă apelului în termenul de drept comun, cât și recursului în termenul de drept comun; – hotărârea ori, după caz, încheierea pronunțată în contestația la titlu, în aplicarea principiului <i>accessorium sequitur principale</i>, este supusă acelorași căi de atac ca și hotărârea ce se execută [art. 718 alin. (2) C.proc.civ.];

	• <i>prin excepție</i>, dacă prin contestație s-a cerut lămurirea înțelesului, întinderii ori aplicării unui titlu care nu constituie hotărâre a unui organ de jurisdicție, încheierea prin care instanța de executare a soluționat contestația va putea fi atacată numai cu apel, în termen de 10 zile de la comunicare; – hotărârile asupra contestațiilor la executare pot fi atacate și prin intermediul căilor extraordinare de atac de retractare prevăzute de lege, și anume contestația în anulare și revizuirea, deoarece suprimarea căii extraordinare a recursului, cale de atac de reformare, nu are semnificația suprimării și a căilor extraordinare de retractare. Dacă, în primă instanță, contestația la executare s-a perimat ori s-a renunțat la judecată sau contestația a fost rezolvată pe temeiul altor asemenea incidente pentru care există norme speciale privitoare la calea de atac împotriva hotărârii, devin aplicabile dispozițiile speciale pentru fiecare dintre aceste incidente procedurale. – hotărârea de admitere sau de respingere a contestației, rămasă definitivă, va fi comunicată, din oficiu și de îndată, și executorului judecătoresc [art. 720 alin. (4) C.proc.civ.].
Efectele hotărârii pronunțate asupra contestației la executare	– <i>în caz de respingere a contestației la executare</i>: • se reia urmărirea, dacă a fost suspendată; • contestatorul poate fi obligat, la cerere, la despăgubiri pentru pagubele cauzate prin întârzierea executării; • când contestația a fost exercitată cu rea-credință, contestatorul va fi obligat atât la plata de despăgubiri, dacă prin împiedicarea executării a pricinuit pagube, cât și la plata unei amenzi de la 1.000 lei la 7.000 lei; atât amenda, cât și despăgubirea pot fi stabilite prin încheierea sau, după caz, hotărârea prin care se respinge contestația [art. 720 alin. (3) C.proc.civ.]; • suma reprezentând cauțiunea depusă rămâne indisponibilizată, urmând a servi la acoperirea creanțelor reprezentate de despăgubirile pentru pagubele cauzate prin întârzierea executării și, dacă este cazul, a amenzii judiciare pentru exercitarea cu rea-credință a contestației la executare sau a celor stabilite prin titlul executoriu, după caz, situație în care se va comunica executorului și recipisa de consemnare a acestei sume [art. 720 alin. (6) C.proc.civ.]; – <i>în situația în care contestația a fost admisă</i>, efectele diferă după scopul urmărit; astfel: • instanța, ținând seama de obiectul acesteia, după caz, va îndrepta ori anula actul de executare contestat, va dispune anularea ori încetarea executării înseși, va anula ori lămuri titlul executoriu [art. 720 alin. (1) C.proc.civ.]; • dacă prin contestația la executare s-a cerut de către partea interesată împărțirea bunurilor proprietate comună, instanța va hotărî și asupra împărțelii acestora, potrivit legii [art. 720 alin. (2) C.proc.civ.]; • executorul judecătoresc este obligat să se conformeze măsurilor luate sau dispuse de instanță [art. 720 alin. (5) C.proc.civ.]; • în cazul în care constată refuzul nejustificat al executorului de a primi ori de a înregistra cererea de executare silită sau de a îndeplini un act de executare silită ori de a lua orice altă măsură prevăzută de lege, instanța de executare va putea obliga executorul, prin aceeași hotărâre, la plata unei amenzi judiciare de la 1.000 lei la

7.000 lei, precum și, la cererea părții interesate, la plata de despăgubiri pentru paguba astfel cauzată [art. 720 alin. (7) C.proc.civ.].

În situația prevăzută la art. 720 alin. (7) C.proc.civ., instanța va solicita încheierea prevăzută la art. 665 alin. (1) sau, după caz, actul care constată refuzul executorului judecătoresc de a primi ori de a înregistra cererea de executare silită, de a îndeplini un act de executare silită ori de a lua altă măsură prevăzută de lege [art. 720 alin. (8) C.proc.civ.].

Tudor-Vlad Rădulescu, Teona Elena Rădulescu

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

• Admitere INM 2012-2017 • Admitere în magistratură 2012-2018 • Primire în profesie – avocat stagiar 2012-2017 • Primire în profesie – avocat definitiv 2013-2017

1 DREPT CIVIL

ISBN 978-606-27-1119-1
50 de lei, 432 de pagini

Testele grilă reprezintă o constantă la aproape toate examenele și concursurile juridice – de la examene de an, licență și până la concursurile de admitere, definitiv sau promovare în profesiile juridice. Pe cale de consecință, în ultimii ani s-au publicat numeroase cărți și culegeri de teste cu diferite grade de dificultate, ceea ce face dificilă alegerea unei cărți adecvate tipului de examen sau concurs pentru care te pregătești.

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau de promovare în profesiile juridice, Editura Hamangiu a creat *Culegerea de subiecte date la concursuri și examene*, în care sunt incluse testele date la concursurile din anii anteriori la cele patru discipline.

Prezenta lucrare conține subiectele date la concursurile și examenele de admitere în magistratură, INM și în profesia de avocat stagiar și definitiv, la disciplina Drept civil. Au fost extrase toate grilele formulate în acord cu noul Cod civil, începând cu anul 2012. Subiectele sunt grupate pe instituții, pentru o facilă parcurgere și înțelegere a acestora, fiind împărțite astfel: enunțul grilei, explicațiile oferite de autori, răspunsul corect și indicarea sursei.

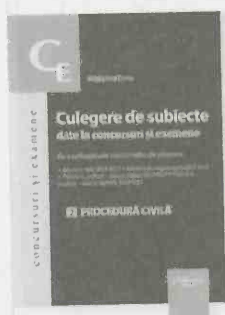
Toate variantele de răspuns sunt explicate și comentate cuprinzător, autorii indicând concret răspunsurile corecte sau greșite, cu trimiteri la dispozițiile legale actualizate, la recursurile în interesul legii sau la deciziile date pentru dezlegarea unor probleme de drept pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, dar și la lucrările relevante din doctrină. Acolo unde este cazul, aceste explicații conțin și motivările date de comisiile de soluționare a contestațiilor la barem la disciplina Drept civil, la concursurile pentru admiterea în magistratură și INM. Scopul acestei culegeri este de a oferi candidatului o înțelegere reală a instituțiilor dreptului civil și de a simula condițiile de examen, acesta primind o evaluare clară și corectă a cunoștințelor acumulate.

Mădălina Dinu

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

• Admitere INM 2013-2017 • Admitere în magistratură 2013-2018 • Primire în profesie – avocat stagiar 2013-2017 • Primire în profesie – avocat definitiv 2014-2017

2 PROCEDURĂ CIVILĂ

ISBN 978-606-27-1118-4
45 de lei, 368 de pagini

Testele grilă reprezintă o constantă la aproape toate examenele și concursurile juridice – de la examene de an, licență și până la concursurile de admitere, definitivat sau promovare în profesiile juridice. Pe cale de consecință, în ultimii ani s-au publicat numeroase cărți și culegeri de teste cu diferite grade de dificultate, ceea ce face dificilă alegerea unei cărți adecvate tipului de examen sau concurs pentru care te pregătești.

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau promovare în profesiile juridice, Editura Hamangiu a creat această *Culegere de subiecte date la concursuri și examene*, în care ne-am propus să includem exact testele reale care au fost date la concursurile din anii anteriori, însoțite de explicații ale tuturor variantelor de răspuns. Culegerea este publicată în patru volume distincte, aferente celor patru discipline clasice de concurs – *Drept civil*, *Drept procesual civil*, *Drept penal*, *Drept procesual penal*.

Culegerea dedicată procedurii civile cuprinde **peste 300 teste grilă** date la concursurile de admitere la INM, magistratură și avocatură, după intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, adică din anul 2013 și până în prezent, inclusiv subiectele date la concursul de admitere în magistratură din mai 2018.

Testele sunt structurate pe materii, verificate și actualizate la stadiul legislației de la data publicării, fiind însoțite de: **explicații ale tuturor variantelor de răspuns**, prin raportare la legislație și în conformitate cu deciziile Curții Constituționale, deciziile în recursuri în interesul legii și privind dezlegarea unor probleme de drept în materie procesual civilă ale Înaltei Curți de Casație și Justiție; **frecvente trimiteri la opiniile din doctrină**, facilitând modul în care un asemenea subiect trebuie gândit și rezolvat; **motivările comisiilor de soluționare a contestațiilor** la barem, acolo unde a fost cazul; **actualizările răspunsurilor**, în mod corespunzător, în cazul în care varianta de răspuns din barem nu mai este de actualitate din cauza schimbărilor legislative.

Ioan-Paul Chiș, Cristinel Ghigheci

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

- Admitere INM 2014-2018 • Admitere în magistratură 2014-2018
- Promovare instanțe și parchete 2014-2017

3 DREPT PENAL PG PARTEA GENERALĂ

ISBN 978-606-27-1124-5
50 de lei, 440 de pagini

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau de promovare în profesiile juridice, Editura Hamangiu a creat *Culegerea de subiecte date la concursuri și examene*, în care sunt incluse testele reale de la concursurile din anii anteriori la cele patru discipline clasice. Pentru disciplina Drept penal au fost extrase toate grilele formulate în acord cu noul Cod penal, începând cu anul 2014, aproximativ 670 de teste-grilă fiind publicate în două volume, împărțite în raport de instituțiile cuprinse în *Partea generală*, respectiv *Partea specială* a Codului penal.

Pentru o facilă parcurgere și înțelegere, grilele selectate au fost grupate pe instituții, enunțul fiecărei întrebări fiind urmat de explicațiile autorilor, răspunsul corect și indicarea sursei. Variantele de răspuns – corecte sau greșite – au fost explicate prin raportare la dispozițiile legale în vigoare, la deciziile Curții Constituționale și la jurisprudența obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar, acolo unde s-a impus, au fost făcute trimiteri la opiniile relevante din doctrină. Pentru grilele contestate, acolo unde a fost cazul, au fost redată motivările comisiilor de soluționare a contestațiilor la baremul de notare și evaluare.

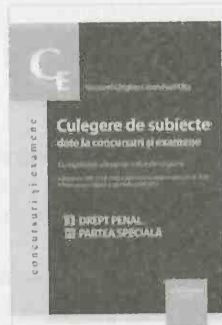
Prin modalitatea de structurare și de prezentare, culegerea oferă o imagine de ansamblu a problemelor de drept ce au constituit întrebări de concurs/examen în ultimii ani, evidențiază specificul acestei modalități de testare a cunoștințelor juridice și ajută la însușirea unei metode de abordare cât mai aplicate și eficiente a subiectelor tip teste-grilă și minispețe.

Cristinel Ghigheci, Ioan-Paul Chiș

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

- Admitere INM 2014-2018 • Admitere în magistratură 2014-2018
- Promovare instanțe și parchete 2014-2017

3 DREPT PENAL PS PARTEA SPECIALĂ

ISBN 978-606-27-1125-2
55 de lei, 520 de pagini

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau de promovare în profesiile juridice, Editura Hamangiu a creat *Culegerea de subiecte date la concursuri și examene*, în care sunt incluse testele reale de la concursurile din anii anteriori la cele patru discipline clasice.

Pentru disciplina *Drept penal* au fost extrase toate grilele formulate în acord cu noul Cod penal, începând cu anul 2014, aproximativ 670 de teste-grilă fiind publicate în două volume, împărțite în raport de instituțiile cuprinse în *Partea generală*, respectiv *Partea specială* a Codului penal.

Pentru o facilă parcurgere și înțelegere, grilele selectate au fost grupate pe instituții, enunțul fiecărei întrebări fiind urmat de explicațiile autorilor, răspunsul corect și indicarea sursei. Variantele de răspuns – corecte sau greșite – au fost explicate prin raportare la dispozițiile legale în vigoare, la deciziile Curții Constituționale și la jurisprudența obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție, iar, acolo unde s-a impus, au fost făcute trimiteri la opiniile relevante din doctrină. În cazul răspunsurilor care nu mai sunt de actualitate ca urmare a modificărilor legislative intervenite ulterior, au fost indicate și variantele de răspuns corecte în prezent. Pentru grilele contestate, acolo unde a fost cazul, au fost redată motivările comisiilor de soluționare a contestațiilor la baremul de notare și evaluare.

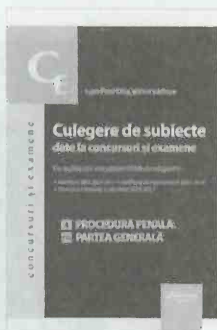
Prin modalitatea de structurare și de prezentare, culegerea oferă o imagine de ansamblu a problemelor de drept ce au constituit întrebări de concurs/examen în ultimii ani, evidențiază specificul acestei modalități de testare a cunoștințelor juridice și ajută la însușirea unei metode de abordare cât mai aplicate și eficiente a subiectelor tip teste-grilă și minispețe.

Ioan-Paul Chiș, Victor Văduva

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

- Admitere INM 2014-2017 • Admitere în magistratură 2014-2018
- Promovare instanțe și parchete 2014-2017

4 PROCEDURĂ PENALĂ PG PARTEA GENERALĂ

ISBN 978-606-27-1117-7
45 de lei, 320 de pagini

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau de promovare în profesii juridice, Editura Hamangiu a creat *Culegerea de subiecte date la concursuri și examene*, în care sunt incluse testele reale de la concursurile din anii anteriori, însoțite de explicații ale tuturor variantelor de răspuns. Culegerea este publicată în cărți distincte, aferente celor patru discipline clasice de concurs – *Drept civil*, *Drept procesual civil*, *Drept penal*, *Drept procesual penal*.

Pentru disciplina *Drept procesual penal* au fost extrase toate grilele formulate în acord cu noul Cod de procedură penală, începând cu anul 2014, aproximativ 600 de teste-grilă fiind publicate în două volume, împărțite în raport de instituțiile cuprinse în *Partea generală*, respectiv *Partea specială* a Codului de procedură penală.

Pentru o facilă parcurgere și înțelegere, grilele selectate au fost grupate pe instituții, enunțul fiecărei întrebări fiind urmat de explicațiile autorilor, răspunsul corect și indicarea sursei. Variantele de răspuns – corecte sau greșite – au fost explicate prin raportare la dispozițiile legale, în vigoare, la deciziile Curții Constituționale și la soluțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în recursurile în interesul legii sau pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, iar, acolo unde s-a impus, s-au făcut trimiteri la opiniile relevante din doctrină. În cazul răspunsurilor care nu mai sunt de actualitate ca urmare a modificărilor legislative intervenite ulterior datei concursului, au fost indicate și variantele de răspuns corecte în prezent. Pentru grilele contestate, atunci când a fost cazul, au fost redată motivările comisiilor de soluționare a contestațiilor la baremul de notare și evaluare.

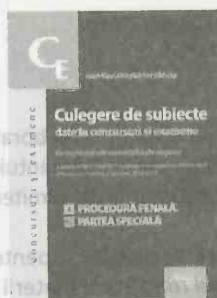
Prin modalitatea de structurare și de prezentare, culegerea oferă o imagine de ansamblu a problemelor de drept ce au constituit întrebări de concurs/examen în ultimii ani, evidențiază specificul acestei modalități de testare a cunoștințelor juridice, explicațiile raționamentului parcurs pentru rezolvarea grilei ajutând la însușirea unei metode de abordare cât mai aplicate și eficiente a subiectelor tip teste-grilă și minispețe.

Ioan-Paul Chiș, Victor Văduva

Culegere de subiecte date la concursuri și examene

Cu explicații ale variantelor de răspuns

- Admitere INM 2014-2017 • Admitere în magistratură 2014-2018
- Promovare instanțe și parchete 2014-2017

4 PROCEDURĂ PENALĂ PS PARTEA SPECIALĂ

ISBN 978-606-27-1123-8

50 de lei, 408 pagini

Special pentru candidații și studenții care vor să se pregătească pentru examenele și concursurile de admitere sau de promovare în profesiile juridice, Editura Hamangiu a creat această *Culegere de subiecte date la concursuri și examene*, în care sunt incluse testele reale de la concursurile din anii anteriori, însoțite de explicații ale tuturor variantelor de răspuns. Culegerea este publicată în cărți distincte, aferente celor patru discipline clasice de concurs – *Drept civil, Drept procesual civil, Drept penal, Drept procesual penal*.

Pentru disciplina *Drept procesual penal* au fost extrase toate grilele formulate în acord cu noul Cod de procedură penală, începând cu anul 2014, aproximativ 600 de teste-grilă fiind publicate în două volume, împărțite în raport de instituțiile cuprinse în *Partea generală*, respectiv *Partea specială* a Codului de procedură penală.

Pentru o facilă parcurgere și înțelegere, grilele selectate au fost grupate pe instituții, enunțul fiecărei întrebări fiind urmat de explicațiile autorilor, răspunsul corect și indicarea sursei.

Variantele de răspuns – corecte sau greșite – au fost explicate prin raportare la dispozițiile legale în vigoare, la deciziile Curții Constituționale și la soluțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în recursurile în interesul legii sau pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, iar, acolo unde s-a impus, au fost făcute trimiteri la opiniile relevante din doctrină. În cazul răspunsurilor care nu mai sunt de actualitate ca urmare a modificărilor legislative intervenite ulterior datei concursului, au fost indicate și variantele de răspuns corecte în prezent. Pentru grilele contestate, atunci când a fost cazul, au fost redat motivările comisiilor de soluționare a contestațiilor la baremul de notare și evaluare.

Prin modalitatea de structurare și de prezentare, culegerea oferă o imagine de ansamblu a problemelor de drept ce au constituit întrebări de concurs/examen în ultimii ani, evidențiază specificul acestei modalități de testare a cunoștințelor juridice, explicațiile raționamentului parcurs pentru rezolvarea grilei ajutând la însușirea unei metode de abordare cât mai aplicate și eficiente a subiectelor tip teste-grilă și minispețe.

ISBN 978-606-27-1093-4
180 de lei, 936 de pagini

FIȘE DE DREPT CIVIL

Partea generală. Persoane. Drepturi reale principale. Obligații. Contracte. Succesiuni. Familie

Gabriel Boroi, Mona-Maria Pivniceru
Carla Alexandra Anghelescu, Bogdan Nazat,
Ioana Nicolae, Tudor-Vlad Rădulescu

Ed. a 3-a, revizuită și adăugită de Gabriel Boroi

Fișele de drept civil, reprezintă, în acest moment, unica lucrare de acest gen, elaborată de teoreticieni și practicieni cu experiență, personalități importante ale învățământului juridic românesc, care tratează întreaga tematică pentru toate concursurile de admitere și definitivat în profesiile juridice, în materia dreptului civil.

Cartea **Fișe de drept civil** este destinată mai ales candidaților ce se pregătesc pentru aceste concursuri, fiind alcătuită astfel încât să acopere *în primul rând* acele materii și instituții ale dreptului civil care fac parte din tematica concursurilor juridice naționale. *În al doilea rând*, această carte este adresată studenților care se pregătesc pentru examenele de an sau pentru examenul de licență, având avantajul de a prezenta materia în mod concis și accesibil, axat pe înțelegerea și asimilarea noțiunilor de bază ale dreptului civil, deci, fără teoriile și dezbaterile doctrinare, de multe ori inevitabile în cursurile sau tratatele publicate după intrarea în vigoare a noului Cod civil.

Pe parcursul elaborării lucrării, s-a dovedit că unele dintre instituțiile dreptului civil sunt prea ample ca să poată fi tratate schematic, așa cum presupune conceptul fișelor. De aceea, și prezentarea lor s-a făcut de o manieră mai apropiată de sintezele și notele de curs. Cu toate acestea, am preferat să păstrăm titulatura de „fișe”, pentru a delimita această carte de cursurile universitare clasice, dar și pentru a ne încadra în concepția de ansamblu a editurii, care dezvoltă o întreagă serie de fișe pentru concursurile și examenele juridice.

Această nouă ediție a **Fișelor de drept civil**:

- completează informația din edițiile anterioare, ce prezintă într-un mod unitar noțiunile de bază ale dreptului civil, aducând numeroase precizări lămuritoare, corelări cu alte instituții, precum și tabele comparative, care facilitează înțelegerea diferențelor și asemănarilor dintre instituții similare;
- include jurisprudența obligatorie relevantă în materie civilă, respectiv decizii ale Curții Constituționale, decizii în recursuri în interesul legii și decizii privind dezlegarea unor probleme de drept în materie civilă ale Înaltei Curți de Casație și Justiție;
- aduce ca noutate mai multe exemple practice și explicații, pentru înlesnirea procesului de învățare/reținere și înțelegere și, în special, pentru antrenarea și dezvoltarea procesului de aplicare a informațiilor în contextul testelor tip grile și minispețe.

CE

concursuri și examene

La patru ani de la publicarea lucrării *Drept procesual civil* (aflată acum la cea de a patra ediție), echipa Gabriel Boroî & Mirela Stancu revine cu un nou proiect editorial – *Fișe de procedură civilă* –, dedicat studenților, masteranzilor și absolvenților care se pregătesc pentru examenele de admitere și definitivat în profesii juridice, vizând o cercetare axată, în special, pe prezentarea teoretică a instituțiilor dreptului procesual civil, astfel cum acestea au fost configurate, respectiv reconfigurate prin noul Cod, intrat în vigoare în februarie 2013.

Fișele de procedură civilă analizează materia într-un mod sintetic și sistematizat, eliminând referințele la dezbateri teoretice sau probleme incidentale din practică, pentru a favoriza cursivitatea lecturii, astfel încât cel care va învăța după această carte să deprindă mecanismele procedurii civile într-o manieră cât mai structurată, logică și clară.

Autorii nu au renunțat însă la niciuna din informațiile importante, la problemele de drept ridicate în practică, iar în unele cazuri chiar au revenit asupra unor soluții avansate anterior, de exemplu, în privința momentului de la care curge termenul de apel în cazul în care, în procedura specială a evacuării din imobilele folosite sau ocupate fără drept, instanța dispune odată cu evacuarea și obligarea pârâtului la plata chiriei sau a arenzii exigibile.

De asemenea, în prezenta lucrare au fost avute în vedere și modificările aduse recent de *Legea nr. 310/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă*, inclusiv impactul lor asupra unor texte de lege nemodificate sau asupra unor soluții sau opinii anterioare.

Preț: 160 de lei

ISBN 978-606-27-1212-9

www.hamangiu.ro